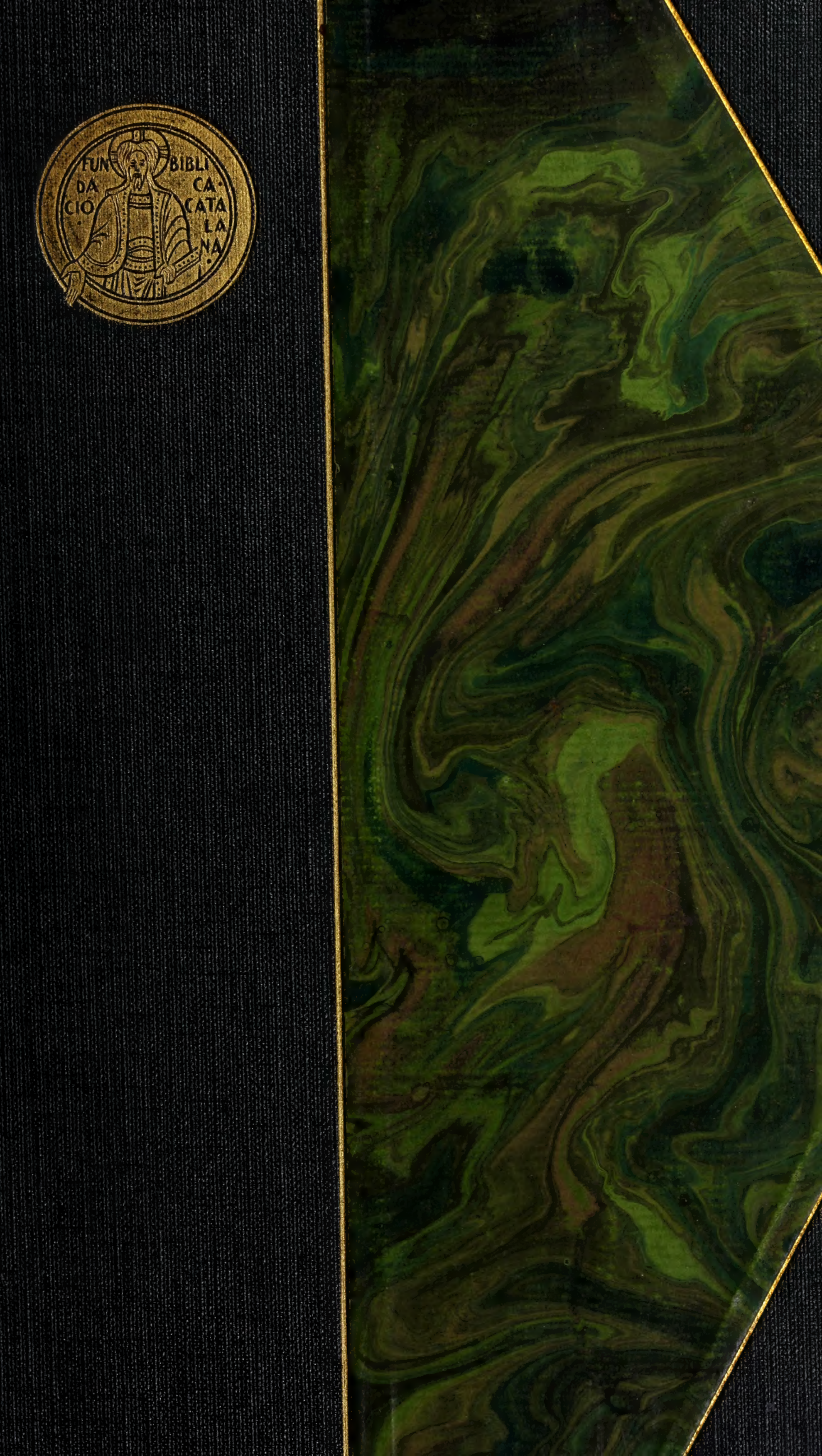
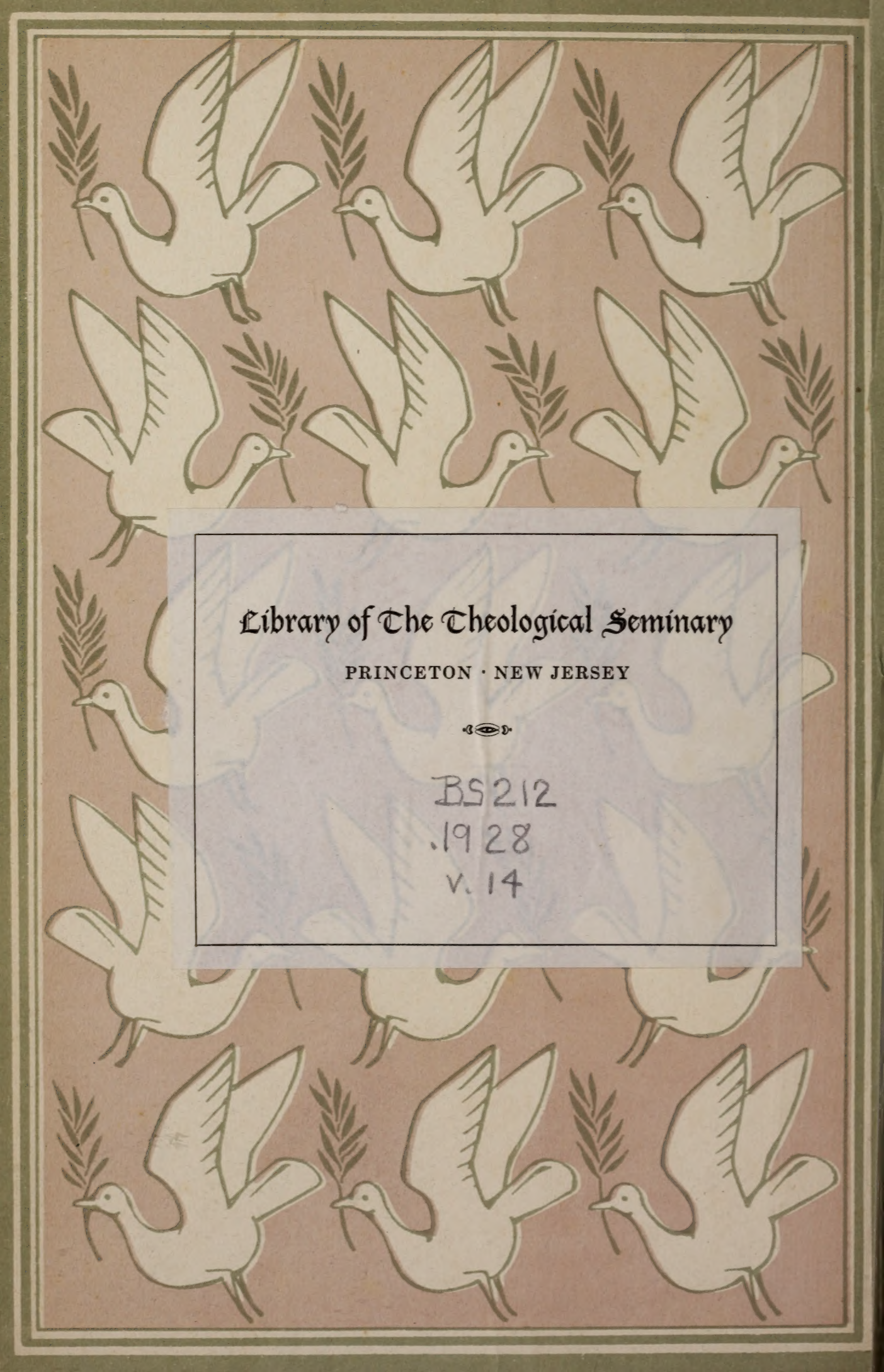

FUN
DA
CIO
BIBLI
CA
CATA
LA
NA

Library of The Theological Seminary
PRINCETON · NEW JERSEY
BS212
.I928
v. 14

FUNDACIÓ BÍBLICA CATALANA

LA SAGRADA BÍBLIA

NOU TESTAMENT

VOL. XIV

LLETRES DE SANT PAU

TIPOGRAFIA EMPORIUM, S. A.

HAN ESTAT TIRATS D'A-
QUESTA PRIMERA EDICIÓ:
150 EXEMPLARS EN PAPER
DE FIL GUARRO FABRICAT
A MÀ, AMB FILIGRANES DE
LA «FUNDACIÓ BÍBLICA
CATALANA», NUMERATS
AMB XIFRES ARÀBIGUES; I
3,000 EXEMPLARS EN PA-
PER TORRES-DOMÈNECH.

LA SAGRADA BÍBLIA

NOU TESTAMENT. VOL. XIV

LLETRES DE SANT PAU

DE PRIMERA ALS CORINTIS A HEBREUS

VERSIÓ CATALANA, INTRODUCCIÓ I NOTES EXEGÈTIQUES DEL

Dr. CARLES CARDÓ

CANONGE DE LA SEU DE BARCELONA

NOTES HISTÒRIQUES, GEOGRÀFIQUES I CRÍTIQUES DEL

Dr. CEBRIÀ MONTSERRAT

PROFESSOR AL SEMINARI DE BARCELONA

BARCELONA

EDITORIAL ALPHA

1932

APROVACIÓ ECLESIÀSTICA

De conformitat amb el cànon mil tres-cents noranta-u del Codi de Dret Canònic, que prescriu que les versions de les Sagrades Escriptures no siguin impreses en llengua vulgar, si no són aprovades per la Seu Apostòlica, o editades sota la vigilància dels Bisbes i amb notes extretes principalment dels sants Pares de l'Església i de doctes escriptors catòlics, *donem la Nostra aprovació, com sigui que reuneix les condicions degudes, a la present edició de les* LLETRES DE SANT PAU.

Barcelona, 11 de juliol de 1932

IMPRIMEIXI'S

† MANUEL, BISBE DE BARCELONA

Per manament de S. E. Il·lma. el Bisbe, mon senyor,

RAMON BAUCELLS
Can. Secr.

INTRODUCCIÓ GENERAL

L'abreujada biografia de Sant Pau inserida davant la Lletra als Romans (volum XIII d'aquesta obra), lluny d'ésser un obstacle per a intentar ací una semblança més completa i documentada del gran Apòstol, servirà més tost d'esquema general per ajudar el lector, en emprendre ara l'estudi dels detalls que perfeccionen el dibuix i concreten la fisonomia del personatge amb qui anem a fer plena coneixença. Altrament, la figura de Sant Pau és massa emergent dintre el Cristianisme, i àdhuc dintre la Bíblia, perquè el deixem sense una semblança que acosti al més possible els dos extrems desitjables de brevetat i de suficiència.

L'HOME. — El complex estat civil de Sant Pau: jueu de la secta dels fariseus, nascut a Tars de Cilícia i ciutadà romà,[1] ens dóna els tres trets fonamentals del seu caràcter. El primer hi domina fortament. La seva família, al dir de Sant Jeroni,[2] era originària de Giscala en la Galilea. Traslladada a Cilícia, probablement per motius de negoci, devia tenir una posició benestant, puix que es pogué permetre d'enviar l'adolescent a ésser educat *sota els peus* de Gamaliel, fariseu famós, rabí molt reputat, deixeble i successor del cèlebre Hillel. A més de la glòria d'haver estat el mestre de Pau, Gamaliel té encara la d'haver defensat els apòstols al Sanedrí en la causa contra Pere i Joan.[3] Fou en aquesta escola on Sant Pau aprengué els llibres

[1] Vegeu *Act.* XXI, 39 i XXII, 3, 27.
[2] *De Viris illustribus,* 5.
[3] *Act.* V, 34-39.

de l'Antic Testament i adquirí l'art difícil de llur interpretació, que tan amunt havia de portar en les seves Lletres. Aquest coneixement era l'únic que es donava en aquelles escoles rabíniques, si bé quasi sempre enfarfegat de tradicions rituals i històriques sobreposades a la Llei mosaica.

Aquesta educació rebuda al centre mateix de la vida religiosa i nacional penetrà en l'ànima de Pau molt més pregonament que la que rebé a Tars dels sis anys als tretze. La capital de la Cilícia era llavors una ciutat privilegiada en bellesa, en posició, en riquesa i en cultura. Fixant-nos en aquest darrer extrem, basta de recordar que tarsenc havia estat Atenodor l'estoic, preceptor d'August, com també el preceptor de Marcel i de Tiberi. L'Acadèmia literària i científica de Tars rivalitzava, no sempre amb desavantatge, amb les d'Alexandria i Atenes.[1] Per més que hi abundaven les escoles dels rètors, no és probable que Pau hi hagués estat tramès. El fariseu rígid que era el seu pare és natural que preferís les escoles pròpies que, com pertot, segurament hi tenien els jueus. Els llibres pagans n'eren severament bandejats, però la Bíblia hi era llegida en grec, la llengua sàvia del país. En aquesta escola i pels carrers de la ciutat i el seu fòrum, devia aprendre Pau la llengua grega, que maneja amb gran llibertat. El coneixement dels filosòfs i poetes grecs que revela en el discurs d'Atenes[2] i en alguns passos de les seves Epístoles,[3] el devia adquirir a la seva segona estada a Tars, després de la seva formació jerosolimitana, o en els sojorns posteriors, ja convertit al Cristianisme. De tota manera, l'empremta de Tars en l'ànima de Pau és molt soma. Seria difícil de trobar una influència menor de l'ambient d'una gran ciutat de cultura sobre un escriptor. Pau és íntegrament jueu. En idees, en formació, en aspiracions, no depèn sinó de l'Antic Testament i de la revelació cristiana. El grec és només l'instrument de què es val per donar difusió universal a la seva paraula: la cultura grega sols li serveix per a confrontar l'eficàcia de la fe cristiana amb l'eixorquia absoluta de la filosofia humana.[4]

[1] Estrabó, *Rer. geograph.* l. 14.
[2] *Act.* XVII, 28.
[3] I *Cor.* XV, 33; *Tit.* I, 12.
[4] *Rom.* I, 20-32.

Menor importància té l'element romà, que quasi es pot dir que es redueix al nom *Paulus* que portava al costat de l'hebreu *Saulus*. Fruint el seu pare del dret de ciutadania romana, ell heretava aquest dret ja de naixença, i era inscrit al cens dels ciutadans romans amb tres apel·lacions: prenom, nom i cognom, l'últim dels quals era el que restava en l'ús ordinari. Aquest cognom fou *Paulus*, amb el qual era conegut fora del cercle de la família — que emprava el nom hebreu — i que prevalgué sobre l'altre per la simple raó que el seu apostolat s'exercí quasi exclusivament entre els gentils que l'anomenaven així.

Els *Acta Pauli et Theclae*[1] ens donen el següent retrat de Sant Pau: «Baix d'estatura, nas aguileny, corbat de cames, però ben format i ple de gràcia.» Els seus viatges — llargs, difícils i atzarosos, — l'activitat prodigiosa i les persecucions sofertes semblen exigir una salut molt ferma, però certs llocs de les seves Lletres[2] han donat lloc a sospitar si patia una malaltia crònica. La mateixa disparitat dels intèrprets en l'assenyalament d'aquesta malaltia indica la frevolesa del fonament. El P. Murillo opina decididament que la salut de l'Apòstol era robusta i que aquests textos fan referència a d'altres contrarietats d'ordre moral.[3] En les notes a aquests llocs, el lector trobarà l'exposició sumària de les diverses opinions.

En el que convé tothom, és en la seva vigor intel·lectual extraordinària. Era home de concepcions audaces, originals i profundes, vigorós i decisiu en l'argumentació, ràpid i hàbil en la polèmica. L'historiador Eusebi diu sense ambages que era el més poderós i el més dotat dels apòstols pel poliment de les paraules i pel pes de les sentències.[4]

Altrament, era una ànima nativament recta. Si perseguí l'Església, fou per ignorància i per zel de les tradicions paternes.[5] No pecà mai contra la llum; per això quan la llum se li féu clarament albiradora, l'acceptà tot d'una i s'hi votà totalment, consagrant a la seva propagació tota una vida d'apostolat.

[1] Publicats per Lipsius, *Acta apostolorum apocrypha*.
[2] *II Cor.* IV, 7; V, 4; *Gal.* IV, 13, 14 i sobretot *II Cor.* XII, 7.
[3] L. Murillo S. I., *Paulus et Pauli scripta*. Prima pars; Paulus, p. 98-103.
[4] Eusebius, *Hist. Ecct.* III, 24.
[5] *I Tim.* I, 13; *Phil.* III, 6.

Cultura. — Sant Pau posseïa certament tres llengües: l'hebrea, l'aramea i la grega. És molt probable que l'arameu fos la llengua de la seva llar paterna, governada, com ja sabem, per un fariseu de l'observància més rígida. D'altra banda, ell no es diu *hel·lenista* (jueus de la Diàspora que empraven exclusivament la llengua grega, fins a ignorar la seva vernacla) sinó *hebreu*,[1] i l'expressió aramea *Abba* que li surt espontàniament en parlar amb to de pregària denota amb gran probabilitat que pregava en arameu, ço que suposaria una institució religiosa materna en aquella llengua. De tota manera, durant els anys de la seva formació rabínica a Jerusalem, hagué d'aprendre forçosament l'arameu — si ja no el duia sabut de la llar paterna — i l'hebreu, la llengua sagrada en què era llegida la Sagrada Escriptura, i en les escoles rabíniques, fins comentada.

Ja sabem que coneixia perfectament el grec, llengua en què parlava en totes les seves jornades apostòliques i en què escriví totes les seves lletres. El domini que en té és realment admirable, si es té en compte que no pensava en grec: la propietat impecable en l'ús de les partícules, una de les coses de més difícil domini en una llengua estranya, no permet de creure altra cosa. Però el seu grec no és el clàssic. Tars, la seva pàtria, és un dels centres de cultura més importants d'aquell temps, però cau fora de l'àrea, tant europea com asiàtica, del món grec. La llengua sàvia hi és importada i s'ha contaminat de la llengua vernacla, com s'esdevingué en tots els països de l'Àsia guanyats al domini hel·lènic per l'espasa d'Alexandre. Així va néixer el dialecte hel·lenístic, amb les seves dues formes, la popular i la literària: aquella tota calcada sobre el canemàs de l'antiga llengua del país, encara vivent en la població forana a les grans ciutats i fins entre les classes humils d'aquestes; i la literària, esforçant-se a imitar la sintaxi i els recursos d'elegància del grec clàssic, sense poder-se mai desempallegar de la seva congènita matusseria.

D'aquest dialecte literari es distingia encara el grec emprat per la versió dita dels Setanta i per molts escriptors sagrats del Nou Testament, que no passava gaire d'ésser un calc fet sobre l'arameu amb

[1] *Phil.* III, 5.

paraules gregues. Sant Pau empra un grec que es troba entremig del dialecte hel·lenístic literari i el popular, amb elements del grec aramaïtzat dels Setanta. No proposant-se de fer obra literària, sinó obra apostòlica, empra el llenguatge més vivent possible dintre la dignitat. Això fa que tingui un cert nombre d'elements estranys ensems a la llengua del Setanta i al grec clàssic, que Sant Jeroni prenia per *cilicismes* i que ara es van trobant en *papyrus* i en inscripcions de l'època.

Així tenim en Sant Pau, i en major o menor proporció també en altres hagiògrafs del N. T., una munió de paraules usuals, estranyes a la llengua clàssica, però plenes de vida, a les quals encomanaven de vegades sentits nous per tal d'expressar les realitats noves que la revelació del Crist havia portat a la terra, ço que donava per resultat una llengua rica, pintoresca i saborosa. La riquesa de la llengua de Sant Pau és proverbial. Té més de 600 expressions pròpies d'ell i és cosa que omple els crítics d'admiració l'inesgotable arsenal lingüístic d'aquest escriptor desbordant d'idees, que sap trobar multitud de sinònims per a expressar els matisos de cadascuna.

Quant a coneixements científics i literaris, quasi es pot dir que Sant Pau era l'home d'un sol llibre, la Bíblia, però coneguda com potser no l'ha coneguda ningú més. És el jueu pur: per a ell, tota la visió del món, tota la filosofia, la moral, la ciència, la llei, o és a la Bíblia o porta a la Bíblia i n'esdevé comentari il·luminat. I quan es torna cristià, el Crist és la llum que aclareix la Bíblia i totes les dites i fetes de l'A. T. el miren com el desitjat que ha de portar al món la justícia i la pau que la Llei no podia portar-hi. No volem dir que no conegués altres llibres. S'ha discutit i es discuteix molt sobre la suposada gran cultura clàssica de Pau. Des de Diessmann, que el fa quasi analfabet, fins als qui l'acusen de *formalisme* artificiós adquirit en les escoles i en la imitació conscient dels escriptors gentils, les opinions són quasi tan nombroses com els opinants. Mentre el P. Murillo el creu home cultivat assíduament per les lletres clàssiques,[1] el P. Prat afirma que les tres citacions que fa de poetes grecs

[1] *Op. cit.* p. 108.

no són suficients per a provar que hagués freqüentat molt els escriptors profans.[1] Totes tres, per ell, haurien estat d'ús comú, frases afortunades esdevingudes proverbis o dites vulgars.

Comsevulla que fos, el cert és que els coneixements que Pau pogués tenir de literatura grega no ocupaven cap lloc important en el seu esperit. Eren adminicles externs que en un cas donat li podien conciliar un auditori desconegut, però la possessió de la seva ànima per la llum de Crist il·luminant totes les pàgines de la Bíblia era tan absoluta, que al seu costat la cultura profana més pregona i més extensa hauria estat un ble apagat amb prou feines fumejant.

Estil. — També sobre l'estil s'han dit les coses més contradictòries. Començant per ell mateix, que s'anomena *ordinari en el parlar* (ἰδιότης τῷ λόγῳ),[2] Sant Ireneu li nota que abusa de l'hipèrbaton; Orígenes li troba expressions obscures; Sant Epifani, frases entortolligades; Sant Gregori de Nissa li reprotxa l'esmerç de mots inusitats o trabocats de sentit; Sant Joan Crisòstom, negligències d'estil; Sant Jeroni, mots impropis, cilicismes i fins solecismes. En canvi, i sense cap contradicció, Sant Jeroni pondera la força i l'energia de Sant Pau, del qual diu que no li sembla que parli, sinó que troni;[3] Sant Agustí, la seva càlida eloqüència; Sant Joan Crisòstom, la seva gràcia i força persuasiva; fins el pagà Longí exalça la seva puixança oratòria i la seva vigor dialèctica.

Potser la característica del seu estil, de la qual depenen totes les seves qualitats i tots els seus defectes, és el desbordament absolut de les paraules pel sentit. Per a la seva gran riquesa d'idea i d'emoció, les paraules són vasos fràgils. L'enorme tensió a què les té sovint les trenca, i llavors l'escriptor sagrat escriu amb fragments d'oracions i amb paraules que responen a una gramàtica superior, lògica de visió comandadora i no comandada pels cànons de l'expressió humana. Amb aquest sobreeiximent d'esperit, resultat d'una

[1] *La Théologie de St. Paul,* per F. Prat S. J., 1.ª part, p. 17.
[2] *II Cor.* XI, 6.
[3] Sant Jeroni, *Ad Pammachium,* Epist. XLVIII, 13.

amor sobrehumana que té l'escriptor foraeixit de si mateix i votat totalment a la glòria de l'Amat, no és estrany que la descurança de la forma vingui a complicar encara més aquest estil singular. La seva obscuritat, que no es venç sinó després d'un llarg treball d'assimilació de la seva pensa, fou ja notada per Sant Pere[1] i ha estat la tortura de milers de lectors de la Bíblia. Són freqüents en els seus escrits els anacoluts, o sigui frases que resten inacabades perquè l'autor, endut per una idea incidental més important que la que portava, ha deixat el sentit en suspens. D'altres vegades són genitius que és difícil d'aclarir si són apositius o possessius, si no és a la claror d'una hermenèutica que suposa ja ben coneguda la seva ideologia; o l'acumulació d'incisos i subincisos, que no sempre es resolen i embullen el fil del discurs.

Molts d'aquests defectes s'expliquen tenint en compte que Sant Pau, com era costum en el seu temps, no escrivia, sinó que dictava, i si després repassava el dictat, no era pas per a llevar repeticions, assonàncies i incisos, sinó més aviat per a afegir-n'hi algun altre. L'espontaneïtat que això dóna a la seva expressió és admirable. Sant Pau toca tots els estils de parlar: el científic i l'emotiu, el tempestuós i l'encalmat, l'autoritari i el cordial, i passa ràpidament de l'un a l'altre amb una naturalitat que allunya tota possible idea d'afaiçonament simulat. El corrent d'esperit que passa idèntic a través d'aquestes variacions és cosa que no pot fingir-se, com tampoc aquell curullament de la pensa que desborda d'idees i les ha d'atapeir, forçant per necessitat d'expressió les regles de la gramàtica ordinària.

Els ingredients externs d'aquest estil són ben fàcils d'enumerar: absència d'elements de natura, saturació d'expressions bíbliques i idees altíssimes adquirides en revelacions successives, tot això enquadrat dintre l'estructura llavors corrent de les lletres.

L'absència d'elements de la natura externa és ben notadora i ben significativa en aquest escriptor. Nat i crescut en una ciutat tan esplèndidament situada com Tars i havent recorregut tantes mars i tantes terres en estat de bonança i de tempesta, a penes es troba una

[1] *II Pet.* III, 16.

comparança de la natura inferior en les seves pàgines. La lluita humana, els païsatges espirituals, li abassegaven tota l'atenció: així li trobem comparances militars en gran abundor i freqüents al·lusions als jocs atlètics.

La saturació bíblica es nota de seguida. Probablement Sant Pau era d'aquells jueus que sabien l'Antic Testament de memòria, talment és de gran la facilitat i la propietat amb què tot sovint en cita textos, hi troba al·legories i li ampra expressions. No cal dir que aquest gust de dissoldre les seves paraules en una atmosfera bíblica l'aprengué a l'escola rabínica de Gamaliel, com també fou allí on adquirí la tendència a trobar analogies en els fets de l'Antic Testament.

Tot aquest tresor de disposicions de temperament i de cultura era esmerçat en servei d'un ideal nou, l'ideal de Crist, el que venia a revelar el misteri escondit en Déu des de tots els segles i a donar a la humanitat la veritable vida definitiva. La doctrina d'aquesta nova aliança de Déu amb els homes, Pau no l'estudià en cap escola, ans l'aprengué en una sèrie de revelacions successives de què ens parla sovint.[1] Sota aquest mestratge directe del Crist, que l'igualava, pel cap baix, als altres apòstols, Pau anà formant i exposant, amb la irregularitat d'una predicació atzarosa i d'unes lletres provocades per esdeveniments ocasionals, aquell magnífic cos de doctrina que el lector trobarà en aquestes lletres i del qual faríem ben volenters una exposició sistemàtica abreujada, si no ho vedava l'obligada brevetat d'aquesta introducció.

Com en l'apostolat de paraula, també en l'estil d'escriure, Sant Pau es fa tot per a tots, amb una donació talment absoluta de si mateix al bé espiritual dels seus fidels, que la seva altíssima ambició el desarrela de la seva persona per a esventar-la enèrgicament envers la glòria del Crist. Així el veiem descurós de la seva anomenada d'escriptor, en la qual segurament no va pensar mai, acimadíssima abstracció, única on és possible de pronunciar paraules inflamades de sentits sobrehumans.

[1] *Act.* IX, 6; XVI, 6, 7, 9, 10; XX, 22, 23; XXII, 13; XXIII, 11; XXVI, 16; *II Cor.* XII, 1, 4; *Gal.* I, 11, 12; II, 2.

Les Lletres. — Sant Pau regularment predicava; només accidentalment escrivia lletres a les esglésies fundades per ell, amb alguna excepció, com la de Roma. No són lletres particulars, adreçades a una o poques persones amb exclusió de tota altra, ni epístoles destinades de bell antuvi al públic. Són veritables lletres col·lectives, car, ni que vagin adreçades a una persona, com les pastorals o la lletra a Filemon, Sant Pau es proposava que fossin llegides a tota la comunitat cristiana i de vegades mana i tot expressament que siguin comunicades a altres esglésies.

Les lletres de Sant Pau tenen en general una estructura anàloga a totes les del seu temps:

Una *adreça,* que s'escrivia al revers del rotllo, talment que en ésser aquest plegat, restava a la banda de fora. Els títols actuals no són pas còpies de les adreces, que foren negligides.

Una *inscripció,* que comprenia tres elements: nom i qualitat dels remitents; nom, títols i mèrits dels destinataris; vots a favor d'aquests. Pau es posa la qualitat d'apòstol i quasi sempre s'ajunta companys: Timoteu, Silvà o Silas, Sòstenes, tots els germans que són amb ell.[1]

L'*entrada en matèria,* que és una frase d'agraïment o una doxologia. Manca en *Gal.*, lletra escrita amb to de reprensió. La lletra primera a Timoteu i la lletra a Titus presenten un exordi *ex abrupto* que pot tenir explicació en llur to d'intimitat. Els mots d'agraïment s'allarguen en un elogi dels destinataris, alguns records, detalls sobre les circumstàncies presents, etc. De vegades, com en la *I Thes.*, la part d'agraïment s'allarga fins a constituir el quadro de la lletra, i d'altres, com en *I* i *II Cor.* i *Phil.*, n'és netament separada; en les restants, es dissol a poc a poc en l'objecte principal.

Ve el *cos de la lletra.* Quan l'objecte n'és una tesi, és enunciada des del principi, després de l'entrada en matèria; en aquestes lletres, la part dogmàtica i la moral són netament separades. Però hi ha d'altres lletres d'objecte múltiple que no comporten aquesta divisió clara.

[1] Timoteu en *II Cor.*, *Col.*, *Phil.*, *I* i *II Thess.* i *Philem.*; Silvà o Silas en *I* i *II Thess.*; tots els fidels presents en *Gal.*

Per fi, la *conclusió*, que sol començar amb comunicacions personals, notícies d'ordre íntim, seguides d'una recomanació a favor del portador de la lletra; segueix una llista de salutacions. Pau llavors pren la ploma de l'amanuense i insereix alguns mots escrits de mà seva, a manera de signatura.

El lector pot preveure que l'escriure irregular i nerviós de Sant Pau s'acomoda d'allò més a l'estil epistolar.

Nombre i classificació de les Lletres paulines. — Les Lletres de Sant Pau conegudes ara són catorze: als Romans, primera i segona als Corintis, als Gàlates, als Efesins, als Filipencs, als Colossencs, primera i segona als Tessalonicencs, primera i segona a Timoteu, a Titus, a Filemon i als Hebreus. Aquest és l'ordre amb què consten en el cànon dels Llibres Sants. Fent excepció de la Lletra als Hebreus, que fou posada darrera de totes per haver-se dubtat molt de temps sobre la seva autenticitat, aquest ordre respon al criteri de posar primer les adreçades a esglésies i després les adreçades a particulars, i dintre de cada categoria s'atengué a la importància dels destinataris, de les matèries tractades en les lletres, i fins a la seva llargada. Segons l'ordre cronològic més versemblant, ocuparien el primer lloc les dues epístoles als Tessalonicencs, escrites vers l'any 52; el segon, les epístoles als Corintis, als Gàlates i als Romans, escrites del 56 al 58; el terç, les epístoles als Filipencs, als Efesins, als Colossencs, a Filemon, als Hebreus, a Timoteu i a Titus, compostes entre el 62 i el 66 o 67. Atenent a criteris interns, podríem distingir les epístoles predominantment doctrinals (*Rom.*, *Gal.*, *Col.*, *Hbr.*), les predominantment morals (*I Cor.*, *II Cor.*, *Phil.*, *I Thes.*, *II Thes.*), vora les quals podem formar un grup a part amb les anomenades *pastorals* (*I Tim.*, *II Tim.*, *Tit.*) que donen instruccions per a organitzar i regir les noves esglésies encomanades als destinataris.

No totes les lletres de Sant Pau ens han arribat. Com a certes, es poden tenir dues lletres perdudes: una als Corintis, anterior a l'actual primera (vegeu *I Cor.* V, 9), i una als Filipencs a què es fa al·lusió en *Phil.* III, 1. Alguns dedueixen de *Col.* IV, 16, l'existència

d'una lletra als de Laodicea, avui perduda, però d'altres crítics sostenen amb fonaments bastant sòlids que la Lletra al·ludida en aquell lloc era la que avui porta per títol *Als Efesins*, que tenia el caràcter de lletra circular destinada a totes les esglésies de l'Àsia proconsular: Efes (capital), Laodicea, Colossos i Hieràpolis. Per tal d'explicar els motius de la segona Lletra als Corintis, alguns crítics racionalistes han suposat que hi hagué una lletra intermèdia entre les dues actualment conegudes. És hipòtesi mancada de tot fonament seriós.

Autenticitat. — No pot ésser millor garantida. Ja en els mateixos temps apostòlics, l'Apòstol Sant Pere en la seva Lletra catòlica fa esment d'uns escrits de Pau, que inclou entre les Escriptures inspirades.[1] Els deixebles dels Apòstols i llurs contemporanis que ens han deixat escrits coneixen tots les Lletres de Sant Pau i les citen expressant-ne l'autor; així Sant Policarp, deixeble de Sant Joan, reprodueix tretze textos paulins pertanyents a vuit epístoles. Sant Clement, papa, en la seva lletra als Corintis i Sant Ignasi Màrtir en la seva als Efesins, tots dos del segle I, se serveixen també de les lletres paulines.

La tradició segueix ininterrompuda, tant en l'Església catòlica com en les sectes dissidents, tant en la romana com en les orientals, en els còdexs grecs i en les traduccions. Serveixi com a exemple típic el cànon muratorià, de finals del segle segon, que esmenta totes les epístoles paulines, llevat de l'adreçada als Hebreus. Encara que tardà, és important el testimoniatge de l'historiador Eusebi que, després de moltes recerques sàviament menades per tal d'esbrinar el parer dels escriptors més antics sobre els Llibres sants, conclou que les catorze epístoles de Sant Pau són conegudes palesament de tots.[2]

A aquests títols de caràcter extern, superiors als que pugui presentar cap llibre de l'antiguitat clàssica, cal afegir els arguments de caràcter intern. Són evidentment documents d'època, que traeixen un coneixement perfecte de la llengua, preocupacions, costums, règim

[1] *II Pet.* III, 16. [2] Eusebi, *Hist. Eccl.* III, 3, 25.

polític, judicial i religiós d'Europa i d'Àsia; tenen tots un mateix estil; aquell estil inconfusible de Pau, nerviós, trencat, complicat d'incisos, endut per flamarades sobtoses de pensament, fins a fer-li oblidar l'oració principal, riquíssim de contingut doctrinal fins a fer esclatar les paraules de tanta tensió de sentit, poderós de suggestions i ressonàncies espirituals, tant més pregones i duradores com més va esclarint-se'n el sentit, mercès a un treball seguit de meditació. Aquest estil és evidentment inconfusible, inimitable i impossible de confeccionar per un falsari. Totes aquestes obres pertanyen a un mateix autor, i no n'hi ha hagut d'altre a la història que reuneixi totes les condicions per a ésser-ho sinó Pau de Tars.

Per si mancava un altre argument, podem notar el que ens forneix el fracàs de les escoles racionalistes. A començar per la de Tubinga, capitanejada per Baur, es començà a negar fa cosa d'un segle l'autenticitat de la major part de les lletres paulines, fundant-se en evolucions històriques empensades a priori. No podem seguir tot el procés de la discussió. Basti dir que els deixebles s'han anat veient cada dia més obligats a desmentir el mestre, cedint a l'evidència que la discussió crítica projecta de més en més sobre l'autenticitat de les nostres lletres paulines. I per més que encara restin alguns entestats a negar la d'alguna, es pot augurar amb tota seguretat que no es trigarà gaire a resoldre definitivament la controvèrsia a favor de totes i cadascuna de les catorze epístoles.

De les dificultats particulars que en l'església occidental feren retardar el reconeixement de l'autenticitat paulina de l'adreçada als Hebreus, en parlarem en el seu lloc respectiu.

Text grec, versió i notes. — Pel text grec, hem continuat tal com començàrem en els *Actes dels Apòstols* i en la Lletra als Romans, ço és prenent-lo de l'edició de Vogels, que ofereix tota garantia crítica. Essent la nostra missió primordial i quasi única la de fer una versió literària, hem procurat, quant als altres problemes, adoptar d'un autor acreditat una solució bona i feta.

La versió és feta directament del grec. Tractant-se d'un text tan

difícil com el de Sant Pau, hem cercat més l'exactitud que l'elegància, deixant-hi només la que les idees i l'estil es porten. No hem tingut la pruïja d'aclarir punts foscos del text, cosa més pròpia d'un treball exegètic que, en el que hem cregut necessari, hem fet en les notes. Estudis i comentaris moderns, com Prat, Murillo, Lagrange i diverses revistes bíbliques, ens han donat el sentit exacte de l'original en molts textos obscurs. Molts problemes resten encara a resoldre, que deixem per a edicions venidores i sobretot per a nous treballadors més competents que revisin aquesta.

En la confecció de les notes, el criteri de la sobrietat no ha pogut impedir que agafessin una extensió notable, pel motiu de l'obscuritat de l'original i sobretot de la riquesa de corrents doctrinals que circulen sota les paraules del text. Ens fem la il·lusió que, seguint els nostres breus comentaris, Sant Pau pot ésser llegit amb profit i amb relatiu estalvi de temps.

La distribució en capítols i versets és indicada segons la Vulgata Clementina. Les divisions i subdivisions amb els títols corresponents són preses de l'edició de la Vulgata publicada pel P. Hetzenauer, i la revisió total del volum ha estat a càrrec del P. Marc de Castellví, ambdós O. M. C.

SIGLES

Còdexs grecs

ℵ còdex uncial Sinaiticus, segle IV (?), Leningrad
A » » Alexandrinus, s. V, Londres
B » » Vaticanus, s. IV, Roma
C » » Ephraemi rescr., s. V, París
K » » Mosquensis, s. IX, Moscou
L » » Angelicus, s. IX, Roma
P » » Porfirianus rescr., s. IX, Leningrad
D » » Claromontanus, s. VI, París
E » » Sangermanensis, s. IX, Leningrad
F » » Augiensis, s. IX, Cambridge
G » » Boernerianus, s. IX, Dresde
H » » Euthalianus, s. VI, Athos
M » » Wolfianus, s. IX, Hamburg-Londres

Còdexs de la Vetus Latina

d, e, f, g cf. *D, E, F, G*
r fragm. frisingensia, s. V-VI, Munich

Còdexs de la versió siríaca

sy^{p} versió peschito
sy^{h} » harclensis

L'asterisc després d'una sigla (ℵ*) indica la primera escriptura d'aquell còdex; la *m* en forma d'exponent (sy^{hm}), una lliçó marginal.

lat = versió llatina; *vet lat.* = la versió llatina anomenada *vella* (vetus), abans *Itala; vg* = Vulgata; *fuld* = còdex fuldense de la Vulgata; *arm* = versió armena.

Abreujaments de noms d'escriptors

Iust. = Justí; *Iren.* = Ireneu; *Clem.* = Clement Alexandrí; *Orig.* = Orígenes; *Eus.* = Eusebi de Cesarea; *Epiph.* = Epifani; *Greg.* = Gregori de Nissa; *Chrys.* = Sant Joan Crisòstom; *Theod.* = Teodor de Mopsuesta.

Tert. = Tertul·lià; *Cypr.* = Ciprià; *Nov.* = Novacià; *Lucif.* = Lucifer de Càller; *Vict.* = Victorí; *Hil.* = Hilari; *Prisc.* = Priscil·lià; *Tyc.* = Ticoni; *Opt.* = Optat Milevità; *Nice.* = Nicetas de Remesiana; *Ambr.* = Ambrosi; *Hyer.* = Jeroni; *Aug.* = Agustí; *Sedul.* = Seduli; *Maxim* = Màxim de Torí; *Vig.* = Vigili Tapsenc; *Facund.* = Facundus; *Cassiod.* = Cassiodor; *Prim.* = Primasi.

Tat. = Tacià; *Afr.* = Afrates; *Bars.* = Barsaliti.

Altres signes

+ = afegeix; *om.* = omet; 〉 = inverteix.

inc. = comença; *fin* = fi; *al.* = altres; *rep.* = repeteix; *simil.* = semblantment, etc.

LLETRA PRIMERA ALS CORINTIS

NOTÍCIA PRELIMINAR

Circumstàncies de temps i de lloc

Sant Pau estigué divuit mesos a Corint,[1] ensenyant a la casa de Tici Just, prop de la sinagoga. Perseguit furiosament pels jueus i no prou eficaçment protegit pel procònsol Gal·lió, se n'anà a Palestina, acompanyat fins a Efes per Priscil·la i Aquila, el matrimoni fidel que li havia donat estatge i treball a Corint. De tornada, es fixa a Efes.

En l'endemig, hi havia arribat un jueu d'Alexandria, que havia nom Apol·ló, el qual havia cregut en Jesucrist i havia rebut la doctrina rudimentària del primer catecumenat,[2] sense, però, haver passat del baptisme de Joan. El baptisme cristià li era desconegut, i per tant també la Confirmació, amb els carismes de què l'Esperit Sant solia acompanyar-lo amb abundància en aquelles primeres cristiandats. Aquila i Priscil·la completen la seva instrucció i el recomanen als germans de l'Acaia, on vol traslladar-se. Establert a Corint, hi provoca, sense voler, una bandositat. Apol·ló era home ben dotat. Vegeu el retrat que en fa Sant Lluc:[3] «Home bell parler, versat en les Escriptures... instruït en el camí del Senyor, ardent d'esperit, parlava i ensenyava exactament les coses pertocants a Jesús.»

Entre els corintis, gent lleugera i voluble, aquestes qualitats brillants despertaren ben aviat admiracions fanàtiques, que degeneraren abans de gaire en desafecte per a Sant Pau, d'estil rude i descurós, sovint fins a la incorrecció. Així es formaren dos partits: el d'Apol·ló i el de Pau. A aquests se n'afegiren uns altres que es reclamaven de Pere, el cap del Col·legi apostòlic, la columna de l'Església; d'altres, en fi, no volien deprendre sinó del Crist, com desdenyant-se de sotmetre's a un home.[4]

[1] *Act.* XVIII, 11.
[2] Id. íd. 25.
[3] Id. íd. 24 seg.
[4] Els tres primers grups existien en-

Sant Pau heu esment d'aquestes divisions, que si no afectaven el dogma ni la disciplina, refredaven la caritat, pels criats d'una dama grega anomenada Cloes, ben coneguda dels corintis, probablement per ésser oriünda de llur ciutat, bé que habitant a Efes. Ells li innovaren també altres escàndols. Una primera carta escrita per l'Apòstol als corintis — avui perduda — en què els manava d'apartar-se dels impúdics, havia estat interpretada per alguns, probablement de mala fe, com una prohibició de tot tracte amb tots els pagans de mala vida, mesura exorbitant i impracticable. Per resoldre litigis entre germans, alguns cristians, se citaven ells amb ells davant els tribunals dels gentils.[1] Un cristià havia donat el gran escàndol de viure amistançat amb la seva madrastra, sense que els altres el separessin de la comunitat creient.[2] Les dones es treien el vel i parlaven en les assemblees litúrgiques.[3] Els àpats germanívols que acompanyaven la celebració del misteri eucarístic havien degenerat en escenes de desordre i d'ostentació, i altretant s'esdevenia en l'ús dels carismes que posseïen molts fidels.[4]

Poc després d'haver sabut Sant Pau aquestes males noves, arribaren de Corint a Efes uns emissaris portadors d'una lletra dels corintis a l'Apòstol on li feien consultes referents a alguns casos de consciència: preferència entre la virginitat i el matrimoni, conducta a observar davant els idolotites, o sigui la carn dels animals immolats als ídols, servida després en un àpat, ús dels carismes, ús del vel de les dones en el temple, ordre dels àgapes concomitants amb la celebració de l'eucaristia, i la consulta dogmàtica sobre la resurrecció dels morts, resolta en darrer terme.

Els enviats de Corint, que molt probablement eren Estèfanas, Fortunat i Acaic, de la vinguda dels quals s'alegra l'Apòstol,[5] havent de regressar a llur pàtria, Sant Pau escriu aquesta lletra per a tallar els abusos i evacuar les consultes. Era la segona que adreçava als seus fills de Corint, bé que per a nosaltres té el lloc de primera.

Les circumstàncies que li donaren origen n'indiquen prou la finalitat: matar els gèrmens de cisma i de dissolució de costums que s'havien introduït a l'església coríntia i resoldre els dubtes consultats.

La data es pot precisar amb bastant d'aproximació. La intenció manifestada a XVI, 8 de restar a Efes fins a la pròxima Pentecosta revela que la lletra fou escrita a la capital de l'Àsia proconsular, ço que confirma el següent verset 19, on saluda els corintis en nom de les esglésies d'aquesta

cara a Corint quaranta anys després, segons consta per la lletra que adreçà a aquella església Sant Clement de Roma (XLVII, 3).

[1] VI, 1 ss.

[2] V, 1 ss.

[3] XI, 3 ss.; XIV, 34-35.

[4] Caps. XI i XII.

[5] XVI, 17.

regió, fundades per l'Apòstol durant el seu sojorn a Efes, relatat en *Act.* XVIII, 18-XIX, 41. Aquest mateix propòsit de restar a Efes fins a la Pentecosta per emprendre després un viatge a la Macedònia i d'allí a Corint, concordant amb el mateix projecte expressat a *Act.* XIX, 21, demostra que aquesta lletra fou escrita abans i no gaire lluny de la darrera Pentecosta passada per Sant Pau a Corint, que degué escaure's l'any 57. D'altres assenyalen el 56 o el 58.

Els destinataris

Corint era una de les ciutats més florents de la Grècia. Situada al mig de l'istme que uneix l'Acaia amb el Peloponès, tenia a banda i banda dues petites ciutats que li feien de ports: Cencreas sobre la mar Egea i Lequeon sobre la Jònica. Era, doncs, el llaç d'unió entre l'Orient i l'Occident, centre de dilatades relacions comercials, ço que li atorgà una gran puixança en població, en riquesa i en vici. Tan proverbial arribà a ésser a Grècia la corrupció de Corint, que fins prengué el nom d'aquesta ciutat.

Esdevinguda, algun temps després de la seva restauració per Juli Cèsar en 46, capital de l'Acaia i residència del procònsol, que en temps de Sant Pau s'esqueia ésser Gal·lió, germà del filòsof Sèneca,[1] les lletres, les arts i les ciències hi floriren tant, que Ciceró l'anomena « lumen totius mundi ».[2] La població era molt barrejada: descendents dels antics *coloni* romans, magistrats i comerciants, romans quasi tots també, molts grecs i estrangers de pertot, majorment jueus, que no deixaven de tenir una bona comunitat en totes les poblacions d'intensa vida comercial.

Dos obstacles hagué de vèncer Sant Pau per fundar-hi una cristiandat: l'obstinació dels jueus i la corrupció dels gentils, que hi arribava a extrems no atesos per cap altra ciutat.

Pau hi entra després del fracàs d'Atenes, en circumstàncies no gens favorables a l'optimisme. S'estatja a casa d'un matrimoni jueu, Aquila i Priscil·la, expulsat de Roma per Claudi i que era del seu ofici, constructor de tendes. Predica en la sinagoga tots els dissabtes i comença a convertir grecs i jueus, entre ells Crisp, el cap de la Sinagoga. Així estigué divuit mesos, durant els quals s'esdevingué el judici de Pau davant Gal·lió, que s'inhibí, per tractar-se d'afers relatius a les lleis dels jueus.[3] Això s'esdevingué durant el segon viatge de Sant Pau.

Així nasqué l'església que després «regà» Apol·ló, l'eloqüent jueu alexan-

[1] *Act.* XVIII, 12.
[2] *Pro lege Man.* 5.
[3] *Act.* XVIII, 1-18.

drí de qui ja hem parlat, i a la qual adreçà Sant Pau tres lletres, la segona i terça de les quals són les que consten en el cànon dels nostres Llibres Sants.

CONTINGUT I DIVISIÓ

Pel que va dit, el lector ja pot preveure que aquesta lletra no és un tractat homogeni i ordenat lògiçament, sinó un seguit de punts, tractats amb major o menor amplitud segons llur importància, cadascun dels quals podria ésser una lletra independent. L'únic que hi ha de comú és l'estil de l'autor, que sap conjuminar fins a la meravella l'abrandament amb la profunditat i la familiaritat amb la serietat doctrinal. No és difícil, tanmateix, de trobar uns principis superiors que relliguin per sota tots els fragments de la lletra, com és ara el gran principi de la unitat de tots els fidels en un sol veritable organisme, que és el cos místic del Crist, sense el qual no és possible d'entendre la doctrina de l'Apòstol sobre la redempció, ni la del matrimoni, ni la de la resurrecció dels morts, ni el fruit de l'eucaristia, ni la raó pregona de l'obligació de fer almoina, en virtut de la qual Sant Pau demana als corintis que facin col·lectes en favor dels cristians pobres de Jerusalem.

Els fets històrics que motiven aquesta carta i els detalls que l'Autor sagrat comenta li donen, ultra la seva importància doctrinal com a llibre inspirat, un gran valor històric. La manera de celebrar els àgapes sagrats en l'Església primitiva, la natura i la reglamentació de l'ús dels carismes, sobretot del do de llengües, els perills a què la convivència amb els pagans exposava els primers fidels i tants altres detalls interessants de la vida de l'Església primitiva ens serien menys coneguts sense aquesta Lletra.

La seva distribució en parts no és difícil, tenint en compte que no s'hi desenrotlla un sol assumpte, sinó diversos i perfectament separables.

Una primera divisió general, ben assenyalada, per bé que extrínseca a les matèries, ens és donada per la distinció entre els abusos que Sant Pau espontàniament corregeix i les consultes a què respon.

La PRIMERA PART, que comprèn els sis primers capítols, enclou les següents:

I, *Reprensió de les bandositats* (I, 10-IV, 21) de les quals va mostrant com són contràries a la unitat de baptisme, de doctrina i de Senyor.

II, *Reprensió dels altres vicis* (V, 1-VI, 20), sota el qual títol encloem els ensenyaments sobre la tolerància dels pecats, els judicis davant els infidels i la fornicació.

La Segona part contesta a les consultes. Comprèn les següents matèries:

I, *Dels diferents estats* (VII, 1-40) (matrimoni, virginitat, viduesa).

II, *De les carns immolades als idols* (VIII, 1-XI, 1) (exposició teòrica i pràctica).

III, *Del culte religiós* (XI, 2-XIV, 40) que comprèn: del cofament del cap de les dones, de com cal celebrar els àgapes, dels carismes en general, excel·lència de la caritat damunt tots ells i dels dons de profecia i de llengües.

IV, *De la resurrecció dels justos* (XV, 1-58) on es demostra la resurrecció i s'explica la manera com s'esdevindrà.

Clou la lletra amb un Epíleg més extens que de costum, on els parla de la col·lecta que els demana de fer per als *sants* de Jerusalem, donant-los instruccions sobre la manera de fer-la, els dóna noves d'alguns companys d'apostolat, com Timoteu i Apol·ló, i acaba amb les salutacions i la benedicció de costum.

Quant a l'autenticitat paulina d'aquesta lletra, basti de dir que és tan fora de tot dubte prudent, que no és discutida seriosament per ningú.

ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ Α

EXORDIVM

(I, 1-9)

(C. I.) 1 Παῦλος κλητὸς ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ θελήματος
θεοῦ καὶ Σωσθένης ὁ ἀδελφὸς 2 τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ τῇ οὔσῃ ἐν
Κορίνθῳ, ἡγιασμένοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, κλητοῖς ἁγίοις, σὺν πᾶσιν τοῖς
ἐπικαλουμένοις τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν παντὶ
τόπῳ, αὐτῶν τε καὶ ἡμῶν· 3 χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς
ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

4 Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου πάντοτε περὶ ὑμῶν ἐπὶ τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ
τῇ δοθείσῃ ὑμῖν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, 5 ὅτι ἐν παντὶ ἐπλουτίσθητε ἐν αὐτῷ,
ἐν παντὶ λόγῳ καὶ πάσῃ γνώσει, 6 καθὼς τὸ μαρτύριον τοῦ Χριστοῦ
ἐβεβαιώθη ἐν ὑμῖν, 7 ὥστε ὑμᾶς μὴ ὑστερεῖσθαι ἐν μηδενὶ χαρίσματι,
ἀπεκδεχομένους τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· 8 ὃς
καὶ βεβαιώσει ὑμᾶς ἕως τέλους ἀνεγκλήτους ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. 9 πιστὸς ὁ θεός, δι' οὗ ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν
τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

I. 1 *om.* κλητος *ADE* || ⟩ χρ. ιησ. *BDEFG al.* || 2 ⟩ ιησου τη ουσ. εν κορ. *BD*EFG* || 4 *om.* μου ℵ**B* || *om.* του θεου *A al.* || 6 μαρτ.] κηρυγμα *12. 67*^{mg} || χριστ.] θεου *B*FG arm* || 8 αχρι τελ. *DEFG* || ημερ.] παρουσια *DEFG (vg)* || *om.* χριστου *B* || 9 δι] υφ *D*^{gr}*F*^{gr}

1. — *Cridat.* Aquesta paraula manca en alguns manuscrits grecs, però es pot sobreentendre, ja que St. Pau la repeteix en molts indrets. Cf. II Cor. I, 1; Gal. I, 1; Efes. I, 1; I Tim. I, 1; II Tim. I, 1; Tit. I, 1. — *Sostenes frater.* Germà, s'entén, per la professió de la mateixa fe. Segons alguns, també per ésser col·lega de St. Pau en l'apostolat.

2. — *Cridats a sants.* És a dir, cridats a la santedat: aquest és el sentit de l'expressió grega: κλητοὶ ἅγιοι. Era, però, una vocació efectiva i eficaç que els posava en possessió de la santedat. *Els qui invoquen el nom del Senyor nostre Jesucrist.* Títol distintiu dels cristians.

En tot lloc, d'ells i nostre. Deixem en la seva obscuritat original aquestes paraules. Alguns (Crisòst. Teodoret) refereixen els mots *d'ells i nostre* a *Senyor nostre Jesucrist.* Vg. i amb ella Estius, Bisping, etc., a *tot lloc.* En aquest segon cas, més probable, poden voler dir: a l'Acaia (d'on Corint era metròpolis) i a

LLETRA PRIMERA ALS CORINTIS

EXORDI

(I, 1-9)

(C. I.) 1 Pau, cridat a apòstol de Jesucrist per voler de Déu, i Sòste-
nes, el germà, 2 a l'església de Déu que és a Corint, als santificats en
Jesucrist, cridats a sants, junt amb tots els qui invoquen el nom del
Senyor nostre Jesucrist en tot lloc, d'ells i nostre: 3 gràcia a vosaltres i
pau de part de Déu, el nostre Pare, i del Senyor Jesucrist.

4 Dono gràcies al meu Déu sempre de vosaltres, per la gràcia de Déu
donada a vosaltres en Jesucrist, 5 per tal com en tota cosa us heu enriquit
en ell, en tota paraula i en tot coneixement, 6 puix que la testimoniança
de Jesucrist fou afermada en vosaltres, 7 talment que no sou inferiors en
cap do, mentre espereu la manifestació del Senyor nostre Jesucrist, 8 el
qual us afermarà encara fins a la fi, irreprensibles en el dia del Senyor
nostre Jesucrist. 9 Fidel és Déu, pel qual fóreu cridats a la comunió del
seu fill Jesucrist, el Senyor nostre.

8, I Thes. v, 23. 9, I Thes. v, 24; I Io. I, 3.

Efes (on era Pau aleshores). D'altres creuen que Pau qualificava de seu el país dels destinataris per tal d'afirmar la seva autoritat sobre Corint. D'altres, que se l'apropia per afecte de caritat als fidels de l'Acaia.

4. — *Per la gràcia*. Millor que no pas *en la gràcia*, com exigiria el text de la Vg. *in gratia*.

5. — *En tota paraula i en tot coneixement*. En dir l'Apòstol *en tota paraula*, fa referència als seus ensenyaments fets de viva veu; en dir *en tot coneixement*, al·ludeix la coneixença de les Escriptures. Fillion refereix el mot λόγος a l'ensenyament *per escrit* de l'Apòstol, i γνώσει a la comprensió d'aquest ensenyament per part dels corintis.

7. — *Mentre espereu*. El verb ἀπεκδέχομαι significa una expectació intensa.

8. — *El qual us afermarà*. Alguns intèrprets — entre els quals Estius i Fillion — refereixen aquest pronom al substantiu *Déu* del v. 4. La majoria, però, el refereix al mot *Jesucrist* del v. 7, de conformitat amb les exigències gramaticals.

En el dia del Senyor nostre Jesucrist. És, sembla, una expressió explicativa dels mots precedents *fins a la fi*.

PARS PRIOR

CORRECTIO MORVM MALORVM

(I, 10 - VI, 20)

I. REPREHENSIO CONTENTIONIS PARTIVM

(I, 10 - IV, 21)

1. Contentio vni baptismo contraria est

[10] Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν
Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα τὸ αὐτὸ λέγητε πάντες, καὶ μὴ ᾖ ἐν ὑμῖν σχίσματα,
ἦτε δὲ κατηρτισμένοι ἐν τῷ αὐτῷ νοῒ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ γνώμῃ. [11] ἐδηλώθη
γάρ μοι περὶ ὑμῶν, ἀδελφοί μου, ὑπὸ τῶν Χλόης, ὅτι ἔριδες ἐν ὑμῖν
εἰσιν. [12] λέγω δὲ τοῦτο, ὅτι ἕκαστος ὑμῶν λέγει· ἐγὼ μέν εἰμι Παύλου,
ἐγὼ δὲ Ἀπολλώ, ἐγὼ δὲ Κηφᾶ, ἐγὼ δὲ Χριστοῦ. [13] μεμέρισται ὁ Χρι-
στός; μὴ Παῦλος ἐσταυρώθη ὑπὲρ ὑμῶν, ἢ εἰς τὸ ὄνομα Παύλου
ἐβαπτίσθητε; [14] εὐχαριστῶ τῷ θεῷ ὅτι οὐδένα ὑμῶν ἐβάπτισα εἰ μὴ

11 *om.* μου *C*d* || 13 μη μεμερισται *10. 39 al. Opt. syp* || υπερ] περι *BD** || 14 *om.* τω τεω *ℵ*B 67*

10-17. — No es tractava de sectes, ni de grups ben definits. Eren simples rivalitats personals que no atenyien la doctrina ni la caritat essencial. Els uns s'afectaven a Pau perquè era llur apòstol i mestre, els altres a Pere perquè era el Cap del Col·legi apostòlic, els altres a Apol·ló, el talent del qual els robava el cor; d'altres, tenint-se per més prudents, es reclamaven directament del Crist, pretensió no menys funesta que el partidisme dels altres, puix que el Crist és de tots, com els digué el mateix Sant Pau en II Cor. X, 7.

10. — *Pel nom del Senyor nostre Jesucrist.* Remarquem la distinció entre aquesta expressió i la que llegim en el cap. V, v. 4.

Desavinences. Σχίσματα significa, literalment, *esquinçaments.* En el llenguatge teològic, s'ha fet sinònim de *separació de la unitat social de l'Església, concretada en el seu Cap suprem.* Ací significa *desavinences* o *dissensions.*

PRIMERA PART

CORRECCIÓ DE MALS COSTUMS

(I, 10-VI, 20)

I. REPRENSIÓ DE LES BANDOSITATS

(I, 10-IV, 21)

1. Les bandositats són contràries a la unitat del baptisme

10 Jo us exhorto, doncs, germans, pel nom del Senyor nostre Jesucrist,
que digueu tots el mateix i no hi hagi entre vosaltres desavinences, ans
sigueu acomplits en la unitat d'intel·ligència i de parer. 11 Perquè em fou
manifestat de vosaltres, germans meus, pels de Cloe que hi ha entre vos-
altres dissensions. 12 Vull dir això: que cadascun de vosaltres diu: Jo
sóc de Pau; i jo, d'Apol·ló; i jo, de Cefas; i jo, de Crist. 13 ¿És que el
Crist s'ha partit? ¿Tal volta Pau ha estat crucificat per vosaltres, o en el
nom de Pau heu estat batejats? 14 Jo dono gràcies a Déu de no haver ba-

10, Phil. II, 2; Rom. XII, 16. 12, Act. XVIII, 24. 14, Act. XVIII, 8.

Ans sigueu acomplits en la unitat. El participi grec κατηρτισμένοι significa *units, ben aplegats* (vegeu Grimm. p. 229). És una paraula que designa el restabliment de la concòrdia entre els que havien estat desunits o enemistats.

D'intel·ligència i de parer. Donem als mots νοῦς i γνώμη la precisió que no ateny la versió de la Vg.

11. — *Cloe.* Aquest nom només ens és conegut per aquest passatge de Sant Pau. Pertanyia segurament a una cristiana coríntia que habitava a Efes.

12. — *Cefas.* Aquest sol passatge no autoritzaria — com alguns volen — a deduir que Pere havia estat a Corint. Hom admet com a probable el sojorn de Pere en aquesta ciutat pel testimoni de St. Dionís, bisbe de Corint, qui afirma que l'església coríntia fou instituïda per ambdós apòstols. Cf. Euseb. *Hist. Eccl.* II, c. 24.

13. — *¿És que el Crist s'ha partit?* Alguns intèrprets, entre ells Lachmann, donen a aquesta frase un sentit afirmatiu. Creiem preferible, amb la majoria

Κρίσπον καὶ Γάϊον· [15]ἵνα μή τις εἴπῃ ὅτι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα ἐβαπτί-
σθητε. [16]ἐβάπτισα δὲ καὶ τὸν Στεφανᾶ οἶκον· λοιπὸν οὐκ οἶδα εἴ
τινα ἄλλον ἐβάπτισα.

2. Contentio vni doctrinae contraria est

[17]Οὐ γὰρ ἀπέστειλέν με Χριστὸς βαπτίζειν ἀλλὰ εὐαγγελίζεσθαι,
οὐκ ἐν σοφίᾳ λόγου, ἵνα μὴ κενωθῇ ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ. [18]Ὁ
λόγος γὰρ ὁ τοῦ σταυροῦ τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία ἐστίν, τοῖς δὲ
σωζομένοις ἡμῖν δύναμις θεοῦ ἐστιν. [19]γέγραπται γάρ·

« ἀπολῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν,
καὶ τὴν σύνεσιν τῶν συνετῶν ἀθετήσω. »

[20]ποῦ σοφός; ποῦ γραμματεύς; ποῦ συνζητητὴς τοῦ αἰῶνος τούτου;
οὐχὶ ἐμώρανεν ὁ θεὸς τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου; [21]ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ
σοφίᾳ τοῦ θεοῦ οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος διὰ τῆς σοφίας τὸν θεόν, εὐδόκησεν
ὁ θεὸς διὰ τῆς μωρίας τοῦ κηρύγματος σῶσαι τοὺς πιστεύοντας.
[22]ἐπειδὴ καὶ Ἰουδαῖοι σημεῖα αἰτοῦσιν καὶ Ἕλληνες σοφίαν ζητοῦσιν,
[23]ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν Χριστὸν ἐσταυρωμένον, Ἰουδαίοις μὲν σκάνδα-
λον, ἔθνεσιν δὲ μωρίαν, [24]αὐτοῖς δὲ τοῖς κλητοῖς, Ἰουδαίοις τε καὶ
Ἕλλησιν, Χριστὸν θεοῦ δύναμιν καὶ θεοῦ σοφίαν. [25]ὅτι τὸ μωρὸν τοῦ
θεοῦ σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων ἐστίν, καὶ τὸ ἀσθενὲς τοῦ θεοῦ ἰσχυρό-
τερον τῶν ἀνθρώπων.

[26]Βλέπετε γὰρ τὴν κλῆσιν ὑμῶν, ἀδελφοί, ὅτι οὐ πολλοὶ σοφοὶ κατὰ

15 εβαπτισα DEFGLP al. syp || 16 om. αλλον F. G. de || 16 om. ημιν Marcion FG de Cypr. Hil || 20 κοσμ.] + τουτου EFGL al. lat sy || 21 om. γαρ FG al. || 26 γαρ] ουν DgrEgr FG 21

dels exegetes, de donar-li forma interrogativa, tal com fa la Vg.

14. — *Crisp.* Vegeu Act. XVIII, 8. Crisp fou més tard bisbe d'Egiva, ciutat i illa de l'arxipèlag que hi ha entre l'Àtica i la Morea, en el golf conegut en l'antigor amb el nom de Sarònic. (Vegeu Winer, *Biblisches RW.*, t. I, p. 753, i Dezobry, *Dict. de Geogr.*, t. I, p. 894.) Altres diuen que era el cap de la sinagoga de Corint.

Gai. Segons tradició dels avantpassats, diu Orígenes comentant aquest passatge, Gai fou bisbe de l'església de Tessalònica.

16. — *Estèfanas.* Sembla que es tracta d'un convertit d'Acaia, més tard bisbe de Corint ordenat per St. Pau. Els grecs creuen que Estèfanas era el carceller de Filipos, ciutat de Macedònia, de qui es parla en Act. XVI, 27-34. No adueixen, però, proves sòlides en favor de llur opinió.

17. — *No pas amb saviesa de paraula.* Això és: no amb paraules sàvies o eloqüents. Probable al·lusió als partidaris d'Apol·ló.

19. — *És escrit.* Cita segons la versió dels LXX, atenent més al sentit que no pas a la lletra del text.

20. — *¿On... on?* L'Apòstol empra sovint aquestes interrogacions segui-

tejat ningú de vosaltres, sinó Crisp i Gai, [15] perquè ningú no digui que heu
estat batejats en el meu nom. [16] També vaig batejar la família d'Estèfa-
nas: altrament, no sé que hagi batejat ningú més.

2. Són contràries a la unitat de doctrina

[17] Perquè el Crist no m'envià pas a batejar, sinó a evangelitzar, no pas
amb saviesa de paraula, per tal que no sigui esvaïda la creu del Crist.
[18] Perquè la paraula de la creu per als qui es perden és follia, però per
als qui se salven, per a nosaltres, és virtut de Déu. [19] Car és escrit:

> «Perdré la saviesa dels savis
> i el seny dels assenyats rebutjaré.»

[20] ¿On és el savi? ¿On l'escriba? ¿On el recercador d'aquest segle? ¿No
tornà Déu estulta la saviesa del món? [21] Car, per tal com el món, en la
saviesa de Déu, no conegué Déu per la saviesa, plagué a Déu de salvar,
per la follia de la predicació, els creients. [22] Perquè els jueus demanen
senyals i els grecs cerquen saviesa, [23] però nosaltres prediquem Crist cru-
cificat, per als jueus talment escàndol, per als gentils follia, [24] però per
als cridats, jueus i grecs, Crist, virtut de Déu i saviesa de Déu. [25] Per-
què allò de Déu que és estult és més savi que els homes, i allò de Déu
que és feble és més fort que els homes.
[26] Considereu, com de fet, germans, els cridats de vosaltres, com no hi

17, Inf. II, I, 4; II Ptr. I, 16. **18**, Rom. I, 16. **19**, Is. XXIX, 14. **20**, Is. XXIII, 18. **22**, Mt. XII, 38.

des, com expressió d'una convicció introntollable. Cf. XV, 55, i Rom. III, 27, 29.

Savi... escriba... recercador. *Savi* fa referència als filòsofs gentils; *escriba,* als doctors jueus; *recercador* equival a disputador (vegeu GRIMM, p. 406) i és probablement una al·lusió als filòsofs grecs, que feien de la discussió llur deport principal.

Estulta... saviesa. Remarquem l'energia d'aquesta paradoxa.

La saviesa del món. És la ciència dels homes dominats per la carn, en qui l'Esperit Sant no ha infós la nova natura de fills adoptius de Déu, que canvia de socarrel el criteri sobre el bé i el mal i sobre totes les valors de la vida. Expressions equivalents a aquesta trobem en II Cor. I, 12 (σοφία σαρκικὴ: saviesa carnal), en Col. II, 18 (ὁ νοῦς τῆς σαρκός: l'albir de la carn), en Eph. II, 3 (τὰ θελήματα τῆς σαρκός: els volers de la carn) etc.

21. — *En la saviesa de Déu.* Manifestada als gentils per les magnificències de la creació (cf. Act. XIV, 14, XVII, 27; Rom. I, 20) i als jueus per les revelacions contingudes en la Sda. Escriptura. En aquesta saviesa tan manifesta, el món no conegué Déu per la seva pròpia saviesa, l'esmentada en el v. anterior.

Per la follia de la predicació. Això és, per la predicació folla.

26. — *Els cridats de vosaltres.* Aquells

σάρκα, οὐ πολλοὶ δυνατοί, οὐ πολλοὶ εὐγενεῖς· 27 ἀλλὰ τὰ μωρὰ τοῦ
κόσμου ἐξελέξατο ὁ θεὸς ἵνα καταισχύνῃ τοὺς σοφούς, καὶ τὰ ἀσθενῆ
τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ θεὸς ἵνα καταισχύνῃ τὰ ἰσχυρά, 28 καὶ τὰ ἀγενῆ
τοῦ κόσμου καὶ τὰ ἐξουθενημένα ἐξελέξατο ὁ θεὸς [καὶ] τὰ μὴ ὄντα,
ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ, 29 ὅπως μὴ καυχήσηται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον τοῦ
θεοῦ. 30 ἐξ αὐτοῦ δὲ ὑμεῖς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς ἐγενήθη σοφία
ἡμῖν ἀπὸ θεοῦ, δικαιοσύνη τε καὶ ἁγιασμὸς καὶ ἀπολύτρωσις, 31 ἵνα κα-
θὼς γέγραπται· «ὁ καυχώμενος ἐν κυρίῳ καυχάσθω.»
(C. II.) 1 Κἀγὼ ἐλθὼν πρὸς ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἦλθον οὐ καθ' ὑπεροχὴν
λόγου ἢ σοφίας καταγγέλλων ὑμῖν τὸ μαρτύριον τοῦ θεοῦ. 2 οὐ γὰρ
ἔκρινά τι εἰδέναι ἐν ὑμῖν εἰ μὴ Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ τοῦτον ἐσταυρω-
μένον. 3 κἀγὼ ἐν ἀσθενείᾳ καὶ ἐν φόβῳ καὶ ἐν τρόμῳ πολλῷ ἐγενόμην
πρὸς ὑμᾶς, 4 καὶ ὁ λόγος μου καὶ τὸ κήρυγμά μου οὐκ ἐν πειθοῖς σοφίας
λόγοις, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει πνεύματος καὶ δυνάμεως, 5 ἵνα ἡ πίστις ὑμῶν
μὴ ᾖ ἐν σοφίᾳ ἀνθρώπων ἀλλ' ἐν δυνάμει θεοῦ. 6 Σοφίαν δὲ λαλοῦμεν
ἐν τοῖς τελείοις, σοφίαν δὲ οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου οὐδὲ τῶν ἀρχόντων
τοῦ αἰῶνος τούτου τῶν καταργουμένων· 7 ἀλλὰ λαλοῦμεν θεοῦ σοφίαν
ἐν μυστηρίῳ, τὴν ἀποκεκρυμμένην, ἣν προώρισεν ὁ θεὸς πρὸ τῶν
αἰώνων εἰς δόξαν ἡμῶν· 8 ἣν οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου
ἔγνωκεν· εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν.
9 ἀλλὰ καθὼς γέγραπται· «ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδεν καὶ οὖς οὐκ ἤκουσεν
καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ θεὸς τοῖς ἀγαπῶ-

26 *om.* ου πολλ. δυν. *F^gr G* || 28 αγενη] ασθενη *ℵ** || 29 του θεου] αυτου *Marcion C* al. vg sy* || II. 1 μαρτ.] μυστηριον *ℵAC al. Ambr. Aug* || 4 πειθ.] + ανθρωπινης *ACLP al. sy^h* || *om.* λογοις *F^gr G^gr 74 al.* || αποδειξ.] αποκαλυψει *DE* || 6 *om.* ουδε τ. αρχ. τ. αιωνος τουτου *FG al*

qui entre vosaltres han rebut la gràcia de la vocació a la fe i hi han correspost. El grec usa l'abstracte (τὴν κλῆσιν ὑμῶν: la vostra vocació) pel concret. Entre aquests, hi havia pocs savis, pocs poderosos, pocs nobles segons la carn, les tres classes d'homes reverits i envejats del món. A la comunitat cristiana de Corint, com a la de Roma, quasi tots els cristians pertanyien a les classes humils, o a les mitjanes.

29-31. — L'home no té dret a gloriejar-se de res davant Déu, perquè fins allò que sembla més imputable a ell, que és la seva justícia, ho ha rebut de Déu i no ho té sinó en Jesucrist. Vegeu Eph. II, 8-9, Rom. III. 27.

31. — *Segons és escrit.* Cita de Jeremias IX, 23, 24, segons la versió dels LXX, atenent al sentit més que no pas a la lletra.

1. — *No pas amb eminència de virtut o de saviesa.* Aquests mots, cal referirlos a *vaig venir* més que no pas a *anunciar-vos,* posat que St. Pau no es presentà als corintis afectant una superioritat de saviesa o d'eloqüència.

El testimoni de Déu. Vg. diu: *el testimoni de Crist.* No pocs manuscrits grecs diuen *misteri* en lloc de *testimoni.*

4. — *Amb demostració d'esperit.* El substantiu *esperit* designa ací l'Esperit Sant, l'omnipotència del qual es palesava en la predicació de l'Apòstol.

6-7. — Alguns han volgut veure en aquests versets un record dels misteris pagans. Per provar com és falsa aquesta aproximació, basta fixar-se en la di-

ha gaires savis segons la carn, no gaires poderosos, no gaires nobles.
[27] Però les estulteses del món escollí Déu per confondre els savis, i les
febleses del món escollí Déu per confondre els forts. [28] I l'innoble i el
viltingut escollí Déu, i allò que no és, per desfer allò que és. [29] Per tal
que cap carn no es gloriegi en la presència de Déu. [30] Però vosaltres és
per ell que sou en Jesucrist, el qual ha esdevingut per a nosaltres de part
de Déu saviesa i justícia i santificació i redempció, [31] per tal que, segons
és escrit: Qui es glorieja, en el Senyor es gloriegi.

(C. II.) [1] I jo, quan vaig venir a vosaltres, germans, vaig venir, no
pas amb eminència de virtut o de saviesa, a anunciar-vos el testimoni de
Déu. [2] Car no vaig creure avinent de saber res entre vosaltres, sinó Jesu-
crist, i Jesucrist crucificat. [3] I jo, amb flaquedat i amb temor i amb tre-
molor gran vaig ésser entre vosaltres, [4] i el meu llenguatge i la meva
predicació no fou amb paraules persuasives de saviesa, sinó amb demos-
tració d'esperit i de virtut, [5] per tal que la vostra fe no descansi en saviesa
d'homes, sinó en virtut de Déu. [6] De saviesa, però, en parlem entre els
perfectes, però saviesa no pas d'aquest segle, ni dels prínceps d'aquest
segle, que es passen, [7] ans parlem de la saviesa de Déu en misteri, la per
temps amagada, la que preordinà Déu abans dels segles a glòria nostra,
[8] la que cap dels prínceps d'aquest segle no conegué, car si l'haguessin
coneguda, no haurien crucificat el Senyor de la glòria. [9] Ans, com és
escrit: « Coses que ni ull no ha vist, ni orella no ha sentit, ni en cor

29, Eph. II, 9. **30**, Ir. XXIII, 5. **31**, Ir. IX, 23 s.; II Cor. X, 17. **1**, Sup. I, 17. **3**, Act. XVIII, 1. **4**, II Ptr. I, 16. **5**, I Thes. I, 5. **9**, Is. LXIV, 4.

ferent significació dels mots: τέλειος, en Sant Pau, vol dir perfet, acomplert; en els misteris pagans, el mot era τετελέσμενος i volia dir *el qui ha rebut la cerimònia de la iniciació.* En els cultes gentílics, *misteri* era adés la història del mite, adés les cerimònies que celebraven els seus adeptes; en Sant Pau, essent, com és més probable, complement del nom σοφίαν, pren el sentit de *ciència misteriosa* o referent al misteri de Déu. Vegeu les notes a Eph. III, 3, 6.

6. — *Els prínceps d'aquest segle.* Són els homes que en temps de la Passió del Senyor tenien la potestat civil o religiosa a Jerusalem: Herodes, Pilat, Caifàs, que per no haver conegut la saviesa de Déu, crucificaren el Senyor de la glòria. No té cap probabilitat la interpretació d'alguns Pares que hi volgueren veure els dimonis, ni la d'alguns exegetes heterodoxos moderns que hi descobreixen uns esperits intermedis entre els bons i els dolents.

7. — *En misteri.* Aquests mots no afecten el verb *parlem,* sinó el subtantiu *saviesa.* La saviesa de Déu és, en efecte, impenetrable i misteriosa per a la intel·ligència humana. No gens menys, la construcció grega exigiria el contrari.

9. — Aquestes paraules no es troben textualment en cap llibre de la Sagrada Escriptura. Alguns, seguint l'Ambrosiaster i Orígenes, creuen que cita l'apòcrif *Apocalipsi d'Elias.* Nosaltres, seguint St. Jeroni (*Comment. in Isaiam* LXIV, 4), hi veiem una citació lliure de l'esmentat lloc d'Isaïas, influïda pel record d'Isaïas LXV, 17: «non ascendent super cor.»

σιν αὐτόν.» 10 ἡμῖν δὲ ἀπεκάλυψεν ὁ θεὸς διὰ τοῦ πνεύματος· τὸ γὰρ
πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ, καὶ τὰ βάθη τοῦ θεοῦ. 11 τίς γὰρ οἶδεν ἀνθρώ-
πων τὰ τοῦ ἀνθρώπου εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ;
οὕτως καὶ τὰ τοῦ θεοῦ οὐδεὶς ἔγνωκεν εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ.
12 ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ
τοῦ θεοῦ, ἵνα εἰδῶμεν τὰ ὑπὸ τοῦ θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν· 13 ἃ καὶ
λαλοῦμεν οὐκ ἐν διδακτοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν διδα-
κτοῖς πνεύματος, πνευματικοῖς πνευματικὰ συγκρίνοντες. 14 ψυχικὸς
δὲ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος τοῦ θεοῦ· μωρία γὰρ
αὐτῷ ἐστιν, καὶ οὐ δύναται γνῶναι, ὅτι πνευματικῶς ἀνακρίνεται.
15 ὁ δὲ πνευματικὸς ἀνακρίνει μὲν πάντα, αὐτὸς δὲ ὑπ' οὐδενὸς
ἀνακρίνεται. 16 «τίς γὰρ ἔγνω νοῦν κυρίου, ὃς συμβιβάσει αὐτόν;»
ἡμεῖς δὲ νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν.

(C. III.) 1 Κἀγώ, ἀδελφοί, οὐκ ἠδυνήθην λαλῆσαι ὑμῖν ὡς πνευματι-
κοῖς ἀλλ' ὡς σαρκίνοις, ὡς νηπίοις ἐν Χριστῷ. 2 γάλα ὑμᾶς ἐπότισα,
οὐ βρῶμα· οὔπω γὰρ ἐδύνασθε. Ἀλλ' οὐδὲ ἔτι νῦν δύνασθε, ἔτι γὰρ
σαρκικοί ἐστε. 3 ὅπου γὰρ ἐν ὑμῖν ζῆλος καὶ ἔρις, οὐχὶ σαρκικοί ἐστε
καὶ κατὰ ἄνθρωπον περιπατεῖτε; 4 ὅταν γὰρ λέγῃ τις· ἐγὼ μέν εἰμι
Παύλου, ἕτερος δέ· ἐγὼ Ἀπολλώ, οὐκ ἄνθρωποί ἐστε;

3. Contentio vni domino contraria est

Τί οὖν ἐστιν Ἀπολλώς; τί δέ ἐστιν Παῦλος; 5 διάκονοι δι' ὧν ἐπι-

10 δε] γαρ *B 37 al.* || πνευματος] + αυτου *DEFGL al. vg sy* || 11 *om.* ανθρωπων *A 17* || *om.* του ανθρ. 2° *FG* || 12 κοσμ.] + τουτου *DEFG arm* || 13 *om.* α $F^{gr}G^{gr}$ || πνευμ.] + αγιου *ELP al.* sy^h || πνευματικοις] -κως *B 17* || 14 *om.* του θεου *2. 61* sy^p || 15 *om. uers.* ℵ* || *om.* μεν *ACD*FG vg* sy^p || 16 χριστ | κυριου *BD*FG* || III. 1 σαρκικοις *EFGLP al.* || 3 *om.* ετι 1° *B* || σαρκινοι (*bis*) *D*FG* || ερις] + και διχοστασιαι *DEFGL al. sy* || 4 ανθρ.] σαρκικοι *LP al. sy* || *fin.*] + και κατα ανθρωπον περιπατειτε *P* || 5 τι (*bis*) τις $D^{gr}E^{gr}F^{gr}G^{gr}LP$ *al. sy* ||) παυλ. ... απολλ. *L al. sy*

10. — *Nosaltres* ací designa només els predicadors de l'Evangeli, a qui l'Esperit ha revelat els secrets de Déu, per tal de transmetre'ls als fidels. *L'esperit de l'home* és l'enteniment humà. *L'esperit del món,* molt més probablement que el diable, com interpreten alguns, és la prudència o saviesa mundana, tantes vegades blasmada per l'Apòstol. *L'Esperit de Déu* és sens dubte la persona de l'Esperit Sant, com apareix ben clar poc més avall, en els versets 13 i 14. A més, és un Esperit omniscient, puix que escruta les pregoneses de Déu, és en Déu, com l'esperit de l'home és en l'home, i procedeix de Déu (τὸ ἐκ θεοῦ), coses totes que denoten una persona divina.

Per mitjà de l'Esperit. El pronom αὐτοῦ, reproduït per Vg., és probablement rebutjable.

13. — *Amb ensenyaments d'esperit.* El text grec elzevir afegeix *sant,* contra l'autoritat dels manuscrits.

Conjuminant l'espiritual amb l'espiritual. Tres sentits possibles d'aquesta frase: demostrant les doctrines del N. T. per l'aplicació feta a elles de llurs tipus de l'A. T. (St. Joan Crisòstom); adaptant els ensenyaments espirituals als homes espirituals, excloent-ne els altres; apropiant les coses espirituals a

d'home no han pujat ha preparat Déu per als qui l'estimen.» [10] Però a
nosaltres, Déu ens ho ha revelat per mitjà de l'Esperit, puix que l'Esperit
escruta tot, fins les pregoneses de Déu. [11] Perquè ¿quin dels homes ha
sabut les coses de l'home sinó l'esperit de l'home que és en ell? Així
també les de Déu, ningú no les ha conegudes sinó l'Esperit de Déu.
[12] I nosaltres no hem rebut pas l'esperit del món, sinó l'Esperit que ve de
Déu, per tal que sapiguem les coses que Déu ens ha donat de gràcia.
[13] Les quals coses també parlem, no pas amb paraules doctes de saviesa
humana, sinó amb ensenyaments d'esperit, conjuminant l'espiritual amb
l'espiritual. [14] Però l'home animal no copsa les coses de l'Esperit de
Déu: car són follia per a ell, i no pot conèixer, per tal com es discerneixen
espiritualment. [15] Però l'espiritual discerneix tota cosa, i ell de ningú
no és discernit. [16] Perquè «¿qui ha conegut el pensament del Senyor, per
tal d'instruir-lo?» Però nosaltres tenim el pensament del Crist.

(C. III.) [1] I jo, germans, no vaig poder parlar-vos com a espirituals, sinó
com a carnals, com a infants en Crist. [2] Llet us doní a beure, no pas menjar,
perquè encara no podíeu. Però tampoc ara no podeu, perquè encara
sou carnals. [3] Car mentre hi ha entre vosaltres gelosia i dissensió ¿no sou,
per ventura, carnals i no us comporteu com a homes? [4] Perquè quan l'un
diu: «Jo sóc de Pau», i l'altre: «Jo, d'Apol·ló», ¿tal volta no sou homes?

3. Són contràries a la unitat de Senyor

Doncs ¿què és Apol·ló? ¿I què és Pau? [5] Ministres per mitjà dels

11, Mt. xi, 27. 13, II Ptr. i, 16. 14, Io. xiv, 17. 16, Sap. ix, 13; Is. xl, 13; Rom. xi, 34. 1, Hbr. v' 12; I Ptr. ii, 2. 3, Gal. v, 20; II Cor. xii, 20. 5, Rom. xii, 3.

les coses espirituals, ço és anunciant les veritats revelades per l'Esperit Sant segons el mètode indicat pel mateix Esperit. El segon sentit és versemblant, però el terç sembla el més acceptable.

14. — *L'home animal.* Literalment hauríem de traduir *l'home psiquic,* en quant ha rebut el buf de la vida (l'ànima) i no ha estat encara influït per l'Esperit Sant.

Car són follia. La Vg. diu *és,* en lloc de *són,* seguint literalment el text grec. Remarquem, però, que en grec els noms neutres en plural reclamen el verb en singular, la qual cosa no comporta la llengua llatina. Aquesta observació és aplicable al verb *discerneixen.*

16. — *El pensament del Crist.* En aplicar aquest text d'Isaïas, St. Pau substitueix la paraula *Senyor* pel mot *Crist.* En realitat, són paraules sinònimes que comporten aquesta substitució.

4. — *Perquè quan l'un diu.* Aquest verset serva paral·lelisme amb l'anterior i assenyala de quina faisó l'esperit de discòrdia i desavinença s'havia emparat dels fidels de Corint.

Doncs ¿què és Apol·ló? Remarqui's la ironia amb què fa l'Apòstol aquestes dues interrogacions.

5. — *Ministres.* El grec διάκονοι significa ací simples servidors, mers instruments de les mans de Déu.

Per mitjà dels quals creguéreu. Vg.

στεύσατε, καὶ ἑκάστῳ ὡς ὁ κύριος ἔδωκεν. 6 ἐγὼ ἐφύτευσα, Ἀπολλῶς
ἐπότισεν, ἀλλ' ὁ θεὸς ηὔξανεν· 7 ὥστε οὔτε ὁ φυτεύων ἔστιν τι οὔτε ὁ
ποτίζων, ἀλλ' ὁ αὐξάνων θεός. 8 ὁ φυτεύων δὲ καὶ ὁ ποτίζων ἕν εἰσιν,
ἕκαστος δὲ τὸν ἴδιον μισθὸν λήψεται κατὰ τὸν ἴδιον κόπον. 9 θεοῦ γάρ
ἐσμεν συνεργοί· θεοῦ γεώργιον, θεοῦ οἰκοδομή ἐστε.

10 Κατὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων
θεμέλιον ἔθηκα, ἄλλος δὲ ἐποικοδομεῖ. ἕκαστος δὲ βλεπέτω πῶς ἐποι-
κοδομεῖ. 11 θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμε-
νον, ὅς ἐστιν Ἰησοῦς Χριστός. 12 εἰ δέ τις ἐποικοδομεῖ ἐπὶ τὸν
θεμέλιον χρυσίον, ἀργύριον, λίθους τιμίους, ξύλα, χόρτον, καλάμην,
13 ἑκάστου τὸ ἔργον φανερὸν γενήσεται· ἡ γὰρ ἡμέρα δηλώσει, ὅτι ἐν
πυρὶ ἀποκαλύπτεται, καὶ ἑκάστου τὸ ἔργον, ὁποῖόν ἐστιν, τὸ πῦρ αὐτὸ
δοκιμάσει. 14 εἴ τινος τὸ ἔργον μενεῖ ὃ ἐποικοδόμησεν, μισθὸν λήψεται·
15 εἴ τινος τὸ ἔργον κατακαήσεται, ζημιωθήσεται, αὐτὸς δὲ σωθήσεται,
οὕτως δὲ ὡς διὰ πυρός. 16 Οὐκ οἴδατε ὅτι ναὸς θεοῦ ἐστε καὶ τὸ
πνεῦμα τοῦ θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν; 17 εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ φθείρει,
φθερεῖ τοῦτον ὁ θεός· ὁ γὰρ ναὸς τοῦ θεοῦ ἅγιός ἐστιν, οἵτινές ἐστε
ὑμεῖς.

18 Μηδεὶς ἑαυτὸν ἐξαπατάτω· εἴ τις δοκεῖ σοφὸς εἶναι ἐν ὑμῖν ἐν

6 *απολλω FG 37 lat* || αλλ η διακονοι *LP al. Opt sy* || 12 θεμελ.] + τουτον *DELP al. vg sy* || χρυσον αργυρον *ADELP al. lat* || 13 εκαστ.—γενησ.] ο ποιησας τουτο το εργον φανερος γενηται *D* e Ambrosiast* || *om.* αυτο *ℵDEL al. vg sy*^h || 16 ⟩ εν υμιν οικ. *BP al.* || 17 φθερει τουτ.] φθειρει αυτον *D*^gr*E*^gr*F*^gr*G*^gr || 18 εξαπ.] + κενοις λογοις *DE al.*

tradueix: *d'aquell en qui creguéreu.* El que ací interessa és fixar el caràcter merament instrumental dels intermediaris entre Déu i els corintis.

6. — *Apol·ló va regar.* Apol·ló s'havia format a Alexandria i potser s'hi va iniciar com a cristià. Alexandria tenia gairebé un milió de jueus i comptava amb escoles insignes on s'ensenyaven l'eloqüència i la filosofia gregues al costat de la llei mosaica.

8. — *Segons el treball.* El mot κόπος significa el treball feixuc que executa l'obrer.

9. — *Conreu de Déu.* Més que no pas l'abstracte *agricultura,* com tradueix la Vg., el mot γεώργιον significa el concret *camp conreat.*

11-15. — En aquesta semblança, l'edifici no és pas el temple interior de cada fidel, que és un per a cadascun, mentre St. Pau parla d'un sol; ni l'Església, car els qui haurien posat els mals materials, o els pecadors, se salvarien. És l'Evangeli que Pau ha plantat a Corint sobre l'únic fonament de Jesucrist. Damunt d'ell ha d'edificar tothom. Els uns hi edificaran doctrines bones (or, argent, pedres precioses), i d'altres, doctrines inútils (fustes, fenc, palla). El Jutge, en venir precedit del foc — element de totes les teofanies —, el subjectarà a aquesta prova suprema. Els bons materials resistiran, i els qui els hauran posats rebran recompensa. Els mals materials seran consumits, i els qui els hauran posats sofriran dany, però ells seran salvats, talment com a través del foc. — Es tracta, doncs, de les doctrines religioses predicades pels homes. — El foc no és el del purgatori, que no prova; ni el de l'infern, que ultra no provar, no pot dir-se que ningú se salvi a tra-

quals creguéreu, i cadascun segons el Senyor li donà. 6 Jo vaig plantar,
Apol·ló va regar, però Déu va fer créixer. 7 Talment que ni el qui planta
no és res, ni el qui rega, ans el qui fa créixer, Déu. 8 Car el qui planta
i el qui rega són tot u, però cadascun rebrà la recompensa pròpia segons
el treball propi. 9 Perquè som cooperadors de Déu: vosaltres sou conreu
de Déu, edificació de Déu.

10 Segons la gràcia de Déu que m'ha estat donada, jo vaig posar el fona-
ment com a arquitecte entès, i un altre hi edificà damunt; cadascú, però,
miri com sobreedifica. 11 Car ningú no pot posar altre fonament fora del
que s'ha posat, el qual és Jesucrist. 12 I si un edifica sobre el fona-
ment amb or, argent, pedres precioses, fustes, fenc, palla, 13 l'obra de
cadascú es farà palesa, per tal com el dia la palesarà, car en el foc es des-
cobrirà, i l'obra de cadascú, com és, el foc la provarà. 14 Si l'obra que
un ha sobreedificat subsisteix, rebrà recompensa; 15 si l'obra d'un és cre-
mada, sofrirà dany, però ell serà salvat, talment, però, com a través del
foc. 16 ¿No veieu que sou temple de Déu i l'esperit de Déu habita en
vosaltres? 17 Si algú destrueix el temple de Déu, Déu el destruirà: per-
què sant és el temple de Déu, que sou vosaltres.

18 Ningú no s'enganyi ell mateix: si algú es pensa ésser savi entre vos-

8, Ps. LXI, 13; Gal. VI, 5. 11, Eph. II, 20; Is. XXVIII, 16. 16, Eph. II, 21. 17, Inf. VI, 19; II Cor. VI, 16.

vés d'ell. És, doncs, el foc del Judici, el qual palesarà la bona o la mala qualitat de les doctrines de cadascú. — El fet que els qui hauran predicat les doctrines fútils se salvin indica que hi ha pecats no prou grans per a fer caure a l'infern: demostració indirecta, doncs, del purgatori.—La darrera frase (v. 15) vol dir que el predicador de futilitats se salvarà fugint per entre el foc, com l'home que s'ha bastit un edifici amb materials combustibles, que sorprès per un incendi inesperat, se salva saltant a a través de les flames.

13. — *El dia la palesarà.* El text grec duu l'article ἡ davant de *dia,* per donar a entendre que es tracta del dia per antonomàsia, això és, del dia en què tindrà lloc el judici universal. Diem *la palesarà,* igual que Vg. No gens menys, el grec empra el present, i diu ἀποκαλύπτεται per remarcar la certitud de l'esdeveniment. En Vg. llegim: *el dia del Senyor.*

En el foc es descobrirà. El foc és un dels elements que acompanyaran la parúsia del Senyor, com es pot veure en II Thes, I, 8, i en altres teofanies. Cf. Act. VII, 30; Ex. XIX, 12-18.

16. — L'Esperit Sant vivifica tot el cos de l'Església i cadascun dels seus membres i de les seves col·lectivitats, o esglésies particulars. No és un hoste mantingut per aquell qui li dóna hospitalitat, sinó que és ell qui porta la vida a la casa on s'estatja.

¿No veieu?... Sant Pau empra aquest apòstrof sobtós i vibrant, endut sens dubte de l'emoció que experimenta, pensant en la destrucció de l'edifici.

Temple de Déu. L'original diu ναός, o sigui la part més íntima de la casa de Déu, el santuari.

17. — *Si algú destrueix.* Traduïm literalment *destrueix,* expressió molt més forta que l'emprada per la Vg. en traduir *violés.*

τῷ αἰῶνι τούτῳ, μωρὸς γενέσθω, ἵνα γένηται σοφός. [19] ἡ γὰρ σοφία τοῦ
κόσμου τούτου μωρία παρὰ τῷ θεῷ ἐστιν. γέγραπται γάρ· « ὁ δρασσό-
μενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν·» [20] καὶ πάλιν· « κύριος
γινώσκει τοὺς διαλογισμοὺς τῶν σοφῶν, ὅτι εἰσὶν μάταιοι. » [21] ὥστε
μηδεὶς καυχάσθω ἐν ἀνθρώποις· [22] πάντα γὰρ ὑμῶν ἐστιν, εἴτε Παῦ-
λος εἴτε Ἀπολλῶς εἴτε Κηφᾶς, εἴτε κόσμος εἴτε ζωὴ εἴτε θάνατος,
εἴτε ἐνεστῶτα εἴτε μέλλοντα, πάντα ὑμῶν, [23] ὑμεῖς δὲ Χριστοῦ, Χριστὸς
δὲ θεοῦ.

(C. IV.) [1] Οὕτως ἡμᾶς λογιζέσθω ἄνθρωπος ὡς ὑπηρέτας Χριστοῦ
καὶ οἰκονόμους μυστηρίων θεοῦ. [2] ὧδε λοιπὸν ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονό-
μοις ἵνα πιστός τις εὑρεθῇ. [3] ἐμοὶ δὲ εἰς ἐλάχιστόν ἐστιν ἵνα ὑφ' ὑμῶν
ἀνακριθῶ ἢ ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἡμέρας· ἀλλ' οὐδὲ ἐμαυτὸν ἀνακρίνω·
[4] οὐδὲν γὰρ ἐμαυτῷ σύνοιδα, ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμαι· ὁ δὲ ἀνα-
κρίνων με κύριός ἐστιν. [5] ὥστε μὴ πρὸ καιροῦ τι κρίνετε, ἕως ἂν ἔλθῃ
ὁ κύριος, ὃς καὶ φωτίσει τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους καὶ φανερώσει τὰς
βουλὰς τῶν καρδιῶν· καὶ τότε ὁ ἔπαινος γενήσεται ἑκάστῳ ἀπὸ τοῦ θεοῦ.

[6] Ταῦτα δέ, ἀδελφοί, μετεσχημάτισα εἰς ἐμαυτὸν καὶ Ἀπολλῶ
δι' ὑμᾶς, ἵνα ἐν ἡμῖν μάθητε τὸ μὴ ὑπὲρ ἃ γέγραπται, ἵνα μὴ εἷς ὑπὲρ
τοῦ ἑνὸς φυσιοῦσθε κατὰ τοῦ ἑτέρου. [7] τίς γάρ σε διακρίνει; τί δὲ
ἔχεις ὃ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι ὡς μὴ λαβών; [8] ἤδη
κεκορεσμένοι ἐστέ· ἤδη ἐπλουτήσατε· χωρὶς ἡμῶν ἐβασιλεύσατε·
καὶ ὄφελόν γε ἐβασιλεύσατε, ἵνα καὶ ἡμεῖς ὑμῖν συμβασιλεύσωμεν·
[9] δοκῶ γάρ, ὁ θεὸς ἡμᾶς τοὺς ἀποστόλους ἐσχάτους ἀπέδειξεν ὡς
ἐπιθανατίους, ὅτι θέατρον ἐγενήθημεν τῷ κόσμῳ καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀν-
θρώποις. [10] ἡμεῖς μωροὶ διὰ Χριστόν, ὑμεῖς δὲ φρόνιμοι ἐν Χριστῷ·

20 σοφ.] ανθρωπων *Marcion 3. 17 al.* || 21 ανθρωπω *Marcion FG Aug* || IV. 2 ωδε] ο δε *EL al.* || ζητ.] τι ζητειτε ℵ* || 5 *om.* ος *D*EFG Aug* || 6 υπερ ο *DEFGL al. syp* || γεγρ.] + φρονειν *LP al. sy* || *om.* μη 2° *DE (vg)* || 9 γαρ] + οτι *ELP al. sy*

19. — *El qui cull...* Aquest text és manllevat al llibre de Job, V, 13, i citat segons el text hebreu. Són paraules pronunciades per Elifaz que l'Apòstol cita, acomodant-les al seu pensament.

20. — *El Senyor coneix.* Manlleu fet al llibre dels Salms, XCIII, 11, segons la versió dels LXX lleugerament modificada.

1. — *L'home.* El mot *home* és pres ací, com en hebreu, en un sentit ensems distributiu i universal. És, doncs, sinònim de *cadascú* i de *tothom*.

Despensadors. En grec οἰκονόμους. L'ecònom era, entre els grecs, l'encarregat de distribuir la racció als esclaus o servents del senyor.

3. — *Judici humà.* Traduïm ἡμέρα per *judici,* seguint el sentit més que no pas la literalitat del text, que exigiria *dia*, com tradueix la Vg. Ἡμέρα, en efecte, significa ací el dia assenyalat per a un judici, i és pres en l'accepció de judici. En llatí hom emprava *dies* per designar una acció o esdeveniment memorable escaigut en un dia determinat. Així diem encara: La jornada de Waterloo.

altres segons aquest segle, esdevingui neci, per tal d'esdevenir savi.
[19] Car la saviesa d'aquest món és neciesa davant Déu, car és escrit: «El
qui cull els savis en llur astúcia.» [20] I encara: «El Senyor coneix els
raonaments dels savis, com són vans.» [21] Així, doncs, ningú no es glo-
riegi entre els homes, [22] car totes les coses són vostres, sigui Pau, sigui
Apol·ló, sigui Cefas, sigui món, sigui vida, sigui mort, siguin les coses
presents, siguin les futures: tot és vostre, [23] però vosaltres, de Crist,
i Crist, de Déu.

(C. IV.) [1] Així ens consideri l'home com a ministres de Crist i des-
pensadors dels misteris de Déu. [2] Ara bé, aci entre els despensadors,
es requereix que hom sigui trobat fidel. [3] Per mi, poc se me'n dóna
d'ésser judicat per vosaltres, o per judici humà, però tampoc jo mateix no
em judico. [4] Car de res no m'acusa la consciència, però no per això sóc
justificat; ans el qui em judica a mi és el Senyor. [5] Així, doncs, no
judiqueu abans de temps, fins a tant que vingui el Senyor, que il·luminarà
les coses ocultes en la tenebra i farà palesos els designis dels cors, i lla-
vors cadascú tindrà de Déu la lloança.

[6] I he fet, germans, una aplicació figurada d'aquestes coses en mi i en
Apol·ló per vosaltres, a fi que en nosaltres aprengueu allò de «no més
enllà del que és escrit», per tal que per causa d'un no us infleu l'un con-
tra l'altre. [7] Perquè, ¿qui et destria? ¿I què tens que no hagis rebut?
I si ho has rebut, ¿per què et glorieges com qui no ho hagués rebut?
[8] Ja esteu saciats, ja us heu enriquit, sense nosaltres heu regnat, i tant de
bo que regnéssiu, perquè també nosaltres regnéssim amb vosaltres!
[9] Perquè penso que Déu, a nosaltres, apòstols, ens ha mostrat com els
últims *dels homes,* com a destinats a la mort, perquè hem esdevingut
espectacle al món, als àngels i als homes. [10] Nosaltres necis per Crist,

19, Iob. v, 13. **20,** Ps. xciii, 11. **1,** II Cor. vi, 4; I Ptr. iv, 10. **5,** Rom. ii, 16, 29. **6,** Rom. xii, 3. **7,** Io. iii, 27; Iac. i, 17. **8,** Apc. iii, 17. **9,** Rom. viii, 36.

6. — *I he fet... d'aquestes coses.* Remarqui's la transició iniciada en aquest verset. *Aquestes coses* són, en compendi, tot el que l'Apòstol ha escrit a partir del cap. III, v. 5.

No més enllà del que és escrit. Diem *del que,* com exigeix l'original grec. No sabem a quina escriptura es refereix Sant Pau. ¿Al·ludeix les pàgines precedents on parla dels predicadors? ¿O bé alguns passatges de l'Escriptura en els quals és reprovada la supèrbia?

9. — *Ens ha mostrat.* En l'original llegim ἀπέδειξεν, que significa *exposar públicament.* Per això diu tot seguit: *hem esdevingut espectacle...* Espectacle ignominiós, com és de suposar.

Com els últims. Referim *últims* al verb *ha mostrat* i no al nom *apòstols,* com molts fan. Ja advertí St. Joan Crisòstom: «Non dixit: nos certe sumus nouissimi, sed nos Deus nouissimos fecit, omnium abiectissimos.» (*Hom.* XII, 2).

ἡμεῖς ἀσθενεῖς, ὑμεῖς δὲ ἰσχυροί· ὑμεῖς ἔνδοξοι, ἡμεῖς δὲ ἄτιμοι.
11 ἄχρι τῆς ἄρτι ὥρας καὶ πεινῶμεν καὶ διψῶμεν καὶ γυμνητεύομεν καὶ
κολαφιζόμεθα καὶ ἀστατοῦμεν 12 καὶ κοπιῶμεν ἐργαζόμενοι ταῖς ἰδίαις
χερσίν· λοιδορούμενοι εὐλογοῦμεν, διωκόμενοι ἀνεχόμεθα, 13 δυσφη-
μούμενοι παρακαλοῦμεν· ὡς περικαθάρματα τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν,
πάντων περίψημα ἕως ἄρτι. 14 Οὐκ ἐντρέπων ὑμᾶς γράφω ταῦτα,
ἀλλ' ὡς τέκνα μου ἀγαπητὰ νουθετῶν. 15 ἐὰν γὰρ μυρίους παιδαγωγοὺς
ἔχητε ἐν Χριστῷ, ἀλλ' οὐ πολλοὺς πατέρας· ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ διὰ
τοῦ εὐαγγελίου ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα. 16 παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, μιμηταί
μου γίνεσθε. 17 Διὰ τοῦτο αὐτὸ ἔπεμψα ὑμῖν Τιμόθεον, ὅς ἐστίν μου
τέκνον ἀγαπητὸν καὶ πιστὸν ἐν κυρίῳ, ὃς ὑμᾶς ἀναμνήσει τὰς ὁδούς
μου τὰς ἐν Χριστῷ, καθὼς πανταχοῦ ἐν πάσῃ ἐκκλησίᾳ διδάσκω. 18 ὡς
μὴ ἐρχομένου δέ μου πρὸς ὑμᾶς ἐφυσιώθησάν τινες· 19 ἐλεύσομαι δὲ
ταχέως πρὸς ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος θελήσῃ, καὶ γνώσομαι οὐ τὸν λόγον τῶν
πεφυσιωμένων ἀλλὰ τὴν δύναμιν· 20 οὐ γὰρ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία τοῦ
θεοῦ, ἀλλ' ἐν δυνάμει. 21 τί θέλετε; ἐν ῥάβδῳ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐν
ἀγάπῃ πνεύματί τε πραότητος;

II. REPREHENSIO VITIORVM RELIQVORVM

(V, 1 - VI, 20)

1. Tolerantiae peccatorvm nefastae

(C. V.) 1 Ὅλως ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία, καὶ τοιαύτη πορνεία
ἥτις οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὥστε γυναῖκά τινα τοῦ πατρὸς ἔχειν. 2 καὶ

11 γυμνιτευομ. ℵBC *al.* || 14 νουθετω *BDEFGL al. vg* || 16 *fin.*] + καθως καγω χριστου *10. 31 al.* || 17 *om.* αυτο ℵ**BCDEFGL al. vg sy*p || χριστω] κυριω *D*FG*, + ιησου ℵ*C 5. 6 al. sy*h || 21 πραυτητος *ABC(?) al.* || V. 1 εθν.] + ονομαζεται *LP al. sy*

12. — *Blasmats beneïm, perseguits suportem...* Compari's aquest retret de l'Apòstol en ambdós textos, grec i llatí, i hom veurà com el grec guanya en dramatisme i concisió. És una de les gradacions de major a menor més afortunades de St. Pau. Remarqui's el contrast amb el verset 15, on bruscament inicia un to paternal.

15. — *Deu mil mestres.* És una expressió hiperbòlica equivalent al «sexcenti» dels llatins. — El grec usa la paraula *pedagog*, que era l'esclau que tenia cura d'educar els fills del senyor o d'acompanyar-los a casa del mestre.

16. — *Imitadors meus.* La Vg. afegeix: *com jo de Crist.* Aquests mots apareixen en alguns manuscrits grecs; són probablement una interpolació suggerida per XI, 1.

17. — *Fill meu.* Timoteu no era parent carnal de St. Pau, com suposà Orígenes. Ni tampoc no es pot admetre que fos el seu fill espiritual en el sentit d'haver-lo engendrat en la fe, car històricament consta el contrari.

però vosaltres prudents en Crist; nosaltres febles, però vosaltres forts;
vosaltres gloriosos, però nosaltres viltinguts. 11 Fins a l'hora d'ara fame-
gem i sedegem i estem despullats i som bufetejats i errem sense es-
tada. 12 I ens afanyem treballant amb les pròpies mans: blasmats be-
neïm, perseguits suportem, 13 maleïts preguem, com escombraries del
món hem esdevingut, rebuig de tothom fins ara. 14 No escric aquestes
coses per avergonyir-vos, ans per amonestar-vos com a fills meus caríssims,
15 perquè, ni que tinguéssiu deu mil mestres en Crist, però no pas molts
pares: car jo us vaig engendrar en Jesucrist per l'Evangeli. 16 Us prego,
doncs, que sigueu imitadors meus. 17 Per això mateix us he enviat Ti-
moteu, que és fill meu car i fidel en el Senyor, el qual us recordarà els
meus camins en Crist, tal com ensenyo arreu en totes les esglésies.
18 Però, com si jo no hagués de venir a vosaltres, alguns estan inflats:
19 però vindré ben aviat a vosaltres, si el Senyor vol, i coneixeré, no pas
el parlar dels inflats, sinó la puixança llur: 20 perquè el regne de Déu no
consisteix pas en paraules, sinó en puixança. 21 ¿Què voleu? ¿Que
vingui a vosaltres amb verga, o amb caritat i esperit de mansuetud?

II. REPRENSIÓ DELS ALTRES VICIS

(V, 1 - VI, 20)

1. De la tolerància dels pecats

(C. V.) 1 De tot en tot se sent a dir que hi ha entre vosaltres forni-
cació, i tal que ni entre els gentils, fins a tenir algun la muller del seu

11, II Cor. XI, 27. 12, Act. XX, 34; I Thes. II, 9; II Thes. III, 8. 14, I Thes. II, 11. 15, Gal. IV, 19. 16, Gal. IV, 12. 19, Iac. IV, 15. 1, Lv. XVIII, 7, 8; XX, 11.

Els meus camins en Crist. Els camins o *vies* de l'Apòstol són els seus ensenyaments de moral sobrenatural, figura molt corrent en el N. T. En aquest text hi ha una al·lusió evident a la catequesi moral uniforme que es donava en totes les esglésies del temps apostòlic, a la qual s'atemperava també la predicació de St. Pau, que completava així la històrica, dogmàtica i litúrgica.

En Crist. La Vg. diu: *En Crist Jesús.*

20. — En aquest verset, *el regne de Déu* significa l'esperit del Cristianisme, l'essència de l'Evangeli (cf. Rom. XIV, 17), el qual no consisteix pas a parlar molt, com feien els agitadors de Corint, sinó a obrar vigorosament.

21. — *Amb verga.* D'acord amb la imatge del pedagog, els diu irònicament si volen que torni a Corint armat amb la verga dels pedagogs severs. D'altres, com St. Agustí, Teodoret i St. Crisòstom, veuen ací una al·lusió al poder coercitiu que l'Església rebé del seu diví Fundador.

1. — *Ni entre els gentils.* Algunes edicions gregues insereixen un verb equivalent a *es sent a dir* o *s'anomena.*

ὑμεῖς πεφυσιωμένοι ἐστέ, καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐπενθήσατε, ἵνα ἀρθῇ ἐκ
μέσου ὑμῶν ὁ τὸ ἔργον τοῦτο πράξας; [3] ἐγὼ μὲν γάρ, ἀπὼν τῷ σώματι,
παρὼν δὲ τῷ πνεύματι, ἤδη κέκρικα ὡς παρὼν τὸν οὕτως τοῦτο κατερ-
γασάμενον [4] ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου [ἡμῶν] Ἰησοῦ συναχθέντων ὑμῶν
καὶ τοῦ ἐμοῦ πνεύματος σὺν τῇ δυνάμει τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ [5] παρα-
δοῦναι τὸν τοιοῦτον τῷ σατανᾷ εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκός, ἵνα τὸ πνεῦμα
σωθῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ.

[6] Οὐ καλὸν τὸ καύχημα ὑμῶν. οὐκ οἴδατε ὅτι μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ
φύραμα ζυμοῖ; [7] ἐκκαθάρατε τὴν παλαιὰν ζύμην, ἵνα ἦτε νέον φύραμα,
καθώς ἐστε ἄζυμοι. καὶ γὰρ τὸ πάσχα ἡμῶν ἐτύθη Χριστός. [8] ὥστε
ἑορτάζωμεν μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας καὶ πονηρίας,
ἀλλ' ἐν ἀζύμοις εἰλικρινείας καὶ ἀληθείας.

[9] Ἔγραψα ὑμῖν ἐν τῇ ἐπιστολῇ μὴ συναναμίγνυσθαι πόρνοις, [10] οὐ
πάντως τοῖς πόρνοις τοῦ κόσμου τούτου ἢ τοῖς πλεονέκταις καὶ ἅρπα-
ξιν ἢ εἰδωλολάτραις, ἐπεὶ ὠφείλετε ἄρα ἐκ τοῦ κόσμου ἐξελθεῖν. [11] νῦν
δὲ ἔγραψα ὑμῖν μὴ συναναμίγνυσθαι ἐάν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ᾖ
πόρνος ἢ πλεονέκτης ἢ εἰδωλολάτρης ἢ λοίδορος ἢ μέθυσος ἢ ἅρπαξ,
τῷ τοιούτῳ μηδὲ συνεσθίειν. [12] τί γάρ μοι τοὺς ἔξω κρίνειν; οὐχὶ τοὺς
ἔσω ὑμεῖς κρίνετε; [13] τοὺς δὲ ἔξω ὁ θεὸς κρινεῖ. ἐξάρατε τὸν πονη-
ρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν.

2 εξαρθη *L al.* || πραξ.] ποιησας *BDEFGLP al. lat* || 3 ως απων *Marcion EFGLd sy*h || 4 *om.* ημων 1º *ℵA al. Lucif sy*h || ιησ. 1º] + χριστου *ℵEFGLP al. vg sy* || 5 *om.* ιησου *Marcion B al.* || 6 *om.* ου *Lucif Ambrosiast* || ζυμοι] δολοι *D** || 7 εκκαθ.] + ουν *CLP al. sy*h || ημων] + υπερ ημων *LP al. sy* || 8 πορνειας *F*gr*G*gr || 10 *inc.* και ου π. *LP al. sy*h || η αρπ. *EL al. vg sy* || 12 μοι] + και *D*gr*E*gr*L al. sy*h || 13 και εξαρειτε *EL al. sy*

Els intèrprets no l'admeten, i tots convenen que cal sobreentendre el primer: *es sent a dir*.

La muller del seu pare. Fillion reporta, a propòsit d'aquests retrets de Sant Pau, unes paraules de Ciceró que demostren l'esfereïdora impressió que aquests crims produïen als gentils mateixos: «Nubit genero socrus. O mulieris scelus incredibile, et praeter hanc unam in omni uita inauditum!» (*Pro Cluent.*, v. 6).

2-13. — La pena que imposa Sant Pau a aquest incestuós és la separació del culpable de tota relació amb els fidels, espècie d'excomunió menor. La major, que de moment havia pensat d'infligir-li, era el lliurament del culpable a Satanàs, càstig imposat a Himeneu i Alexandre (I Tim. I, 20). Vegeu Tit. III, 10 i nota.

3. — *Doncs jo...* Remarqui's l'aire solemne que pren St. Pau en fulminar l'amenaça expressada en el v. 5 com a representant que és del Jutge suprem.

6. — *Fa fermentar*. Traduïm literalment *fa fermentar* en lloc de *corromp,* a desgrat de l'evident sinonímia d'ambdós mots, almenys en la ment de l'Apòstol. Aquest empra un proverbi que amb iguals o semblants paraules existeix en tots els idiomes. Recordem que Jesucrist emprà també diverses vegades la metàfora del llevat.

7. — L'Apòstol compara els cristians amb la pasta i l'escandalós d'entre ells

pare. 2 ¿I vosaltres esteu inflats i no us heu més tost endolat, perquè
fos tret d'entre vosaltres el qui ha fet aquesta obra? 3 Doncs jo, absent
en cos, però present en esperit, talment com essent present, ja he resolt
que el qui ha acomplert una tal feta, 4 en el nom del [nostre] Senyor
Jesús, aplegats vosaltres i el meu esperit pel poder del nostre Senyor Jesús,
5 sigui lliurat aquest tal a Satanàs per a perdició de la carn, per tal que
l'esperit se salvi en el dia del Senyor Jesús.

6 No és bo el vostre vanament. ¿No sabeu que un llevat petit fa fer-
mentar tota la massa? 7 Purgueu-vos del llevat vell, per tal d'ésser massa
nova, talment com sou àzims, perquè Crist, la nostra víctima pasqual, ha
estat immolat. 8 Així, doncs, festivem, no pas amb llevat vell, ni amb
llevat de maldat i de dolenteria, sinó amb àzims de sinceritat i veritat.

9 Us vaig escriure en la lletra que no us barregéssiu amb els fornicaris;
10 no pas de manera absoluta amb els fornicaris d'aquest món, o amb els
avars, o rapissaires, o idòlatres, atès que us caldria sortir d'aquest món.
11 Però ara us he escrit de no barrejar-vos amb algun anomenat germà, si és
fornicari, o avar, o idòlatra, o maldient, o bevedor, o rapissaire; amb
aquest, ni menjar-hi. 12 Car ¿per què hauria jo de judicar els de fora?
¿No judiqueu vosaltres els de dintre? 13 Però els de fora, els judicarà
Déu. Traieu el dolent d'entre vosaltres.

1, Lv. XVIII, 7, 8; XX, 11. 3, Col. II, 5. 5, I Tim. I, 20; Sup. I, 8. 6, Gal. V, 9; Mt. XVI, 6. 7, Ex. XII, 15; Io. XIX, 36. 8, Ex. XII, 19, 21; II Cor. I, 12. 11, II Thes. III, 6 s., 14; Inf. X, 14; I Io. V, 21; Tit. III, 10; II Io. 10. 13, Dt. XVII, 7.

amb el llevat, que era símbol de la corrupció que es propaga ràpidament (Mt. XVI, 6; XIII, 33; Lc. XII, 1). Els cristians han d'ésser àzims, pasta fresca, sense cap llevat de corrupció, tota ella puresa i sinceritat. L'exhortació tenia tanta més força, que s'esqueia llavors el temps de la Pasqua, en què els jueus s'abstenien de pa fermentat, pràctica espiritualitzada pels cristians de la gentilitat, essent ells mateixos àzims en sentit moral.

8.—*De maldat i de dolenteria.* Són dos sinònims amb els quals l'Apòstol vol resumir el nombre de pecats i de vicis als quals estaven lliurats els corintis abans d'haver escoltat la predicació de l'Evangeli.

De sinceritat i veritat. Εἰλικρινεία i ἀληθεία signifiquen, a la lletra, la transparència i la faisó dreturera amb què l'Apòstol desitja que els corintis exultin. Aquest és el sentit de la frase *àzims de sinceritat i veritat,* única disposició digna de celebrar la immolació del veritable Anyell pasqual, el Crist, que és respecte de l'anyell figuratiu immolat pels jueus en la Pasqua, el que és la nostra vida moral *àzima* respecte del pa alís que menjaven els jueus aquells dies. Per això més avall (v. 13) els mana de treure el dolent d'entre ells.

11. — *Anomenat germà.* Això és, cristià només de nom.

12-13. — *Els de fora* són els no batejats. El baptisme posava els fidels sota la jurisdicció de l'Església, l'autoritat de la qual tenia Sant Pau a Corint.

13. — *El dolent* o *aquest mal home,* com volen alguns, donant valor pronominal a l'article τὸν de l'original grec.

2. Ivdiciorvm non decentivm

(C. VI.) 1 Τολμᾷ τις ὑμῶν πρᾶγμα ἔχων πρὸς τὸν ἕτερον κρίνεσθαι
ἐπὶ τῶν ἀδίκων, καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν ἁγίων; 2 ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ ἅγιοι τὸν
κόσμον κρινοῦσιν; καὶ εἰ ἐν ὑμῖν κρίνεται ὁ κόσμος, ἀνάξιοί ἐστε
κριτηρίων ἐλαχίστων; 3 οὐκ οἴδατε ὅτι ἀγγέλους κρινοῦμεν, μήτιγε
βιωτικά; 4 βιωτικὰ μὲν οὖν κριτήρια ἐὰν ἔχητε, τοὺς ἐξουθενημένους
ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τούτους καθίζετε. 5 πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λέγω. οὕτως
οὐκ ἔνι ἐν ὑμῖν οὐδεὶς σοφός, ὃς δυνήσεται διακρῖναι ἀνὰ μέσον τοῦ
ἀδελφοῦ αὐτοῦ; 6 ἀλλὰ ἀδελφὸς μετὰ ἀδελφοῦ κρίνεται, καὶ τοῦτο ἐπὶ
ἀπίστων; 7 ἤδη μὲν οὖν ὅλως ἥττημα ὑμῖν ἐστιν ὅτι κρίματα ἔχετε
μεθ' ἑαυτῶν. διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀδικεῖσθε; διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀπο-
στερεῖσθε; 8 ἀλλὰ ὑμεῖς ἀδικεῖτε καὶ ἀποστερεῖτε, καὶ τοῦτο ἀδελφούς.
9 ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι ἄδικοι θεοῦ βασιλείαν οὐ κληρονομήσουσιν; μὴ πλα-
νᾶσθε· οὔτε πόρνοι οὔτε εἰδωλολάτραι οὔτε μοιχοὶ 10 οὔτε μαλακοὶ οὔτε
ἀρσενοκοῖται οὔτε κλέπται οὔτε κλεονέκται, οὐ μέθυσοι, οὐ λοίδοροι,
οὐχ ἅρπαγες βασιλείαν θεοῦ κληρονομήσουσιν. 11 καὶ ταῦτά τινες ἦτε·
ἀλλὰ ἀπελούσασθε, ἀλλὰ ἡγιάσθητε, ἀλλὰ ἐδικαιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι
τοῦ κυρίου [ἡμῶν] Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ θεοῦ ἡμῶν.

3. Fornicationis non indifferentis

12 Πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει. πάντα μοι ἔξεστιν,
ἀλλ' οὐκ ἐγὼ ἐξουσιασθήσομαι ὑπό τινος. 13 τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ, καὶ

VI. 2 *om.* η *EL al.* sy^h || 5 ενι] εστιν *DEFG al. lat* || *om.* ουδεις *D*E* || αναχριναι ℵ *al.* || 6 *fin.*] + και ου επι αγιων (*om. verss. 7-14*) *FG* || 7 *om.* ουν *ℵ*D* al. lat* sy^h || εν υμιν *f Cypr vg* || κριμα ℵ *al.* || 8 ταυτα *L al.* sy^h || 10 ου κληρονομ. *LP al.* || 11 *om.* ημων *ℵDEL al.* sy^h

1-6. — Aquesta potestat judicial que exerceix St. Pau, personalment o per mitjà d'altri, a la qual vol que siguin sotmesos els delictes dels fidels, és una demostració que l'Església tingué de bell principi consciència d'ésser una societat distinta i perfecta, investida pel seu diví Fundador de totes les facultats pròpies dels poders sobirans. — Al v. 4, *els tinguts per no-res* són indicats en sentit irònic. Per prevenir-ne una mala intel·ligència, al v. 5, l'estil pren la rigor d'un repte solemne.

3. — *¿No sabeu que judicarem els àngels?* Tots els àngels, tant els caiguts, com els romasos fidels, perquè el judici s'estendrà pertot on hi haurà mèrit i demèrit moral. — *Les coses temporals.* Literalment βιωτικά significa els afers de la vida quotidiana.

4-5. — Sant Pau deixa a l'elecció dels fidels la designació d'aquests jutges, però ell guarda sempre aquella comunitat sota la seva tutela immediata, s'hi fa representar pels seus coadjutors (IV, 17), i jutja en darrera apel·lació (V, 1-13; XI, 2-34; II Cor. XIII, 1-10, etc.). Cal suposar

2. Dels judicis davant els infidels

(C. VI.) [1] ¿Gosa algun de vosaltres que tingui plet contra un altre a
pledejar davant els inics i no davant els sants? [2] ¿No sabeu que els sants
judicaran el món? I si per vosaltres és judicat el món, ¿sou indignes dels
judicis de coses ínfimes? [3] ¿No sabeu que judicarem els àngels? ¿Quant
més les coses temporals? [4] Si teniu, doncs, plets de coses temporals, feu
seure a judicar-les els tinguts per no-res en l'església. [5] Per vergonya
vostra us ho dic: ¿Tanmateix no hi ha entre vosaltres cap prudent que
pugui judicar entre els seus germans? [6] ¿Ans el germà pledeja contra el
germà, i això davant els descreients? [7] Ja, doncs, és, ben cert, en vosal-
tres un mancament de tenir plets entre vosaltres. ¿Per què abans no us
deixeu defraudar? [8] Però vosaltres feu injustícia i frau, i això a germans.
[9] ¿Tal volta no sabeu que els injustos no heretaran el regne de Déu? No
us enganyeu: ni els fornicaris, ni els idòlatres, ni els adúlters, [10] ni els
afemellats, ni els bardaixos, ni els lladres, ni els avars, ni els embriagosos,
ni els maldients, ni els rapissaires, no heretaran el regne de Déu. [11] I això
éreu alguns: però fóreu rentats, però fóreu santificats, però fóreu justifi-
cats en el nom de Nostre Senyor Jesucrist i en l'esperit del Déu nostre.

3. De la fornicació

[12] Tot m'és permès, però no tot és condecent: tot m'és permès, però jo
no em deixaré dominar per res. [13] Les menges per al ventre i el ventre

1, Mt. v, 40. **2**, Dan. vii, 22; Mt. xix, 28; Lc. xxii, 30; Apc. ii, 26; xx, 4. **5**, Inf. xv, 34. **7**, Mt. v, 40; Lc. vi, 29; Rom. xii, 17; I Thes. iv, 6. **9**, Gal. v, 19 s.; Rom. i, 29 s. **12**, Inf. x, 23.

que, a semblança de les altres esglésies, hi havia a Corint, al costat del ministeri transitori i carismàtic, allí tan florent, un ministeri jeràrquic.

7. — El mot ἥττημα significa pròpiament un mancament moral o una deficiència en el capteniment que ha d'observar un vertader cristià. Sant Pau blasma, doncs, la imperfecció que suposa el fet de dur als tribunals un germà en la fe, encara que hom tracti de pledejar una causa justa. «És difícil — diu Sant Joan Crisòstom — que un procés no doni ocasió a algun mancament.»

9-11. — Enumerats per l'Apòstol alguns dels vicis més comuns entre els gentils, sobretot a Corint, famosa pels seus costums disbauxats, diu que el baptisme purificà els fidels, els santificà i els justificà. Cap gradació entre aquests tres efectes, que són inseparables i produïts alhora i amb igual intensitat pel baptisme.

En els versets 9 i 10, el regne de Déu té un sentit escatològic: el regne triomfant i gloriós de l'altra vida.

11. — *En el nom de Nostre Senyor.* Aquestes paraules semblen, segons opinen molts intèrprets, un ressò de la fórmula emprada en l'administració del sagrament del Baptisme.

ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν· ὁ δὲ θεὸς καὶ ταύτην καὶ ταῦτα καταργήσει.
τὸ δὲ σῶμα οὐ τῇ πορνείᾳ ἀλλὰ τῷ κυρίῳ, καὶ ὁ κύριος τῷ σώματι· 14 ὁ
δὲ θεὸς καὶ τὸν κύριον ἤγειρεν καὶ ἡμᾶς ἐξεγερεῖ διὰ τῆς δυνάμεως
αὐτοῦ. 15 οὐκ οἴδατε ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν μέλη Χριστοῦ ἐστιν; ἄρας
οὖν τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ ποιήσω πόρνης μέλη; μὴ γένοιτο. 16 ἢ οὐκ
οἴδατε ὅτι ὁ κολλώμενος τῇ πόρνῃ ἓν σῶμά ἐστιν; « ἔσονται γάρ » φησίν
« οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν ». 17 ὁ δὲ κολλώμενος τῷ κυρίῳ ἓν πνεῦμά ἐστιν.
18 φεύγετε τὴν πορνείαν. πᾶν ἁμάρτημα ὃ ἐὰν ποιήσῃ ἄνθρωπος ἐκτὸς
τοῦ σώματός ἐστιν· ὁ δὲ πορνεύων εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἁμαρτάνει. 19 ἢ
οὐκ οἴδατε ὅτι τὸ σῶμα ὑμῶν ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν ἁγίου πνεύματός ἐστιν,
οὗ ἔχετε ἀπὸ θεοῦ, καὶ οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν; 20 ἠγοράσθητε γὰρ τιμῆς·
δοξάσατε δὴ τὸν θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν.

14 εξεγερει] εξηγειρεν *B 67 am fuld* || 15 *inc.* η ουχ *FG* || ημων ℵ**A* || αρα *P 47. 67 al.*, η αρα *F G* || τα μελη] το σωμα *17* || 16 *om.* η *D*gr*E*gr*KL al. sy*h || 19 τα σωματα *L 17 al. sy*h || 20 δη] αραγε *Method, et portate* (αρατε) *fg Tert Cypr Lucif Ambr, om.* ℵ* *lat sy*h || *fin.*] + και εν τω πνευματι υμων ατινα εστιν του θεου *KLP 37 al. sy*

15. — *Prenent, doncs...* No trobem una expressió que s'adigui enterament a la idea de violència expressada pel mot ἄρας.

16. — *Diu.* Se sobreentén l'Escriptura. L'ellipsi del subjecte és familiar a St. Pau i als sants Pares grecs, quan es tracta de citar textos de la Sagrada Escriptura. Vegeu I Cor. XV, 26; Hebr. VIII, 5. El text citat ací per l'Apòstol es troba en Gn. II, 24.

19. — *El vostre cos.* Les edicions gregues d'Erasme porten *cos:* les modernes de Tischendorf porten *cossos.* Preferim la primera lliçó que es troba ja en Sant Jeroni (*Contra Jovin.* lib. II, XVI)

per a les menges: però aquestes i aquell destruirà Déu; el cos, però, no
per a la fornicació, sinó per al Senyor, i el Senyor per al cos. [14] I Déu
ressuscità el Senyor i ens ressuscitarà a nosaltres per la seva virtut.
[15] ¿No sabeu que els vostres cossos són membres de Crist? Prenent,
doncs, els membres de Crist, ¿en faré membres d'una meretriu? Ben
lluny! [16] ¿És que no sabeu que qui s'ajunta a la meretriu esdevé un cos
amb ella? «Car seran, diu, dos en una carn.» [17] Però el qui s'ajunta
amb el Senyor esdevé un esperit amb ell. [18] Fugiu de la fornicació.
Qualsevol pecat que faci l'home és fora del cos, però el fornicari peca
contra el propi cos. [19] ¿És que no sabeu que el vostre cos és temple de
l'Esperit Sant que habita en vosaltres, que heu rebut de Déu, i no sou
vostres? [20] Car heu estat comprats a preu: doneu, doncs, glòria a Déu
en el vostre cos.

14, Rom. VIII, 11; II Cor. IV, 14. **16,** Gn. II, 24; Mt. XIX, 5; Mc. X, 8; Eph. V, 31. **19,** Sup. III, 17; II Cor. VI, 16. **20,** Inf. VII, 23; I Ptr. I, 18.

i en St. Agustí (*Enchirid.* LVI). Algun manuscrit grec justifica la versió *membres* de la Vg.

L'habitació de l'Esperit Sant en el cristià, de què s'ha parlat més amunt (III, 16), converteix el seu cos en temple de la divinitat present en ell.

20. — El preu a què hem estat comprats és la sang del Crist que ens fa ésser de Déu en cos i ànima pel títol de rescat, afegit al de creació. Per això hem de donar a Déu glòria amb el nostre cos, que ja no ens pertany.

Doneu, doncs, glòria. La Vg. afegeix: *i porteu.* És tracta d'una petita paràfrasi que no té correspondència en els manuscrits grecs ni en la majoria de les versions.

PARS ALTERA

ENODATIO QVAESTIONVM VARIARVM

(VII, 1 - XV, 58)

I. DE STATIBVS DIVERSIS

(VII, 1 - 40)

1. De statv matrimoniali

(C. VII.) [1] Περὶ δὲ ὧν ἐγράψατε, καλὸν ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ
ἅπτεσθαι· [2] διὰ δὲ τὰς πορνείας ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐχέτω,
καὶ ἑκάστη τὸν ἴδιον ἄνδρα ἐχέτω. [3] τῇ γυναικὶ ὁ ἀνὴρ τὴν ὀφειλὴν
ἀποδιδότω, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρί. [4] ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος
οὐκ ἐξουσιάζει ἀλλ' ὁ ἀνήρ· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος
οὐκ ἐξουσιάζει ἀλλ' ἡ γυνή. [5] μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μήτι ἂν ἐκ
συμφώνου πρὸς καιρὸν ἵνα σχολάσητε τῇ προσευχῇ καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ
αὐτὸ ἦτε, ἵνα μὴ πειράζῃ ὑμᾶς ὁ σατανᾶς διὰ τὴν ἀκρασίαν ὑμῶν.
[6] τοῦτο δὲ λέγω κατὰ συγγνώμην, οὐ κατ' ἐπιταγήν. [7] θέλω δὲ πάντας

VII. 1 εργ.] + μοι *ADEFGKLP al. sy* || 2 την πορνιαν *FG vg sy* || *om.* και εκαστ.—εχετω *FG al.* || 3 την οφειλομενην ευνοιαν *KL al. sy* || 5 τη] + νηστεια και τη *KL al. sy* || ητε] συνερχησθε *KLP al.* (*fg vg sy*)

1-2. — La virginitat és més perfecta, en si, que l'estat de matrimoni, però en algun cas particular, el matrimoni pot ésser necessari a algun individu, si altrament no podia evitar la fornicació. Vegeu els versets 8-9. La virginitat, però, no sols no és obligatòria, sinó que és un veritable do de Déu, que no tothom ha rebut. Vegeu el verset 7.

1. — *I quant a les coses que escrivíreu.* «Scripsistis mihi», segons la Vg. El pronom *mihi* no apareix en els principals manuscrits grecs. Tischendorf l'omet, per tant, en les seves edicions.

Bo és a l'home de no tocar dona. Alguns creuen que aquesta sentència era un refrany corrent a Corint, que Sant Pau es fa seu donant-li el sentit just i aplicant-lo successivament a l'abstenció de les relacions conjugals, al celibat i a la viduïtat. Sembla que, com a reacció a la disbauxa proverbial de Co-

SEGONA PART

SOLUCIÓ DE DIVERSES CONSULTES

(VII, 1 - XV, 58)

I. DELS DIFERENTS ESTATS

(VII, 1 - 40)

1. De l'estat de matrimoni

(C. VII.) 1 I quant a les coses que escrivíreu, bo és a l'home de no
tocar dona. 2 Però, a causa de les fornicacions, cadascú tingui la pròpia
muller, i cadascuna tingui el propi marit. 3 El marit pagui a la muller el
deute, i igualment la muller al marit. 4 La muller no és mestressa del
propi cos, sinó el marit, i igualment el marit no és amo del propi cos,
sinó la muller. 5 No us defraudeu mútuament, si no és de comú acord
per algun temps, per tal de dedicar-vos a l'oració, i novament torneu al
mateix, no sigui que Satanàs us tempti, a causa de la vostra inconti-
nença. 6 Això, però, ho dic com a indulgència, no pas com a precepte.

3, I Ptr. III, 7. 5, Ex. XIX, 15

rint, hi havia nascut una opinió que condemnava el matrimoni, o sentia escrúpols del seu ús. — D'altres creuen que aquesta frase formava part de la lletra dels corintis a Sant Pau, a què ell rescriu amb aquesta.

5. — *A causa de la vostra incontinença.* És a dir, la vostra incontinença natural — potser recordant llur vida anterior a la conversió — serà aprofitada per Satanàs per a temptar-vos d'adulteri.

6. — Aquest verset es refereix a l'anterior, i més concretament a la seva segona part: *novament torneu al mateix.* Ni l'ús del matrimoni, ni la seva abstenció, àdhuc temporal, no són objecte de precepte, sinó de consell, o de permissió benigna, quan es tracta de l'ús per a evitar la incontinença. La lectura *ueniam* (perdó) en lloc d'*indulgentiam* donà lloc a la doctrina errònia que en aquest cas darrer era pecat venial.

Això, però... Cal referir aquest pro-

ἀνθρώπους εἶναι ὡς καὶ ἐμαυτόν· ἀλλ' ἕκαστος ἴδιον ἔχει χάρισμα ἐκ
θεοῦ, ὁ μὲν οὕτως, ὁ δὲ οὕτως.

8 Λέγω δὲ τοῖς ἀγάμοις καὶ ταῖς χήραις, καλὸν αὐτοῖς ἐὰν μείνωσιν
ὡς κἀγώ· 9 εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεύονται, γαμησάτωσαν· κρεῖττον γάρ
ἐστιν γαμεῖν ἢ πυροῦσθαι. 10 τοῖς δὲ γεγαμηκόσιν παραγγέλλω, οὐκ ἐγὼ
ἀλλ' ὁ κύριος, γυναῖκα ἀπὸ ἀνδρὸς μὴ χωρισθῆναι, 11 — ἐὰν δὲ καὶ χωρι-
σθῇ, μενέτω ἄγαμος ἢ τῷ ἀνδρὶ καταλλαγήτω, — καὶ ἄνδρα γυναῖκα μὴ
ἀφιέναι. 12 τοῖς δὲ λοιποῖς λέγω ἐγώ, οὐχ ὁ κύριος· εἴ τις ἀδελφὸς
γυναῖκα ἔχει ἄπιστον, καὶ αὕτη συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτοῦ, μὴ
ἀφιέτω αὐτήν· 13 καὶ γυνὴ ἥτις ἔχει ἄνδρα ἄπιστον, καὶ οὗτος συνευ-
δοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτῆς, μὴ ἀφιέτω τὸν ἄνδρα. 14 ἡγίασται γὰρ ὁ ἀνὴρ
ὁ ἄπιστος ἐν τῇ γυναικί, καὶ ἡγίασται ἡ γυνὴ ἡ ἄπιστος ἐν τῷ ἀδελφῷ·
ἐπεὶ ἄρα τὰ τέκνα ὑμῶν ἀκάθαρτά ἐστιν, νῦν δὲ ἅγιά ἐστιν. 15 εἰ δὲ ὁ
ἄπιστος χωρίζεται, χωριζέσθω· οὐ δεδούλωται ὁ ἀδελφὸς ἢ ἡ ἀδελφὴ
ἐν τοῖς τοιούτοις· ἐν δὲ εἰρήνῃ κέκληκεν ὑμᾶς ὁ θεός. 16 τί γὰρ οἶδας,
γύναι, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις; ἢ τί οἶδας, ἄνερ, εἰ τὴν γυναῖκα σώσεις;

2. De stabilitate statvvm

17 Εἰ μὴ ἑκάστῳ ὡς ἐμέρισεν ὁ κύριος, ἕκαστον ὡς κέκληκεν ὁ θεός,
οὕτως περιπατείτω. καὶ οὕτως ἐν ταῖς ἐκκλησίαις πάσαις διατάσ-
σομαι. 18 περιτετμημένος τις ἐκλήθη; μὴ ἐπισπάσθω· ἐν ἀκροβυστίᾳ
κέκληταί τις; μὴ περιτεμνέσθω. 19 ἡ περιτομὴ οὐδέν ἐστιν, καὶ ἡ
ἀκροβυστία οὐδέν ἐστιν, ἀλλὰ τήρησις ἐντολῶν θεοῦ. 20 ἕκαστος ἐν τῇ

7 δε 1º] γαρ *BKLP al. sy* || 9 γαμειν] γαμησαι *BDEFGK al.* || 10 χωριζεσθαι *ADEFG* || 13 ητις] ει τις *ℵD*FGP al. e vg* || ουτ.] αυτος *EKL al. sy* || τον ανδρα] αυτον (ℵ)*KLP al. sy*ʰ || 14 γυναιχι] + τη πιστη *DEFG vg sy*ʰ || αδελφω] ανδρι *KL al. vg sy*, + τω πιστω *Ambrosiast vg sy*ᵖ || νυν δε] νυνι *D EFG* || 15 ημας *BDEFGL al. vg sy* || 17 *inc.* η μη *18. 22 al. sy*ʰᵐ || μεμεριχεν *ℵB* || ⟩ θεος... χυριος *KL al. sy*ʰ || διατασσ.] διδασχω *D*EFG lat* || 19 *om.* και η αχρ. ουδ. εστ. *FG 31 al.*

nom al verset anterior. Fillion, però, és de parer que cal referir-lo a la idea central d'aquest passatge, o sigui al matrimoni considerat en si mateix.

10-11. — Sant Pau promulga en nom del Senyor (οὐκ ἐγὼ ἀλλ' ὁ κύριος) la indissolubilitat del matrimoni, però l'exposa més clarament que els evangelistes, car intima al cònjuge separat l'alternativa de o reconciliar-s'hi o abstenir-se de tot nou matrimoni. — La significació mística del vincle conjugal — la unió entre el Crist i l'Església — exclusiva de la teologia paulina, fa creure que aquest precepte fou objecte d'una revelació especial a Sant Pau. Dintre la igualtat dels dos cònjuges en l'obligació de mantenir indissolublement la unió matrimonial, s'insinua la superioritat de l'home mitjançant el matís dels dos verbs: la dona no *se separi* del marit, el marit no *acomiadi* la dona.

12-16. — L'anomenat privilegi paulí, per usar del qual calia que el cònjuge infidel fos el primer a separar-se. No cal entendre necessàriament una separació material. Blasfèmies, amenaces, escàndols, una temptativa de perversió

7 Perquè jo voldria que tots els homes fossin com jo mateix; però cadascú
té el propi do de Déu, l'un així i l'altre altrament.

8 Als solters, però, i a les vídues dic: Bo els serà si resten així, talment
com jo, 9 però si no es contenen, que es casin, perquè val més casar que
cremar. 10 I als qui estan casats denuncio, no jo, sinó el Senyor, que la
dona no se separi del marit, 11 i si se separa, resti sense casar, o reconci-
liï's amb el marit, i el marit no acomiadi la dona. 12 Però als altres dic
jo, no el Senyor: Si algun germà té la dona infidel i aquesta ve de bé a
habitar amb ell, no l'acomiadi; 13 i la dona que té el marit infidel, i aquest
ve de bé a habitar amb ella, no acomiadi el marit. 14 Car el marit infidel
és santificat en la muller fidel, i la muller infidel és santificada en el
germà: puix que altrament els vostres fills serien impurs, però ara són
sants. 15 Però si l'infidel se separa, que se separi: no està esclavitzat
el germà o la germana en tals casos, ans en pau ens cridà Déu. 16 Per-
què, ¿què saps tu, dona, si salvaràs el marit? ¿i què saps tu, home, si
salvaràs la muller?

De l'estabilitat dels estats

17 Ans encara, cadascú com li reparti el Senyor, cadascú com el
cridà el Senyor, així vagi. I així ho disposo en totes les esglésies.
18 ¿Que un fou cridat circumcidat? No es descircumcidi. ¿Que un fou
cridat en el prepuci? No es circumcidi. 19 La circumcisió no és res, i el
prepuci no és res, sinó la guarda dels manaments de Déu. 20 En la voca-

9, I Tim. v, 14. **10,** Mt. v, 32; xix, 9; Mc. x, 9. **11,** Lc. xvi, 18. **14,** Rom. xi, 16. **15,** Eph. ii, 14, 17. **16,** I Ptr. iii, 1 s. **17,** Sup. iii, 5; Rom. xii, 3. **19,** Gal. v, 6; vi, 15. **20,** Eph. iv, 1.

de la part cristiana, la prohibició de practicar la vera religió, són separacions morals que justifiquen la ruptura del vincle per part del fidel. — En cas de bona avinença, el fidel ha de romandre en el matrimoni, perquè per ell és santificat (edificat, cridat a la fe) el consort infidel, i els fills són *sants* (fidels), ço que implica l'obligació d'educar-los en la vera fe, que ara l'Església imposa als matrimonis mixtos. — En el cas contrari, el matrimoni no essent cristià, no és del tot indissoluble, i l'esclavitud de la part fidel seria massa gran. La pau que vol Déu abans que tot i la incertitud de convertir l'infidel justifiquen la separació i la celebració de noves núpcies.

12. — *Però als altres...* L'adversativa del text grec δὲ té ací més força que el *nam* de la Vulgata. Els *altres* són els cristians units en matrimoni amb infidels.

14. — Un dels pocs casos (potser un de dos: l'altre seria Rom. XI, 16) en què la santedat del Nou Testament és purament exterior i legal.

17. — *I així ho disposo.* Segons la Vg., hauríem de dir: *I així ho ensenyo.* Ens atenem literalment al text grec, on s'empra el verb διατάσσομαι, que significa *ordeno, mano, disposo.* Alguns còdexs grecs, però, donen διδάσκω, *ensenyo.*

20. — *En la vocació en què fou cridat,*

κλήσει ᾗ ἐκλήθη, ἐν ταύτῃ μενέτω. 21 δοῦλος ἐκλήθης; μή σοι μελέτω·
ἀλλ' εἰ καὶ δύνασαι ἐλεύθερος γενέσθαι, μᾶλλον χρῆσαι. 22 ὁ γὰρ ἐν
κυρίῳ κληθεὶς δοῦλος ἀπελεύθερος κυρίου ἐστίν· ὁμοίως ὁ ἐλεύθερος
κληθεὶς δοῦλός ἐστιν Χριστοῦ. 23 τιμῆς ἠγοράσθητε· μὴ γίνεσθε δοῦλοι
ἀνθρώπων. 24 ἕκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἀδελφοί, ἐν τούτῳ μενέτω παρὰ θεῷ.

3. De statv virginali et vidvali

25 Περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν κυρίου οὐκ ἔχω, γνώμην δὲ δίδωμι
ὡς ἠλεημένος ὑπὸ κυρίου πιστὸς εἶναι. 26 Νομίζω οὖν τοῦτο καλὸν
ὑπάρχειν διὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἀνάγκην, ὅτι καλὸν ἀνθρώπῳ τὸ οὕτως
εἶναι. 27 δέδεσαι γυναικί; μὴ ζήτει λύσιν· λέλυσαι ἀπὸ γυναικός; μὴ
ζήτει γυναῖκα. 28 ἐὰν δὲ καὶ γαμήσῃς, οὐχ ἥμαρτες, καὶ ἐὰν γήμῃ ἡ
παρθένος, οὐχ ἥμαρτεν· θλίψιν δὲ τῇ σαρκὶ ἕξουσιν οἱ τοιοῦτοι, ἐγὼ δὲ
ὑμῶν φείδομαι.

29 Τοῦτο δέ φημι, ἀδελφοί, ὁ καιρὸς συνεσταλμένος ἐστίν· τὸ λοιπὸν
ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες γυναῖκας ὡς μὴ ἔχοντες ὦσιν, 30 καὶ οἱ κλαίοντες ὡς
μὴ κλαίοντες, καὶ οἱ χαίροντες ὡς μὴ χαίροντες, καὶ οἱ ἀγοράζοντες ὡς
μὴ κατέχοντες, 31 καὶ οἱ χρώμενοι τὸν κόσμον ὡς μὴ καταχρώμενοι·
παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου. 32 θέλω δὲ ὑμᾶς ἀμερίμνους
εἶναι. ὁ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, πῶς ἀρέσῃ τῷ κυρίῳ· 33 ὁ δὲ
γαμήσας μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσῃ τῇ γυναικί, καὶ μεμέρισται.
34 καὶ ἡ γυνὴ ἡ ἄγαμος καὶ ἡ παρθένος μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, ἵνα
ᾖ ἁγία καὶ τῷ σώματι καὶ τῷ πνεύματι· ἡ δὲ γαμήσασα μεριμνᾷ τὰ τοῦ
κόσμου, πῶς ἀρέσῃ τῷ ἀνδρί. 35 τοῦτο δὲ πρὸς τὸ ὑμῶν αὐτῶν σύμφο-

22 κυριου] χριστου *17* || ομοι.] + και *KL al. sy*ʰ || 24 ⟩ αδελφ. εν ω *DEFG Ambrosiast* || εκληθητε *D*ᵍʳ || *om.* παρα θεω *13. 26* || 28 γαμησης] λαβης γυναικα *DEFG* || 29 αδελφ.] + οτι *DEFG al. sy* || 31 κοσμον] + τουτον *D*FG al.* || παραχρωμενοι *L* || 32 κυριω] θεω *FG vg* || 34 *om.* και 1° *EFGKL al.* || *om.* τα του κοσμου *B* (*Tert?*) || 35 συμφερον *EFGKLP al.*

cadascú perseveri. La vocació a la fe no canvia la situació social ni familiar del fidel. El Cristianisme les accepta i santifica totes, a condició que s'acordin amb els preceptes de l'Evangeli. Adhuc l'esclau havia d'acceptar aquesta condició assignada per la Providència i impossible de suprimir de moment, però que l'esperit de Crist havia d'endolcir gradualment fins a esvair-la del món.

21. — Tant en grec com en la Vg., aquesta frase és ambigua. Per uns, vol dir: Ni que puguis esdevenir lliure, resta més tost esclau. Segons altres: Si tens avinentesa d'esdevenir lliure, aprofita-te'n. Hem deixat la nostra versió dins la mateixa ambigüitat de l'original. Tanmateix, la primera interpretació, afavorida per l'εἰ καὶ *(etsi, encara que* o *ådhuc si),* adoptada pels antics comentaristes grecs i llatins i

ció en què fou cridat, cadascú perseveri. [21] ¿Fores cridat esclau? No
t'hi neguitegis: ans, ni que puguis esdevenir lliure, més aviat aprofita-te'n.
[22] Car el qui en el Senyor és cridat d'esclau, és afranquit en el Senyor;
igualment, el qui és cridat de lliure, és esclau de Crist. [23] Per preu fóreu
comprats: no esdevingueu esclaus dels homes. [24] Cadascú en allò que
fou cridat, germans, en allò perseveri.

3. De l'estat de virginitat i de viduesa

[25] Pertocant a les verges, no tinc manament del Senyor, però dono el
meu parer, com qui ha obtingut del Senyor misericòrdia per a ésser fidel.
[26] Entenc, doncs, que això és cosa bona per la necessitat apremiant, que és
bo a l'home d'estar així. [27] ¿Ets lligat a dona? No cerquis de deslligar-
te. ¿Estàs deslligat de dona? No cerquis dona. [28] Però, així i tot, si et
casaves, no pecaries: però tribulació en la carn tindran aquests, i jo us
l'estalvio.

[29] Però això dic jo, germans: escurçat és el temps: resta, per tant, que
els qui tenen dona siguin com si no en tinguessin, [30] i els qui ploren com
si no ploressin, i els qui s'alegren com si no s'alegressin, i els qui compren
com si no guardessin, [31] i els qui frueixen del món com si no en fruïssin,
perquè la figura d'aquest món és fugissera. [32] I jo vull que vosaltres esti-
gueu sense ànsia. El no casat està ansiós per les coses del Senyor, com
agradarà al Senyor. [33] Però el casat passa ànsia per les coses del món,
com agradarà a la muller, i està dividit. [34] I la dona soltera i la donzella
passa ànsia de les coses del Senyor, per ésser santa en el cos i en l'esperit;
però la casada passa ànsia de les coses del món, com agradarà al marit.
[35] I això ho dic per a profit de vosaltres mateixos, no pas per parar-vos un

22, Io. viii, 36; Rom. vi, 18; Eph. vi, 6. **23**, Sup. vi, 20; Gal. v, 1; I Ptr. i, 18. **24**, Sup. vii, 20. **26**, Mt. xxiv, 8 ss. **31**, I Io. ii, 17; Apc. xxi, 1. **32**, Sup. vii, 28. **33**, Eph. v, 29. **34**, I Tim. v, 5. **35**, Sup. vii, 26, 28, 32; Inf. xiv, 40; Rom. xiii, 13.

més adient amb el context i amb l'esperit de Sant Pau, ens semblaria preferible.

23. — Sobre el sentit de la llibertat atorgada pel Crist als seus fidels, vegeu la nota a Gal. V, 1.

Per preu fóreu comprats. Vegeu més amunt, VI, 20 i nota.

25. — *No tinc manament del Senyor.* Abans de recomanar la virginitat com a estat més perfecte, Sant Pau s'avança a dir que no és obligatòria. Es tracta, doncs, només d'un consell.

Per a ésser fidel. No és ben clar si *fidel* vol dir ací *fidedigne* o *fidel herald de l'Evangeli.* Per a la interpretació que hem donat, que és la de tots els expositors, és cosa indiferent.

ρον λέγω, οὐχ ἵνα βρόχον ὑμῖν ἐπιβάλω, ἀλλὰ πρὸς τὸ εὔσχημον καὶ
εὐπάρεδρον τῷ κυρίῳ ἀπερισπάστως.
36 Εἰ δέ τις ἀσχημονεῖν ἐπὶ τὴν παρθένον αὐτοῦ νομίζει, ἐὰν ᾖ ὑπέρ-
ακμος, καὶ οὕτως ὀφείλει γίνεσθαι, ὃ θέλει ποιείτω· οὐχ ἁμαρτάνει·
γαμείτωσαν. 37 ὃς δὲ ἕστηκεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἑδραῖος, μὴ ἔχων
ἀνάγκην, ἐξουσίαν δὲ ἔχει περὶ τοῦ ἰδίου θελήματος, καὶ τοῦτο κέκρικεν
ἐν τῇ ἰδίᾳ καρδίᾳ, τηρεῖν τὴν ἑαυτοῦ παρθένον, καλῶς ποιήσει. 38 ὥστε
καὶ ὁ γαμίζων τὴν ἑαυτοῦ παρθένον καλῶς ποιεῖ, καὶ ὁ μὴ γαμίζων
κρεῖσσον ποιήσει. 39 Γυνὴ δέδεται ἐφ' ὅσον χρόνον ζῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς·
ἐὰν δὲ κοιμηθῇ ὁ ἀνήρ, ἐλευθέρα ἐστὶν ᾧ θέλει γαμηθῆναι, μόνον ἐν
κυρίῳ. 40 μακαριωτέρα δέ ἐστιν ἐὰν οὕτως μείνῃ, κατὰ τὴν ἐμὴν
γνώμην· δοκῶ δὲ κἀγὼ πνεῦμα θεοῦ ἔχειν.

II. DE IDOLOTHYTIS

(VIII, 1 - XI, 1)

1. Diffvsior tractatio theoretica

(C. VIII.) 1 Περὶ δὲ τῶν εἰδωλοθύτων οἴδαμεν ὅτι πάντες γνῶσιν
ἔχομεν. ἡ γνῶσις φυσιοῖ, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ· 2 εἴ τις δοκεῖ ἐγνω-
κέναι τι, οὔπω ἔγνω καθὼς δεῖ γνῶναι· 3 εἰ δέ τις ἀγαπᾷ τὸν θεόν,
οὗτος ἔγνωσται ὑπ' αὐτοῦ.

36 γαμειτω *D*FG Aug* sy^{p} || 38 εκγαμιζων (*bis*) *K al.* || *om.* την εαυτ. παρθ. *KL al. Aug* || ποιει] ποιησει *B* || 39 δεδ.] + νομω *EFGLP al.* || δε] + και $F^{gr}G^{gr}$*L al.* sy^{h} || αποθανη *A* sy^{hm} || γαμηθη *F G lat* || 40 δε 2°] γαρ *B 4 al. Ambr* sy^{h} || VIII. 2 ει] + δε *DEFGKL al. sy* || ειδεναι *KL al.* || ουπω] ουδεπω ουδεν *EKL al. sy* || εδει *17*

36. — Es tracta del cas del pare que tingui una filla núbil, o d'un tutor que tingui una donzella de la qual és responsable. Si del fet de mantenir-la soltera tem conseqüències desagradables—la natura de les quals no es desprèn del text, per bé que ja s'entén que s'al·ludeix un perill de seducció—i d'altra banda, convé que es casi, pot fer-ho sense pecat. El *fadrinatge* (ἀκμή) que aquí se suposa ultrapassat, era atès per les dones als vint anys, segons Plató. El plural *que es casin* (γαμείτωσαν) insinua prou clarament el consentiment de la donzella i desfà l'objecció, altrament massa fundada en la nostra mentalitat individualista, de l'arbitrarietat del pare o tutor a disposar de l'estat de vida de la filla.

No peca: que es casin. En la lliçó de la Vg.: *no peca, si es casa,* no apareix clar el subjecte del verb *pecar.* ¿És el pare? ¿És la desposada? El text grec deixa sobreentendre que el subjecte del primer verb és el pare de la desposada, i el del segon verb, l'espòs i l'esposa conjuntament.

37. — Sant Pau aprova la decisió del pare o tutor de guardar verge la donzella [noteu la diferència de matís entre el *bé fa* (καλῶς ποιεῖ) d'aquest verset i el *no peca* (οὐχ ἁμαρτάνει) de l'anterior], sota quatre condicions: 1) absèn-

llaç, ans en ordre a allò que és condecent i per ajuntar-vos sense impedi-
ment al Senyor.
[36] Si, doncs, algú creu ésser mal vist a causa de la seva donzella, que ja
ultrapassi el fadrinatge, i així cal que sigui, faci el que vol fer: no peca;
que es casin. [37] Però qui ha decidit fermament en el seu cor, sense
esser-hi forçat, ans tenint lliure ús de la pròpia voluntat, i ha jutjat en el
seu cor de guardar la seva donzella, bé fa. [38] Així, doncs, el qui marida
la seva donzella fa bé, i el qui no la marida fa millor. [39] La dona està
lligada tant de temps com vìu el seu marit; però si el marit moria, és
lliure de maridar-se amb qui vulgui, només que sigui en el Senyor.
[40] Però és més feliç si roman així, segons el meu parer; i em crec tenir
també jo esperit de Déu.

II. DE LES CARNS IMMOLADES ALS ÍDOLS
(VIII, 1 - XI, 1)

1. Exposició teòrica

(C. VIII.) [1] Quant a les carns immolades als ìdols, sabem que tots
tenim ciència. La ciència infla, però la caritat edifica. [2] Si algú creu
haver arribat a saber res, encara no sap tal com cal saber. [3] Però si algú
ama Déu, aquest és conegut d'ell.

37, Inf. xv, 58; Col. i, 23. 39, Rom. vii, 2. 1, Inf. x, 25 ss. 2, Gal. vi, 3. 3, Gal. iv, 9.

cia de tota temor *(qui ha decidit fermament en el seu cor)*; 2) de tota obligació a un dels dos extrems *(sense ésser-hi forçat)*; 3) llibertat per a obrar com vulgui *(tenint lliure ús de la pròpia voluntat)*; 4) haver judicat que així convé *(ha jutjat en el seu cor)*.

1. — *Quant a les carns immolades als ídols.* Per entendre bé els versets que segueixen, cal recordar el costum que els gentils tenien d'oferir animals a llurs divinitats falses. Part de la carn d'aquests animals era consumida pel foc a l'altar del sacrifici, una segona part era adjudicada als sacerdots sacrificadors i la resta era per als qui havien ofert o encarregat el sacrifici. Aquesta tercera part solia donar ocasió a un gran convit que la família celebrava vora el temple o bé en el domicili particular. S'esqueia, però, sovint, que la dita part, com també la que pertocava als sacerdots, fos venuda públicament, a compte i profit respectivament dels qui n'eren amos. Per això els corintis adreçaren dues preguntes a l'Apòstol: 1.ª ¿Hom pot prendre part en els convits celebrats a llaor de les divinitats falses? 2.ª ¿És lícit de comprar i menjar la carn que ha estat oferta als ídols? La resposta és partida entre aquest capítol i el Xè, amb una digressió més aparent que real en el IXe. Sant Pau comença per dir que la ciència no basta, cal la caritat per a resoldre el cas. La ciència dóna urc i no mira la feblesa del germà; només la caritat evita l'escàndol. Cal saber, amant Déu; només aleshores s'és conegut (estimat) d'Ell.

[4] Περὶ τῆς βρώσεως οὖν τῶν εἰδωλοθύτων οἴδαμεν ὅτι οὐδὲν εἴδωλον
ἐν κόσμῳ, καὶ ὅτι οὐδεὶς θεὸς εἰ μὴ εἷς. [5] καὶ γὰρ εἴπερ εἰσὶν λεγόμε-
νοι θεοὶ εἴτε ἐν οὐρανῷ εἴτε ἐπὶ γῆς, ὥσπερ εἰσὶν θεοὶ πολλοὶ καὶ κύριοι
πολλοί, [6] ἀλλ' ἡμῖν εἷς θεὸς ὁ πατήρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα καὶ ἡμεῖς εἰς αὐ-
τόν, καὶ εἷς κύριος Ἰησοῦς Χριστός, δι' οὗ τὰ πάντα καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ.
[7] Ἀλλ' οὐκ ἐν πᾶσιν ἡ γνῶσις· τινὲς δὲ τῇ συνηθείᾳ ἕως ἄρτι τοῦ
εἰδώλου ὡς εἰδωλόθυτον ἐσθίουσιν, καὶ ἡ συνείδησις αὐτῶν ἀσθενὴς
οὖσα μολύνεται. [8] βρῶμα δὲ ἡμᾶς οὐ παραστήσει τῷ θεῷ· οὔτε ἐὰν μὴ
φάγωμεν ὑστερούμεθα, οὔτε ἐὰν φάγωμεν περισσεύομεν. [9] βλέπετε δὲ
μή πως ἡ ἐξουσία ὑμῶν αὕτη πρόσκομμα γένηται τοῖς ἀσθενέσιν.
[10] ἐὰν γάρ τις ἴδῃ σὲ τὸν ἔχοντα γνῶσιν ἐν εἰδωλίῳ κατακείμενον, οὐχὶ
ἡ συνείδησις αὐτοῦ ἀσθενοῦς ὄντος οἰκοδομηθήσεται εἰς τὸ τὰ εἰδωλό-
θυτα ἐσθίειν; [11] ἀπόλλυται γὰρ ὁ ἀσθενῶν ἐν τῇ σῇ γνώσει, ὁ ἀδελφὸς
δι' ὃν Χριστὸς ἀπέθανεν. [12] οὕτως δὲ ἁμαρτάνοντες εἰς τοὺς ἀδελφοὺς
καὶ τύπτοντες αὐτῶν τὴν συνείδησιν ἀσθενοῦσαν εἰς Χριστὸν ἁμαρτά-
νετε. [13] διόπερ εἰ βρῶμα σκανδαλίζει τὸν ἀδελφόν μου, οὐ μὴ φάγω
κρέα εἰς τὸν αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίσω.
(C. IX.) [1] Οὐκ εἰμὶ ἐλεύθερος; οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος; οὐχὶ Ἰησοῦν
τὸν κύριον ἡμῶν ἑόρακα; οὐ τὸ ἔργον μου ὑμεῖς ἐστε ἐν κυρίῳ; [2] εἰ
ἄλλοις οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος, ἀλλά γε ὑμῖν εἰμι· ἡ γὰρ σφραγίς μου τῆς
ἀποστολῆς ὑμεῖς ἐστε ἐν κυρίῳ. [3] Ἡ ἐμὴ ἀπολογία τοῖς ἐμὲ ἀνακρί-
νουσίν ἐστιν αὕτη.
[4] Μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν φαγεῖν καὶ πιεῖν; [5] μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξου-

4 θεος] + ετερος *KL al. sy* || 6 *om.* αλλ *B* || *fin.*] + και εν πνευμα αγιον εν ω τα παντα και ημεις εν αυτω *55. 72 al. Greg-Nyss* || 7 συνηθ] συνειδησει *DEFGL al. vg sy* || 8 παριστησιν *DELP al. vg* || ουτε εαν φαγ. περισσευομεν ουτε εαν μη φαγ. υστερουμεθα *ℵA*DEFGLP al.* || 10 *om.* σε *BGF vg* || 11 *inc.* και απολειται *EFGL al. vg sy* || 13 *om.* μου (*bis*) *FG* || IX. 1 ⟩ αποστ. . . . ελευθ. *DEFGKL al.* || χριστον ιησ. *FG Tert Aug,* ιησ. χριστ. *DEKLP al. sy*p || 2 μου της] τησ εμης *DEFGKL al.*

4-6. — La ciència ens diu que l'ídol no és res, s'entén en l'ordre religiós. Bé que n'hi hagi molts que es diuen déus, només hi ha un Déu, el Pare, i un Senyor, Jesucrist. Conseqüència és que la carn immolada a l'ídol no pot tenir cap virtut, ni de benedicció, ni de maledicció, per tal com és una creatura material, com qualsevol altra. En si, doncs, menjar aquesta carn no comporta cap pecat.

4. — *De les carns.* L'Apòstol reprèn ací l'ordre de les idees interromput a partir de la segona meitat del verset primer.

7-13. — Però el fet que no tots tinguin aquesta ciència, que alguns creguin, *ara i tot* (desprès de Crist i d'ésser batejats en ell) que l'ídol és alguna cosa en l'ordre religiós, un vehicle, ço és, d'impuresa, ens obliga a certs esguards per a no escandalitzar-los. Si algun d'aquests ens veu menjar a la taula on és servida la carn dels ídols, en patirà escàndol, creient que en pot menjar en tot cas. Cal, doncs, abstenir-se davant els flacs de menjar idolotites, encara que, en si, una menja purament material com aquesta no ens torni ni més rics ni més pobres davant Déu (v. 8).

12. — *Pequeu contra Crist.* Tal és

[4] Pertocant, doncs, a la menja de les carns immolades als ídols, sabem
que l'ídol en el món no és res, i que ningú, sinó un, no és Déu. [5] Puix
que, ni que alguns es diguin déus, sigui en el cel, sigui en la terra, com
talment hi ha molts déus i molts senyors, [6] però per a nosaltres hi ha un
sol Déu, el Pare, del qual vénen totes les coses i nosaltres som per a
ell, i un senyor, Jesucrist, pel qual són totes les coses, i nosaltres per ell.

[7] Però no en tots hi ha la ciència. Car alguns, amb la idea, ara i tot,
de l'existència de l'ídol, en mengen com a cosa immolada a l'ídol, i llur
consciència essent flaca, es macula. [8] Però no és pas el menjar el que
ens recomanarà davant Déu: car ni tindrem escassetat, si no mengem, ni,
si mengem, abundància. [9] Però guardeu que aquesta lleguda vostra no
sigui ensopec per als flacs. [10] Perquè si algú et veu a tu, que tens ciència,
assegut a la taula consagrada als ídols, ¿tal volta la consciència d'ell,
que és flac, no serà formada per a menjar carns immolades als ídols?
[11] Car depereix per la teva ciència el flac, el germà per qui morí el Crist.
[12] I així pecant contra els germans i ferint llur consciència flaca, pequeu
contra Crist. [13] Per això jo, si una vianda escandalitza el meu germà, no
menjaré carn per un mai més, per tal de no escandalitzar el meu germà.

(C. IX.) [1] No sóc lliure? No sóc apòstol? ¿No vaig veure Jesús,
el Senyor nostre? No sou vosaltres la meva obra en el Senyor? [2] Si
per a d'altres no sóc apòstol, per a vosaltres certament ho sóc, car vosaltres
sou el segell del meu apostolat en el Senyor. [3] Aquesta és la meva
defensa davant els qui em discuteixen.

[4] Tal volta no tenim dret a menjar i beure? [5] ¿Tal volta no tenim

4, Inf. x, 20. 6, Dt. x, 17; Mal. II, 10; Rom. XI, 36; Col. I, 16 s.; Io. I, 3; Eph. II, 10. 8, Rom. XIV, 17. 9, Sup. VII, 37; Rom. XIV, 13, 20; Gal. V, 13. 10, Inf. x, 14, 21. 11, Rom. XIV, 15. 13, Rom. XIV, 21. 1, Inf. IX, 19; XV, 8; Act. IX, 3 ss.; XVIII, 9; XXII, 6 ss.; XXVI, 12 ss. 2, Sup. IV, 15; II Cor. III, 2. 4, Lc. x, 7 s.

la lliçó de tots els còdexs grecs. En alguns manuscrits llatins hom llegeix: *in Christo,* en Crist.

13. — *Si una vianda.* Traduïm així el mot grec βρῶμα, que significa qualsevol aliment.

Aquesta abstenció d'una cosa altrament lícita és un bell exemple de condescendència i d'abnegació a favor dels ignorants i dels febles.

IX. — Aquest capítol és tot ell un exemple intercalat en la qüestió començada en l'anterior, per tal de confirmar-ne la solució. Jo, com a Apòstol igual als altres, tindria dret a viure del meu ministeri, fent-me mantenir pels fidels, i tanmateix, no he fet ús d'aquest dret, per tal de tenir més llibertat per a predicar a tothom. Igualment, essent lliure de tothom, m'he fet sota llei amb els jueus, i sense llei amb els gentils, m'he fet feble amb els febles, i tot per a tots, per tal de salvar-ne alguns. Així m'esforço més (vv. 24-27) per a guanyar-me la corona incorruptible.

3. — *Em discuteixen.* Això és, com observa Grimm, *examinen els meus títols.* La Vg. tradueix «em pregunten».

4. — *Tenim dret.* L'Apòstol empra el plural de categoria. Parla, per tant,

σίαν ἀδελφὴν γυναῖκα περιάγειν, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι καὶ οἱ
ἀδελφοὶ τοῦ κυρίου καὶ Κηφᾶς; 6 ἢ μόνος ἐγὼ καὶ Βαρνάβας οὐκ ἔχο-
μεν ἐξουσίαν μὴ ἐργάζεσθαι; 7 τίς στρατεύεται ἰδίοις ὀψωνίοις ποτέ;
τίς φυτεύει ἀμπελῶνα καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ οὐκ ἐσθίει; ἢ τίς ποιμαί-
νει ποίμνην καὶ ἐκ τοῦ γάλακτος τῆς ποίμνης οὐκ ἐσθίει; 8 μὴ κατὰ
ἄνθρωπον ταῦτα λαλῶ, ἢ καὶ ὁ νόμος ταῦτα οὐ λέγει; 9 ἐν γὰρ τῷ
Μωϋσέως νόμῳ γέγραπται· «οὐ φιμώσεις βοῦν ἀλοῶντα.» μὴ τῶν
βοῶν μέλει τῷ θεῷ; 10 ἢ δι' ἡμᾶς πάντως λέγει; δι' ἡμᾶς γὰρ ἐγράφη,
ὅτι ὀφείλει ἐπ' ἐλπίδι ὁ ἀροτριῶν ἀροτριᾶν, καὶ ὁ ἀλοῶν ἐπ' ἐλπίδι τοῦ
μετέχειν. 11 Εἰ ἡμεῖς ὑμῖν τὰ πνευματικὰ ἐσπείραμεν, μέγα εἰ ἡμεῖς
ὑμῶν τὰ σαρκικὰ θερίσομεν; 12 εἰ ἄλλοι τῆς ὑμῶν ἐξουσίας μετέχουσιν, οὐ
μᾶλλον ἡμεῖς; ἀλλ' οὐκ ἐχρησάμεθα τῇ ἐξουσίᾳ ταύτῃ, ἀλλὰ πάντα στέ-
γομεν ἵνα μή τινα ἐγκοπὴν δῶμεν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ. 13 οὐκ οἴδατε
ὅτι οἱ τὰ ἱερὰ ἐργαζόμενοι τὰ ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἐσθίουσιν, οἱ τῷ θυσιαστη-
ρίῳ παρεδρεύοντες τῷ θυσιαστηρίῳ συμμερίζονται; 14 οὕτως καὶ ὁ κύ-
ριος διέταξεν τοῖς τὸ εὐαγγέλιον καταγγέλλουσιν ἐκ τοῦ εὐαγλίου ζῆν·

15 Ἐγὼ δὲ οὐ κέχρημαι οὐδενὶ τούτων. οὐκ ἔγραψα δὲ ταῦτα ἵνα οὕ-
τως γένηται ἐν ἐμοί· καλὸν γάρ μοι μᾶλλον ἀποθανεῖν ἢ τὸ καύχημά μου
οὐδεὶς κενώσει. 16 ἐὰν γὰρ εὐαγγελίζωμαι, οὐκ ἔστιν μοι καύχημα· ἀνάγ-
κη γάρ μοι ἐπίκειται· οὐαὶ γάρ μοί ἐστιν ἐὰν μὴ εὐαγγελίζωμαι. 17 εἰ γὰρ
ἑκὼν τοῦτο πράσσω, μισθὸν ἔχω· εἰ δὲ ἄκων, οἰκονομίαν πεπίστευμαι.
18 τίς οὖν μού ἐστιν ὁ μισθός; ἵνα εὐαγγελιζόμενος ἀδάπανον θήσω τὸ
εὐαγγέλιον, εἰς τὸ μὴ καταχρήσασθαι τῇ ἐξουσίᾳ μου ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.

19 Ἐλεύθερος γὰρ ὢν ἐκ πάντων πᾶσιν ἐμαυτὸν ἐδούλωσα, ἵνα τοὺς
πλείονας κερδήσω· 20 καὶ ἐγενόμην τοῖς Ἰουδαίοις ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα
Ἰουδαίους κερδήσω· 21 τοῖς ὑπὸ νόμον ὡς ὑπὸ νόμον, μὴ ὢν αὐτὸς ὑπὸ
νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερδήσω· τοῖς ἀνόμοις ὡς ἄνομος, μὴ ὢν
ἄνομος θεοῦ ἀλλ' ἔννομος Χριστοῦ, ἵνα κερδάνω τοὺς ἀνόμους· 22 ἐγε-

5 αδελφας γυναικας *FG Tert Hil Hier* || 7 εκ του καρπου *EKL al. sy* || εσθιει 1°] + και πινει *D EFG* || *om.* η *BDEFG al. vg sy*[h] || της ποιμνης] αυτης *D*FG al. Aug* || 8 λαλ.] λεγω *DEFG al. vg* || 9 εν — γεγρ.] γεγρ. γαρ *D*EFG Hil* || κημωσεις *B*D*FG* || 10 επ ελπ. τ. μετεχ.] της ελπιδος αυτου μετεχειν *D*FG* (+ επ ελπιδι *EKL al.*) || 13 *om.* τα 2° *ACEKLP al. d sy* || προσεδρευ. *KL al.* || 15 ουδεις] ινα τις *CKLP*, τις *FG 26* || 16 καυχ.] χαρις *ℵ*DEFG* || 18 μου 1°] μοι *LP al. Aug sy*[p] || 〉 εσται μοι *D*FG* || το ευαγγ.] + του χριστου *FGKLP al. sy* || 19 πλειονας] παντας *44. 109 sy*[h] || 20 *om.* και *D* 37 e* || *om.* ως *F*[gr]*G al.* || *om.* μη ον — νομον *D*[gr]*K al. sy*[p] || 21 *om.* τους *FGKL al.*

no com a particular, sinó com a membre del collegi apostòlic.

5. — *Una dona germana.* En l'original grec, l'ordre d'aquests mots és invertit: ἀδελφὴν γυναῖκα. No es tracta, com pretenen els exegetes protestants, d'una esposa, sinó d'una companya cooperadora, tal com ha estat interpretat tradicionalment.

Noti's la gradació ascendent en aquesta enumeració.

15. — El text gre^ de la darrera frase

dret a portar amb nosaltres una dona germana, tal com els altres apòstols,
i els germans del Senyor, i Cefas? [6] ¿O només jo i Bernabeu no tenim
dret a no treballar? [7] Qui exerceix mai la milícia a despeses pròpies?
Qui planta una vinya i no en menja el fruit? ¿O qui pastura un ramat
i no menja de la llet del ramat? [8] ¿Tal vegada dic aquestes coses se-
gons *seny d'*home, o no les diu també la llei? [9] Car en la llei de Moisès és
escrit: «No posaràs boç al bou que trilla.» ¿És que Déu passa ànsia dels
bous? [10] O ho diu del tot per a nosaltres? Car per a nosaltres és escrit que
el qui llaura ha de llaurar amb esperança, i el qui trilla, amb l'esperança de
tenir-hi part. [11] Si nosaltres us hem sembrat els béns espirituals, ¿serà molt
si collim els vostres béns temporals? [12] Si d'altres participen del domini
sobre vosaltres, ¿no amb més raó nosaltres? Tanmateix, no hem fet ús
d'aquest domini, ans ho suportem tot per tal de no posar cap nosa a l'Evan-
geli del Crist. [13] ¿No sabeu que els qui fan els serveis del temple mengen
del temple, i els qui assisteixen a l'altar tenen part en l'altar? [14] Així tam-
bé disposà el Senyor que els qui anuncien l'evangeli visquin de l'evangeli.

[15] Però jo no he fet ús de res d'això. No he escrit pas aquestes coses
perquè es faci així envers mi; car millor em seria abans morir que no que
ningú m'esvanís aquest títol de glòria. [16] Perquè si predico l'evangeli,
no és per a mi cap glòria, puix que necessitat me'n recau, perquè ai de
mi, si no predico l'evangeli! [17] Car si ho faig de bon grat, en tinc
recompensa; si de mal grat, administració me n'ha estat confiada.
[18] ¿Quina és, doncs, la meva recompensa? Que en predicar l'evangeli,
posi l'evangeli de franc, talment que no faci ús del meu dret en l'evangeli.

[19] Perquè, essent lliure de tothom, de tothom m'he fet servent, per tal
de guanyar els més. [20] I he esdevingut com jueu per als jueus, per gua-
nyar els jueus; [21] i per als qui són sota llei, com essent sota llei, tot i que
jo no sóc sota llei, per guanyar els qui són sota llei; i per als qui són
sense llei, com essent sense llei, no essent jo sense la llei de Déu, ans
dins la llei del Crist, per guanyar els qui són sense llei. [22] He esdevingut

6, Act. IV, 36. **9**, Dt. XXV, 4; I Tim. V, 18. **10**, Iac. V, 7. **11**, Rm. XV, 27. **13**, Dt. XVIII, 1 ss.; Nm. XVIII, 8, 31. **14**, Mt. X, 10; Lc. X, 7. **17**, Sup. IV, 1; Lc. XVII, 10. **20**, Act. XVI, 3; XXI, 26. **21**, Act. XI, 3; Gal. II, 3. **22**, Rom. XI, 14.

d'aquest verset és molt dubtós, com pot veure's en l'aparat crític. Nosaltres traduïm atenent més tost al sentit general que al rigurosament gramatical de la lliçó adoptada.

18. — *Que no faci ús.* La majoria dels intèrprets donen aquest sentit al text grec. Així St. Crisòstom i Sant Agustí. Estius prefereix l'*abutar* de la Vg., donant-li el sentit literal d'*abusar*.

21. — *Sense llei.* Si Sant Pau declara els gentils *sense llei* (ἄνομοι), no és perquè els cregui exempts de tota llei moral, ell que els declara inexcusables

νόμην τοῖς ἀσθενέσιν [ὡς] ἀσθενής, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω· τοῖς
πᾶσιν γέγονα πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσω. [23] πάντα δὲ ποιῶ διὰ τὸ
εὐαγγέλιον, ἵνα συγκοινωνὸς αὐτοῦ γένωμαι.

[24] Οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ ἐν σταδίῳ τρέχοντες πάντες μὲν τρέχουσιν, εἷς
δὲ λαμβάνει τὸ βραβεῖον; οὕτως τρέχετε ἵνα καταλάβητε. [25] πᾶς δὲ ὁ
ἀγωνιζόμενος πάντα ἐγκρατεύεται, ἐκεῖνοι μὲν οὖν ἵνα φθαρτὸν στέφα-
νον λάβωσιν, ἡμεῖς δὲ ἄφθαρτον. [26] ἐγὼ τοίνυν οὕτως τρέχω ὡς οὐκ
ἀδήλως, οὕτως πυκτεύω ὡς οὐκ ἀέρα δέρων· [27] ἀλλ' ὑπωπιάζω μου τὸ
σῶμα καὶ δουλαγωγῶ, μή πως ἄλλοις κηρύξας αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι.
(C. X.) [1] Οὐ θέλω γὰρ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, ὅτι οἱ πατέρες ἡμῶν
πάντες ὑπὸ τὴν νεφέλην ἦσαν καὶ πάντες διὰ τῆς θαλάσσης διῆλθον,
[2] καὶ πάντες εἰς τὸν Μωϋσῆν ἐβαπτίσαντο ἐν τῇ νεφέλῃ καὶ ἐν τῇ
θαλάσσῃ, [3] καὶ πάντες τὸ αὐτὸ πνευματικὸν βρῶμα ἔφαγον, [4] καὶ πάντες
τὸ αὐτὸ πνευματικὸν ἔπιον πόμα· ἔπινον γὰρ ἐκ πνευματικῆς ἀκολου-
θούσης πέτρας, ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστός, [5] ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς πλείοσιν
αὐτῶν εὐδόκησεν ὁ θεός· κατεστρώθησαν γὰρ ἐν τῇ ἐρήμῳ.

[6] Ταῦτα δὲ τύποι ἡμῶν ἐγενήθησαν, εἰς τὸ μὴ εἶναι ἡμᾶς ἐπιθυμητὰς
κακῶν, καθὼς κἀκεῖνοι ἐπεθύμησαν. [7] μηδὲ εἰδωλολάτραι γίνεσθε, καθώς
τινες αὐτῶν· ὥσπερ γέγραπται· «ἐκάθισεν ὁ λαὸς φαγεῖν καὶ πιεῖν,
καὶ ἀνέστησαν παίζειν.» [8] μηδὲ πορνεύωμεν, καθώς τινες αὐτῶν
ἐπόρνευσαν καὶ ἔπεσαν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ εἰκοσιτρεῖς χιλιάδες. [9] μηδὲ
ἐκπειράζωμεν τὸν κύριον, καθώς τινες αὐτῶν ἐπείρασαν καὶ ὑπὸ τῶν

22 *om.* ως ℵ**ABde vg* || παντως τινας] παντας *DEFG lat* || 23 παντα] τουτο *KL al. sy* || 24 βραβ.] + εγω δε λεγω υμιν *FG* || X. 2 εβαπτισθησαν ℵ*ACDEFG al.* || 3 *om.* το αυτο ℵ*(*A 46*) || 7 ανεστη *F*gr*G*gr || 8 εκπορν. ... εξεπορν. *D*FG* || 9 κυριον] χριστον *Marcion DEFGKL al. lat sy*

per haver-la violada (Rom. I, 22), sinó perquè en el seu llenguatge el nom de llei només s'aplica a les lleis positives: la mosaica, la de Crist, etc.

22. — *Per tal... de salvar-ne alguns.* Vg., seguint una altra lliçó grega, diu *per tal de salvar-los tots.*

24-27. — Admirable comparació amb els concursos atlètics de l'antiguitat, la renaixença dels quals en la nostra època posa el lector modern en disposició d'entendre aquesta lliçó d'atletisme cristià. Devia ésser plaent i molt familiar als corintis, per tal com en la ciutat llur se celebraven els famosos jocs ístmics. L'estadi era la mida emprada en l'agrimensura aplicada als camins. L'estadi olímpic — el més conegut de tots — equivalia a 185 metres. El premi (en grec βραβεῖον) de què aquí es parla, consistia en una corona de rams d'olivera, pi o julivert.

S'absté de tot. Durant almenys deu mesos abans, els atletes s'havien de subjectar a llargues hores d'entrenament, abstenir-se dels plaers de la taula i de l'amor, de vi i de begudes fresques, i enfortir-se contra la fam, la set, el fred, la calor, el sol, la pols, la fatiga i la intempèrie. I tot això per una corona de fulles emmusteïbles. — Sant Pau assimila aquesta vida a un estadi i ell mateix a un lluitador, que aspira, però, a una corona incorruptible, la vida eterna. Els atletes a qui es compara són de dues classes: els corredors i els púgils. Com els primers, té sempre l'esguard fit a la meta; com els se-

feble per als febles, per tal de guanyar els febles; ho he esdevingut tot
per a tots, per tal, de tota manera, de salvar-ne alguns. [23] I tot ho faig
per l'evangeli, per tal d'esdevenir-ne compartícip.

[24] ¿No sabeu que els qui corren a l'estadi tots certament corren, però un
s'emporta el premi? Talment correu, que us l'emporteu. [25] I tot el qui
lluita s'absté de tot, i aquells, talment, per rebre una corona corruptible,
però nosaltres una d'incorruptible. [26] Jo, doncs, talment corro, no com a
ulls clucs; talment pugno, no com assotant l'aire, [27] ans colpejo el meu
cos i el tinc sota peu com un esclau, no fos que, havent fet d'herald als
altres, sigui jo rebutjat.

(C. X.) [1] Perquè no vull que ignoreu, germans, que els nostres pares
foren tots sota el núvol, i tots travessaren la mar, [2] i tots en Moisès es ba-
tejaren en el núvol i en la mar, [3] i tots menjaren el mateix menjar espiri-
tual, [4] i tots begueren la mateixa beguda espiritual, per tal com bevien de
la roca espiritual que els seguia, i la roca era el Crist, [5] però en la major
part d'ells no es complagué Déu, puix restaren estesos en el desert.

[6] Però aquestes coses foren figura de nosaltres, per tal que nosaltres no
siguem cobejosos de coses dolentes, com aquells les cobejaren, [7] ni us
torneu idòlatres, com alguns d'ells, segons és escrit: « S'assegué el poble
a menjar i beure, i s'alçaren a solaçar-se », [8] ni forniquem, com alguns
d'ells fornicaren, i caigueren en un sol dia vint-i-tres mil, [9] ni temptem el

25, II Tim. iv, 8; Iac. i, 12. 1, Ex. xiii, 21; xiv, 22; Nm. ix, 21. 3, Ex. xvi, 15. 4, Ex. xvii, 6; Nm. xx, 11. 5, Nm. xiv, 30; xxvi, 64, 65. 6, Nm. xi, 4; Ps. cv, 14. 7, Ex. xxxii, 6. 8, Nm. xxv, 1, 9. 9, Nm. xxi, 5, 6.

gons, procura no pegar a l'aire, sinó al cor de l'adversari, que no és altre que el seu cos. El redueix i esmorteeix a cops fins a posar-li el peu damunt el pit, com feia el púgil vencedor al seu vençut. — *Colpejo.* El verb grec significa pròpiament *blavejar el rostre a cops.*

1-2. — Els tipus dels dos sagraments, Baptisme i Eucaristia, són presentats ensems per l'Apòstol en el pas de la Mar Roja i en el manà del desert. *Espiritual* aquí, com en Apc. XI, 8, vol dir típic o simbòlic.

1. — *Foren tots.* Remarquem l'èmfasi amb què l'Apòstol repeteix la paraula *tots* en els versets següents.

4. — *Que els seguia.* El pronom *els* manca en el text grec.

I la roca era el Crist. La Roca o Pedra era, per al poble escollit, Jahvè. Aquesta, i no la de l'Horeb, simple figura seva, era la que seguia el poble a través del desert, protegit i abeurat per ella. D'ella rebien els israelites la beguda espiritual — per miraculosa i per simbòlica, com espiritual era la pedra d'Horeb per les dues mateixes raons — que els donava delit per a seguir la caminada. Aquesta Roca, refugi d'Israel, tan sovint esmentada en l'Antic Testament (Deut. XXXII, 4; II Sam. XXIII, 2, 32; Ps. XVII, 3; Is. XVII, 10, etc.), Sant Pau diu que era el Crist, identificant-lo així amb Jahvè i afirmant incontrovertiblement la seva divinitat.

7. — *A solaçar-se.* Aquest verb indica els cants i les danses amb què era acompanyat el culte retut als déus falsos.

8. — *Vint-i-tres mil.* El Llibre dels Nombres (XXV, 9) parla de vint-i-quatre mil víctimes. Hom ha fet moltes

ὄφεων ἀπώλοντο. 10 μηδὲ γογγύζετε, καθάπερ τινὲς αὐτῶν ἐγόγγυσαν,
καὶ ἀπώλοντο ὑπὸ τοῦ ὀλοθρευτοῦ. 11 ταῦτα δὲ πάντα τυπικῶς συνέ-
βαινεν ἐκείνοις, ἐγράφη δὲ πρὸς νουθεσίαν ἡμῶν, εἰς οὓς τὰ τέλη τῶν
αἰώνων κατήντηκεν. 12 Ὥστε ὁ δοκῶν ἑστάναι βλεπέτω μὴ πέσῃ.
13 πειρασμὸς ὑμᾶς οὐκ εἴληφεν εἰ μὴ ἀνθρώπινος· πιστὸς δὲ ὁ θεός, ὃς
οὐκ ἐάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύνασθε, ἀλλὰ ποιήσει σὺν τῷ
πειρασμῷ καὶ τὴν ἔκβασιν τοῦ δύνασθαι ὑπενεγκεῖν.
14 Διόπερ, ἀγαπητοί μου, φεύγετε ἀπὸ τῆς εἰδωλολατρείας.

2. Brevior tractatio practica

15 Ὡς φρονίμοις λέγω· κρίνατε ὑμεῖς ὅ φημι. 16 Τὸ ποτήριον τῆς εὐλο-
γίας ὃ εὐλογοῦμεν, οὐχὶ κοινωνία ἐστὶν τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ; τὸν
ἄρτον ὃν κλῶμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ ἐστιν; 17 ὅτι
εἷς ἄρτος, ἓν σῶμα οἱ πολλοί ἐσμεν· οἱ γὰρ πάντες ἐκ τοῦ ἑνὸς ἄρτου
μετέχομεν. 18 βλέπετε τὸν Ἰσραὴλ κατὰ σάρκα· οὐχὶ οἱ ἐσθίοντες τὰς
θυσίας κοινωνοὶ τοῦ θυσιαστηρίου εἰσίν; 19 τί οὖν φημι; ὅτι εἰδωλόθυτόν
τί ἐστιν; ἢ ὅτι εἴδωλόν τί ἐστιν; 20 ἀλλ' ὅτι ἃ θύει τὰ ἔθνη, δαιμονίοις
καὶ οὐ θεῷ θύει· οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς κοινωνοὺς τῶν δαιμονίων γίνεσθαι.
οὐ δύνασθε ποτήριον κυρίου πίνειν καὶ ποτήριον δαιμονίων· 21 οὐ
δύνασθε τραπέζης κυρίου μετέχειν καὶ τραπέζης δαιμονίων. 22 ἢ παρα-
ζηλοῦμεν τὸν κύριον; μὴ ἰσχυρότεροι αὐτοῦ ἐσμεν; 23 Πάντα ἔξεστιν,
ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει· πάντα ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα οἰκοδομεῖ.
24 μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητείτω ἀλλὰ τὸ τοῦ ἑτέρου.

9 απολλυντο *ℵAB* || 10 γογγυζωμεν *ℵDEFG Aug arm* || 11 *om.* παντα *Marcion AB 17* || τυποι συνεβαινον *DEFGL al.* || 13 ου καταλαβη *FGe vg* || εασ.] αφησει *DEFG* || υπερ ο] + ου *FG 123 d* || δυνασθαι] + υμας *K al.* || 16 ευχαριστιας *FG al. syp* || χριστ. 2º] κυριου *D*FG al. e Aug vg* || 17 αρτου] + και του ενος ποτηριου *(DE)FG* || 20 θυει τα εθνη] θυουσιν *Marcion BDEFgrGgr Aug* || δαιμονιων κοινωνους ειναι *FgrGgr* || 23 παντα *(bis)*] + μοὶ *HKL al. sy* || 24 *fin.*] + εκαστος *EKL al. sy*

suposicions per explicar aquesta divergència. La més senzilla consisteix a atribuir als copistes l'error d'haver traduït τρς, abreujament de τέσσαρες, per tres en lloc de quatre.

13. — *Ha agafat.* La Vg. empra el present de subjuntiu en lloc de l'aorist grec. Cal atribuir-ho, segons Estius, entre altres, a error dels copistes. No manquen, en efecte, manuscrits que porten *apprehendit* per *apprehendat.* — *La sortida.* En Vg. llegim *prouentum,* això és, profit o avantatge.

16-17. — Així com St. Joan (VI, 54) ensenya la necessitat de l'Eucaristia per a la vida individual, Sant Pau en aquest lloc, arriba al mateix resultat considerant el cos místic de Jesucrist. La comunió del cos real del Crist per tots els fidels, que els transforma i en certa manera identifica amb ell, és l'aglutinant diví del cos místic del Senyor i és necessària per a la perfecció d'aquest Crist social, de la qual resulta la dels individus. Aquesta és la força de la paraula *comunió* usada en aquest lloc per l'Apòstol (κοινωνία) i avui d'ús general entre els fidels.

16. — *El calze de benedicció.* La copa eucarística. Nostre Senyor, en ins-

Senyor, com alguns d'ells el temptaren, i foren occits pels serpents, [10] ni
mormoleu, com alguns d'ells mormolaren, i moriren sota l'exterminador.
[11] Però totes aquestes coses els succeïen en figura, i s'escriviren per a
amonestament de nosaltres, en qui s'ha escaigut la fi dels segles. [12] Així,
el qui es pensi estar dret, miri de no caure. [13] Cap temptació no us ha
agafat, sinó humana: però fidel és Déu, que no permetrà que sigueu
temptats més del que podeu, ans junt amb la temptació, donarà la sortida,
perquè pugueu suportar-la.
[14] Per això, caríssims meus, fugiu de la idolatria.

2. Exposició pràctica

[15] Com a prudents us parlo: judiqueu vosaltres el que dic. [16] El calze
de benedicció que beneïm, ¿no és comunió de la sang del Crist?
El pa que partim ¿no és comunió del cos del Crist? [17] Perquè un
pa, un cos som els molts, per tal com tots participem d'un mateix
pa. [18] Mireu Israel segons la carn, ¿no és cert que els qui mengen les
víctimes són participants de l'altar? [19] Doncs ¿què dic? ¿Que l'immo-
lat als ídols sigui res, o que l'ídol sigui res? [20] Ans allò que immolen els
gentils, als dimonis i no a Déu ho immolen, i no vull pas que sigueu
participants dels dimonis. No podeu beure la copa del Senyor i la copa
dels dimonis; [21] no podeu participar de la taula del Senyor i de la taula dels
dimonis. [22] ¿O engelosirem el Senyor? ¿Tal volta som més forts que
ell? [23] Tot és lícit, però no tot convé; tot és lícit, però no tot edifica.
[24] Ningú no cerqui el seu bé, sinó el d'altri.

10, Nm. XI, 1; XIV, 1 ss. **11**, Rom. XV, 4; Hbr. IX, 26. **13**, Sup. I, 9. **14**, I Io. V, 21. **16**, Inf. XI, 24 ss. **17**, Inf. XII, 12; Rom. XII, 5. **18**, Lv. VII, 6. **19**, Sup. VIII, 4. **20**, Dt. XXXII, 17. **22**, Dt. XXXII, 21; Sup. VI, 12. **24**, Phil. II, 4.

tituir l'Eucaristia, es conformà amb la usança dels jueus, qui en llurs convits pronunciaven paraules de benedicció. La copa que servia per al convit pasqual s'anomenava «calze de benedicció».

18-33. — Després d'exhortar-los a guardar-se de la idolatria, adduint els càstigs soferts pels israelites que hi caigueren, continua la solució de la consulta començada al cap. VIII.

18. — *Els qui mengen les víctimes són participants de l'altar*. En tots els pobles, la participació en el banquet sagrat que se celebra després del sacrifici, on és servida la carn de les víctimes, ha significat l'adhesió a aquella religió. Els cristians tenen llur banquet sagrat on es beu *la copa del Senyor*. No pot ésser de participar en aquesta i en la taula dels dimonis. Perquè encara que, en si, l'ídol no sigui res, els qui immolen a ell, immolen al dimoni. Prendre part en els banquets sagrats dels idòlatres era, doncs, greument il·lícit.

20. — *No vull*... La prohibició pren aquí una forma autoritària, motivada per la sol·licitud pastoral de Sant Pau. Remarqui's l'energia dels mots següents i la colpidora antítesi que el culte supersticiós dels ídols inspira a l'Apòstol.

23. — *Tot és lícit, però no tot convé*. Menjar, fora del banquet sagrat, la carn

25 Πᾶν τὸ ἐν μακέλλῳ πωλούμενον ἐσθίετε μηδὲν ἀνακρίνοντες διὰ τὴν
συνείδησιν· 26 « τοῦ κυρίου γὰρ ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς. » 27 εἴ τις
καλεῖ ὑμᾶς τῶν ἀπίστων καὶ θέλετε πορεύεσθαι, πᾶν τὸ παρατιθέμενον
ὑμῖν ἐσθίετε μηδὲν ἀνακρίνοντες διὰ τὴν συνείδησιν. 28 ἐὰν δέ τις
ὑμῖν εἴπῃ· τοῦτο ἱερόθυτόν ἐστιν, μὴ ἐσθίετε δι' ἐκεῖνον τὸν μηνύ-
σαντα καὶ τὴν συνείδησιν· 29 συνείδησιν δὲ λέγω οὐχὶ τὴν ἑαυτοῦ ἀλλὰ
τὴν τοῦ ἑτέρου. ἵνα τί γὰρ ἡ ἐλευθερία μου κρίνεται ὑπὸ ἄλλης συνει-
δήσεως; 30 εἰ ἐγὼ χάριτι μετέχω, τί βλασφημοῦμαι ὑπὲρ οὗ ἐγὼ εὐχαρι-
στῶ; 31 Εἴτε οὖν ἐσθίετε εἴτε πίνετε εἴτε τι ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν
θεοῦ ποιεῖτε. 32 ἀπρόσκοποι καὶ Ἰουδαίοις γίνεσθε καὶ Ἕλλησιν καὶ
τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ, 33 καθὼς κἀγὼ πάντα πᾶσιν ἀρέσκω, μὴ ζητῶν
τὸ ἐμαυτοῦ σύμφορον ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσιν. (C. XI.) 1 μι-
μηταί μου γίνεσθε, καθὼς κἀγὼ Χριστοῦ.

III. DE CVLTV RELIGIOSO

(XI, 2 - XIV, 40)

1. De tegvmento capitis mvliervm

2 Ἐπαινῶ δὲ ὑμᾶς ὅτι πάντα μου μέμνησθε καὶ καθὼς παρέδωκα
ὑμῖν τὰς παραδόσεις κατέχετε. 3 Θέλω δὲ ὑμᾶς εἰδέναι ὅτι παντὸς
ἀνδρὸς ἡ κεφαλὴ ὁ Χριστός ἐστιν, κεφαλὴ δὲ γυναικὸς ὁ ἀνήρ, κεφαλὴ
δὲ τοῦ Χριστοῦ ὁ θεός. 4 πᾶς ἀνὴρ προσευχόμενος ἢ προφητεύων

27 απιστ.] + εις δειπνον *D*EFG* || 28 *om.* υμιν *FG de* || ειδωλοθυτον *CDEFGKLP al. vg sy*^h^ || *fin.*] + του γαρ κυριου η γη και το πληρωμα αυτης *HKL al. sy*^h^ || 29 αλλης] απιστου *F*^gr^*Gde Ambr* || 33 ⟩ πασιν παντα *DE(FG)* || XI. 2 υμας] + αδελφοι *DEFGKL al. vg sy* || καθως] + πανταχου *FGd Ambrosiast* || παραδ.] + μου *D*FG vg Ambrosiast*

dels animals sacrificats als ídols és lícit, però pot no convenir, si, en ésser assenyalada com a immolada als ídols, el fet de menjar-ne pot escandalitzar els flacs. Vegeu les notes al cap. VIII.

25-28. — Solució dels altres dos casos, fàcilment entenedora a la llum dels principis exposats en les notes anteriors.

29. — És la consciència de l'altre, del qui es podria escandalitzar, la que ens veda de menjar idolotites. Perquè no cal pas que jo sigui condemnat per causa de la consciència d'un altre.

30. — Ni seria prudent d'exposar-me a ésser blasmat per acceptar amb agraïment un obsequi que no té, en si, res de mal.

31. — Criteri general. En totes les accions, i posa com a exemple les més ordinàries, amb un *a fortiori* implícit per a les altres, la norma suprema no ha d'ésser la materialitat de l'acte, sinó la intenció de la glòria de Déu, a la qual s'oposa l'escàndol donat a qui que sigui.

2. — *Les ensenyances.* Segons el text de la Vg., *les meves ensenyances.*

[25] Mengeu tot el que es ven a la carnisseria, no esbrinant res per raó de
consciència. [26] « Car del Senyor és la terra i tot allò que l'omple. » [27] Si
algun dels infidels us convida, i voleu anar-hi, mengeu tot el que us pre-
sentin, no esbrinant res per raó de consciència. [28] Però si algú us diu :
Això és sacrificat, no en mengeu, per aquell qui ho ha indicat i per la
consciència. [29] La consciència, vull dir, no la pròpia, sinó la de l'altre.
Car, ¿ per què la meva llibertat ha d'ésser judicada per una altra conscièn-
cia ? [30] Si jo participo amb agraïment, ¿ per què sóc blasmat per allò de
què dono gràcies ? [31] Tant, doncs, si mengeu, com si beveu, com qual-
sevol cosa que feu, feu-ho tot a glòria de Déu. [32] No sigueu ensopec a
jueus ni a grecs, ni a l'església de Déu. [33] Talment com jo contento tot-
hom en tot, no cercant el meu profit, sinó el dels molts, per tal que se
salvin. (C. XI.) [1] Sigueu els meus imitadors, com jo també de Crist.

III. DEL CULTE RELIGIÓS

(XI 2 - XIV, 40)

1. Del cofament del cap de les dones

[2] Jo us lloo, perquè en tot us recordeu de mi i tal com us les vaig
transmetre, així reteniu les ensenyances. [3] Però vull que sapigueu
que de tot baró el cap és el Crist, i el cap de la dona, el baró, i el cap del
Crist, Déu. [4] Tot baró que ora o profetitza amb el cap cobert, deshonora

26, Ps. xxiii, 1; Eccli. xvii, 31. **27**, Lc. x, 7. **30**, I Tim. iv, 4; Rom. xiv, 6. **31**, Mt. v, 16; Col. iii, 17. **32**, Rom. xiv, 13. **33**, Sup. ix, 19. **1**, Sup. iv, 16. **2**, II Thes. ii, 15 **3**, Gn. iii, 16; Eph. v, 23.

3. — En aquesta jerarquia: Déu, el Crist, el baró, la dona, el Crist és considerat com a Cap de l'Església, l'home i la dona ho són sota el punt de vista religiós social. En tant que cap de l'Església, el Crist depèn de Déu, com a enviat i mandatari que n'és; sota el religiós social, la dona — casada o no — depèn immediatament de l'home, únic que participa amb Crist del governament de l'Església, on la dona ha de callar i cobrir-se el cap amb el vel, símbol de dependència. Individualment, la dona és immediatament unida al Crist, mateix que el baró.

3-10. — Entre marit i muller no hi ha pas una igualtat absoluta que destruiria la subordinació essencial a la unió conjugal. En tots aquests versets, l'Apòstol va adduint arguments de la prioritat de l'home, trets del relat de la creació del primer home i de la primera dona.

4-5. — En els costums d'aquella època, anar amb el cap descobert era senyal d'autoritat i d'autonomia; el vel, per contra, simbolitzava la temor, o el dol, o la submissió. Les dones no podien profetitzar en públic: la que ho hagués fet amb el cap descobert hauria co-

κατὰ κεφαλῆς ἔχων καταισχύνει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. 5 πᾶσα δὲ γυνὴ
προσευχομένη ἢ προφητεύουσα ἀκατακαλύπτῳ τῇ κεφαλῇ καταισχύνει
τὴν κεφαλὴν αὐτῆς· ἓν γάρ ἐστιν καὶ τὸ αὐτὸ τῇ ἐξυρημένῃ. 6 εἰ γὰρ
οὐ κατακαλύπτεται γυνή, καὶ κειράσθω· εἰ δὲ αἰσχρὸν γυναικὶ τὸ κείρα-
σθαι ἢ ξυρᾶσθαι, κατακαλυπτέσθω. 7 ἀνὴρ μὲν γὰρ οὐκ ὀφείλει κατα-
καλύπτεσθαι τὴν κεφαλήν, εἰκὼν καὶ δόξα θεοῦ ὑπάρχων· ἡ γυνὴ δὲ
δόξα ἀνδρός ἐστιν. 8 οὐ γάρ ἐστιν ἀνὴρ ἐκ γυναικός, ἀλλὰ γυνὴ ἐξ
ἀνδρός· 9 καὶ γὰρ οὐκ ἐκτίσθη ἀνὴρ διὰ τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ γυνὴ διὰ τὸν
ἄνδρα. 10 διὰ τοῦτο ὀφείλει ἡ γυνὴ ἐξουσίαν ἔχειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς
διὰ τοὺς ἀγγέλους. 11 πλὴν οὔτε γυνὴ χωρὶς ἀνδρὸς οὔτε ἀνὴρ χωρὶς
γυναικὸς ἐν κυρίῳ· 12 ὥσπερ γὰρ ἡ γυνὴ ἐκ τοῦ ἀνδρός, οὕτως καὶ ὁ
ἀνὴρ διὰ τῆς γυναικός· τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ. 13 ἐν ὑμῖν αὐτοῖς
κρίνατε· πρέπον ἐστὶν γυναῖκα ἀκατακάλυπτον τῷ θεῷ προσεύχεσθαι;
14 οὐδὲ ἡ φύσις αὐτὴ διδάσκει ὑμᾶς ὅτι ἀνὴρ μὲν ἐὰν κομᾷ, ἀτιμία αὐτῷ
ἐστιν, 15 γυνὴ δὲ ἐὰν κομᾷ, δόξα αὐτῇ ἐστιν; ὅτι ἡ κόμη ἀντὶ περιβο-
λαίου δέδοται αὐτῇ. 16 Εἰ δέ τις δοκεῖ φιλόνεικος εἶναι, ἡμεῖς τοιαύτην
συνήθειαν οὐκ ἔχομεν, οὐδὲ αἱ ἐκκλησίαι τοῦ θεοῦ.

2. De legitima agaparvm celebratione

17 Τοῦτο δὲ παραγγέλλω οὐκ ἐπαινῶν ὅτι οὐκ εἰς τὸ κρεῖσσον ἀλλὰ
εἰς τὸ ἧσσον συνέρχεσθε. 18 πρῶτον μὲν γὰρ συνερχομένων ὑμῶν ἐν

6 κειρασθο] + η ξυρασθω *B* || *om.* η ξυρ. *37* || 10 εξουσιαν] κάλυμμα *Iren Hier Aug.* (*Orig*) || 14 *inc.* η ουδε *EKL al.* sy^{hm} || 15 *om.* αυτη 2° *DE*$F^{gr}G^{gr}$*KL al.* || 17 παραγγελλων ουκ επαινω ℵ(*B*)*E* F^{gr}*GKLP al.* || ησσον] ελαττον *FG*

mès una doble inconveniència. Sant Pau arriba a comparar-la amb les dones que duien el cap ras: a Grècia raïen el cap a les esclaves; a Roma, a les dansarines i a les meretrius, com a marca de llur ofici ignominiós; els hebreus i els gals, a les adúlteres.

4. — *Profetitza.* En el present passatge, aquest verb significa llegir o explicar públicament l'Escriptura, o bé dirigir als fidels instruccions o exhortacions amb sant entusiasme i àdhuc amb els dons que l'Esperit Sant acostumava a atorgar abundosament als fidels primitius. *Deshonora.* Recordem que antigament cobrir la testa era un senyal de subjecció o dependència. A Grècia, els homes lliures no duien mai res al cap; en canvi, els esclaus solien cobrir-se'l.

10. — *Per raó dels àngels.* Alguns han volgut veure en aquests àngels uns esperits ni bons ni dolents, enemics de l'home per trapaceria més que per malícia, opinió totalment mancada de fonament exegètic i històric. Són els àngels bons, i la reverència a ells per la qual les dones són manades de cobrir-se el cap és deguda probablement al fet d'haver estat associats per Déu a la creació de l'home i la dona, preposats al govern del món i encarregats de promulgar la Llei i vetllar per la seva observança. Alguns hi veuen una al·lusió als àngels testimonis del sacri-

el seu cap. [5]Però tota dona que ora o profetitza amb el cap descobert,
deshonora el seu cap, car és una mateixa cosa amb la rasa. [6]Perquè si la
dona no es cobreix, faci's també raure, i si és vergonyós per a la dona
d'esquilar-se o de raure's, que es posi el vel. [7]Perquè el baró, certament,
no ha de cobrir-se el cap, essent imatge i glòria de Déu: però la dona és
glòria del baró. [8]Car no prové el baró de la dona, ans la dona del baró,
[9]puix que no fou pas creat el baró a causa de la dona, sinó la dona a
causa del baró. [10]Per això la dona ha de tenir damunt la testa el senyal
de l'autoritat, per raó dels àngels. [11]Per bé que ni dona sense baró, ni
baró sense dona davant el Senyor. [12]Perquè així com la dona procedeix
del baró, així el baró neix mitjançant la dona: però tot procedeix de Déu.
[13]Jutgeu per vosaltres mateixos: ¿és cosa decent que la dona ori a Déu
descoberta? [14]¿No us ensenya la mateixa natura que si el baró cria cabe-
llera li és deshonor, [15]però la dona, si en cria, li és glòria? Per tal com
la cabellera li ha estat donada a guisa de vel. [16]Però si algú es creu
haver d'ésser cerca-raons, nosaltres no tenim tal costum, ni tampoc l'es-
glésia de Déu.

2. Com cal celebrar els àgapes

[17]Però aquestes coses us intimo, no lloant-vos que no us ajunteu per al
millor sinó per al pitjor. [18]Perquè primerament sento a dir que, en

6, Dt. xxi, 12. 7, Gn. i, 26. 9, Gn. ii, 18, 23. 17, Inf. 22. 18, Sup. i, 11 s.; iii, 3.

fici eucarístic, però no és tan probable.

11-12. — Aquests dos versets fan referència als versets 8 i 9.

Dos avantatges de la dona que compensen en part els de l'home que s'han indicat en els versets anteriors.

14. — *Cria cabellera.* En els pobles civilitzats, és objecte de menyspreu l'home que duu els cabells llargs d'una faisó efeminada. Al revés de la dona, en la qual la cabellera és un ornament i un vel natural. El substantiu grec περιβόλαιον designa un vestit que cobreix totalment el cos.

16. — *Tal costum.* Fa referència al costum que permetia a les dones d'entrar a les assemblees religioses sense cobrir-se el cap.

17-22. — Abusos introduïts als àgapes sagrats a Corint. Els àgapes eren àpats fets en comú, que precedien l'eucaristia, en senyal d'unió fraternal i en recordança de la darrera cena, o la seguien, en senyal de joia espiritual i d'acció de gràcies. Els abusos s'hi introduïren aviat. Els de Corint foren quatre: fer grups de parents i amics; no posar-ho tot en comú, ans cada grup consumir les seves provisions, ço que establia una diferència molestosa entre rics i pobres; no esperar-se a ésser-hi tots; fer alguns d'ells excessos en la beguda. Sant Pau, de moment, només dóna dues disposicions (v. 33-34): que s'esperin els uns als altres i que si algú té fam (i no pot esperar), que mengi a casa. El restant ho deixa per compondre a la seva vinguda.

17. — *Aquestes coses.* El pronom grec τοῦτο es refereix — segons l'opinió més seguida — al contingut dels versets anteriors.

ἐκκλησίᾳ ἀκούω σχίσματα ἐν ὑμῖν ὑπάρχειν, καὶ μέρος τι πιστεύω. [19] δεῖ
γὰρ καὶ αἱρέσεις ἐν ὑμῖν εἶναι, ἵνα [καὶ] οἱ δόκιμοι φανεροὶ γένωνται
ἐν ὑμῖν. [20] Συνερχομένων οὖν ὑμῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ οὐκ ἔστιν κυριακὸν
δεῖπνον φαγεῖν· [21] ἕκαστος γὰρ τὸ ἴδιον δεῖπνον προλαμβάνει ἐν τῷ
φαγεῖν, καὶ ὃς μὲν πεινᾷ, ὃς δὲ μεθύει. [22] μὴ γὰρ οἰκίας οὐκ ἔχετε
εἰς τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν; ἢ τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ καταφρονεῖτε, καὶ
καταισχύνετε τοὺς μὴ ἔχοντας; τί εἴπω ὑμῖν; ἐπαινέσω ὑμᾶς; ἐν τούτῳ
οὐκ ἐπαινῶ.

[23] Ἐγὼ γὰρ παρέλαβον ἀπὸ τοῦ κυρίου, ὃ καὶ παρέδωκα ὑμῖν, ὅτι ὁ
κύριος Ἰησοῦς ἐν τῇ νυκτὶ ᾗ παρεδίδετο ἔλαβεν ἄρτον [24] καὶ εὐχαριστή-
σας ἔκλασεν καὶ εἶπεν· τοῦτό μού ἐστιν τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν [κλώ-
μενον]· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. [25] ὡσαύτως καὶ τὸ
ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων· τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθή-
κη ἐστὶν ἐν τῷ ἐμῷ αἵματι· τοῦτο ποιεῖτε, ὁσάκις ἐὰν πίνητε, εἰς τὴν
ἐμὴν ἀνάμνησιν. [26] ὁσάκις γὰρ ἐὰν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον καὶ τὸ
ποτήριον πίνητε, τὸν θάνατον τοῦ κυρίου καταγγέλλετε, ἄχρις οὗ ἔλθῃ.
[27] ὥστε ὃς ἂν ἐσθίῃ τὸν ἄρτον ἢ πίνῃ τὸ ποτήριον τοῦ κυρίου ἀναξίως,
ἔνοχος ἔσται τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ κυρίου. [28] δοκιμαζέτω
δὲ ἄνθρωπος ἑαυτόν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω καὶ ἐκ τοῦ ποτη-
ρίου πινέτω· [29] ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων κρίμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει
μὴ διακρίνων τὸ σῶμα.

19 *om.* εν υμιν 1° *D*FGe Cypr vg* || ινα] + και *BD* 37 al. e Ambrosiast vg* || 20 *om.* ουν *D*FGe* || 22 επαινεσω] επαινω *BFG lat* || 24 ειπεν] + λαβετε φαγετε *KLP al. sy* || κλωμ.] θρυπτομενον *D** (*Cypr f vg*), *om.* ℵ**ABC* 17 al.* || 25 *om.* οσακις εαν πινητε *37. 43 al.* (*A*) || 26 ποτ.] + τουτο *EKLP al. sy* || 27 αρτ.] + τουτον *KLP al.* || και πινη *A 39 al. sy* || 29 πινων] + αναξιως *DEFGKLP al. lat sy* || *fin.*] + του κυριου *DEFGKLP sy vg*

20. — *El sopar del Senyor.* Segons Sant Agustí i Sant Tomàs, cal referir aquesta expressió al banquet eucarístic. Segons Sant Crisòstom i molts altres comentadors, designa l'àgape. Molts dels moderns exegetes — Corneli a Làpide, Cornely, Fillion — són de parer que la dita expressió pot designar ensems la cena eucarística i els àgapes que l'acompanyaven.

23. — Devem a la circumstància històrica explicada en els vv. anteriors l'exposició detallada que ens fa aquí l'Apòstol de la institució de l'Eucaristia. Comença indicant la font de les seves informacions: el mateix Jesucrist. Després dóna la circumstància del temps, molt important: la nit abans de la passió, després de donar gràcies, fos per tal de fixar més l'escena en l'ànim dels neòfits, fos—més probablement—per tal de posar l'Eucaristia en relació directa amb la mort del Senyor.

24. — La fórmula, en la seva part essencial, coincideix amb les dels sinòptics. El pronom neutre *això* (τοῦτο) és la clau del sentit. Si hagués dit *aquest*, el sentit hauria estat un impossible, perquè hauria designat la identitat simultània de dues natures en un mateix individu: *aquest pa és el meu cos*, o una tautologia estulta: *aquest cos és el meu cos.* Dient *això*, vol dir: Aquesta cosa, la natura de la qual encara no he designat, és el meu cos, encara que tingui les aparences del pa.

ajuntar-vos a l'església, hi ha entre vosaltres divisions, i en part ho crec,
19 car fins i tot cal que hi hagi bàndols entre vosaltres, per tal que entre
vosaltres els provats es manifestin. 20 En ajuntar-vos, doncs, vosaltres
tots ensems, això no és pas menjar el sopar del Senyor. 21 Perquè en
l'àpat, cadascú s'avança a prendre el seu sopar, i l'un passa fam, i l'altre
s'embriaga. 22 ¿És que no teniu cases per a menjar i beure? ¿O menys-
preeu l'església de Déu, i avergonyiu els qui no en tenen? ¿Què us
diré? ¿Us lloaré? En això no us lloo.

23 Car jo vaig rebre del Senyor el que així mateix us he tramès, que el
Senyor Jesús, la nit en què era traït, prengué pa 24 i, havent donat gràcies,
el partí i digué: Això és el meu cos, el que és partit per a vosaltres: feu
això en recordança meva. 25 I igualment també el calze després de sopar,
dient: Aquest calze és la meva aliança en la meva sang; feu això, cada
vegada que el beureu, en recordança meva. 26 Perquè cada vegada que
menjareu el pa i beureu el calze, anunciareu la mort del Senyor, fins que
ell vindrà. 27 Talment que, qualsevol que mengi el pa o begui el calze
del Senyor indignament, és reu del cos i de la sang del Senyor. 28 Pro-
vi's, doncs, cadascú ell mateix, i així mengi del pa i begui del calze.
29 Perquè qui el menja i el beu, no distingint el cos, menja i beu la seva
pròpia sentència.

19, Mt. x, 34; xviii, 7; Lc. ii, 35; I Io. ii, 19. **22**, Iac. ii, 6. **23** ss., Mt. xxvi, 26 ss.; Mc. xiv, 22 ss.; Lc. xxii, 17 ss. **25**, Ex. xxiv, 8. **26**, Mt. xxiv, 42; xxvi, 64; Io. xiv, 3. **27**, Sup. x, 16; Io. vi, 58. **28**, II Cor. xiii, 5; Gal. vi, 4.

Això, de fet, indica directament la substància, prescindint dels accidents no esmentats. *És* expressa la identitat entre subjecte i predicat i seria contra tot ús bíblic i profà de fer-li voler dir *significa*. Així ho reconeixen avui tots els exegetes, àdhuc protestants i racionalistes. *El meu cos* no pot significar *el símbol del meu cos,* perquè, ultra no veure's cap fonament natural d'aquest simbolisme, no tindria cap sentit que el símbol del cos de Jesús fos lliurat per nosaltres i que qui mengés el pa indignament fos culpable del símbol del cos. El mateix cal dir de la sang. — *Que és partit.* La Vg. diu: que serà lliurat.

25. — En la fórmula de la consagració del vi hi ha dues metonímies: l'una pren el continent pel contingut (el calze per la sang), l'altra, l'efecte per la causa (la nova aliança per la sang de Crist que la conclou i segella). La primera és d'ús molt corrent, i d'altra part, no retenint-se el neutre *això* (τοῦτο τὸ ποτήριον vol dir *aquest calze*), s'havia de recórrer a la metonímia per no dir: aquest vi és la meva sang, de sentit impossible. Ara s'interpreta planament així: El contingut d'aquest calze (de natura encara no expressada) és la meva sang (determinació de la natura). La segona metonímia no és tan usual, però s'explica bé pel context. El contingut de la copa no podent ésser l'aliança mateixa, no hi cap altra interpretació que la sang que conclou i segella l'aliança. Altrament, el paral·lelisme de les dues consagracions i l'al·lusió al relat de l'Èxode («Heus ací la sang de l'aliança»: Ex. XXIV, 8) lleven tot dubte possible.

26. — Els verbs que en aquest verset es troben en present apareixen en futur en el text llatí de la Vg.

30 Διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄρρωστοι καὶ κοιμῶνται
ἱκανοί. 31 εἰ δὲ ἑαυτοὺς διεκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα· 32 κρινόμενοι
δὲ ὑπὸ τοῦ κυρίου παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν.
33 ὥστε, ἀδελφοί μου, συνερχόμενοι εἰς τὸ φαγεῖν ἀλλήλους ἐκδέχεσθε.
34 εἴ τις πεινᾷ, ἐν οἴκῳ ἐσθιέτω, ἵνα μὴ εἰς κρίμα συνέρχησθε. Τὰ δὲ
λοιπὰ ὡς ἂν ἔλθω διατάξομαι.

3. De charismatibvs in genere

(C. XII.) 1 Περὶ δὲ τῶν πνευματικῶν, ἀδελφοί, οὐ θέλω ὑμᾶς
ἀγνοεῖν. 2 Οἴδατε ὅτι ὅτε ἔθνη ἦτε πρὸς τὰ εἴδωλα τὰ ἄφωνα ὡς ἂν
ἤγεσθε ἀπαγόμενοι. 3 διὸ γνωρίζω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς ἐν πνεύματι θεοῦ
λαλῶν λέγει· ἀνάθεμα Ἰησοῦς, καὶ οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν· κύριος
Ἰησοῦς, εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἁγίῳ. 4 Διαιρέσεις δὲ χαρισμάτων εἰσίν, τὸ
δὲ αὐτὸ πνεῦμα· 5 καὶ διαιρέσεις διακονιῶν εἰσιν, καὶ ὁ αὐτὸς κύριος.
6 καὶ διαιρέσεις ἐνεργημάτων εἰσίν, ὁ δὲ αὐτὸς θεὸς ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα
ἐν πᾶσιν. 7 ἑκάστῳ δὲ δίδοται ἡ φανέρωσις τοῦ πνεύματος πρὸς τὸ
συμφέρον. 8 ᾧ μὲν γὰρ διὰ τοῦ πνεύματος δίδοται λόγος σοφίας, ἄλλῳ
δὲ λόγος γνώσεως κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, 9 ἑτέρῳ δὲ πίστις ἐν τῷ αὐτῷ
πνεύματι, ἄλλῳ δὲ χαρίσματα ἰαμάτων ἐν τῷ ἑνὶ πνεύματι, 10 ἄλλῳ δὲ
ἐνεργήματα δυνάμεων, ἄλλῳ δὲ προφητεία, ἄλλῳ δὲ διακρίσεις πνευμά-
των, ἑτέρῳ δὲ γένη γλωσσῶν, ἄλλῳ δὲ ἑρμηνεία γλωσσῶν· 11 πάντα δὲ
ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἑκάστῳ καθὼς
βούλεται.

31 δε] γαρ *CKLP al. sy* || 34 ει] + δε *EKLP al. sy* || XII. 1 ⟩ αγν αδελφ. *D*EFG vg* || 2 *om.* οτε *F^gr G^gr d e sy, om.* οτι *K 1. 23 al. Aug* || αφωνα] αμορφα *F^gr G* || 3 *om.* λαλων *DEF^gr G* || ιησουν ... χυριον ιησουν *DEGKLP al.* || 9 ενι] αυτω *ℵDEFGKLP al.* || 10 ενεργεια δυναμεως *DEFG* || δια-χρισις *ℵCD*FGP al. vg* || 11 *om.* ιδια *D*FG e vg sy^p*

30. — *Molts malalts i molts frèvols.* Aquests dos adjectius són gairebé sinònims, tant en el text grec com en el llatí.

Molts dormen. Eufemisme sovint emprat en el N. T. per a designar la mort.

1. — *Dons espirituals.* El mot *dons* és sobreentès en el text.

3. — *Ningú no pot dir: Senyor, Jesús, sinó en Esperit Sant.* La confessió de la divinitat de Jesús és proclamada criteri de legitimitat dels carismes. La denominació absoluta de Senyor (Κύριος sense apositiu) era ja en la versió dels LXX distintiva de Déu.

4-6. — Els *carismes*, en aquest text, a més de les dues categories següents, comprenen especialment totes les gràcies *gratis datas*, l'enumeració de les quals segueix en els versets següents; els *ministeris* designen els dons espirituals relacionats amb el servei de l'Església, i són atribuïts a Crist (el Senyor) en tant que Cap d'ella sempre vivent; les *operacions* són obres en què es ma-

30 Per això hi ha entre vosaltres molts malalts i molts frèvols, i molts dormen. 31 Però si ens judicàvem nosaltres mateixos, no seríem judicats. 32 Però essent judicats pel Senyor, som castigats, per tal que no siguem condemnats amb el món. 33 Així, doncs, germans, quan us ajunteu a menjar, espereu-vos els uns als altres. 34 Si algú té fam, mengi a casa, per tal que no us ajunteu per a la condemnació. Les altres coses, les ordenaré quan vindré.

3. Dels carismes en general

(C. XII.) 1 I pertocant als dons espirituals, no vull, germans, que sigueu en ignorància. 2 Sabeu que quan éreu gentils, tal com us conduïen, éreu foraviats envers les ídoles mudes. 3 Per això us faig saber que ningú no diu, parlant en l'esperit de Déu: Anatema, Jesús; i ningú no pot dir: Senyor, Jesús, sinó en Esperit Sant. 4 Hi ha verament distribucions de carismes, però l'Esperit, el mateix; 5 i hi ha distribucions de ministeris, però el Senyor, el mateix; 6 i hi ha distribucions d'operacions, però un mateix el Déu que obra tota cosa en tots. 7 I a cadascú es dóna la manifestació de l'Esperit per al que convé. 8 Perquè a l'un es dóna per l'Esperit paraula de saviesa; a l'altre, paraula de ciència, segons el mateix Esperit; 9 a l'altre, fe, en el mateix Esperit; a l'altre gràcies de guariments, en l'únic Esperit; 10 a l'altre, operacions de miracles; a l'altre, profecia; a l'altre, discerniments d'esperits; a l'altre, diversitats de llengües; a l'altre, interpretació de llengües, 11 però totes aquestes coses obra l'únic i el mateix Esperit, repartint particularment a cadascú tal com vol.

31, Ps. XXXI, 5. 3, Mc. IX, 39; I Io. IV, 2 s. 4, Rom. XII, 6. 11, Rom. XII, 3, 6; Eph. IV, 7.

nifesta el poder (guaricions, do de miracles, etc.) i per això mateix són atribuïdes al Pare, la persona del qual Sant Pau anomena molt sovint amb la paraula *Déu* sense cap aposició. Tots aquests carismes són comunicats als fidels per l'Esperit Sant que habita en ells com en altres tants temples.

5. — *De ministeris.* Això és, de funcions eclesiàstiques, tals com l'apostolat, el sacerdoci, el diaconat, etc.

8. — Remarquem l'ús de les diverses preposicions *per, segons, en,* per tal d'expressar més bé la manera com els dons i carismes depenen de l'Esperit Sant.

10. — *Profecia.* Aquesta paraula té dos significats distints en el Nou Testament. Tan aviat es refereix a la predicció de l'esdevenidor, com a la manifestació feta amb termes emotius de certes veritats que han estat inspirades o revelades, però no tenen res a veure amb l'esdevenidor.

[12] Καθάπερ γὰρ τὸ σῶμα ἕν ἐστιν καὶ μέλη πολλὰ ἔχει, πάντα δὲ τὰ
μέλη τοῦ σώματος πολλὰ ὄντα ἕν ἐστιν σῶμα, οὕτως καὶ ὁ Χριστός·
[13] καὶ γὰρ ἐν ἑνὶ πνεύματι ἡμεῖς πάντες εἰς ἓν σῶμα ἐβαπτίσθημεν,
εἴτε Ἰουδαῖοι εἴτε Ἕλληνες, εἴτε δοῦλοι εἴτε ἐλεύθεροι. καὶ πάντες
ἓν πνεῦμα ἐποτίσθημεν. [14] καὶ γὰρ τὸ σῶμα οὐκ ἔστιν ἓν μέλος ἀλλὰ
πολλά. [15] ἐὰν εἴπῃ ὁ πούς· ὅτι οὐκ εἰμὶ χείρ, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώμα-
τος, οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος. [16] καὶ ἐὰν εἴπῃ τὸ οὖς·
ὅτι οὐκ εἰμὶ ὀφθαλμός, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώματος, οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ
ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος. [17] εἰ ὅλον τὸ σῶμα ὀφθαλμός, ποῦ ἡ ἀκοή; εἰ
ὅλον ἀκοή, ποῦ ἡ ὄσφρησις; [18] νυνὶ δὲ ὁ θεὸς ἔθετο τὰ μέλη, ἓν ἕκαστον
αὐτῶν ἐν τῷ σώματι καθὼς ἠθέλησεν. [19] εἰ δὲ ἦν τὰ πάντα ἓν μέλος,
ποῦ τὸ σῶμα; [20] νῦν δὲ πολλὰ μὲν μέλη, ἓν δὲ σῶμα. [21] οὐ δύναται δὲ
ὁ ὀφθαλμὸς εἰπεῖν τῇ χειρί· χρείαν σου οὐκ ἔχω, ἢ πάλιν ἡ κεφαλὴ
τοῖς ποσίν· χρείαν ὑμῶν οὐκ ἔχω· [22] ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον τὰ δοκοῦντα
μέλη τοῦ σώματος ἀσθενέστερα ὑπάρχειν ἀναγκαῖά ἐστιν, [23] καὶ ἃ δο-
κοῦμεν ἀτιμότερα εἶναι τοῦ σώματος, τούτοις τιμὴν περισσοτέραν περι-
τίθεμεν, καὶ τὰ ἀσχήμονα ἡμῶν εὐσχημοσύνην περισσοτέραν ἔχει, [24] τὰ
δὲ εὐσχήμονα ἡμῶν οὐ χρείαν ἔχει. ἀλλὰ ὁ θεὸς συνεκέρασεν τὸ σῶμα,
τῷ ὑστερουμένῳ περισσοτέραν δοὺς τιμήν, [25] ἵνα μὴ ᾖ σχίσμα ἐν τῷ
σώματι, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ὑπὲρ ἀλλήλων μεριμνῶσιν τὰ μέλη. [26] καὶ εἴτε
πάσχει ἓν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη· εἴτε δοξάζεται ἓν μέλος,
συνχαίρει πάντα τὰ μέλη.

[27] Ὑμεῖς δέ ἐστε σῶμα Χριστοῦ καὶ μέλη ἐκ μέρους. [28] Καὶ οὓς μὲν
ἔθετο ὁ θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας,
τρίτον διδασκάλους, ἔπειτα δυνάμεις, ἔπειτα χαρίσματα ἰαμάτων, ἀντι-

12 σωματος] + του ενος *DE al.* || 13 παντ. 2°] + εις *EK al.* || πνευμα] πομα *134. 139 al.* || 24 εχει] + τιμης *DEF*gr*G*gr *sy*p || υστερουντι *DEFGKL al.* || 25 σχισματα *ℵD*FGL al.* || 26 ειτε 1°] ει τι *BFGe vg sy*h || 27 μερους] μελους *D*ef vg sy*h || 28 *om.* επειτα 2° *DEFG Hil Ambr*

12. — Comença aquí una bella al·legoria manllevada al cos humà i evocadora d'alguns fragments de cèlebres escriptors antics, com és ara M. Agrippa (vegeu Tit. Livi, II, 32), Sèneca *(De ira* II, 31) i Marc Aureli (II, 1, i VII, 13).

12-27. — La diversitat de membres del Crist social que és l'Església no deriva del fet d'ésser cristians, car en aquest sentit tots són iguals, ni de les diferències naturals, que sota el punt de vista religiós no compten. Sant Pau la fa derivar en aquest text dels dons gratuits atorgats per l'Esperit Sant als fidels per al bé comú de l'Església: apostolat, profecia, llenguatge de saviesa o de ciència, discerniment dels esperits, poder de fer curacions, de fer miracles, aptitud per a governar, socórrer els pobres, consolar els afligits. Es podria també aplicar als graus de la jerarquia ordinària, i àdhuc potser a les diferències de santedat. D'aquesta doctrina dogmàtica del cos místic del Crist, Sant Pau en fa derivar els deures recíprocs de caritat i solidaritat amb l'obligació de cadascun dels membres de col·laborar al bé general.

12 Perquè talment com el cos és un i té molts membres, però tots els
membres del cos, essent molts, són un sol cos, així també el Crist.
13 Perquè en un sol esperit per a un sol cos hem estat batejats tots nosal-
tres, tant jueus com grecs, tant esclaus com lliures, i tots del mateix
Esperit hem estat abeurats. 14 Perquè el cos no és un sol membre, sinó
molts. 15 Si el peu deia: Com que no sóc mà, no sóc del cos, no
per això no és del cos. 16 I si l'orella deia: Com que no sóc ull, no sóc
del cos, no per això no és del cos. 17 Si tot el cos és ull, ¿on és
l'oïda?; si tot oïda, ¿on és l'olfacte? 18 Però ara Déu ha col·locat els
membres, cadascun d'ells en el cos, tal com ha volgut. 19 I si tots fossin
un sol membre, ¿on fóra el cos? 20 Ara, però, són molts membres, és
veritat, però un sol el cos. 21 No pot pas l'ull dir a la mà: No em fas
cap falta; ni tampoc el cap als peus: No em feu cap falta. 22 Ans els
membres del cos que semblen ésser més febles són molt més necessaris,
23 i als que creiem ésser més innobles, els donem més gran honor, i les
nostres vergonyes tenen major decor. 24 Però els nostres membres ho-
nestos no en tenen necessitat, ans Déu ha conjuminat el cos, donant major
honor al que en té major fretura, 25 a fi que no hi hagi cisma en el cos,
ans els membres passin ànsia tots alhora els uns pels altres. 26 I si un
membre pateix, pateixen amb ell tots els membres; i si és glorificat un
membre, s'alegren amb ell tots els membres.

27 Doncs vosaltres sou cos de Crist, i un per un, membres. 28 I a uns
posà Déu en l'església primerament apòstols, segonament profetes, terça-
ment doctors, després virtuts, després gràcies de curacions, de socorsos,

12, Sup. VI, 15; Rom. XII, 4 s. **13**, Gal. III, 28; Io. VII, 37, 39. **27**, Sup. VI, 15; Rom. XII, 4 s. **28**, Eph. IV, 11.

12. — No el Crist individual, sinó el col·lectiu, el Crist místic format per tots els creients en ell. En aquest cas, no es pren el Crist com a cap del cos de l'Església, sinó que Crist i Església junts formen el cos vivificat per l'Esperit Sant.

13. — Descripció del cos místic de Jesucrist. El baptisme incorpora els neòfits a un sol cos social informat per un sol Esperit, però després, la infusió individual de l'Esperit per mitjà de la Confirmació completa la incorporació al Crist. Fa pensar sobretot en una al·lusió a la Confirmació el verb ἐποτίσθημεν en aorist, que no significa un estat permanent, ni una acció repetida sovint, sinó un ritu transitori.

19. — L'Apòstol empra aquí l'argumentació que els escolàstics anomenen *per* o *ad absurdum*.

24. — *Ha conjuminat.* Literalment: *Ha barrejat alhora.*

27. — *I un per un, membres.* Vg.: «et membra de membro».

28-30. — Per una figura gramatical anomenada epanalepsi o repetició, l'Apòstol reprèn aquí la idea del verset anterior i l'enuncia en forma interrogativa per donar més vigor a la frase.

28. — *Doctors.* Com ho indica el nom, aquests estaven encarregats d'en-

λήψεις, κυβερνήσεις, γένη γλωσσῶν. [29] μὴ πάντες ἀπόστολοι; μὴ
πάντες προφῆται; μὴ πάντες διδάσκαλοι; [30] μὴ πάντες δυνάμεις; μὴ
πάντες χαρίσματα ἔχουσιν ἰαμάτων; μὴ πάντες γλώσσαις λαλοῦσιν;
μὴ πάντες διερμηνεύουσιν; [31] ζηλοῦτε δὲ τὰ χαρίσματα τὰ μείζονα.

4. De excellentia caritatis

Καὶ ἔτι καθ' ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῖν δείκνυμι. (C. XIII.) [1] Ἐὰν
ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω,
γέγονα χαλκὸς ἠχῶν ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον. [2] καὶ ἐὰν ἔχω προφητείαν
καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, καὶ ἐὰν ἔχω πᾶσαν
τὴν πίστιν ὥστε ὄρη μεθιστάναι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐθέν εἰμι. [3] καὶ
ἐὰν ψωμίσω πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, καὶ ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα
καυθήσομαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι.

[4] Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται ἡ ἀγάπη, οὐ ζηλοῖ, [ἡ ἀγάπη]
οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται, [5] οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς,
οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν, [6] οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγ-
χαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ· [7] πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει,
πάντα ὑπομένει.

[8] Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει· εἴτε δὲ προφητεῖαι, καταργηθήσον-
ται· εἴτε γλῶσσαι, παύσονται· εἴτε γνῶσις, καταργηθήσεται. [9] ἐκ
μέρους γὰρ γινώσκομεν καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν· [10] ὅταν δὲ ἔλθῃ
τὸ τέλειον, τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται. [11] ὅτε ἤμην νήπιος, ἐλάλουν
ὡς νήπιος, ἐφρόνουν ὡς νήπιος, ἐλογιζόμην ὡς νήπιος· ὅτε δὲ γέγονα
ἀνήρ, κατήργηκα τὰ τοῦ νηπίου. [12] βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν
αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον· ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους,

31 *κρεισσονα DEFGKL al. vg* || *om.* και *FGde sy*p || XIII. 3 καυχησωμαι *ℵAB 17 al. Ephr (cf. Hier)* || 4 *om.* η αγαπ. *3° B 17 al. f vg* || 5 τα] το μη *B Clem* || 8 προφητεια καταργηθησεται *B* || γνωσις καταργηθησεται *BD*KL(P)* || 10 τελειον] + τοτε *KL al. sy* || 11 *om.* δε *ℵ*ABD* al. Hil* || 12 εσοπτ.] + και *LP al.*

senyar, no a la manera dels profetes, sinó més aviat com a mestres, per bé que ajudats de l'Esperit Sant.

De diversitats de llengües. Vg. afegeix: d'interpretacions de llengües.

30. — *Interpreten?* Hom sobreentén: *llengües.*

31. — Després d'haver reptat els corintis per haver cercat de tenir els carismes més vistents, els exhorta a desitjar les gràcies més grans, per bé que no facin tant de brogit. Així és introduït el capítol següent, elogi de la caritat que qualsevol comentari deslluiria. El millor que pot fer el lector és rellegir-lo sovint amb atenció i calma fins a aprendre'l de memòria.

3. — *Tots els meus béns.* Segons Vg.: «tots el meus béns en aliment dels pobres.»

de governaments, de diversitats de llengües. [29] ¿Són, per cas, tots apòs-
tols? ¿O tots profetes? ¿O tots doctors? [30] ¿O tots virtuts? ¿Tenen,
per ventura, tots gràcies de curacions? ¿O tots parlen llengües? ¿O
tots interpreten? [31] Aspireu, doncs, a les gràcies més altes.

4. Excel·lència de la caritat

Però encara us ensenyo un camí més excel·lent. (C. XIII.) [1] Si parlava
les llengües dels homes i dels àngels, però no tingués caritat, seria un
bronze sonant o un címbal retrunyent. [2] I si tenia profecia i sabia tots
els misteris i tota la ciència, i si tenia tota la fe, talment que traslladés
les muntanyes, però no tingués caritat, no sóc res. [3] I si distribuïa tots
els meus béns entre els pobres, i si donava el meu cos a ésser cremat,
però no tingués caritat, no em fa cap profit.

[4] La caritat és pacient, és benigna, no enveja, no presum, no sober-
gueja, [5] no és ofenosa, no cerca el seu interès, no s'irrita, no imputa res a
mal, [6] no li abelleix la injustícia, ans es complau en la veritat; [7] tot ho
excusa, tot ho creu, tot ho espera, tot ho suporta.

[8] La caritat no cau mai; tant que siguin, però, profecies, s'acabaran;
com que siguin llengües, cessaran; com ciència, finirà. [9] Perquè és en
part que coneixem i és en part que profetitzem; [10] però quan arribarà el
que és acomplert, el que és en part passarà. [11] Quan jo era infant, par-
lava com infant, jutjava com infant, discorria com infant; però quan vaig
esdevenir baró, em vaig deseixir de les coses d'infant. [12] Ara talment
mirem per espill en enigma, però llavors cara a cara; ara conec en part,

31, Inf. XIV, 1. 1, Rom. XIII, 8 ss. 2, Inf. XIV, 3 ss.; Mt. XVII, 20. 3, Rom. XII, 20; I Io. III, 16 s. 4, Pr. X, 12. 5, Sup. X, 24; Phil. II, 4. 12, Sup. VIII, 3.

5. — *No és ofenosa.* Això és, no és desdenyosa, menyspreant els serveis, per modestos que siguin, que el proïsme pugui prestar-li.

7. — *Tot ho excusa.* Això és, excusa tant com pot els defectes del proïsme. Aquest és també el sentit de la Vg., que empra el verb *sofrir* o *tolerar*.

Tot ho creu, tot ho espera. No es refereix a la fe i esperança en Déu, sinó en el proïsme. Vol dir, doncs, que la caritat no sent la desconfiança ni la sospita.

12. — *Per espill.* Corint era aleshores cèlebre pels miralls metàl·lics que s'hi fabricaven. Tanmateix, el millor mirall no fa més que mostrar una imatge en tot cas inexacta.

Per espill en enigma. L'espill dels antics (ἔσοπτρον) era un mirall metàl·lic que donava una imatge confusa: així *per espill* i *en enigma* vénen a significar el mateix: *confusament.* A aquest coneixement imperfet, Sant Pau oposa la visió directa de l'altra vida que donarà un coneixement perfecte (significat propi del verb compost επιγιγνώσκω) del mateix ordre intuïtiu, bé que no comprensiu, que el que Déu té de nosaltres des de tota l'eternitat.

τότε δὲ ἐπιγνώσομαι καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην. 13 νυνὶ δὲ μένει πίστις,
ἐλπίς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα· μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη.

5. De prophetia et dono lingvarvm in specie

(C. XIV.) 1 Διώκετε τὴν ἀγάπην, ζηλοῦτε δὲ τὰ πνευματικά, μᾶλ-
λον δὲ ἵνα προφητεύητε. 2 ὁ γὰρ λαλῶν γλώσσῃ οὐκ ἀνθρώποις λαλεῖ
ἀλλὰ τῷ θεῷ· οὐδεὶς γὰρ ἀκούει, πνεύματι δὲ λαλεῖ μυστήρια· 3 ὁ δὲ
προφητεύων ἀνθρώποις λαλεῖ οἰκοδομὴν καὶ παράκλησιν καὶ παραμυ-
θίαν. 4 ὁ λαλῶν γλώσσῃ ἑαυτὸν οἰκοδομεῖ· ὁ δὲ προφητεύων ἐκκλησίαν
οἰκοδομεῖ. 5 θέλω δὲ πάντας ὑμᾶς λαλεῖν γλώσσαις, μᾶλλον δὲ ἵνα
προφητεύητε· μείζων δὲ ὁ προφητεύων ἢ ὁ λαλῶν γλώσσαις, ἐκτός εἰ
μὴ διερμηνεύῃ, ἵνα ἡ ἐκκλησία οἰκοδομὴν λάβῃ. 6 νῦν δέ, ἀδελφοί, ἐὰν
ἔλθω πρὸς ὑμᾶς γλώσσαις λαλῶν, τί ὑμᾶς ὠφελήσω, ἐὰν μὴ ὑμῖν λαλήσω
ἢ ἐν ἀποκαλύψει ἢ ἐν γνώσει ἢ ἐν προφητείᾳ ἢ ἐν διδαχῇ; 7 ὅμως τὰ
ἄψυχα φωνὴν διδόντα, εἴτε αὐλὸς εἴτε κιθάρα, ἐὰν διαστολὴν τοῖς
φθόγγοις μὴ δῷ, πῶς γνωσθήσεται τὸ αὐλούμενον ἢ τὸ κιθαριζόμενον;
8 καὶ γὰρ ἐὰν ἄδηλον σάλπιγξ φωνὴν δῷ, τίς παρασκευάσεται εἰς
πόλεμον;

9 Οὕτως καὶ ὑμεῖς διὰ τῆς γλώσσης ἐὰν μὴ εὔσημον λόγον δῶτε, πῶς
γνωσθήσεται τὸ λαλούμενον; ἔσεσθε γὰρ εἰς ἀέρα λαλοῦντες. 10 το-
σαῦτα εἰ τύχοι γένη φωνῶν εἰσιν ἐν κόσμῳ, καὶ οὐδὲν ἄφωνον· 11 ἐὰν

12 καθως και] + εγω *FgrGde Cypr* || XIV. 2 γλωσσαις *DEFG al.* || 3 *inc.* ει γαρ ο προφ. *FGde vg* || 4 γλωσσαις *DE al.* || εκκλ.] + θεου *FgrG* || 5 εκτ. η ο διερμηνευων *FG* || 7 τοις φθ.] φθογγου *B* || 10 *om.* τοσαυτα *DgrFgrG* || ουδεν] + αυτων *EKL al. g sy*

13. — És doctrina molt característica de Sant Pau que l'altra vida és a aquesta el que l'edat madura és a la infància. A l'altra vida cessaran tots els carismes, o gràcies d'edificació externa (do de profecies, de llengües, de saviesa) i fins les dues virtuts teologals pròpies de l'estat de via: fe i esperança. Només la caritat vencerà la mort per viure eternament. La fe serà substituïda per la visió, l'esperança per la possessió, però la caritat, perfecta com és, no té substitut possible.

Ara, doncs. El *nunc* de la Vg. comporta un doble sentit: l'adverbial, que és el que nosaltres preferim, i l'adversatiu, tan familiar a Sant Pau.

1. — Després de l'elogi de la caritat, Sant Pau fa el del do de profecia per damunt del de llengües.

Perseguiu. Per tractar-se d'una virtut tan necessària com la caritat, l'Apòstol empra aquí el verb *perseguir,* més enèrgic i expressiu que l'emprat per la Vg.

2. — El do de llengües consistia a orar i lloar Déu en diverses llengües, àdhuc desconegudes del qui parlava. Si no hi havia intèrpret, no l'entenia ningú, ni ell mateix. Parlava, doncs, a Déu i deia misteris mogut per l'Esperit. Servia per a fer comprendre la universalitat de l'Evangeli i la unitat catòlica.

No escolta. Aquest verb significa aquí

però llavors coneixeré perfectament, tal com he estat conegut. [13] Ara, doncs, resten fe, esperança i caritat: aquestes tres coses; però la major d'elles, la caritat.

5. Dels dons de profecia i de llengües

(C. XIV.) [1] Perseguiu la caritat; i anheleu els dons espirituals, però sobretot el de profetitzar. [2] Perquè el qui parla en llengua, no parla als homes, sinó a Déu, puix que ningú no escolta, ans en esperit diu misteris. [3] Però el qui profetitza parla als homes edificació i exhortació i consolació. [4] El qui parla en llengua s'edifica ell mateix, però el qui profetitza edifica l'església. [5] Jo ja vull que tots vosaltres parleu en llengües, però més encara que profetitzeu, perquè més gran és qui profetitza que qui parla en llengües, si no és que interpreti, per tal que prengui edificació l'església. [6] Però ara, germans, si vinc a vosaltres parlant en llengües, ¿de quin profit us seré, llevat que us parli o amb revelació, o amb ciència, o amb profecia, o amb doctrina? [7] Àdhuc les coses inanimades que fan un so, sigui flauta, sigui cítara, si no posen diferència entre els sons, ¿com es coneixerà el que és tocat amb flauta o el que ho és amb cítara? [8] Perquè si la trompeta fa una tonada confusa, ¿qui s'aparellarà al combat?

[9] Així també vosaltres, si per mitjà de la llengua no doneu un enraonament ben distint, ¿com se sabrà el que parleu? Car sereu com qui parla a l'aire. [10] Tantes n'hi ha al món, com s'escaigui, de maneres de llen-

1, Sup. XII, 31. **5**, Nm. XI, 29. **6**, Sup. XII, 6. **8**, Nm. X, 9.

comprendre, segons remarquen els exegetes.

3. — El do de profecia consistia a comunicar als altres paraules d'edificació, d'exhortació i de consol que Déu comunicava al profeta. També li comunicava interpretacions de les Sagrades Escriptures. No incloïa essencialment la predicció de coses futures.

5. — *Si no és que interpreti.* Si no hi ha interpretació de les coses dites en llengua estranya, l'església no en pot haver cap edificació.

6. — Sense els altres dons, el de llengües sol no pot ésser profitós als altres.

7-8. — No sense certa ironia, Sant Pau compara l'afavorit amb el do de lengües amb un instrument musical que fa una tonada de sentit desconegut. Perquè la trompeta cridi al combat, cal que toqui la tonada convinguda per a aquest fi.

7. — *Sigui flauta, sigui cítara.* Aquests instruments eren molt usats aleshores, tant en la vida civil com en la religiosa.

8. — *La trompeta.* Als instruments pacífics ja esmentats afegeix l'instrument bèl·lic per excel·lència.

9. — *Per mitjà de la llengua.* Això és, del do de llengües.

Parla a l'aire. Parlar a l'aire era un proverbi que significava un so confós, que es perd en l'aire.

10. — Aquí i a Col. I, 6 i I Tim. VI, 7 κόσμος significa el món en sentit d'estatge de l'home.

οὖν μὴ εἰδῶ τὴν δύναμιν τῆς φωνῆς, ἔσομαι τῷ λαλοῦντι βάρβαρος καὶ
ὁ λαλῶν ἐν ἐμοὶ βάρβαρος. 12 οὕτως καὶ ὑμεῖς, ἐπεὶ ζηλωταί ἐστε
πνευμάτων, πρὸς τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας ζητεῖτε ἵνα περισ-
σεύητε. 13 Διὸ ὁ λαλῶν γλώσσῃ προσευχέσθω ἵνα διερμηνεύῃ. 14 ἐὰν
γὰρ προσεύχωμαι γλώσσῃ, τὸ πνεῦμά μου προσεύχεται, ὁ δὲ νοῦς μου
ἄκαρπός ἐστιν. 15 τί οὖν ἐστιν; προσεύξομαι τῷ πνεύματι, προσεύξο-
μαι δὲ καὶ τῷ νοΐ· ψαλῶ τῷ πνεύματι, ψαλῶ δὲ καὶ τῷ νοΐ. 16 ἐπεὶ
ἐὰν εὐλογῇς πνεύματι, ὁ ἀναπληρῶν τὸν τόπον τοῦ ἰδιώτου πῶς ἐρεῖ τὸ
ἀμὴν ἐπὶ τῇ σῇ εὐχαριστίᾳ; ἐπειδὴ τί λέγεις οὐκ οἶδεν· 17 σὺ μὲν γὰρ
καλῶς εὐχαριστεῖς, ἀλλ' ὁ ἕτερος οὐκ οἰκοδομεῖται. 18 εὐχαριστῶ τῷ
θεῷ, πάντων ὑμῶν μᾶλλον γλώσσαις λαλῶ· 19 ἀλλ' ἐν ἐκκλησίᾳ θέλω
πέντε λόγους τῷ νοΐ μου λαλῆσαι, ἵνα καὶ ἄλλους κατηχήσω, ἢ μυρίους
λόγους ἐν γλώσσῃ.

20 Ἀδελφοί, μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσίν, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζετε,
ταῖς δὲ φρεσὶν τέλειοι γίνεσθε. 21 ἐν τῷ νόμῳ γέγραπται ὅτι «ἐν ἑτε-
ρογλώσσοις καὶ ἐν χείλεσιν ἑτέρων λαλήσω τῷ λαῷ τούτῳ, καὶ οὐδ'
οὕτως εἰσακούσονταί μου, λέγει κύριος.» 22 ὥστε αἱ γλῶσσαι εἰς
σημεῖόν εἰσιν οὐ τοῖς πιστεύουσιν ἀλλὰ τοῖς ἀπίστοις, ἡ δὲ προφητεία
οὐ τοῖς ἀπίστοις ἀλλὰ τοῖς πιστεύουσιν. 23 Ἐὰν οὖν συνέλθῃ ἡ ἐκκλη-
σία ὅλη ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ πάντες λαλῶσιν γλώσσαις, εἰσέλθωσιν δὲ
ἰδιῶται ἢ ἄπιστοι, οὐκ ἐροῦσιν ὅτι μαίνεσθε; 24 ἐὰν δὲ πάντες προφη-
τεύωσιν, εἰσέλθῃ δέ τις ἄπιστος ἢ ἰδιώτης, ἐλέγχεται ὑπὸ πάντων,
ἀνακρίνεται ὑπὸ πάντων, 25 τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ φανερὰ γίνε-

14 *om.* γαρ *BFgrG al. arm* || 16 εν πνευμ. *BDEP al.* || 17 εταιρος *FgrGgr syp* || 18 θεω] + μου *K L al.* || γλωσση *ℵADEFG al. vg* || λαλων *KL al.* || 19 δια του νοος μου *KL al. de* || 21 ετερων] ετεροις *DEFGKLP al. lat* || ουδ ουτ.] ουδεπω *FgrG e* || 25 *inc.* και ουτω τα κρ. *KL al. syh*

10-11. — Un altre argument del mateix. Al món hi ha moltes llengües, tantes com siguin, i totes tenen els sons articulats per a donar un sentit. Però si jo no comprenc aquest sentit, seré bàrbar per al qui parlarà amb mi, i jo per a ell.

11. — *Un bàrbar.* Primitivament, amb el mot *bàrbar* era designat el poble o l'individu que parlava una llengua estrangera.

14. — *Si prego en llengua...* Si prego, en exercici del do de glossolàlia, en llengua desconeguda, ni que l'esperit pregui, l'enteniment, no entenent res, resta sense fruit.—*El meu esperit.* Cal donar a aquesta paraula un sentit afectiu, com si diguéssim: *el meu cor.*

16.—*Simple particular.* El mot ἰδιώτης, que la Vg. tradueix literalment per *idiota,* no significa ací l'home ignorant o illetrat, com alguns volen, sinó l'home que no exerceix cap funció o ministeri públic.

Com dirà l'amén. Per Sant Justí, *Apolog.*, I, 65, sabem que la primitiva Església havia pres de la Sinagoga el costum de respondre *amén* (així sigui) a l'oració del sacerdot, i en el nostre cas, del glossòlal, que en aquell moment actuava de president. Aquesta resposta esdevenia impossible quan els simples fidels no entenien el que deia el glossòlal.

gües, i no n'hi ha cap sense sentit. [11] Doncs si jo no conec el valor de la
paraula, seré un bàrbar per al qui parla i el qui parla serà per a mi bàrbar.
[12] Així també vosaltres, puix que sou delerosos de dons espirituals,
cerqueu d'abundar-ne per a edificació de l'església, [13] i per això el
qui parla en llengua, pregui per interpretar-la. [14] Perquè si prego en
llengua, el meu esperit prega, però el meu enteniment és sense fruit.
[15] Doncs què? Pregaré amb l'esperit, però també pregaré amb l'enteni-
ment; salmejaré amb l'esperit, però també salmejaré amb l'enteniment.
[16] Per tal com, si tu beneeixes amb l'esperit, el qui ocupa el lloc de simple
particular, ¿com dirà l'amén damunt la teva acció de gràcies? Puix que
no sap el que dius. [17] Car tu, cert, bellament dónes gràcies, però l'altre
no s'edifica. [18] Jo dono gràcies a Déu que més que tots vosaltres parlo
en llengües. [19] Però en l'església més m'estimo dir cinc paraules amb
el meu enteniment per alliçonar els altres que deu mil paraules en llengües.
[20] Germans, no sigueu infants en el seny, ans feu-vos com infants en la
malícia, però en el seny, sigueu perfectes. [21] És escrit en la llei que «en
altres llengües i amb altres llavis parlaré a aquest poble, i ni així no m'es-
coltaran, diu el Senyor.» [22] Així és que les llengües són per a senyal
no per als fidels, sinó per als infidels, però la profecia no és per als infi-
dels, sinó per als fidels. [23] Si, doncs, tota l'església s'ajunta ensems i tots
parlen en llengües, i entren indoctes o infidels, ¿no diran que bogegeu?
[24] Però si tots profetitzen i entra algun indocte o infidel, per tots és con-
vençut, per tots és judicat. [25] Els secrets del seu cor es fan palesos, i

15, Eph. v, 19. **16**, II Esdr. viii, 6. **20**, Mt. xviii, 3; Eph. iv, 14. **21**, Is. xxviii, 11 s. **23**, Act. ii, 13. **25**, Zac. viii, 23; Is. xlv, 14; II Par. vi, 18.

19. — *Cinc paraules... deu mil paraules.* Els nombres concrets *cinc* i *deu mil* expressen respectivament un nombre reduït i un nombre gran. Els llatins empraven preferentment el cardinal sis-cents, *sexcenta,* per expressar un nombre important.

Alliçonar. Traduïm així el mot κατηχεῖν d'on prové el verb *catequitzar.*

20. — Estimar excessivament el do de llengües i voler-lo ostentar seria propi d'un seny pueril. I no és en el seny, sinó en la malícia que hem d'ésser infants.

21. — Déu havia amenaçat Israel incrèdul de parlar-li en llengua estranya, com a càstig de no voler-lo escoltar (Is. XXVIII, 11 s.). Amb això vol dir Sant Pau que no cal gloriejar-se tant d'un privilegi amenaçat com un càstig a la infidelitat.

22. — En canvi, el do de profecia és un senyal de Déu per a utilitat dels fidels, d'on ressurt la seva superioritat.

23-26. — Encara un altre argument. El do de llengües, usat sense ordre, pot fer semblar ridícula l'església als ulls dels gentils o dels catecúmens (aquest sembla haver d'ésser el sentit de la paraula ἰδιῶται, que traduïm per *indoctes).* Recordem que el dia de la Pentecosta, la primera manifestació d'aquest do fou atribuïda pels oients a embriaguesa (Act. II, 13). En canvi, el do de profecia, descobrint els secrets del cor — un dels seus efectes — edifica

ται, καὶ οὕτως πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον προσκυνήσει τῷ θεῷ, ἀπαγγέλλων
ὅτι ὄντως ὁ θεὸς ἐν ὑμῖν ἐστιν.
26 Τί οὖν ἐστιν, ἀδελφοί; ὅταν συνέρχησθε, ἕκαστος ψαλμὸν ἔχει,
διδαχὴν ἔχει, ἀποκάλυψιν ἔχει, γλῶσσαν ἔχει, ἑρμηνείαν ἔχει· πάντα
πρὸς οἰκοδομὴν γινέσθω. 27 εἴτε γλώσσῃ τις λαλεῖ, κατὰ δύο ἢ τὸ
πλεῖστον τρεῖς, καὶ ἀνὰ μέρος, καὶ εἷς διερμηνευέτω· 28 ἐὰν δὲ μὴ ᾖ
διερμηνευτής, σιγάτω ἐν ἐκκλησίᾳ, ἑαυτῷ δὲ λαλείτω καὶ τῷ θεῷ.
29 προφῆται δὲ δύο ἢ τρεῖς λαλείτωσαν, καὶ οἱ ἄλλοι διακρινέτωσαν·
30 ἐὰν δὲ ἄλλῳ ἀποκαλυφθῇ καθημένῳ, ὁ πρῶτος σιγάτω. 31 δύνασθε
γὰρ καθ' ἕνα πάντες προφητεύειν, ἵνα πάντες μανθάνωσιν καὶ πάντες
παρακαλῶνται. 32 καὶ πνεύματα προφητῶν προφήταις ὑποτάσσεται·
33 οὐ γάρ ἐστιν ἀκαταστασίας ὁ θεὸς ἀλλὰ εἰρήνης.
Ὡς ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις τῶν ἁγίων, 34 αἱ γυναῖκες ἐν ταῖς
ἐκκλησίαις σιγάτωσαν· οὐ γὰρ ἐπιτρέπεται αὐταῖς λαλεῖν, ἀλλὰ ὑπο-
τασσέσθωσαν, καθὼς καὶ ὁ νόμος λέγει. 35 εἰ δέ τι μαθεῖν θέλουσιν, ἐν
οἴκῳ τοὺς ἰδίους ἄνδρας ἐπερωτάτωσαν· αἰσχρὸν γάρ ἐστιν γυναικὶ
λαλεῖν ἐν ἐκκλησίᾳ. 36 Ἢ ἀφ' ὑμῶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐξῆλθεν, ἢ εἰς
ὑμᾶς μόνους κατήντησεν;
37 Εἴ τις δοκεῖ προφήτης εἶναι ἢ πνευματικός, ἐπιγινωσκέτω ἃ γράφω
ὑμῖν ὅτι κυρίου ἐστὶν ἐντολή· 38 εἰ δέ τις ἀγνοεῖ, ἀγνοεῖται. 39 Ὥστε,
ἀδελφοί μου, ζηλοῦτε τὸ προφητεύειν, καὶ τὸ λαλεῖν μὴ κωλύετε γλώσ-
σαις· 40 πάντα δὲ εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω.

26 εχαστ.] + υμων *DEFGKL al. lat sy* || *om.* διδ. εχει *A al.* || 27 *om.* χαι ανα μερ. *K 46 al.* || 29 αναχρινετωσαν *D*FG* || 31 ⟩ παντ. χαθ ενα *DEFG lat sy*ᵖ || 32 πνευμα *DEF*gr*G al.* || *verss.* 34-35 *post v.* 40 *pon. DEFG 93 Ambrosiast Sedul* || 34 γυν.] + υμων *DEFGKL al. Ambrosiast Sedul* || επιτετραπται *K al.* || υποτασσεσθαι *DFGKL lat sy*ʰ, + τοις ανδρασιν *A* || 37 *om.* εντολη *DF*gr*G Hil al.* || 38 αγνοειται] -ειτω *BEKL al. sy*

i emmena els infidels a la conversió.

26-33. — Disposicions concretes per a posar ordre a l'ús dels carismes de què s'ha tractat en aquest capítol.

26. — Diversitat de carismes, segons do de Déu a cada individu.

Revelació. La Vg. tradueix literalment *apocalipsi,* que significa revelació o profecia.

29. — *I els altres discerneixin.* Diferent del do de profecia era el de *discerniment* o *discreció d'esperits* (vegeu més amunt XII, 10), que tenia per objecte controlar la legitimitat del qui parlava com a profeta, si era inspirat per Déu, pel diable, o pel seu propi esperit.

30. — Si mentre parla un, un simple fidel se sent inspirat, que el primer li

així, caient faç en terra, adorarà Déu, declarant que realment Déu és amb
vosaltres.
26 ¿Què us diré, doncs, germans? Quan us reuniu, cadascú té salm,
té doctrina, té revelació, té llengua, té interpretació; tot per a edificació
es faci. 27 Si algú parla en llengua, siguin dos o, tot al més, tres, i per
torn, i que un interpreti. 28 I si no hi ha intèrpret, calli en l'església, i
parli a si mateix i a Déu. 29 De profetes, en parlin dos o tres, i els altres
discerneixin. 30 I si revelació és feta a un altre que seu, calli el primer.
31 Perquè tots, un per un, podeu profetitzar, per tal que tots aprenguin
i tots siguin exhortats. 32 I els esperits de profetes estan subjectes als
profetes. 33 Car no és pas Déu de desordre, sinó de pau.
Com en totes les esglésies dels sants, 34 les dones en les esglésies callin,
puix no els és permès de parlar, ans subjectin-se, segons diu també la
llei. 35 I si res volen aprendre, preguntin-ho a casa a llurs marits, perquè
és cosa vergonyosa que una dona parli a l'església. 36 ¿O és que ha sortit
de vosaltres la paraula de Déu, o només ha arribat a vosaltres?
37 Si algú creu ésser profeta, o espiritual, reconegui el que us escric,
com és manament del Senyor. 38 I si algú ho desconeix, serà desconegut.
39 Així, doncs, germans meus, aspireu a profetitzar i no impediu de parlar
en llengües. 40 Però tot es faci decorosament i amb ordre.

26, Eph. IV, 12. 33, Rom. XV, 33. 34, Gn. III, 16; I Tim. II, 11 s. 40, Col. II, 5.

cedeixi la paraula, per deferència i per modèstia.

A un altre que seu. Es desprèn d'aquest verset que quan un fidel se sentia pres de la inspiració divina, es posava dret per adreçar la paraula als seus germans.

31. — *I tots siguin exhortats.* Remarquem que en la Vg. aquest verb resta equívoc, puix que comporta un sentit actiu i passiu.

33. — *Com en totes les esglésies dels sants.* Vg. afegeix *doceo*, ensenyo. La majoria dels intèrprets s'até al text grec que manca d'aquest verb.

38.—*Serà desconegut.* En alguns manuscrits grecs hom llegeix ἀγνοείτω, en optatiu en lloc de futur: *sigui desconegut.*

IV. DE RESVRRECTIONE MORTVORVM IVSTORVM

(XV, 1 - 58)

1. Veritas resvrrectionis demonstratvr

(C. XV.) 1 Γνωρίζω δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὸ εὐαγγέλιον ὃ εὐηγγελισά-
μην ὑμῖν, ὃ καὶ παρελάβετε, ἐν ᾧ καὶ ἑστήκατε, 2 δι' οὗ καὶ σώζεσθε,
τίνι λόγῳ εὐηγγελισάμην ὑμῖν εἰ κατέχετε, ἐκτὸς εἰ μὴ εἰκῇ ἐπιστεύ-
σατε. 3 παρέδωκα γὰρ ὑμῖν ἐν πρώτοις, ὃ καὶ παρέλαβον, ὅτι Χριστὸς
ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν κατὰ τὰς γραφάς, 4 καὶ ὅτι ἐτάφη,
καὶ ὅτι ἐγήγερται τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ κατὰ τὰς γραφάς, 5 καὶ ὅτι ὤφθη
Κηφᾷ, εἶτα τοῖς δώδεκα· 6 ἔπειτα ὤφθη ἐπάνω πεντακοσίοις ἀδελφοῖς
ἐφάπαξ, ἐξ ὧν οἱ πλείονες μένουσιν ἕως ἄρτι, τινὲς δὲ καὶ ἐκοιμήθη-
σαν· 7 ἔπειτα ὤφθη Ἰακώβῳ, εἶτα τοῖς ἀποστόλοις πᾶσιν· 8 ἔσχατον
δὲ πάντων ὡσπερεὶ τῷ ἐκτρώματι ὤφθη κἀμοί. 9 Ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ ἐλά-
χιστος τῶν ἀποστόλων, ὃς οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος, διότι
ἐδίωξα τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ· 10 χάριτι δὲ θεοῦ εἰμι ὅ εἰμι, καὶ ἡ
χάρις αὐτοῦ ἡ εἰς ἐμὲ οὐ κενὴ ἐγενήθη, ἀλλὰ περισσότερον αὐτῶν πάν-
των ἐκοπίασα, οὐκ ἐγὼ δὲ ἀλλὰ ἡ χάρις τοῦ θεοῦ ἡ σὺν ἐμοί, 11 εἴτε
οὖν ἐγὼ εἴτε ἐκεῖνοι, οὕτως κηρύσσομεν καὶ οὕτως ἐπιστεύσατε.
12 Εἰ δὲ Χριστὸς κηρύσσεται ὅτι ἐκ νεκρῶν ἐγήγερται, πῶς λέγουσιν
ἐν ὑμῖν τινες ὅτι ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν; 13 εἰ δὲ ἀνάστασις
νεκρῶν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται· 14 εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγή-
γερται, κενὸν ἄρα καὶ τὸ κήρυγμα ἡμῶν, κενὴ καὶ ἡ πίστις ὑμῶν·

XV. 2 κατεχ.] οφειλετε κατεχειν *DF*gr*Ge Ambrosiast* || 5 δωδ.] ενδεκα *D***FG 122 lat sy*hm || 6 *om.* και ℵ**BD***EFG al. lat sy*h || 10 ου κενη] πτωχη ου(κ) *D***F*gr*Ge Ambr Ambrosiast* || 14 *om.* και 1° *BL al. d e f vg sy* || υμων] ημων *BD** *al.*

5. — *I després, dels dotze.* La millor lliçó del text conserva l'antiga apel·lació evangèlica *dotze*, malgrat no comptar entre els apòstols el traïdor Judas. Alguns manuscrits insereixen *onze*, ço que explica la transcripció de la Vg.

7. — *Fou vist de Jaume.* Es tracta de Jaume el Menor, bisbe de Jerusalem. Jaume el Major havia mort màrtir quan fou escrita aquesta epístola.

8. — *Últim de tots.* Això és, de tots els apòstols.

11. — L'Apòstol reprèn aquí la relació interrompuda, a partir del verset 9, pels versets 10 i 11.

11. — *Tant, doncs, que sigui jo, com que siguin ells...* Paraules que demostren l'existència d'una catequesi igual en tots els propagadors de l'Evangeli.

13. — Contra els escèptics de Corint que no creien en la resurrecció dels

IV. DE LA RESURRECCIÓ DELS JUSTOS
(XV, 1 - 58)

1. Demostració de la resurrecció

(C. XV.) [1] Us declaro, germans, l'evangeli que us vaig anunciar, que també vosaltres vau acceptar, i en el qual igualment persevereu, [2] i pel qual també sou salvats, si en els termes que us el vaig anunciar el reteniu, fora que hàgiu cregut endebades. [3] Car jo us vaig transmetre primerament el que jo he rebut: que Crist morí pels nostres pecats, segons les escriptures, [4] i que fou sepultat, i que ressuscità al terç dia, segons les escriptures; [5] i que fou vist de Cefas; i després, dels dotze; [6] després fou vist ensems de més de cinc-cents germans, dels quals els més resten en vida fins ara, però alguns s'han adormit; [7] després fou vist de Jaume; després de tots els apòstols; [8] i, últim de tots, com de l'avort, fou vist també de mi. [9] Perquè jo sóc el darrer dels apòstols, que no sóc digne d'anomenar-me apòstol, per tal com he perseguit l'església de Déu; [10] però per gràcia de Déu sóc el que sóc, i la gràcia d'ell, la que m'escaigué a mi, no esdevingué vana, ans he treballat més que no tots ells, per bé que no jo, sinó la gràcia de Déu que és amb mi. [11] Tant, doncs, que sigui jo, com que siguin ells, així predicàrem i així creguéreu.

[12] Doncs si de Jesucrist és predicat que ressuscità d'entre els morts, ¿com entre vosaltres diuen alguns que no hi ha resurrecció de morts? [13] Però si no hi ha resurrecció de morts, tampoc Crist no ressuscità. [14] I si Crist no ressuscità, vana és, doncs, la nostra predicació, vana també la

1, Gal. I, 11. 3, Is. LIII, 5 ss.; Ps. XV, 10; Sup. XI, 23; Lc. XXIV, 26 s. 4, Ion. II, 1. 5, Lc. XXIV, 34, 36; Io. XX, 19. 8, Act. IX, 3 ss. 9, Act. IX, 1 ss.; Eph. III, 8.

morts, Sant Pau posa aquest argument *ad absurdum*. La raó és perquè Jesús ressuscità d'entre els morts com a primícies dels dorments (v. 20). Les primícies, o fruits primerencs, són la penyora de la collita plena, sense la qual no tindrien aquell nom. Són de la mateixa natura, fruits de la mateixa llavor, producte d'un mateix camp i d'un mateix conreu. La raó profunda d'aquesta relació, com de la inversa (si el Crist ressuscità, també ressuscitarem nosaltres: vegeu II Cor. IV, 14; I Cor. VI, 14; Rom. VIII, 11) és la solidaritat entre el Crist i nosaltres, com entre la planta i el brot empeltat en ella, paral·lela amb la solidaritat mortífera entre Adam i els seus descendents per generació carnal.

14-17. — Un altre argument *ad absurdum*. Si el Crist no ressuscità, és vana la predicació dels Apòstols i vana

15 εὑρισκόμεθα δὲ καὶ ψευδομάρτυρες τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐμαρτυρήσαμεν κατὰ
τοῦ θεοῦ ὅτι ἤγειρεν τὸν Χριστόν, ὃν οὐκ ἤγειρεν εἴπερ ἄρα νεκροὶ οὐκ
ἐγείρονται. 16 εἰ γὰρ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται·
17 εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, ματαία ἡ πίστις ὑμῶν, ἔτι ἐστὲ ἐν ταῖς
ἁμαρτίαις ὑμῶν. 18 ἄρα καὶ οἱ κοιμηθέντες ἐν Χριστῷ ἀπώλοντο. 19 εἰ
ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἐν Χριστῷ ἠλπικότες ἐσμὲν μόνον, ἐλεεινότεροι
πάντων ἀνθρώπων ἐσμέν. 20 Νυνὶ δὲ Χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν,
ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων. 21 ἐπειδὴ γὰρ δι' ἀνθρώπου θάνατος, καὶ
δι' ἀνθρώπου ἀνάστασις νεκρῶν. 22 ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες
ἀποθνήσκουσιν, οὕτως καὶ ἐν τῷ Χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται.
23 Ἕκαστος δὲ ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι· ἀπαρχὴ Χριστός, ἔπειτα οἱ τοῦ
Χριστοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ, 24 εἶτα τὸ τέλος, ὅταν παραδιδῷ τὴν

15 χριστ.] + αυτου ℵ* || *om.* ειπερ — εγειρονται *DE 43 Ambrosiast sy*ᵖ || 17 πιστ. υμων] + εστιν *BD lat sy* || 20 *fin.*] + εγενετο *KL al. sy* || 23 οι εν τη παρουσια αυτου ελπισαντες *FG Hil Ambrosiast*

la fe dels creients. La primera, perquè testimonien falsament de Déu; la segona, perquè si el Crist no hagués destruït la mort, no hauria acomplert sinó per meitat la seva missió de reparar les ruïnes fetes pel pecat d'Adam. Essent la mort efecte del pecat, si el Crist hagués estat impotent per a vèncer la mort, el pecat hauria triomfat d'ell i tindria eternament un imperi en la humanitat.

18. — Si, no havent ressuscitat Crist, la vostra fe és vana, els qui moriren en Crist, es perderen, no pas en el sentit d'anihilació de l'ànima, sinó en el de privació de la vida eterna.

20. — *Primícies dels qui s'adormiren.* No sols perquè és el primer dels ressuscitats per a no morir mai més, ans també perquè és l'anunci i la penyora de la resurrecció dels altres. — Notem encara que el fet de comparar la mort de Jesús amb el son desment l'opinió dels qui creuen que si Sant Pau anomenava *dorments* els morts (cf. XV, 18; I Thes. IV, 13-14-15; I Cor. VII, 39, etc.), era perquè es representava l'ànima separada del cos com embalbida, privada de tot pensament i de tota memòria, en el qual cas la mort ni fóra desitjable, ni ens uniria amb Crist (Phil. I, 21-23). La imatge del son s'aplica, doncs, al cos que jau en la pols del sepulcre, esperant el desvetllar de la resurrecció.

21. — En la present economia de la salvació, la restauració de la nostra natura no hauria estat possible si el Restaurador, o sigui el Crist, no hagués estat veritable home, com ho havia estat l'autor de la nostra ruïna.

Paral·lelisme entre l'eficàcia mortífera del pecat d'Adam i la vivificadora de la redempció de Crist. L'ordre actual de la Providència exigia que així com la mort ens ve d'un sol home, també d'un sol ens vingués la resurrecció.

22. — Confirmació pels fets de la idea exposada en el verset anterior. Si la solidaritat carnal amb Adam ens val la mort, la solidaritat espiritual amb Crist ens val la vivificació perpètua.

23-24. — La vivificació de tots en el Crist anunciada en el v. anterior es verificarà segons un cert ordre. El mot grec τάγμα era emprat sovint en el sentit de *cos de tropes,* i especialment de *legió romana;* d'altres vegades significa el gènere de vida (cf. I Cor. VII, 20). Totes dues interpretacions escauen aquí, per bé que la primera s'adiu més amb el llenguatge habitual de Sant Pau. En el text present, es pot considerar l'ordre de temps i l'ordre de dignitat: aquest segon sembla el més intentat per l'Apòstol, que no gaire més avall ens parla de diferents categories de ressuscitats corresponents als diferents mèrits (vv. 41-42). Quant al nombre de catego-

vostra fe. [15] I nosaltres ens trobem ésser falsos testimonis respecte a Déu,
per tal com testimoniem contra Déu que ressuscità el Crist, al qual no
ressuscità, si és que els morts no ressusciten. [16] Perquè si els morts no
ressusciten, tampoc el Crist no ressuscità. [17] I si el Crist no ressuscità,
vana és la vostra fe, encara sou en els vostres pecats. [18] I per tant, els
qui moriren en Crist es perderen. [19] Si solament en aquesta vida estem
esperançats en Crist, som els més miserables de tots els homes. [20] De
fet, però, Crist ressuscità d'entre els morts, primícies dels qui s'adormiren.
[21] Perquè, ja que per un home la mort, també per un home la resurrecció
dels morts. [22] Car així com en Adam tots moren, així en el Crist tots
són vivificats. [23] Però cadascú en el seu ordre: Crist, les primícies; des-
prés, els de Crist, en el seu adveniment; [24] després la fi, quan lliurarà el

20, Col. I, 18; Apc. I, 5. 21 s., Rom. V, 12 ss. 23, I Thes. IV, 15 s.

ries, dues són certes: el Crist, primícia, que forma tot sol la primera en ambdós ordres; la segona és formada pels justos, distribuïts en diverses falanges. Alguns, com Teodoret, Caietà, Bengel, etc. veuen en els mots εἶτα τὸ τέλος una terça categoria formada pels pecadors. Sant Ciril d'Alexandria hi veu els justos traspassats abans de la vinguda de Jesucrist. Aquestes interpretacions són arbitràries. La resurrecció dels pecadors no té gaire interès per a l'Apòstol, perquè no té cap connexió amb la seva doctrina.

A notar que la Vg. afegeix algunes paraules que vénen a ésser una paràfrasi que enfosqueix el sentit: «deinde ii qui sunt Christi, *qui* in aduentu eius *crediderunt*.»

23. — *En el seu adveniment.* Més literal: en la seva presència o παρουσία, que és el mot amb què se sol designar el retorn de Crist, a la fi del món. Segons la Vg.: «Els qui cregueren en el seu adveniment», d'acord amb dos manuscrits mancats d'importància.

24-26. — La fi de què es parla ací és la fi del món considerada com l'acabament de l'obra del Crist i la consumació de totes les coses. Aquest fi coincideix amb la parúsia (v. més amunt I, 8 i II Cor. I, 13-14) i l'Apòstol la concreta per dues circumstàncies: l'atuïment de tots els enemics de Crist i el lliurament del regne al seu Pare. — S'ha discutit si aquests enemics són potestats terrestres o infernals. Sembla preferible de veure-hi tots els poders hostils a Déu, que entrebanquen l'obra de Crist, de qualsevol natura que siguin: la mort és comptada entre ells, i serà l'última destruïda. Principats, potestats i virtuts, en cap cas no poden ésser els àngels bons. — El regne que el Crist lliurarà al Pare no és el que té com a Verb associat a la creació, que és inalienable, sinó el que té el Crist com a redemptor, que pròpiament no comprèn sinó els elegits. Anihilats tots els seus enemics, àdhuc la mort, el seu govern arriba a la fi i torna al Pare el mandat que en rebé amb el fruit de les seves victòries. El Crist, amb aquest acte, no perdrà ni el primat d'honor i domini universal que li atorga la unió hipostàtica, ni la dignitat de cap de l'Església triomfant, ni el pontificat suprem, ni la de cap de l'Església, ni la reialesa, sinó l'ofici de capdavanter de l'Església militant, encarregat de dur a la victòria els fidels i de castigar o sotmetre els rebels. Acabada aquesta milícia, cessa el càrrec de generalíssim. Heus ací el perquè de la citació: «Cal que regni fins que no posi tots els seus enemics sota els seus peus.» (Ps. CIX, 1).

24. — *Quan lliurarà.* Segons la Vg.: «Quan haurà lliurat.»

βασιλείαν τῷ θεῷ καὶ πατρί, ὅταν καταργήσῃ πᾶσαν ἀρχὴν καὶ πᾶσαν
ἐξουσίαν καὶ δύναμιν. 25 δεῖ γὰρ αὐτὸν βασιλεύειν « ἄχρις οὗ θῇ πάντας
τοὺς ἐχθροὺς ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. » 26 ἔσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται
ὁ θάνατος· 27 « πάντα γὰρ ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. » ὅταν δὲ
εἴπῃ ὅτι πάντα ὑποτέτακται, δῆλον ὅτι ἐκτὸς τοῦ ὑποτάξαντος αὐτῷ
τὰ πάντα. 28 ὅταν δὲ ὑποταγῇ αὐτῷ τὰ πάντα, τότε καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς
ὑποταγήσεται τῷ ὑποτάξαντι αὐτῷ τὰ πάντα, ἵνα ᾖ ὁ θεὸς τὰ πάντα ἐν
πᾶσιν.

29 Ἐπεὶ τί ποιήσουσιν οἱ βαπτιζόμενοι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν; εἰ ὅλως
νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, τί καὶ βαπτίζονται ὑπὲρ αὐτῶν; 30 τί καὶ ἡμεῖς
κινδυνεύομεν πᾶσαν ὥραν; 31 καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω, νὴ τὴν ὑμετέραν
καύχησιν, ἀδελφοί, ἣν ἔχω ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν. 32 εἰ κατὰ
ἄνθρωπον ἐθηριομάχησα ἐν Ἐφέσῳ, τί μοι τὸ ὄφελος; εἰ νεκροὶ οὐκ
ἐγείρονται, « φάγωμεν καὶ πίωμεν, αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν. » 33 μὴ
πλανᾶσθε· φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί. 34 ἐκνήψατε δικαίως
καὶ μὴ ἁμαρτάνετε· ἀγνωσίαν γὰρ θεοῦ τινες ἔχουσιν· πρὸς ἐντροπὴν
ὑμῖν λαλῶ.

2. Modvs resvrrectionis declaratvr

35 Ἀλλ' ἐρεῖ τις· πῶς ἐγείρονται οἱ νεκροί; ποίῳ δὲ σώματι ἔρχονται;
36 ἄφρων, σὺ ὃ σπείρεις, οὐ ζωοποιεῖται ἐὰν μὴ ἀποθάνῃ· 37 καὶ ὃ
σπείρεις, οὐ τὸ σῶμα τὸ γενησόμενον σπείρεις, ἀλλὰ γυμνὸν κόκκον εἰ

25 εχθρ.] + αυτου *AFG al.* syp || 27 *om.* οτι 1° *B d e vg* || 28 *om.* ο υιος *Tert Hil al* || 29 αυτων] των νεκρων *L al.* syp || 31 ημετεραν *A al.* || *om.* αδελφ. *DEFGL al.* || χριστ. — ημων] κυριω *D e Ambrosiast* || 34 λεγω *AFGKL al.*

25. — *Fins que no posi.* El subjecte de *posi* és el Pare, segons la majoria dels expositors. Estius i alguns altres són de parer que cal referir aquest verb al Fill. Tanmateix les raons gramaticals que ells invoquen no són convincents.

Tots els seus enemics. L'adjectiu *tots* no consta en el salm al·legat: és un afegitó de St. Pau.

29. — Sobre el baptisme pels morts, s'han esmat fins a una trentena d'hipòtesis: mortificar-se pels morts, bateig dels morents (anomenant-los ja morts), fer-se batejar damunt les tombes, la remissió de les obres *mortes,* o pecats anteriors, pel baptisme, etc. La més antiga i millor fundada és la que hi veu una al·lusió a la pràctica de fer-se batejar per algun parent o amic mort sense baptisme, per tal de testimoniar la seva fe i creient que així se li obrien les portes del Paradís. Aquesta pràctica es troba entre els deixebles de Cerint i Marció al s. II (St. Epifani, *Haeres.*, 7). El costum devia existir ja en temps de St. Pau entre els corintis, sense cap caràcter herètic. De tota manera, Sant Pau ni l'aprova, ni la blasma, ans se'n val només com d'un argument tret de la pràctica dels mateixos que vol convèncer.

31. — *Per la glòria de vosaltres.* El mot corresponent a *glòria* emprat pel grec aconsella de donar a *glòria* el sen-

regne al Déu i Pare, i haurà atuït tot principat i tota potestat i virtut.
[25] Perquè cal que ell regni « fins que no posi tots els seus enemics sota els
seus peus. » [26] Darrer enemic, serà destruïda la mort. [27] « Car tota cosa
sotmeté sota els seus peus », però quan diu que tota cosa és sotmesa, és
clar que llevat d'aquell que li ha sotmès tota cosa. [28] Però quan li serà
sotmesa tota cosa, llavors el mateix Fill se sotmetrà a qui li sotmet tota
cosa, per tal que Déu sigui tot en tota cosa.

[29] Altrament, ¿què faran els qui es bategen pels morts? Si els morts
absolutament no ressusciten, ¿per què encara hom es bateja per ells?
[30] ¿Per què també nosaltres passem perills tothora? [31] Cada dia estic per
morir, germans, per la glòria de vosaltres, que tinc en Jesucrist, el Senyor
nostre. [32] Si per motius humans vaig lluitar amb feres a Efes, ¿quin
guany per a mi? Si els morts no ressusciten, « mengem i beguem, que
demà morim. » [33] No sigueu enganyats: corrompen bons costums males
converses. [34] Deixondiu-vos degudament i no pequeu, car alguns tenen
ignorància de Déu: ho dic per a vergonya vostra.

2. Com s'esdevindrà la resurrecció

[35] Però dirà algú: ¿Com ressusciten els morts? ¿I amb quin cos vénen?
[36] Neci: el que sembres tu no és vivificat, si no mor; [37] i el que sembres,
no sembres pas el cos que ha de néixer, sinó un simple gra de blat, si

25, Ps. CIX, 1; Mt. XXII, 44; Hbr. I, 13; X, 13. **26 s.**, Ps. VIII, 8; Eph. I, 22; Hbr. II, 8. **31**, Rom. VIII, 36. **32**, Sap. II, 6; Is. XXII, 13; LVI, 12; II Cor. I, 8. **33**, Sap. IV, 12; Eph. V, 6. **34**, Mt. XXII, 29. **35**, Ez. XXXVII, 3. **36**, Io. XII, 24.

tit d'ocasió o motiu de gloriejar-se.

32. — *Vaig lluitar amb feres.* No es tracta de cap suplici corporal. Si així fos, St. Lluc n'hauria fet esment en els Actes i Sant Pau no ho hauria passat de llarg en l'enumeració dels seus turments i vituperis. Recordem que, com a ciutadà romà, no podia ésser condemnat a un tal suplici. Cal prendre, doncs, aqueixa expressió en sentit figurat. Cf. St. Ignasi, *Epist. ad Rom.*

33.— *Corrompen bons costums.* Aquest vers es troba en els fragments de *Thaïs* de Menandre, publicats a Alemanya per Meinecke. Amb tot, sembla que St. Pau, més que referir-se al dit vers, enuncia una veritat que s'havia vulgaritzat en forma de proverbi.

35. — Dues objeccions contra la resurrecció, proposades segurament pels adversaris d'aquest dogma a Corint, al·ludits al v. 12 d'aquest capítol. La primera objecció versa sobre la manera de la resurrecció; la segona, sobre el cos que en resulta.

36. — En començar a respondre per la segona (36-50) fent una inversió d'ordre, l'Apòstol tira la increpació de *neci* damunt el suposat interlocutor, com indicant que l'objecció és tan feble, que ell mateix amb una mica de penetració l'hauria pogut resoldre. No existint una idea directa de la resurrecció, per tal com no és un fenomen ordinari de la Natura, l'Apòstol acut a dos exemples: la germinació de les llavors (36-38) i la gran varietat d'organismes que hi ha en la Creació (39-41).

τύχοι σίτου ἤ τινος τῶν λοιπῶν· 38 ὁ δὲ θεὸς δίδωσιν αὐτῷ σῶμα καθὼς
ἠθέλησεν, καὶ ἑκάστῳ τῶν σπερμάτων ἴδιον σῶμα. 39 οὐ πᾶσα σὰρξ ἡ
αὐτὴ σάρξ, ἀλλὰ ἄλλη μὲν ἀνθρώπων, ἄλλη δὲ σὰρξ κτηνῶν, ἄλλη δὲ
σὰρξ πτηνῶν, ἄλλη δὲ ἰχθύων. 40 καὶ σώματα ἐπουράνια, καὶ σώματα
ἐπίγεια· ἀλλ' ἑτέρα μὲν ἡ τῶν ἐπουρανίων δόξα, ἑτέρα δὲ ἡ τῶν
ἐπιγείων. 41 ἄλλη δόξα ἡλίου, καὶ ἄλλη δόξα σελήνης, καὶ ἄλλη δόξα
ἀστέρων· ἀστὴρ γὰρ ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξῃ. 42 οὕτως καὶ ἡ ἀνά-
στασις τῶν νεκρῶν. σπείρεται ἐν φθορᾷ, ἐγείρεται ἐν ἀφθαρσίᾳ·
43 σπείρεται ἐν ἀτιμίᾳ, ἐγείρεται ἐν δόξῃ· σπείρεται ἐν ἀσθενείᾳ,
ἐγείρεται ἐν δυνάμει· 44 σπείρεται σῶμα ψυχικόν, ἐγείρεται σῶμα
πνευματικόν. Εἰ ἔστιν σῶμα ψυχικόν, ἔστιν καὶ πνευματικόν. οὕτως καὶ
γέγραπται· 45 «ἐγένετο ὁ πρῶτος ἄνθρωπος Ἀδὰμ εἰς ψυχὴν ζῶσαν·»
ὁ ἔσχατος Ἀδὰμ εἰς πνεῦμα ζωοποιοῦν. 46 ἀλλ' οὐ πρῶτον τὸ πνευμα-
τικὸν ἀλλὰ τὸ ψυχικόν, ἔπειτα τὸ πνευματικόν. 47 ὁ πρῶτος ἄνθρωπος
ἐκ γῆς χοϊκός, ὁ δεύτερος ἄνθρωπος ἐξ οὐρανοῦ. 48 οἷος ὁ χοϊκός,
τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοί, καὶ οἷος ὁ ἐπουράνιος, τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι·
49 καὶ καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσωμεν καὶ τὴν
εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου. 50 Τοῦτο δέ φημι, ἀδελφοί, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα
βασιλείαν θεοῦ κληρονομῆσαι οὐ δύναται, οὐδὲ ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν
κληρονομεῖ.

40 *om.* σωματα 2º *F*gr*G* || 45 ουτως και] καθως *FG Aug* || 47 ανθρ. 2º] + ο κυριος *AKLP al. sy* || *fin.*] + ο ουρανιος *FG Ambr Ambrosiast vg* || 50 δε] γαρ *DEF*gr*G* || δύναται] δύνανται *ADEFGKL*

40-41. — A la varietat d'espècies animals damunt la terra, correspon la varietat d'astres de diferent esclat dalt al cel. No ha d'ésser, doncs, gens difícil a Déu, que ha omplert cel i terra de tan gran varietat de cossos, de ressuscitar els nostres. Els quals seran diferents en glòria ells amb ells, com ho són els astres del cel en brillantor, única qualitat que els distingeix als nostres ulls.

42-43. —Insistint sobretot en la semblança de la llavor, l'Ap. exposa les quatre grans qualitats del cos ressuscitat per mitjà de quatre contraposicions: impassibilitat (corrupció del cos sembrat-incorruptibilitat del ressuscitat); claredat (ignomínia-glòria); agilitat (debilitat-fortitud); subtilitat (cos animal-cos espiritual). Sobre aquesta darrera dot, sentiu Sant Tomàs: « In statu resurrectionis cessabunt operationes animales a corpore,... et corpus absque ullo impedimento et fatigatione incessanter seruiet animae ad spirituales eius operationes» (S. TH. *Suppl. q.* 84, *ad* 1).

42. — *Sorgeix.* La Vg. empra el futur *sorgirà,* en lloc del present.

44. — *Si hi ha cos animal, n'hi ha també d'espiritual.* Cos animal és el que, havent rebut la vida natural, serveix d'òrgan a una ànima sensitiva, i cos espiritual és el vivificat per un principi d'operacions d'un ordre superior, anomenat per Sant Pau *esperit,* de les perfeccions del qual participa. Sant Pau no fa un argument intrínsec, sinó un *a pari,* com si digués: Si el cos vivificat per l'ànima es diu animal, el vivificat per l'esperit es dirà espiritual.

44-45. — *Així també és escrit...* Repetició l'*a pari,* aplicant-lo a Adam i a Crist. *Ànima vivent,* en llenguatge bíblic, vol dir ésser vivent, animal. La

s'escau, o de qualsevol altra llavor; [38]i Déu li dóna cos, tal com volgué,
i a cadascuna de les llavors el propi cos. [39]No tota carn és la mateixa
carn, sinó que una és d'homes, altra és carn de quadrúpedes, altra d'ocells,
altra de peixos. [40]I hi ha cossos celestes i cossos terrestres, però altra
és la glòria dels celestes que la dels terrestres. [41] Altra la claredat del sol,
altra la claredat de la lluna, i altra la dels estels; car l'un estel es distingeix
de l'altre estel per la claredat. [42] Així també la resurrecció dels morts. Se
sembra en corrupció, sorgeix en incorruptibilitat; [43]se sembra en ignomí-
nia, sorgeix en glòria; se sembra en debilitat, sorgeix en fortitud; [44]se
sembra un cos animal, sorgeix un cos espiritual. Si hi ha cos animal, n'hi
ha també d'espiritual. Així també és escrit: [45] « Fou fet el primer home,
Adam, en ànima vivent », el darrer Adam en esperit vivificant. [46]Però
no primer l'espiritual, sinó l'animal; després l'espiritual. [47]El primer
home de la terra, terrè; el segon home, del cel. [48]Com el terrè, tals
també els terrens; i com el celestial, tals també els celestials. [49]I així com
portàrem la imatge del terrè, portem també la imatge del celestial.
[50]Però jo us dic això, germans: que la carn i la sang no poden heretar el
regne de Déu; ni la corrupció no hereta la incorruptibilitat.

38, Gn. i, 11. 40, Mt. xxii, 30; Act. xii, 7. 43, Phil. iii, 21. 45, Gn. ii, 7; Rom. v, 14. 47, Gn. ii, 7. 48, Gn. iii, 19, 22. 49, Rom. viii, 29. 50, Sup. vi, 9 s.

paraula *Adam* és afegida al text citat del Gènesi, com també *primer*. L'ànima és dita *vivent* i l'esperit *vivificant* perquè l'ànima no dóna al cos tots els elements de vida, que ha de cercar a la terra, i perquè no vivifica sinó el cos que informa; en canvi l'Esperit de Crist basta per a la seva vida superior i vivifica a través d'ell els altres homes que li són units. Així Adam ens transmeté per la generació un cos animal, fet de fang, moridor (les dots preternaturals, ni les tenia per la creació, ni, haventles perdudes, no ens les pogué transmetre); però el Crist, per la regeneració, ens transmet una vida immortal que florirà en el mateix cos, com ara en el seu.

46. — És indicat l'ordre de temps, que, tant en el món de la gràcia com en el de la natura, va de l'imperfecte al perfecte.

47. — La mateixa idea en una altra forma. El primer és fet de terra; és, doncs, terrè, mortal. El qualificatiu és d'ordre físic, no pas d'ordre moral. El segon és del cel, no pas perquè n'hagi de venir en la parúsia, ni perquè fos nat de verge, sinó en virtut de la unió hipostàtica que li dóna el dret de posseir la plenitud de l'Esperit Sant per a ell i per als qui li estan units.

El segon home, del cel. La Vg. afegeix: *celeste*, paraula que no es troba en cap dels manuscrits grecs.

48. — La raó d'ambdues assimilacions no és altra que la Llei d'herència.

49. — *Portem també la imatge del celestial.* Llegim φορέσωμεν en subjuntiu, i no φορέσομεν en futur, com donen altres lliçons. Així la frase té un to exhortatori, molt adient a l'estil de Sant Pau. Endemés, el futur suposaria que encara no tenim la imatge del celestial, essent indubtable que St. Pau designa amb aquest concepte la gràcia i la glòria.

50. — El regne de Déu té aquí com més amunt (VI, 9-10), un sentit escatològic.

La carn i la sang. Aquesta expressió significa, en el llenguatge de

51 Ἰδοὺ μυστήριον ὑμῖν λέγω· πάντες μὲν οὐ κοιμηθησόμεθα, πάντες
δὲ ἀλλαγησόμεθα, 52 ἐν ἀτόμῳ, ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγ-
γι· σαλπίσει γάρ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐγερθήσονται ἄφθαρτοι καὶ ἡμεῖς ἀλλα-
γησόμεθα. 53 δεῖ γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν καὶ τὸ
θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθανασίαν. 54 ὅταν δὲ τὸ φθαρτὸν τοῦτο
ἐνδύσηται ἀφθαρσίαν καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσηται ἀθανασίαν, τότε
γενήσεται ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος· «κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νῖκος·
55 ποῦ σου, θάνατε, τὸ νῖκος; ποῦ σου, θάνατε, τὸ κέντρον;» 56 τὸ δὲ
κέντρον τοῦ θανάτου ἡ ἁμαρτία, ἡ δὲ δύναμις τῆς ἁμαρτίας ὁ νόμος·
57 τῷ δὲ θεῷ χάρις τῷ διδόντι ἡμῖν τὸ νῖκος διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ.

58 Ὥστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ἑδραῖοι γίνεσθε, ἀμετακίνητοι, περισσεύοντες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ κυρίου πάντοτε, εἰδότες ὅτι ὁ κόπος ὑμῶν οὐκ ἔστιν κενὸς ἐν κυρίῳ.

EPILOGVS

(XVI, 1 - 24)

1. De collectis et adventv svo

(C. XVI.) 1 Περὶ δὲ τῆς λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, ὥσπερ διέταξα
ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Γαλατίας, οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιήσατε. 2 κατὰ μίαν
σαββάτου ἕκαστος ὑμῶν παρ' ἑαυτῷ τιθέτω θησαυρίζων ὅ τι ἂν εὐοδῶ-

51 κοιμηθ.] αναστησομεθα *D*ef vg*, ⟩ κοιμηθ. ου ℵ*CFG 17* || 52 εγερθ.] αναστησονται *ADEFGP al.* || 54 *om.* οταν — αθανασιαν *FG*, *om.* το φθαρτ. τ. ενδ. αφθαρ. και *Marcion* ℵ**C*IM al. vg* || 55 ⟩ κεντρον ... νικος *ADEFGKLP al. sy* || θανατε 2º] αδη *AKLMP al. sy* || XVI. 2 σαββατω ℵ* *37*, σαββατων *KLM al.* || ευοδωθη *ACIKM*

Sant Pau, la natura humana tal com es troba en aquesta vida, subjecta a la feblesa i a la mort. Per això en la resurrecció, i en els qui es trobaran vius en aquell temps, haurà d'ésser profundament transformada. No és, doncs, legítim de treure'n, com fan alguns exegetes heterodoxos, un argument contra la resurrecció, com si Sant Pau digués que la carn no ressuscitarà.

51-53. — El misteri, o secret, que Sant Pau comunica als corintis és que àdhuc els justos estalviats per la mort seran transformats, i això al mateix moment que, al so de la darrera trompeta, els morts s'alçaran incorruptibles per tal d'assistir a la *parúsia* i acompanyar el Crist a la glòria. La raó d'aquesta transformació s'ha dit en el v. 50: *la carn i la sang no poden heretar el regne de Déu.* Vegeu I Thes. IV, 15-17 i nota.

51. — *Tots, certament...* Segons la Vg.: «Tots, certament, ressuscitarem, però no tots ens transformarem.» Hi ha encara altres variants, per bé que la majoria dels intèrprets moderns considera la que nosaltres adoptem com a definitiva.

54. — *Que és escrita.* La citació és

51 Heus aquí que us dic un misteri: Tots, certament, no ens adormi-
rem, però tots ens transformarem; 52 en un instant, en un pic d'ull, en la
darrera trompeta: car sonarà la trompeta i els morts s'alçaran incorrupti-
bles i nosaltres ens transformarem. 53 Perquè cal que això corruptible es
revesteixi d'incorruptibilitat, i això mortal es revesteixi d'immortalitat.
54 Perquè quan això mortal s'haurà revestit d'immortalitat, llavors s'esde-
vindrà la paraula que és escrita: «Engolida és la mort en la victòria.
55 ¿On és, oh mort, la teva victòria? ¿On és, oh mort, el teu agulló?»
56 L'agulló de la mort és el pecat, i el vigor del pecat és la llei. 57 Però
gràcies a Déu, que ens dóna la victòria pel Senyor nostre Jesucrist.

58 Així, doncs, germans meus caríssims, sigueu ferms, incommovibles,
abundant en l'obra del Senyor sempre, sabent que el vostre treball en el
Senyor no és endebades.

EPÍLEG

(XVI, 1-24)

1. De les collectes i de la seva vinguda

(C. XVI.) 1 Quant a la col·lecta per als sants, tal com vaig disposar
per a les esglésies de la Galàcia, així també feu vosaltres. 2 Cada primer
dia de la setmana, cadascun de vosaltres desi a casa seva diners, arreple-
gant segons la seva benestança, per tal que no es facin les col·lectes quan

52, I Thes. IV, 15 s.; Mt. XXIV, 31. 53, II Cor. V, 3 s. 54 s., Is. XXV, 8; Os. XIII, 14; Hbr. II, 14. 57, Rom. V, 12 ss.; I Io. V, 5. 1, Rom. XV, 26.

d'Os., XIII, 14, si bé no és literal. Val a dir que els LXX també tradueixen el text al·legat molt confusament.

55. — Aquestes dues frases interrogatives són reproduïdes en la Vg. en ordre invers.

56. — *L'agulló de la mort és el pecat.* El pecat és l'arma destructora de què disposa la mort; amb ella dilata el seu regne i aterra els homes. Jesucrist, vencent el pecat, prengué a la mort aquest agulló, talment que en els cristians perfectes, en comptes d'objecte de terror, la mort arriba a ésser desitjada com un guany.

58. — *El vostre treball.* El grec κόπος designa un treball feixugós.

1. — *Quant a la col·lecta.* Segons la Vg.: «Quant a les col·lectes.» L'ús a què l'Apòstol es refereix s'ha conservat fins als nostres dies. Veiem, en efecte, que en les esglésies es fan col·lectes per als pobres, o bé s'hi posen caixetes per a recollir almoines. Aquesta pràctica constituïa un espectacle nou per als gentils.

2. — *Arreplegant.* Literalment: *atresorant.*

ται, ἵνα μὴ ὅταν ἔλθω τότε λογίαι γίνωνται. 3 ὅταν δὲ παραγένωμαι,
οὓς ἐὰν δοκιμάσητε, δι' ἐπιστολῶν τούτους πέμψω ἀπενεγκεῖν τὴν
χάριν ὑμῶν εἰς Ἱερουσαλήμ· 4 ἐὰν δὲ ἄξιον ᾖ τοῦ κἀμὲ πορεύεσθαι,
σὺν ἐμοὶ πορεύσονται, 5 Ἐλεύσομαι δὲ πρὸς ὑμᾶς ὅταν Μακεδονίαν
διέλθω· Μακεδονίαν γὰρ διέρχομαι, 6 πρὸς ὑμᾶς δὲ τυχὸν παραμενῶ ἢ
καὶ παραχειμάσω, ἵνα ὑμεῖς με προπέμψητε οὗ ἐὰν πορεύωμαι. 7 οὐ
θέλω γὰρ ὑμᾶς ἄρτι ἐν παρόδῳ ἰδεῖν· ἐλπίζω γὰρ χρόνον τινὰ ἐπιμεῖναι
πρὸς ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος ἐπιτρέψῃ. 8 ἐπιμενῶ δὲ ἐν Ἐφέσῳ ἕως τῆς
πεντηκοστῆς· 9 θύρα γάρ μοι ἀνέῳγεν μεγάλη καὶ ἐνεργής, καὶ ἀντι-
κείμενοι πολλοί.

2. De qvibvsdam operariis evangelicis

10 Ἐὰν δὲ ἔλθῃ Τιμόθεος, βλέπετε ἵνα ἀφόβως γένηται πρὸς ὑμᾶς·
τὸ γὰρ ἔργον κυρίου ἐργάζεται ὡς κἀγώ· 11 μή τις οὖν αὐτὸν ἐξουθε-
νήσῃ. προπέμψατε δὲ αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ, ἵνα ἔλθῃ πρός με· ἐκδέχομαι
γὰρ αὐτὸν μετὰ τῶν ἀδελφῶν.
12 Περὶ δὲ Ἀπολλὼ τοῦ ἀδελφοῦ, πολλὰ παρεκάλεσα αὐτὸν ἵνα ἔλθῃ
πρὸς ὑμᾶς μετὰ τῶν ἀδελφῶν· καὶ πάντως οὐκ ἦν θέλημα ἵνα νῦν
ἔλθῃ, ἐλεύσεται δὲ ὅταν εὐκαιρήσῃ.
13 Γρηγορεῖτε, στήκετε ἐν τῇ πίστει, ἀνδρίζεσθε, κραταιοῦσθε. 14 πάν-
τα ὑμῶν ἐν ἀγάπῃ γινέσθω.
15 Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί· οἴδατε τὴν οἰκίαν Στεφανᾶ, ὅτι ἐστὶν
ἀπαρχὴ τῆς Ἀχαΐας καὶ εἰς διακονίαν τοῖς ἁγίοις ἔταξαν ἑαυτούς·
16 ἵνα καὶ ὑμεῖς ὑποτάσσησθε τοῖς τοιούτοις καὶ παντὶ τῷ συνεργοῦντι
καὶ κοπιῶντι. 17 χαίρω δὲ ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ Στεφανᾶ καὶ Φορτουνάτου
καὶ Ἀχαϊκοῦ, ὅτι τὸ ὑμῶν ὑστέρημα οὗτοι ἀνεπλήρωσαν· 18 ἀνέπαυσαν
γὰρ τὸ ἐμὸν πνεῦμα καὶ τὸ ὑμῶν. ἐπιγινώσκετε οὖν τοὺς τοιούτους.

6 *καταμενω BM 67* || *om.* *και BM 3. 116 sy*[p] || 9 *om.* *και αντιχ. πολλ. L* || 10 *καγω*] εγω *BM 67* || 11 *om.* μετα τ. αδελφ. *B* || 12 *om.* απολλω ℵ || ἀδελφου] + δηλω υμιν οτι *ℵ*D*EFG Ambrosiast* || 15 στεφ.] + *και φορτουνατου DE al.*, + *κ.* φορτ. *και αχαικου C*FG 74* || 16 *και κοπ.*] *om. 17*, + εν υμιν *FG* || 17 αυτοι *ADEFGM vg sy* || 18 γαρ] + *και D*FGe vg*

9. — *Gran i eficaç.* Metàfora que expressa les facilitats per a predicar amb fruit l'Evangeli. Vg. empra *evident* en lloc d'*eficaç*.

jo vingui. 3 I quan jo hauré arribat, enviaré amb lletres els qui vosaltres
haureu aprovat a portar la vostra caritat a Jerusalem. 4 I si val la pena
que jo també hi vagi, vindran amb mi. 5 A vosaltres, però, vindré quan
hauré travessat la Macedònia, puix travessaré la Macedònia. 6 Restaré tal
vegada amb vosaltres, o fins hi invernaré, per tal que vosaltres m'aco-
miadeu vers onsevulla que vagi. 7 Perquè ara no us vull veure de
pas, puix que espero romandre amb vosaltres algun temps, si el Senyor
ho permet. 8 Romandré a Efes fins a la Pentecosta. 9 Car se m'ha obert
una porta gran i eficaç i són molts els qui entrebanquen.

2. D'ALGUNS OPERARIS EVANGÈLICS

10 Si ve Timoteu, mireu que estigui amb vosaltres sense temença, puix
treballa en l'obra del Senyor, igual que jo. 11 Ningú, doncs, no el
menyspreï. Acomiadeu-lo en pau perquè vingui a mi, puix que l'espero
amb els germans.

12 Quant al germà Apol·ló, molt el vaig pregar perquè vingués a vosal-
tres amb els germans; però no tenia absolutament cap voluntat de venir
ara: vindrà quan hi haurà avinentesa.

13 Vigileu, manteniu-vos en la fe, comporteu-vos baronívolament, en-
fortiu-vos. 14 Totes les vostres coses en caritat siguin fetes.

15 Jo us prego, germans: sabeu la família d'Estèfanas, com és la primícia
de l'Acaia, i com es posaren ells mateixos al servei dels sants, 16 perquè
també vosaltres us sotmeteu a tals persones, i a tot aquell qui col·labora
i es fatiga. 17 M'alegro de l'arribada d'Estèfanas i de Fortunat i d'Acaic,
per tal com supliren el que de vosaltres mancava, 18 car descansaren el
meu esperit i el vostre. Tingueu, doncs, en estima tals persones.

5, Act. XIX, 21; XX, 2 s. **7**, Sup. IV, 19. **8**, Act. XIX, 8. **9**, II Cor. II, 12. **10**, Sup. IV, 7; Act. XIX, 22. **11**, I Tim. IV, 12. **12**, Sup. III, 5; Act. XIX, 1. **15**, Sup. I, 16; Rom. XVI, 5. **17**, II Cor. XI, 9.

15.—*La família d'Estèfanas*. Vg. afegeix: «i de Fortunat i d'Acaic». És una addició que prové, sens dubte, del verset 17. És inversemblant que una casa *(domus)* o família tingués més d'un cap.

3. Salvtationes et benedictio

19 Ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι τῆς Ἀσίας. ἀσπάζεται ὑμᾶς ἐν
κυρίῳ πολλὰ Ἀκύλας καὶ Πρίσκα σὺν τῇ κατ' οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίᾳ.
20 ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀδελφοὶ πάντες. Ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν
φιλήματι ἁγίῳ. 21 Ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου. 22 εἴ τις οὐ φιλεῖ
τὸν κύριον, ἤτω ἀνάθεμα. μαρὰν ἀθά. 23 ἡ χάρις τοῦ κυρίου Ἰησοῦ
μεθ' ὑμῶν. 24 ἡ ἀγάπη μου μετὰ πάντων ὑμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

19 *om. vers. A 34 (om. vers. 19ª 37. 39 al.)* || εκκλ.] + πασαι *CP al. syp* || πρισκιλλα *ACDEFGKL al. sy* || *fin.*] + παρ οις και ξενιζομαι *DEFG* || 22 κυρ.] + ιησουν χριστον *DEFGKLP al. vg sy* || 23 ιησ.] + χριστου *ACDEFGK al. sy* || 24 *fin.*] + αμην *ℵACDEKLP al. sy*, + γενεθητω γενεθητω *Ggr*

19. — *Les esglésies de l'Àsia.* Això és: les esglésies de l'Àsia Menor, la principal ciutat de la qual era Efes. — *Aquila i Prisca.* Vg. afegeix: «amb els quals estic estatjat», expressió que manca en els millors còdexs grecs.

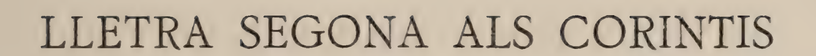
22. — *Sigui anatema.* Aquesta fórmula, que es reprodueix en Gal., I, 8, 9,

3. Salutacions i benedicció

[19] Us saluden les esglésies de l'Àsia. Us envien molts saluts en el
Senyor Aquila i Prisca, junt amb l'església de casa llur. [20] Us saluden
tots els germans. Saludeu-vos els uns als altres amb l'òscul sant. [21] El
salut de ma pròpia mà, de Pau. [22] Si algú no estima el Senyor, sigui
anatema. Maran athà (Nostre Senyor ve). [23] La gràcia del Senyor
Jesús sigui amb vosaltres. [24] La meva caritat és amb tots vosaltres en
Crist Jesús.

19, Act. xviii, 2; Rom. xvi, 5. 20, Rom. xvi, 16. 21, II Thes. iii, 17; Col. iv, 18. 23, Rom. xvi, 24.

donà origen a les fórmules de què se serviren els Concilis per a proscriure els errors.—*Maran athà*. Són dos mots arameus que indiquen la proximitat del judici. És molt probable que sigui preferible la distribució *Marana tha* que significaria *Senyor nostre, veniu,* com llegim en Apc. XXII, 20.

LLETRA SEGONA ALS CORINTIS

NOTÍCIA PRELIMINAR

CIRCUMSTÀNCIES DE TEMPS I DE LLOC

Sense que aquesta segona lletra als fidels de Corint sigui una continuació de la primera, la connexió històrica i àdhuc literària entre elles és cosa indubtable. Les severitats i els blasmes continguts en la primera canònica — la que venim de llegir — eren prou perquè un coneixedor com Pau de la susceptibilitat dels corintis en temés efectes desplaents. Recordi's l'envestida sobre el cas de l'incestuós. Sant Pau, des d'Efes, envia poc després a Corint el seu deixeble Titus per tal d'informar-se de la impressió produïda pels seus renys. Segons conveni, s'havien de trobar a Troas en un temps determinat, però abans d'arribar aquest temps, sobrevingué el motí dels estatuaires d'Efes, relatat a Act. XIX, 23-41, que l'obligà a avançar el viatge. Titus encara no era a Troas i Pau en partí per trobar-lo a la Macedònia. L'encontre s'esdevingué molt probablement a Filipos. Les noves que portava Titus de Corint eren en general satisfactòries. L'incestuós s'havia convertit amb penediment exemplar, els cristians de Corint havien tingut molta pena d'haver contristat l'Apòstol, havien abandonat llurs divisions (però no devien restar extirpades del tot, quan quaranta anys després Sant Clement Papa encara les hi troba) i desitjaven ardentment de reveure l'Apòstol tant de temps ha absent. Però hi havia un punt negre. Els judaïtzants de Corint enfuriaven més i més en llur campanya contra Pau, que constituïen fitó d'acusacions molt fortes i desprestigiaven entre els flacs i els neòfits. Pau era home sense paraula, perquè feia temps que prometia d'anar a Corint, i no ho atenia; era home doble en la seva predicació, arrogant en el llenguatge, tirànic en el governament; fins discutien la seva autoritat apostòlica i es posaven per damunt d'ell. Tolerar que aquesta mala llavor anés prosperant hauria estat exposar l'església de Corint a una ruïna segura. Endemés, Titus

li féu avinent que la col·lecta pels germans pobres de Jerusalem tan càlidament recomanada en la primera lletra[1] no estava prou ben organitzada.

Allí mateix, Sant Pau escriu aquesta lletra de defensa pròpia i de congratulació per la fidelitat dels seus fills de Corint.

Alguns crítics, per tal d'explicar la tramesa de Titus a Corint amb la comesa d'apaivagar els esperits possiblement excitats pels renys de l'Apòstol, imaginen una primera tramesa de Timoteu i un viatge ràpid de Sant Pau, tots dos fracassats, i una lletra, ara perduda, en què l'Apòstol esbravava la seva indignació per la mala acollença trobada a Corint, que arribà per part d'alguns fins a l'insult personal. Per suavitzar l'efecte d'aquesta lletra, hauria estat enviat Titus.

L'únic fonament d'aquesta suposició és el de trobar que l'actual lletra primera no és prou severa per a motivar un viatge de Titus amb aquella comesa. Amb el P. Prat, creiem aquest fonament massa frèvol. Donat el caràcter susceptible dels corintis i els sentiments paternals de Sant Pau, creiem que el sol començament del capítol V d'aquella lletra bastava perquè l'Apòstol temés d'haver fet en el cor dels seus fills una ferida massa profunda.

Caràcter de la Lletra

La seva finalitat es desprèn dels fets que acabem de veure que li donaren ocasió. Quasi tota la lletra és una apologia o defensa del seu dret a l'apostolat, adreçada primer als fidels i després als seus enemics. En la primera part, va resseguint totes les acusacions dels seus enemics, que no han deixat d'obrir esvoranc en la confiança dels seus veritables fills. Recuperada aquesta confiança, l'Apòstol els exhorta a fer la col·lecta que ja els demanava en la primera Lletra, i és una de les condicions de la seva tornada a Corint. En darrer terme, s'adreça als seus detractors i defensa la seva autoritat apostòlica adduint els seus títols de glòria.

Aquest contingut tan vari de la Lletra, sols unit, llevat de l'exhortació a la col·lecta, per la finalitat d'autodefensa, ja ens pot fer suposar que és un document no tan ple com d'altres de profundes especulacions dogmàtiques, o d'exhortacions parenètiques, però en canvi més ric que cap més en detalls autobiogràfics i en efusions del seu cor apostòlic i paternal. Els seus treballs apostòlics, els seus sofriments i persecucions, els seus èxtasis, ens serien desconeguts o quasi, sense aquesta lletra. En cap altra,

[1] I Cor. XVI, 1 seg.

el seu cor no batega tan de prop que hagi merescut, com aquesta, d'ésser qualificada de *pectus paulinum*.

És per això mateix que l'estil és ardent, emportat, a estones arravatat i tot per una eloqüència autènticament interior. El sentiment que hi domina és l'aflicció de veure els seus treballs en perill de perdre's per l'obra destructora dels seus enemics, moguts només de l'enveja. I com que aquest sentiment és el que afina més la sensibilitat moral, per això la fisonomia interior del gran apòstol té en aquestes pàgines el millor autoretrat. La fermesa de caràcter, la finor de sentiments, l'ardor dels seus afectes, com de la seva indignació per l'obra dels qui destrueixen la casa de Déu, enlloc no ressurten tant com en aquesta lletra.

La doctrina continguda en els seus capítols no forma un cos orgànic, com ja podia esperar-se, atesa la seva estructura. Però un escriptor tan sadoll com Sant Pau de la doctrina del Crist no pot menys de deixar caure sovint ensenyances religioses. Ja coneixem les predilectes de Sant Pau, quasi totes les quals trobarem en aquestes pàgines: la divinitat de Jesucrist, la nostra incorporació regeneradora amb ell, les penyores de l'Esperit rebudes en el baptisme, la resurrecció dels morts, el judici final, la glòria eterna com a mèrit de les bones obres, la necessitat de la gràcia per a l'apostolat, etc.

La data en què fou escrita aquesta Lletra és molt aproximada a la de l'anterior. El temps necessari perquè Titus anés a Corint i s'ajuntés amb Pau en una ciutat de Macedònia altra que Troas — molt probablement Filipos — era almenys de dos mesos. Admetent, com sembla indubtable, que Sant Pau escriví la lletra tot d'una de rebre les noves que li portava Titus, concloem que fou composta a l'estiu de l'any 57, alguns mesos després de la primera.

Divisió

No és difícil de fer. Comença amb un extens exordi (I, 1-14) en què, després de la inscripció i salutació, dóna gràcies per les consolacions rebudes i esmenta una gran tribulació passada a l'Àsia que el va posar en punt de mort, referint-se molt probablement a la motivada per l'avalot dels estatuaires.

La primera part (I, 15 - VII, 16), que titolem *En defensa pròpia*, conté els següents apartats:

1. Defensa de l'ajornament de la seva vinguda.
2. Defensa de la seva llibertat.

3. Defensa de la seva simplicitat i sinceritat.
4. Defensa de la Lletra anterior.

La SEGONA PART (VIII, 1 - IX, 15) conté l'*Oració exhortatòria* per a contribuir a la col·lecta que es feia a l'Àsia per als *sants* de Jerusalem.

La TERCERA PART (X, 1 - XII, 18) que titolem *Polèmica* per tal com conté la sostinguda amb els judaïtzants, enclou les següents matèries:

I. De la potestat apostòlica.
II. Del gloriejament apostòlic, i comprèn els següents apartats:
1. Es glorieja dels seus treballs.
2. Es glorieja de la gratuïtat de la seva predicació.
3. Es glorieja del seu naixement i dels treballs apostòlics.
4. Es glorieja de les seves necessitats.

L'Epístola acaba amb un EPÍLEG (XII, 19 - XIII, 13) que conté uns advertiments oportuns i la conclusió acostumada.

ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ Β

EXORDIVM

(I, 1 - 14)

(C. I.) 1 Παῦλος ἀπόστολος Χριστοῦ Ἰησοῦ διὰ θελήματος θεοῦ καὶ
Τιμόθεος ὁ ἀδελφὸς τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ τῇ οὔσῃ ἐν Κορίνθῳ σὺν τοῖς
ἁγίοις πᾶσιν τοῖς οὖσιν ἐν ὅλῃ τῇ Ἀχαΐᾳ· 2 χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ
θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

3 Εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ
πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν καὶ θεὸς πάσης παρακλήσεως, 4 ὁ παρακαλῶν
ἡμᾶς ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν, εἰς τὸ δύνασθαι ἡμᾶς παρακαλεῖν τοὺς
ἐν πάσῃ θλίψει διὰ τῆς παρακλήσεως ἧς παρακαλούμεθα αὐτοὶ ὑπὸ τοῦ
θεοῦ, 5 ὅτι καθὼς περισσεύει τὰ παθήματα τοῦ Χριστοῦ εἰς ἡμᾶς,
οὕτως διὰ τοῦ Χριστοῦ περισσεύει καὶ ἡ παράκλησις ἡμῶν. 6 εἴτε δὲ
θλιβόμεθα, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως καὶ σωτηρίας· εἴτε παρακα-
λούμεθα, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως τῆς ἐνεργουμένης ἐν ὑπομονῇ
τῶν αὐτῶν παθημάτων ὧν καὶ ἡμεῖς πάσχομεν. 7 καὶ ἡ ἐλπὶς ἡμῶν
βεβαία ὑπὲρ ὑμῶν, εἰδότες ὅτι ὡς κοινωνοί ἐστε τῶν παθημάτων, οὕτως
καὶ τῆς παρακλήσεως.

8 Οὐ γὰρ θέλομεν ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, ὑπὲρ τῆς θλίψεως ἡμῶν τῆς

I. 1 ⟩ ιησ. χριστ. *ADEGKL al.* || 3 και θεος] και πατηρ *37* || 4 και αυτοι *DEFG 14 Ambr* || 5 το παθημα $D^{gr}E^{gr}$ || 6 *om.* και σωτηριας *B 17. 176* || ⟩ ειτε παραχ. υπ. της υμ. παραχ. + και σωτηριας *post* υμων (*v.* 7) *pon.: BDEFGKL al.* || υπομονη] + πολλη *1. 108 al.* || 8 θελω *K 109 al. arm*

1. — *A tota l'Acaia.* La Grècia es dividia aleshores en dues províncies: la Macedònia i l'Acaia. Aquesta comprenia l'Hèl·lada i el Peloponès.

3. — *El Déu i Pare...* Aquests dos mots depenen d'un sol article. Per tant, cal referir a ambdós els mots que segueixen.

LLETRA SEGONA ALS CORINTIS

EXORDI

(I, 1-14)

(C. I.) 1 Pau, apòstol de Jesucrist per voluntat de Déu, i Timoteu, el germà, a l'església de Déu que és a Corint amb tots els sants que hi ha a tota l'Acaia, 2 gràcia a vosaltres i pau de part de Déu, Pare nostre, i del Senyor Jesucrist.

3 Beneït sigui el Déu i Pare del Senyor nostre Jesucrist, el Pare de les misericòrdies i Déu de tota consolació, 4 que ens consola en tota tribulació nostra, per tal que nosaltres puguem consolar els qui estan en qualsevol tribulació, mitjançant la consolació amb què som consolats nosaltres mateixos per Déu. 5 Perquè així com abunden els patiments del Crist en nosaltres, també pel Crist abunda la nostra consolació. 6 Però si som afligits, és per a la vostra consolació i salvació, o si som consolats, és per a la vostra consolació, la qual obra en la vostra endurança dels mateixos patiments que passem també nosaltres; 7 i ferma és la nostra esperança sobre vosaltres, sabent que, com sou participants dels patiments, així també ho sou de la consolació.

8 Perquè no volem, germans, que ignoreu la tribulació que ens va

1 s., I Cor. I s. 3, Eph. I, 3; Rom. XV, 5; I Ptr. I, 3. 5, Col. I, 24. 7, Phil. III, 10.

Pare de les misericòrdies. Hebraisme molt freqüent que equival al superlatiu absolut del positiu *misericordiós*.

4. — *Mitjançant la consolació.* Segons la Vg.: «mitjançant l'exhortació».

6.— Les clàusules d'aquest verset són diversament transcrites en els manuscrits. La Vg. afegeix una tercera proposició, evidentment interpolada. Cap manuscrit, en efecte, no pot invocar-se en favor seu.

8.—*No volem.* Fórmula solemne molt

γενομένης ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ὑπὲρ δύναμιν ἐβαρήθημεν,
ὥστε ἐξαπορηθῆναι ἡμᾶς καὶ τοῦ ζῆν·
9 ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς τὸ
ἀπόκριμα τοῦ θανάτου ἐσχήκαμεν, ἵνα μὴ πεποιθότες ὦμεν ἐφ' ἑαυτοῖς
ἀλλ' ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ ἐγείροντι τοὺς νεκρούς·
10 ὃς ἐκ τηλικούτου θανά-
του ἐρρύσατο ἡμᾶς καὶ ῥύσεται, εἰς ὃν ἠλπίκαμεν ὅτι καὶ ἔτι ῥύσεται,
11 συνυπουργούντων καὶ ὑμῶν ὑπὲρ ἡμῶν τῇ δεήσει, ἵνα ἐκ πολλῶν προσ-
ώπων τὸ εἰς ἡμᾶς χάρισμα διὰ πολλῶν εὐχαριστηθῇ ὑπὲρ ἡμῶν.
12 Ἡ γὰρ καύχησις ἡμῶν αὕτη ἐστίν, τὸ μαρτύριον τῆς συνειδήσεως
ἡμῶν, ὅτι ἐν ἁγιότητι καὶ εἰλικρινείᾳ τοῦ θεοῦ, οὐκ ἐν σοφίᾳ σαρκικῇ
ἀλλ' ἐν χάριτι θεοῦ, ἀνεστράφημεν ἐν τῷ κόσμῳ, περισσοτέρως δὲ πρὸς
ὑμᾶς.
13 οὐ γὰρ ἄλλα γράφομεν ὑμῖν ἀλλ' ἢ ἃ ἀναγινώσκετε ἢ καὶ ἐπι-
γινώσκετε, ἐλπίζω δὲ ὅτι ἕως τέλους ἐπιγνώσεσθε,
14 καθὼς καὶ ἐπέ-
γνωτε ἡμᾶς ἀπὸ μέρους, ὅτι καύχημα ὑμῶν ἐσμεν καθάπερ καὶ ὑμεῖς
ἡμῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ.

8 γενομ.] + ημιν *EKL al. sy* || 10 και ρυεται *EFGKLM al. vg sy*[h], *om. AD*e sy*[p] || 12 αγιοτ.] απλοτητι *DEFGL al. vg sy*, πραοτητι *93. 211* || 12 θεου] + και *BM 37 al. f vg sy*[h] || σαρκινη *FG* || 13 *om.* αλλ *BFG* || *om.* η α *A* || *om.* η και επιγιν. *B 31 al.* || 14 *om.* ημων 2° *ACDEKL al. sy*[h]

freqüent en els escrits de St. Pau.—*Desesperàvem*. La Vg. porta : « Ens fastiguejava ».

10. — *Tanta mort.* Metonímia que expressa la causa pels efectes. La Vg. diu : « De tants grans perills ».

12. — *La nostra glòria.* Literalment : La nostra gloriació.

esdevenir a l'Àsia, car fórem afeixugats desmesuradament més enllà de
les nostres forces, talment que desesperàvem fins de viure, 9 ans nosaltres
en nosaltres mateixos tinguérem sentència de mort, per tal que no esti-
guem confiats en nosaltres mateixos, sinó en el Déu que ressuscita els
morts, 10 qui de tanta mort ens ha salvat i ens salvarà, en el qual esperem
que igualment encara ens salvarà, 11 coadjuvant també vosaltres en l'oració
per nosaltres, per tal que de la gràcia a nosaltres feta en esguard de
molts, per moltes persones siguin donades gràcies de nosaltres.

12 Perquè aquesta és la nostra glòria, el testimoni de la nostra conscièn-
cia, que amb santedat i sinceritat de Déu, no amb saviesa carnal, sinó
amb gràcia de Déu, ens hem comportat en el món, i molt més amb vos-
altres. 13 Perquè no us escrivim altra cosa que el que llegiu, i que ja bé
coneixeu, i confio que fins a la fi coneixereu, 14 tal com ens heu conegut
a nosaltres en part, car som la vostra glòria, i vosaltres la nostra en el dia
del Senyor nostre Jesús.

10, II Tim. IV, 18. **11**, Rom. XV, 30. **12**, I Cor. II, 4 s. **14**, I Cor. I, 8.

Amb santedat. Alguns manuscrits porten : « amb simplicitat » (ἐν ἁπλότητι). És la lliçó adoptada per la Vg., la qual afegeix encara *cordis*, del cor.— *Saviesa carnal*. Vegeu la nota a I Cor. I, 20.

13. — *El que llegiu i que ja bé coneixeu*. La Vg. tradueix aquests dos verbs posant-los en temps pretèrit.

14. — *Tal com... en part*. Cal considerar aquest incís com formant un parèntesi, i referir la resta del verset al verb *confio* del verset anterior.

PARS PRIMA

ORATIO PAVLI APOLOGETICA

(I, 15 - VII, 16)

1. Apologia adventvs dilati

[15] Καὶ ταύτῃ τῇ πεποιθήσει ἐβουλόμην πρότερον πρὸς ὑμᾶς ἐλθεῖν
ἵνα δευτέραν χάριν σχῆτε, [16] καὶ δι' ὑμῶν διελθεῖν εἰς Μακεδονίαν, καὶ
πάλιν ἀπὸ Μακεδονίας ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς καὶ ὑφ' ὑμῶν προπεμφθῆναι
εἰς τὴν Ἰουδαίαν. [17] τοῦτο οὖν βουλόμενος μήτι ἄρα τῇ ἐλαφρίᾳ ἐχρη-
σάμην; ἢ ἃ βουλεύομαι κατὰ σάρκα βουλεύομαι, ἵνα ᾖ παρ' ἐμοὶ τὸ ναὶ
ναὶ καὶ τὸ οὒ οὔ; [18] πιστὸς δὲ ὁ θεὸς ὅτι ὁ λόγος ἡμῶν ὁ πρὸς ὑμᾶς οὐκ
ἔστιν ναὶ καὶ οὔ. [19] ὁ τοῦ θεοῦ γὰρ υἱὸς Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ ἐν ὑμῖν
δι' ἡμῶν κηρυχθείς, δι' ἐμοῦ καὶ Σιλουανοῦ καὶ Τιμοθέου, οὐκ ἐγένετο
ναὶ καὶ οὔ, ἀλλὰ ναὶ ἐν αὐτῷ γέγονεν. [20] ὅσαι γὰρ ἐπαγγελίαι θεοῦ, ἐν
αὐτῷ τὸ ναί· διὸ καὶ δι' αὐτοῦ τὸ ἀμὴν τῷ θεῷ πρὸς δόξαν δι' ἡμῶν.
[21] ὁ δὲ βεβαιῶν ἡμᾶς σὺν ὑμῖν εἰς Χριστὸν καὶ χρίσας ἡμᾶς θεός, [22] ὁ καὶ

15 προτ.] δευτερον *K*, *om*. ℵ* *121* || χαραν *BLP al.* || 19 χριστ. ιησ. ℵ**AC* || 20 διο και δι αυτου] και εν αυτω *EKL al.* syʰ || δοξαν] + και τιμην *FG* || 21 υμας συν ημιν *C al.* syʰ

17. — No vaig ésser lleuger a decidir aquestes coses, encara que després canviés de decisió, perquè en els meus pensaments no tinc el criteri de la carn, ço és de l'egoisme i de la passió, talment que, com els homes que obren així, canviï sovint de parer, dient adés sí i adés no.

El sí sí i el no no. La Vg. no tradueix duplicats aquests dos adverbis. Tanmateix, la repetició, expressa d'una faisó més enèrgica la inconstància de l'home voluble.

18. — *Però fidel és Déu*. Fórmula juratòria. St. Pau pren la veracitat de Déu com a model i testimoni de la seva pròpia.

19. — *I per Sílvà*. Tots els intèrprets són unànimes a afirmar que es tracta de Silas, esmentat en Act., XV, 40 i XVI, 25, qui contribuí a la fundació de l'església de Corint.

PRIMERA PART

EN DEFENSA PRÒPIA

(I, 15 - VII, 16)

1. Defensa de l'ajornament de la seva vinguda

[15] I amb aquesta confiança volguérem venir primer a vosaltres, per tal
que tinguéssiu una segona gràcia, [16] i passant per vosaltres, anar a la
Macedònia, i de la Macedònia venir altre cop a vosaltres, i per vosaltres
ésser acomiadats cap a la Judea. [17] Volent, doncs, això, ¿ tal vegada vam
usar de lleugeresa ? ¿ O allò que delibero, ho delibero segons la carn,
talment que hi hagi en mi el sí sí i el no no ? [18] Però fidel és Déu, que
el meu parlar a vosaltres no és sí i no. [19] Perquè el fill de Déu, Jesu-
crist, el predicat entre vosaltres per mi i per Silvà i Timoteu, no fou
sí i no, ans el sí fou en ell. [20] Perquè tantes com són les prometences de
Déu, esdevenen sí en ell ; per això, per ell és donat per nosaltres l'amén
a Déu per a glòria. [21] I el qui ens fortifica junt amb vosaltres en Crist

16, I Cor. xvi, 5. 17, Mt. v, 37; Iac. v, 12. 18, I Cor. i, 9. 21, I Cor. i, 8.

20. — *Les prometences de Déu.* Fetes per Déu a Abraam i acomplertes — esdevingudes *sí* — en Jesucrist, al qual *sí* respon el nostre *amén* a la glòria de Déu.

Per això. Algunes edicions gregues no transcriuen aquesta conjunció. Tanmateix, es troba en els principals manuscrits.

Per nosaltres... per a glòria. Segons Vg.: « per a glòria nostra ».

El mateix camí (la mitjanceria del Crist) que ha seguit el compliment de les prometences de Déu a nosaltres han de seguir les nostres oracions i benediccions a Déu.

21-22. — Les tres Persones divines contribueixen en la col·lació i en l'exercici de l'apostolat, del qual es tracta ací. El Pare fortifica, ungeix de l'esperit de coratge i segella amb el segell de l'Esperit, dispensador dels carismes, i tot això, ho fa *en Crist,* més bé *envers el Crist* (εἰς Χριστόν), al qual dirigeix i té adherits per la gràcia els apòstols.

No és ací al·ludida la Confirmació,

σφραγισάμενος ἡμᾶς καὶ δοὺς τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύματος ἐν ταῖς
καρδίαις ἡμῶν. [23] Ἐγὼ δὲ μάρτυρα τὸν θεὸν ἐπικαλοῦμαι ἐπὶ τὴν ἐμὴν
ψυχήν, ὅτι φειδόμενος ὑμῶν οὐκέτι ἦλθον εἰς Κόρινθον. οὐχ ὅτι
κυριεύομεν ὑμῶν τῆς πίστεως, ἀλλὰ συνεργοί ἐσμεν τῆς χαρᾶς ὑμῶν·
τῇ γὰρ πίστει ἑστήκατε.

(C. II.) [1] Ἔκρινα δὲ ἐμαυτῷ τοῦτο, τὸ μὴ πάλιν ἐν λύπῃ πρὸς ὑμᾶς
ἐλθεῖν. [2] εἰ γὰρ ἐγὼ λυπῶ ὑμᾶς, καὶ τίς ὁ εὐφραίνων με εἰ μὴ ὁ λυ-
πούμενος ἐξ ἐμοῦ; [3] καὶ ἔγραψα τοῦτο αὐτὸ ἵνα μὴ ἐλθὼν λύπην σχῶ
ἀφ' ὧν ἔδει με χαίρειν, πεποιθὼς ἐπὶ πάντας ὑμᾶς ὅτι ἡ ἐμὴ χαρὰ πάν-
των ὑμῶν ἐστιν. [4] ἐκ γὰρ πολλῆς θλίψεως καὶ συνοχῆς καρδίας ἔγραψα
ὑμῖν διὰ πολλῶν δακρύων, οὐχ ἵνα λυπηθῆτε, ἀλλὰ τὴν ἀγάπην ἵνα γνῶτε
ἣν ἔχω περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς.

[5] Εἰ δέ τις λελύπηκεν, οὐκ ἐμὲ λελύπηκεν, ἀλλὰ ἀπὸ μέρους, ἵνα μὴ
ἐπιβαρῶ, πάντας ὑμᾶς. [6] ἱκανὸν τῷ τοιούτῳ ἡ ἐπιτιμία αὕτη ἡ ὑπὸ τῶν
πλειόνων, [7] ὥστε τοὐναντίον μᾶλλον ὑμᾶς χαρίσασθαι καὶ παρακαλέσαι,
μή πως τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος. [8] διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς
κυρῶσαι εἰς αὐτὸν ἀγάπην· [9] εἰς τοῦτο γὰρ καὶ ἔγραψα, ἵνα γνῶ τὴν
δοκιμὴν ὑμῶν, εἰ εἰς πάντα ὑπήκοοί ἐστε. [10] ᾧ δέ τι χαρίζεσθε, κἀγώ·
καὶ γὰρ ἐγὼ ὃ κεχάρισμαι, εἴ τι κεχάρισμαι, δι' ὑμᾶς ἐν προσώπῳ Χρι-
στοῦ, [11] ἵνα μὴ πλεονεκτηθῶμεν ὑπὸ τοῦ σατανᾶ· οὐ γὰρ αὐτοῦ τὰ
νοήματα ἀγνοοῦμεν.

[12] Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν Τρῳάδα εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, καὶ
θύρας μοι ἀνεῳγμένης ἐν κυρίῳ, [13] οὐκ ἔσχηκα ἄνεσιν τῷ πνεύματί μου
τῷ μὴ εὑρεῖν με Τίτον τὸν ἀδελφόν μου, ἀλλὰ ἀποταξάμενος αὐτοῖς

23 ουκετι] ουχ *FGd e sy*p || II. 1 δε] γαρ *B 17. 37 sy*h || 2 τις] + εστιν *DEFGKLOP al. lat* || 3 *inc.* και γαρ *17. 137 sy*h || εγρ.] + υμιν *DEFGKL al. lat sy* || λυπην] + επι λυπην *DEFG al. lat sy*h || 7 *om.* μαλλον *AB Aug sy*p || 9 εγρ.] + υμιν *FG* || δοκ.] + παντων *F*gr*G* || ει] η *AB 17* || 10 εγω ει τι κεχ. ω κεχ. *KL 17 al. sy*h || 12 δια το ευαγγ. *FGd e vg*

com opinen alguns teòlegs, sinó la fortitud i la unció de l'Esperit Sant que reberen els Apòstols com a preparació per a la missió apostòlica. En aquest text, l'Apòstol no es refereix a tots els fidels, sinó a ell i als seus companys d'apostolat (Silvà i Timoteu en especial), als quals no podria ésser adequadament apropiat un ritu comú a tots. D'altra banda el qui *confirma, segella, ungeix,* és Déu, i no un ministre sagrat, com seria si es tractava de la Confirmació.

22. — *El qual també ens segellà.* Metàfora molt expressiva, manllevada als segells que s'usaven per donar valor oficial als documents.

Les penyores de l'Esperit. En el llenguatge de Sant Pau, *esperit* significa o l'Esperit Sant o la nostra natura elevada per ell a un ordre sobrenatural. Comprèn, doncs, l'ànima i el cos, el qual, espiritualitzat en germen, ha rebut les penyores de l'espiritualització acomplida en l'altra vida. L'Esperit Sant és indivisible, però nosaltres, limitats, només en podem participar en mesura curta, que ací s'anomena *penyores,* com en Rom. VIII, 23 primícies, però que pot créixer indefinidament, fins

i ens ungeix és Déu, [22] el qual també ens segellà i donà les penyores de l'Esperit en els nostres cors. [23] I jo invoco Déu per testimoni sobre la meva ànima, que és per planyença de vosaltres que encara no he vingut a Corint. No perquè senyoregem la vostra fe, ans som cooperadors de la vostra joia, per tal com us manteniu en la fe.

(C. II.) [1] Però em vaig fer el determini de no venir més a vosaltres amb tristesa. [2] Perquè si jo us entristeixo, ¿qui serà el qui m'alegrarà, sinó l'entristit per mi? [3] I això mateix vaig escriure, per tal que, en venir, no hegui tristesa d'aquells de qui em calia rebre goig, confiant en tots vosaltres que el meu goig és de tots vosaltres. [4] Perquè en molta tribulació i angoixa de cor us vaig escriure amb moltes llàgrimes, no pas perquè us entristíssiu, ans perquè coneguéssiu la caritat sobreabundant que tinc envers vosaltres.

[5] I si algú va contristar, no em va contristar a mi, ans, més o menys, per no fer-ho massa greu, tots vosaltres. [6] Basti al tal aquest reny provinent dels més, [7] talment que, ben al contrari, més aviat vosaltres li atorgueu gràcia i el consoleu, a fi que aquest tal no sigui amarat d'una tristesa excessiva. [8] Per això us exhorto que confirmeu envers ell la caritat. [9] Car també vaig escriure per això, per conèixer la vostra prova, si sou obedients en tot. [10] I el que vosaltres perdoneu, jo també; perquè allò que jo he perdonat, si res he perdonat, ha estat per vosaltres, en presència de Crist, [11] per tal que no siguem collits per Satanàs, puix que no desconeixeu els seus designis.

[12] Altrament, havent anat a Troas per a l'evangeli del Crist, i havent-se'm obert la porta en el Senyor, [13] no vaig tenir repòs en el meu esperit per no haver trobat Titus, el meu germà, ans prenent comiat d'ells, vaig

22, Inf. v, 5. **3**, Inf. xii, 20 s.; Phil. ii, 27. **4**, Inf. vii, 8. **6**, I Cor. v, 3 ss. **8**, I Cor. xvi, 14. **11**, Inf. xi, 3; I Ptr. v, 8. **12**, Act. xvi, 8; I Cor. xvi, 9; Col. iv, 3. **13**, Inf. vii, 5; Tit. i, 4.

a l'expandiment darrer de l'eternitat.

23. — *Invoco Déu.* Adjuració solemne que reforça les paraules que segueixen.

3. — *No hegui tristesa.* La Vg. afegeix: «sobre tristesa». És una addició dels copistes manllevada, probablement, a l'epístola als Filipencs, II, 27.

5-11. — Segons observa Bisping, i amb ell molts exegetes moderns, aquests versets formen una espècie de parèntesi.

5. — Verset de sentit dubtós. Segons Vg., voldria dir, seguint l'exposició de St. Tomàs: Si algú em contristà, no em contristà sinó en part, i dic *en part,* per no agreujar-vos més del just, perquè també vaig rebre consol de molts de vosaltres. La nostra versió respon més al text grec, i ve avalada per autoritats com Rod. Cornely, Crampon, Fillion, etc.

10. — *I el que vosaltres perdoneu.* La Vg. posa aquest verb en pretèrit.

En presència de Crist. Aquesta és la versió literal, més que no pas la de la Vg. que diu: «En la persona del Crist.»

12. — L'Apòstol reprèn aquí el raonament a partir del v. 5. — *Troas.* Ciutat de Frígia o de Mísia, a l'Hellespont. En temps de Plini, s'anomenava també Alexandria. Actualment és coneguda amb el nom d'Eski Stambul.

ἐξῆλθον εἰς Μακεδονίαν. 14 Τῷ δὲ θεῷ χάρις τῷ πάντοτε θριαμβεύοντι
ἡμᾶς ἐν τῷ Χριστῷ καί τὴν ὀσμὴν τῆς γνώσεως αὐτοῦ φανεροῦντι
δι' ἡμῶν ἐν παντὶ τόπῳ· 15 ὅτι Χριστοῦ εὐωδία ἐσμὲν τῷ θεῷ ἐν τοῖς
σωζομένοις καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις, 16 οἷς μὲν ὀσμὴ ἐκ θανάτου εἰς
θάνατον, οἷς δὲ ὀσμὴ ἐκ ζωῆς εἰς ζωήν. καὶ πρὸς ταῦτα τίς ἱκανός;
17 οὐ γάρ ἐσμεν ὡς οἱ πολλοὶ καπηλεύοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ὡς
ἐξ εἰλικρινείας, ἀλλ' ὡς ἐκ θεοῦ κατέναντι θεοῦ ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν.

2. Apologia libertatis svae

(C. III.) 1 Ἀρχόμεθα πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνειν; ἢ μὴ χρῄζομεν
ὥς τινες συστατικῶν ἐπιστολῶν πρὸς ὑμᾶς ἢ ἐξ ὑμῶν; 2 ἡ ἐπιστολὴ
ἡμῶν ὑμεῖς ἐστε, ἐγγεγραμμένη ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, γινωσκομένη
καὶ ἀναγινωσκομένη ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων, 3 φανερούμενοι ὅτι ἐστὲ
ἐπιστολὴ Χριστοῦ διακονηθεῖσα ὑφ' ἡμῶν, ἐγγεγραμμένη οὐ μέλανι ἀλλὰ
πνεύματι θεοῦ ζῶντος, οὐκ ἐν πλαξὶν λιθίναις ἀλλ' ἐν πλαξὶν καρδίαις
σαρκίναις.

4 Πεποίθησιν δὲ τοιαύτην ἔχομεν διὰ τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν θεόν.
5 οὐχ ὅτι ἀφ' ἑαυτῶν ἱκανοί ἐσμεν λογίσασθαί τι ὡς ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἡ
ἱκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ θεοῦ, 6 ὃς καὶ ἱκάνωσεν ἡμᾶς διακόνους καινῆς
διαθήκης, οὐ γράμματος ἀλλὰ πνεύματος· τὸ γὰρ γράμμα ἀποκτέννει,
τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ. 7 Εἰ δὲ ἡ διακονία τοῦ θανάτου ἐν γράμμασιν
ἐντετυπωμένη λίθοις ἐγενήθη ἐν δόξῃ, ὥστε μὴ δύνασθαι ἀτενίσαι τοὺς
υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὸ πρόσωπον Μωϋσέως διὰ τὴν δόξαν τοῦ προσώπου

14 εν χριστω] ιησου *17 al. Ambrosiast vg* || 15 *om.* τω θεω *K Orig Aug* || 16 *om.* εκ (*bis*) *DEFGKL al. lat* || 17 πολλοι] λοιποι *DEFGL al. sy* || *om.* ως 2° *FGd e vg* || κατενωπιον *DEFGKL al.* || III. 1 η 1°] ει *AKLP al. arm* || *fin.*] + συνστατικων *D*EFG al. sy*, + επιστολων *FG* || 2 καρδ. υμων ℵ *al.* || και εγγεγρ. *B 67. 74 vg* || 3 καρδιας *FK al. lat syp* || 4 εχω *A* || 6 αποκτεινει *B al.* || 7 γραμματι *BDgrFgrG syp*

14.—*La fragància del seu coneixement.* El prenom *seu* resta ambigu. Sembla que es tracta del coneixement de Jesucrist, més que no pas del de Déu Pare. La comparació de la fragància sembla manllevada al costum antic de cremar perfum a l'arribada dels vencedors. D'altres la refereixen a l'olor de l'encens sagrat o dels sacrificis oferts al Senyor.

16. — La Vg. afegeix *tam :* «¿qui tan apte?»

17. — *Com els molts que falsifiquen.* El verb καπηλεύειν significa literalment *traficar en vi.* El sentit figurat *falsificar* recolza en el costum que molts traficants tenen d'adulterar el vi. L'Apòstol reivindica la seva sinceritat contra els fraus dels intrusos de Corint que acomodaven la paraula de Déu al gust de llurs oients.

4-6. — Contra l'acusació dels seus enemics d'arrogància i de tirania, Sant Pau respon que la seva doctrina i el seu ministeri no vénen d'ell mateix, sinó del Senyor. Els apòstols no són capaços ni del més petit judici, ans tota aptitud els ve de Déu, que els ha fets ministres de la nova aliança. No ens hem

sortir per a la Macedònia. [14] Però gràcies a Déu, que sempre ens fa
triomfar en el Crist i manifesta en tot lloc per mitjà de nosaltres la fra-
gància del seu coneixement, [15] car bona olor de Crist som per a Déu, en
els qui se salven i en els qui es perden; [16] en els uns, olor de mort per a
mort; en els altres, olor de vida per a vida. I per a això ¿qui és apte?
[17] Perquè no som pas com els molts que falsifiquen la paraula de Déu, ans
parlem com des d'un cor sincer, com de part de Déu, a presència de Déu,
en Crist.

2. Defensa de la seva llibertat

(C. III.) [1] ¿Comencem altra vegada a recomanar-nos nosaltres ma-
teixos? ¿O hem de menester, com alguns, lletres de recomanació prop de
vosaltres, o de part de vosaltres? [2] La nostra lletra sou vosaltres, escrita
en els nostres cors, coneguda i llegida de tots els homes, [3] essent cosa
clara que sou una lletra de Crist, redactada per ministeri nostre, escrita no
pas amb tinta, sinó amb esperit de Déu vivent, no pas en taules de pedra,
sinó en taules de cors de carn.

[4] I tal confiança, la tenim pel Crist en Déu. [5] No pas que per nos-
altres mateixos siguem capaços de pensar res com de nosaltres matei-
xos, ans la nostra capacitat és de Déu, [6] el qual també ens féu ministres
idonis d'una nova aliança, no de lletra, sinó d'esperit, perquè la lletra
mata, però l'esperit vivifica. [7] I si l'administració de la mort gravada en
lletres sobre pedres esdevingué en glòria, talment que els fills d'Israel no
podien mirar de fit el rostre de Moisès, a causa de la glòria del seu ros-

14, Col. II, 15. 15, I Cor. I, 18. 1, Inf. V, 12. 2, I Cor. IX, 2. 3, Ex. XXXI, 18, 5, Sup. II, 16. 6, Io. VI, 63; I Cor. XV, 10; XI, 25; Rom. VIII, 2. 7, Ex. XXXIV, 29 ss.

atrevit a traduir el grec λογίζεσθαι per l'arcaisme *consirar* que expressa aproximadament el mateix matís: albirar o sospesar una qüestió amb l'enteniment pràctic. La doctrina de la necessitat de la gràcia per a qualsevol pensament saludable no surt d'aquest text sinó per un argument de paritat, o un *a fortiori* que va més enllà del sentit literal del text.

6.—*No de lletra, sinó d'esperit.* Aquests dos substantius es troben en genitiu en el text grec i en ablatiu en el text llatí.

7-16.—Al·lusió a Ex. XXXIV, 29 ss. El rostre de Moisès, en parlar amb Déu, s'omplia talment de glòria, que després l'havia de cobrir amb un vel perquè els israelites li poguessin sostenir la mirada. Molt més resplendent serà el ministeri de Crist que, al contrari del que exercia Moisès, és d'esperit, de justícia i d'immortalitat. Aquell vel roman en el text de l'Antic Testament quan el llegeixen ulls jueus, que no en saben veure el compliment en el Crist. Però els heralds de Crist no porten aquell vel al rostre, perquè el Crist l'ha llevat. A la fi, quan els jueus es convertiran, caurà també el vel dels seus ulls.

7. — *No podien mirar...* El text d'Ex. XXXIV, 30, diu només: «Temien

αὐτοῦ τὴν καταργουμένην, [8]πῶς οὐχὶ μᾶλλον ἡ διακονία τοῦ πνεύματος
ἔσται ἐν δόξῃ; [9]εἰ γὰρ ἡ διακονία τῆς κατακρίσεως δόξα, πολλῷ
μᾶλλον περισσεύει ἡ διακονία τῆς δικαιοσύνης δόξῃ. [10]καὶ γὰρ οὐ
δεδόξασται τὸ δεδοξασμένον ἐν τούτῳ τῷ μέρει εἵνεκεν τῆς ὑπερβαλ-
λούσης δόξης. [11]εἰ γὰρ τὸ καταργούμενον διὰ δόξης, πολλῷ μᾶλλον τὸ
μένον ἐν δόξῃ. [12]Ἔχοντες οὖν τοιαύτην ἐλπίδα πολλῇ παρρησίᾳ χρώ-
μεθα, [13]καὶ οὐ καθάπερ Μωϋσῆς ἐτίθει κάλυμμα ἐπὶ τὸ πρόσωπον
αὐτοῦ, πρὸς τὸ μὴ ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὸ τέλος τοῦ καταρ-
γουμένου. [14]ἀλλ' ἐπωρώθη τὰ νοήματα αὐτῶν. ἄχρι γὰρ τῆς σήμερον
ἡμέρας τὸ αὐτὸ κάλυμμα ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς παλαιᾶς διαθήκης μένει,
μὴ ἀνακαλυπτόμενον ὅτι ἐν Χριστῷ καταργεῖται· [15]ἀλλ' ἕως σήμερον
ἡνίκα ἂν ἀναγινώσκηται Μωϋσῆς κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν
κεῖται· [16]ἡνίκα δ' ἐὰν ἐπιστρέψῃ πρὸς κύριον, περιαιρεῖται τὸ κάλυμ-
μα. [17]ὁ δὲ κύριος τὸ πνεῦμά ἐστιν· οὗ δὲ τὸ πνεῦμα κυρίου, ἐλευθε-
ρία, [18]ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν κυρίου
κατοπτριζόμενοι τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα ἀπὸ δόξης εἰς
δόξαν, καθάπερ ἀπὸ κυρίου πνεύματος.

(C. IV.) [1]Διὰ τοῦτο, ἔχοντες τὴν διακονίαν ταύτην, καθὼς ἠλεή-
θημεν, οὐκ ἐγκακοῦμεν, [2]ἀλλὰ ἀπειπάμεθα τὰ κρυπτὰ τῆς αἰσχύνης, μὴ
περιπατοῦντες ἐν πανουργίᾳ μηδὲ δολοῦντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ
τῇ φανερώσει τῆς ἀληθείας συνιστάνοντες ἑαυτοὺς πρὸς πᾶσαν συνεί-
δησιν ἀνθρώπων ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. [3]εἰ δὲ καὶ ἔστιν κεκαλυμμένον τὸ
εὐαγγέλιον ἡμῶν, ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις ἐστὶν κεκαλυμμένον, [4]ἐν οἷς ὁ
θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου ἐτύφλωσεν τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων εἰς τὸ μὴ
αὐγάσαι τὸν φωτισμὸν τοῦ εὐαγγελίου τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ, ὅς ἐστιν
εἰκὼν τοῦ θεοῦ. [5]οὐ γὰρ ἑαυτοὺς κηρύσσομεν ἀλλὰ Χριστὸν Ἰησοῦν

9 η 1°] τη ℵACD*FG *al. e sy* || δοξη] εν δοξη *DEFGKLP al. lat arm* || 13 τελος] προσωπον *Af Ambrosiast* (?) *vg* || 14 *om.* ημερας *KL al. sy* || 17 κυριου] το αγιον *L, om. 33. 35,* + εχει *EFGKLP al. vg sy*[h] || 18 καθωσπερ *B* || IV. 2 συνιστωντες *EKL al.* || *om.* ανθρ. *K* || 4 καταυγασαι *CDEH,* διαυγ. *A 10 al.,* + αυτοις *EKLP al. sy* || χριστ.] κυριου *C* || του αορατου θεου *LP al. sy*[h] || 5 ⟩ ιησ. χριστ. ℵ*ACDEf sy*[h]

d'atansar-se a ell.» Sant Pau manlleva, sembla, aquest detall a una tradició que trobem reportada en Filó, *Vida de Moisès*, III.

9. — *Fou glòria.* Segons la Vg. «és glòria». Tanmateix, el context sembla exigir el temps pretèrit.

13. — *I no com Moisès...* Això és: «I no fem com Moisès, el qual posava...»

En la fi. En la Vg. llegim : «En la faç.» La lliçó grega πρόσωπον té en favor seu la majoria dels Sants Pares.

14. — *En Crist és llevat.* Gramaticalment, sembla que el subjecte d'aquest verb és *el vel.* Meyer, Bisping i altres exegetes són de parer que el dit subjecte és l'*Antic Testament.*

15. — *Un vel és posat sobre llur cor.* En les sinagogues, els jueus es cobrien

tre, que era moridor, 8 ¿com no serà molt més en glòria l'administració
de l'esperit? 9 Perquè si el ministeri de la condemnació fou glòria, molt
més l'avança en glòria el ministeri de la justícia. 10 Car allò que fou glo-
rificat no fou glorificat en aquest aspecte, a causa de la sobrepuja de
glòria. 11 Perquè si allò que era moridor fou amb glòria, molt més allò
que roman és amb glòria. 12 Tenint, doncs, tal esperança, usem de molt
franc parlar, 13 i no com Moisès posava un vel sobre el seu rostre, per
tal que els fills d'Israel no fixessin l'esguard en la fi d'allò que era mori-
dor. 14 Però llurs sentits s'esmussaren, perquè fins al dia d'avui damunt
la lectura de l'Antic Testament roman el mateix vel no retirat, perquè en
Crist és llevat; 15 ans fins avui, sempre que és llegit Moisès, un vel és
posat sobre llur cor, 16 però quan s'haurà convertit al Senyor, el vel serà
retirat. 17 Però el Senyor és l'esperit, i on és l'esperit del Senyor, és la
llibertat. 18 Però tots nosaltres, que contemplem sense cap vel al rostre
la glòria del Senyor, ens transformem en la mateixa imatge de glòria en
glòria, talment com per l'esperit del Senyor.

(C. IV.) 1 Per això, tenint aquest ministeri, segons misericòrdia que
ens ha estat feta, no defallim, 2 ans refusem les secreteses vergonyants,
no comportant-nos amb doblesa, ni falsejant la paraula de Déu, sinó amb
la manifestació de la veritat, recomanant-nos nosaltres mateixos a tota
consciència d'home davant Déu. 3 I si encara és cobert d'un vel el nos-
tre evangeli, per als qui es perden és cobert, 4 en els quals el déu d'aquest
segle encegà les intel·ligències dels descreients, per tal que no els brilli
la claror de l'evangeli de la glòria del Crist, el qual és imatge de Déu.
5 Perquè no ens prediquem pas a nosaltres mateixos, sinó a Jesucrist

8, Gal. III, 14. **13**, Ex. XXXIV, 33; Rom. XI, 7, 25. **16**, Ex. XXXIV, 34. **17**, Io. IV, 24; Gal. V, 1, 13. **18**, Ex. XVI, 7, 10. **1**, Sup. III, 6. **2**, I Cor. IV, 5. **4**, Col. I, 15.

la testa amb un vel per a llegir la Sagrada Escriptura i fer les pregàries litúrgiques. Aquest costum no s'observava ja en el temps de Sant Pau. És probable, doncs, que no hi fa al·lusió.

18. — *De glòria en glòria.* Segons la Vg., «de claredat en claredat».

Talment com per l'esperit del Senyor. L'Esperit Sant essent en nosaltres a manera de causa formal de la nostra transformació en fills de Déu i imatges de Crist, Sant Pau, sempre que parla d'aquesta regeneració nostra, l'atribueix a l'Esperit del Senyor.

1. — *Tenint aquest ministeri.* Els versets 14-18 del capítol precedent formen una mena de parèntesi. L'Apòstol reprèn ara el raonament que havia començat a desenrotllar.

2. — *Ans refusem.* Literalment: «Ans refusàrem».

4. — *El déu d'aquest segle.* És el diable, que només Sant Pau anomena així, amb una possible al·lusió implícita a la idolatria. Una expressió semblant és la de Phil. III, 19: «quorum deus uenter est.» Es troben també metàfores semblants en la literatura rabínica.

κύριον, ἑαυτοὺς δὲ δούλους ὑμῶν διὰ Ἰησοῦν. 6 ὅτι ὁ θεὸς ὁ εἰπών· ἐκ
σκότους φῶς λάμψει, ὃς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν πρὸς φωτισμὸν
τῆς γνώσεως τῆς δόξης τοῦ θεοῦ ἐν προσώπῳ Ἰησοῦ Χριστοῦ.
7 Ἔχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσιν, ἵνα ἡ
ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως ᾖ τοῦ θεοῦ καὶ μὴ ἐξ ἡμῶν· 8 ἐν παντὶ θλιβό-
μενοι ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενοι, ἀπορούμενοι ἀλλ' οὐκ ἐξαπορούμενοι,
9 διωκόμενοι ἀλλ' οὐκ ἐγκαταλειπόμενοι, καταβαλλόμενοι ἀλλ' οὐκ ἀπολ-
λύμενοι, 10 πάντοτε τὴν νέκρωσιν τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιφέρον-
τες, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι ἡμῶν φανερωθῇ. 11 ἀεὶ γὰρ
ἡμεῖς οἱ ζῶντες εἰς θάνατον παραδιδόμεθα διὰ Ἰησοῦν, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ
τοῦ Ἰησοῦ φανερωθῇ ἐν τῇ θνητῇ σαρκὶ ἡμῶν. 12 ὥστε ὁ θάνατος ἐν
ἡμῖν ἐνεργεῖται, ἡ δὲ ζωὴ ἐν ὑμῖν. 13 ἔχοντες δὲ τὸ αὐτὸ πνεῦμα τῆς
πίστεως, κατὰ τὸ γεγραμμένον· «ἐπίστευσα, διὸ ἐλάλησα,» καὶ ἡμεῖς
πιστεύομεν, διὸ καὶ λαλοῦμεν, 14 εἰδότες ὅτι ὁ ἐγείρας τὸν κύριον Ἰη-
σοῦν καὶ ἡμᾶς σὺν Ἰησοῦ ἐγερεῖ καὶ παραστήσει σὺν ὑμῖν. 15 τὰ γὰρ
πάντα δι' ὑμᾶς, ἵνα ἡ χάρις πλεονάσασα διὰ τῶν πλειόνων τὴν εὐχαρι-
στίαν περισσεύσῃ εἰς τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ.
16 Διὸ οὐκ ἐγκακοῦμεν, ἀλλ' εἰ καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρε-
ται, ἀλλ' ὁ ἔσω ἡμῶν ἀνακαινοῦται ἡμέρᾳ καὶ ἡμέρᾳ. 17 τὸ γὰρ παραυ-
τίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως ἡμῶν καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον
βάρος δόξης κατεργάζεται ἡμῖν, 18 μὴ σκοπούντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα
ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα· τὰ γὰρ βλεπόμενα πρόσκαιρα, τὰ δὲ μὴ βλε-
πόμενα αἰώνια.
(C. V.) 1 Οἴδαμεν γὰρ ὅτι ἐὰν ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἰκία τοῦ σκήνους

5 *δια ιησου* ℵ*A*C 17 *lat* || 6 *om.* ος *D*FG 36 e* || *om.* της δοξης *17 al.* || τ. θεου] αυτου *C*D*FG 39* || *om.* ιησου *AB 17* || 11 *inc.* ει γαρ *FKg Tert sy*p || ιησου χριστου *D*FG* || 13 διο] + και ℵ*FG sy* || 14 *om.* κυριον *B 17 al. Tert vg* || συν] δια *KL al. sy* || παραστ.] + ημας *17* || 17 παραυτ.] + προσκαιρον και *D*EFG 31 vg sy*p || *om.* ημων *B sy*p

6. — *De les tenebres resplendeixi la llum.* Al·lusió a Gn. I, 3, on es llegeix la història de la Creació.

7. — La natura humana és com un vas de terrissa, inapte en si per a portar la grandesa d'aquest ministeri. Així es veu millor que els resultats admirables són de Déu. Amb tot, és molt probable que Sant Pau faci al·lusió als seus defectes naturals: estil incorrecte, migradesa corporal i potser salut frèvola.

La sobrepuixança de la virtut. Hebraisme. Com si diguéssim: «la virtut sobrepuixant».

8.—*Perplexos.* El grec ἀπορούμενος significa un destorb o entrebanc extrem.

10.—*Portant en el cos la mort de Jesús.* Perquè el valor de la redempció acomplida per Jesucrist ens sigui aplicat, cal que conformem amb Jesús crucificat la nostra vida, mortificant el nostre cos.

En el nostre cos. Vg. posa: «en els nostres cossos», malgrat de tenir en contra gairebé tots els manuscrits grecs.

17.—*Perquè la lleu tribulació nostra del temps present.* Segons Vg.: «Perquè la momentània i lleu...» La majoria dels manuscrits grecs manquen de l'adjectiu corresponent a *momentània.* Els

Senyor; nosaltres, però, servents vostres per Jesús. [6] Perquè el Déu que
digué: De les tenebres resplendeixi la llum, resplendí en els nostres cors
per a il·luminació del coneixement de la glòria de Déu a la faç de Je-
sucrist.

[7] Però tenim aquest tresor en vasos de fang, per tal que la sobrepuixan-
ça de la virtut sigui de Déu i no de nosaltres: [8] en tota cosa atreballats,
però no esclafats; perplexos, però no desesperats; [9] perseguits, però no
desemparats; rebatuts, però no perduts, [10] sempre portant arreu en el cos
la mort de Jesús, per tal que també la vida de Jesús es manifesti en el
nostre cos. [11] Car sempre, nosaltres, els vivents, som lliurats a la mort
per Jesús, perquè també la vida de Jesús es manifesti en la nostra carn
mortal, [12] talment que en nosaltres obra la mort, però en vosaltres la vida.
[13] Però tenint el mateix esperit de la fe, segons allò que és escrit: «He
cregut, i per això he parlat», també nosaltres creiem, i també per això
parlem, [14] sabent que qui ressuscità el Senyor Jesús també a nosaltres ens
ressuscitarà amb Jesús i ens posarà junt a vosaltres. [15] Perquè tot és per
causa de vosaltres, a fi que la gràcia, multiplicada, faci ben abundants les
accions de gràcies dels molts per a glòria de Déu.

[16] Per això no defallim, ans, ni que el nostre home exterior es destruei-
xi, però el nostre home interior es renova de dia en dia. [17] Perquè la
lleu tribulació nostra del temps present ens llavora un pes etern excessiva-
ment desmesurat de glòria; [18] no esguardant nosaltres les coses que es
veuen, sinó les que no es veuen; car les que es veuen són temporals, però
les que no es veuen, eternes.

(C. V.) [1] Perquè sabem que si la casa terrena del nostre atendament

6, Gn. I, 3. 7, I Cor. II, 5. 10, Rom. VIII, 11. 11, Ps. XLIII, 23; Rom. VIII, 36. 13, Ps. CXV, 10. 14, I Cor. VI, 14. 17, Rom. VIII, 18.

manuscrits siríacs, l'armeni i alguns de grecs insereixen πρόσκαιρον.

Excessivament desmesurat de glòria. Sant Pau empra una expressió enèrgicament ponderativa, que no té parió en cap altre dels seus escrits.

1-4. — En aquest passatge, Sant Pau es refereix al desig dels corintis d'ésser del nombre dels qui la parúsia trobarà vius, i així s'estalviaran la descomposició de la mort. El consol principal dels qui no fruiran d'aquest privilegi és que a la destrucció del cos *(la casa terrena)*, rebran una casa eterna, no feta de mà d'home, en el cel. Segons l'altra comparança del v. 4, el cos mortal és un vestit que serà sobrevestit celestialment. Aquesta casa eterna, aquest vestit celeste, per uns és el cos gloriós, per altres la mateixa glòria del cel, que els traspassats en el Senyor reben ja bon punt són privats del cos mortal, mentre que el cos gloriós no el tenen sinó idealment, com un crèdit a cobrar infal·liblement. La primera interpretació és la més comuna i la més rebedora.

1. — *La casa terrena.* Aquest adjectiu no significa aquí allò que prové de la terra, sinó allò que és damunt la terra. Per això Vg. empra *terrestris* i no *terrenus.*

καταλυθῇ, οἰκοδομὴν ἐκ θεοῦ ἔχομεν, οἰκίαν ἀχειροποίητον αἰώνιον ἐν
τοῖς οὐρανοῖς. 2 καὶ γὰρ ἐν τούτῳ στενάζομεν, τὸ οἰκητήριον ἡμῶν τὸ
ἐξ οὐρανοῦ ἐπενδύσασθαι ἐπιποθοῦντες, 3 εἴ γε καὶ ἐνδυσάμενοι οὐ
γυμνοὶ εὑρεθησόμεθα. 4 καὶ γὰρ οἱ ὄντες ἐν τῷ σκήνει στενάζομεν
βαρούμενοι, ἐφ' ᾧ οὐ θέλομεν ἐκδύσασθαι ἀλλ' ἐπενδύσασθαι, ἵνα κατα-
ποθῇ τὸ θνητὸν ὑπὸ τῆς ζωῆς. 5 ὁ δὲ κατεργασάμενος ἡμᾶς εἰς αὐτὸ
τοῦτο θεός, ὁ δοὺς ἡμῖν τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύματος. 6 Θαρροῦντες
οὖν πάντοτε καὶ εἰδότες ὅτι ἐνδημοῦντες ἐν τῷ σώματι ἐκδημοῦμεν ἀπὸ
τοῦ κυρίου· 7 διὰ πίστεως γὰρ περιπατοῦμεν, οὐ διὰ εἴδους· 8 θαρροῦ-
μεν δὲ καὶ εὐδοκοῦμεν μᾶλλον ἐκδημῆσαι ἐκ τοῦ σώματος καὶ ἐνδημῆσαι
πρὸς τὸν κύριον. 9 διὸ καὶ φιλοτιμούμεθα, εἴτε ἐνδημοῦντες εἴτε ἐκδη-
μοῦντες, εὐάρεστοι αὐτῷ εἶναι. 10 τοὺς γὰρ πάντας ἡμᾶς φανερωθῆναι
δεῖ ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομίσηται ἕκαστος τὰ διὰ
τοῦ σώματος πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν εἴτε φαῦλον.

3. Apologia simplicitatis et sinceritatis svae

11 Εἰδότες οὖν τὸν φόβον τοῦ κυρίου ἀνθρώπους πείθομεν, θεῷ δὲ
πεφανερώμεθα· ἐλπίζω δὲ καὶ ἐν ταῖς συνειδήσεσιν ὑμῶν πεφανερῶ-
σθαι. 12 οὐ πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνομεν ὑμῖν, ἀλλὰ ἀφορμὴν διδόντες
ὑμῖν καυχήματος ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα ἔχητε πρὸς τοὺς ἐν προσώπῳ καυχω-

V. 3 ει γε] ειπερ *BDEFG al.* || εκδυσαμενοι *D*FG e Tert Ambrosiast* || 4 σκηνει] + τουτω *DEFG al. sy* || 5 ο και δους *EKL al.* sy^{h} || 6 κυρ.] θεου $D^{*}F^{gr}G$ || 7 και ου δια *FG* || 8 θαρρουντες ℵ *80 Tert* || κυρ.] θεον D^{gr} *17 Ambrosiast arm* || 10 δια] ιδια *dg vg* || φαυλ.] κακον *BDEFGKLP al.* || 12 *inc.* ου γαρ *EKL al.* || υπ. υμων ℵ*B 17*

2. — *Perquè dins ella...* La locució «Nam et in hoc» de Vg. no significa, com alguns afirmen, « car en això »; puix que el pronom del text grec es refereix evidentment al substantiu σκήνους, del verset precedent, que traduïm per *atendament.* Remarquem que els neoplatònics solen donar al cos el nom de *vestit de l'ànima,* ço que explica el pensament de la resta del verset.

3. — *Tota vegada que siguem trobats vestits, i no despullats.* Expressió de sentit discutit. Segons la Vg. i la major part dels comentaristes antics i moderns, expressa la condició : posat que en aquell moment siguem trobats vestits (del cos), ço és vius, i no despullats, ço és morts. Sols amb aquesta condició, podem dalejar per ésser sobrevestits. Molts comentaristes moderns, fundats sobretot en raons filològiques, ho prenen com una explicació del desig d'arribar vius en aquell dia «per tal com (εἴ γε significant *siquidem,* i no pas *si uero)* una vegada revestits de la glòria celeste, no serem trobats nus, ço és no morirem més.» La negació οὐ no afectaria l'adjectiu γυμνοί (nus), sinó el verb εὑρεθησόμεθα (serem trobats), i tindria el valor d'οὐκέτι (ja no). Preferim la primera interpretació, que és la tradicional i, avui i tot, la més comuna.

Siguem trobats vestits. La lliçó de Vg. dóna aquí, segons opinió dels millors

s'esgruna, tenim de Déu un edifici, una casa no feta de mà d'home, eter-
na, en els cels. [2] Perquè dins ella gemeguem, dalejant per sobrevestir-
nos de la nostra habitació, la que és en el cel, [3] tota vegada que siguem
trobats vestits, i no despullats. [4] Perquè els qui som en aquesta tenda
gemeguem afeixugats, per tal com no volem desvestir-nos, sinó sobreves-
tir-nos, talment que ço que és mortal sigui absorbit per la vida. [5] I qui
ens treballà just per a això, és Déu, el qual ens donà les penyores de l'es-
perit. [6] Confiant, doncs, sempre i sabent que mentre habitem en el cos
som exiliats del Senyor, [7] perquè per fe caminem, i no per aspecte, [8] amb
tot, tenim confiança i ens abelliria més tost de departir-nos del cos envers
el Senyor. [9] Per això maldem per tal de, o habitant-hi, o partint-ne, ésser
agradables a ell. [10] Car tots nosaltres hem de comparèixer davant el tri-
bunal del Crist, per tal que cadascú reporti les coses fetes vivint en el cos,
segons el que féu, o bo, o dolent.

3. Defensa de la seva simplicitat i sinceritat

[11] Coneixent, doncs, la temor del Senyor, persuadim els homes, però
som palesos a Déu, i espero d'ésser palesos també a les vostres cons-
ciències. [12] No ens recomanem altra vegada a vosaltres, ans us donem
motiu de gloriejar-vos en nosaltres, perquè el tingueu contra aquells

2, Rom. VIII, 23. **3**, Apc. XVI, 15. **4**, I Cor. XV, 53. **5**, Sup. I, 22; Eph. I, 13 s. **8**, Phil. I, 23. **10**, Rom. XIV, 10; Eph. VI, 8; Io. V, 29. **12**, Sup. III, 1.

exegetes contemporanis, el veritable sentit del text original. Si en lloc de *vestits* admetéssim *despullats,* que hom troba en alguns manuscrits i que Tischendorf insereix en la seva edició, passaríem per una tautologia verament inexplicable.

5. — *I qui ens treballà*. La Vg. empra el present en lloc del pretèrit.

Les penyores de l'Esperit. Vegeu la nota a I, 22.

6. — *En el cos.* Literalment: «a casa o en la casa». Els verbs *habitem* i *som exiliats* corresponen a dos verbs compostos d'un mateix verb primitiu amb dues diferents preposicions prefixes, ço que produeix una elegant paronomàsia impossible de traduir.

7. — *Per fe caminem, i no per aspecte.* Distinció ben marcada entre la fe i la ciència. La fe no funda el seu assentiment en la percepció immediata de l'objecte, com la ciència, sinó en l'autoritat de Déu que en dóna testimoni. En la vida sobrenatural, no ens guiem per la ciència, sinó per la fe, que és l'arrel d'aquella vida. Traduïm per *aspecte* el grec εἶδος que significa la presència immediata de l'objecte contemplat.

10. — El judici serà universal, per a tots els adults, i fundat sobre les accions morals de cadascun. Aquest text no es pot referir al judici particular, sinó en virtut d'una extensió del sentit.

Les coses fetes vivint en el cos. Vg. i molts Pares llatins tradueixen «les coses pròpies del cos». Els manuscrits grecs unànimement porten διὰ τοῦ σώματος que traduïm fidelment, seguint els millors intèrprets.

μένους καὶ μὴ ἐν καρδίᾳ. [13] εἴτε γὰρ ἐξέστημεν, θεῷ· εἴτε σωφρονοῦ-
μεν, ὑμῖν. [14] ἡ γὰρ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ συνέχει ἡμᾶς, κρίναντας τοῦτο,
ὅτι εἷς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν· ἄρα οἱ πάντες ἀπέθανον· [15] καὶ ὑπὲρ
πάντων ἀπέθανεν ἵνα οἱ ζῶντες μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσιν ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ
αὐτῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι. [16] Ὥστε ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ νῦν οὐδένα
οἴδαμεν κατὰ σάρκα· εἰ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα Χριστόν, ἀλλὰ νῦν
οὐκέτι γινώσκομεν. [17] ὥστε εἴ τις ἐν Χριστῷ καινὴ κτίσις· τὰ ἀρχαῖα
παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονεν καινά. [18] τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ τοῦ καταλ-
λάξαντος ἡμᾶς ἑαυτῷ διὰ Χριστοῦ καὶ δόντος ἡμῖν τὴν διακονίαν τῆς
καταλλαγῆς, [19] ὡς ὅτι θεὸς ἦν ἐν Χριστῷ κόσμον καταλλάσσων ἑαυτῷ,
μὴ λογιζόμενος αὐτοῖς τὰ παραπτώματα αὐτῶν, καὶ θέμενος ἐν ἡμῖν
τὸν λόγον τῆς καταλλαγῆς. [20] Ὑπὲρ Χριστοῦ οὖν πρεσβεύομεν ὡς τοῦ
θεοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν· δεόμεθα ὑπὲρ Χριστοῦ, καταλλάγητε τῷ

14 οτι] + ει *C al. f Aug vg arm* || 16) και ει *FGde vg sy*ᵖ, ει δε και *ELP al. sy*ʰ || 17 *fin.*] + τα παντα *EKLP* (*17 al.*) || 18 δια ιησου χρ. *EKL al.* || 19 ημιν] + του ευαγγελιου *D*EFG* || 20 δεο-μενοι *D*FGe*

14.—*L'amor de Crist.* No l'amor que hem de tenir al Crist, sinó el que ens té ell a nosaltres.

Ens constreny. Mot difícil de traduir, aquest συνέχει grec. Vg. tradueix bé *urget,* Sant Joan Crisòstom entén *no ens deixa sossegar,* Teodoret, *ens inflama,* el P. Prat proposa aquests sentits: *ens posseeix sense reserva, ens domina i ens prem, ens anima i ens impedeix de pensar en nosaltres.* Demanem indulgència per l'arcaisme *constreny,* que pot plegar-se a bastants d'aquests sentits i ens ha estat suggerit per la versió catalana medieval.

15. — *I que morí per tots.* Afegim el *que,* no existent en l'original, per tal de deixar ben clar que la proposició següent és també afectada pel verb *en considerar* del v. anterior.

El pensament exposat en aquests dos versets és que l'amor del Crist per nosaltres excita amb acuitament els apòstols a abnegar-se per ell, atès: 1.r) que en morir el Crist, tots els homes moriren; 2.n) que si el Crist morí per tots, fou perquè aquests no visquessin ja per a ells, sinó per al que per ells morí i ressuscità. ¿De quina mort moriren tots els homes en la mort del Crist? Sant Tomàs en proposa tres: la mort espiritual (Sant Agustí), o sia el pecat original; la mort mística, o sia morir a la vida anterior del pecat, significant així no que hagin mort tots realment amb Crist, sinó que han de morir; i la mort moral, o sia que cadascú s'ha de tenir per mort a si mateix. La primera és inadmissible, perquè Sant Pau hauria de dir: *un morí per tal com tots moriren,* ço que és lluny del seu pensament. La tercera no és probable, perquè tindria un to directament exhortatori, que només en ressurt indirectament i com a conseqüència. Els comentadors adopten generalment la segona, expressiva del fet que tots els incorporats al Crist pel baptisme moren místicament amb ell, llur representant comú, expressió viva de la solidaritat entre Crist i nosaltres.

Qui per tots morí i ressuscità. Havent vingut el Crist per unir-nos a ell i associar-nos al seu triomf, no li bastava de morir per nosaltres. La resurrecció és un complement necessari de l'obra de la redempció. Aquesta conformació nostra amb les dues fases de l'obra redemptriu és simbolitzada pel baptisme, en el qual morim i ressuscitem místicament amb el Crist. Així també la nostra fe no és solament en el Crist mort, ans també en el Crist ressuscitat a nova vida, com tantes vegades exigeix l'Apòstol (Rom. IV, 24; X, 9; I Thes. IV, 14).

16. — Verset difícil. Qui ha penetrat

qui es gloriegen parençosament, però no en el cor. [13] Perquè si foraeixim de nosaltres, és per a Déu, i si som en el nostre seny, és per a vosaltres. [14] Perquè l'amor del Crist ens constreny, en considerar nosaltres que un per tots morí, i per tant tots moriren; [15] i que morí per tots, per tal que els qui viuen ja no visquin per a ells, sinó per a aquell qui per tots morí i ressuscità. [16] Talment que nosaltres, d'ara més, no coneixem ningú segons la carn, i si coneguérem segons la carn el Crist, però ara ja no l'hi coneixem. [17] De manera que si algú és en el Crist, és una nova creatura: passaren les coses velles, heus aquí que han tornat noves. [18] I totes les coses vénen de Déu que ens reconcilià amb ell mitjançant el Crist i ens donà el ministeri de la reconciliació.
[19] Per tal com Déu es reconciliava el món amb ell en el Crist, no comptant-los llurs delictes i posant en nosaltres la paraula de reconciliació.
[20] Exercim, doncs, de legats del Crist, talment com si Déu exhortés per mitjà de nosaltres. Pel Crist supliquem: reconcilieu-vos amb Déu.

17, Is. XLIII, 19; LXV, 17; Gal. VI, 15; Apc. XXI, 5. **20**, Eph. VI, 20.

el misteri de Crist (cf. Eph., III, 3, 6) ha de pensar i viure solament per ell i deixar tot criteri carnal, ço és, purament humà. El mateix Pau, posat que hagués conegut Crist *segons la carn,* ara ja no el coneix així. El *d'ara més* (ἀπὸ τοῦ νῦν) es refereix al moment de la conversió de l'Apòstol. Aquesta segona part (*si coneguérem,* etc.), enclou, segons la interpretació més probable, una concessió hipotètica: *encara que haguésim conegut.* D'altres intèrprets hi volen veure una hipòtesi real, i l'expliquen de diferent manera: *a*) abans de la meva conversió, vaig conèixer Jesús en vida mortal, però la meva coneixença d'ara és tota espiritual (Schlatter, J. Weiss, Moe, etc.); *b)* abans de la meva conversió, jo veia en Crist un malfactor (Cornely, B. Weiss, etc.); *c)* al principi de la meva conversió, jo coneixia malament el Crist, però després he anat rectificant i perfeccionant aquella idea falsa. La primera explicació no és gens probable, la segona és possible, la terça és heterodoxa i topa amb les repetides afirmacions de Sant Pau sobre la immutabilitat del seu evangeli.

17-20. — Tres fases de la reconciliació de l'home amb Déu: iniciativa del Pare, que constitueix el seu Fill víctima d'expiació, i oblida, per esguard d'ell, els crims dels homes; designació dels apòstols com a ministres de la reconciliació i legats de Crist per a anunciar-la i acomplir-la; resposta de l'home, posant-se en disposició de fer fructuosa en ell l'acció reconciliadora de Déu. Els apòstols són els primers en qui s'opera el renovellament en el Crist, anunciat en el v. 17: tots els pronoms de primera persona del v. 18 (ἡμᾶς, ἡμῖν) es refereixen als apòstols. Ells anuncien al món la paraula de la reconciliació (v. 19), i resumeixen llur missatge en aquestes paraules: *Reconcilieu-vos amb Déu* (v. 20), ço és corresponeu dignament a la iniciativa divina.

17. — *Si algú és en el Crist.* Vg. tradueix bastant confusament aquest verset.—*Una nova creatura.* La natura elevada a la dignitat sobrenatural de fills de Déu, creada en nosaltres per l'Esperit santificador, en incorporar-nos al Crist per la gràcia.

Han tornat noves. Alguns manuscrits grecs afegeixen *totes,* lliçó seguida per Vg.

19. — *No comptant-los llurs deutes.* Cal referir *los* i *llurs* no a la paraula *món*, sinó al substantiu *homes*, que és en la ment de l'Apòstol.

θεῷ. [21] τὸν μὴ γνόντα ἁμαρτίαν ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν, ἵνα
ἡμεῖς γενώμεθα δικαιοσύνη θεοῦ ἐν αὐτῷ.
(C. VI.) [1] Συνεργοῦντες δὲ καὶ παρακαλοῦμεν μὴ εἰς κενὸν τὴν
χάριν τοῦ θεοῦ δέξασθαι ὑμᾶς· — [2] λέγει γάρ·

« καιρῷ δεκτῷ ἐπήκουσά σου
καὶ ἐν ἡμέρᾳ σωτηρίας ἐβοήθησά σοι· »

ἰδοὺ νῦν καιρὸς εὐπρόσδεκτος, ἰδοὺ νῦν ἡμέρα σωτηρίας· — [3] μηδεμίαν
ἐν μηδενὶ διδόντες προσκοπήν, ἵνα μὴ μωμηθῇ ἡ διακονία, [4] ἀλλ' ἐν
παντὶ συνιστάνοντες ἑαυτοὺς ὡς θεοῦ διάκονοι, ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν
θλίψεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν στενοχωρίαις, [5] ἐν πληγαῖς, ἐν φυλακαῖς,
ἐν ἀκαταστασίαις, ἐν κόποις, ἐν ἀγρυπνίαις, ἐν νηστείαις, [6] ἐν ἁγνότητι,
ἐν γνώσει, ἐν μακροθυμίᾳ, ἐν χρηστότητι, ἐν πνεύματι ἁγίῳ, ἐν ἀγάπῃ
ἀνυποκρίτῳ, [7] ἐν λόγῳ ἀληθείας, ἐν δυνάμει θεοῦ· διὰ τῶν ὅπλων τῆς
δικαιοσύνης τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν, [8] διὰ δόξης καὶ ἀτιμίας, διὰ
δυσφημίας καὶ εὐφημίας· ὡς πλάνοι καὶ ἀληθεῖς, [9] ὡς ἀγνοούμενοι καὶ
ἐπιγινωσκόμενοι, ὡς ἀποθνήσκοντες καὶ ἰδοὺ ζῶμεν, ὡς παιδευόμενοι
καὶ μὴ θανατούμενοι, [10] ὡς λυπούμενοι ἀεὶ δὲ χαίροντες, ὡς πτωχοὶ
πολλοὺς δὲ πλουτίζοντες, ὡς μηδὲν ἔχοντες καὶ πάντα κατέχοντες.
[11] Τὸ στόμα ἡμῶν ἀνέῳγεν πρὸς ὑμᾶς, Κορίνθιοι, ἡ καρδία ἡμῶν
πεπλάτυνται· [12] οὐ στενοχωρεῖσθε ἐν ἡμῖν, στενοχωρεῖσθε δὲ ἐν τοῖς
σπλάγχνοις ὑμῶν· [13] τὴν δὲ αὐτὴν ἀντιμισθίαν, ὡς τέκνοις λέγω,
πλατύνθητε καὶ ὑμεῖς.
[14] Μὴ γίνεσθε ἑτεροζυγοῦντες ἀπίστοις· τίς γὰρ μετοχὴ δικαιοσύνῃ
καὶ ἀνομίᾳ; ἢ τίς κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; [15] τίς δὲ συμφώνησις

VI. 1 παρακαλουντες *D*EFG* || 2 ευπρ.] δεκτος *FG* || 3 η διακ. ημων *DEFG al. vg sy* || 7 δυν.] + πνευματος *47* || 9 παιδ.] πειραζομενοι *D*FGe Ambrosiast* || 11 ω κορινθ. *FGgr vg* || 15 χριστω *DEFgrGKL al. sy*

21. — *Al que no coneixia pecat.* La negació emprada ací pel grec (μή en lloc d'οὐ) dóna a la frase un matís intraduïble: *tot i no coneixent pecat. Pecat* no vol dir aquí *sacrifici pel pecat,* com interpreta Sant Agustí, car aquest sentit és estrany al Nou Testament i i no es podria conjuminar amb el fet correlatiu que nosaltres esdevinguem justícia de Déu. El sentit és que Jesucrist, adoptant la natura humana i fent-se representant de la humanitat pecadora, estén a ell el pecat dels seus germans, tot i no conèixer-lo personalment, d'igual manera com en un altre lloc es diu que esdevingué maledicció (Gal. III, 13). Així, per la mateixa solidaritat, la justícia de Déu que és en ell s'estén a nosaltres per mèrits d'ell.

2. — *Car diu.* Qui? Déu, o l'Escriptura. Aquesta manera de citar la Sagrada Escriptura sense anomenar-la és molt corrent en el Talmud i en molts escrits jueus. — Aquest verset forma com un parèntesi.

3. — *El ministeri.* Vg. afegeix: *nostre* que no consta en el text grec.

[21] Al que no coneixia pecat, per nosaltres el féu esdevenir pecat, per tal que nosaltres esdevinguéssim justícia de Déu en ell.

(C. VI.) [1] En tant, doncs, que col·laboradors, us exhortem també a no haver rebut endebades la gràcia de Déu. — [2] Car diu:

« En temps propici et vaig escoltar
i en dia de salut et vaig socórrer. »

Heus aquí ara temps propici, heus aquí ara temps de salut, — [3] no donant en res cap ocasió d'escàndol, perquè no sigui vituperat el ministeri, [4] ans en tota cosa recomanant-nos nosaltres mateixos com a ministres de Déu en la molta paciència, en tribulacions, en necessitats, en angoixes, [5] en cops, en presons, en avalots, en fatigues, en vetlles, en dejunis, [6] amb puresa, amb ciència, amb longanimitat, amb benignitat, amb Esperit Sant, amb caritat no fingida, [7] amb paraula de veritat, amb virtut de Déu; per les armes de la justícia a dreta i a esquerra, [8] per glòria i per ignomínia, per la mala fama i la bona, com a enganyadors, però vertaders, [9] com a desconeguts, però ben coneguts, com a morents i heus aquí que vivim, com a castigats, però no occits, [10] com a entristits, però sempre gojosos, com a pobres, però que molts n'enriquim, com qui no tenen res, però ho posseeixen tot.

[11] La nostra boca s'ha obert a vosaltres, corintis, el nostre cor s'ha eixamplat; [12] no esteu angoixats per nosaltres, ans esteu angoixats en les vostres entranyes. [13] Doncs per correspondre per igual, com a fills us parlo, eixampleu-vos també vosaltres.

[14] No esdevingueu desparelladament ajovats amb els infidels. Car ¿quina participació hi ha entre la justícia i la iniquitat? ¿O quina comunió de la llum amb les tenebres? [15] Ni ¿quina harmonia de Crist

21, I Ptr. II, 22. 2, Is. XLIX, 8. 3, I Cor. X, 32. 4, Sup. IV, 2; I Cor. IV, 1. 5, Inf. XI, 23 ss. 6, Rom. XII, 9. 7, I Cor II, 4; Inf. X, 4. 9, Ps. CXVII, 17 s.; I Cor. XV, 31. 11, Ps. CXVIII, 32. 13, I Cor. IV, 14. 15, I Cor. X, 20.

4. — *Recomanant-nos.* Vg. tradueix el participi pel present de subjuntiu. Segons Estius la substitució d'*exhibentes* per *exhibeamus* s'explica pel fet de llegir-se aquest passatge en l'ofici del primer diumenge de Quaresma.

7. — *A dreta i a esquerra.* Al·lusió a les armes que servien per a l'atac, com la llança i l'espasa, que es duien en la mà dreta, i a les que servien per a la defensa, com l'escut, que es portaven a l'esquerra.

14.—*No esdevingueu desparelladament ajovats.* El grec empra l'expressió ἑτεροζυγοῦντες que només es pot traduir per un circumloqui com el present. Hom fa al·lusió a la llei mosaica que prohibia l'ajovament de dos animals d'espècie diferent, com és ara el bou i l'ase.

Χριστοῦ πρὸς Βελίαρ; ἢ τίς μερὶς πιστῷ μετὰ ἀπίστου; 16 τίς δὲ συγκα-
τάθεσις ναῷ θεοῦ μετὰ εἰδώλων; ἡμεῖς γὰρ ναὸς θεοῦ ἐσμεν ζῶντος·
καθὼς εἶπεν ὁ θεὸς ὅτι «ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω, καὶ
ἔσομαι αὐτῶν θεός, καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μου λαός.» 17 διὸ

«ἐξέλθατε ἐκ μέσου αὐτῶν
καὶ ἀφορίσθητε, λέγει κύριος,
καὶ ἀκαθάρτου μὴ ἅπτεσθε·
18 κἀγὼ εἰσδέξομαι ὑμᾶς,
καὶ ἔσομαι ὑμῖν εἰς πατέρα,
καὶ ὑμεῖς ἔσεσθέ μοι εἰς υἱοὺς καὶ θυγατέρας,
λέγει κύριος παντοκράτωρ.»

(C. VII.) 1 Ταύτας οὖν ἔχοντες τὰς ἐπαγγελίας, ἀγαπητοί, καθαρί-
σωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, ἐπιτε-
λοῦντες ἁγιωσύνην ἐν φόβῳ θεοῦ.

4. Apologia epistolae prioris

2 Χωρήσατε ἡμᾶς· οὐδένα ἠδικήσαμεν, οὐδένα ἐφθείραμεν, οὐδένα
ἐπλεονεκτήσαμεν. 3 πρὸς κατάκρισιν οὐ λέγω· προείρηκα γὰρ ὅτι ἐν
ταῖς καρδίαις ἡμῶν ἐστε εἰς τὸ συναποθανεῖν καὶ συνζῆν. 4 πολλή μοι
παρρησία πρὸς ὑμᾶς, πολλή μοι καύχησις ὑπὲρ ὑμῶν· πεπλήρωμαι τῇ
παρακλήσει, ὑπερπερισσεύομαι τῇ χαρᾷ ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν. 5 Καὶ
γὰρ ἐλθόντων ἡμῶν εἰς Μακεδονίαν οὐδεμίαν ἔσχηκεν ἄνεσιν ἡ σάρξ
ἡμῶν, ἀλλ' ἐν παντὶ θλιβόμενοι· ἔξωθεν μάχαι, ἔσωθεν φόβοι. 6 ἀλλ' ὁ
παρακαλῶν τοὺς ταπεινοὺς παρεκάλεσεν ἡμᾶς ὁ θεὸς ἐν τῇ παρουσίᾳ
Τίτου· 7 οὐ μόνον δὲ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ παρακλήσει
ᾗ παρεκλήθη ἐφ' ὑμῖν, ἀναγγέλλων ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἐπιπόθησιν, τὸν ὑμῶν
ὀδυρμόν, τὸν ὑμῶν ζῆλον ὑπὲρ ἐμοῦ, ὥστε με μᾶλλον χαρῆναι. 8 ὅτι εἰ
καὶ ἐλύπησα ὑμᾶς ἐν τῇ ἐπιστολῇ, οὐ μεταμέλομαι, εἰ καὶ μετεμελόμην.

15 βελιαν $D^{gr}E^{gr}K$ *al.*, -λιαβ $F^{gr}G^{gr}$, -λιαλ *Tert Lucif fg vg* || μερ. μιστου *B 17* || 16 υμεις... εστε *CEFG al. vg sy* || ναοι ℵ* *122 Clem* || καθ. ειπ.] λεγει γαρ *DF*^{gr}*G Tert Aug* || μου] μοι *DEFG KL al. lat* || 17 *om.* λεγ. κυρ. *K 4 Tert* || VII. 2 *om.* ουδ. εφθ. *46. 109* || 4 υμας] + εστιν *D*E (vg)* || 7 *om.* υπ. εμου *K* || 8 ει 2°] + δε *B*

15. — *Belial.* Paraula hebrea que significa *inutilitat.*

16. — *Perquè nosaltres som.* En molts manuscrits grecs es llegeix *vosaltres soú.*

17-18. — En aquests versets, Sant Pau cita i acobla diversos passatges de l'Antic Testament amb llibertat quant a l'expressió, però amb gran fidelitat quant al sentit.

2. — *Doneu-nos acollença.* Alguns intèrprets donen a aquesta expressió un

amb Belial? ¿O quina part del fidel amb l'infidel? [16]¿O quina confor-
mitat del temple de Déu amb els ídols? Perquè nosaltres som temple del
Déu vivent, segons digué Déu: «Habitaré entre ells i hi caminaré, i seré
el Déu d'ells i ells seran el meu poble.» [17] Per això

Sortiu d'enmig d'ells
i separeu-vos, diu el Senyor,
i res d'immund no toqueu,
[18] i jo us acolliré,
i jo us seré com a pare
i vosaltres em sereu com a fills i filles,
diu el Senyor totpoderós.

(C. VII.) [1] Tenint, doncs, aquestes prometences, oh benamats, purifi-
quem-nos nosaltres mateixos de tota màcula de carn i d'esperit, acom-
plint la santedat en temor de Déu.

4. Defensa de la Lletra anterior

[2] Doneu-nos acollença: a ningú no hem fet greuge, ningú no hem
corromput, ningú no hem explotat. [3] No ho dic pas per condem-
nar, car ja he dit que sou en els nostres cors per a junts morir i junts
viure. [4] Molt franc parlar tinc amb vosaltres, molt de motiu de glòria;
estic ple de consol, sobreïxo de goig en tota la nostra tribulació. [5] Per-
què, havent vingut nosaltres a Macedònia, no tingué cap repòs la nostra
carn, ans en tot érem atreballats: per fora lluites, per dintre temences.
[6] Però Déu, que consola els humils, ens consolà amb l'arribada de
Titus; [7] i no solament amb la seva arribada, ans també amb la conso-
lació amb què fou consolat per causa de vosaltres, anunciant-nos el vos-
tre desig i el vostre plor i el vostre zel per mi, talment que em vaig
alegrar més. [8] Perquè si bé us vaig entristir amb la lletra, no em sap greu,

16, Lv. xxvi, 12; I Cor. iii, 16, 17; vi, 19; Hbr. viii, 10. **17**, Is. lii, 11. **18**, Ir. xxxi, 9, 33; II Sm. vii, 14. **2**, Inf. xii, 17. **3**, Sup. vi, 11 s. **4**, Sup. iii, 12. **5**, Sup. ii, 12 s.

sentit anàleg al que té en els passatges de Mt. XIX, 11 i Io. VIII, 37, i tradueixen: «compreneu-nos bé».

3. — *Per a junts morir i junts viure.* Com si digués: «Talment us porto dins al cor, que ni la vida ni la mort no us en podrien arrencar», o, com volen alguns: «És tan gran l'amor que us porto, que voldria viure i morir juntament amb vosaltres».

4. — *Molt franc parlar.* El substantiu παρρησία expressa la santa llibertat en l'ús del llenguatge, que podríem traduir molt bé per *franquesa.*

βλέπω γὰρ ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη εἰ καὶ πρὸς ὥραν ἐλύπησεν ὑμᾶς, [9] νῦν
χαίρω, οὐχ ὅτι ἐλυπήθητε, ἀλλ' ὅτι ἐλυπήθητε εἰς μετάνοιαν· ἐλυπή-
θητε γὰρ κατὰ θεόν, ἵνα ἐν μηδενὶ ζημιωθῆτε ἐξ ἡμῶν. [10] ἡ γὰρ κατὰ
θεὸν λύπη μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον ἐργάζεται· ἡ δὲ τοῦ
κόσμου λύπη θάνατον κατεργάζεται. [11] ἰδοὺ γὰρ αὐτὸ τοῦτο τὸ κατὰ
θεὸν λυπηθῆναι πόσην κατειργάσατο ὑμῖν σπουδήν, ἀλλὰ ἀπολογίαν,
ἀλλὰ ἀγανάκτησιν, ἀλλὰ φόβον, ἀλλὰ ἐπιπόθησιν, ἀλλὰ ζῆλον, ἀλλὰ
ἐκδίκησιν. ἐν παντὶ συνεστήσατε ἑαυτοὺς ἁγνοὺς εἶναι τῷ πράγματι.
[12] ἄρα εἰ καὶ ἔγραψα ὑμῖν, οὐχ ἕνεκεν τοῦ ἀδικήσαντος οὐδὲ ἕνεκεν τοῦ
ἀδικηθέντος, ἀλλ' ἕνεκεν τοῦ φανερωθῆναι τὴν σπουδὴν ὑμῶν τὴν ὑπὲρ
ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς [13] ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. διὰ τοῦτο παρακεκλήμεθα. Ἐπὶ
δὲ τῇ παρακλήσει ἡμῶν περισσοτέρως μᾶλλον ἐχάρημεν ἐπὶ τῇ χαρᾷ
Τίτου, ὅτι ἀναπέπαυται τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἀπὸ πάντων ὑμῶν· [14] ὅτι εἴ
τι αὐτῷ ὑπὲρ ὑμῶν κεκαύχημαι, οὐ κατῃσχύνθην, ἀλλ' ὡς πάντα ἐν
ἀληθείᾳ ἐλαλήσαμεν ὑμῖν, οὕτως καὶ ἡ καύχησις ἡμῶν ἡ ἐπὶ Τίτου
ἀλήθεια ἐγενήθη. [15] καὶ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς
ἐστιν ἀναμιμνησκομένου τὴν πάντων ὑμῶν ὑπακοήν, ὡς μετὰ φόβου καὶ
τρόμου ἐδέξασθε αὐτόν. [16] χαίρω ὅτι ἐν παντὶ θαρρῶ ἐν ὑμῖν.

8 *om.* γαρ *BD* Ambrosiast* || 9 *om.* νυν *D*e* || 10 εργ.] κατεργαζεται *FGKL al.* || 11 λυπ.] + υμας *DEKLP al. vg* || 12 αλλ ουδε ενεκ. *B 37. 73* || ημων την υπ. υμων *f Ambrosiast vg* || 14 παντοτε *C F^gr G sy^h* || η καυχ. υμων *BF^gr* || *om.* η 2° *ℵ*B al.* || προς τιτον *DEFGP al. lat sy* || 15 *om.* παντων *ℵ**

10. — *Per a salut irrevocable.* Traduïm per *irrevocable* el grec ἀμεταμέλητον, que Vg. tradueix per *estable,* i Sant Agustí per *impoenitendam* = *impenedible.*

11. — *I encara...* Sis vegades repeteix l'Apòstol aquesta conjunció, ço que dóna a la frase una energia poques vegades igualada.

12. — *Del qui féu la injúria ni del qui fou injuriat.* Al·ludeix respectivament l'incestuós i el pare d'aquest.

La vostra sol·licitud per nosaltres. Segons Vg.: «la nostra sol·licitud per vos-

per bé que me'n sabia, car veig que aquella lletra, si bé per una estona, us
entristí; [9] ara me n'alegro, no pas que us entristíssiu, ans que us entris-
tíssiu per a penitència; perquè us entristíreu segons Déu, per tal que no
fóssiu en res perjudicats de nosaltres. [10] Car l'aflicció segons Déu pro-
dueix penitència per a salut irrevocable, però l'aflicció del món produeix
la mort. [11] Car heus aquí, això mateix d'haver-vos entristit segons Déu,
quanta sol·licitud ha produït en vosaltres, i encara disculpa, i encara in-
dignació, i encara temor, i encara desig, i encara zel, i encara vindicta:
en tota guisa mostràreu que vosaltres éreu nets en aquell afer. [12] Així,
doncs, si us vaig escriure, no fou pas a causa del qui féu la injúria ni del
qui fou injuriat, sinó per tal que es fes palesa la vostra sol·licitud per nos-
altres, la que teniu entre vosaltres [13] a la presència de Déu. Per això fórem
consolats. Però quant a la nostra consolació, molt més ens alegràrem
pel goig de Titus, per tal com el seu esperit fou tranquil·litzat per tots
vosaltres. [14] Perquè si gens m'he gloriejat davant ell sobre vosaltres, no
n'he estat avergonyit; ans així com a vosaltres us havíem parlat en tot
amb veritat, igualment resultà veritat la nostra glòria davant Titus. [15] I
el seu afecte entranyable és més abundant envers vosaltres, recordant
l'obediència de tots vosaltres, com amb temor i tremolor el rebéreu.
[16] Estic joiós perquè em puc fiar de vosaltres en tota cosa.

9, Sup. II, 4. **10**, I Ptr. II, 19. **14**, Inf. IX, 2. **15**, Eph. VI, 5.

altres». Tanmateix, els principals manuscrits i edicions duen la lliçó que traduïm al peu de la lletra, i que compta amb el vot favorable de Lachmann, Tischendorf i Meyer, entre altres.

13. — *Quant a la nostra consolació.* Així consta en els manuscrits grecs i en Vg. Algunes edicions gregues i no pocs intèrprets llegeixen *vostra* en lloc de *nostra*.

El seu esperit fou tranquil·litzat. Tal és, sembla, el sentit de l'expressió grega corresponent, més exacta que no pas el *refectus est* de Vg.

PARS ALTERA

ORATIO PAVLI PARAENETICA

(VIII, 1 - IX, 15)

(C. VIII.) [1] Γνωρίζομεν δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὴν χάριν τοῦ θεοῦ τὴν
δεδομένην ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Μακεδονίας, [2] ὅτι ἐν πολλῇ δοκιμῇ
θλίψεως ἡ περισσεία τῆς χαρᾶς αὐτῶν καὶ ἡ κατὰ βάθους πτωχεία
αὐτῶν ἐπερίσσευσεν εἰς τὸ πλοῦτος τῆς ἁπλότητος αὐτῶν· [3] ὅτι κατὰ
δύναμιν, μαρτυρῶ, καὶ παρὰ δύναμιν αὐθαίρετοι, [4] μετὰ πολλῆς παρα-
κλήσεως δεόμενοι ἡμῶν τὴν χάριν καὶ τὴν κοινωνίαν τῆς διακονίας τῆς
εἰς τοὺς ἁγίους, [5] καὶ οὐ καθὼς ἠλπίσαμεν, ἀλλ' ἑαυτοὺς ἔδωκαν πρῶτον
τῷ κυρίῳ καὶ ἡμῖν διὰ θελήματος θεοῦ, [6] εἰς τὸ παρακαλέσαι ἡμᾶς
Τίτον, ἵνα καθὼς προενήρξατο οὕτως καὶ ἐπιτελέσῃ εἰς ὑμᾶς καὶ τὴν
χάριν ταύτην.
[7] Ἀλλ' ὥσπερ ἐν παντὶ περισσεύετε, πίστει καὶ λόγῳ καὶ γνώσει καὶ

VIII. 2 απλ.] χρηστοτητος *37* || 3 παρα] υπερ *KLP al.* || 4 *fin.*] + δεξασθαι ημας *132 al. Ambrosiast arm*

VIII-IX. — Excitació delicadíssima als fidels de Corint perquè uneixin llurs almoines a les de les esglésies de Macedònia i Galàcia a favor de la de Jerusalem, que passava gran fretura.

1. — *La gràcia de Déu.* La que inspirà als fidels de Macedònia la gran generositat de què es parlarà tot seguit.

La donada en les esglésies. Alguns manuscrits afegeixen: «la donada *a mi* en les esglésies». Els més antics manquen d'aquest afegitó.

2. — Dues proves de la correspondència dels macedonis a la gràcia de Déu: l'haver suportat la tribulació amb goig sobreïxent i l'haver estat generosos malgrat llur pobresa. Per *generositat,* el text grec diu ἁπλότης (simplicitat), com designant la llarguesa dels bons cristians que donen sense comptar.

3. — *Foren espontanis.* Els macedonis donaren sense ésser-los demanat.

4. — *La comunió del ministeri.* Com en altres passatges, el substantiu *minis-*

SEGONA PART

ORACIÓ EXHORTATÒRIA

(VIII, 1 - IX, 15)

(C. VIII) 1 Us fem a saber, germans, la gràcia de Déu, la donada en
les esglésies de la Macedònia, 2 perquè en molta prova de tribulació fou el
sobreeiximent de llur goig, i llur pregona pobresa abundà per a la riquesa
de llur generositat; 3 car jo surto testimoni que segons llurs forces i ultra
llurs forces foren espontanis, 4 amb molta instància suplicant-nos la gràcia
i la comunió del ministeri en favor dels sants; 5 i no tal com havíem espe-
rat, ans ells mateixos es donaren primerament al Senyor i a nosaltres per
voluntat de Déu, 6 talment que nosaltres hem pregat a Titus que, com ho
havia començat abans, així acompleixi també per a vosaltres aquesta
gràcia.

7 Així, tal com excel·liu en tot, en fe i en paraula i en coneixement i en

4, Inf. IX, 1. 5, Rom. XV, 32. 6, Inf. IX, 5. 7, I Cor. I, 5.

teri significa aquí un servei pecuniari en favor dels pobres.

En favor dels sants. Els fidels de la Palestina.

5. — *Ells mateixos es donaren.* No sols donaren tot el que tenien, ans llurs pròpies persones, senyal de la vera caritat.

Primerament al Senyor i a nosaltres. Segons Vg.: «primerament al Senyor, després a nosaltres». Aquests dos adverbis no indiquen la successió en l'ordre de temps, sinó més aviat en l'ordre lògic.

6. — En vista d'aquest resultat, l'Apòstol ha pregat a Titus, que l'havia obtingut a Macedònia, d'acomplir aquest mateix ministeri a Corint.

Així acompleixi també. En Vg. el mot *també* pot referir-se indistintament al verb *acompleixi* i al substantiu *gràcia*. Cal explicar-lo com una al·lusió als altres afers que Titus tenia encomanats.

7. — Sant Pau treu de l'exemple dels macedonis l'argument d'emulació perquè els corintis no restin enrera, així com excel·leixen en les altres qualitats enumerades.

πάσῃ σπουδῇ καὶ τῇ ἐξ ἡμῶν ἐν ὑμῖν ἀγάπῃ, ἵνα καὶ ἐν ταύτῃ τῇ χάριτι περισσεύητε. 8 Οὐ κατ' ἐπιταγὴν λέγω, ἀλλὰ διὰ τῆς ἑτέρων σπουδῆς καὶ τὸ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης γνήσιον δοκιμάζων· 9 γινώσκετε γὰρ τὴν χάριν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι δι' ὑμᾶς ἐπτώχευσεν πλούσιος ὤν, ἵνα ὑμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσητε. 10 καὶ γνώμην ἐν τούτῳ δίδωμι· τοῦτο γὰρ ὑμῖν συμφέρει, οἵτινες οὐ μόνον τὸ ποιῆσαι ἀλλὰ καὶ τὸ θέλειν προενήρξασθε ἀπὸ πέρυσι· 11 νυνὶ δὲ καὶ τὸ ποιῆσαι ἐπιτελέσατε, ὅπως καθάπερ ἡ προθυμία τοῦ θέλειν, οὕτως καὶ τὸ ἐπιτελέσαι ἐκ τοῦ ἔχειν. 12 εἰ γὰρ ἡ προθυμία πρόκειται, καθὸ ἐὰν ἔχῃ εὐπρόσδεκτος, οὐ καθὸ οὐκ ἔχει. 13 οὐ γὰρ ἵνα ἄλλοις ἄνεσις, ὑμῖν [δὲ] θλίψις, ἀλλ' ἐξ ἰσότητος. 14 ἐν τῷ νῦν καιρῷ τὸ ὑμῶν περίσσευμα εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέρημα, ἵνα καὶ τὸ ἐκείνων περίσσευμα γένηται εἰς τὸ ὑμῶν ὑστέρημα, ὅπως γένηται ἰσότης, καθὼς γέγραπται· 15 « ὁ τὸ πολὺ οὐκ ἐπλεόνασεν, καὶ ὁ τὸ ὀλίγον οὐκ ἠλαττόνησεν.»

16 Χάρις δὲ τῷ θεῷ τῷ διδόντι τὴν αὐτὴν σπουδὴν ὑπὲρ ὑμῶν ἐν τῇ καρδίᾳ Τίτου, 17 ὅτι τὴν μὲν παράκλησιν ἐδέξατο, σπουδαιότερος δὲ ὑπάρχων αὐθαίρετος ἐξῆλθεν πρὸς ὑμᾶς. 18 συνεπέμψαμεν δὲ μετ' αὐτοῦ τὸν ἀδελφὸν οὗ ὁ ἔπαινος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ διὰ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν, 19 οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ χειροτονηθεὶς ὑπὸ τῶν ἐκκλησιῶν συνέκδημος ἡμῶν ἐν τῇ χάριτι ταύτῃ τῇ διακονουμένῃ ὑφ' ἡμῶν πρὸς τὴν αὐτοῦ τοῦ κυρίου δόξαν καὶ προθυμίαν ἡμῶν, 20 στελλόμενοι τοῦτο, μή τις ἡμᾶς μωμήσηται ἐν τῇ ἁδρότητι ταύτῃ τῇ διακονουμένῃ ὑφ' ἡμῶν· 21 προνοοῦμεν γὰρ καλὰ οὐ μόνον ἐνώπιον κυρίου ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον ἀνθρώπων. 22 συνεπέμψαμεν δὲ αὐτοῖς τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν, ὃν ἐδοκιμάσαμεν ἐν πολλοῖς πολλάκις σπουδαῖον ὄντα, νυνὶ δὲ πολὺ σπουδαιότερον πεποιθήσει πολλῇ τῇ εἰς ὑμᾶς. 23 εἴτε ὑπὲρ Τίτου, κοινωνὸς ἐμὸς καὶ εἰς ὑμᾶς συνεργός· εἴτε ἀδελφοὶ ἡμῶν, ἀπόστολοι ἐκκλησιῶν, δόξα

7 εξ υμων εν ημιν ℵCDEFGKLP *al. lat* sy^{h} || 8 την ετερ. σπουδην *DEg Aug Ambrosiast* || δοκιμαζω D^{gr}F^{gr}G^{gr} || 9 *om.* χριστου *B* || δι ημας *CK al. Aug* || εκειν.] αυτου D^{gr}E^{gr}F^{gr}G^{gr} || 10 οιτ.] οτι *FG* sy^{p} || 12 εχει] + τις D^{gr}E^{gr}F^{gr}G || 13 *om.* δε ℵ*BC *17 al. de* || 14 *om.* νυν F^{gr}G || 16 δοντι *DEFG*^{gr} *L lat sy* || 19 συν. ημων] + εγενετο D^{gr}E^{gr} *arm* || *om.* αυτου *BCD*FGL al. lat* || 21 προνοουμενοι *CKL 17 al* || 22 πεποιθ.] + δε *B* || *om.* πολ λη F^{gr}G *al.*

La nostra caritat envers vosaltres. Molts mss. grecs, i amb ells Vg., diuen «la vostra caritat envers nosaltres.»

8. — *És genuïna la vostra caritat.* Segons Vg.: «és bo l'enginy de la vostra caritat».

9. — Segon argument: l'exemple de N. S. Jesucrist, que, de ric que era, es féu pobre per nosaltres.

10. — Els corintis havien començat un any enrera la col·lecta amb decisió d'acabar-la, però fou interrompuda a causa de les pertorbacions sobrevingudes entre ells.

13-15. — La caritat estableix una espècie d'igualtat entre els cristians.

14.—*Sigui per a la vostra fretura.* Vg. tradueix: «supleixi la vostra fretura», completant i aclarint el concepte.

15.—*Qui colli.* L'Apòstol fa un man-

tota diligència i en la nostra caritat envers vosaltres, feu d'excel·lir també en aquesta gràcia. [8] No ho dic com a manament, sinó per tal de fer la prova, valent-me del zel dels altres, de com és genuïna la vostra caritat; [9] car coneixeu la gràcia de Nostre Senyor Jesucrist, com per vosaltres es féu pobre essent ric, per tal que vosaltres us enriquíssiu amb la seva pobresa. [10] I en això dono consell: car això escau a vosaltres, que no solament el fer, ans encara el voler teníeu d'antany començat. [11] Ara, doncs, acabeu també el fer, a fi que, segons fou la promptitud d'esperit per a voler, així també l'acomplir, segons els vostres mitjans. [12] Perquè si la bona voluntat és a punt, és acceptable segons el que tingui, no segons el que no té. [13] Car no és pas per tal que els altres tinguin folgança i vosaltres estretor, sinó que hi hagi igualtat. [14] En l'escaiença present, la vostra sobrança sigui per a llur fretura, a fi que també la sobrança d'ells sigui per a la vostra fretura, i així es faci la igualtat, segons és escrit: [15] Qui *collí* molt no tingué pas més, i qui poc no tingué pas menys.

[16] Però gràcies a Déu que posa en el cor de Titus la mateixa sol·licitud per vosaltres, [17] car ell acollí el prec, però essent encara més sol·lícit, espontàniament sortí envers vosaltres. [18] I junt amb ell enviàrem el germà, la lloança del qual en l'evangeli va per totes les esglésies, [19] i no és això sol, sinó que ha estat escollit per les esglésies company del nostre pelegrinatge en aquesta gràcia administrada per nosaltres, per a glòria del mateix Senyor i per a la nostra promptitud d'esperit, [20] evitant que ningú ens blasmi en aquesta abundància administrada per nosaltres. [21] Car tenim cura de l'honradesa no sols davant Déu, sinó també davant els homes. [22] També enviàrem amb ells el nostre germà, el qual sovint i en moltes coses hem comprovat ésser zelós, i ara molt més zelós, per la molta confiança en vosaltres. [23] Quant a Titus, doncs, és company meu i col·laborador prop de vosaltres, i quant als nostres germans, són enviats

8, I Cor. VII, 6. **14** s., Ex. XVI, 18. **20**, Sup. VI, 3. **21**, Pr. III, 4; Rom. XII, 17.

lleu lliure a Ex. XVI, 18, que parla del manà.

18-19. — No se sap qui era aquest germà, tan conegut aleshores. St. Joan Crisòstom fa conjectures sobre St. Lluc i St. Bernabeu. Potser un camí de solució es trobaria a Act. XX, 4.

19. — *Per a glòria del mateix Senyor.* Vg. omet el mot *mateix* que fa referència a Jesucrist.

20. — Sant Pau tenia un gran mirament a no poder ésser mal vist a causa de l'administració dels béns temporals.

22. — Un altre germà desconegut. S'ha pensat en Apol·ló i en Sòstenes. (V. I Cor. I, 1).

23. — *Titus, doncs, és company meu.* Segons Vg.: «qui és company meu». El *qui* no té correspondència en grec; el verb *és* tampoc, per bé que se sobreentén.

Són enviats. Vg. tradueix: «són apòstols», mot al qual s'ha d'atribuir el sentit primitiu d'*enviat*.

Χριστοῦ. 24 τὴν οὖν ἔνδειξιν τῆς ἀγάπης ὑμῶν καὶ ἡμῶν καυχήσεως
ὑπὲρ ὑμῶν εἰς αὐτοὺς ἐνδείξασθε εἰς πρόσωπον τῶν ἐκκλησιῶν.

(C. IX.) 1 Περὶ μὲν γὰρ τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους περισ-
σόν μοί ἐστιν τὸ γράφειν ὑμῖν· 2 οἶδα γὰρ τὴν προθυμίαν ὑμῶν ἣν ὑπὲρ
ὑμῶν καυχῶμαι Μακεδόσιν ὅτι Ἀχαΐα παρεσκεύασται ἀπὸ πέρυσι, καὶ ὁ
ὑμῶν ζῆλος ἠρέθισεν τοὺς πλείονας. 3 ἔπεμψα δὲ τοὺς ἀδελφούς, ἵνα
μὴ τὸ καύχημα ἡμῶν τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κενωθῇ ἐν τῷ μέρει τούτῳ, ἵνα
καθὼς ἔλεγον παρεσκευασμένοι ἦτε, 4 μή πως ἐὰν ἔλθωσιν σὺν ἐμοὶ
Μακεδόνες καὶ εὕρωσιν ὑμᾶς ἀπαρασκευάστους καταισχυνθῶμεν ἡμεῖς,
ἵνα μὴ λέγωμεν ὑμεῖς, ἐν τῇ ὑποστάσει ταύτῃ.

5 Ἀναγκαῖον οὖν ἡγησάμεν παρακαλέσαι τοὺς ἀδελφοὺς ἵνα προέλθω-
σιν εἰς ὑμᾶς καὶ προκαταρτίσωσιν τὴν προεπηγγελμένην εὐλογίαν ὑμῶν,
ταύτην ἑτοίμην εἶναι οὕτως ὡς εὐλογίαν καὶ μὴ ὡς πλεονεξίαν. 6 Τοῦτο
δὲ, ὁ σπείρων φειδομένως φειδομένως καὶ θερίσει, καὶ ὁ σπείρων
ἐπ' εὐλογίαις ἐπ' εὐλογίαις καὶ θερίσει. 7 ἕκαστος καθὼς προῄρηται τῇ
καρδίᾳ, μὴ ἐκ λύπης ἢ ἐξ ἀνάγκης· ἱλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ θεός.
8 δυνατεῖ δὲ ὁ θεὸς πᾶσαν χάριν περισσεῦσαι εἰς ὑμᾶς, ἵνα ἐν παντὶ
πάντοτε πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες περισσεύητε εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν,
9 καθὼς γέγραπται· «ἐσκόρπισεν, ἔδωκεν τοῖς πένησιν, ἡ δικαιοσύνη
αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα.» 10 ὁ δὲ ἐπιχορηγῶν σπέρμα τῷ σπείροντι
καὶ ἄρτον εἰς βρῶσιν χορηγήσει καὶ πληθυνεῖ τὸν σπόρον ὑμῶν καὶ
αὐξήσει τὰ γενήματα τῆς δικαιοσύνης ὑμῶν· 11 ἐν παντὶ πλουτιζόμενοι
εἰς πᾶσαν ἁπλότητα, ἥτις κατεργάζεται δι' ἡμῶν εὐχαριστίαν τῷ θεῷ.
12 ὅτι ἡ διακονία τῆς λειτουργίας ταύτης οὐ μόνον ἐστὶν προσαναπλη-

23 χριστ.] κυριου CF^{gr} || 24 ενδεικνυμενοι *BD*E*FG 17* || IX. 2 ο] το *ℵB 17*, + εξ *DEFGKL al.* sy^{h} || 3 *om.* το υπερ υμων $F^{gr}G$ *45* || 4 λεγω *C*DEFG Ambrosiast Aug* || *fin.*] + της καυχησεως *E KLP al. sy* || 5 *om.* υμων *D*e vg* || *om.* και 2° *ℵ*FG lat* sy^{p} || 6 *om.* και 3° $D^{gr}E$ || 7 προαιρειται *DEKL al.* || 8 *om.* παντοτε $F^{gr}G$ *7* || 9 *fin.*] + του αιωνος *FGK al. aeth* || 10 σπερμ.] σπορον *BD*FG 80* || χορηγησαι... πληθυναι... αυξησαι $F^{gr}G^{gr}KL$ *al.* || 11 *inc.* ινα εν παντι *FG lat* || ευχαρ. θεου *B*

1-4. — Un altre argument: l'amor propi. Sant Pau havia fet grans elogis de la caritat dels corintis entre els macedonis. No sigui que, quan vinguin macedonis, es desmenti la lloança i restin tots avergonyits.

1.—*Perquè.* Aquesta conjunció uneix el verset amb els darrers del capítol anterior.

2. — *Perquè l'Acaia.* Acaia era la província que tenia per capital Corint.

4. — *En aquest afer.* St. Crisòstom, els intèrprets grecs i les edicions antigues afegeixen *de gloriejament,* ço que sembla una glossa manllevada al capítol XI, 17.

5. — *Benedicció.* Vol dir l'almoina, paraula que Sant Pau evita delicadament, tot donant a la petició una elevació sobrenatural. Així l'anomena *col·lecta* (λογία: I Cor. XVI, 1, 2), *ministeri* (διακονία: ací, IX, 13), *ministeri envers els sants* (VIII, 4; IX, 1), *litúrgia* o ministeri sagrat (λειτουργία: IX, 12), *caritat* (χάρις: VIII, 1, 4, 7, 19) i la llarga perífrasi que es llegeix en VIII, 4.

A guisa de lliberalitat i no a guisa d'avarícia. Cal donar per generositat, sen-

de les esglésies, glòria de Crist. 24 Doneu-los, doncs, la prova de la vos-
tra caritat i de la nostra glòria sobre vosaltres a la faç de les esglésies.

(C. IX.) 1 Perquè quant al ministeri envers els sants, és sobrer que
us escrigui, 2 perquè conec la vostra promptitud d'esperit, de la qual em
gloriejo per vosaltres davant els macedonis, perquè l'Acaia està aparellada
des de l'any passat i el vostre zel ha estimulat els més. 3 He enviat, tan-
mateix, els germans, a fi que la nostra lloança de vosaltres no esdevingui
vana en aquest aspecte, perquè, com he dit, estigueu preparats, 4 no fos
cas que, si venien macedonis amb mi i us trobaven desprevinguts, siguem
avergonyits nosaltres, per no dir vosaltres, en aquest afer.

5 He cregut, doncs, necessari de pregar els germans que s'avancessin
envers vosaltres i enllestissin per endavant que aquesta benedicció vostra,
promesa d'abans, ja estigués aparellada, a guisa de lliberalitat, i no a
guisa d'avarícia. 6 I és per això: qui sembra escassament, escassament
collirà, i qui sembra amb abundància, també amb abundància collirà.
7 Cadascú segons té destinat en el cor, no amb pena, ni per força,
car Déu ama el donador joiós. 8 I poderós és Déu per a fer abundar tota
gràcia en vosaltres, a fi que, tenint sempre i pertot tota suficiència, abun-
deu en tota obra bona, 9 segons és escrit: « Ha escampat, ha donat als
pobres, la seva justícia resta eternament. » 10 I el qui proveeix de llavor
el sembrador i de pa per a aliment, proveirà i multiplicarà la vostra sement
i augmentarà els fruits de la vostra justícia; 11 essent en tot enriquits per
a tota generositat, la qual per mitjà de nosaltres, fa acció de gràcies
a Déu. 12 Car el ministeri d'aquest servei sagrat no sols compleix les

24, Sup. VII, 14. **1**, Sup. VIII, 4. **2**, Sup. VIII, 10. **3**, Sup. VIII, 18. **4**, Inf. XI, 17. **5**, Sup. VIII, 6 **6**, Gal. VI, 7 ss. **7**, Ex. XXV, 2; Pr. XXII, 8; Eccli. XXXV, 11. **8**, I Tim. VI, 6; Phil. IV, 11. **9**, Ps. CXI, 9. **10**, Is. LV, 10; Os. X, 12. **11**, Sup. VIII, 2. **12**, Phil. II, 30.

se que dolgui, car també l'avar dóna, però per respecte humà i sense cap mèrit davant Déu, quan només estima el donador joiós.

7. — *Car Déu ama el donador joiós.* Vegi's Pr. XXII, 8, segons Gr. Cf. Ecli. XXXV, 11.

8.—Darrer argument: els avantatges de l'almoina. La caritat és com una sembra que dóna proporcionalment al que ha estat sembrat. Qui fa produir la collita és Déu que no és mai escàs en la recompensa. Aquest pensament és desenrotllat fins a la fi del capítol.

9. — *Segons és escrit.* Sant Pau corrobora la seva asserció amb un passatge manllevat a Ps. CXI, 9.

La seva justícia. Metonímia: la justícia pels seus fruits, això és, pel guardó de la justícia d'una ànima amarada de caritat.

10. — *I el qui proveeix...* Al·lusió a Is. LV, 10.

11. — *Essent... generositat.* Vg. afegeix: «Perquè essent... abundeu», etc.

12. — *D'aquest servei sagrat.* El mot λειτουργία, ministeri públic, en aquest lloc és sinònim de *col·lecta*. Traduïm *servei sagrat* per no allunyar-nos tant del sentit primitiu.

ροῦσα τὰ ὑστερήματα τῶν ἁγίων, ἀλλὰ καὶ περισσεύουσα διὰ πολλῶν
εὐχαριστιῶν τῷ θεῷ· [13] διὰ τῆς δοκιμῆς τῆς διακονίας ταύτης δοξά-
ζοντες τὸν θεὸν ἐπὶ τῇ ὑποταγῇ τῆς ὁμολογίας ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον
τοῦ Χριστοῦ καὶ ἁπλότητι τῆς κοινωνίας εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς πάντας,
[14] καὶ αὐτῶν δεήσει ὑπὲρ ὑμῶν ἐπιποθούντων ὑμᾶς διὰ τὴν ὑπερβάλλου-
σαν χάριν τοῦ θεοῦ ἐφ' ὑμῖν. [15] Χάρις τῷ θεῷ ἐπὶ τῇ ἀνεκδιηγήτῳ
αὐτοῦ δωρεᾷ.

12 θεω] χριστω και *B* (46)

necessitats dels sants, ans també sobreabunda per a moltes accions de grà-
cies a Déu; [13] els quals, per la prova d'aquest ministeri, glorifiquen Déu
per la submissió de la vostra confessió a l'evangeli del Crist i per la lli-
beralitat a comunicar el vostre a ells i a tots, [14] i per llur oració per vos-
altres, amant-vos entranyablement a causa de l'eminència de la gràcia de
Déu en vosaltres. [15] Gràcies a Déu pel seu do inenarrable.

13, I Cor. xvi, 1; I Tim. vi, 12 s. 15, Sap. viii, 16.

15. — *Pel seu do inenarrable. Do inenarrable* expressa un concepte que serva paral·lelisme amb els mots *eminència de la gràcia* del verset anterior.

PARS TERTIA

ORATIO PAVLI POLEMICA

(X, 1 - XII, 18)

I. DE POTESTATE APOSTOLICA

(X, 1 - 11)

(C. X.) [1] Αὐτὸς δὲ ἐγὼ Παῦλος παρακαλῶ ὑμᾶς διὰ τῆς πραΰτη-
τος καὶ ἐπιεικείας τοῦ Χριστοῦ, ὃς κατὰ πρόσωπον μὲν ταπεινὸς ἐν
ὑμῖν, ἀπὼν δὲ θαρρῶ εἰς ὑμᾶς· [2] δέομαι δὲ τὸ μὴ παρὼν θαρρῆσαι τῇ
πεποιθήσει ᾗ λογίζομαι τολμῆσαι ἐπί τινας τοὺς λογιζομένους ἡμᾶς
ὡς κατὰ σάρκα περιπατοῦντας. [3] Ἐν σαρκὶ γὰρ περιπατοῦντες οὐ κατὰ
σάρκα στρατευόμεθα, [4] τὰ γὰρ ὅπλα τῆς στρατιᾶς ἡμῶν οὐ σαρκικὰ ἀλλὰ
δυνατὰ τῷ θεῷ πρὸς καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων, λογισμοὺς καθαιροῦντες
[5] καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ θεοῦ, καὶ αἰχμα-
λωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ, [6] καὶ ἐν ἑτοίμῳ
ἔχοντες ἐκδικῆσαι πᾶσαν παρακοήν, ὅταν πληρωθῇ ὑμῶν ἡ ὑπακοή.
[7] Τὰ κατὰ πρόσωπον βλέπετε. εἴ τις πέποιθεν ἑαυτῷ Χριστοῦ εἶναι,
τοῦτο λογιζέσθω πάλιν ἐφ' ἑαυτοῦ, ὅτι καθὼς αὐτὸς Χριστοῦ, οὕτως
καὶ ἡμεῖς. [8] ἐάν τε γὰρ περισσότερόν τι καυχήσωμαι περὶ τῆς ἐξου-
σίας ἡμῶν, ἧς ἔδωκεν ὁ κύριος εἰς οἰκοδομὴν καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν

X. 7 δοκει πεποιθεναι *B* || χριστ. *1°*] + δουλος *D*E*FG Ambrosiast* || εφ] αφ *CDEFGKP al.* || 8 κυρ.] + ημων *EFGKL al.* || 9 δοξωμεν ... εκφοβουντες *DE(F^grG)*

1.—Sant Pau parla irònicament, posant en la seva boca les mateixes paraules dels adversaris que l'acusaven de migrat d'esperit davant els corintis i d'arrogant quan era absent. Aquest és l'únic lloc del N. T. on la paraula ταπεινός (com el llatí *humilis*) guarda el seu sentit profà de vil, migrat, petit. En lloc de *em redreço,* Vg. tradueix *confio,* menys exactament.

TERCERA PART

POLÈMICA

(X, 1-XII, 18)

I. DE LA POTESTAT APOSTÒLICA

(X, 1-11)

(C. X.) [1] Però per la mansuetud i clemència del Crist us prego jo, Pau, que sóc migrat en ésser entre vosaltres, però absent em redreço contra vosaltres; [2] us prego, doncs, que, en ésser present, no hagi de redreçar-me amb aquella ardidesa amb què tinc fama de gosar contra alguns que creuen que caminem segons la carn. [3] Perquè, tot i caminar en carn, no militem segons la carn, [4] car les armes de la nostra milícia no són pas carnals, ans poderoses en Déu per a abatre fortaleses, amb elles abatent raonaments [5] i tota altura que es dreça contra la ciència de Déu, i captivem tot enteniment a l'obediència del Crist, [6] i estem amatents a castigar tota desobediència, quan la vostra obediència serà complida.

[7] Vosaltres judiqueu segons l'aparença. Si algú està persuadit que és de Crist, faci's compte també dintre d'ell mateix que, tal com ell és de Crist, així també nosaltres. [8] Perquè, si encara em gloriejava més de la nostra potestat, que el Senyor ens va donar per a edificació i no per a destruc-

1, Rom. xii, 1; Mt. xi, 29. 3, I Tim. i, 18. 4, Eph. vi, 13. 8, Inf. xii, 6; xiii, 10.

4.—*Poderoses en Déu*. Hebraisme que significa el poder davant Déu i, per tant real. Cf. Gn. X, 9.

7. — Vegeu I Cor. I, 10-17 i nota.

Judiqueu. El verb grec permet d'ésser traduït en indicatiu o en imperatiu. Amb St. Crisòstom (*Hom*. XXII, 1) emprem l'indicatiu. Vg. segueix l'altra interpretació. — *Així també nosaltres*. Sant Pau afirma aquí, i ho demostrarà ben aviat, que ell posseeix en major grau que els seus adversaris l'autoritat apostòlica.

ὑμῶν, οὐκ αἰσχυνθήσομαι, 9 ἵνα μὴ δόξω ὡς ἂν ἐκφοβεῖν ὑμᾶς διὰ τῶν
ἐπιστολῶν. 10 ὅτι αἱ ἐπιστολαὶ μέν, φησίν, βαρεῖαι καὶ ἰσχυραί, ἡ δὲ
παρουσία τοῦ σώματος ἀσθενὴς καὶ ὁ λόγος ἐξουθενημένος. 11 τοῦτο
λογιζέσθω ὁ τοιοῦτος, ὅτι οἷοί ἐσμεν τῷ λόγῳ δι' ἐπιστολῶν ἀπόντες,
τοιοῦτοι καὶ παρόντες τῷ ἔργῳ.

II. DE GLORIATIONE APOSTOLICA

(X, 12 - XII, 18)

1. In propriis laboribvs gloriatvr

12 Οὐ γὰρ τολμῶμεν ἐγκρῖναι ἢ συγκρῖναι ἑαυτούς τισιν τῶν ἑαυτοὺς
συνιστανόντων· ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς ἑαυτοὺς μετροῦντες καὶ συγ-
κρίνοντες ἑαυτοὺς ἑαυτοῖς οὐ συνιᾶσιν. 13 ἡμεῖς δὲ οὐκ εἰς τὰ ἄμετρα
καυχησόμεθα, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέτρον τοῦ κανόνος οὗ ἐμέρισεν ἡμῖν ὁ
θεὸς μέτρου, ἐφικέσθαι ἄχρι καὶ ὑμῶν. 14 οὐ γὰρ ὡς μὴ ἐφικνούμενοι
εἰς ὑμᾶς ὑπερεκτείνομεν ἑαυτούς, ἄχρι γὰρ καὶ ὑμῶν ἐφθάσαμεν ἐν τῷ
εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ· 15 οὐκ εἰς τὰ ἄμετρα καυχώμενοι ἐν ἀλλοτρίοις
κόποις, ἐλπίδα δὲ ἔχοντες αὐξανομένης τῆς πίστεως ὑμῶν ἐν ὑμῖν
μεγαλυνθῆναι κατὰ τὸν κανόνα ἡμῶν εἰς περισσείαν, 16 εἰς τὰ ὑπερέκεινα
ὑμῶν εὐαγγελίσασθαι, οὐκ ἐν ἀλλοτρίῳ κανόνι εἰς τὰ ἕτοιμα καυχήσα-
σθαι. 17 «Ὁ δὲ καυχώμενος ἐν κυρίῳ καυχάσθω·» 18 οὐ γὰρ ὁ ἑαυτὸν
συνιστάνων, ἐκεῖνός ἐστιν δόκιμος, ἀλλ' ὃν ὁ κύριος συνίστησιν.

2. In gratvita praedicatione gloriatvr

(C. XI.) 1 Ὄφελον ἀνείχεσθέ μου μικρόν τι ἀφροσύνης· ἀλλὰ καὶ
ἀνέχεσθέ μου. 2 ζηλῶ γὰρ ὑμᾶς θεοῦ ζήλῳ, ἡρμοσάμην γὰρ ὑμᾶς ἑνὶ
ἀνδρὶ παρθένον ἁγνὴν παραστῆσαι τῷ Χριστῷ·

10 φασιν *Bfg vg sy* || 12 τολμω *B* || εγκρ.] + εαυτους *D*E* || 12. 13 *om.* ου συνιασ. ημ. δε *D*FG* || 13 εις το αμετρον *D*FG lat* || καυχωμενοι *FG* || θεος] κυριος *DE* || 14 *inc.* ως γαρ μη εφικ. *B 114. 116* || 18 συνιστων *KL al.* || XI. 1 ωφελον *EFGKL al.* || μου ... τι αφρ.] της αφροσυνης μου *FG*, μου ... τη αφροσυνη *KLP al.* || 2 χρ.] θεω *37*

10. — Aquest verset ha d'ésser considerat com formant un parèntesi. L'Apòstol reprèn en el verset 11 el raonament trencat en el 9.

12. — *A equiparar-nos ni a comparar-nos.* Reproduïm amb la màxima fidelitat la paranomàsia que en grec formen els verbs ἐγκρῖναι i συγκρῖναι. — *Mesurant-se ells mateixos.* La quàdruple repetició del pronom reflexiu comunica molta d'energia a la frase. A títol de curiositat, transcrivim la versió que St. Agustí fa d'aquest mig verset en el seu sermó II sobre el salm XXXIV: «Sed ipsi in se-

ció vostra, no en seré avergonyit, 9 per tal que no sembli com si us
atemoritzés per mitjà de les lletres 10 (perquè les lletres, diuen, talment són
greus i vigoroses, però la presència corporal és feble i la paraula menys-
preable). 11 Faci's compte aquest tal que, tals com, absents, som per
la paraula per mitjà de lletres, tals som també presents per les obres.

II. DEL GLORIEJAMENT APOSTÒLIC

(X, 12 - XII, 18)

1. Es glorieja dels seus treballs

12 Car no gosem pas a equiparar-nos ni a comparar-nos a alguns dels
qui es recomanen ells mateixos: però aquests, mesurant-se ells mateixos
per si mateixos i comparant-se ells mateixos amb si mateixos, no tenen
enteniment. 13 Però nosaltres no ens gloriejarem pas sense mesura, sinó
segons la mesura de la regla, mesura que ens repartí Déu, per arribar fins
a vosaltres. 14 Perquè no ens allarguem pas més del compte, com si no
arribéssim fins a vosaltres, car certament arribàrem fins a vosaltres en
l'evangeli del Crist. 15 No ens gloriegem pas desmesuradament en les
fatigues d'altri, ans tenim l'esperança que, creixent la vostra fe, serem en-
grandits sempre més en vosaltres segons la nostra regla, 16 per tal d'anun-
ciar l'evangeli més enllà de vosaltres, però no pas per gloriejar-nos en
regla d'altri, en allò que ja està aparellat. 17 « Ans qui es glorieja en el
Senyor es gloriegi », 18 perquè no qui es recomana ell mateix és aprovat,
sinó el qui el Senyor recomana.

2. Es glorieja de la gratuitat de la seva predicació

(C. XI.) 1 Em volguéssiu suportar un xic de fatuïtat! Però sí, suporteu-
me. 2 Car jo estic gelós de vosaltres amb gelosia de Déu, per tal com us
he desposat a un sol baró per presentar-vos com una verge casta al Crist.

10, I Cor. II, 3 s. 11, Inf. XII, 30; XIII, 2, 10. 13, Rom. XII, 3; Eph. IV, 7. 17, Ir. IX, 23; I Cor. I, 31.
2, Eph. V, 26 s.

ipsis seipsos mentientes, et comparantes seipsos sibi ipsis, non intelligunt.»

14. — Aquest verset ha d'ésser considerat com un parèntesi.

1. — *Però sí, suporteu-me.* Aquest verb igual pot estar en imperatiu, com suposa la Vg., com en indicatiu, com volen Sant Crisòstom i Meyer, entre molts.

2. — L'Església de Corint és l'esposa que Pau, a títol de *paranimf*, o intermediari de les negociacions matrimonials, obligat a l'Orient, ha promès a Crist.

[3] Φοβοῦμαι δὲ μή πως, ὡς ὁ ὄφις ἐξηπάτησεν Εὕαν ἐν τῇ πανουργίᾳ
αὐτοῦ, φθαρῇ τὰ νοήματα ὑμῶν ἀπὸ τῆς ἁπλότητος καὶ τῆς ἁγνότητος
τῆς εἰς τὸν Χριστόν. [4] εἰ μὲν γὰρ ὁ ἐρχόμενος ἄλλον Ἰησοῦν κηρύσσει
ὃν οὐκ ἐκηρύξαμεν, ἢ πνεῦμα ἕτερον λαμβάνετε ὃ οὐκ ἐλάβετε, ἢ
εὐαγγέλιον ἕτερον ὃ οὐκ ἐδέξασθε, καλῶς ἀνείχεσθε. [5] λογίζομαι γὰρ
μηδὲν ὑστερηκέναι τῶν ὑπερλίαν ἀποστόλων. [6] εἰ δὲ καὶ ἰδιώτης τῷ
λόγῳ, ἀλλ' οὐ τῇ γνώσει, ἀλλ' ἐν παντὶ φανερώσαντες ἐν πᾶσιν εἰς ὑμᾶς.
[7] Ἢ ἁμαρτίαν ἐποίησα ἐμαυτὸν ταπεινῶν ἵνα ὑμεῖς ὑψωθῆτε, ὅτι δωρεὰν
τὸ τοῦ θεοῦ εὐαγγέλιον εὐηγγελισάμην ὑμῖν; [8] ἄλλας ἐκκλησίας ἐσύλησα
λαβὼν ὀψώνιον πρὸς τὴν ὑμῶν διακονίαν, [9] καὶ παρὼν πρὸς ὑμᾶς καὶ
ὑστερηθεὶς οὐ κατενάρκησα οὐθενός· τὸ γὰρ ὑστέρημά μου προσαν-
επλήρωσαν οἱ ἀδελφοὶ ἐλθόντες ἀπὸ Μακεδονίας· καὶ ἐν παντὶ ἀβαρῆ
ἐμαυτὸν ὑμῖν ἐτήρησα καὶ τηρήσω. [10] ἔστιν ἀλήθεια Χριστοῦ ἐν ἐμοί,
ὅτι ἡ καύχησις αὕτη οὐ φραγήσεται εἰς ἐμὲ ἐν τοῖς κλίμασιν τῆς
Ἀχαΐας. [11] διὰ τί; ὅτι οὐκ ἀγαπῶ ὑμᾶς; ὁ θεὸς οἶδεν. [12] Ὃ δὲ ποιῶ,
καὶ ποιήσω, ἵνα ἐκκόψω τὴν ἀφορμὴν τῶν θελόντων ἀφορμήν, ἵνα ἐν ᾧ
καυχῶνται εὑρεθῶσιν καθὼς καὶ ἡμεῖς. [13] οἱ γὰρ τοιοῦτοι ψευδαπόστο-
λοι, ἐργάται δόλιοι, μετασχηματιζόμενοι εἰς ἀποστόλους Χριστοῦ.
[14] καὶ οὐ θαῦμα· αὐτὸς γὰρ ὁ σατανᾶς μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον
φωτός. [15] οὐ μέγα οὖν εἰ καὶ οἱ διάκονοι αὐτοῦ μετασχηματίζονται ὡς
διάκονοι δικαιοσύνης· ὧν τὸ τέλος ἔσται κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν.

3. In natalibvs svis et laboribvs apostolicis gloriatvr

[16] Πάλιν λέγω, μή τίς με δόξῃ ἄφρονα εἶναι· εἰ δὲ μήγε, κἂν ὡς
ἄφρονα δέξασθέ με, ἵνα κἀγὼ μικρόν τι καυχήσωμαι. [17] ὃ λαλῶ, οὐ κατὰ
κύριον λαλῶ, ἀλλ' ὡς ἐν ἀφροσύνῃ, ἐν ταύτῃ τῇ ὑποστάσει τῆς καυχή-

3 *μηποτε FG* || *ουτω φθαρη EKLM al. vg sy* || 3 ⟩ *αγνοτ. ... απλοτ. D*E, om. κ. τ. αγνοτ. KLM P al. f vg sy* || 4 *ιησ.] χριστον FG 4 vg arm* || *ανεχεσθε BD* 17* || 6 *φανερωθεντες EKLP al. sy* || *om. εν πασιν FG Ambrosiast vg* || 7 *εαυτον DEFGLP al.* || 13 *inc. ου γαρ F^gr G^gr* || 14 *θαυμαστον EKLM al.* || *ως αγγελος D*e Lucif al.* || 15 *om. ουν D*e Lucif sy^p* || 17 *κυρ.] ανθρωπον 37, θεον 114 f Ambrosiast Aug*

Per això està gelós dels corintis amb gelosia de Déu, representat per ell, i a qui vol presentar una verge casta per esposa. Notem que Crist és dit *espòs de l'Església* aquí i, en sentit universal, en Eph. V, 32, el text clàssic del matrimoni.

3.—*Els vostres pensaments.* Més exacte que no pas *sensus uestri,* com llegim en Vg. — *De la simplicitat.* Segons Vg.: «I caiguin de la simplicitat.» — *Envers el Crist.* Vg. diu: «En el Crist.»

4.—*Si el nouvingut predicava un altre Jesús...* Concessió irònica, desfeta per la seva mateixa exposició, car no hi ha sinó un Jesús i un Evangeli, com no hi ha sinó un Esperit Sant.

9. — *No vaig ésser gravós a ningú.* Sant Pau s'havia imposat la regla de no acceptar dels seus evangelitzats ni subsi-

3 Però temo que, així com el serpent seduí Eva amb la seva astúcia,
els vostres pensaments no siguin desviats de la simplicitat i de la puresa
envers el Crist. 4 Car si el nouvingut predicava un altre Jesús que nosal-
tres no hem predicat, o rebíeu un altre esperit que no heu rebut, o un altre
evangeli que no heu acollit, amb raó el suportaríeu. 5 I bé penso que jo
no he estat inferior en res a aqueixos arxiapòstols. 6 I si bé sóc rústic en el
parlar, però no en la ciència, ans en tota cosa som totalment manifestos a
vosaltres. 7 ¿O vaig fer pecat d'abaixar-me jo perquè vosaltres fóssiu
exalçats, puix us he predicat de franc l'evangeli de Déu? 8 He espoliat
d'altres esglésies, rebent aliments per al vostre servei, 9 i essent entre
vosaltres i passant necessitat, no vaig ésser gravós a ningú, car a la meva
fretura proveïren els germans vinguts de Macedònia, i en tota cosa m'he
guardat i em guardaré d'ésser-vos carregós. 10 Per la veritat de Crist
que és en mi, que aquesta glòria no em serà estroncada en les regions de
l'Acaia! 11 Per què? Per què no us amo? Déu ho sap. 12 Però el
que faig, i faré, és per a tallar aquest pretext als qui volen pretext, per tal
que siguin trobats semblants a nosaltres en allò de què es gloriegen.
13 Car aquests tals són falsos apòstols, operaris fraudulents, disfressats
d'apòstols de Crist. 14 I no és cap meravella, car el mateix Satanàs es
disfressa d'àngel de llum. 15 Doncs no és molt si també els seus minis-
tres es disfressen de ministres de la justícia: dels quals la fi serà conforme
a llurs obres.

3. Es glorieja del seu naixement i dels treballs apostòlics

16 Altra vegada dic: que ningú no cregui que sóc fatu; altrament, fins
com a fatu accepteu-me, perquè també jo em gloriegi una mica. 17 El
que dic, no ho dic segons el Senyor, sinó com en fatuïtat, en aquest as-

3, Gn. III, 4. 4, Gal. I, 6 ss. 5, Inf. XII, 11. 6. I Cor. II, 1 ss. 7, Inf. XII, 13; I Cor. IX, 12, 18; Phil. IV, 12. 8, I Cor. IX, 7; II Cor. XII, 13. 9, Phil. IV, 15; Act. XVIII, 5; I Thes. II, 9. 10, I Cor. IX, 15. 11, Sup. VI, 11 ss. 13, Phil. III, 2. 17, Sup. IX, 4.

dis, ni presents, per tal de conservar millor la seva independència. Única excepció a aquesta regla fou la dels filipencs (Phil. IV, 10-15).

10. — *En les regions de l'Acaia.* Província romana que, amb la Macedònia, abarcava el territori que els romans havien conquistat en l'antiga Grècia. Pertanyien a l'Acaia el Peloponès i l'Hèl·lada.

13. — *Car aquests tals són falsos apòstols.* Prenem *falsos apòstols* com atribut i no com a subjecte de la proposició, contràriament a la versió de Vg., perquè així ho demana el context i així ho entén la majoria dels crítics, si exceptuem el P. Vercellone.

17. — *El que dic.* Aquest verb sembla que ha d'ésser referit als versets 18 i següents, més aviat que als anteriors.

σεως. 18 ἐπεὶ πολλοὶ καυχῶνται κατὰ [τὴν] σάρκα, κἀγὼ καυχήσομαι.
19 ἡδέως γὰρ ἀνέχεσθε τῶν ἀφρόνων φρόνιμοι ὄντες· 20 ἀνέχεσθε γὰρ εἴ
τις ὑμᾶς καταδουλοῖ, εἴ τις κατεσθίει, εἴ τις λαμβάνει, εἴ τις ἐπαίρεται,
εἴ τις εἰς πρόσωπον ὑμᾶς δέρει. 21 κατὰ ἀτιμίαν λέγω, ὡς ὅτι ἡμεῖς
ἠσθενήσαμεν.

Ἐν ᾧ δ' ἄν τις τολμᾷ, ἐν ἀφροσύνῃ λέγω, τολμῶ κἀγώ. 22 Ἑβραῖοί
εἰσιν; κἀγώ. Ἰσραηλῖταί εἰσιν; κἀγώ. σπέρμα Ἀβραάμ εἰσιν; κἀγώ.
23 διάκονοι Χριστοῦ εἰσιν; παραφρονῶν λαλῶ, ὑπὲρ ἐγώ· ἐν κόποις
περισσοτέρως, ἐν φυλακαῖς περισσοτέρως, ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως,
ἐν θανάτοις πολλάκις. 24 ὑπὸ Ἰουδαίων πεντάκις τεσσεράκοντα παρὰ
μίαν ἔλαβον, 25 τρὶς ἐραβδίσθην, ἅπαξ ἐλιθάσθην, τρὶς ἐναυάγησα,
νυχθήμερον ἐν τῷ βυθῷ πεποίηκα· 26 ὁδοιπορίαις πολλάκις, κινδύνοις
ποταμῶν, κινδύνοις λῃστῶν, κινδύνοις ἐκ γένους, κινδύνοις ἐξ ἐθνῶν,
κινδύνοις ἐν πόλει, κινδύνοις ἐν ἐρημίᾳ, κινδύνοις ἐν θαλάσσῃ, κινδύνοις
ἐν ψευδαδέλφοις, 27 ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις, ἐν
λιμῷ καὶ δίψει, ἐν νηστείαις πολλάκις, ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι· 28 χωρὶς
τῶν παρεκτὸς ἡ ἐπίστασίς μοι ἡ καθ' ἡμέραν, ἡ μέριμνα πασῶν τῶν
ἐκκλησιῶν. 29 τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ
ἐγὼ πυροῦμαι;

30 Εἰ καυχᾶσθαι δεῖ, τὰ τῆς ἀσθενείας μου καυχήσομαι. 31 ὁ θεὸς καὶ
πατὴρ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ οἶδεν, ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ὅτι οὐ
ψεύδομαι. 32 ἐν Δαμασκῷ ὁ ἐθνάρχης Ἀρέτα τοῦ βασιλέως ἐφρούρει
τὴν πόλιν Δαμασκηνῶν πιάσαι με θέλων, 33 καὶ διὰ θυρίδος ἐν σαργάνῃ
ἐχαλάσθην διὰ τοῦ τείχους καὶ ἐξέφυγον τὰς χεῖρας αὐτοῦ.

21 ησθενηκαμεν ℵB *17 al.*, + εν τουτω τω μερει *DE Ambrosiast* || 23) πληγ. περισσ. εν φυλ. υ. ℵ* *F^gr G Hil* || πολλοις *D^gr* || 26 πολλοις *D e sy^p* || 27 *om.* εν 1º ℵ*BDEFG || πολλαις (*bis*) *D* e f vg sy^p* || 28 επισυστασις *KLMP al.* || 31 θεος] + του ισραηλ *D*E* || κυρ.] + ημων *DEMP al. vg sy^p* || ιησ. χριστου *DEKLMP al. vg sy^p* || 32 *om.* θελων *BD* f vg sy^p* || 33 *om.* εν σαργ. *F^gr G^gr*

20.—*Si algú...* Remarquem la quíntuple repetició d'aquests dos mots en un sol verset.

21. — *Com havent... febles.* Vg. afegeix: «En aquesta part».

Hi sóc gosat jo i tot. L'ús de la primera persona amb la conjunció, repetit en els versets que segueixen, comunica especial energia a aquests passatges.

24. — *Quaranta assots menys un.* Era costum entre els jueus de no donar més de trenta nou vergassades de les quaranta que el Deuteronomi (XXV, 3) autoritzava. Sembla que ho feien per tal de no exposar-se a contravenir la llei. C. Flavi Jos. *Antiq.* IV, 8.

25. — *Al pregon de la mar. De la mar* no consta en el text grec. Aquest verset junt amb el 24 forma com un parèntesi.

30. — No hi ha acord respecte a

sumpte del glorieig. [18] Posat que molts es gloriegen segons la carn,
també jo em gloriejaré. [19] Perquè de bon grat suporteu els fatus, essent
vosaltres assenyats. [20] Car suporteu si algú us esclavitza, si algú devora,
si algú pren, si algú agafa urc, si algú us pega al rostre. [21] Per a desho-
nor ho dic, com havent estat nosaltres febles.

Però al que és gosat qualsevol, en fatuïtat ho dic, hi sóc gosat jo i tot.
[22] Que són hebreus?: jo i tot; que són israelites?: jo i tot; ¿que són semença
d'Abraam?: jo i tot; [23] que són ministres de Crist? — fora de seny parlo —:
jo més; en fatigues, més abundosament; en presons, més abundosament;
en ferides, amb gran escreix; en casos de mort, moltes vegades. [24] De jueus
he rebut cinc vegades quaranta *assots* menys un. [25] Tres cops he estat ver-
gassejat, un cop apedregat, tres vegades he naufragat, una nit i un dia he
passat al pregon *de la mar;* [26] en viatges molt sovint, en perills de rius, en
perills de lladres, en perills de part de la meva nació, en perills de part
dels gentils, en perills a ciutat, en perills al desert, en perills a la mar, en
perills entre falsos germans, [27] en treball i aflicció, en vetlles freqüents,
en fam i set, en molts dejunis, en fred i en nuesa; [28] sense el que és exte-
rior, la meva preocupació de l'aixebuc que em ve al damunt cada dia, la
sol·licitud de totes les esglésies. [29] ¿Qui s'afebleix que jo no m'afebleixi?
¿Qui cau en l'escàndol que jo no cremi?

[30] Si cal gloriejar-se, em gloriejaré del que pertany a la meva feblesa.
[31] Sap Déu, el Pare del Senyor Jesús, qui és beneït pels segles, que
no mento. [32] A Damasc, el prefecte del rei Aretas guardava la ciutat dels
damascens, volent-se apoderar de mi, [33] i per una finestra dins una banasta
vaig ésser baixat pel mur, i em vaig escapolir de les seves mans.

18, Sup. x, 13; Inf. xii, 9; Phil. iii, 4 ss. **24**, Dt. xxv, 3. **25**, Act. xiv, 19; xvi, 22; xxvii, 41. **26**, Sup. vi, 4 ss.; II Tim. iii, 11; Gal. ii, 4. **30**, Inf. xii, 5. **31**, Rom. i, 25; ix, 5; Gal. i, 20. **32 s.**, Act. ix, 24 s.

aquest verset. Els uns el refereixen a l'anterior, i els altres als que segueixen, això és, als 32 i 33.

32. — *A Damasc.* Cèlebre ciutat de Síria, molt antiga, car ja existia en temps d'Abraam i fou conquistada l'any 64 abans de J. C.

El prefecte. En grec: l'etnarca. Era el títol que es donava als que governaven un poble o una província.

Del rei Aretas. Herodes Antipas, per tal de desposar-se amb Herodias, muller del seu cunyat Herodes Filip, havia repudiat la seva esposa legítima, que era filla d'Aretas, rei dels pobladors de l'Aràbia pètrea. Aretas, en guerra amb Vitel·li, lloctinent de Tiberi, s'havia emparat de Damasc, on tenia una guarnició a l'època descrita per Sant Pau.

33. — *I em vaig escapolir.* Vg. diu: «I així em vaig escapolir.» Aqueix adverbi no es llegeix en l'original.

4. In visionibvs et infirmitatibvs gloriatvr

(C. XII.) 1 Καυχᾶσθαι δεῖ, οὐ συμφέρον μέν, ἐλεύσομαι δὲ εἰς
ὀπτασίας καὶ ἀποκαλύψεις κυρίου. 2 οἶδα ἄνθρωπον ἐν Χριστῷ πρὸ
ἐτῶν δεκατεσσάρων, — εἴτε ἐν σώματι οὐκ οἶδα, εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος
οὐκ οἶδα, ὁ θεὸς οἶδεν, — ἁρπαγέντα τὸν τοιοῦτον ἕως τρίτου οὐρανοῦ.
3 καὶ οἶδα τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον — εἴτε ἐν σώματι εἴτε χωρὶς τοῦ
σώματος οὐκ οἶδα, ὁ θεὸς οἶδεν, — 4 ὅτι ἡρπάγη εἰς τὸν παράδεισον καὶ
ἤκουσεν ἄρρητα ῥήματα, ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι. 5 ὑπὲρ τοῦ
τοιούτου καυχήσομαι, ὑπὲρ δὲ ἐμαυτοῦ οὐ καυχήσομαι εἰ μὴ ἐν ταῖς
ἀσθενείαις μου. 6 ἐὰν γὰρ θελήσω καυχήσασθαι, οὐκ ἔσομαι ἄφρων,
ἀλήθειαν γὰρ ἐρῶ· φείδομαι δέ, μή τις εἰς ἐμὲ λογίσηται ὑπὲρ ὃ βλέπει
με ἢ ἀκούει ἐξ ἐμοῦ 7 καὶ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἀποκαλύψεων. διὸ ἵνα μὴ
ὑπεραίρωμαι, ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκί, ἄγγελος σατᾶν, ἵνα με κολαφί-
ζῃ, ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι. 8 ὑπὲρ τούτου τρὶς τὸν κύριον παρεκάλεσα,
ἵνα ἀποστῇ ἀπ' ἐμοῦ. 9 καὶ εἴρηκέν μοι· ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ
δύναμις [μου] ἐν ἀσθενείᾳ τελεῖται. Ἥδιστα οὖν μᾶλλον καυχήσομαι
ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου, ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐπ' ἐμὲ ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ.
10 διὸ εὐδοκῶ ἐν ἀσθενείαις, ἐν ὕβρεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν διωγμοῖς, ἐν
στενοχωρίαις, ὑπὲρ Χριστοῦ· ὅταν γὰρ ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι.

XII. 1 *inc.* ει καυχ. *39 f Ambrosiast vg* || δει] δη *KM al.* || ου συμφερει μοι *EKL al. d sy*ʰ || 3 χωρ.] εκτος *ℵEFGKLMP al.* || *om.* ουκ οιδα *B* || 5 *om.* μου *BD* 17 al. sy* || 6 ακουει] + τι *D*E*KLP al. f sy*ʰ || 7 *om.* διο *DEKLP al. vg sy* || σατανα *ℵ*A*BD*FG al. lat* || *om.* ινα μη υπεραιρ. 2º *ℵ*ADEFG 17 vg* || 9 δυν.] + μου *EKLP al.* || τελειουται *EKLP al.* || *om.* μου 3º *B 67. 71 sy*ʰ

1-5 — Segons resulta d'aquest text, Sant Pau tingué diverses visions i revelacions, però no en referí sinó una. La diferència entre *visions* i *revelacions* no consta. És el més versemblant que *revelació* és el terme genèric que les enclou totes dues. Datant aquesta Lletra del 57, l'èxtasi referit aquí, esdevingut catorze anys enrera, es devia escaure devers l'any 43, ço és poc abans de la primera gran missió (any 45), tal volta com una preparació immediata per a les missions entre els gentils. No pot ésser la visió que tingué al Temple (Act. XXII, 17); més probablement coincidí amb la segona visita a Jerusalem feta en companyia de Bernabeu en ocasió de la fam (Act. XI, 30). L'Apòstol no sap si al moment de l'èxtasi la seva ànima fou separada o no del seu cos, però el que és cert, perquè altrament no en dubtaria, és que fou purament intellectual, sense cap intervenció de les facultats sensitives.

Quant a l'expressió *tercer cel,* és ociós de cercar-li una interpretació literal. Sant Pau emprà aquesta expressió corrent per designar el cim més alt de la contemplació divina. Tampoc no cal imaginar-se que fou traslladat al cel en cos i ànima, o en cos sol. El cel és pertot on hi ha un benaventurat i l'ànima hi és pujada en el mateix lloc on Déu li revela els seus secrets íntims.

1. — *Cal gloriejar-se*. Segons el text de Vg.: «Si cal gloriejar-se.»

4. — *I oi paraules indicibles*. Vg. no és prou exacta quan tradueix «paraules

4. Es glorieja de les seves visions i de les seves febleses

(C. XII.) 1 Cal gloriejar-se, per bé que no convé, però vindré a les
visions i revelacions del Senyor. 2 Sé un home en Crist que catorze anys
enrera — si en el cos, no ho sé; si fora del cos, no ho sé, Déu ho sap —
fou arravatat aquest tal fins al tercer cel. 3 I sé que aquest tal home — si
en el cos, si fora del cos, no ho sé, Déu ho sap — 4 fou arravatat al para-
dís i oí paraules indicibles, que no és llegut a l'home de proferir. 5 Sobre
aquest tal em gloriejaré, però sobre mi no em gloriejaré, sinó en les meves
febleses. 6 Car si volia gloriejar-me, no seria fatu, per tal com diré veri-
tat; però me n'estic, no sigui que algú pensi de mi per sobre del que en
mi veu o de mi sent 7 i per l'excel·lència de les revelacions. Per això, a fi
que no m'enorgulleixi, un agulló ha estat donat a la meva carn, un mis-
satger de Satanàs, que em bufetegi, a fi que no m'enalteixi massa. 8 Per
causa d'aquest, he invocat tres vegades el Senyor, perquè fos decantat de
mi. 9 I em digué: Et basta la meva gràcia, puix que la fortitud es per-
fecciona en la feblesa. Ben de grat, doncs, em gloriejaré més tost en les
meves febleses perquè habiti en mi la fortitud del Crist. 10 Per això em
complac en febleses, en ultratges, en necessitats, en persecucions, en an-
goixes, per Crist, perquè quan sóc feble, llavors sóc fort.

2, Act. IX, 3. 3, Sup. XI, 11. 5, Sup. XI, 30.

arcanes». — *Que no és llegut.* El verb grec comporta indistintament la impossibilitat física i moral de repetir allò que havia oït o vist.

7. — *I per l'excel·lència.* Vg. refereix aquests mots als següents: «I perquè l'excel·lència de les revelacions no m'enorgulleixi...». — *Un agulló ha estat donat a la meva carn.* La versió *stimulus carnis* de Vg. ha fet pensar en una tendència a la voluptat carnal, opinió poc probable, si més no perquè no es comprèn que l'Apòstol descobrís un secret d'aquesta natura a uns enemics que de tan mala fe el perseguien. D'altres han pensat en les persecucions, sense tampoc gaire versemblança, car no es comprèn ni com poden ésser anomenades una espina clavada a la carn, ni menys com podria l'A. sentir-se'n humiliat. No resta sinó una malaltia. Quina? Diversos comentadors han sospitat si era el poagre, l'oftalmia, les febres de Malta i l'epilèpsia, que durant molt de temps ha estat la més acceptada. Vegeu Gal. IV, 13.

El substantiu σκόλοψ, més que un agulló pròpiament dit, significa un objecte punxant. Els Setanta li solen donar el sentit d'*espina.*

A fi que no m'enalteixi massa. Aquest incís manca en Vg. i en alguns dels manuscrits més importants.

8. — *He invocat tres vegades.* Alguns intèrprets donen a l'adverbi *ter* el sentit que té usualment en els clàssics! Tanmateix, sembla preferible de prendre'l al peu de la lletra, que és com sol ésser usat en els Llibres sagrats d'ambdós Testaments.

10. — *En febleses.* Vg. diu: «En les meves febleses.»

5. Propter necessitatem gloriatvr

[11] Γέγονα ἄφρων· ὑμεῖς με ἠναγκάσατε. ἐγὼ γὰρ ὤφειλον ὑφ' ὑμῶν
συνίστασθαι. οὐδὲν γὰρ ὑστέρησα τῶν ὑπερλίαν ἀποστόλων, εἰ καὶ
οὐδέν εἰμι. [12] τὰ μὲν σημεῖα τοῦ ἀποστόλου κατειργάσθη ἐν ὑμῖν ἐν
πάσῃ ὑπομονῇ, σημείοις τε καὶ τέρασιν καὶ δυνάμεσιν. [13] τί γάρ ἐστιν
ὃ ἡττήθητε ὑπὲρ τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας, εἰ μὴ ὅτι αὐτὸς ἐγὼ οὐ κατε-
νάρκησα ὑμῶν; χαρίσασθέ μοι τὴν ἀδικίαν ταύτην. [14] Ἰδοὺ τρίτον
τοῦτο ἑτοίμως ἔχω ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ οὐ καταναρκήσω· οὐ γὰρ
ζητῶ τὰ ὑμῶν ἀλλὰ ὑμᾶς. οὐ γὰρ ὀφείλει τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσιν
θησαυρίζειν, ἀλλ' οἱ γονεῖς τοῖς τέκνοις. [15] ἐγὼ δὲ ἥδιστα δαπανήσω
καὶ ἐκδαπανηθήσομαι ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν. εἰ [καὶ] περισσοτέρως
ὑμᾶς ἀγαπῶν ἧσσον ἀγαπῶμαι; [16] Ἔστω δέ, ἐγὼ οὐ κατεβάρησα ὑμᾶς·
ἀλλὰ ὑπάρχων πανοῦργος δόλῳ ὑμᾶς ἔλαβον. [17] μή τινα ὧν ἀπέσταλκα
πρὸς ὑμᾶς, δι' αὐτοῦ ἐπλεονέκτησα ὑμᾶς; [18] παρεκάλεσα Τίτον καὶ
συναπέστειλα τὸν ἀδελφόν· μήτι ἐπλεονέκτησεν ὑμᾶς Τίτος; οὐ τῷ
αὐτῷ πνεύματι περιεπατήσαμεν; οὐ τοῖς αὐτοῖς ἴχνεσιν;

EPILOGVS

(XII, 19 - XIII, 13)

1. Monitiones opportvnae

[19] Πάλαι δοκεῖτε ὅτι ὑμῖν ἀπολογούμεθα. κατέναντι θεοῦ ἐν Χριστῷ
λαλοῦμεν· τὰ δὲ πάντα, ἀγαπητοί, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν οἰκοδομῆς. [20] φοβοῦμαι
γὰρ μή πως ἐλθὼν οὐχ οἵους θέλω εὕρω ὑμᾶς, κἀγὼ εὑρεθῶ ὑμῖν οἷον οὐ
θέλετε, μή πως ἔρις, ζῆλος, θυμοί, ἐριθεῖαι, καταλαλιαί, ψιθυρισμοί,
φυσιώσεις, ἀκαταστασίαι· [21] μὴ πάλιν ἐλθόντος μου ταπεινώσῃ με ὁ
θεός μου πρὸς ὑμᾶς, καὶ πενθήσω πολλοὺς τῶν προημαρτηκότων καὶ μὴ
μετανοησάντων ἐπὶ τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ πορνείᾳ καὶ ἀσελγείᾳ ᾗ ἔπραξαν.

11 αφρ.] + καυχωμενος *LP al. sy* || 13 ησσωθητε *ℵ*BD** (17) || αδικ.] αμαρτιαν *FG* || 14 *om.* τουτο *KLP al.* || 15 δαπ.] + και εκδαπανησω *D*E Ambrosiast* || *om.* και 2° *ℵ*ABFG 17* || υμ. αγαπω *ℵ*A 17* || 16 ου κατεναρκησα υμων *ℵFG al.* || 17 *om.* δι αυτ. *FG vg* || 19 *inc.* παλιν δοκ. *DEKLP al. sy* || κατενωπιον του θεου *DEKLP al.* || *om.* εν χριστ. *de* || αγαπ.] αδελφοι *P 73* || 20 ερεις *BDEF GKLP al. lat sy*ʰ || ζηλοι *ℵEKLP al. lat sy*ʰ || 21. ελθοντα με *KL al.*

11.—L'Apòstol reprèn el raonament interromput en el verset 7. Hom veu com són freqüents les digressions en Sant Pau.

12. — *Amb signes i prodigis i virtuts.* Tots els crítics s'acorden a prendre com a sinònims aquests tres substantius.

13. — *Si no és...* Remarqui's la fina ironia amb què parla l'Apòstol als corintis en aquest verset.

5. Es glorieja per necessitat

[11] He estat fatu: vosaltres m'hi heu forçat; car és de vosaltres que jo
havia d'ésser recomanat, per tal com en res no he estat inferior als arxi-
apòstols, tot i que no sóc res. [12] I cert, els senyals d'apòstol s'han pro-
duït entre vosaltres amb tota paciència, amb signes i prodigis i virtuts.
[13] Perquè ¿quina cosa hi ha en què hàgiu estat inferiors a les altres esglé-
sies, si no és que jo no us he estat gravós? Feu-me gràcia d'aquest tort.
[14] Heus ací que per tercera vegada estic prompte a venir a vosaltres, i no
seré gravós, car no cerco les vostres coses, sinó vosaltres, perquè no deuen
haver d'atresorar els fills per als pares, sinó els pares per als fills. [15] I jo
de molt bon grat despendré i em despendré per les vostres ànimes.
Amant-vos més, ¿seria menys amat de vosaltres? [16] Però sia, jo no us
he estat gravós, però com que sóc astuciós, us he collit. [17] ¿Tal vegada
per mitjà d'algun dels qui us he enviat us he composat? [18] Vaig pregar
Titus i amb ell vaig enviar el germà: ¿tal vegada Titus us composà res?
¿No hem caminat amb el mateix esperit? ¿I per les mateixes petjades?

EPÍLEG

(XII, 19 - XIII, 13)

1. Advertiments oportuns

[19] Temps ha que us penseu que ens defensem davant vosaltres: davant
Déu en Crist parlem, i tot, caríssims, per la vostra edificació. [20] Perquè
temo que quan vindré, no us trobaré tals com vull, i seré trobat de vosaltres
com no voleu; que hi haurà brega, gelosia, rancúnies, partits, maledi-
cències, murmuracions, inflaments, desordres: [21] no sigui que quan vin-
gui altra vegada, m'humiliï el meu Déu davant vostre, i hagi de plorar
molts dels qui abans havien pecat i no s'han penedit de la impuresa i for-
nicació i lascívia que cometeren.

11, Sup. XI, 5. **12**, I Cor. IX, 2. **13**, Sup. XI, 8. **14**, Sup. I, 15; XI, 9; Inf. XIII, 1; Phil. IV, 17; I Cor. IV, 15. **16**, II Thes. III, 8. **18**, Sup. VII, 6; VIII, 6, 18. **19**, Sup. II, 17. **20**, Rom. I, 29; I Cor. III, 3; Gal. V, 20. **21**, Inf. XIII, 2; I Cor. V, 1; Eph. IV, 19.

17-18. — Remarquem la vigorosa energia amb què l'Apòstol fa l'apologia de la seva pròpia persona i dels seus col·laboradors.

21. — *No sigui que quan vingui una altra vegada m'humiliï.* L'adverbi *altra vegada* pot referir-se indistintament a *quan vingui* i *m'humiliï.* La majoria dels exegetes prefereixen la primera suposició.

(C. XIII.) 1 Τρίτον τοῦτο ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς· «ἐπὶ στόματος δύο
μαρτύρων καὶ τριῶν σταθήσεται πᾶν ῥῆμα.» 2 προείρηκα καὶ προλέγω,
ὡς παρὼν τὸ δεύτερον καὶ ἀπὼν νῦν, τοῖς προημαρτηκόσιν καὶ τοῖς
λοιποῖς πᾶσιν, ὅτι ἐὰν ἔλθω εἰς τὸ πάλιν οὐ φείσομαι, 3 ἐπεὶ δοκιμὴν
ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ, ὃς εἰς ὑμᾶς οὐκ ἀσθενεῖ ἀλλὰ
δυνατεῖ ἐν ὑμῖν. 4 καὶ γὰρ ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας, ἀλλὰ ζῇ ἐκ δυνά-
μεως θεοῦ. καὶ γὰρ ἡμεῖς ἀσθενοῦμεν ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ ζησόμεθα σὺν
αὐτῷ ἐκ δυνάμεως θεοῦ εἰς ὑμᾶς.

5 Ἑαυτοὺς πειράζετε εἰ ἐστὲ ἐν τῇ πίστει, ἑαυτοὺς δοκιμάζετε· ἢ
οὐκ ἐπιγινώσκετε ἑαυτοὺς ὅτι Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν ὑμῖν ἐστιν; εἰ μήτι
ἀδόκιμοί ἐστε. 6 ἐλπίζω δὲ ὅτι γνώσεσθε ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἐσμὲν ἀδόκιμοι.
7 εὐχόμεθα δὲ πρὸς τὸν θεὸν μὴ ποιῆσαι ὑμᾶς κακὸν μηδέν, οὐχ ἵνα
ἡμεῖς δόκιμοι φανῶμεν, ἀλλ' ἵνα ὑμεῖς τὸ καλὸν ποιῆτε, ἡμεῖς δὲ ὡς
ἀδόκιμοι ὦμεν. 8 οὐ γὰρ δυνάμεθά τι κατὰ τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ ὑπὲρ
τῆς ἀληθείας. 9 χαίρομεν γὰρ ὅταν ἡμεῖς ἀσθενῶμεν, ὑμεῖς δὲ δυνατοὶ
ἦτε· τοῦτο καὶ εὐχόμεθα, τὴν ὑμῶν κατάρτισιν. 10 Διὰ τοῦτο ταῦτα
ἀπὼν γράφω, ἵνα παρὼν μὴ ἀποτόμως χρήσωμαι κατὰ τὴν ἐξουσίαν ἣν
ὁ κύριος ἔδωκέν μοι εἰς οἰκοδομὴν καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν.

2. CONCLVSIO EPISTOLARIS

11 Λοιπόν, ἀδελφοί, χαίρετε, καταρτίζεσθε, παρακαλεῖσθε, τὸ αὐτὸ
φρονεῖτε, εἰρηνεύετε, καὶ ὁ θεὸς τῆς ἀγάπης καὶ εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν.
12 Ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν ἁγίῳ φιλήματι. Ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ
ἅγιοι πάντες.
13 Ἡ χάρις τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ καὶ ἡ
κοινωνία τοῦ ἁγίου πνεύματος μετὰ πάντων ὑμῶν.

XIII. 1 ερχ.] ετοιμως εγω ελθειν *A syp* || υμας] + ινα *ℵ* 35 g sy* || 2 *om.* ως *D*e syh* || νυν] + γραφω *EKLP al. sy* || 4 γαρ 1°] + ει *AEL al. f vg sy* || εν] συν *ℵAFG syp* || ζησομεν *ℵABD* al.* || συν] εν *D* 17 e(g)* || *om.* εις υμας *BE arm* || 5 *om.* εαυτ. δοκιμ. *A* || ⟩ χριστ. ιησ. *ℵAFGP al. vg arm* || *om.* εστιν *BD* 17 al.* || 7 ευχομαι *EKL al. syp* || 13 *om.* χριστ. *B* || *fin.*] + αμην *DEKP al. vg*

1. — *Tot afer.* Aquest és pròpiament el significat de ῥῆμα que la Vg. tradueix per *uerbum,* paraula.

2. — *No perdonaré.* Una de les primeres manifestacions històriques del poder coercitiu de l'Església.

3. — *Posat que cerqueu.* La Vg. insereix aquest verset en sentit interrogatiu, sense fonament.

5. — *A menys que sigueu desaprovats. Desaprovats,* no rèprobes, com llegim en la Vg. Igual cosa diem de l'ús del mot ἀδόκιμοι en el verset 7.

9. — *La vostra perfecció.* Així cal traduir el mot grec corresponent i aquest és el sentit que, en tot cas, hem d'atribuir al mot *consummationem* de la Vg.

11.—*Alegreu-vos.* Erasme traduí *ualete* en lloc de *gaudete,* volent donar a l'equivalent grec el sentit usual entre els autors profans. Tanmateix, χαίρετε en Sant Pau sempre té el sentit que aquí

(C. XIII.) [1] Aquesta és la tercera vegada que vinc a vosaltres: «per
boca de dos testimonis, o de tres, es decidirà tot afer.» [2] Vaig predir i
ara predic, com a present la segona vegada i ara absent, als qui han pecat
abans i a tots els altres, que si vinc una altra vegada, no perdonaré,
[3] posat que cerqueu una prova de com el Crist parla en mi, el qual envers
vosaltres no flaqueja, ans és fort entre vosaltres. [4] Car fou crucificat
en la feblesa, però viu per la virtut de Déu. Perquè també nosaltres som
flacs en ell, però viurem en ell per la virtut de Déu envers vosaltres.

[5] Examineu-vos vosaltres mateixos, si sou en la fe, proveu-vos vosal-
tres mateixos: ¿o tal vegada no us coneixeu vosaltres mateixos que
Jesucrist és en vosaltres? A menys que sigueu desaprovats. [6] Però
espero que coneixereu que nosaltres no som desaprovats. [7] I preguem
a Déu que no feu res de mal, no pas perquè nosaltres apareguem aprovats,
sinó perquè vosaltres feu el bé, i nosaltres siguem com desaprovats.
[8] Perquè no podem res contra la veritat, sinó en favor de la veritat. [9] Car
estem joiosos quan nosaltres som febles, però vosaltres sou forts, i això
supliquem: la vostra perfecció. [10] Per això escric absent aquestes coses,
per tal que, present, no hagi d'usar del rigor, conformement a la potestat
que em donà el Senyor per a edificació i no per a destrucció.

2. Conclusió

[11] Altrament, germans, alegreu-vos, perfeccioneu-vos, consoleu-vos,
tingueu un mateix sentiment, viviu en pau, i el Déu de la caritat i de la
pau serà amb vosaltres.

[12] Saludeu-vos mútuament amb l'òscul sant. Us saluden tots els sants.

[13] La gràcia del Senyor Jesucrist i la caritat de Déu i la comunió de
l'Esperit Sant sigui amb tots vosaltres.

1, Dt. xix, 15; Sup. xii, 14; Mt. xviii, 16; Io. viii, 17; Hbr. x, 28. 10, Sup. x, 8. 11, Rom. xv, 33. 12, Rom. xvi, 16.

li donem. — *Consoleu-vos.* Millor que *exhorteu-vos,* com tradueix la Vg.

13. — *La comunió de l'Esperit Sant.* Essent subjectius els dos primers genitius (*la gràcia del Senyor Jesucrist* i *la caritat de Déu,* que signifiquen la caritat de què J. C. és dispensador i l'amor que el Pare ens té), sembla el més natural que ho sigui també el tercer, que llavors significarà la unió dels esperits produïda entre els fidels per la unció de l'Esperit Sant. Si fos objectiu, com interpreta Ecumeni, copiat per Teofilacte, significaria la nostra possessió comuna de l'Esperit Sant. La primera interpretació, que és la més comuna, pertany a la doctrina del Cos místic del Crist. És l'Esperit Sant habitant en nosaltres qui ens posa en relació orgànica amb el Cap, el Crist, i entre nosaltres. Sant Pau anomena *comunió de l'Esberit Sant* aquesta doble relació.

LLETRA ALS GÀLATES

NOTÍCIA PRELIMINAR

Circumstàncies de temps i de lloc

Hi ha gran divergència entre els crítics, en tractar-se de determinar la data en què fou escrita aquesta lletra. Mentre uns, com Belser i Weber, la creuen composta l'any 49, abans del Concili apostòlic de Jerusalem, ço que la faria la primogènita de les lletres paulines, d'altres exegetes, sobretot antics, com Sant Jeroni i Teodoret, seguits per alguns de moderns, com Baroni i Estius, la retarden fins a l'època de la primera captivitat de Sant Pau a Roma.

Una lectura atenta de la Lletra mateixa, confrontada amb els *Actes dels Apòstols,* desfà totes dues hipòtesis. A IV, 13, l'Autor parla als gàlates de quan els va visitar per primera vegada. Això vol dir que, en escriure la Lletra, ja havia efectuat la seva segona visita, que tingué lloc durant el tercer viatge paulí, o sigui del 55 al 59. El 55, doncs, és la data mínima. Però no pot ésser gaire lluny la màxima, per tal com Sant Pau, al verset 6 del cap. I, s'estranya com *tan de pressa* els gàlates s'han traspassat a una altra doctrina distinta de l'Evangeli que els fou predicat per ell. Aquesta segona visita fou la referida pels *Actes dels Apòstols* (XVIII, 23) en el tercer viatge de Sant Pau, de pas cap a Efes i a la Macedònia, per tal de fortificar en la fe els neòfits d'aquelles esglésies. Fou després d'aquest viatge, entre el seu sojorn a Efes i la seva anada a Corint per la Macedònia, quan Sant Pau, assabentat de les desconhortadores novetats de la Galàcia, els escriu aquesta lletra. Cal posar-la, doncs, al 55 o començaments del 56, entre les Lletres als Corintis i la Lletra als Romans.

El dubte continua quant al lloc de la seva composició. Les opinions es parteixen entre dues ciutats: Efes i Corint. Aquell sojorn a Efes durà tres anys, i fou durant ell que Pau escriví les dues Lletres als Corintis. D'allí anà a la Macedònia i es deturà tres mesos a Corint, on pogué lliu-

rar-se al repòs d'esperit i a la meditació. La circumstància esmentada d'haver-se esdevingut la defecció dels gàlates poc després de la segona visità de l'Apòstol abona l'opinió favorable a aquesta ciutat. Però n'hi ha, en canvi, una altra de molt favorable a Corint, i és la gran semblança d'aquesta Lletra amb la Lletra als Romans, escrita a la gran ciutat grega. Hi trobem identitat de tesi,[1] la repetició de la història d'Abraam amb aplicacions d'una gran semblança,[2] l'ús dels mateixos textos de l'Escriptura per abonar les mateixes conclusions doctrinals[3] i fins i tot expressions repetides literalment o quasi en les dues Epístoles.[4] Totes aquestes coincidències revelen que l'esperit de Pau, en escriure l'una i l'altra Lletra, estava talment ocupat pels mateixos pensaments, que fins les fórmules verbals de què es revestien li sortien iguals. El parentiu d'idees i d'estil revela en qualsevol autor una certa contemporaneïtat de dos treballs, llei que, en el cas de Sant Pau, trobem complerta en les dues Lletres als Tessalonicencs, les dues als Corintis, les dels Colossencs i Efesins i les Pastorals. La conclusió de la contemporaneïtat de les nostres dues sembla imposar-se.

O cal creure, doncs, que la Lletra als Gàlates fou escrita a les darreries del sojorn a Efes, o que, durant tot aquest sojorn, la confiança de l'Apòstol en els gàlates no sofrí cap minva, i que només en arribar a Macedònia, aquesta gran aflicció, junt amb altres que van assaltar-lo d'altres bandes, produïren en ell aquell estat d'esperit que es revela al llarg d'aquesta Lletra.

Aquesta segona suposició sembla més acceptable, per bé que d'ella encara no es dedueix certament que la Lletra fos escrita a Corint. Una terça hipòtesi és possible, la del P. Prat, segons el qual, la Lletra als Gàlates fou composta a la Macedònia, durant l'expectació angoixosa de l'efecte que havia de fer als Corintis la seva segona Lletra.

Els destinataris

No més fàcil de resoldre és el problema que planteja el nom de *gàlates* que porten els destinataris d'aquesta Lletra. És evident que són els fidels

[1] *Gal.* II, 16—*Rom.* III, 28.
[2] *Gal.* III, 16-18 — *Rom.* IV, 1-25; *Gal.* IV, 21-24—*Rom.* IX, 7-9.
[3] *Gal.* III, 6—*Rom.* IV, 3-9 (*Gn.* XV, 6); *Gal.* III, 12 —*Rom.* X, 5 (*Lv.* XVIII, 5), etc.
[4] *Gal.* II, 9— *Rom.* XV, 15; *Gal.* III, 22— *Rom.* XI, 32; *Gal.* III, 23 — *Rom.* VIII, 18; *Gal.* III, 27—*Rom.* VI, 3; *Gal.* IV, 6 — *Rom.* VIII, 15; *Gal.* IV, 30— *Rom.* IV, 3; *Gal.* V, 7 — *Rom.* II, 8; *Gal.* V, 18— *Rom.* VIII, 14; *Gal.* V, 18—*Rom.* VI, 14.

de les esglésies de Galàcia, però ¿cal entendre per Galàcia la septentrional, o pròpiament dita, o bé la província romana que portava aquest nom i que comprenia, ultra la regió susdita, la Licaònia, la Isàuria i alguns districtes de la Frígia, la Pisídia i la Pamfília?

Al primer terç del segle III abans de J. C., unes bandes de celtes (κέλται, γαλάται) sortides del Migdia de la Gàl·lia irromperen a Macedònia i a Tessàlia i haurien envaït la Grècia, a no haver estat contingudes a Delfos. Recularen un xic i reeixiren a traspassar l'Hel·lespont, després de què, devastaren les costes de l'Àsia Menor. Allí lluitaren a favor de Nicomedes I, rei de Bitínia, contra el seu germà, i en recompensa d'aquest ajut reberen un fort botí i una regió agrícola molt fèrtil formada de planells muntanyosos al centre de l'Àsia Menor. L'anaren engrandint amb invasions successives, fins que Àtal I, rei de Pèrgam, els forçà a fixar-se entre els límits de la Paflagònia i la Bitínia al Nord, el Pont i la Capadòcia a l'Est, la Pisídia i la Licaònia al Sud i la Frígia a l'Oest. Aquesta fou la Galàcia pròpiament dita, anomenada també Gal·logrècia, a causa de la barreja dels gàlates amb la primitiva població indígena.

L'any 189 a. C., els gàlates, junt amb Antíoc el Gran, a favor del qual lluitaven, foren derrotats pels romans i sotmesos a llur dominació pel cònsol E. Mànlius. Conservaren, tanmateix, llur religió druídica, l'organització política i les lleis nacionals, com també els tetrarques que governaven llurs tres tribus, les capitals de les quals eren Tavium, Pessinus i Ancira (actualment Angora). Un dels seus darrers tetrarques, Dejotarus, que havia ajudat Pompeu contra Mitrídates, en rebé el títol de rei amb un augment de territori. El seu successor Amintas estengué encara més els seus dominis envers la Pisídia, però a la seva mort, tot el regne passà a ésser província romana, que sota el nom de Galàcia comprenia tots aquells territoris envaïts, que són els que hem enumerat abans.

El dubte és, doncs, si aquesta Lletra de Sant Pau, única de les seves que té caràcter palès de circular o encíclica, segons canta la seva inscripció *a les esglésies de Galàcia* (I, 2), va dirigida a la Galàcia divisió administrativa, o a la Galàcia denominació ètnica.

De la primera opinió són Le Camus, Rodolf Cornely, Teodor Zahn i d'altres. Es funden en els següents arguments: *a*) Les esglésies de Galàcia semblen fundades d'abans del Concili apostòlic, puix que llegim en II, 5 d'aquesta Lletra que Sant Pau no cedí a subjectar-se als falsos germans judaïtzants per tal que restés en peu la veritat de l'evangeli predicat als gàlates; però fins al seu segon viatge, posterior al Concili, Sant Pau no predicà la fe a la Galàcia estricta. Aquest argument no té gaire força perquè el *vosaltres* d'aquell lloc podria significar genèricament *els gentils,* tant

més que han estat esmentats al verset 26. *b*) A II, 1, 9, 13, parla de Bernabeu amb un llenguatge que el fa suposar persona de molta autoritat entre els destinataris de la Lletra; però Bernabeu només acompanyà Pau en el primer viatge, en què fundà les esglésies de Pisídia i Licaònia, no en els altres dos, en què travessà la Galàcia estricta. La vaguetat dels versets adduïts en el que es refereix a Bernabeu afebleix també aquest argument. *c*) Les dues vegades que, segons Sant Lluc (*Act.* XVI, 6 i XVIII, 23), Pau estigué a la Galàcia estricta, fou només de pas i doncs per poc de temps, quan tota la Lletra fa semblar que Pau havia tractat llargament els gàlates, com consta realment dels fidels de Licaònia i Pisídia.

L'altra opinió fou la tradicional i mantingué la unanimitat de parers fins a prop de mitjan segle dinovè. Avui s'hi torna decididament. Lagrange i Fillion la propugnen, basats en els següents arguments: *a*) Sant Pau era més natural que s'acomodés a l'estil de parlar dels fidels a qui s'adreçava que no a la terminologia oficial; doncs bé, és indubtable que el llenguatge popular entenia per Galàcia la regió ètnicament gàlata, de la qual distingia les altres regions anexades a ella administrativament. Testimoni d'això és el mateix Sant Lluc, que distingeix curosament la Galàcia de la Frígia i de les ciutats de Listres i Derbé, situades a la Licaònia (*Act.* XVI, 6; XVIII, 23); igual distinció es troba en les inscripcions antigues; *b*) no és gens probable que Sant Pau donés als naturals de Licaònia i Pisídia el nom de gàlates, propi d'una raça estrangera i invasora del país, i per això mateix odiada; *c*) per *Act.* XVI, 6, sabem que Sant Pau, després de visitar les esglésies de Licaònia i Pisídia, escampà ràpidament la paraula de Déu per la Galàcia estricta o septentrional. Aquesta evangelització feta de pas, anant a la Mísia i a la Macedònia, s'adiu molt bé amb el que s'afirma a IV, 13 d'aquesta Lletra, ço és que anà a ells «en flaquedat de carn», empès ocasionalment per una malaltia. Per contra, les regions de Pisídia i Licaònia foren objecte d'una evangelització pausada i expressa (*Act.* cc. XIII i XIV); a notar que aquesta raó desfà la darrerament mencionada de l'opinió contrària; *d*) té el seu pes també l'argument psicològic: el temperament voluble i amant de les novetats que Sant Pau descriu en els gàlates convé perfectament a la tribu destacada de la Gàl·lia europea envers l'Àsia Menor, però seria una veritable inexactitud, aplicat a les contrades meridionals administrativament anexades a l'antiga Galàcia septentrional.

Retenim, doncs, com a molt més probable, que la Galàcia de Sant Pau, com la de Sant Lluc, és la Galàcia ètnica.

Ocasió i finalitat

Fos a Efes, fos a Corint, o a la Macedònia, Sant Pau heu esment que els seus estimats gàlates, tan generosament donats a la fe del Crist, s'han escoltat uns falsos doctors que cuiden desviar-los del seu Apòstol i de la puresa de l'Evangeli que els predicava.

Aquests falsos doctors eren els judaïtzants, els eterns enemics de Pau. En el seu segon viatge, l'Apòstol havia promulgat als gàlates el decret del Concili apostòlic sobre l'observança de la llei mosaica, comminant-los, com si preveiés la tempesta, que si algú els evangelitzava fora del que havien rebut, fos anatema. Vegeu *Gal.* I, 9 on diu expressament que els havia fet, i ara els repeteix, aquesta prevenció.

Perdut el plet al Concili Apostòlic de Jerusalem, els judaïtzants canviaren de doctrina. Segons llur nou dogma, els cristians procedents de la gentilitat, si bé podien assolir la vida eterna, però no podien arribar a plena ciutadania dins l'Església, si no se sotmetien al ritu dolorós i vergonyós de la circumcisió: així esperaven de persuadir-los a circumcidar-se. Sant Pau desfà ja els seus maneigs a Antioquia, on arriba a increpar la condescendència de Pere, i ells aleshores van seguint les ciutats evangelitzades per Pau, infiltrant en totes el verí de la discòrdia. Així arribaren a les de la Galàcia. Llur fanatisme tenia tant de negatiu com de positiu, de rancúnia contra Pau, que els havia fet perdre el plet a Jerusalem i a Antioquia, com d'amor a la llei mosaica. Per això denigraven la figura del gran Apòstol, comparant-lo, en desmèrit seu, amb els altres Apòstols, les «columnes de l'Església». Ells, companys del Senyor i instruïts per ell, havien observat sempre els ritus jueus; Pau, en canvi, arribat molt després de la mort del Senyor, era un apòstol secundari, instruït i enviat per homes: per això els neòfits formats per ell no podien comptar com a cristians perfectes, si no esdevenien, rebent la circumcisió, dignes de la companyia dels grans Apòstols. La Llei mosaica, doncs, no certament necessària per a la salut, era tanmateix utilíssima, car per ella s'esdevenia fill d'Abraam i hereu de les prometences fetes a ell.

Aquesta predicació havia fet estralls entre els gàlates, gent voluble i fàcil als entabanaments de qualsevol teoritzador nou. Tot fa semblar que les coses anaren de pressa: l'evangelització de la Galàcia per Pau, la seva sortida envers l'Europa, l'arribada dels falsos doctors, que talment li seguien els passos, i la caiguda dels gàlates, o de molts d'ells.

I encara, podríem afegir, la informació que en rep Pau i la Lletra que escriu tot d'una. Saber-ho i acudir a remeiar el mal escrivint aquesta

Lletra, que fins acusa en la seva faiçó una gran pressa, és tot u. Sens dubte amidà d'una ullada el perill gravíssim que representava que una sola església particular caigués en mans de la secta. La divisió de l'Església de Crist, i sobretot l'entrebanc quasi insuperable a la difusió de l'Evangeli entre els gentils, eren dues conseqüències ben evidents i ben funestes.

La finalitat de la Lletra ressurt ben palesa de les circumstàncies que la motivaren: vindicar l'autoritat apostòlica de Pau i demostrar amb arguments irrebatibles la veritat de la justificació per la fe en Jesucrist, sense les obres de la llei mosaica. És a dir, la llibertat del cristià, en virtut de la seva incorporació al Crist, respecte dels elements del món, ço és, els diversos ritus gentílics inspirats per l'afany de reconciliar-se amb Déu, als quals Sant Pau equipara la Llei mosaica. Aquesta Lletra, s'ha dit molt justament, és la Carta magna de la llibertat cristiana.

El seu estil, com ja pot esperar-se del que hem dit, és nerviós, tallat, cosit d'incisos, obscur a estones, però ardent i dens de sentit com poques vegades ha arribat a ésser la paraula humana.

Divisió

Després de l'Exordi (I, 1-10), que conté la inscripció i l'entrada en matèria, vénen les tres parts *Apologètica, Dogmàtica* i *Moral* seguides d'un breu *epíleg*.

Apologètica (I, 11-II, 21).

Comprèn els següents apartats:

1. Apologia del ver apostolat.
2. Apologia del ver Evangeli.

Dogmàtica (III, 1-IV, 31*a*).

Comprèn dos apartats:

1. La justificació és per la fe, no per les obres.
2. La llibertat dels cristians.

Moral (IV, 31*b*-VI, 10).

Dos apartats, també:

1. Advertiments generals.
2. Advertiments especials.

L'Epíleg (VI, 11-18) conté una impressió de conjunt de l'estat d'esperit dels falsos doctors i del mateix Apòstol. Manca de les salutacions acostumades.

L'autenticitat d'aquesta Lletra està tan fermament garantida pels testimonis antics, des del primer segle, i pels seus caràcters interns, que els pocs crítics heterodoxos que darrerament l'han posada en dubte no mereixen l'honor de la refutació.

ΠΡΟΣ ΓΑΛΑΤΑΣ

EXORDIVM

(I, 1 - 10)

(C. I.) [1] Παῦλος ἀπόστολος, οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων οὐδὲ δι' ἀνθρώπου
ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ θεοῦ πατρὸς τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ
νεκρῶν, [2] καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ πάντες ἀδελφοί, ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Γαλατίας·
[3] χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ, [4] τοῦ δόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ὅπως ἐξέληται ἡμᾶς
ἐκ τοῦ αἰῶνος τοῦ ἐνεστῶτος πονηροῦ κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ καὶ
πατρὸς ἡμῶν, [5] ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.
[6] Θαυμάζω ὅτι οὕτως ταχέως μετατίθεσθε ἀπὸ τοῦ καλέσαντος ὑμᾶς
ἐν χάριτι Χριστοῦ εἰς ἕτερον εὐαγγέλιον, [7] ὃ οὐκ ἔστιν ἄλλο· εἰ μή
τινές εἰσιν οἱ ταράσσοντες ὑμᾶς καὶ θέλοντες μεταστρέψαι τὸ εὐαγγέ-
λιον τοῦ Χριστοῦ. [8] ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἡμεῖς ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγε-

I. 3 ⟩ και κυριου ημων *BDEFGKL al. vg sy* || 4 υπερ] περι *ℵ*ADEFGKLP al.* || 6 θαυμ.] + δε *F^gr G* || *om.* ουτως *F^gr G^gr al.* || ιησου χριστου *DE al. sy^h*, *om.* χρ. *Marcion F^gr G Tert Cypr al.*

1. — Les dues preposicions del text grec denoten relacions diferents ἀπ' ἀνθρώπων (de part dels homes) i δι' ἀνθρώπου (per mitjà d'home). Així resta afirmada, d'una banda, la identitat entre la font (ἀπό) i el canal (διά) d'on rebé l'apostolat, i d'altra banda, la divinitat de Jesucrist, posat en la mateixa línia del Pare.

2. — *A les esglésies de Galàcia.* Hi havia a Galàcia moltes comunitats cristianes, cada una amb el seu bisbe, sacerdots i fidels, ço que constitueix una església particular.

4. — *Pels nostres pecats.* Els manuscrits grecs presenten adés περί adés ὑπέρ davant d'ἁμαρτιῶν. Hom pot, per tant, explicar aquesta frase dient: «per esborrar els nostres pecats» o «a causa dels nostres pecats.»

6. — *M'estranyo...* El retòric Temisti, parlant dels gàlates, diu que eren tan afectats a les novetats, que, en veure el mantell d'un filòsof, s'hi arra-

LLETRA ALS GÀLATES

EXORDI

(I, 1 - 10)

(C. I.) 1 Pau, apòstol, no pas de part d'homes, ni per mitjà d'home,
sinó per Jesucrist i Déu Pare que el ressuscità d'entre els morts, 2 i tots els
germans que són amb mi, a les esglésies de Galàcia; 3 gràcia a vosaltres i
pau de part de Déu Pare i del Senyor Jesucrist, 4 el qui es donà ell mateix
pels nostres pecats a fi d'arrencar-nos del present segle pervers, segons la
voluntat del Déu i Pare nostre, 5 a qui sigui la glòria pels segles dels
segles; amén.

6 M'estranyo com tan de pressa us traspasseu del qui us va cridar en
la gràcia de Crist a un altre evangeli: 7 que no és pas altre, sinó que n'hi
ha alguns que us pertorben i volen trastornar l'evangeli del Crist. 8 Però
àdhuc si nosaltres o un àngel del cel us evangelitza fora del que us

2, Act. xvi, 6. 3, Rom. i, 7. 4, Inf. ii, 20; Tit. ii, 14. 5, Rom. xvi, 27. 7, Inf. v, 10.

paven, i s'adherien a les noves idees com el ferro a l'imant.

6. — *Tan de pressa.* No fa referència a la data recent de llur conversió, consideració que atenuaria llur falta, sinó a la rapidesa amb què s'opera (μετατίθεσθε: us traspasseu, en present) llur caiguda en una altra doctrina.

Del qui us va cridar. No pas l'Apòstol, puix que mai un home no és autor de la vocació, ni Jesucrist, en la gràcia del qual foren cridats, sinó Déu el Pare, al qual és sempre atribuïda per apropiació la vocació eficaç a la fe.

7. — *Que no és pas altre, sinó.* Ἕτερον εὐαγγέλιον no vol dir un altre evangeli, sinó un evangeli diferent. Per això cal prendre l'ἄλλο següent en sentit neutre indefinit: *altre, altra cosa.* Els qui els predicaven aquest evangeli diferent eren uns judaïtzants que pretenien ajovar-los novament a la Llei mosaica.

8. — *Us evangelitza.* Traduïm per indicatiu, i no per subjuntiu, com la Vg., per tal com ho exigeixen alhora

λίζηται ὑμῖν παρ' ὃ εὐηγγελισάμεθα ὑμῖν, ἀνάθεμα ἔστω. 9 ὡς προειρή-
καμεν, καὶ ἄρτι πάλιν λέγω, εἴ τις ὑμᾶς εὐαγγελίζεται παρ' ὃ παρελά-
βετε, ἀνάθεμα ἔστω.
10 Ἄρτι γὰρ ἀνθρώπους πείθω ἢ τὸν θεόν; ἢ ζητῶ ἀνθρώποις ἀρέ-
σκειν; εἰ ἔτι ἀνθρώποις ἤρεσκον, Χριστοῦ δοῦλος οὐκ ἂν ἤμην.

8 *om.* υμιν ℵ*F*^{gr}*G Tert Cypr al.* || 9 προειρηκα ℵ* *3 al.* || 10 ει] + γαρ *EKLP al s*

hem evangelitzat, sigui anatema.
[9] Com us ho hem dit, diem també ara
altra vegada: si algú us evangelitza fora del que heu rebut, sigui anatema.
[10] Perquè ¿em vull ara jo guanyar els homes o Déu? ¿O cerco
d'agradar als homes? Si encara agradava als homes, no seria servent
de Crist.

el text original i el context. Sant Pau es refereix, en efecte, a un fet que ja s'havia realitzat.

10. — *Em vul.... guanyar.* Vg. tradueix menys exactament *suadeo, persuadeixo.*

PARS PRIMA

SERMO APOLOGETICVS

(I, 11 - II, 21)

1. Apologia veri apostolatvs

11 Γνωρίζω γὰρ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὸ εὐαγγέλιον τὸ εὐαγγελισθὲν ὑπ' ἐμοῦ
ὅτι οὐκ ἔστιν κατὰ ἄνθρωπον· 12 οὐδὲ γὰρ ἐγὼ παρὰ ἀνθρώπου παρέλα-
βον αὐτὸ οὔτε ἐδιδάχθην, ἀλλὰ δι' ἀποκαλύψεως Ἰησοῦ Χριστοῦ.
13 Ἠκούσατε γὰρ τὴν ἐμὴν ἀναστροφήν ποτε ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ, ὅτι καθ'
ὑπερβολὴν ἐδίωκον τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ καὶ ἐπόρθουν αὐτήν, 14 καὶ
προέκοπτον ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ ὑπὲρ πολλοὺς συνηλικιώτας ἐν τῷ γένει
μου, περισσοτέρως ζηλωτὴς ὑπάρχων τῶν πατρικῶν μου παραδόσεων.
15 Ὅτε δὲ εὐδόκησεν ὁ θεὸς ὁ ἀφορίσας με ἐκ κοιλίας μητρός μου καὶ
καλέσας διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ 16 ἀποκαλύψαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐν ἐμοί,
ἵνα εὐαγγελίζωμαι αὐτὸν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, εὐθέως οὐ προσανεθέμην
σαρκὶ καὶ αἵματι, 17 οὐδὲ ἀνῆλθον εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς τοὺς πρὸ ἐμοῦ
ἀποστόλους, ἀλλὰ ἀπῆλθον εἰς Ἀραβίαν, καὶ πάλιν ὑπέστρεψα εἰς
Δαμασκόν. 18 Ἔπειτα μετὰ τρία ἔτη ἀνῆλθον εἰς Ἱεροσόλυμα ἱστορῆ-
σαι Κηφᾶν, καὶ ἐπέμεινα πρὸς αὐτὸν ἡμέρας δεκαπέντε· 19 ἕτερον δὲ

11 γαρ] δε ℵ*AE^gr KLP *al. sy* || 12 ουτε] ουδε ℵAD*FGP *al.* || 13 επορθ.] επολεμουν *FG* || 15 *om.* ο θεος *BFG al. vg sy* || 17 ανηλθ.] απηλθον *BDEFG al. sy*^p || 18 κηφ.] πετρον *DEFGKLP al. lat sy*^h

11. — *Segons l'home.* Fet per agradar als desigs o a les imaginacions dels homes, als quals, segons acaba de dir, no cerca de plaure.

12. — Sant Pau reivindica constantment per a la seva predicació una autoritat i un origen divins.

14. — *I dins el judaisme... de les meves tradicions paternes.* Judaisme és aquí sinònim de fariseisme. Les tradicions a què es refereix són les minucioses observances inventades pels fariseus i que encara van ésser multiplicades més tard fins a formar la indi-

PRIMERA PART

VINDICATÒRIA

(I, 11 - II, 21)

1. Legitimitat del seu apostolat

11 Perquè jo us faig saber, germans, que l'evangeli anunciat per mi no
és pas segons l'home. 12 Car ni d'home el vaig rebre, ni me'n fou en-
senyat, ans per revelació de Jesucrist. 13 Car ja heu hagut esment del
meu comport d'abans en el judaisme, com perseguia fora mida l'església
de Déu, i la devastava. 14 I dins el judaisme, n'avançava molts de la meva
edat en el meu llinatge, essent amb gran sobrepuig zelador de les meves
tradicions paternes. 15 Però quan bé plagué a Déu, que em trià des del
ventre de la meva mare i em cridà per la seva gràcia, 16 de revelar el seu
Fill en mi perquè l'anunciï entre els gentils, tot seguit no vaig confiar-me
a la carn ni a la sang, 17 ni vaig pujar a Jerusalem, als qui eren abans de
mi apòstols, sinó que vaig partir envers l'Aràbia, i altra vegada vaig
tornar a Damasc. 18 Després, al cap de tres anys, vaig pujar a Jerusalem
per conèixer Pere, i vaig romandre amb ell quinze dies: 19 però dels

11, I Cor. xv, 1. **12**, Eph. iii, 3. **13**, Act. viii, 3; ix, 21. **14**, Act. xxii, 3. **15**, Ir. i, 5. **18**, Act. ix, 26 ss.

gesta col·lecció de la Mischna i els Talmuds de Jerusalem i Babilònia.

16. — *A la carn ni a la sang.* Aquesta expressió es troba en Mt. XVI, 17 i en molts escrits dels rabins, i significa l'home natural, això és, amb tots els seus defectes i misèries.

17. — *Envers l'Aràbia.* Es tracta, sembla, de l'Aràbia del nord, que els jueus anomenaven deserta, i que limitava amb Síria.

18. — *Per conèixer Pere.* El verb que en l'original correspon a *conèixer* només s'empra quan es tracta de veure o visitar una persona o cosa extraordinària.

τῶν ἀποστόλων οὐκ εἶδον, εἰ μὴ Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ κυρίου. 20 ἃ
δὲ γράφω ὑμῖν, ἰδοὺ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ὅτι οὐ ψεύδομαι. 21 ἔπειτα ἦλθον
εἰς τὰ κλίματα τῆς Συρίας καὶ τῆς Κιλικίας. 22 ἤμην δὲ ἀγνοούμενος
τῷ προσώπῳ ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Ἰουδαίας ταῖς ἐν Χριστῷ. 23 μόνον δὲ
ἀκούοντες ἦσαν ὅτι ὁ διώκων ἡμᾶς ποτε νῦν εὐαγγελίζεται τὴν πίστιν
ἥν ποτε ἐπόρθει, 24 καὶ ἐδόξαζον ἐν ἐμοὶ τὸν θεόν.

2. Apologia veri evangelii

(C. II.) 1 Ἔπειτα διὰ δεκατεσσάρων ἐτῶν πάλιν ἀνέβην εἰς Ἱερο-
σόλυμα μετὰ Βαρνάβα, συμπαραλαβὼν καὶ Τίτον. 2 ἀνέβην δὲ κατὰ
ἀποκάλυψιν· καὶ ἀνεθέμην αὐτοῖς τὸ εὐαγγέλιον ὃ κηρύσσω ἐν τοῖς
ἔθνεσιν, κατ' ἰδίαν δὲ τοῖς δοκοῦσιν, μή πως εἰς κενὸν τρέχω ἢ ἔδρα-
μον. 3 ἀλλ' οὐδὲ Τίτος ὁ σὺν ἐμοί, Ἕλλην ὤν, ἠναγκάσθη περιτμηθῆναι·
4 διὰ δὲ τοὺς παρεισάκτους ψευδαδέλφους, οἵτινες παρεισῆλθον κατα-
σκοπῆσαι τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν ἣν ἔχομεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα ἡμᾶς
καταδουλώσουσιν· 5 οἷς οὐδὲ πρὸς ὥραν εἴξαμεν τῇ ὑποταγῇ, ἵνα ἡ
ἀλήθεια τοῦ εὐαγγελίου διαμείνῃ πρὸς ὑμᾶς. 6 ἀπὸ δὲ τῶν δοκούντων
εἶναί τι, — ὁποῖοί ποτε ἦσαν οὐδέν μοι διαφέρει· πρόσωπον θεὸς
ἀνθρώπου οὐ λαμβάνει — ἐμοὶ γὰρ οἱ δοκοῦντες οὐδὲν προσανέθεντο,

23 επορθ.] επολεμει *FG* || II. 4 ινα] + μη *F^gr G* || 5 *om.* οις ουδε *D*e Vict Ambrosiast Pelag, om.* οις *Marcion sy^p* || διαμενη *AFG al.*

19. — *Sinó Jaume.* Fa referència a Jaume el Menor, fill d'Alfeu. Se l'anomena germà de Nostre Senyor en el sentit ample que comportava el fet d'ésser-ne simplement cosí.

21. — *De Cilícia.* Cilícia era una província de l'Àsia Menor; per a anar-hi per terra, calia travessar la Síria. Això explica per què aqueixos dos noms es troben sovint associats.

2. — *Per revelació.* Sant Pau, des del seu baptisme, era guiat en la seva activitat apostòlica per la veu de l'Esperit Sant. En aquest cas, pujà a Jerusalem per pledejar davant els Apòstols la causa dels gentils. Vegeu altres casos a Act. XVI, 6, 7, 9, 10; XVIII, 9; XIX, 21.

Quasi tots els crítics estan d'acord que el relat exposat ací és el mateix del cap. XV dels Actes dels Apòstols.

Els vaig exposar l'evangeli que predico. Dues exposicions són indicades : l'una a tota l'església de Jerusalem (αὐτοῖς), l'altra als *considerats* (τοῖς δοκοῦσιν), als notables, o vistents dins l'església, probablement els anomenats més avall: Jaume, Pere i Joan.

Per si tal volta corro o he corregut en va. L'expressió grega (μή πως) dintre del sentit interrogatiu indirecte, enclou una resposta negativa implícita. La metàfora del corredor és manllevada als jocs antics.

3-4. — Resultat de la solució recaiguda, ni tan sols Titus, tot i gentil, no fou obligat a circumcidar-se, no pas perquè Sant Pau ho considerés, en si, un delicte, ell que féu circumcidar Timoteu, quan això no podia ésser mal interpretat, però en el cas relatat ací, no volgué que es circumcidés Titus

altres apòstols no en vaig veure cap, sinó Jaume, el germà del Senyor.
20 I el que us escric, heus aquí a la presència de Déu que no mento.
21 Després vaig venir a les regions de Síria i de Cilícia. 22 I era descone-
gut de rostre a les esglésies de la Judea, que són en Crist. 23 Les quals
només sentien a dir: el que ens perseguia ara evangelitza la fe que llavors
devastava, 24 i en mi glorificaven Déu.

2. Legitimitat del seu evangeli

(C. II.) 1 Després, passats catorze anys, vaig pujar altra vegada a
Jerusalem amb Bernabeu, prenent també amb mi Titus; 2 i vaig pujar-hi
per revelació, i els vaig exposar l'evangeli que predico entre els gentils, i
a soles als més considerats, per si, tal volta, corro o he corregut en va.
3 Doncs ni Titus, que era amb mi, tot i ésser gentil, no fou forçat a
circumcidar-se: 4 basta pels falsos germans intrusos, els quals entra-
ren sornament per espiar la nostra llibertat que tenim en Crist Jesús,
a fi de reduir-nos a esclavatge: 5 als quals ni per una hora no cedírem a
subjectar-nos, per tal que la veritat de l'evangeli romangui per a vosaltres.
6 Però d'aquells qui eren considerats ésser alguna cosa (fossin, altrament,
el que fossin, poc compta per a mi: Déu no accepta parença d'home), a
mi, doncs, els qui eren reputats res no m'afegiren, 7 ans al contrari,

21, Act. IX, 30; XV, 41. **2**, Act. XV, 2; Phil. II, 16. **6**, Dt. X, 17; Iob XXXIV, 19; Sap. VI, 8; Eccli. XXXV, 15; Act. X, 34; Rom. II, 11; Eph. VI, 9; Col III, 25; I Ptr. I, 17.

justament perquè eren presents els falsos germans, espies de les seves accions, que volien llevar als cristians procedents de la gentilitat la llibertat de l'Evangeli. Aquells haurien pogut invocar aquesta condescendència com un precedent per a obligar els altres.

6. — *Però d'aquells qui...* En l'estructura d'aquesta frase, hom comet l'el·lipsi que els gramàtics anomenen anacolut, bastant freqüent en Sant Pau.

Fossin altrament el que fossin, poc compta per a mi. Frase difícil de traduir i d'interpretar. A base de la versió de la Vg., que interpreta el grec ποτε com adverbi de temps: *aliquando,* molts entenen aquest incís com una al·lusió als temps anteriors dels altres apòstols: *ni que haguessin estat abans pecadors o ignorants,* o, més comunament: *ni que haguessin conegut Jesucrist.* D'altres interpreten: *qualsevol que fos la consideració de què fruïen entre els meus adversaris.* Nosaltres prenem més aviat el ποτε en sentit de *tandem* llatí, i així el sentit resulta: *fos, a la fi, la que fos llur autoritat, això poc importa per al meu cas,* al·ludint el fet d'haver rebut directament el seu evangeli de boca de Jesús i tenir, doncs, una autoritat doctrinal equivalent a la d'ells.

Res no m'afegiren. Aquest és el sentit, en aquest lloc, del grec οὐδὲν προσανέθεντο, i no pas el de *no m'imposaren cap càrrega nova,* com interpreta Loisy amb altres. La veu mitjana del verb grec indica encara la idea d'*afegir del seu.* Aquí, per extensió connatural del sentit, vol dir, també *corregir, reprovar.*

7 ἀλλὰ τοὐναντίον ἰδόντες ὅτι πεπίστευμαι τὸ εὐαγγέλιον τῆς ἀκροβυ-
στίας καθὼς Πέτρος τῆς περιτομῆς, 8 ὁ γὰρ ἐνεργήσας Πέτρῳ εἰς
ἀποστολὴν τῆς περιτομῆς ἐνήργησεν καὶ ἐμοὶ εἰς τὰ ἔθνη, 9 καὶ γνόντες
τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι, Ἰάκωβος καὶ Κηφᾶς καὶ Ἰωάννης, οἱ
δοκοῦντες στῦλοι εἶναι, δεξιὰς ἔδωκαν ἐμοὶ καὶ Βαρνάβᾳ κοινωνίας ἵνα
ἡμεῖς εἰς τὰ ἔθνη, αὐτοὶ δὲ εἰς τὴν περιτομήν· 10 μόνον τῶν πτωχῶν
ἵνα μνημονεύωμεν, ὃ καὶ ἐσπούδασα αὐτὸ τοῦτο ποιῆσαι.

11 Ὅτε δὲ ἦλθεν Κηφᾶς εἰς Ἀντιόχειαν, κατὰ πρόσωπον αὐτῷ ἀντέ-
στην, ὅτι κατεγνωσμένος ἦν. 12 πρὸ τοῦ γὰρ ἐλθεῖν τινας ἀπὸ Ἰακώβου
μετὰ τῶν ἐθνῶν συνήσθιεν· ὅτε δὲ ἦλθον, ὑπέστελλεν καὶ ἀφώριζεν
ἑαυτόν, φοβούμενος τοὺς ἐκ περιτομῆς. 13 καὶ συνυπεκρίθησαν αὐτῷ
καὶ οἱ λοιποὶ Ἰουδαῖοι, ὥστε καὶ Βαρνάβας συναπήχθη αὐτῶν τῇ ὑπο-
κρίσει. 14 ἀλλ' ὅτε εἶδον ὅτι οὐκ ὀρθοποδοῦσιν πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοῦ
εὐαγγελίου, εἶπον τῷ Κηφᾷ ἔμπροσθεν πάντων· εἰ σὺ Ἰουδαῖος ὑπάρ-
χων ἐθνικῶς καὶ οὐχὶ Ἰουδαϊκῶς ζῇς, πῶς τὰ ἔθνη ἀναγκάζεις ἰουδαΐ-
ζειν; 15 Ἡμεῖς φύσει Ἰουδαῖοι καὶ οὐκ ἐξ ἐθνῶν ἁμαρτωλοί, 16 εἰδότες

9 ⟩ πετρος και ιακωβος DEFG, om. και κηφ. A || *11 πετρος DEFGKL al. sy*[h] || *12 ηλθεν* ℵ*B D*FG al.* || *13 om. και 2º B f vg* || *ιουδ.] + παντες* ℵ* || *14 πετρω DEFGKLP al. sy*[h] || *πως] τι KL al*

7. — *M'ha estat confiat l'evangeli de la incircumcisió.* Incircumcisió i circumcisió signifiquen ací col·lectivament els gentils i els jueus respectivament. Aquest repartiment de la missió de Pere i de Pau no significava cap exclusió de l'un del camp assenyalat a l'altre, sinó el medi principal on l'un i l'altre havia d'actuar.

9. — *I havent conegut.* Sant Pau reprèn ara la frase començada en el setè verset i interrompuda pel parèntesi.

Ens donaren les dretes. És cosa corrent, entre els homes, de donar-se les mans i encaixar en senyal d'un acord o compromís mutu.

A fi que nosaltres anéssim. Anéssim s'omet per el·lipsi tant en l'original com en la versió Vg.

11. — *Cefas.* Alguns manuscrits porten πέτρος. Aquest Cefas és sens dubte Sant Pere, únic personatge del N. T. conegut amb aquest nom i únic també que podia contrarrestar l'autoritat de Pau i arrossegar Bernabeu al seu exemple. És innecessàriament i inútilment que alguns han volgut cercar-li un substitut.—Suposat, com és natural, l'ordre cronològic en els relats d'aquesta Lletra, aquest incident s'esdevingué després de l'assemblea de Jerusalem, durant la breu estada de Pau a Antioquia després de la reunió apostòlica.

Me li vaig enfrontar cara a cara. Respecte a aquests mots, hom sap les moltes lletres que es creuaren entre St. Jeroni i St. Agustí, i les llargues controvèrsies tostemps mantingudes entre diversos comentadors.

Per tal com era caigut en blasme. Ço és en cosa blasmada. Per qui? pregunta Fillion. Per la veu popular, per la veritat evangèlica o, potser, per la seva manera de comportar-se.

12. — *Alguns del volt de Jaume.* La preposició grega ἀπό té els dos significats *de part de* i *de la vora de,* ço és *enviats de Jaume* i *dels qui eren amb Jaume.* Preferim el segon, perquè res no fa suposar que fossin tramesos pel germà del Senyor per contrarrestar la influència antijudaïtzant de Pau. Cal advertir que Jaume i els del seu volt, per bé que en la reunió apostòlica de Jerusalem havien alliberat els gentils convertits de la part més feixuga de la Llei

havent vist que m'ha estat confiat l'evangeli de la incircumcisió, així com
a Pere el de la circumcisió, [8] perquè el qui obrà en Pere per a l'apostolat
de la circumcisió va obrar també en mi per als gentils, [9] i havent conegut
la gràcia donada a mi, Jaume i Cefas i Joan, que eren reputats ésser
columnes, ens donaren les dretes en senyal de comunió a mi i a Bernabeu,
a fi que nosaltres *anéssim* als gentils, mentre ells a la circumcisió: [10] sols
que ens recordéssim dels pobres, i així mateix he estat ansiós de fer-ho.
[11] Però quan vingué Cefas a Antioquia, me li vaig enfrontar cara a cara,
per tal com era caigut en blasme. [12] Perquè abans d'arribar alguns del volt
de Jaume, menjava amb els gentils; però quan vingueren, es retirava i
apartava, tement els de la circumcisió, [13] i en aquest fingiment l'acompa-
nyaren també els altres jueus, talment que fins Bernabeu fou endut al
fingiment d'ells. [14] Però quan vaig veure que no caminaven dreturera-
ment segons la veritat de l'evangeli, vaig dir a Cefas davant de tots: Si tu,
essent jueu, vius a la gentil i no a la jueva, ¿com obligues els gentils a
judaïtzar? [15] Nosaltres som per naixença jueus, i no pas pecadors, d'entre

9, Act. xv, 12 ss. 10, Act. xi, 29 ss. 11, Act. xv, 35. 12, Act. xi, 3.

mosaica, ells continuaven a complir-la tota. Alguns volen veure ací una allusió als àgapes; sembla, però, que es tracta dels dinars corrents que se celebraven amb els gentils i que eren mal vistos pels judaïtzants.

Menjava amb els gentils. El fonament de la diferència entre Pere i Pau fou aquest: els del volt de Jaume, més ultrancers que ell, pretenien que la tolerància del Concili només afectava els procedents de la gentilitat i que els judeo-cristians continuaven subjectes a tota la Llei. La integritat d'aquesta, entesa amb el rigor dels fariseus, secta a què segurament ells pertanyeren, vedava als jueus de menjar junt amb els gentils. Pere a Antioquia menjava (συνήσθιεν, imperfet d'habitud) amb els gentils, negligint aquest fariseisme, però en sobrevenir els companys de Jaume, per esguard d'ells, deixà de fer-ho, fos per por de llançar-los a l'apostasia (Crisòstom), fos per por de llurs amenaces i de llurs intrigues (Ireneu). Aquesta veritable dissimulació, puix que no responia al que creia en consciència, reportava conseqüències desagradables, i en podia reportar de pitjors. En primer lloc, emmenava els judeo-cristians, entre ells Bernabeu, a la seva imitació i posava els pagans convertits en l'alternativa d'isolar-se o de viure a la jueva, ço que, en darrer resultat, podia provocar una excisió en la comunitat cristiana. Sant Pau, que veu aquestes conseqüències, reprotxa a Sant Pere davant de tots aquesta dissimulació perillosa. És segur que Sant Pere es va retre a les seves raons.

14. — El repte de Sant Pau. Pere havia estat inconseqüent per excessiva condescendència. Sabent-se alliberat de la Llei, havia començat vivint a la gentil quant al menjar, i després, abstenint-se'n, coaccionava els gentils a viure a la jueva, si volien seure a taula amb els judeo-cristians. Els versets següents són altres tants arguments formidables contra la validesa de la Llei mosaica, àdhuc respecte als jueus cristians.

15-16. — Argument *ad hominem* que acaba amb una citació, un xic acomodada al cas, de Ps. CXLII, 2: «Perquè no serà justificada davant teu tota carn» (cap home). L'Apòstol, mateix ací que a Rom. III, 20, canvia *davant teu* per *per les obres de la Llei.*

δὲ ὅτι οὐ δικαιοῦται ἄνθρωπος ἐξ ἔργων νόμου ἐὰν μὴ διὰ πίστεως
Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡμεῖς εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν ἐπιστεύσαμεν, ἵνα
δικαιωθῶμεν ἐκ πίστεως Χριστοῦ καὶ οὐκ ἐξ ἔργων νόμου, διότι ἐξ
ἔργων νόμου οὐ δικαιωθήσεται πᾶσα σάρξ. [17] εἰ δὲ ζητοῦντες δικαιω-
θῆναι ἐν Χριστῷ εὑρέθημεν καὶ αὐτοὶ ἁμαρτωλοί, ἆρα Χριστὸς ἁμαρτίας
διάκονος; μὴ γένοιτο. [18] εἰ γὰρ ἃ κατέλυσα ταῦτα πάλιν οἰκοδομῶ,
παραβάτην ἐμαυτὸν συνιστάνω. [19] ἐγὼ γὰρ διὰ νόμου νόμῳ ἀπέθανον
ἵνα θεῷ ζήσω. Χριστῷ συνεσταύρωμαι· [20] ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν
ἐμοὶ Χριστός· ὃ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκί, ἐν πίστει ζῶ τῇ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ
τοῦ ἀγαπήσαντός με καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ. [21] Οὐκ ἀθετῶ
τὴν χάριν τοῦ θεοῦ· εἰ γὰρ διὰ νόμου δικαιοσύνη, ἄρα Χριστὸς δωρεὰν
ἀπέθανεν.

16 *om.* δε *AKP al. sy* || ⟩ πιστ. χριστ. ιησ. *AB 17 Vict Aug* || ⟩ εις ιησ. χριστ. *B 17. 74 Aug sy* ||
20 τη του θεου και χριστου του αγ. *B*DFG* || εξαγορασαντος *Marcion*

16. — *Hem cregut en Jesucrist per tal d'ésser justificats per la fe del Crist.* La fe en Crist justifica, perquè Jesucrist és el centre de l'economia de la salvació i totes les prometences de Déu es compleixen en ell.

17. — Si el fet de creure's dispensats de la Llei, en què Pere convenia, els constituïa pecadors, aquest pecat tornaria contra Crist, autor i objecte de la fe justificant i de la persuasió consegüent de llur afranquiment respecte a la Llei.

18-19. — Si jo reedifico allò que he destruït (proclamant necessària per a la salvació una Llei que jo he reconegut inútil), em constitueixo jo mateix transgressor seu (v. 18). La raó d'aquesta paradoxa, la trobem en el v. següent, explicat així per St. Agustí i St. Joan Crisòstom: per la Llei que em conduïa a Crist i me'l mostrava (cf. més avall III, 24), jo vaig morir a la Llei, que ja no tenia raó d'ésser des que acomplí el seu ofici. Admetre, ço és, la validesa de la Llei quan ella mateixa es declara caducada en Crist, que la consuma i la

els gentils; [16] però sabent que no és justificat l'home per les obres de la
llei, sinó per la fe de Jesucrist, també nosaltres hem cregut en Jesucrist,
per tal d'ésser justificats per la fe del Crist, i no per les obres de la llei,
car per les obres de la llei cap carn no serà justificada. [17] I si, cercant
d'ésser justificats en el Crist, som trobats pecadors també nosaltres, ¿és,
doncs, per cas, el Crist ministre de pecat? Ben lluny! [18] Perquè si allò
que he enderrocat, altra vegada ho edifico, em constitueixo transgressor
jo mateix. [19] Car jo per la llei vaig morir a la llei, per tal de viure per a
Déu: he estat crucificat amb el Crist: [20] i ja no visc jo, ans viu en mi el
Crist; i la vida que tinc en la carn, la visc en la fe del Fill de Déu, qui
m'estimà i es lliurà ell mateix per mi. [21] No rebutjo la gràcia de Déu,
perquè si per la llei la justícia, doncs el Crist morí endebades.

16, Ps. CXLII, 2; Rom. III, 20; Inf. III, 11. 20, Sup. I, 4; Eph. V, 2; Tit. II, 14.

consumeix, és mancar a la mateixa Llei.

19-20. — Transformació interna del cristià que li comunica la vida del Crist, en compte de la Llei freda i rigorosa que encaptivava els jueus. El moment en què l'Apòstol fou crucificat amb el Crist i canvià per la del Crist la seva vida, fou el baptisme, pel qual morim a nosaltres i ressuscitem amb el Crist a novella vida.

20. — Crist, sacerdot i víctima ensems, es lliurà a la mort voluntàriament i per amor a cadascun de nosaltres. Cf. Eph. V, 25. Aquesta mort del Crist és d'un valor infinit i, per tant, principi de tota justificació. Veure en la Llei una altra font de justificació equivaldria a negar la virtut redemptora de la creu.

20. — *Visc en la fe del Fill de Déu.* El cristià viu en la fe de Crist perquè aquesta fe, ben lluny d'estar confinada en el domini de la intel·ligència, és una fe pràctica, activa, obedient, que rep de la caritat la seva forma i el seu mèrit.

21. — *No rebutjo.* O sigui: *no faig inútil.* Forma indirecta — lítote, — de dir: Retinc amb totes les forces la gràcia de Déu.

PARS ALTERA*

SERMO DOGMATICVS

(III, 1 - IV, 31[a])

1. IVSTITIA E FIDE ORITVR, NON OBSERVATIONE LEGIS ACQVIRITVR

(C. III.) [1] Ὦ ἀνόητοι Γαλάται, τίς ὑμᾶς ἐβάσκανεν, οἷς κατ' ὀφθαλ-
μοὺς Ἰησοῦς Χριστὸς προεγράφη ἐσταυρωμένος; [2] τοῦτο μόνον θέλω
μαθεῖν ἀφ' ὑμῶν, ἐξ ἔργων νόμου τὸ πνεῦμα ἐλάβετε ἢ ἐξ ἀκοῆς
πίστεως; [3] οὕτως ἀνόητοί ἐστε; ἐναρξάμενοι πνεύματι νῦν σαρκὶ ἐπι-
τελεῖσθε; [4] τοσαῦτα ἐπάθετε εἰκῇ; εἴ γε καὶ εἰκῇ. [5] ὁ οὖν ἐπιχορηγῶν
ὑμῖν τὸ πνεῦμα καὶ ἐνεργῶν δυνάμεις ἐν ὑμῖν, ἐξ ἔργων νόμου ἢ ἐξ
ἀκοῆς πίστεως; [6] καθὼς Ἀβραὰμ «ἐπίστευσεν τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη
αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην.»
[7] Γινώσκετε ἄρα ὅτι οἱ ἐκ πίστεως, οὗτοι υἱοί εἰσιν Ἀβραάμ. [8] προϊ-

III. 1 εβάσκ.] + τη αληθεια μη πειθεσθαι *CEKLP vg sy*[h] || προεγρ.] + εν υμιν *DEFGKLP al. sy*[h] || 3 *om.* εναρξ.—επιτελεισθε *K* || 5 νομου] + το πνευμα ελαβετε *A* || 6 καθως] + γεγραπται *FG vg* || *om. 3,6—8 Marcion*

1. — *Qui us ha fascinat.* Vg. afegeix: «Per a no obeir a la veritat». Aquests mots manquen en els principals manuscrits grecs i en quasi totes les versions. Són, segons sembla, una addició manllevada al cap. V v. 7.

Havia estat gravat. Alguns exemplars de la Vg. i alguns Pares, com Sant Agustí, presenten la variant *proscriptus est, ha estat proscrit.*

Clavat en creu. «En vosaltres» afegeixen alguns manuscrits i amb ells la Vg. Tanmateix, els tres manuscrits més importants manquen d'aquests mots.

Jesucrist clavat en creu no fou gravat davant els gàlates per altre que pel mateix Sant Pau, el qual els en féu una pintura tan viva, que no comprèn com n'han pogut decantar l'esguard per deixar-se fascinar pels innovadors. Amb aquesta paradoxa respon als qui l'acusaven de manca o de menyspreu de la saviesa mundana.

3. — Haver començat en Esperit era haver rebut el baptisme de Crist, que atorgava la llibertat respecte a les pràc-

SEGONA PART

DOGMÀTICA

(III, 1 - IV, 31[a])

1. La justificació prové de la fe, no de les obres de la Llei

(C. III.) [1] Oh gàlates insensats, ¿qui us ha fascinat, vosaltres davant els ulls dels quals ja havia estat gravat Jesucrist clavat en creu?
[2] Això sol vull saber de vosaltres: ¿heu rebut l'esperit per les obres de la
llei o per l'oïment de la fe? [3] ¿Talment sou insensats? Havent començat
en esperit, ¿acomplireu ara en carn? [4] ¿Haveu sofert tanta cosa en va?
Si, tanmateix, és en va. [5] I doncs aquell qui us forneix l'Esperit i
obra prodigis entre vosaltres, ¿ho fa per les obres de la llei o per l'oïment
de la fe? [6] Igual com Abraam «cregué a Déu i li fou comptat com a
justícia.»
[7] Sapigueu, doncs, que els de la fe, aquests són els fills d'Abraam.

2, Rom. x, 17. 6, Gn. xv, 6; Rom. iv, 3; Iac. ii, 23.

tiques dictades arreu per l'instint religiós, servent dels elements del món, al nivell de les quals l'Apòstol rebaixa la Llei mosaica. Acomplir o ésser acomplits en carn era tornar a aquelles pràctiques. Els judaïtzants de Galàcia presentaven la circumcisió com la perfecció del Cristianisme per als fidels vinguts de la gentilitat.

4. — *Haveu sofert tanta cosa.* Segons alguns intèrprets, aquest verb té aquí el sentit d'experimentar. En tal cas, seria com dir: «heu rebut tantes gràcies o dons».

7-14. — Del fet que Abraam fos justificat abans d'ésser circumcidat, es dedueix primer que no hi ha cap lligam essencial entre la circumcisió i la justícia, i després, que la paternitat d'Abraam, recompensa de la seva fe, és independent de la circumcisió i pot estendre's als gentils que imitin la fe d'Abraam. No derivant aquesta paternitat de la Llei, sinó de la Prometença, no de la carn, sinó de l'esperit, no és exclusiva de cap raça, ans pot ésser atorgada a tots els creients. Vegeu Rom. IV, 10-25.

δοῦσα δὲ ἡ γραφὴ ὅτι ἐκ πίστεως δικαιοῖ τὰ ἔθνη ὁ θεός, προευηγγελί-
σατο τῷ ᾿Αβραὰμ ὅτι « ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πάντα τὰ ἔθνη. » 9 ὥστε
οἱ ἐκ πίστεως εὐλογοῦνται σὺν τῷ πιστῷ ᾿Αβραάμ. 10 Ὅσοι γὰρ ἐξ
ἔργων νόμου εἰσίν, ὑπὸ κατάραν εἰσίν· γέγραπται γὰρ ὅτι « ἐπικατάρα-
τος πᾶς ὃς οὐκ ἐμμένει πᾶσιν τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ
νόμου τοῦ ποιῆσαι αὐτά. » 11 ὅτι δὲ ἐν νόμῳ οὐδεὶς δικαιοῦται παρὰ τῷ
θεῷ δῆλον, ὅτι « ὁ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται· » 12 ὁ δὲ νόμος οὐκ
ἔστιν ἐκ πίστεως, ἀλλ' « ὁ ποιήσας αὐτὰ ζήσεται ἐν αὐτοῖς. » 13 Χριστὸς
ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν
κατάρα, ὅτι γέγραπται· « ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου, »
14 ἵνα εἰς τὰ ἔθνη ἡ εὐλογία τοῦ ᾿Αβραὰμ γένηται ἐν Χριστῷ ᾿Ιησοῦ, ἵνα
τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πνεύματος λάβωμεν διὰ τῆς πίστεως.

15 ᾿Αδελφοί, κατὰ ἄνθρωπον λέγω. ὅμως ἀνθρώπου κεκυρωμένην
διαθήκην οὐδεὶς ἀθετεῖ ἢ ἐπιδιατάσσεται. 16 τῷ δὲ ᾿Αβραὰμ ἐρρέθησαν
αἱ ἐπαγγελίαι καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ. οὐ λέγει· καὶ τοῖς σπέρμασιν,
ὡς ἐπὶ πολλῶν, ἀλλ' ὡς ἐφ' ἑνός· « καὶ τῷ σπέρματί σου, » ὅς ἐστιν
Χριστός. 17 τοῦτο δὲ λέγω· διαθήκην προκεκυρωμένην ὑπὸ τοῦ θεοῦ ὁ
μετὰ τετρακόσια καὶ τριάκοντα ἔτη γεγονὼς νόμος οὐκ ἀκυροῖ, εἰς τὸ
καταργῆσαι τὴν ἐπαγγελίαν. 18 εἰ γὰρ ἐκ νόμου ἡ κληρονομία, οὐκέτι ἐξ
ἐπαγγελίας· τῷ δὲ ᾿Αβραὰμ δι' ἐπαγγελίας κεχάρισται ὁ θεός.

19 Τί οὖν ὁ νόμος; τῶν παραβάσεων χάριν προσετέθη, ἄχρις οὗ ἔλθῃ

11 δηλον] + γεγραπται γαρ *D*E syp (FG)* || 12 αυτα] + ο ανθρωπος *EKL al. syhm* || εν αυτω *FgrG* || 14 ⟩ ιησ. χριστ. *ℵB syp* || επαγγ.] ευλογιαν *DFgrGe al.* || 16 *om.* δε *D*FG lat* || ος] ο *DgrEgr*, ου *FgrG* || 17 θεου] + εις χριστον *DEFGKL al. sy* || 19 παραβ.] πραξεων *FgrG de Ambrosiast* || ετεθη *D*FG al. lat*

8. — *Preveient l'Escriptura.* Literalment hom tradueix també, com fa Vg., *provident,* que, com a sinònim de *preveient,* sol trobar-se en els clàssics. L'Escriptura és aquí personificada i presa pel seu autor diví.

13. — *Esdevenint maledicció.* Aquest substantiu usat aquí en lloc d'un adjectiu comunica molta d'energia a la frase.

Jesucrist, que esdevingué maledicció, rescatà els jueus—com a tal parla aquí Sant Pau—de la maledicció de la Llei, esmentada al v. 10. Són dues malediccions diferents, adverades per dos textos distints de l'A. T. La dels jueus (Dt. XXVII, 26) colpia els qui no complien tots els preceptes de la Llei; la de Jesús (Dt. XXI, 23), el qui penjava d'un lleny, no pas de la creu, suplici no usat entre els jueus, sinó de la forca on penjaven els cadàvers dels ajusticiats, d'on havien d'ésser retirats al mateix dia (Dt. XXI, 21). La Llei, que no podia justificar, no els podia deslliurar d'aquesta maledicció, quan hi havien caigut. Jesús els en deslliurà amb la seva mort, havent caigut sota la maledicció més forta. En resum, ve a dir que, per a deslliurar els sotmesos a la Llei, Jesús s'hi havia també de sotmetre.

14. — *La prometença de l'esperit.* Hebraisme que es troba en altres indrets. Cf. Lc. XXIV, 49, Act. I, 4. Hom hi empra, a més, l'abstracte pel concret.

16. — La prometença no fou feta a tots els descendents d'Abraam, puix que Ismael i Esaú en foren exclosos (Rom. IX, 8), sinó als hereus de la

[8] I així, preveient l'Escriptura que per la fe justifica Déu les nacions, pre-
nuncià a Abraam que «seran beneïdes en tu totes les nacions.» [9] Per
on, els de la fe són beneïts en el fidel Abraam. [10] Perquè tants com de-
penen de les obres de la llei, són sota maledicció: car és escrit: «Ma-
leït el qui no mantindrà totes les coses escrites en el llibre de la llei, per
complir-les.» [11] I que en la llei ningú no és justificat davant Déu, és
clar, perquè «el just viurà de fe» [12] la llei, però, no és de la fe, ans «qui
farà aquestes coses viurà per elles.» [13] Crist ens rescatà de la maledicció
de la llei, esdevenint maledicció per nosaltres, car és escrit: «maleït tot
el qui penja d'un lleny», [14] per tal que la benedicció d'Abraam es fes sobre
totes les nacions en Crist Jesús, a fi que per la fe rebem la prometença de
l'esperit.

[15] Germans, parlo a estil d'home. Àdhuc essent d'un home un
testament ferm, ningú no l'anul·la ni li afegeix res. [16] Però a Abraam
foren dites les prometences i a la seva nissaga. No diu: i a les seves nis-
sagues, com parlant de moltes, sinó com d'una: «i a la seva nissaga», la
qual és Crist. [17] Doncs això dic: El testament preratificat per Déu no
és anul·lat per una llei feta quatre-cents trenta anys després, fins al punt d'in-
validar la prometença. [18] Perquè si per la llei l'herència, ja no és per la
prometença, i amb tot, a Abraam, Déu li'n féu do per la prometença.

[19] ¿Per què, doncs, la llei? Fou afegida a causa de les transgressions,

8, Gn. xii, 3; Eccli. xliv, 20; Act. iii, 25. 10, Dt. xxvii, 26. 11, Hab. ii, 4; Rom. i, 17; Hbr. x, 38. 12, Lv. xviii, 5; Rom. x, 5. 13, Dt. xxi, 23; Inf. iv, 5. 15, Rom. iii, 5; Hbr. ix, 17. 16, Gn. xiii, 15; xvii, 8; xxii, 18. 17, Ex. xii, 40 s. 18, Rom. iv, 14. 19, Act. vii, 53; Rom. v, 20; Hbr. ii, 2.

seva fe, als fills espirituals, ben representats per Isaac, concebut en la vellesa d'Abraam. És prometença universal, puix que s'estén a totes les nacions (v. 8). És col·lectiva, perquè no ateny cadascun dels descendents del Patriarca, sinó tota la seva nissaga. Aquestes tres condicions de la prometença sols es troben verificades en el Crist i els seus creients, que són, doncs, els veritables hereus de la prometença. En aquest text, el Crist és pres en sentit col·lectiu, el Crist místic format per tots els adherits a ell per la fe.

17. — *El Testament preratificat.* Alguns manuscrits afegeixen: *en Crist,* mots que els crítics més assenyalats rebutgen com una addició manllevada al verset 24.

La llei, donada a Israel molts anys després de la prometença feta a Abraam, no la invalida. La llei era un pacte bilateral i transitori que no tenia altra finalitat que preparar el compliment de la prometença.

Quatre-cents trenta anys després. És la xifra donada per Ex. XII, 40. En canvi, Gn. XV, 13 i Act. VII, 6 donen el nombre rodó de 400 anys. L'Èxode compta només els anys del sojorn dels israelites a l'Egipte. Els transcorreguts entre la prometença feta a Abraam i la promulgació de la Llei sinaítica és, doncs, major, sense que això signifiqui un error cronològic en Sant Pau, el qual, emprant la xifra consagrada per la Sda. Escriptura, vol dir solament: almenys quatre-cents trenta anys, o millor encara, un gran nombre d'anys.

19. — Transgressió és la violació

τὸ σπέρμα ᾧ ἐπήγγελται, διαταγεὶς δι' ἀγγέλων, ἐν χειρὶ μεσίτου. [20] ὁ
δὲ μεσίτης ἑνὸς οὐκ ἔστιν, ὁ δὲ θεὸς εἷς ἐστιν. [21] ὁ οὖν νόμος κατὰ
τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ θεοῦ; μὴ γένοιτο. εἰ γὰρ ἐδόθη νόμος ὁ δυνάμενος
ζωοποιῆσαι, ὄντως ἐκ νόμου ἦν ἂν ἡ δικαιοσύνη· [22] ἀλλὰ συνέκλεισεν ἡ
γραφὴ τὰ πάντα ὑπὸ ἁμαρτίαν ἵνα ἡ ἐπαγγελία ἐκ πίστεως Ἰησοῦ
Χριστοῦ δοθῇ τοῖς πιστεύουσιν.

[23] Πρὸ τοῦ δὲ ἐλθεῖν τὴν πίστιν ὑπὸ νόμον ἐφρουρούμεθα συγκλειόμε-
νοι εἰς τὴν μέλλουσαν πίστιν ἀποκαλυφθῆναι. [24] ὥστε ὁ νόμος παιδα-
γωγὸς ἡμῶν γέγονεν εἰς Χριστόν, ἵνα ἐκ πίστεως δικαιωθῶμεν· [25] ἐλ-
θούσης δὲ τῆς πίστεως οὐκέτι ὑπὸ παιδαγωγόν ἐσμεν. [26] Πάντες γὰρ
υἱοὶ θεοῦ ἐστε διὰ τῆς πίστεως ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· [27] ὅσοι γὰρ εἰς
Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε. [28] οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδὲ
Ἕλλην, οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ· πάντες
γὰρ ὑμεῖς εἷς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. [29] εἰ δὲ ὑμεῖς Χριστοῦ, ἄρα τοῦ
Ἀβραὰμ σπέρμα ἐστέ, κατ' ἐπαγγελίαν κληρονόμοι.

21 om. του θεου *B d e Vict Ambrosiast* || οντως εν νομω *B* || *23* συγκεκλεισμενοι *CELP al.* || *24* χριστ.] + ιησουν *D*E*FG Ambrosiast* || *29* εστε] + και *FgrGKLP al. sy*

d'una llei positiva, la qual instrueix l'home sobre els seus deures, sense remeiar la seva feblesa. Per això és ocasió de moltes desobediències. Però Déu, en preveure aquests mals, preveu també els béns que en sortiran: convèncer l'home de la seva impotència, desvetllar la seva consciència, fer-li demanar l'ajut diví, i en darrer terme, donar ocasió a la Redempció i al regnat de la gràcia. Vegeu Rom. V, 20.

Promulgada per àngels, per mans d'un mitjancer. La llei tenia caràcter d'aliança, contracte bilateral rescindible, que necessitava un mitjancer entre els pactants. Així fou fins que vingué la nissaga de la prometença, testament unilateral, irrescindible, que és el que tenim els cristians per la mort de Jesús. El mitjancer ací al·ludit és segurament Moisès.

20. — La prometença depèn només de qui l'ha feta; el pacte entre dos, implicat per la presència del mitjancer, depèn de la voluntat de dos, i per això és menys ferm. D'ací la major fermesa de la prometença feta a Abraam comparada amb l'aliança entre Déu i el poble jueu, conclosa per la mitjanceria de Moisès.

21. — L'Apòstol respon a una objecció. Una llei tan feixuga, ocasió de tants pecats, ¿no contradiu la prometença absoluta i graciosa de Déu? Quan la contradiria, respon, seria quan pogués vivificar, o sigui donar la vida sobrenatural, talment que per ella vingués als homes la justícia. Perquè llavors Déu donaria la justificació a pacte bilateral i onerós, havent-la promesa d'una manera graciosa i sense rescisió possible, com tota prometença absoluta.

22. — No fou així, ans tot al contrari. L'Escriptura declara (vegeu Rom. VIII, 20 s.) que tot, homes i coses, està enclòs sota l'imperi universal del pecat, tant de part dels jueus que vivien sota la Llei, com dels gentils que vivien sense llei escrita, per tal que (fi que es proposava Déu en permetre aquest domini del pecat) l'antiga prometença de la justificació fos donada als creients per la fe de Jesucrist (genitiu objectiu: la fe cristiana, l'Evangeli). Així, tots els homes, jueus i gentils, són emmenats a cercar l'Evangeli.

promulgada per àngels, per mans d'un mitjancer, fins que vingués la nis-
saga a qui fou feta la prometença. 20 Però el mitjancer no és d'un sol, i
Déu és un. 21 Doncs ¿la llei és contra les prometences de Déu? Ben
lluny! Perquè si hagués estat donada una llei que pogués vivificar, en
realitat per la llei fóra la justícia. 22 Però l'Escriptura ho conclogué tot
sota pecat, a fi que la prometença per la fe de Jesucrist fos donada als
creients.

23 Però abans de venir la fe, érem sota la guarda de la llei, encarcerats en
espera de la fe que havia de revelar-se. 24 Talment que la llei fou el nostre
pedagog envers el Crist, perquè fóssim justificats per la fe. 25 Però arri-
bada la fe, ja no som sota pedagog. 26 Perquè tots sou fills de Déu per la
fe en Crist Jesús. 27 Car tots els qui en Crist fóreu batejats, us revestíreu
de Crist. 28 No hi ha jueu ni grec, no hi ha servent ni lliure, no hi ha
baró ni fembra, car tots vosaltres sou un en Crist Jesús. 29 I si sou de
Crist, sou, doncs, semença d'Abraam, hereus segons prometença.

20, I Tim. II, 5. 22, Rom. III, 9; XI, 32. 23, I Ptr. I, 5. 27, Rom. VI, 3; XIII, 14. 28, I Cor. XII, 13; Col. III, 11. 29, Rom. IX, 7 s.

A fi que la prometença. Metonímia: la prometença en lloc dels seus efectes, les benediccions efectives en la posteritat d'Abraam.

23. — Abans del Crist, els jueus vivien sota l'estreta vigilància de la Llei, que els guardava de molts errors i molts pecats, preparant-los per al temps en què havia de revelar-se la fe.

24. — *El nostre pedagog envers el Crist.* La Llei mosaica, en tant que dipositària del monoteisme i de la veritat revelada, majorment quant a la prometença del Messias, conduí a Crist els veritables israelites. *Pedagog* no volia pas dir *mestre,* sentit tècnic que se li ha donat després, sinó l'esclau que acompanyava l'infant a l'escola.

25. — *Ja no som sota pedagog.* Arribada la Llei Nova amb Jesucrist, la Llei Antiga resta naturalment caducada.

26-27. — Essent ja majors d'edat, heu acomiadat el pedagog i esdevingut fills de Déu. Aquesta majoria d'edat els ha estat donada per la fe i el baptisme en Crist. Pel baptisme, sagrament de la fe exigit en desig per ella, els fidels es revesteixen de Crist, vestidura espiritual i interna que és la forma substancial d'una vida nova de fills de Déu. Aquest resultat és atribuït alhora a la fe i al baptisme, perquè la fe viva de què viu el fidel enclou el desig i avança els efectes principals del baptisme (justificació, filiació divina, incorporació a l'Esperit informant el cos místic de Crist) i el baptisme no tindria aquests efectes sense la unió afectiva de la fe justificant.

27. — *Us revestíreu de Crist.* Possible al·lusió a la túnica blanca amb què eren revestits els batejats de nou.

28. — *Tots vosaltres sou un en Crist Jesús.* Creiem copsar el matís del text grec traduint *un* (εἷς: una sola persona) i no *u* (ἕν: una sola cosa). Amb aquesta expressió, Sant Pau resumeix els elements d'unitat de l'Església exposats en Eph. IV, 3-6. Vegeu la nota a aquest lloc.

28-29. — Totes les diferències nacionals, socials i individuals, amb totes les desigualtats de drets i de privilegis, han desaparegut en l'ordre religiós amb la incorporació dels homes a la família de Déu en Jesucrist. Aquest agermanament de tots els homes, per diferents que siguin, és una derivació de la unitat i universalitat de l'Església.

2. Christiani in statv libertatis versantvr

(C. IV.) 1 Λέγω δέ, ἐφ' ὅσον χρόνον ὁ κληρονόμος νήπιός ἐστιν,
οὐδὲν διαφέρει δούλου κύριος πάντων ὤν, 2 ἀλλὰ ὑπὸ ἐπιτρόπους ἐστὶν
καὶ οἰκονόμους ἄχρι τῆς προθεσμίας τοῦ πατρός. 3 οὕτως καὶ ἡμεῖς,
ὅτε ἦμεν νήπιοι, ὑπὸ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου ἤμεθα δεδουλωμένοι·
4 ὅτε δὲ ἦλθεν τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν
αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυναικός, γενόμενον ὑπὸ νόμον, 5 ἵνα τοὺς ὑπὸ
νόμον ἐξαγοράσῃ, ἵνα τὴν υἱοθεσίαν ἀπολάβωμεν. 6 Ὅτι δέ ἐστε υἱοί,
ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν,
κρᾶζον· Ἀββᾶ ὁ πατήρ. 7 ὥστε οὐκέτι εἶ δοῦλος ἀλλὰ υἱός· εἰ δὲ
υἱός, καὶ κληρονόμος διὰ θεοῦ.

8 Ἀλλὰ τότε μὲν οὐκ εἰδότες θεὸν ἐδουλεύσατε τοῖς φύσει μὴ οὖσιν
θεοῖς· 9 νῦν δὲ γνόντες θεόν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ θεοῦ, πῶς
ἐπιστρέφετε πάλιν ἐπὶ τὰ ἀσθενῆ καὶ πτωχὰ στοιχεῖα, οἷς πάλιν ἄνωθεν

IV. 1 δε] + αδελφοι *FG* || 6 υιοι] + θεου *DEFG al.* || *om.* ο θεος *B* || ημων] υμων *EKL* || κραζον] εν ω κραζομεν *F*gr*G* || 7 *om.* ει 1° *F*gr*G* || θεου] + δια χριστου *DEKLP al.* || 8 *om.* φυσει *K d e Vict Ambrosiast*

1-2. — L'estat del llinatge humà abans de Jesucrist és comparat al del menor (sembla més natural que es tracti d'un orfe de pare) que no pot encara fruir de l'herència fins a arribar a majoria d'edat. El nostre llinatge era hereu de la prometença feta a tot ell—no a Israel sol—però fins a la majoria d'edat del món no podia entrar en possessió d'ella. Així, la Llei i les altres institucions religioses rudimentàries feien el paper de tutors i administradors interins.

Fins al termini prefixat pel pare. El Dret Romà nó deixava al pare la facultat de fixar l'edat en què el fill havia d'entrar en majoria, però Sant Pau podia referir-se a algun dret provincial, o, més adientment, al Dret natural, més propi per a figurar el dret de Déu a assenyalar el temps de majoria d'edat religiosa del nostre llinatge.

3.—*Érem sotmesos a servitud.* Aquests sotmesos eren els jueus, com ressurt dels versets precedents. Els *elements del món* designen, doncs, aquí les institucions mosaiques, equiparades en aquest aspecte a les tradicions dels gentils.

4. — *La plenitud del temps.* El terme del temps lliurement assignat per la saviesa divina perquè el Redemptor deslliurés els homes dels elements del món, representats per la Llei mosaica, o les tradicions i els costums religiosos dels gentils.

Seguint la idea del v. 2, vol dir el temps prefixat pel Pare, quan cregué el món disposat a rebre l'obra de la Redempció.

Nat de dona. Literalment *fet de dona,* com porten els millors manuscrits. Afirmació de la maternitat divina de Maria. La seva virginitat no resultaria plenament provada d'aquest text sol.

Nat sota la llei. Jesucrist naix subjecte a la llei de Moisès, com formant part del poble jueu, ço que no vol pas dir que no fos superior a ella, com ho mostrà manta vegada.

5. — Les dues finalitats de l'Encarnació es corresponen inversament als dos caràcters de la naixença temporal del Crist. A *nat de dona* respon *a fi que rebéssim l'adopció de fills;* a *nat sota*

2. La llibertat dels cristians

(C. IV.) [1] Ara jo dic: per tant de temps com l'hereu és infant, en res no es distingeix del servent, tot i ésser senyor de tot, [2] ans està sota tutors i administradors fins al termini prefixat pel pare. [3] Així també nosaltres, quan érem infants, érem sotmesos a servitud sota els elements del món. [4] Però quan arribà la plenitud del temps, envià Déu el seu fill nat de dona, nat sota la llei, [5] per tal que redimís els qui eren sota la llei, a fi que rebéssim l'adopció de fills. [6] I perquè sou fills, envià Déu l'Esperit del seu Fill en els nostres cors, clamant: Abba, pare. [7] De manera que ja no ets servent, sinó fill; i si fill, també hereu per Déu.

[8] Només que llavors, no coneixent Déu, servíreu als qui per natura no són déus; [9] però ara, havent conegut Déu, o millor, havent estat coneguts per Déu, ¿com us gireu altra vegada envers els frèvols i miserables elements, als quals de nou, com abans, voleu servir? [10] Guardeu dies i mesos i

3, Col. II, 20. 4, Rom. I, 3; Eph. I, 10. 5, Sup. III, 13. 6, Rom. VIII, 15. 7, Rom. VIII, 17. 10, Rom. XIV, 5; Col. II, 16.

la llei, respon *per tal que redimís els qui eren sota la llei,* ço és els jueus, l'alliberament dels quals havia d'ésser previ a la vocació dels gentils a la filiació divina.

4-7. — Doble missió pel Pare del Fill i de l'Esperit Sant, la qual cosa implica una idea clara del dogma de la Trinitat. La del Fill, és l'Encarnació: nat de dona. La de l'Esperit Sant (anomenat *Esperit del seu Fill,* indicant clarament que també en procedeix) és una missió temporal i accidental de l'Esperit en l'ànima de cada just, l'efecte principal de la qual és posar de manifest la seva filiació divina (com viceversa, la filiació divina suposa la presència de l'Esperit Sant) ço que St. Pau expressa en dir que, a la seva rebuda, diem Pare a Déu, amb la clamor del nostre cor.

6. — *En els nostres cors.* Molts manuscrits grecs i àdhuc alguns de llatins porten «en els vostres cors».

7. — *Ja no ets servent.* Segons la Vg., «ja no és servent». No oblidem que és familiar a St. Pau el costum d'adreçar-se de cop i volta a un dels seus lectors, qui en la seva ment representa tots els altres.

8-10. — Aquests versets fan referència als gentils, diferent del verset 3. Els *elements del món* no eren pas els ídols, als quals no manifestaven cap tendència a tornar els gàlates, que n'haurien estat fortament renyats per l'Apòstol, sinó el coneixement de Déu per l'observació dels fenòmens naturals (dies, mesos, estacions, anys) i les antigues tradicions i els costums religiosos dels gentils.

9.—*Frèvols i miserables elements.* Les institucions religioses i morals dels pobles gentils que, en tant que eren bones, preludiaven l'Evangeli, com la Llei dels hebreus, i a través de les quals Déu influïa en els gentils per tal de cridar-los a la veritat i a la salvació. Cf. Col. II, 8.

10. — *Guardeu... Dies* significa els dissabtes, els dies de lluna nova i les altres festes; *mesos,* el primer i el setè de l'any que tenien cabdal importància; *estacions,* les vuitades de Pasqua, Pentecosta i festa dels Tabernacles; *anys,*

δουλεύειν θέλετε; [10] ἡμέρας παρατηρεῖσθε καὶ μῆνας καὶ καιροὺς καὶ
ἐνιαυτούς. [11] φοβοῦμαι ὑμᾶς μή πως εἰκῇ κεκοπίακα εἰς ὑμᾶς.
[12] Γίνεσθε ὡς ἐγώ, ὅτι κἀγὼ ὡς ὑμεῖς, ἀδελφοί, δέομαι ὑμῶν. οὐδέν
με ἠδικήσατε· [13] οἴδατε δὲ ὅτι δι' ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς εὐηγγελισάμην
ὑμῖν τὸ πρότερον, καὶ τὸν πειρασμὸν ὑμῶν τὸν ἐν τῇ σαρκί [14] μου οὐκ
ἐξουθενήσατε οὐδὲ ἐξεπτύσατε, ἀλλ' ὡς ἄγγελον θεοῦ ἐδέξασθέ με, ὡς
Χριστὸν Ἰησοῦν. [15] ποῦ οὖν ὁ μακαρισμὸς ὑμῶν; μαρτυρῶ γὰρ ὑμῖν ὅτι
εἰ δυνατὸν τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν ἐξορύξαντες ἐδώκατέ μοι. [16] ὥστε
ἐχθρὸς ὑμῶν γέγονα ἀληθεύων ὑμῖν; [17] ζηλοῦσιν ὑμᾶς οὐ καλῶς, ἀλλὰ
ἐκκλεῖσαι ὑμᾶς θέλουσιν, ἵνα αὐτοὺς ζηλοῦτε. [18] καλὸν δὲ ζηλοῦσθαι
ἐν καλῷ πάντοτε, καὶ μὴ μόνον ἐν τῷ παρεῖναί με πρὸς ὑμᾶς, [19] τεκνία
μου, οὓς πάλιν ὠδίνω μέχρις οὗ μορφωθῇ Χριστὸς ἐν ὑμῖν· [20] ἤθελον
δὲ παρεῖναι πρὸς ὑμᾶς ἄρτι καὶ ἀλλάξαι τὴν φωνήν μου, ὅτι ἀποροῦμαι
ἐν ὑμῖν.
[21] Λέγετέ μοι, οἱ ὑπὸ νόμον θέλοντες εἶναι, τὸν νόμον οὐκ ἀκούετε;
[22] γέγραπται γὰρ ὅτι Ἀβραὰμ δύο υἱοὺς ἔσχεν, ἕνα ἐκ τῆς παιδίσκης καὶ
ἕνα ἐκ τῆς ἐλευθέρας. [23] ἀλλ' ὁ μὲν ἐκ τῆς παιδίσκης κατὰ σάρκα γε-
γέννηται, ὁ δὲ ἐκ τῆς ἐλευθέρας διὰ τῆς ἐπαγγελίας. [24] ἅτινά ἐστιν
ἀλληγορούμενα· αὗται γάρ εἰσιν δύο διαθῆκαι, μία μὲν ἀπὸ ὄρους Σινᾶ,
εἰς δουλείαν γεννῶσα, ἥτις ἐστὶν Ἅγαρ. [25] τὸ γὰρ Ἅγαρ Σινᾶ ὄρος

10 ⟩ ενιαυτ. κ. καιρ. *DEF*^gr^*G Aug* || 13 *om.* δε *D*F*^gr^*Ge al.* || 14 υμων] μου *EKLP al. sy*^h^ || 15 που] τις *DEKL al. sy*^h^ || 16 ωστε] + εγω *D*E*F*^gr^*G Cypr* || 17 *fin.*] + ζηλουτε δε τα κρειττω χαρισματα *D*EFG Vict Ambrosiast* || 21 ακουετε] αναγινωσκετε *DEFG al. lat* || 25 γαρ] δε *ABD*^gr^*E*^gr^ *al. sy*^hm^ || *om.* αγαρ *ℵCFG 17 Vict Ambrosiast Aug vg*

els sabàtics i els jubilars que se celebraven respectivament cada set i cada cinquanta anys.

13-15. — Al·lusió palesa a la malaltia que patia Sant Pau, sobre la natura de la qual vegeu II Cor. XII, 7. En el detall de *no haver-li escopit,* alguns veuen un indici d'epilèpsia, atès que era costum d'escopir sobre els epilèptics, per fàstic o per superstició.

En canvi, en la disposició dels gàlates de donar-li els ulls, veuen d'altres un indici que la malaltia de l'Apòstol era una oftalmia.

13. — *I la vostra prova.* Les edicions gregues de Griesbach i Tischendorf porten *meva* en lloc de *vostra.* Però la majoria de manuscrits abonen la lliçó transcrita, que és també la de la Vg.

15. — *Us haurieu arrencat els ulls.* Els ulls i la vida s'empren figuradament en totes les llengües per expressar allò que l'home més estima. Cf. Zach. II, 8.

17. — *Es daleixen per guanyar-vos.* Parla dels falsos doctors judaïtzants.

18. — *És bo que tingueu sempre zel pel bé.* La Vg. amb menys d'exactesa tradueix: « Bonum aemulamini in bono semper. »

21. — En les assemblees cristianes, es llegia l'A. T. Per això Sant Pau apel·la al coneixement que han de tenir de la Llei mosaica els gàlates que volen sotmetre-s'hi, per exposar-los un argument que vol treure d'un fet de la història d'Abraam (Gen. XVI, 15 i XXI, 2), donant-li una valor al·legòrica, o, potser més pròpiament, un sentit típic.

¿ No sentiu llegir la llei ? Segons la Vg. : « ¿ No heu llegit la llei ? »

22. — *Perquè és escrit.* No es tracta

estacions i anys. [11] Temo per vosaltres que no hagi treballat endebades
entre vosaltres.

[12] Sigueu com jo, puix que també jo he esdevingut semblant a vosaltres;
jo us ho suplico, germans: en res no m'haveu ofès; [13] i prou sabeu que fou
per una malaltia de la carn que us vaig anunciar l'evangeli la primera vega-
da, i la vostra prova en la meva carn, [14] no la viltinguéreu ni l'escopíreu,
ans em rebéreu com un àngel de Déu, com Crist Jesús. [15] ¿On és, doncs,
el vostre crit de benaurança? Perquè jo us dono testimoni que, a ésser
possible, us hauríeu arrencat els ulls per donar-me'ls. [16] ¿Doncs he es-
devingut enemic vostre dient-vos la veritat? [17] Es daleixen per guanyar-
vos, però no per bon fi, ans *me* us volen apartar, per tal que us daliu per ells.
[18] Però és bo que tingueu sempre zel pel bé, i no solament mentre jo sóc
present entre vosaltres, [19] fillets meus, pels quals novament passo els dolors
de part, fins que el Crist es formi en vosaltres: [20] però ara voldria ésser pre-
sent entre vosaltres i flectir la meva veu, perquè estic perplex per vosaltres.

[21] Digueu-me, els qui voleu ésser sota la llei, ¿no sentiu llegir la llei?
[22] Perquè és escrit que Abraam tingué dos fills, un de l'esclava i un de la
lliure. [23] Però el de l'esclava nasqué segons la carn, i el de la lliure se-
gons prometença. [24] Les quals coses són al·legòriques; perquè aquestes
són dues aliances, una del mont de Sinà que infantà per a servitud, la qual és
Agar. [25] Perquè això d'Agar és el mont de Sinà en l'Aràbia, que cor-

19, I Cor. IV, 15. 22, Gn. XVI, 15; XXI, 2, 9. 23, Gn. XVII, 16; Rom. IX, 9.

d'una cita pròpiament dita, sinó d'una al·lusió als capítols XVI i XXI de Gn.

22-31. — L'al·legoria és entenedora a la primera lectura per a qui coneix el relat genesíac. Vegeu-ne tots els elements en el següent paral·lelisme que traiem del P. Prat *(La Théol. de S. Paul,* I, 221, n. 1): les dues mullers d'Abraam—els dos Testaments; Agar, l'esclava—la Sinagoga esclava (la Jerusalem d'ara); infanta a l'Aràbia—infanta al Sinaí; un esclau segons la carn—esclaus segons la Llei; Sara, la dona lliure—l'Església lliure; infanta per a Sion—infanta per al cel; un home lliure—homes lliures; en virtut de la prometença—per mitjà de la fe.

Sara infantà en virtut de la prometença, perquè essent estèril durant molts anys, a la seva vellesa aconseguí la fecunditat que li havia estat promesa i que Abraam havia esperat amb fe heroica. Així l'Església; la qual havia estat estèril des del primer moment de la seva existència ideal (la primera prometença del Redemptor) fins a la vinguda del Crist, en què assolí una fecunditat meravellosa per a engendrar fills de Déu alliberats de l'esclavatge de la Llei.—La conseqüència general és que els judaïtzants de Galàcia volien tornar enrera, renunciant a la llibertat de l'Evangeli i excloent-se del patrimoni de la prometença feta al Pare dels creients, com n'estigué exclòs llur prototipus Ismael.

24. — *Perquè aquestes són...* Es refereix a les dues dones que representen les dues aliances.

25. — *Perquè això d'Agar és el mont de Sinà.* La lliçó de la Vg. és evidentment defectuosa, si es compara amb l'original. Diu, en efecte: «Perquè

ἐστὶν ἐν τῇ Ἀραβίᾳ· συστοιχεῖ δὲ τῇ νῦν Ἱερουσαλήμ, δουλεύει γὰρ
μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς. [26] ἡ δὲ ἄνω Ἱερουσαλὴμ ἐλευθέρα ἐστίν, ἥτις
ἐστὶν μήτηρ ἡμῶν· [27] γέγραπται γάρ·

> «εὐφράνθητι, στεῖρα ἡ οὐ τίκτουσα,
> ῥῆξον καὶ βόησον, ἡ οὐκ ὠδίνουσα·
> ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου
> μᾶλλον ἢ τῆς ἐχούσης τὸν ἄνδρα.»

[28] ὑμεῖς δέ, ἀδελφοί, κατὰ Ἰσαὰκ ἐπαγγελίας τέκνα ἐστέ. [29] ἀλλ' ὥσπερ
τότε ὁ κατὰ σάρκα γεννηθεὶς ἐδίωκεν τὸν κατὰ πνεῦμα, οὕτως καὶ νῦν.
[30] ἀλλὰ τί λέγει ἡ γραφή; «ἔκβαλε τὴν παιδίσκην καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς·
οὐ γὰρ μὴ κληρονομήσει ὁ υἱὸς τῆς παιδίσκης μετὰ τοῦ υἱοῦ τῆς ἐλευ-
θέρας.» [31] διό, ἀδελφοί, οὐκ ἐσμὲν παιδίσκης τέκνα ἀλλὰ τῆς ἐλευθέρας.

25 συνστοιχουσα τη *D*FG lat* || 26 *om.* ητις εστιν ℵ* *Vict* || μητ.] + παντων *AKLP al. sy*[h] || 28 ημεις... εσμεν ℵ*ACEKLP al. vg sy* || 30 παιδ.] + ταυτην *A* || *fin.*] + μου *D*E*F*[gr]*G Vict Ambrosiast*

el Sinà és una muntanya d'Aràbia.»

Perquè és esclava. En la Vg. resta equívoc el subjecte de *servit.*

26.— *Però la Jerusalem.* Lògicament, per a completar el verset 24, hauria de dir: «*L'altra, del mont Sion... la qual és Sara*». Però l'Apòstol va de dret al

respon a la Jerusalem d'ara, perquè és esclava junt amb els seus fills.
[26] Però la Jerusalem de dalt és lliure, i ella és la nostra mare. [27] Car és
escrit:

> Alegra't, estèril, la que no infantes,
> esclata i crida la que no tens dolors de part;
> perquè molts són els fills de l'abandonada,
> més que els de la maridada.

[28] Doncs vosaltres, germans, a la manera d'Isaac, sou fills de prome-
tença. [29] Però, com llavors el nat segons la carn perseguia el nat segons
l'esperit, així també ara. [30] Però ¿què diu l'Escriptura? Foragita l'es-
clava i el seu fill, perquè no heretarà el fill de l'esclava amb el fill de la
lliure. [31] Per això, germans, no som pas fills de l'esclava, sinó de la lliure.

26, Hbr. XII, 22; Apc. III, 12. **27**, Is. LIV, 1. **28**, Rom. IX, 7 s. **30**, Gn. XXI, 10.

seu pensament, i trenca el parallelisme que hom esperava.

27. — *Car és escrit.* Cf. Is., LIV, 1.

28. — Vg., seguint altres lliçons gregues, diu: «Nosaltres... som fills de prometença».

PARS TERTIA

SERMO PARAENETICVS

(IV, 31 b - VI, 10)

I. Monita generalia

Τῇ ἐλευθερίᾳ ἡμᾶς Χριστὸς ἠλευθέρωσεν. (C. V.) 1 στήκετε οὖν
καὶ μὴ πάλιν ζυγῷ δουλείας ἐνέχεσθε.
2 Ἴδε ἐγὼ Παῦλος λέγω ὑμῖν ὅτι ἐὰν περιτέμνησθε Χριστὸς ὑμᾶς
οὐδὲν ὠφελήσει. 3 μαρτύρομαι δὲ πάλιν παντὶ ἀνθρώπῳ περιτεμνομένῳ
ὅτι ὀφειλέτης ἐστὶν ὅλον τὸν νόμον ποιῆσαι. 4 κατηργήθητε ἀπὸ Χρι-
στοῦ οἵτινες ἐν νόμῳ δικαιοῦσθε, τῆς χάριτος ἐξεπέσατε. 5 ἡμεῖς γὰρ
πνεύματι ἐκ πίστεως ἐλπίδα δικαιοσύνης ἀπεκδεχόμεθα. 6 ἐν γὰρ
Χριστῷ Ἰησοῦ οὔτε περιτομή τι ἰσχύει οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ πίστις
δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη. 7 Ἐτρέχετε καλῶς· τίς ὑμᾶς ἐνέκοψεν τῇ
ἀληθείᾳ μὴ πείθεσθαι; 8 ἡ πεισμονὴ οὐκ ἐκ τοῦ καλοῦντος ὑμᾶς.
9 μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ. 10 ἐγὼ πέποιθα εἰς ὑμᾶς ἐν κυρίῳ
ὅτι οὐδὲν ἄλλο φρονήσετε· ὁ δὲ ταράσσων ὑμᾶς βαστάσει τὸ κρίμα,
ὅστις ἐὰν ᾖ. 11 Ἐγὼ δέ, ἀδελφοί, εἰ περιτομὴν ἔτι κηρύσσω, τί ἔτι
διώκομαι; ἄρα κατήργηται τὸ σκάνδαλον τοῦ σταυροῦ. 12 Ὄφελον καὶ
ἀποκόψονται οἱ ἀναστατοῦντες ὑμᾶς.

V. 1 τη] η *FG lat*, + ουν *KL*, + η *EKL al.* || *om.* ουν *DEKL al. vg. sy*[h] || 2 *om.* παυλος ℵ* || 3 *om.* παλιν *D**F*gr*G al. Vict Ambrosiast Aug* || 6 *om.* ιησου *B* || 7 *fin.*] + μηδενι πειθεσθαι *FG Lucif Vict* || 8 *om.* ουκ *D* 14 al. e Lucif Vict* || 9 ζυμοι] δολοι *D*ef* || 10 *om.* εν κυριω *B* || 11 *om.* ετι 1° *D*F*gr*G al. Vict Ambrosiast* || *fin.*] + του χριστου *AC al.*

31.—*Crist ens ha afranquit amb la llibertat.* Aquests mots completen, en la Vg., el verset 31 del capítol anterior. Es refereix, com es veu pel context, a la llibertat respecte a la Llei mosaica. Però el principi paulí té un abast més general. Per la seva incorporació al Crist, l'home és afranquit de tota llei exterior a ell, per tal com la llei moral, amb totes les seves derivacions positi-

TERCERA PART

MORAL

(IV, 31 b - VI, 10)

I. Advertiments generals

Crist ens ha afranquit amb la llibertat: (C. V.) [1]estigueu, doncs,
ferms i no sigueu novament retinguts pel jou de l'esclavatge.
[2]Heus aquí que jo, Pau, us dic que si us circumcideu, Crist no us ser-
virà de res. [3]I altra vegada dono testimoni a tot home que es circum-
cida que té el deure de complir tota la llei. [4]Heu esdevingut eixorcs
per al Crist els qui us justifiqueu en la llei: heu caigut de la gràcia.
[5]Perquè nosaltres, per l'esperit, esperem de la fe l'esperança de la justícia.
[6]Car en Crist Jesús, ni circumcisió no pot res, ni prepuci, sinó la fe que
obra per la caritat. [7]Corríeu bé: ¿qui us entrebancà, que no obeíssiu a
la veritat? [8]Aquesta persuasió no ve pas d'aquell que us crida. [9]Una
mica de llevat agreix tota la massa. [10]Jo confio per vosaltres en el
Senyor que no tindreu cap altre sentiment; però qui us pertorba portarà
el pes de la condemnació, qualsevol que sigui. [11]I jo, germans, si enca-
ra predico la circumcisió, ¿per què encara sóc perseguit? Car l'escàndol
de la creu estaria esvaït. [12]Així els que us sotsobren fossin mutilats
ells i tot!

2, Act. xv, 1. **3**, Iac. ii, 10. **6**, I Cor. vii, 19; Inf. vi, 15. **7**, Sup. iii, 1. **9**, I Cor. v, 6. **10**, Sup. i, 7

ves legítimes, és talment refosa amb la seva natura regenerada, que esdevé un ritme natural del seu esperit.

7. — *Corríeu.* Torna altre cop la comparació manllevada als jocs que se celebraven a l'estadi.

10. — *Jo...* Aquest pronom té aquí una força d'afirmació que podríem expressar amb la frase: *Quant a mi.* *Per vosaltres.* Millor que *en vosaltres,* com llegim en la Vg.

12. — *Fossin mutilats.* Alguns veuen

13 Ὑμεῖς γὰρ ἐπ' ἐλευθερίᾳ ἐκλήθητε, ἀδελφοί· μόνον μὴ τὴν ἐλευ-
θερίαν εἰς ἀφορμὴν τῇ σαρκί, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀγάπης δουλεύετε ἀλλήλοις,
14 ὁ γὰρ πᾶς νόμος ἐν ἑνὶ λόγῳ πεπλήρωται, ἐν τῷ· «ἀγαπήσεις τὸν
πλησίον σου ὡς σεαυτόν.» 15 εἰ δὲ ἀλλήλους δάκνετε καὶ κατεσθίετε,
βλέπετε μὴ ὑπ' ἀλλήλων ἀναλωθῆτε.

16 Λέγω δέ, πνεύματι περιπατεῖτε καὶ ἐπιθυμίαν σαρκὸς οὐ μὴ τελέ-
σητε, 17 ἡ γὰρ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ πνεῦμα
κατὰ τῆς σαρκός, ταῦτα γὰρ ἀλλήλοις ἀντίκειται, ἵνα μὴ ἃ ἐὰν θέ-
λητε ταῦτα ποιῆτε. 18 εἰ δὲ πνεύματι ἄγεσθε, οὐκ ἐστὲ ὑπὸ νόμον.
19 φανερὰ δέ ἐστιν τὰ ἔργα τῆς σαρκός, ἅτινά ἐστιν πορνεία, ἀκα-
θαρσία, ἀσέλγεια, 20 εἰδωλολατρεία, φαρμακεία, ἔχθραι, ἔρις, ζῆλος,
θυμοί, ἐριθεῖαι, διχοστασίαι, αἱρέσεις, 21 φθόνοι, [φόνοι], μέθαι, κῶμοι,
καὶ τὰ ὅμοια τούτοις, ἃ προλέγω ὑμῖν καθὼς καὶ προεῖπον, ὅτι οἱ τὰ
τοιαῦτα πράσσοντες βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν. 22 ὁ δὲ καρπὸς
τοῦ πνεύματός ἐστιν ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης,
ἀγαθωσύνη, πίστις, 23 πραΰτης, ἐγκράτεια· κατὰ τῶν τοιούτων οὐκ
ἔστιν νόμος. 24 οἱ δὲ τοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν
τοῖς παθήμασιν καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις. 25 Εἰ ζῶμεν πνεύματι, πνεύματι
καὶ στοιχῶμεν.

2. Monita specialia

26 Μὴ γινώμεθα κενόδοξοι, ἀλλήλους προκαλούμενοι, ἀλλήλοις φθο-
νοῦντες.

13 σαχρι] + δωτε *FG vg* || αλλα τη αγαπη του πνευματος δουλ. *DEF^gr G Vict Ambrosiast Ambr* || 14 νομος] λογος *KL al.*, + εν υμιν *D*EF^gr G Vict al.* || πληρουται *DEFGKLNP al. lat* || 17 γαρ 2°] δε *ACKLP al.* || 19 εστιν 2°] + μοιχεια *DEFGKLN al. sy^h* || 20 ερεις ζηλοι *KLN al. vg* || 21 *om.* φονοι *ℵB 17 al.* || 23 πραοτης *DEFGKLNP al.* || εγκρ.] + αγνεια *D*EFG Cypr Ambrosiast* || 24 *om.* ιησου *DEFGKL al. Cypr Ambrosiast vg* || σαρκα] + αυτων *FG Cypr Aug vg sy^p* || 25 *om.* και *F^gr G* || στοιχουμεν *D^gr EKL al.*

aquí una al·lusió a l'excomunió ; altres creuen que es tracta de la castració, i no manquen exegetes que pretenen veure en aquests mots el desig que els tals pertorbadors siguin amputats del món per la mort.

13. — *Per la caritat feu-vos.* Alguns manuscrits grecs i les principals versions llatines diuen : «Per la caritat de l'esperit feu-vos». Preval, però, la lliçó que traduïm literalment.

La llibertat respecte a la Llei mosaica que ens va guanyar el Crist no vol pas dir llicència. Així com Jesús, al sermó de la Muntanya, no va suprimir la Llei, ans va acomplir-la, talment que no fa cap oposició als seus preceptes sense tot seguit superar-los (Mt. V, 3-44), també l'Apòstol, quan declara caducada la Llei de Moisès, no és sinó per a reemplaçar-la per la Llei del Crist, llei de gràcia fundada en la caritat, recomanada al final d'aquest verset. Vegeu al v. 1 d'aquest capítol el sentit de la llibertat cristiana tan sovint predicada per l'Apòstol.

[13] Car vosaltres heu estat cridats a la llibertat, germans, sols no pren-
gueu la llibertat com ocasió per a la carn, ans per la caritat feu-vos ser-
vents els uns dels altres. [14] Perquè tota la llei és acomplida en una
paraula, ço és: « Amaràs el teu proïsme com a tu mateix. » [15] Però si us
mossegueu i devoreu mútuament, mireu que no us acabeu els uns als altres.

[16] Jo dic, doncs: camineu en esperit i no acompliu la cobejança de
la carn. [17] Perquè la carn cobeja contra l'esperit i l'esperit contra la carn:
car aquestes coses es contraposen mútuament, per tal que no qualssevol
coses que vulgueu, les feu. [18] Però si sou menats per l'esperit, no sou
sota la llei. [19] Ara, ben paleses són les obres de la carn, les quals són:
fornicació, impuresa, lascívia, [20] idolatria, fetilleria, enemistats, brega,
gelosia, rancúnies, renyines, dissensions, sectes, [21] enveges, [homicidis],
embriagueses, golafreries i coses semblants a aquestes: les quals us pre-
dic, tal com ja us vaig predir, que els qui tals coses fan no heretaran el
regne de Déu. [22] Però el fruit de l'esperit és: caritat, goig, pau, llarga
esperança, benignitat, bondat, fe, [23] mansuetud, continença: contra les
tals no hi ha llei. [24] Però els qui són del Crist Jesús han crucificat la carn
amb les seves passions i les seves cobejances. [25] Si vivim en esperit, ca-
minem també en esperit.

2. Advertiments especials

[26] No esdevinguem vanagloriosos, mútuament provocant-nos, mútua-
ment envejant-nos.

14, Lv. xix, 18; Mt. xxii, 39; Rom. xiii, 8 s. 18, Rom. viii, 14. 19 ss., Rom. i, 29 ss.; I Cor. vi, 9 s. Col. iii, 5 ss.; Eph. v, 5. 22, Eph. v, 9.

15. — *Si us mossegueu.* Compara les dissensions dels gàlates a la manera com es comporten les bèsties feres.

18. — *Si sou menats per l'esperit, no sou sota la llei.* No és pas que l'acció de l'Esperit Sant afranqueixi el cristià de tot deure moral. Però la llei moral sobrenatural és tan identificada amb la seva natura regenerada a vida divina, com la natural amb l'home en estat de pura natura. Així, el cristià pot obeir a la llei sense ésser sota la llei, perquè la llei ja no li és un jou exterior que l'oprimeixi, sinó un principi interior que el guia i l'impulsa endavant. Per això ha dit l'Apòstol en altre lloc (Rom. VIII, 2) que la llei de l'esperit de vida l'afranqueix de la llei del pecat i de la mort.

21. — El regne de Déu té en aquest verset un sentit escatològic.

22. — El conjunt de totes les virtuts és anomenat *el fruit de l'esperit,* perquè és l'Esperit Sant qui, habitant en el cor del fidel, li comunica tots els dons i totes les gràcies de la vida sobrenatural.

23. — Vg. enumera dotze virtuts, per tal com inclou dos sinònims dels mots *paciència* i *mansuetud.* El mot *castedat* que afegeix Vg. manca en els més assenyalats manuscrits grecs.

(C. VI.) 1 Ἀδελφοί, ἐὰν καὶ προληφθῇ ἄνθρωπος ἔν τινι παραπτώ-
ματι, ὑμεῖς οἱ πνευματικοὶ καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον ἐν πνεύματι
πραύτητος, σκοπῶν σεαυτόν, μὴ καὶ σὺ πειρασθῇς. 2 Ἀλλήλων τὰ βάρη
βαστάζετε, καὶ οὕτως ἀναπληρώσατε τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ. 3 εἰ γὰρ
δοκεῖ τις εἶναί τι μηδὲν ὤν, φρεναπατᾷ ἑαυτόν. 4 τὸ δὲ ἔργον ἑαυτοῦ
δοκιμαζέτω ἕκαστος, καὶ τότε εἰς ἑαυτὸν μόνον τὸ καύχημα ἕξει καὶ
οὐκ εἰς τὸν ἕτερον· 5 ἕκαστος γὰρ τὸ ἴδιον φορτίον βαστάσει.
6 Κοινωνείτω δὲ ὁ κατηχούμενος τὸν λόγον τῷ κατηχοῦντι ἐν πᾶσιν
ἀγαθοῖς. 7 Μὴ πλανᾶσθε, θεὸς οὐ μυκτηρίζεται. 8 ὃ γὰρ ἐὰν σπείρῃ
ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει· ὅτι ὁ σπείρων εἰς τὴν σάρκα ἑαυτοῦ ἐκ
τῆς σαρκὸς θερίσει φθοράν, ὁ δὲ σπείρων εἰς τὸ πνεῦμα ἐκ τοῦ πνεύμα-
τος θερίσει ζωὴν αἰώνιον. 9 τὸ δὲ καλὸν ποιοῦντες μὴ ἐκκακῶμεν·
καιρῷ γὰρ ἰδίῳ θερίσομεν μὴ ἐκλυόμενοι. 10 Ἄρα οὖν ὡς καιρὸν ἔχω-
μεν, ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας, μάλιστα δὲ πρὸς τοὺς
οἰκείους τῆς πίστεως.

EPILOGVS

(VI, 11-18)

11 Ἴδετε πηλίκοις ὑμῖν γράμμασιν ἔγραψα τῇ ἐμῇ χειρί. 12 Ὅσοι
θέλουσιν εὐπροσωπῆσαι ἐν σαρκί, οὗτοι ἀναγκάζουσιν ὑμᾶς περιτέμνε-
σθαι, μόνον ἵνα τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ μὴ διώκωνται. 13 οὐδὲ γὰρ οἱ
περιτεμνόμενοι αὐτοὶ νόμον φυλάσσουσιν, ἀλλὰ θέλουσιν ὑμᾶς περιτέ-
μνεσθαι ἵνα ἐν τῇ ὑμετέρᾳ σαρκὶ καυχήσωνται. 14 ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο

VI. 1 πραοτητος ACDEFGKLN al. || σκοπ.] + εκαστος F^gr G^gr Cypr Vict || μη και αυτος πειρασθῃ F^gr G^gr || 2 αναπληρωσετε BFG al. lat syr || 4 om. εκαστ. B || 9 ενκακωμ. B*D (ℵA al.) || 10 εχομεν ACDEFGKLP al. lat || 12 χριστ.] + ιησου B 37 || 13 περιτετμημενοι BL (FG) vet. lat || θελ.] βουλονται AC al.

1.—*Considerant-te tu mateix.* La gramàtica exigiria que hom emprés aquí la segona persona del plural. Tanmateix, com observa St. Jeroni, l'Apòstol es mostra sempre més amatent al sentit que no pas a la materialitat de la lletra i del rigor gramatical.

6. — Cal referir aquest verset al segon, bo i considerant els tres intermedis com formant un parèntesi.

Participant de tots els béns. Certament espirituals i intellectuals, per la seva atenció a la paraula evangèlica i per la imitació; probablement també dels temporals, perquè el predicador de l'Evangeli té dret a la seva remuneració. *La paraula* és presa ací per antonomàsia, per significar la veritat evangèlica. Recoma-

(C. VI). [1] Germans, ni que algun home hagi estat collit en alguna
transgressió, vosaltres, els espirituals, milloreu el tal home amb esperit de
mansuetud, considerant-te tu mateix, que no siguis temptat tu i tot.
[2] Porteu els uns les fardes dels altres, i així compliu la llei del Crist.
[3] Perquè si algú, no essent res, es creu ésser alguna cosa, s'il·lusiona ell
mateix. [4] Ans examini cadascú la seva obra i llavors tindrà lloança en
esguard d'ell mateix solament, i no en esguard dels altres; [5] perquè
cadascú portarà la seva càrrega.

[6] Aquell qui és adoctrinat en la paraula faci el qui l'adoctrina participant
de tots els béns. [7] No us enganyeu: de Déu, ningú no se'n burla, [8] car
allò que sembrarà l'home, allò collirà; perquè qui sembra en la seva
carn, de la carn collirà corrupció; però qui sembra en l'esperit, de l'espe-
rit collirà vida eterna. [9] Obrant, doncs, el bé, no defallim, car al seu
temps collirem, si no afluixem. [10] Per tant, mentre tinguem temps, obrem
el bé envers tothom, majorment, però, envers els domèstics de la fe.

EPÍLEG

(VI, 11 - 18)

[11] Mireu amb quines grans lletres us he escrit de la meva mà. [12] Tots
els qui volen una bella parença en la carn, aquests us obliguen a circum-
cidar-vos, només que per no ésser ells perseguits per causa de la creu del
Crist. [13] Perquè ni els mateixos que se circumciden no guarden la llei,
però volen que us circumcideu, per tal d'ells gloriejar-se en la vostra
carn. [14] Però a mi no m'esdevingui pas de gloriejar-me sinó en la creu

1, Rom. xv, 1. 4, I Cor. xi, 28. 5, I Cor. iii, 8. 7, II Cor. ix, 6; Iac. i, 16. 9, II Cor. iv, 16; II Thes. iii, 13.

nacions semblants llegim a I Cor. IX, 11-14; Phil. IV, 10; I Tim. V, 17-18, etc.

8. — *Perquè qui sembra.* Una comparació semblant, per bé que presa en sentit carnal, es troba en Ciceró, *De Orat.* II, 65.

11. — *Mireu amb quines grans lletres.* ¿Per què escriu això amb lletres grans? No pas perquè estigués poc habituat a escriure en grec, com suposà St. Crisòstom, sinó més aviat per atraure l'atenció dels lectors a la recapitulació que comença en el verset següent. Sembla que St. Pau no escriví de pròpia mà tota l'epístola, puix que tenia per costum de dictar les seves lletres, sinó tan solament el passatge comprès entre els versets 11 i 18.

καυχᾶσθαι εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ
ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται κἀγὼ κόσμῳ. 15 οὔτε γὰρ περιτομή τί ἐστιν
οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ καινὴ κτίσις. 16 καὶ ὅσοι τῷ κανόνι τούτῳ στοι-
χήσουσιν, εἰρήνη ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἔλεος, καὶ ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ τοῦ θεοῦ.
17 Τοῦ λοιποῦ κόπους μοι μηδεὶς παρεχέτω· ἐγὼ γὰρ τὰ στίγματα
τοῦ [κυρίου] Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματί μου βαστάζω.
18 Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος
ὑμῶν, ἀδελφοί· ἀμήν.

15 *inc.* εν γαρ χριστω ιησου ουτε περ ℵ*ACDEFGKLP al. lat* || εστιν] ισχυει *KLP al. f vg* sy^h || 16 στοιχουσιν *AC*DEF*^{gr}*G al.* || θεου] χυριου *D*E*F*^{gr}*G Vict* || 17 *om.* χυριου *ABC* 17 am fuld* || 18 *om.* ημων ℵ*P 37* || *om.* αμην *G Vict Ambrosiast*

15. — *Novella creatura.* Vegeu la nota a II Cor. V, 17.

17. — *En endavant.* Vg. tradueix *de cetero,* ço és *altrament.*

Jo porto sobre el meu cos els senyals de Jesús. Alguns han volgut deduir d'aquestes paraules que Sant Pau tingué la gràcia de l'estigmatització, com Sant

del Senyor nostre Jesucrist, per qui el món està crucificat per a mi i jo
per al món. 15 Car ni la circumcisió no és res, ni el prepuci, sinó la
novella creatura. 16 I a quants caminin segons aquesta regla, pau sobre
ells i misericòrdia, i damunt l'Israel de Déu.

17 En endavant, que ningú no em causi enuig, perquè jo porto sobre el
meu cos els senyals de Jesús.

18 La gràcia del Senyor nostre Jesucrist sigui amb el vostre esperit,
germans. Amén.

15, I Cor. VII, 19; II Cor. V, 17; Sup. V, 6. **16**, Phil. III, 16. **18**, Philem. 25.

Francesc. El fonament és frèvol, car el sentit d'aquestes paraules resta ben explicat per la mortificació corporal amb què hem d'assemblar-nos a Crist crucificat per tal de tenir part en el fruit de la seva Passió. Cf. II Cor. IV, 10 i nota. Segons parer de la majoria dels exegetes, l'Apòstol al·ludeix les cicatrius del seu cos, que eren com les marques que els esclaus rebien en senyal de subjecció a un senyor determinat.

LLETRA ALS EFESINS

NOTÍCIA PRELIMINAR

Les Lletres de la captivitat

Les tres Lletres vinents (Efesins, Filipencs i Colossencs), junt amb la tarja a Filemon, formen un grup especial anomenat de les *Epístoles de la captivitat,* per tal com foren escrites per l'Apòstol durant els quatre anys llargs del seu primer captiveri, el relatat al llibre dels *Actes dels Apòstols* des de XVIII, 27 fins al final. Aquest temps d'empresonament pel Crist es partí entre Cesarea i Roma en parts quasi iguals, puix que poc després dels dos anys d'estar pres a Cesarea, l'apel·lació de Pau al tribunal de Roma, en ús del seu dret de ciutadania romana, féu que fos traslladat a la capital de l'Imperi.

Per bé que alguna vegada s'ha discutit si fou a Cesarea o a Roma que foren escrites aquestes quatre Lletres, la discussió sembla ben baldera, atesa la vera certitud moral que té la tesi romana. De la Lletra als Filipencs, no pot haver-n'hi cap dubte, puix que en ella mateixa diu Sant Pau que les seves presons «han esdevingut notòries en tot el Pretori» (I, 13) i al final de la Lletra envia salutacions dels qui són a la casa del Cèsar (IV, 22). A més, les esperances que manifesta de veure's prompte en llibertat (*Phil.* I, 26; II, 24) denoten que es trobava ja a les darreries del seu captiveri, puix que mentre el procés se seguia a Cesarea, no es presentà cap moment en què pogués somriure-li aquesta confiança: d'altra banda, tampoc no era possible que a Cesarea atorgués a la idea d'una sentència de mort la possibilitat que li suposa a I, 20-23 i II, 17. Aques darrer argument es pot estendre fàcilment a les altres tres Lletres. La mateixa esperança que als filipencs demostra Sant Pau a Filemon, a qui fins demana que li prepari l'estatge (*Philem.* 22). Són, doncs, contemporànies. Però la Lletra a Filemon fou portada junt amb les adreçades als Efesins i als Colossencs pels mateixos missatgers, Tíquic i Onèsim.

Endemés, la llibertat que suposa el fet de rebre visites i trametre lletres per missatgers particulars, junt amb la de predicar i relacionar-se amb els fidels de la ciutat on estava empresonat, no és fàcil de concebre a Cesarea, on Pau estava incomunicat dins el pretori d'Herodes (*Act.* XXIV, 23). Sabem, per contra, per les darreres paraules del llibre dels *Actes*, que a Roma Sant Pau fruïa d'una gran llibertat, puix que «vivia en un estatge llogat i rebia tots els qui venien a ell, predicant el regne de Déu i ensenyant les coses pertanyents del Senyor Jesucrist amb tota ardidesa, sense impediment.»

Una hipòtesi favorable al segon captiveri, al que precedí el martiri de l'Apòstol, seria, més que improbable, inversemblant, car a *II Tim.* IV, 6, lletra escrita durant el segon captiveri, Sant Pau, ben lluny de l'esperança que manifestava en les Lletres als Filipencs i a Filemon, expressa amb una asseveració que podria fer pensar en una revelació divina la certesa de la proximitat de la seva mort per escampament de sang, emprant la mateixa figura litúrgica que li hem vist usar a *Phil.* II, 17: ésser vessat en libació.

Tenim, doncs, com a més que probable que les quatre Lletres dites de la captivitat foren escrites a Roma, durant el primer empresonament de Pau, devers l'any 62 o 63.

Ultra la unitat de temps i lloc de composició, aquestes Lletres tenen una unitat més interna: la d'objecte o tema tractat, si s'exceptua la tarja a Filemon que és una simple lletra d'amic per a compondre un afer particular. Especialment en les Lletres als Efesins i als Colossencs, aquesta unitat de tema és absoluta, més encara que la que ja hem vist entre les Lletres als Romans i als Gàlates.

Després d'haver assistit per aquestes primeres Lletres a la interessantíssima polèmica de Pau amb els judaïtzants, ara anem a assistir a una altra, potser no tan rica en anècdotes de lluita, però sens dubte més interessant per l'altura de les matèries controvertides i per les derivacions doctrinals i les elevacions morals a què dóna lloc sovint. És la polèmica contra uns nous falsos doctors d'índole no ben coneguda sobre la preeminència del Crist. Alguna romanalla de les pretensions judaïtzants hi ha encara en ells, però sense importància i batent-se en retirada. Davant aquesta resta de judaïsme, que es limitava a certes pràctiques referents als temps i als menjars, sense el suport de cap bastiment dogmàtic, Sant Pau s'acontenta d'algunes ironies, encara que acerbes.[1]

Els errors nous són principalment cristològics. Les dades de la catequesi primitiva sobre el Crist haurien pogut formar una cristologia rudimentària, que la contradicció de les heretgies successives, amb les neces-

[1] Vegeu *Phil.* III, 2, 3.

sitats polèmiques que despertaven, havia de fornir avinentesa per a completar i organitzar en sistema. Els falsos doctors que refuta Sant Pau en aquestes Lletres donaren la primera esperonada. De les moltes hipòtesis que s'han fet per assenyalar-los una filiació, la més probable sembla ésser la que els fa seguidors d'un sincretisme judeo-pagà, molt corrent en aquella època, en el qual el judaisme aportava les pràctiques i la filosofia pagana les idees. L'Apòstol es limita a qualificar tals desvarieigs de «filosofia i vana fal·làcia» (κενὴ ἀπάτη) inspirada en la tradició dels homes i en els elements del món, no en el Crist (*Col.* II, 8).

Els punts principals d'aquesta doctrina eren els següents. Primerament, una exageració de la natura i dignitat dels àngels, que elevaven per damunt de Crist, fent-los mitjancers més poderosos que ell, doctrina que sembla acusar influències teosòfiques. D'ací naixia un culte exagerat dels àngels, en detriment de l'únic veritable Mitjancer, que ja no era el Cap de l'Església, del qual flueix la vida sobrenatural als membres, sinó un de tants esperits intermedis, i encara dels inferiors. Desfent aquesta error, Sant Pau exposa, sobretot en la Lletra als Efesins, la seva grandiosa teoria de l'Església considerada com el cos místic del Crist, del qual Ell és el Cap i tots els cristians, membres.

Quant a les pràctiques preceptuades per aquests novadors, ja hem dit que tenen una sabor predominantment judaïtzant. No insistien gaire en la circumcisió, però imposaven restriccions en el beure, afegides pels rabins a la llei mosaica, i l'observança de certs temps sagrats, com neomènies (llunes noves) i sàbats.[1]

Per confutar aquestes supersticions amb aquell procediment característicament paulí de reintegrar al grandiós edifici de la veritat les engrunes que elles en tenen, oferint al menyspreu del lector les errors encastades als fragments de veritat, l'Apòstol de les nacions, en les epístoles que anem a llegir, exposa les grans idees del *misteri* de la salut dels homes, amagat en Déu des dels segles i ara darrerament revelat a la humanitat; de la primacia del Crist sobre totes les creatures, estudiant-lo en la seva relació amb el Pare, amb l'univers creat i amb l'Església i la natura orgànica d'aquesta, composta d'un Cap i uns membres, doctrina que informa per dintre totes les ensenyances de Pau, trabament com és de totes elles. La tirania de les pràctiques supersticioses a què els falsos doctors volien subjectar els neòfits de la vall del Licus obliga l'Apòstol a repetir la doctrina de la justificació per la fe en Crist, la mort del qual ens deslliurà dels elements del món.

Les qüestions relatives a cadascuna de les Lletres, les anirem tractant en les introduccions respectives.

[1] *Col.* II, 16-17.

Els destinataris de la Lletra als Efesins

La ciutat d'Efes era la metròpolis de l'Àsia proconsular i, des de molts segles, la més florent de tota l'Àsia Menor. Era famosa pel seu temple de Diana, per les seves riqueses, pel seu gran comerç, que hi havia atret molts jueus, i fins per la seva corrupció moral, superior a la de les altres ciutats asiàtiques. Sant Pau hi féu dues estades, una de curta en el segon viatge (*Act.* XVIII, 18), i una altra de tres anys en el tercer, durant la qual expandí la Bona Nova per tota l'Àsia proconsular i s'esdevingué el famós tumult promogut per l'estatuaire Demetri, que veia minvar els compradors d'imatges de Diana, gràcies al fruit de la predicació de l'Apòstol (*Act.* XIX, 23 ss.).

¿Fou als fidels d'aquesta església que Sant Pau adreçà la Lletra que estudiem? Així ho ha tingut per cert la tradició des de la fi del segle segon, com consta pel cànon de Muratori, Sant Ireneu,[1] Tertul·lià,[2] Clement d'Alexandria,[3] Orígenes[4] i d'altres. A la inscripció de la Lletra, apareixen en quasi tots els còdexs grecs les paraules ἐν Ἐφέσῳ, i igual destinació porten les versions antigues.

Tanmateix, els motius de dubte no manquen. Tres antiquíssims manuscrits grecs: dos d'uncials, el *Sinaiticus* (א) i el *Vaticanus* (B), i un de minúscul (67) i encara el del Mont Athos manquen d'aquells mots en la inscripció. El mateix passava en els còdexs que utilitzaven Orígenes, Sant Basili i Tertul·lià, per bé que ells tinguessin l'opinió tradicional. L'heretge Marció, que sembla el testimoni més reculat d'aquesta Lletra, la té per adreçada als Laodicencs, segons ens diu Tertul·lià.[5] A aquests arguments externs, se n'ajunten alguns altres d'interns, com són el caràcter de pura dissertació doctrinal que té la Lletra, sense cap al·lusió a l'església d'Efes, ni cap salutació a un sol dels seus fidels, cosa més inexplicable tractant-se d'una església on Sant Pau, durant tres anys de residència, s'havia fet coneixences i amistats tan nombroses i tan íntimes, i algunes expressions com I, 15; III, 2 i IV, 21 on sembla que Sant Pau parla dels destinataris de la Lletra com d'evangelitzats per un altre.[6]

Per tal de respondre satisfactòriament a aquests fets d'innegable importància, dues hipòtesis distintes han aparegut. L'una, que veiem defensa-

[1] *Contra Haer.* I, 3, 1 i V, 2, 23.
[2] *Adv. Marc.* V, 17.
[3] *Strom.* IV, 65.
[4] *Contra Celsum,* III, 20.
[5] *Contra Marc.* V, 11, 17.

[6] I, 15: havent sentit la vostra fe...; III, 2: heu hagut esment de la dispensació de la gràcia de Déu; IV, 21: l'heu sentit (el Crist) i respecte a ell heu estat ensenyats.

da per l'enyorat Dom Salvador Obiols, O. S. B. al vol. XXI de *La Bíblia* de Montserrat pp. 87-89, suposa que la present Lletra és l'adreçada als Laodicencs que Sant Pau recomana als Colossencs que llegeixin[1] i que generalment es té per perduda. Ultra l'esmentada recomanació de Sant Pau, que no té fàcil explicació, si la Lletra als Efesins era encíclica, addueixen l'autoritat històrica de Marció «que no podia ésser induït per cap opinió teològica a canviar el nom dels destinataris d'una epístola paulina», i la comunitat de lletres que estableix Sant Pau entre l'església de Colossos i la de Laodicea, en *Col.* IV, 13-16, que fa molt difícil que es perdés una de les dues Lletres. Per a l'esborrada del nom de Laodicea en la inscripció de la Lletra, el P. Obiols acull una explicació de Harnack, segons la qual hauria estat una conseqüència de la infàmia recaiguda damunt l'església de Laodicea per la terrible reprensió d'*Apc.* III, 14: una espècie de vindicta pública contra l'església així reprovada. La susbtitució del seu nom pel d'Efes es comprèn per ésser aquesta la ciutat metropolitana d'aquella extensa província. Davant el dubte, alguns copistes, com els dels còdexs esmentats, es decidiren per ometre el nom de l'església destinatària.

L'altra hipòtesi creu simplement que es tracta d'una Lletra encíclica, o circular, destinada a totes les esglésies de l'Àsia proconsular, metròpoli de les quals era Efes. Totes les dificultats, diuen, són arranades en aquesta hipòtesi: la manca d'indicació d'església destinatària en la inscripció d'alguns — pocs — còdexs, puix que la Lletra anava adreçada a moltes; el llenguatge general, les salutacions col·lectives, els termes ambigus i com hesitants dels llocs que hem reproduït, on sembla que parli a esglésies evangelitzades per altri, puix que per altri havien estat evangelitzades Colossos i Laodicea. Fins la tradició posterior es troba perfectament explicada pel caràcter metropolità d'Efes.

Sospesades totes les raons, creiem que aquesta darrera hipòtesi uneix més que cap altra les dues condicions d'explicar els fets i de no introduir complicacions i suposicions noves, per què mereix la nostra preferència. Només resta en l'aire la pèrdua, no gaire explicable, de la Lletra als Laodicencs, però ja sabem que no és l'única perduda.

Les circumstàncies de temps i de lloc resten prou explicades en la nota anterior sobre les Lletres de la captivitat.

Contingut i divisió

Dels dos capítols dogmàtics que explanen les Lletres de la captivitat — primacia del Crist i doctrina del seu cos místic, o Església — aquest segon

[1] *Col.* IV, 16.

és el que constitueix la matèria de la Lletra als Efesins. L'Església és el prolongament de Crist en el temps i en l'espai, el seu complement o *pleroma*. Abatut per la seva Passió el mur que separava jueus i gentils, ara aquests han entrat a ésser conciutadans i domèstics de Déu en el seu regne damunt la terra. Uns i altres formen el cos místic del Senyor, informat per un mateix Esperit, posseint una mateixa vida, fruint d'uns mateixos sagraments i aspirant a un mateix fi.

La factura de la Lletra traeix una precipitació. Segurament la sortida dels emissaris Tíquic i Onèsim era urgent i Pau hagué d'escriure a correcuita sobre uns perills doctrinals de què s'havia assabentat aquells mateixos dies. Així és que trobem un estil feixuc, argumentacions obscures, divisions inadequades i altres senyals de pressa. En canvi, quan una lectura assídua i meditada arriba a vèncer aquestes dificultats, la grandesa de la doctrina de l'home-Déu, constituït cap unificador de tots els homes i de totes les coses, rescabala amb gran escreix de tota fatiga passada.

Heus ací la distribució de les matèries.

Després d'un EXORDI (I, 1-14) no massa breu, ve la PRIMERA PART, que conté la *Descripció teòrica de l'Església* (I, 15-III, 21) i comprèn els següents paràgrafs:

1. De la unitat del Cap.
2. De la unitat del cos.
3. De la unitat d'esperit.

La SEGONA PART (IV, 1-VI, 9) conté la *Descripció pràctica de l'Església,* i comprèn dues seccions, *En general* i *En particular,* la primera de les quals té dos paràgrafs:

1. De servar la unitat d'esperit.
2. Cal que brilli la santedat de vida.

La segona en té tres:

1. Deures dels cònjuges.
2. Deures dels fills i dels pares.
3. Deures dels servents i dels senyors.

Segueix l'EPÍLEG, fins al final de la Lletra.

AUTENTICITAT

L'autenticitat paulina d'aquesta Lletra és ben garantida pels testimonis dels primers segles que hem recordat i per altres que en podríem adduir, entre els quals primeja el de la *Doctrina dels Dotze Apòstols* del segle I, que té una al·lusió ben clara a *Eph.* VI, 5-9. De no menys clares en trobem

en Sant Clement Romà,[1] en Sant Ignasi Màrtir[2] i en Sant Policarp.[3] Als quals podríem afegir els heretges primitius Marció, Basílides i Valentí, que conegueren la nostra epístola.

Contra fonaments tan ferms, els racionalistes no saben adduir altres raons que la incertitud de destinatari, ja explicada, i la seva semblança amb la Lletra als Colossencs, que els suggereix la sospita, convertida per ells en cosa judicada, que la Lletra actual no és més que una amplificació maltraçuda d'aquella, feta per un falsari.

La semblança ha estat exagerada, car la part dogmàtica és ben diferent, com ja hem dit. La que tenen en la part moral resta prou explicada per la circumstància ja exposada d'ésser les dues lletres escrites als mateixos dies, provocades pels mateixos fets i per les mateixes necessitats i adreçades al mateix fi. La rudesa d'estil s'explica per la pressa. Retreuen també algunes paraules exclusives d'aquesta epístola (ἅπαξ λεγόμενα) com no essent paulines, no recordant que aquesta mena de mots no manquen en cap de les Lletres de l'Apòstol.

[1] *I Cor.* 46—*Eph.* IV, 4; *II Cor.* 12—*Eph.* I 22-23; V, 31-32.

[2] *Ad Polyc.* 5, 6—*Eph.* V, 25; VI, 11.

[3] *Ad Philip.* I, 10-12—*Eph.* II, 8; V, 21.

ΠΡΟΣ ΕΦΕΣΙΟΥΣ

EXORDIVM

(I, 1 - 14)

(C. I.) 1 Παῦλος ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ
τοῖς ἁγίοις τοῖς οὖσιν [ἐν Ἐφέσῳ] καὶ πιστοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ·
2 χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ
Χριστοῦ.

3 Εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ
εὐλογήσας ἡμᾶς ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ πνευματικῇ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν
Χριστῷ, 4 καθὼς ἐξελέξατο ἡμᾶς ἐν αὐτῷ πρὸ καταβολῆς κόσμου, εἶναι
ἡμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους κατενώπιον αὐτοῦ, ἐν ἀγάπῃ 5 προορίσας
ἡμᾶς εἰς υἱοθεσίαν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς αὐτόν, κατὰ τὴν εὐδοκίαν
τοῦ θελήματος αὐτοῦ, 6 εἰς ἔπαινον δόξης τῆς χάριτος αὐτοῦ ἧς ἐχαρί-

I. 1) χρ. ιησ. *BDEP 17 Ambrosiast sy*[h] || αγ.] + πασιν *AP al. am fuld* || *om.* εν εφεσω *Marcion* ℵ* *B* 67* || 3 *om.* και πατηρ *B Hil* || κυρ.] + και σωτηρος ℵ* || γριστω] + ιησου *EK al. Vict sy*[h] || 4 εν αυτω] εαυτω *F*[gr]*G*[gr] || 5) χριστ. ιησ. *B* || 6 ης] εν η *DEGKL al. f vg sy*[h]

1. — *Als sants.* Segons la Vg. «A tots els Sants».

3-14. — Període llarg i difícil que cal distribuir de la següent manera: *Beneït sigui Déu... el qual ens benei* (v. 3)... *predestinant-nos* (v. 5: primer desplegament)... *fent-nos conèixer* (v. 9 subordinat gramaticalment a *tota saviesa i prudència*, però lògicament segon desplegament del pensament general)... *el misteri de la seva voluntat,* ço és el pla redemptor pel Crist, executat primer en els jueus (vv. 11 i 12) i després en els gentils (vv. 13 i 14).

3. — *Beneït sigui Déu... el qual ens benei.* Bell atansament, amb el qual se significa que les benediccions de l'home han de pujar a Déu en la mesura que les de Déu baixen a l'home. Però les de l'home són simples paraules i les de Déu són actes.

4. — Aquí i a Rom. I, 20 són els pocs llocs de Sant Pau on κόσμος significa l'univers. En I Cor. III, 22; IV, 9 i Phil. II, 15, ès discutible.

Segons que ens elegí. Les benediccions de tota mena esmentades en el verset 3 de-

LLETRA ALS EFESINS

EXORDI

(I, 1 - 14)

(C. I.) [1] Pau, apòstol de Jesucrist per voluntat de Déu, als sants que
són [a Efes] i als fidels en Jesucrist; [2] gràcia a vosaltres i pau de part de
Déu, Pare nostre i del Senyor Jesucrist.

[3] Beneït sigui Déu, Pare del Senyor nostre Jesucrist, el qual ens beneí
amb tota benedicció espiritual en els cels, en Crist, [4] segons que ens elegí
en ell abans de la fundació del món, per tal que siguem sants i immaculats
en la seva presència, en caritat; [5] predestinant-nos a ésser fills adoptius
d'ell per Jesucrist, segons el beneplàcit de la seva voluntat, [6] per a lloança

1 s., Col. 1, 1 ss. 3, II Cor. 1, 3; I Ptr. 1, 3. 4, Col. 1, 22.

penen de l'elecció eterna (*abans de la fundació del món*) primer pas de l'execució de la predestinació. Tant les benediccions com l'elecció són gràcies atorgades *en Crist,* causa meritòria i exemplar de la nostra santificació i glorificació.

Aquesta elecció no és directament a la glòria, sinó a la gràcia, o santedat: *per tal que siguem sants,* etc.

En la seva presència. El pronom afecta el mot *Déu,* no el mot *Crist,* com podria semblar.

5. — *Predestinant-nos a ésser fills adoptius.* Determina més encara l'objecte immediat de la predestinació: la nostra adopció per fills de Déu en Jesucrist, el qual és el germà major, l'hereu de la humanitat incorporada sobrenaturalment a la família divina. Cal notar que el participi *predestinant-nos* en l'original grec és en temps aorist, per què, literalment, es traduiria millor dient: *havent-nos predestinat.*

Segons el beneplàcit de la seva voluntat. La voluntat de beneplàcit, gratuïta, bé que no arbitrària, puix que presuposa la presciència (Rom. VIII, 29), és pròpia de l'elecció dels predestinats, sigui a la gràcia, sigui a la glòria, i assoleix el seu objecte amb plena eficàcia.

6. — *Per a lloança de la glòria de la seva gràcia.* No és sols a posseir la gràcia de Déu que som predestinats, sinó a fer que aquesta gràcia brilli entre els homes i en sigui lloada.

τωσεν ἡμᾶς ἐν τῷ ἠγαπημένῳ, 7 ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν διὰ τοῦ
αἵματος αὐτοῦ, τὴν ἄφεσιν τῶν παραπτωμάτων, κατὰ τὸ πλοῦτος τῆς
χάριτος αὐτοῦ, 8 ἧς ἐπερίσσευσεν εἰς ἡμᾶς ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ φρονήσει
9 γνωρίσας ἡμῖν τὸ μυστήριον τοῦ θελήματος αὐτοῦ, κατὰ τὴν εὐδοκίαν
αὐτοῦ, ἣν προέθετο ἐν αὐτῷ 10 εἰς οἰκονομίαν τοῦ πληρώματος τῶν
καιρῶν, ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα ἐν τῷ Χριστῷ, τὰ ἐπὶ τοῖς οὐρα-
νοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς· ἐν αὐτῷ, 11 ἐν ᾧ καὶ ἐκληρώθημεν προορι-
σθέντες κατὰ πρόθεσιν τοῦ τὰ πάντα ἐνεργοῦντος κατὰ τὴν βουλὴν τοῦ
θελήματος αὐτοῦ, 12 εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς εἰς ἔπαινον δόξης αὐτοῦ τοὺς
προηλπικότας ἐν τῷ Χριστῷ· 13 ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς, ἀκούσαντες τὸν λόγον
τῆς ἀληθείας, τὸ εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας ὑμῶν, ἐν ᾧ καὶ πιστεύσαν-
τες ἐσφραγίσθητε τῷ πνεύματι τῆς ἐπαγγελίας τῷ ἁγίῳ, 14 ὅς ἐστιν
ἀρραβὼν τῆς κληρονομίας ἡμῶν εἰς ἀπολύτρωσιν τῆς περιποιήσεως, εἰς
ἔπαινον τῆς δόξης αὐτοῦ.

6 ηγαπ.] + υιω αυτου *D*E*FG sy*^{h} || 7 εσχομεν *ℵ*D**^{gr} || χαρ.] χρηστοτητος *A 109* || 9 γνωρισαι *FG 76 lat* || *om.* αυτου 2° *DEF*^{gr}*G Vict Hil* || 10 εν τοις ουρ. *AFGKP lat* || 11 εκληθημεν *AD EFG* || προθ.] + του θεου *DEFG al. Ambrosiast* || 12 *om.* αυτου *D*F*^{gr}*Ge* || 14 ος] ο *ABFGLP al.*

En el benamat. Vg. afegeix: «Fill seu», paraules que hom llegeix en alguns manuscrits grecs.

7. — *La seva gràcia.* ¿A qui cal referir el pronom *seva?* Al Fill, segons alguns; sembla, però, que el context inclina la majoria dels intèrprets a atribuir-lo a Déu Pare.

8. — *Que ell féu sobreeixir.* Vg., amb menys d'exactesa, tradueix: «que sobreabundà». Cf. II Cor. IX, 8.

9. — *Fent-nos conèixer.* Vg., també amb menys fidelitat, tradueix: «per tal de fer-nos conèixer».

10. — *L'acompliment dels temps.* El moment en què l'evolució de la humanitat, dirigida per Déu, arribà a saó per a rebre el Crist. Noteu el matís diferent de la *plenitud del temps* de Gal. IV, 4.

Capçar. El verb grec ἀνακεφαλαιώσασθαι ha rebut moltes interpretacions: reunir, resumir, posar sota un cabdillatge. El pensament de Sant Pau sembla ésser que Jesucrist torna l'har-

de la glòria de la seva gràcia, amb què ens agracià en el benamat; [7] en el
qual tenim la redempció per la seva sang, el perdó dels pecats, segons
la riquesa de la seva gràcia [8] que ell féu sobreeixir envers nosaltres en tota
saviesa i prudència; [9] fent-nos conèixer el misteri de la seva voluntat,
segons el seu designi benvolent, que es proposà en ell [10] per a la seva
dispensació en l'acompliment dels temps, de capçar totes les coses en
el Crist, les que hi ha sobre el cel i les que hi ha sobre la terra, en ell,
[11] en el qual hem estat elegits per sort, predestinats segons el propòsit de
qui obra totes les coses segons el consell de la seva voluntat, [12] a fi que
siguem per a lloança de la seva glòria, nosaltres que per endavant hem
esperat en el Crist; [13] en el qual també vosaltres, havent sentit la paraula
de la veritat, l'evangeli de la vostra salvació, i havent-hi cregut, heu
estat segellats del Sant Esperit de la prometença, [14] el qual és penyora
del nostre heretatge, fins al rescat del poble adquirit per a lloança de la
seva glòria.

7, Col. I, 14. **9**, Inf. III, 3; Col. I, 26. **10**, Gal. IV, 4; Col. I, 16, 19 ss. **11**, Inf. III, 11. **13**, II Cor. I, 22; Inf. IV, 30.

monia i la unió entre tots els éssers del món espiritual i del material, que el pecat havia trencat. Sant Joan Crisòstom, que adopta la tercera significació, interpreta que totes les coses d'ambdós mons són posades sota el cabdillatge de Crist, constituït cap de tota la creació. Vegeu Col. I, 20. La nostra versió *capçar* pot acomodar-se a tots tres sentits.

11. — *Segons el consell de la seva voluntat.* La voluntat de Déu, ni quan és tan gratuita com la predestinació, no és mai arbitrària, sinó fruit d'un consell amb Ell mateix.

14. — *El qual és penyora.* Aquest pronom té en l'original grec terminació masculina, i això explica que alguns autors el vulguin referir a Jesucrist i no a l'Esperit Sant que requeriria la terminació neutra. No gens menys, la tradició es manifesta unànime a referir el pronom susdit a l'Esperit Sant.

De la seva glòria. Com hem dit més amunt, aquest pronom afecta la paraula *Déu*, la glòria del qual és el fi últim de l'Encarnació i de la Redempció. La mateixa cosa diem del pronom *seu* que hom llegeix en el verset 17.

PARS PRIOR

DESCRIPTIO ECCLESIAE THEORETICA

(I, 15 - III, 21)

1. De vno ecclesiae capite

[15] Διά τοῦτο κἀγώ, ἀκούσας τὴν καθ' ὑμᾶς πίστιν ἐν τῷ κυρίῳ Ἰησοῦ
καὶ τὴν ἀγάπην τὴν εἰς πάντας τοὺς ἁγίους, [16] οὐ παύομαι εὐχαριστῶν
ὑπὲρ ὑμῶν μνείαν ποιούμενος ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου, [17] ἵνα ὁ θεὸς τοῦ
κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῆς δόξης, δῴη ὑμῖν πνεῦμα
σοφίας καὶ ἀποκαλύψεως ἐν ἐπιγνώσει αὐτοῦ, [18] πεφωτισμένους τοὺς
ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας ὑμῶν, εἰς τὸ εἰδέναι ὑμᾶς τίς ἐστιν ἡ ἐλπὶς
τῆς κλήσεως αὐτοῦ, τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης τῆς κληρονομίας αὐτοῦ
ἐν τοῖς ἁγίοις, [19] καὶ τί τὸ ὑπερβάλλον μέγεθος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ
εἰς ἡμᾶς τοὺς πιστεύοντας κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ κράτους τῆς ἰσχύος
αὐτοῦ, [20] ἣν ἐνήργηκεν ἐν τῷ Χριστῷ ἐγείρας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, καὶ
καθίσας ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις [21] ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς
καὶ ἐξουσίας καὶ δυνάμεως καὶ κυριότητος καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνο-
μαζομένου οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι· [22] καὶ
πάντα ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ αὐτὸν ἔδωκεν κεφαλὴν
ὑπὲρ πάντα τῇ ἐκκλησίᾳ, [23] ἥτις ἐστὶν τὸ σῶμα αὐτοῦ, τὸ πλήρωμα τοῦ
τά πάντα ἐν πᾶσιν πληρουμένου.

15 ιησ.] + χριστω *D*EF^gr G Vict sy^p* || *om.* την αγαπην *ℵ*ABP 17 Aug* || 16 παυσομαι *D^gr E^gr Vict* || μνειαν] + υμων *D^gr EKLP al. vg sy* || 18 *om.* υμων *B 17* || αυτου] + και *EKLP al. sy* || 19 *om.* υπερβαλλ. *F^gr G^gr* || υμας *D*F^gr GP al.* || 20 ενηργησεν *ℵDEFGKLP al.* || ουρανοις *B al. Vict Hil* || 21) εξουσ. και αρχ. *B*

18. — *I ulls illuminats al vostre cor.* Alguns manuscrits, cap, però, d'important, porten *enteniment,* en lloc de *cor.*

20. — *Asseient-lo a la seva dreta.* Més literal: *havent-lo fet seure.* Els exegetes veuen aquí un ressò del Salm CIX, 1.

PRIMERA PART

DESCRIPCIÓ TEÒRICA DE L'ESGLÉSIA

(I, 15 - III, 21)

1. De la unitat del cap

[15] Per això també jo, havent sentit la vostra fe en el Senyor Jesús i la caritat envers tots els sants, [16] no paro de donar gràcies per vosaltres, fent-ne memòria en les meves oracions, [17] per tal que el Déu del Senyor nostre Jesucrist, el Pare de la glòria, us doni esperit de saviesa i de revelació en el seu coneixement complit, [18] i ulls il·luminats al vostre cor, perquè sapigueu quina és l'esperança de la seva crida, quina la riquesa de la glòria de la seva herència en els sants, [19] i quina la desmesurada grandesa de la seva puixança envers nosaltres, els creients, segons l'operació del vigor de la seva força, [20] que operà en el Crist ressuscitant-lo d'entre els morts, asseient-lo a la seva dreta en els cels, [21] per damunt de tot principat, i potestat, i virtut, i dominació, i de tot nom que és anomenat, no sols en aquest segle, sinó també en el futur; [22] i totes les coses sotmeté sota els seus peus i el donà per cap sobre tota cosa a l'església, [23] la qual és el seu cos, el complement d'aquell que es completa en tots en tota manera.

15, Col. I, 9. **16**, Rom. I, 9 s. I Thes. I, 2. **18**, Col. I, 27; I Ptr. I, 13. **19**, Inf. III, 7. **20**, Ps. CIX, 1; Inf. II, 6. **21**, Col. II, 10. **22**, Ps. VIII, 8; I Cor. XV, 27; Hbr. II, 8. **23**, Col. I, 18.

21. — En aquest text, com en Col. I, 16, tenim una enumeració de cors d'àngels, ço que demostra l'existència d'una jerarquia en els esperits purs.

22. — *Sobre tota cosa a l'església.* Vg. tradueix: «sobre tota església». Alguns: sobre totes les coses de l'església, prescindint, sense fonament raonable, del datiu en què es troba el mot *església*.

23. — *Aquell que es completa.* No, *que és completat,* car no ho comporta la forma del verb en l'original.

L'Església és el complement de Crist, com el tronc és el complement del cap. Crist sense l'Església seria un ésser in-

2. De vno ecclesiae corpore

(C. II.) 1 Καὶ ὑμᾶς ὄντας νεκροὺς τοῖς παραπτώμασιν καὶ ταῖς
ἁμαρτίαις ὑμῶν, 2 ἐν αἷς ποτε περιεπατήσατε κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ
κόσμου τούτου, κατὰ τὸν ἄρχοντα τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀέρος, τοῦ πνεύμα-
τος τοῦ νῦν ἐνεργοῦντος ἐν τοῖς υἱοῖς τῆς ἀπειθείας· 3 ἐν οἷς καὶ
ἡμεῖς πάντες ἀνεστράφημέν ποτε ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς σαρκὸς ἡμῶν,
ποιοῦντες τὰ θελήματα τῆς σαρκὸς καὶ τῶν διανοιῶν, καὶ ἤμεθα τέκνα
φύσει ὀγρῆς ὡς καὶ οἱ λοιποί· 4 ὁ δὲ θεὸς πλούσιος ὢν ἐν ἐλέει, διὰ
τὴν πολλὴν ἀγάπην αὐτοῦ ἣν ἠγάπησεν ἡμᾶς, 5 καὶ ὄντας ἡμᾶς νε-
κροὺς τοῖς παραπτώμασιν συνεζωοποίησεν τῷ Χριστῷ, χάριτί ἐστε
σεσωσμένοι, 6 καὶ συνήγειρεν καὶ συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν
Χριστῷ Ἰησοῦ, 7 ἵνα ἐνδείξηται ἐν τοῖς αἰῶσιν τοῖς ἐπερχομένοις τὸ
ὑπερβάλλον πλοῦτος τῆς χάριτος αὐτοῦ ἐν χρηστότητι ἐφ' ἡμᾶς ἐν
Χριστῷ Ἰησοῦ. 8 τῇ γὰρ χάριτί ἐστε σεσωσμένοι διὰ πίστεως· καὶ
τοῦτο οὐκ ἐξ ὑμῶν, θεοῦ τὸ δῶρον· 9 οὐκ ἐξ ἔργων, ἵνα μή τις καυχή-
σηται. 10 αὐτοῦ γάρ ἐσμεν ποίημα, κτισθέντες ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἐπὶ
ἔργοις ἀγαθοῖς, οἷς προητοίμασεν ὁ θεὸς ἵνα ἐν αὐτοῖς περιπατήσωμεν.

II. 1 αμαρτ.] επιθυμιαις *B* || 3 ημεις] υμεις *A*D**, *om.* *F^gr GL* || 4 *om.* αυτου *D*F^gr G al. Ambr Aug* || 5 τοις παραπτ.] τη αμαρτια *F^gr G*, ταις αμαρτιαις *D*E*, + και ταις επιθυμιαις *B* || χριστ.] + οὗ *D*EFG lat* || 6 *om.* εν χρ. ιησ. *F^gr G Vict Hil* || 7 *om.* ιησου *D*E*F^gr G Vict* || 10 εν κυριω ιησ. *F^gr G d e*

complet: *a)* com a redemptor, perquè restaria inactiva la gràcia que posseeix per a expandir-la; *b)* com a segon Adam, perquè no ho és sinó pel seu caràcter representatiu; *c)* com a Crist, perquè el Crist és també una personalitat col·lectiva, a la formació de la qual és destinada la seva personalitat individual. I el completa *en tota manera* en la diversitat d'oficis i de funcions de la jerarquia sagrada i dels fidels. A notar la diferent relació de Crist amb l'Església, amb la qual forma un organisme de què ell és Cap, i amb els àngels, que amb totes llurs jerarquies són compresos entre totes les coses que Déu sotmeté sota els seus peus. Vegeu la nota a Col. I, 20.

1. — *I a vosaltres.* Cal referir aquest acusatiu, com ja St. Jeroni remarcà, als dos verbs del verset 6.

2. — La vida de pecat és descrita com a obeint a dues normes: la del *corrent del món,* pres en el sentit pejoratiu d'humanitat corrompuda, i la del *príncep de la potestat de l'aire,* ésser personal que mena el corrent del món esmentat en primer terme, ço és el diable. La potestat (ἐξουσία) pot ésser un col·lectiu que signifiqui l'exèrcit de dimonis que habita a l'aire, o un abstracte, en el seu sentit ordinari. L'*esperit* és molt probablement un apositiu de *potestat,* i la millor interpretació sembla ésser *manera de pensar, mentalitat,* predicada de la potestat de l'aire. — També es pot veure en aquesta expressió una al·lusió a l'organització jeràrquica dels dimonis.

De l'aire designa la regió aèria, on la tradició jueva i molts Sants Pares situen una part dels dimonis. Vg. diu: «D'aquest aire».

2. De la unitat del cos

(C. II.) 1 I a vosaltres, que éreu morts pels vostres delictes i pecats,
2 en els quals un temps camináreu segons el corrent d'aquest món, segons
el príncep de la potestat de l'aire, de l'esperit que ara obra en els fills de
la desobediència, 3 entre els quals també tots nosaltres un temps visqué-
rem segons la cobejança de la nostra carn, acomplint els volers de la carn
i dels pensaments, i érem per natura fills d'ira, mateix que els altres;
4 però Déu, que és ric en misericòrdia, per la molta amor seva amb què
ens estimà, 5 i essent nosaltres morts a causa dels pecats, ens vivificà
juntament amb el Crist, de gràcia heu estat salvats, 6 i juntament ens
ressuscità i ens féu seure en els cels en Crist Jesús, 7 per tal de mostrar en
els segles venidors la sobreïxent riquesa de la seva gràcia, en la bondat
envers nosaltres, en Crist Jesús. 8 Perquè per la gràcia heu estat salvats
per mitjà de la fe, i això no ve pas de vosaltres: és do de Déu: 9 no en
virtut d'obres, per tal que ningú no s'envaneixi. 10 Car factura d'ell som,
creats en Crist Jesús per a obres bones, que Déu preparà per endavant
perquè hi caminem.

1, Col. II, 13. 2, Col. III, 7. 5, Col. II, 13. 6, Sup. I, 20. 10, Col. I, 10.

En els fills de la desobediència, o bé de la incredulitat, per tal com ἀπειθείας admet ambdós significats.

3. — *Els volers de la carn.* Vegeu la nota a I Cor. I, 20.

Érem per natura fills d'ira. Abans de la mort del Crist, jueus i gentils, transgressors quasi tots de la llei (mosaica o natural) i encara no redimits, eren naturalment *fills d'ira,* hebraisme que significa dignes de la ira de Déu.

Sant Agustí i Sant Tomàs veuen ensenyada directament en aquest verset la doctrina del pecat original. Amb més versemblança, molts altres exegetes, seguint Sant Joan Crisòstom, hi veuen expressada directament la igualtat de jueus i gentils respecte al pecat i a la ira divina, i com es troben ara també en situació d'igualtat per a poder assolir la misericòrdia de Déu. L'oposició és entre *natura* (inclinada al pecat, efecte del pecat original) i *misericòrdia de Déu,* la gràcia de l'economia actual. El pecat original no hi entra sinó obliquament.

5. — *De gràcia heu estat salvats.* Alguns manuscrits grecs porten: *Per la seva gràcia,* com llegim en Vg. Aquests mots formen com un parèntesi.

8-9. — La salvació ens és donada gratuitament per Déu, en darrer resultat, perquè ha estat operada per la gràcia, per mitjà de la fe, i tant la gràcia com la fe són gratuites. No és fruit de les nostres obres, que sense la gràcia, o no serien possibles, o no serien meritòries. Així resta exclosa tota vanaglòria. Això apar més clarament, si remarquem que el pronom *això* no es refereix a *la fe,* sinó a la frase adverbial *per mitjà de la fe,* d'on és que la justificació per la fe sense les obres (v. 9) és completament gratuita.

[11] Διὸ μνημονεύετε ὅτι ποτὲ ὑμεῖς τὰ ἔθνη ἐν σαρκί, οἱ λεγόμενοι
ἀκροβυστία ὑπὸ τῆς λεγομένης περιτομῆς ἐν σαρκὶ χειροποιήτου, [12] ὅτι
ἦτε τῷ καιρῷ ἐκείνῳ χωρὶς Χριστοῦ, ἀπηλλοτριωμένοι τῆς πολιτείας
τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ξένοι τῶν διαθηκῶν τῆς ἐπαγγελίας, ἐλπίδα μὴ ἔχοντες
καὶ ἄθεοι ἐν τῷ κόσμῳ. [13] νυνὶ δὲ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ὑμεῖς οἵ ποτε ὄντες
μακρὰν ἐγενήθητε ἐγγὺς ἐν τῷ αἵματι τοῦ Χριστοῦ. [14] Αὐτὸς γάρ ἐστιν
ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἓν καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φρα-
γμοῦ λύσας, τὴν ἔχθραν, ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ [15] τὸν νόμον τῶν ἐντολῶν ἐν
δόγμασιν καταργήσας, ἵνα τοὺς δύο κτίσῃ ἐν αὑτῷ εἰς ἕνα καινὸν
ἄνθρωπον ποιῶν εἰρήνην, [16] καὶ ἀποκαταλλάξῃ τοὺς ἀμφοτέρους ἐν ἑνὶ
σώματι τῷ θεῷ διὰ τοῦ σταυροῦ, ἀποκτείνας τὴν ἔχθραν ἐν αὑτῷ·
[17] καὶ ἐλθὼν εὐηγγελίσατο εἰρήνην ὑμῖν τοῖς μακρὰν καὶ εἰρήνην τοῖς
ἐγγύς· [18] ὅτι δι' αὐτοῦ ἔχομεν τὴν προσαγωγὴν οἱ ἀμφότεροι ἐν ἑνὶ
πνεύματι πρὸς τὸν πατέρα. [19] ἄρα οὖν οὐκέτι ἐστὲ ξένοι καὶ πάροικοι,
ἀλλὰ ἐστὲ συμπολῖται τῶν ἁγίων καὶ οἰκεῖοι τοῦ θεοῦ, [20] ἐποικοδομηθέν-
τες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου
αὐτοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ, [21] ἐν ᾧ πᾶσα οἰκοδομὴ συναρμολογουμένη αὔξει
εἰς ναὸν ἅγιον ἐν κυρίῳ, [22] ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς συνοικοδομεῖσθε εἰς κατοικη-
τήριον τοῦ θεοῦ ἐν πνεύματι.

12) των επαγγελιων της διαθηκης *61. 213* || διαθ.] + αυτων *FGd e Vict Ambrosiast* || κοσμ.] + τουτω *FG lat* || 13 *om.* ιησου *L Vict* || του χριστ.] αυτου *Marcion* || 15 εν εαυτω *DEGKL lat* || 16 εν εαυτω *FG al. lat* || 17 *om.* ειρηνην 2° *KL al. sy* || 20 *om.* και προφ. *Marcion* 4 || ακρογ.] + λιθου *D* EFG lat* ||) ιησ. χρ. *CDEFGKLP al. Vict sy, om.* ιησ. ℵ* *37* || 22 θεου] χριστου *B*

11. — *Prepuci... circumcisió.* Hom empra l'abstracte pel concret. És com si digués: «incircumcisos i circumcisos.»

12. — *Exclosos de la ciutadania.* Πολιτεία és un mot genèric que pot significar indistintament règim, constitució, ciutadania. L'Apòstol contraposa la ciutadania i el règim teocràtic d'Israel a la ciutadania i al règim dels gentils.

Forasters. Vg. tradueix menys exactament: «hostes» enemics.

13-16. — Déu vol fer un sol poble, el seu poble universal, amb jueus i gentils, separats fins ara. Els jueus, afavorits amb la Llei que els conferia la teocràcia, les aliances divines, les esperances messiàniques, la coneixença del Déu ver, miraven amb menyspreu els gentils, privats de tot això (v. 12). Per a establir la unitat, calia destruir aquest mur mitger que els separava fent del poble jueu un clos: això féu Jesucrist en la seva carn, matant la qual, esvaní la Llei claferta de manaments i decrets, fent així un home nou pertot, que pogués formar un poble universal, l'Església, on no hi ha privilegis. Així es forma el cos místic de Jesucrist per mitjà de la creu, damunt la qual, el Senyor matà en ell mateix l'enemistat entre les dues partions del llinatge dels homes. Aquesta explicació aclareix els versets següents.

14. — *Derrocant el mur mitger.* Aquesta imatge pogué ésser suggerida a Sant Pau pel petit mur que en el recinte

11 Per tant, recordeu-vos que un temps vosaltres, els gentils en la carn,
els anomenats prepuci per la que és anomenada circumcisió en la carn,
feta de mà; 12 que en aquell temps éreu sense Crist, exclosos de la ciuta-
dania d'Israel i forasters de les aliances de la prometença, mancats d'espe-
rança i sense Déu en el món. 13 Però ara, en Crist Jesús, vosaltres, qui
per temps éreu lluny, haveu estat apropats en la sang del Crist. 14 Car
ell és la nostra pau, el qui ha fet de dues coses una, derrocant el mur
mitger de closa, l'enemistat, en la seva carn, 15 esvanint la llei dels mana-
ments amb decrets, per tal de crear els dos en ell en un sol home
nou, fent les paus, 16 i reconciliar-los tots dos en un cos amb Déu per
mitjà de la creu, matant en ell l'enemistat; 17 i havent vingut, anun-
cià pau a vosaltres, els de lluny, i pau als de prop: 18 car és per ell que
els uns i els altres tenim accés al Pare en un Esperit. 19 Per tant, ja no
sou forasters i advenedissos, ans sou conciutadans dels sants i familiars de
Déu, 20 edificats damunt el fonament dels apòstols i profetes, essent
pedra angular el mateix Crist Jesús, 21 en el qual tot l'edifici ben travat
creix alhora per a ésser un temple sant en el Senyor, 22 en el qual també
vosaltres sou ensems edificats en esperit per a estatge de Déu.

11, Rom. II, 26. **12**, Rom IX, 4; Hbr. XI, 13. **13**, Is. LVII, 19. **15**, Col. II, 14. **16**, Col. I, 20, 22. **17**, Is. LVII, 19. **18**, Rom. V, 2; Inf. III, 12. **20**, Is. XXVIII, 16. **21**, I Cor. III, 16; Inf. III, 16. **22**, I Ptr. II, 5.

del temple separava l'atri dels gentils del dels jueus, en el qual era interdit de penetrar sota pena de mort.

En la seva carn. Això és, per la mort que el Fill de Déu fet home sofrí en el seu cos.

15. — *Per tal de crear els dos.* S'entén: els dos pobles.

16. — *Matant en ell l'enemistat.* L'original grec comporta també la versió *matant en ella,* això és, en la creu, com ho interpreta la majoria dels exegetes, començant per St. Jeroni.

19. — Els cristians són representats formant una sola família de Déu, per a la qual no ha d'haver-hi cap estranger, perquè és el cos místic del Crist en qui han de renéixer tots els qui havien mort en el primer Adam. Aquesta universalitat de l'Església romp el particularisme de l'antic Israel.

20. — Expressió clara de l'apostolicitat de l'Església. Crist és la pedra angular; els apòstols i els profetes, els fonaments; els fidels, les pedres vivents d'aquest edifici. Aquests profetes ¿són els del Nou Testament o els de l'Antic? L'haver-hi un sol article (τῶν) que sembla posar apòstols i profetes en la mateixa categoria faria pensar que són els del Nou. Però el carisma profètic dels primers fidels *edificava* l'Església, però no la *fundava,* i d'altra banda, Sant Pau era molt afectat a assentar la Nova Aliança damunt les bases de l'Antiga i a presentar-nos els apòstols com a hereus dels profetes.

Damunt el fonament dels apòstols. Dues interpretacions són possibles, com remarca Fillion: Damunt el fonament posat pels apòstols i damunt el fonament que consisteix en els apòstols. Aquesta interpretació sembla més adient al context.

3. De vno ecclesiae spiritv

(C. III.) [1] Τούτου χάριν ἐγὼ Παῦλος ὁ δέσμιος τοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ
ὑπὲρ ὑμῶν τῶν ἐθνῶν, [2] εἴ γε ἠκούσατε τὴν οἰκονομίαν τῆς χάριτος τοῦ
θεοῦ τῆς δοθείσης μοι εἰς ὑμᾶς, [3] ὅτι κατὰ ἀποκάλυψιν ἐγνωρίσθη μοι
τὸ μυστήριον, καθὼς προέγραψα ἐν ὀλίγῳ, [4] πρὸς ὃ δύνασθε ἀναγινώ-
σκοντες νοῆσαι τὴν σύνεσίν μου ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ Χριστοῦ, [5] ὃ ἑτέ-
ραις γενεαῖς οὐκ ἐγνωρίσθη τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων ὡς νῦν ἀπεκα-
λύφθη τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις αὐτοῦ καὶ προφήταις ἐν πνεύματι, [6] εἶναι
τὰ ἔθνη συγκληρονόμα καὶ σύσσωμα καὶ συμμέτοχα τῆς ἐπαγγελίας ἐν
Χριστῷ Ἰησοῦ διὰ τοῦ εὐαγγελίου, [7] οὗ ἐγενήθην διάκονος κατὰ τὴν
δωρεὰν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ τῆς δοθείσης μοι κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς
δυνάμεως αὐτοῦ, [8] ἐμοὶ τῷ ἐλαχιστοτέρῳ πάντων ἁγίων ἐδόθη ἡ χάρις
αὕτη, τοῖς ἔθνεσιν εὐαγγελίσασθαι τὸ ἀνεξιχνίαστον πλοῦτος τοῦ Χρι-
στοῦ, [9] καὶ φωτίσαι πάντας τίς ἡ οἰκονομία τοῦ μυστηρίου τοῦ ἀποκε-
κρυμμένου ἀπὸ τῶν αἰώνων ἐν τῷ θεῷ τῷ τὰ πάντα κτίσαντι, [10] ἵνα
γνωρισθῇ νῦν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις ἐν τοῖς ἐπουρανίοις διὰ
τῆς ἐκκλησίας ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ θεοῦ, [11] κατὰ πρόθεσιν τῶν
αἰώνων ἣν ἐποίησεν ἐν τῷ Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, [12] ἐν ᾧ ἔχομεν
τὴν παρρησίαν καὶ προσαγωγὴν ἐν πεποιθήσει διὰ τῆς πίστεως αὐτοῦ.

III. 1 *om.* ιησ. ℵ**DFG al. e Vict* || εθν.] + πρεσβευω *DE 10*, + κεκαυχημαι *71 al.* || 3 *inc.* κατα αποκ. γαρ *FG*, *om.* οτι *B d e* || εγνωρισε *EKL al.* || 5 *om.* αποστ. *B Ambrosiast* || πνευμ.] + αγιω *DE 2 al.* || 6 επαγγ.] + αυτου *EFGKL Vict Hil al.* || *om.* ιησ. *DEFGKL al. Vict Hil* || 8 ελαχιστω *FG 49* || αυτη] + του θεου *FG* || 9 *om.* παντας ℵ* *A 67 Hil Aug* || αιων.] + και απο των γενεων *FG sy*^{h} || *om.* ἐν *Marcion* ℵ || κτισ.] + δια ιησου χριστου *EKL al. sy*^{h} || 10 *om.* νυν *FGd vg sy*^{p}

1. — L'Apòstol reprèn el seu raonament en aquest verset i no torna a reprendre'l fins al verset 14.

El lligat de Crist Jesús per vosaltres. Sant Pau retreu sovint en les Lletres de la captivitat (Eph. IV, 1 i VI, 20, Col. IV, 3, 18, Philem. I Phil. I, 7, 13, 14, 17) el seu captiveri a causa d'haver predicat als gentils el misteri del Crist, cadenes glorioses per a ell, puix que tant havien de tornar en bé de les nacions abans deixades a l'ombra. Cf. Eph. III, 13.

2. — *La dispensació de la gràcia de Déu.* Traduïm οἰκονομία per *dispensació,* per bé que ací no té un sentit actiu d'administració, sinó més aviat passiu d'establiment fix de la gràcia ja dispensada. La *gràcia* no és pas aquí la de la conversió, sinó la de l'apostolat, sobretot entre els gentils, com aclareixen els mots següents *que m'ha estat donada per a vosaltres.*

3. — *El misteri.* Vg. tradueix «el sagrament». Aquest misteri, del qual parla altres vegades l'Apòstol (cf. Col. I, 27) no és més que el pla de salvació que Déu tenia ocult des de segles, solament insinuat als jueus, pel qual tots els homes havien d'ésser salvats en Jesucrist. Ara, aquest misteri secular és declarat palesament a tots els pobles. Per això identifica aquest misteri amb el seu evangeli.

4. — *La meva intel·ligència.* Millor que *la meva prudència,* com llegim en Vg.

3. De la unitat d'esperit

(C. III.) 1 A causa d'això, jo, Pau, el lligat del Crist Jesús per vosal-
tres, els gentils, 2 posat que heu hagut esment de la dispensació de la
gràcia de Déu, que m'ha estat donada per a vosaltres, 3 ço és, que per
revelació em fou donat a conèixer el misteri, com ja he escrit suara breu-
ment; 4 per on podeu, llegint-ho, conèixer la meva intel·ligència en el
misteri del Crist, 5 que en altres edats no fou innovat als fills dels homes,
com ara ha estat revelat en l'Esperit als sants apòstols seus i profetes:
6 que les nacions són cohereves i concorpòries i coparticipants de la pro-
metença en Crist Jesús per l'evangeli, 7 del qual he esdevingut ministre
segons el do de la gràcia de Déu, donada a mi per l'operació de la seva
virtut, 8 a mi, el més ínfim dels sants, ha estat donada aquesta gràcia,
d'anunciar a les nacions les ininvestigables riqueses del Crist, 9 i d'il·lu-
minar-les totes sobre quina és la dispensació del misteri escondit des dels
segles en el Déu creador de totes les coses, 10 per tal que ara es fes co-
neixedora als principats i a les potestats en els cels, per mitjà de l'església,
la multivària saviesa de Déu; 11 segons el designi etern que acomplí en
Crist Jesús Senyor nostre; 12 en qui tenim l'ardidesa i l'accés amb con-
fiança mitjançant la fe en ell.

1, Inf. IV, 1. 3, Gal. I, 12; Sup. I, 9. 4, Rom. XVI, 25; Col. IV, 3. 5, I Cor. II, 7 ss; Col. I, 26. 6, Gal. III, 28 s. 7, Sup. I, 19; Col. I, 23, 25. 8, Rom. I, 5; XI, 33; I Cor. XV, 9 s.; Col. I, 27 s. 9, Sup. I, 18; Col. I, 26. 10, Rom. XI, 33; Sup. I, 21; Col. I, 16. 11, Sup. I, 11; II Tim. I, 9.

5. — *Sants apòstols seus i profetes.* Cal referir l'adjectiu *sants* als dos substantius que segueixen. Hom no endevina per què Baur i Renan es recolzen en el dit adjectiu per deduir que la present lletra correspon a una data molt posterior a l'assenyalada comunament.

6. — *Cohereves i concorpòries i coparticipants.* Efecte de la comunicació del *misteri* als gentils, les nacions tenen amb Israel la mateixa herència de la glòria eterna i formen part del cos místic del Crist. S'ha acabat tot privilegi del poble fins aleshores escollit. La *prometença* és la feta per Déu bon nombre de vegades al poble jueu d'enviar el Messias, ara ja complerta i comunicada, segons era predit, a tots els pobles. (Cf. Rom. IV, 13-20; XV, 8; Gal. III, 14-20, Eph. I, 13, etc.).

Amb qui són cohereves? Les preposicions de què es componen aquests tres mots fan referència als jueus.

9. — *En el Déu creador.* Hom llegeix en alguns manuscrits grecs: 'En el Déu creador per Jesucrist'. Es tracta evidentment d'una glossa.

10. — *Per tal que ara...* Els intèrprets, en general, refereixen aquesta conjuntiva als mots *misteri escondit* del verset anterior. Alguns, però, com Meyer i Bayle, són de parer que cal referir-la al verb *il·luminar* del dit verset.

Als principats i a les potestats en els cels. El misteri havia estat ocultat fins aleshores àdhuc a les jerarquies angèliques.

13 Διὸ αἰτοῦμαι μὴ ἐγκακεῖν ἐν ταῖς θλίψεσίν μου ὑπὲρ ὑμῶν, ἥτις
ἐστὶν δόξα ὑμῶν. 14 Τούτου χάριν κάμπτω τὰ γόνατά μου πρὸς τὸν
πατέρα, 15 ἐξ οὗ πᾶσα πατριὰ ἐν οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ γῆς ὀνομάζεται,
16 ἵνα δῷ ὑμῖν κατὰ τὸ πλοῦτος τῆς δόξης αὐτοῦ δυνάμει κραταιωθῆναι
διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον, 17 κατοικῆσαι τὸν
Χριστὸν διὰ τῆς πίστεως ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἐν ἀγάπῃ ἐρριζωμένοι
καὶ τεθεμελιωμένοι, 18 ἵνα ἐξισχύσητε καταλαβέσθαι σὺν πᾶσιν τοῖς
ἁγίοις τί τὸ πλάτος καὶ μῆκος καὶ βάθος καὶ ὕψος, 19 γνῶναί τε τὴν
ὑπερβάλλουσαν τῆς γνώσεως ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ, ἵνα πληρωθῆτε εἰς
πᾶν τὸ πλήρωμα τοῦ θεοῦ.

20 Τῷ δὲ δυναμένῳ ὑπὲρ πάντα ποιῆσαι ὑπερεκπερισσοῦ ὧν αἰτούμεθα
ἢ νοοῦμεν κατὰ τὴν δύναμιν τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἡμῖν, 21 αὐτῷ ἡ δόξα
ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ εἰς πάσας τὰς γενεὰς τοῦ αἰῶνος
τῶν αἰώνων· ἀμήν.

13 εγκακειν *CEFGKLP al.* || 14 πατερα] + του κυριου ημων ιησου χριστου *DEFGKL al. lat sy* || 18) υψ. κ. βαθ. *BCDEFG al. lat* || 19 πληρωθη παν *B 17 al.* || του θεου] εις υμας *17* || 20 *om.* υπερ *DEFG* || 21) εν χρ. ιησ. και τη εκκλ. *D*FGe Vict Ambrosiast*

13. — *Les quals són glòria vostra.* Literalment: «la qual és glòria vostra». Així tradueix la Vg. calcant el text grec, on el pronom relatiu és emprat en singular en lloc de plural, per atracció.

14. — *Davant el Pare.* «Davant el Pare de Nostre Senyor Jesucrist», llegim en moltes edicions i manuscrits. Tanmateix, aqueixa addició manca en els tres manuscrits més importants, i ja St. Jeroni l'havia rebutjada com a inadmissible.

15. — *Tota família.* El mot grec πατριά significa raça o tribu eixida d'un mateix pare, i per extensió, nació o família en el sentit més ample possible. L'Apòstol parla de Déu com autor de la gràcia, però cull l'ocasió per a enunciar l'amplitud universal de la seva paternitat que s'estén a tot allò que en el cel (jerarquies angèliques, que si reben de Déu noms diferents, és perquè tenen diversitat de categories, de relacions, i de funcions) i en la terra

13 Per això suplico que no us descoratgeu en les meves tribulacions per
vosaltres, les quals són glòria vostra. 14 A causa d'això, flecto els genolls
davant el Pare, 15 del qual pren nom tota família en el cel i en la terra,
16 per tal que us atorgui, segons la riquesa de la seva glòria, que sigueu
amb virtut fortificats, mitjançant el seu Esperit, en l'home interior, 17 i el
Crist sojorni per la fe en els vostres cors, per tal que, arrelats i fonamen-
tats en la caritat, 18 pugueu comprendre amb tots els sants quina és l'am-
plària i la llargària, i la pregonesa i l'altura, 19 i conèixer la caritat del
Crist que sobrepuja el coneixement, per tal que sigueu plens segons tota
la plenitud de Déu.

20 I a aquell qui sobre tota cosa pot fer amb gran sobrepuig més del que
demanem o entenem, segons la virtut que obra en nosaltres, 21 a ell la
glòria en l'església i en Crist Jesús per totes les generacions del segle dels
segles. Amén.

12, Rom. v, 2; viii, 15; Sup. ii, 18; I Ptr. iii, 18. **13,** Gal. vi, 9. **14,** Act. xx. 36. **16,** II Cor. iv, 16; Sup. ii, 7; Col. i, 11. **17,** Io. xiv, 23. **19,** Sup. i, 23. **20 s.,** Rom. xvi, 25 ss.

(races, nacions, tribus, famílies) es pot anomenar famílies. La versió *paternitas* de Vg. no és exacta.

18. — *Quina és l'amplària.* St. Agustí fou de parer que l'Apòstol feia aquí al·lusió a les dimensions de la creu damunt la qual havia mort Jesucrist. Sant Tomàs i la majoria dels exegetes no ho creuen així. Més aviat cal veure-hi una al·lusió a l'amor de Jesucrist.

19. — *Per tal que sigueu plens segons tota la plenitud de Déu.* Dues interpretacions gramaticalment possibles: la plenitud de la divinitat (genitiu d'aposició) o la plenitud que davalla de Déu, o que pertany a Déu (genitiu de causa o genitiu possessiu). Exegèticament, cal adoptar la segona, car ací es tracta de la plenitud de les gràcies i dons espirituals de què Déu és autor.

PARS ALTERA

DESCRIPTIO ECCLESIAE PRACTICA

(IV, 1 - VI, 9)

I. IN GENERE

(IV, 1 - V, 20)

1. Vnitas spiritvs servetvr

(C. IV.) [1] Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς ἐγὼ ὁ δέσμιος ἐν κυρίῳ ἀξίως περι-
πατῆσαι τῆς κλήσεως ἧς ἐκλήθητε, [2] μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ
πραΰτητος, μετὰ μακροθυμίας, ἀνεχόμενοι ἀλλήλων ἐν ἀγάπῃ, [3] σπου-
δάζοντες τηρεῖν τὴν ἑνότητα τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς
εἰρήνης· [4] ἓν σῶμα καὶ ἓν πνεῦμα, καθὼς καὶ ἐκλήθητε ἐν μιᾷ ἐλπίδι
τῆς κλήσεως ὑμῶν· [5] εἷς κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα· [6] εἷς θεὸς
καὶ πατὴρ πάντων, ὁ ἐπὶ πάντων καὶ διὰ πάντων καὶ ἐν πᾶσιν. [7] Ἑνὶ
δὲ ἑκάστῳ ἡμῶν ἐδόθη ἡ χάρις κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ Χριστοῦ.
[8] διὸ λέγει·

IV. 4 *om.* και 2° *B 19 al. Ambrosiast vg syp* || 6 *om.* και 1° *38. 47 al. syp* || *fin.*] + ημιν *DEFGKL lat sy*

1. — *Pel Senyor.* Alguns intèrprets refereixen aquests mots al verb *exhorto;* sembla, però, preferible de referir-les a *empresonat.*

3-6. — Sant Pau exhorta a complir el deure moral de la unió entre els fidels, fundant-se en el dogma de la unitat de l'Església. Aquesta unitat té set elements: tres d'interns, tres d'externs i un de transcendent. Els tres interns són: el principi material (un cos), el principi formal (un Esperit) i la causa final (una mateixa esperança de la felicitat eterna dels elets per a glòria de Déu i del seu Crist). Els tres externs: l'autoritat que la governa (un sol Senyor), la regla exterior de vida (una fe), la causa eficient d'aquesta fe (un sol baptisme). L'element transcendent és el Déu únic, Pare de tots els homes, sota el qual tots els homes han de formar una mateixa família. El pronom

SEGONA PART

DESCRIPCIÓ PRÀCTICA DE L'ESGLÉSIA

(IV, 1 - VI, 9)

I. EN GENERAL

(IV, 1 - V, 20)

1. De servar la unitat d'esperit

(C. IV.) [1] Us exhorto, doncs, jo, l'empresonat pel Senyor, a compor-
tar-vos d'una manera digna de la vocació amb què heu estat cridats,
[2] amb tota humilitat i mansuetud, amb paciència suportant-vos mútua-
ment amb caritat, [3] amatents a conservar la unitat de l'esperit en el vincle
de la pau. [4] Un cos i un esperit, tal com heu estat també cridats en una
esperança de la vostra vocació, [5] un Senyor, una fe, un baptisme, [6] un
Déu i Pare de tots, el qual és sobre tots i *obra* per mitjà de tots i és en
tots. [7] Però a cadascun de nosaltres ha estat donada la gràcia segons
la mesura del do del Crist. [8] Per això diu:

1, I Cor. vii, 20; Sup. iii, 1; Phil. i, 27; Col. i, 10. 2, Col. iii, 12 ss. 3, Rom. xii, 10. 5, I Cor. viii, 6; xii, 5 s.; I Tim. ii, 5. 6, Mch. ii, 10. 7, Rom. xii, 3; I Cor. xii, 11; II Cor. x, 13. 8, Ps. lxvii, 19.

numeral (no article indeterminat) *un,* repetit sis vegades en aquests versets, ha d'ésser fortament accentuat.

6. — *Un Déu.* Remarquem la gradació: una església (v. 4), un Crist (v. 5), un Déu (v. 6).

I obra per mitjà de tots. Aquest *tots* és traduït per Vg. en terminació neutra: *omnia,* malgrat que el masculí sigui més adient al sentit. Efectivament, es refereix, com els altres dos del mateix verset, als cristians.

En tots. «En tots nosaltres», llegim en alguns manuscrits; i en altres, «en tots vosaltres». Ambdues lliçons manquen de fonament sòlid.

8. — *Per això diu.* S'entén: Déu o l'Escriptura. Sant Pau fa un manlleu al salm LXVII, 19, citant-lo, però lliurement.

«ἀναβὰς εἰς ὕψος ᾐχμαλώτευσεν αἰχμαλωσίαν,
καὶ ἔδωκεν δόματα τοῖς ἀνθρώποις.»

9 τὸ δὲ ἀνέβη τί ἐστιν εἰ μὴ ὅτι καὶ κατέβη [πρῶτον] εἰς τὰ κατώτερα
μέρη τῆς γῆς; 10 ὁ καταβὰς αὐτός ἐστιν καὶ ὁ ἀναβὰς ὑπεράνω πάντων
τῶν οὐρανῶν, ἵνα πληρώσῃ τὰ πάντα. 11 καὶ αὐτὸς ἔδωκεν τοὺς μὲν
ἀποστόλους, τοὺς δὲ προφήτας, τοὺς δὲ εὐαγγελιστάς, τοὺς δὲ ποιμένας
καὶ διδασκάλους, 12 πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν ἁγίων εἰς ἔργον διακο-
νίας, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, 13 μέχρι καταντήσωμεν
οἱ πάντες εἰς τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ υἱοῦ
τοῦ θεοῦ, εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ
Χριστοῦ, 14 ἵνα μηκέτι ὦμεν νήπιοι, κλυδωνιζόμενοι καὶ περιφερόμενοι
παντὶ ἀνέμῳ τῆς διδασκαλίας ἐν τῇ κυβείᾳ τῶν ἀνθρώπων, ἐν πα-
νουργίᾳ πρὸς τὴν μεθοδίαν τῆς πλάνης, 15 ἀληθεύοντες δὲ ἐν ἀγάπῃ
αὐξήσωμεν εἰς αὐτὸν τὰ πάντα, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλή, Χριστός, 16 ἐξ οὗ
πᾶν τὸ σῶμα συναρμολογούμενον καὶ συμβιβαζόμενον διὰ πάσης ἁφῆς
τῆς ἐπιχορηγίας κατ' ἐνέργειαν ἐν μέτρῳ ἑνὸς ἑκάστου μέρους τὴν
αὔξησιν τοῦ σώματος ποιεῖται εἰς οἰκοδομὴν ἑαυτοῦ ἐν ἀγάπῃ.

2. Sanctitas vitae elvceat

17 Τοῦτο οὖν λέγω καὶ μαρτύρομαι ἐν κυρίῳ, μηκέτι ὑμᾶς περιπατεῖν
καθὼς καὶ τὰ ἔθνη περιπατεῖ ἐν ματαιότητι τοῦ νοὸς αὐτῶν, 18 ἐσκοτω-
μένοι τῇ διανοίᾳ ὄντες, ἀπηλλοτριωμένοι τῆς ζωῆς τοῦ θεοῦ, διὰ τὴν

8 *om.* και ℵ*AD*FG *al. lat* || εν ανθρ. F^gr^G *Hil* || 9 *om.* πρωτον ℵ*AC*DEFG *al. vet. lat* || *om.* μερη D*EFG *vet lat sy^p^* || 10 *om.* παντων *P 113* || 11 *om.* τους δε ευαγγ. *K* || 13 *om.* του υιου F^gr^G *Lucif* || 14 *fin.*] + του διαβολου *A* || 15 ο χριστ. *DEFGKLP al.* || 16 *om.* εν μετρω *K 3* || μελους *AC 14 vg sy^p^* || 17 τα] + λοιπα *EKLP al. sy*

S'endugué captiva la captivitat. Literalment, i atenent sobretot l'hebreu, hauríem de dir: Captivares la captivitat. Hom pren l'abstracte pel concret.

9. — *De primer... a les parts.* L'adverbi *de primer* i el substantiu *parts* manquen en els principals manuscrits de l'original. Molts crítics contemporanis els consideren com una addició posterior.

Les parts inferiors de la terra són els llims, segons molts exegetes, entre ells St. Jeroni i St. Crisòstom, o la mateixa terra, segons opinió d'Estius, Fillion i molts moderns.

12. — Aquest v. depèn lògicament de l'11: *posà els uns apòstols, els altres profetes... per al perfeccionament dels sants.* Alguns intèrprets fan dependre directament els tres *per a* d'aquest v. del *posà* de l'11. Preferiríem subordinar-los entre ells, donant el següent sentit: *posà els apòstols, profetes, etc. per tal de perfeccionar els sants* (els fidels) *a fi que aquests acompleixin bé l'obra del ministeri i així sigui edificat el cos del Crist.*

13. — Ens cal edificar el cos de Crist fins a formar l'home perfecte, ço és el Crist místic tan perfecte en virtut i en glòria en els membres com en el cap,

« Pujant endalt s'endugué captiva la captivitat,
i donà dons als homes. »

[9] Ara, allò de « pujà » ¿què significa, sinó que [de primer] havia baixat
a les parts inferiors de la terra? [10] El qui baixà, ell és també el qui pujà
per damunt de tots els cels, per omplir-ho tot. [11] I ell mateix posà els
uns certament apòstols, els altres profetes, els altres evangelistes, els
altres pastors i doctors, [12] per al perfeccionament dels sants, per a l'obra
del ministeri, per a l'edificació del cos de Crist, [13] fins que tots junts arri-
barem a la unitat de la fe i del coneixement acomplit del Fill de Déu, a
l'home perfecte, a la mesura de l'edat de la plenitud del Crist, [14] perquè
ja no siguem infants brandejats per l'oratge i enduts per tot vent de doc-
trina, per la falsia dels homes, per l'astúcia a encaminar envers l'error;
[15] ans acomplint la veritat en caritat, creixem en tota cosa en aquell que
és el cap, el Crist, [16] pel qual tot el cos ben ajustat i lligat ensems, per
tota juntura amb proveïment, segons una operació a la mesura de cadas-
cuna de les parts, produeix la creixença del cos per a la seva edificació en
caritat.

2. Cal que brilli la santedat de vida

[17] Això, doncs, dic i testifico en el Senyor: que ja no camineu així
com caminen els gentils en la vanitat de llur albir, [18] estant entenebrits en
llur enteniment, estranys a la vida de Déu, per la ignorància que hi ha

11, I Cor. XII, 28. **15**, Sup. I, 22; Inf. V, 23; Col. I, 18. **16**, Col. II, 19. **17**, Rom. I, 21. **18**, Col. I, 21.

ideal inassolible, però al qual ens podem atansar indefinidament. I encara, la mesura que assenyala l'Apòstol és *l'edat madura de la plenitud del Crist,* és a dir la persona del Crist glorificat, edat perfecta i acomplida que exclou tota creixença. Aquesta unitat de fe i de coneixement sobrenatural i de consegüent creixença en el Crist és la finalitat intentada per Déu en donar els carismes d'ensenyament de què s'ha fet esment al v. 11.

14. — *Brandejats per l'oratge.* Imatge molt pròpia per a designar les influències pernicioses de les males doctrines.

La falsia dels homes, l'astúcia... Allusions als maneigs enganyosos dels il·luminats que cuidaven pervertir els fidels colossencs.

15. — *Acomplint la veritat en caritat.* Creient i posant en obra la veritat ensenyada per la fe, amb esperit de caritat. El verb grec ἀληθεύειν no vol dir solament dir la veritat, sinó practicar-la, cultivar-la, amar-la. Segons la puntuació del text grec, la frase adverbial *en caritat* hauria de referir-se al verb *creixem.*

16. — *Per tota juntura amb proveïment.* Aquestes paraules tant poden referir-se a les anteriors i significar que el cos esdevé ajustat i lligat per tota juntura amb proveïment, com a les següents, com essent les juntures i el proveïment dels membres una condició de creixença. Per al sentit general d'aquest verset, vegeu la nota a Col. II, 19, que diu essencialment el mateix.

ἄγνοιαν τὴν οὖσαν ἐν αὐτοῖς, διὰ τὴν πώρωσιν τῆς καρδίας αὐτῶν, 19 οἵ-
τινες ἀπηλγηκότες ἑαυτοὺς παρέδωκαν τῇ ἀσελγείᾳ εἰς ἐργασίαν ἀκα-
θαρσίας πάσης ἐν πλεονεξίᾳ. 20 ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως ἐμάθετε τὸν
Χριστόν, 21 εἴ γε αὐτὸν ἠκούσατε καὶ ἐν αὐτῷ ἐδιδάχθητε καθώς ἐστιν
ἀλήθεια ἐν τῷ Ἰησοῦ, 22 ἀποθέσθαι ὑμᾶς κατὰ τὴν προτέραν ἀναστροφὴν
τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς
ἀπάτης, 23 ἀνανεοῦσθαι δὲ τῷ πνεύματι τοῦ νοὸς ὑμῶν 24 καὶ ἐνδύσα-
σθαι τὸν καινὸν ἄνθρωπον τὸν κατὰ θεὸν κτισθέντα ἐν δικαιοσύνῃ καὶ
ὁσιότητι τῆς ἀληθείας.

25 Διὸ ἀποθέμενοι τὸ ψεῦδος λαλεῖτε ἀλήθειαν ἕκαστος μετὰ τοῦ
πλησίον αὐτοῦ, ὅτι ἐσμὲν ἀλλήλων μέλη. 26 « ὀργίζεσθε καὶ μὴ ἁμαρτά-
νετε· » ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν, 27 μηδὲ δίδοτε
τόπον τῷ διαβόλῳ. 28 ὁ κλέπτων μηκέτι κλεπτέτω, μᾶλλον δὲ κοπιάτω
ἐργαζόμενος ταῖς ἰδίαις χερσὶν τὸ ἀγαθόν, ἵνα ἔχῃ μεταδιδόναι τῷ
χρείαν ἔχοντι. 29 πᾶς λόγος σαπρὸς ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν μὴ ἐκπο-
ρευέσθω, ἀλλ' εἴ τις ἀγαθὸς πρὸς οἰκοδομὴν τῆς χρείας, ἵνα δῷ χάριν
τοῖς ἀκούουσιν. 30 καὶ μὴ λυπεῖτε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῦ θεοῦ, ἐν
ᾧ ἐσφραγίσθητε εἰς ἡμέραν ἀπολυτρώσεως. 31 πᾶσα πικρία καὶ θυμὸς
καὶ ὀργὴ καὶ κραυγὴ καὶ βλασφημία ἀρθήτω ἀφ' ὑμῶν σὺν πάσῃ κακίᾳ.
32 γίνεσθε δὲ εἰς ἀλλήλους χρηστοί, εὔσπλαγχνοι, χαριζόμενοι ἑαυτοῖς
καθὼς καὶ ὁ θεὸς ἐν Χριστῷ ἐχαρίσατο ὑμῖν.

(C. V.) 1 Γίνεσθε οὖν μιμηταὶ τοῦ θεοῦ, ὡς τέκνα ἀγαπητά, 2 καὶ
περιπατεῖτε ἐν ἀγάπῃ, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν ὑμᾶς καὶ παρέ-
δωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν προσφορὰν καὶ θυσίαν τῷ θεῷ εἰς ὀσμὴν
εὐωδίας. 3 Πορνεία δὲ καὶ ἀκαθαρσία πᾶσα ἢ πλεονεξία μηδὲ ὀνομαζέ-

19 απηλπικοτες *DE(FG) lat sy*^{p} || και πλεονεξιας *DEFG Vict Ambrosiast* || 22 την επιθυμιαν *DE Tert Lucif Vict* || 23 ανανεουσθε *10. 14. 31 al. lat sy* || 24 ενδυσασθε *ℵB*K 4. 10. 14. 31 al. lat sy* || και αληθεια *D*F*^{gr}*G Cypr Lucif Hil Ambr* || 25 εκαστ. αληθ. προς τον πλησ. ℵ* || 29 χρειας] πιστεως *D*E*FG 46 Tert Cypr Vict Ambrosiast* || 30 του θεου *2. 49* || 32 δε] ουν *D*F*^{gr}*G, om. B 32 al.* || εχαρ ημιν *BD*^{gr}*E*^{gr}*KL am fuld sy* || 2 ηγαπ. ημας *DEFGKL al. lat sy*

19. — *Els quals, embalbits.* Vg. tradueix *desesperats,* seguint la lliçó ἀπηλπικότες d'alguns manuscrits rars; sembla, però, preferible la lliçó ἀπηλγηκότες admesa per la majoria dels intèrprets.

22. — Vegeu la nota a Col. III, 9.

26. — *Aïreu-vos...* Manlleu fet al Salm IV, 5 segons la versió dels LXX.

28. — *El furtador.* L'original empra el participi present de *furtar;* Vg. suavitza el concepte traduint en pretèrit: «el qui furtava».

29. — *Si cap n'hi ha de bona.* Aquesta proposició el·líptica equival a dir: Si cap paraula bona surt de la vostra boca, feu de manera que serveixi per a l'edificació.

30. — *En el qual heu estat segellats per al dia de la redempció.* El segell, que ens ha fet propietat de l'Esperit Sant en cos i en ànima, és el sant baptisme, el qual ens dóna també *les penyores* de l'Esperit (II Cor. I, 22; V, 5). El dia de la redempció és el de la resurrecció, en què l'Esperit Sant ens reclamarà

en ells, a causa de l'enduriment de llur cor, [19] els quals, embalbits, es
lliuraren ells mateixos a la llicència, per tal de cometre amb aviditat tota
mena d'impuresa. [20] Però vosaltres no és pas així com heu après el
Crist, [21] posat que l'heu sentit i respecte a ell heu estat ensenyats, com
així és la veritat en Jesús, [22] a despullar-vos, pertocant a la vostra
primera conducta, de l'home vell, el qui es corromp seguint les passions
enganyoses, [23] i us renoveu segons l'esperit de la vostra pensa, [24] i us reves-
tiu de l'home nou, el creat segons Déu en justícia i santedat de la veritat.

[25] Per tant, abandonant la mentida, digueu veritat cadascú amb el seu
proïsme, car som membres els uns dels altres. [26] «Aïreu-vos, però no
pequeu»; el sol no es pongui sobre el vostre aïrament, [27] ni doneu lloc al
diable. [28] El furtador ja no furti, ans encara treballi guanyant amb les
seves mans el que és bo, per tenir què donar al qui passi fretura. [29] Cap
paraula impúdica no surti de la vostra boca, ans només si cap n'hi ha de
bona per a l'edificació dels qui en són freturosos, talment que reporti be-
nefici als qui la senten. [30] I no contristeu l'Esperit Sant de Déu, en el
qual heu estat segellats per al dia de la redempció. [31] Tota amargor i en-
felloniment i còlera i cridòria i ultratge sigui tret de vosaltres, juntament
amb tota malícia. [32] Ans sigueu suaus els uns amb els altres, de bones
entranyes, perdonant-vos mutualment, així com Déu us perdonà a vosal-
tres en el Crist.

(C. V.) [1] Sigueu, doncs, imitadors de Déu, com a fills caríssims, [2] i
camineu en amor, així com el Crist ens amà a nosaltres i es lliurà ell ma-
teix per nosaltres oblació i víctima a Déu en olor de suavitat. [3] Fornica-
ció i tota impuresa o cobejança no sigui ni esmentada entre vosaltres, com

22, Col. III, 8. 23, Rom. VI, 4. 24, Col. III, 12. 25, Zach. VIII, 16; I Ptr. II, 1. 26, Ps. IV, 5. 27, Iac. IV, 7. 30, Sup. I, 13. 31, Col. III, 8. 32, Col. III, 12 s. 2, Ex. XXIX, 18; Io. XIII, 34; XV, 12; Gal. II, 20; I Io. IV, 21. 3, Col. III, 5.

com a seus i venjarà els ultratges de la mort en el nostre cos. És dit *de la redempció,* perquè serà el dia de l'alliberament complet, del triomf definitiu de la vida sobre la mort, consumació de la redempció de l'home. Aquest lloc i Rom. VIII, 23 són els dos únics on *redempció* té un sentit escatològic.

32. — *Perdonà a vosaltres.* Molts manuscrits grecs porten *nosaltres* en lloc de *vosaltres.*

2. — *En olor de suavitat.* Aquesta expressió, que es repeteix en la Lletra als Filipencs, és un manlleu al Pentateuc (Lv. I, 9, 13, 17) on es parla del sacrifici que s'enlaira envers Jahvè com un perfum plaent.

Tot el verset és una al·lusió al Salm XXXIX, 7: *Víctima ni oblació no volgueres, però em conformares un cos: holocaust pel pecat no demanares.* Probablement, Sant Pau designa per *víctima* l'oblació sangonent del Calvari i per *oblació* l'ofrena espontània que el Crist fa d'ell mateix al Pare. Les dues nocions de sacerdot i de víctima es troben, doncs, reunides ací en la persona de Jesús.

3. — *Cobejança.* Vg. tradueix πλεο-

σθω ἐν ὑμῖν, καθὼς πρέπει ἁγίοις, [4] καὶ αἰσχρότης καὶ μωρολογία ἢ
εὐτραπελία, ἃ οὐκ ἀνῆκεν, ἀλλὰ μᾶλλον εὐχαριστία. [5] τοῦτο γὰρ ἴστε
γινώσκοντες, ὅτι πᾶς πόρνος ἢ ἀκάθαρτος ἢ πλεονέκτης, ὅ ἐστιν εἰδω-
λολάτρης, οὐκ ἔχει κληρονομίαν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Χριστοῦ καὶ θεοῦ.
[6] Μηδεὶς ὑμᾶς ἀπατάτω κενοῖς λόγοις· διὰ ταῦτα γὰρ ἔρχεται ἡ ὀργὴ
τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας. [7] μὴ οὖν γίνεσθε συμμέτοχοι
αὐτῶν· [8] ἦτε γάρ ποτε σκότος, νῦν δὲ φῶς ἐν κυρίῳ· ὡς τέκνα φωτὸς
περιπατεῖτε, [9] ὁ γὰρ καρπὸς τοῦ φωτὸς ἐν πάσῃ ἀγαθωσύνῃ καὶ δι-
καιοσύνῃ καὶ ἀληθείᾳ, [10] δοκιμάζοντες τί ἐστιν εὐάρεστον τῷ κυρίῳ,
[11] καὶ μὴ συγκοινωνεῖτε τοῖς ἔργοις τοῖς ἀκάρποις τοῦ σκότους, μᾶλλον
δὲ καὶ ἐλέγχετε, [12] τὰ γὰρ κρυφῇ γινόμενα ὑπ' αὐτῶν αἰσχρόν ἐστιν
καὶ λέγειν· [13] τὰ δὲ πάντα ἐλεγχόμενα ὑπὸ τοῦ φωτὸς φανεροῦται·
πᾶν γὰρ τὸ φανερούμενον φῶς ἐστιν. [14] διὸ λέγει·

«ἔγειρε, ὁ καθεύδων,
καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν,
καὶ ἐπιφαύσει σοι ὁ Χριστός.»

[15] Βλέπετε οὖν ἀκριβῶς πῶς περιπατεῖτε, μὴ ὡς ἄσοφοι [16] ἀλλ' ὡς
σοφοί, ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρόν, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραί εἰσιν. [17] διὰ
τοῦτο μὴ γίνεσθε ἄφρονες, ἀλλὰ συνίετε τί τὸ θέλημα τοῦ κυρίου. [18] καὶ
μὴ μεθύσκεσθε οἴνῳ, ἐν ᾧ ἐστιν ἀσωτία, ἀλλὰ πληροῦσθε ἐν πνεύματι,
[19] λαλοῦντες ἑαυτοῖς ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς,

4 και 1°] η *AD*FG al. lat* || και 2°] η *ℵ*AD*FGP al. lat sy*ʰ || 5 ο] ος *ADEKLP al. sy*ʰ || 9 φωτος] πνευματος *KL al. sy*ʰ || 10 κυρ.] θεω *D*FG lat* || 14 επιψαυσεις του χριστου *D*e Vict Ambrosiast* || 17 θελ.] φρονημα *ℵ** || κυρ.] θεου *A 14 al. d e* || 19 εν ψαλμοις *BP al. d e Vict Ambrosiast vg* || πνευμ.] + εν χαριτι *A, om. Bde*

νεξία per *auaritia,* sentit difícil de justificar, tant per raó del parallelisme amb els dos vicis anteriors, ben palesat pel verb en singular i per la conjunció ἤ (o), com perquè no es veu la raó de no haver d'ésser anomenada. Es tractaria, doncs, de la concupiscència carnal. Traduïm, tanmateix, *cobejança,* susceptible de tots dos sentits. Vegeu el v. 5 d'aquest mateix capítol, i Col. III, 5.

5. — *Que és ésser idòlatra,* o adorador dels ídols, com hom llegeix en els millors manuscrits.

El regne de Déu té en aquest verset un sentit escatològic.

9. — *El fruit de la llum.* Alguns textos grecs porten: «El fruit de l'esperit»; els crítics reconeixen, però, com a veritable la lliçó de la Vg. Cal considerar aquest verset com un parèntesi.

15. — *Mireu, doncs, amatentment com us comporteu.* La Vg., llegint πῶς ἀκριβῶς en lloc d'ἀκριβῶς πῶς, tradueix *uidete quomodo caute ambuletis:* mireu de comportar-vos precavudament.

16. — *Aprofitant tota avinentesa.* Vg. tradueix *redimentes tempus.* El sentit és : collint totes les ocasions de fer el bé i adquirir mèrits, com fan els comerciants respecte a les riqueses. Així ho aconsella l'abundància de temptacions i de

escau a sants, 4 ni turpitud, ni vana parleria, ni truaneria, que són coses
desdients, sinó més aviat acció de gràcies. 5 Car sigueu sabedors d'això:
que cap fornicari, ni impur, ni avar, que és ésser idòlatra, no té herència
en el regne del Crist i de Déu. 6 Ningú no us enganyi amb paraules va-
nes, car per aquestes coses ve la ira de Déu sobre els fills de la increduli-
tat. 7 No esdevingueu, doncs, comparticipants d'ells: 8 car altre temps
fóreu tenebra, però ara llum en el Senyor: camineu com a fills de la llum.
9 Car el fruit de la llum consisteix en tota bondat i justícia i veritat:
10 examinant què és plaent al Senyor, 11 i no prengueu part en les obres
infructuoses de la tenebra, més aviat encara impugneu-les. 12 Perquè les
coses que ells fan d'amagat, és vergonyós fins de dir-les, 13 però totes
les coses reprotxades es manifesten per la llum, car tot el que és manifest
és llum. 14 Per això diu:

«Desperta't, el dorment,
i aixeca't d'entre els morts,
i t'il·luminarà el Crist.»

15 Mireu, doncs, amatentment com us comporteu, no pas com a insensats,
16 sinó com a persones de seny, aprofitant tota avinentesa, perquè els dies
són dolents. 17 Per això, no esdevingueu desentenimentats, ans enteneu la
voluntat del Senyor. 18 I no us embriagueu de vi, en el qual hi ha la dis-
bauxa, ans ompliu-vos d'esperit, 19 parlant-vos vosaltres mateixos amb salms

5, I Cor. vi, 9 s.; Gal. V, 21. 6, Mt. xxiv, 4; Mc. xiii, 5; Lc, xxi, 8; Col. iii, 6; II Thes. ii, 3. 8, I Thes. v, 5. 9, Gal. v, 22. 10, Rom. xii, 2. 14, Is. lx, 1. 15, Col. iv, 5. 17, Rom. xii, 2; I Thes. iv, 3. 18, Pr. xxiii, 31. 19 s., Col. iii, 16 s.

perills que omplen els nostres dies i ens exposen al risc de perdre'ns.

12. — *Les coses que ells fan d'amagat.* Segons alguns, Sant Pau al·ludeix els excessos a què els gentils es lliuraven en llurs festes nocturnes, anomenades *misteris*, o tal vegada, als excessos, també nocturns, dels gnòstics i dels deixebles de Simó Mague. D'altres creuen que l'Apòstol no fa més que continuar la seva al·legoria de la llum i les tenebres.

14. — Probablement, una oració en ús entre els cristians del primer temps, puix que no es troba en cap llibre conegut.

La idea principal sembla treta del passatge d'Is. LX, 1 completat amb manlleus fets al mateix Profeta, IX, 2 i XXVI, 2.

18. — *I no us embriagueu de vi.* L'embriaguesa era entre els pagans un vici no menys comú que el de la luxúria.

Ompliu-vos d'esperit. Ompliu-vos de l'Esperit Sant, diu Vg., amplificant amb molt d'encert el text original.

19. — *Amb salms i himnes i càntics.* El salm, etimològicament, era un cant acompanyat d'instruments de corda; l'himne, un cant de lloança adreçat als déus o als herois; el càntic o oda, un poema líric. Aquest passatge ens indica que en l'església primitiva el cant era ja un dels principals elements del culte.

ᾄδοντες καὶ ψάλλοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ κυρίῳ, 20 εὐχαριστοῦντες
πάντοτε ὑπὲρ πάντων ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῷ
θεῷ καὶ πατρί.

II. IN SPECIE

(V, 21 - VI, 9)

1. Officia coniugum

21 Ὑποτασσόμενοι ἀλλήλοις ἐν φόβῳ Χριστοῦ.

22 Αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ὑποτασσέσθωσαν ὡς τῷ κυρίῳ,
23 ὅτι ἀνήρ ἐστιν κεφαλὴ τῆς γυναικὸς ὡς καὶ ὁ Χριστὸς κεφαλὴ τῆς
ἐκκλησίας, αὐτὸς σωτὴρ τοῦ σώματος. 24 ἀλλ' ὡς ἡ ἐκκλησία ὑποτάσ-
σεται τῷ Χριστῷ, οὕτως καὶ αἱ γυναῖκες τοῖς ἀνδράσιν ἐν παντί.

25 Οἱ ἄνδρες, ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας ἑαυτῶν, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς
ἠγάπησεν τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς, 26 ἵνα αὐτὴν
ἁγιάσῃ καθαρίσας τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος ἐν ῥήματι, 27 ἵνα παραστήσῃ
αὐτὸς ἑαυτῷ ἔνδοξον τὴν ἐκκλησίαν, μὴ ἔχουσαν σπῖλον ἢ ῥυτίδα ἤ τι
τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἵνα ᾖ ἁγία καὶ ἄμωμος. 28 οὕτως ὀφείλουσιν [καὶ]
οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶν τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας ὡς τὰ ἑαυτῶν σώματα. ὁ ἀγα-
πῶν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἑαυτὸν ἀγαπᾷ· 29 οὐδεὶς γάρ ποτε τὴν ἑαυτοῦ
σάρκα ἐμίσησεν, ἀλλὰ ἐκτρέφει καὶ θάλπει αὐτήν, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς
τὴν ἐκκλησίαν, 30 ὅτι μέλη ἐσμὲν τοῦ σώματος αὐτοῦ. 31 « ἀντὶ τούτου
καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα καὶ προσκολληθήσεται

19 *om.* εν ℵ*B || 21 χριστου ιησου *DE 35*, ιησ. χρ. *F^gr G* || 22 *om.* υποτασσ. *B Hier^codd* || 23 και αυτος εστι *KLP al. sy* || 24 *om.* ως *B* || 28 *om.* και *ℵKL al. sy^p* || 30 *fin.*] + εκ της σαρκος αυτου και εκ των οστεων αυτου *DEFGLP al. lat sy* || 31 *om.* και προσκ.—γυν. αυτου *Orig* (*cf. ad Marc. 10,7*)

21. — *En temor de Crist.* Sant Crisòstom i les edicions elzevirianes porten *Déu* en lloc de *Crist.* Els crítics i exegetes moderns accepten, però, com a millor la lliçó que tradueix la Vg.

22-28. — Deures dels casats. Els del marit es redueixen a l'amor, en el qual són compresos tots. Els de la muller, a la submissió inspirada en un motiu sobrenatural: *com al Senyor.* Aquests deures són elevats pel simbolisme sublim, que Sant Pau promulgà, de la unió de Crist i l'Església. En aquest model són inclosos tots els deures del matrimoni i totes les altíssimes propietats d'aquest sagrament: unitat, santedat, indissolubilitat, fecunditat, fidelitat fins a la mort.

23. — *Salvador del cos.* Segons la lliçó de Vg., «salvador del seu cos». El pronom *seu,* però, no es llegeix en el grec, ni en els antics manuscrits llatins.

25. — És més recalcat el caràcter d'espontaneïtat del sacrifici que féu Je-

i himnes i càntics espirituals, cantant i salmejant en el vostre cor al
Senyor, [20] donant gràcies tostemps per totes les coses, en nom del Senyor
nostre Jesucrist, al Déu i Pare.

II. EN PARTICULAR
(V, 21 - VI, 9)

1. Deures dels cònjuges

[21] Sotmetent-vos els uns als altres en temor de Crist.
[22] Les dones siguin sotmeses a llurs marits, com al Senyor, [23] perquè el
marit és cap de la dona, com també el Crist és cap de l'Església, ell,
salvador del cos. [24] Doncs així com l'Església està sotmesa al Crist, així
també en tot les dones a llurs marits.
[25] Els marits, ameu les vostres mullers, així com el Crist amà l'Església
i es va lliurar per ella, [26] per tal de santificar-la purificant-la pel lavatge de
l'aigua amb la paraula, [27] per tal de presentar-se ell a si mateix l'Església
gloriosa, no tenint taca o arruga, ni res de semblant, ans perquè sigui
santa i sense màcula. [28] Així [també] els marits han d'amar les pròpies
mullers, com llurs propis cossos. Qui ama la seva muller, ell mateix
s'ama: [29] car mai ningú no ha odiat la seva carn, ans l'alimenta i l'abriga,
com també el Crist a l'Església, [30] perquè membres som del seu cos.
[31] «Per això deixarà l'home el pare i la mare, i s'adherirà a la seva dona,

22, Gn. III, 16; Col. III, 18; I Ptr. III, 1. 23, I Cor. XI, 3; Sup I, 22. 25, Col. III, 19; I Ptr. III, 7. 27, II Cor. XI, 2; Col. I, 22. 31, Gn. II, 24; Mt. XIX, 5; Mc. X, 7; I Cor. VI, 16.

sucrist d'ell mateix, el motiu del qual fou l'amor a l'Església.

26. — Jesucrist es lliurà a la mort per tal de fer-se una Església digna d'ell. Aquesta és la finalitat remota expressada en el v. 27. La finalitat pròxima, mitjà per a aquella, és la purificació de cadascun dels membres pel baptisme, que rep tota la seva eficàcia de la mort redemptora. Les darreres paraules (ἐν ῥήματι: amb la paraula) indiquen l'altre element del ritu purificador, la fórmula, car l'aigua baptismal tota sola no tindria el poder de purificar l'ànima. Cal afegir-hi la paraula.

Amb la paraula. «Amb la paraula de vida», diu Vg. El mot «uitae» és també una addició relativament moderna, potser per a expressar més bé el sagrament del baptisme.

30. — Vg. afegeix: «De la seva carn i dels seus ossos», mots que manquen en els dos principals manuscrits grecs i que els crítics són gairebé unànimes a rebutjar.

31. — *Deixarà l'home...* Cita del cèlebre passatge del Gn. II, 24, segons la versió dels LXX.

πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν.» [32]τὸ
μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν, ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν ἐκ-
κλησίαν. [33]πλὴν καὶ ὑμεῖς οἱ καθ' ἕνα ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα
οὕτως ἀγαπάτω ὡς ἑαυτόν, ἡ δὲ γυνὴ ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα.

2. Officia filiorvm et parentvm

(C. VI.) [1]Τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν ὑμῶν ἐν κυρίῳ· τοῦτο
γάρ ἐστιν δίκαιον. [2]«τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα,» ἥτις ἐστὶν
ἐντολὴ πρώτη ἐν ἐπαγγελίᾳ, [3]«ἵνα εὖ σοι γένηται καὶ ἔσῃ μακροχρόνιος
ἐπὶ τῆς γῆς.» [4]Καὶ οἱ πατέρες, μὴ παροργίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἀλλ'
ἐκτρέφετε αὐτὰ ἐν παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ κυρίου.

3. Officia servorvm et dominorvm

[5]Οἱ δοῦλοι, ὑπακούετε τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις μετὰ φόβου καὶ
τρόμου ἐν ἁπλότητι τῆς καρδίας ὑμῶν ὡς τῷ Χριστῷ, [6]μὴ κατ' ὀφθαλ-
μοδουλείαν ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ' ὡς δοῦλοι Χριστοῦ ποιοῦντες τὸ
θέλημα τοῦ θεοῦ ἐκ ψυχῆς, [7]μετ' εὐνοίας δουλεύοντες ὡς τῷ κυρίῳ
καὶ οὐκ ἀνθρώποις, [8]εἰδότες ὅτι ἕκαστος ἐάν τι ποιήσῃ ἀγαθόν, τοῦτο
κομίσεται παρὰ κυρίου, εἴτε δοῦλος εἴτε ἐλεύθερος. [9]Καὶ οἱ κύριοι, τὰ
αὐτὰ ποιεῖτε πρὸς αὐτούς, ἀνιέντες τὴν ἀπειλήν, εἰδότες ὅτι καὶ αὐτῶν
καὶ ὑμῶν ὁ κύριός ἐστιν ἐν οὐρανοῖς, καὶ προσωποληψία οὐκ ἔστιν
παρ' αὐτῷ.

VI. 1 *om.* εν κυρ. *BD*FGe Cypr* || 2 *om.* εστιν *B 46* || 5 χριστ.] κυριω *AL al.* || 7 *om.* ως *EKL al.* || ανθρωπω *B* || 8 κομιειται *EKL al.* || 9) υμων κ. αυτων *L 6 al. Cypr Ambrosiast* || παρ αυτω] παρα τω θεω *(D*)FGe*

32. — *Aquest misteri és gran.* Dues són les determinacions probables d'aquest misteri, o sentit ocult: el text del Gènesi era un misteri, ço és contenia el tipus de la unió de Crist i l'Església, o bé el mateix matrimoni és un misteri, perquè és un símbol d'aquesta unió. Totes dues poden conciliar-se i refondre's en una sola.

El fet que el matrimoni cristià sigui el símbol de la unió de Crist i l'Església és un indici de la seva sacramentalitat, però la demostració a base d'aquest text sol és, si més no, difícil. Per això el Conc. Tridentí (sess. XXIV) es limita a dir que Sant Pau en aquest lloc *va insinuar-la.*

1-3. — Deures dels fills envers els pares. Han d'obeir-los, per ésser cosa justa, però *en el Senyor,* ço és en les coses que no contradiguin la voluntat coneguda de Déu. Vegeu Col. III, 20 i nota. El precepte del Decàleg és al·legat, no tant per a reforç de l'autoritat com per raó de la prometença amb què el legislador hebreu acompanya el manament.

2. — *Honra el teu pare...* Veg. Ex.

i seran tots dos en una carn.» [32] Aquest misteri és gran, però jo dic: en
relació al Crist i a l'Església. [33] Altrament, també cadascun de vosaltres
ami la seva muller així com a si mateix, però la muller respecti el marit.

2. Deures dels fills i dels pares

(C. VI.) [1] Els fills, obeïu els vostres pares en el Senyor, puix que
això és just. [2] «Honra el teu pare i la teva mare», que és el primer
manament amb prometença: [3] «perquè et vagi bé i tinguis llarga vida
damunt la terra.» [4] I els pares, no irriteu els vostres fills, ans crieu-los
en la disciplina i l'amonestament del Senyor.

3. Deures dels servents i dels senyors

[5] Els servents, obeïu els amos segons la carn amb temor i tremolor en
simplicitat del vostre cor, com al Crist, [6] no servint pas a la vista, com
donant gust a l'home, ans com a servents de Crist, fent de cor la voluntat de Déu, [7] servint amb bona voluntat, com al Senyor i no als homes;
[8] sabent que cadascú, si cap bé haurà fet, aquest s'emportarà del Senyor,
tant que sigui esclau com lliure. [9] I els senyors, feu altre tant amb ells,
planyent-los les amenaces, sabent que el Senyor d'ells i de vosaltres és en el cel, i que en ell no hi ha accepció de persones.

1, Col. III, 20. 2 s., Ex. XX, 12; Dt. V, 16; Eccli. III, 9; Mt. XV, 4; Mc. VII, 10; Col. III, 20. 4, Col. III, 21. 5, Col. III, 22; Tit. II, 9; I Ptr. II, 18. 6 ss., Col. III, 23 ss. 9, Dt. X, 17; II Par. XIX, 7; Iob XXXIV, 19; Sap. VI, 8; Eccli. XXXV, 15; Act. X, 34; Rom. II, 11; Col. III, 25; IV, 1; I Ptr. I, 17.

XX, 12 on es troba el text del Decàleg citat aquí per Sant Pau.

4. — Deures dels pares envers els fills. Desaprova l'educació massa severa que inspira irritació, en lloc de confiança. Vegeu Col. III, 21 i nota.

En la disciplina i l'amonestament. Aquests dos substantius abasten la completa formació dels fills. El primer correspon a l'educació, el segon a la instrucció.

5-8. — Deures dels esclaus. Vegeu la nota al lloc paral·lel Col. III, 22-25.

5. — *Els amos segons la carn.* «Els amos carnals», diu la Vg., bo i admetent un sentit que l'original no comporta, puix que no fa altra cosa que contraposar els amos temporals al Senyor segons l'esperit, que és Jesucrist.

9. — Deures dels amos envers els esclaus: *fer altre tant amb ells,* ço és inspirar-se en els mateixos principis que acaba de recordar als esclaus; *plànyer-los les amenaces,* al·ludint les terribles i envilidores que feien els amos pagans; tot pel motiu sobrenatural invocat després: un mateix és el Senyor d'amos i esclaus que, en judicar, no té en compte aquestes condicions passatgeres. Vegeu la nota al lloc paral·lel Col. IV, 1.

EPILOGVS

(VI, 10 - 24)

10 Τοῦ λοιποῦ, ἐνδυναμοῦσθε ἐν κυρίῳ καὶ ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος
αὐτοῦ. 11 ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς
στῆναι πρὸς τὰς μεθοδίας τοῦ διαβόλου· 12 ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη
πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς
τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους [τοῦ αἰῶνος] τούτου, πρὸς τὰ πνευ-
ματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις. 13 διὰ τοῦτο ἀναλάβετε τὴν
πανοπλίαν τοῦ θεοῦ, ἵνα δυνηθῆτε ἀντιστῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ
καὶ ἅπαντα κατεργασάμενοι στῆναι. 14 στῆτε οὖν περιζωσάμενοι τὴν
ὀσφὺν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ, καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης,
15 καὶ ὑποδησάμενοι τοὺς πόδας ἐν ἑτοιμασίᾳ τοῦ εὐαγγελίου τῆς εἰρή-
νης, 16 ἐπὶ πᾶσιν ἀναλαβόντες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυνήσεσθε
πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέσαι· 17 καὶ τὴν περικε-
φαλαίαν τοῦ σωτηρίου δέξασθε, καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, ὅ
ἐστιν ῥῆμα θεοῦ, 18 διὰ πάσης προσευχῆς καὶ δεήσεως, προσευχόμενοι
ἐν παντὶ καιρῷ ἐν πνεύματι, καὶ εἰς αὐτὸ ἀγρυπνοῦντες ἐν πάσῃ προσ-
καρτερήσει καὶ δεήσει περὶ πάντων τῶν ἁγίων, 19 καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα
μοι δοθῇ λόγος ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματός μου, ἐν παρρησίᾳ γνωρίσαι τὸ
μυστήριον τοῦ εὐαγγελίου, 20 ὑπὲρ οὗ πρεσβεύω ἐν ἁλύσει, ἵνα ἐν αὐτῷ
παρρησιάσωμαι ὡς δεῖ με λαλῆσαι.

10 το λοιπον αδελφοι μου *KLP al. sy* || δυναμουσθε *B 17* || 11 ενδυσ.] + υμας *FG Ambrosiast vg* || 12 εστ. υμιν *BD*FG al. Lucif Ambrosiast* sy^p || *om.* του αιωνος *ℵ*ABD*FG 17 al. lat* sy^r || 16 εν πασιν *ℵBP 17 al. lat* sy^h || 17 *om.* δεξασθε *D**F^{gr}*G Cypr Lucif Vict* || 19 *om.* του ευαγγ. *B*F^{gr}*G Vict*

10. — *Altrament*. Vg. afegeix: «germans», mot que apareix en alguns manuscrits, però que gairebé tots els intèrprets ometen.

11-12. — Les forces hostils són caracteritzades de tres maneres: 1) *principats i potestats* (¿jerarquies angèliques caigudes?) en oposició a la feblesa humana: *carn i sang;* el sentit és, doncs, que el nostre enemic és molt superior a tota força d'home; 2) *dominadors d'aquest món de tenebres,* en oposició al regne de la llum, que és el de Déu i el Crist; 3) *esperits malignes,* en oposició a la bondat i sinceritat pròpia del regne de Déu. Les regions celestes on es diu que habiten aquests esperits són les atmosfèriques vulgarment anomenades *cel.* La mateixa paraula (τὰ ἐπουράνια) en Eph. I, 3-20; II, 6; III, 10, significa el sojorn de Déu i dels àngels. Vid. Eph. II, 2.

12. — *La lluita.* L'original empra πάλη, substantiu que associa la imatge dels jocs a la de la guerra.

Contra carn i sang. Això és, contra

EPÍLEG

(VI, 10-24)

[10] Altrament, fortifiqueu-vos en el Senyor i en la puixança de la seva força. [11] Revestiu-vos de l'armadura del Senyor, a fi que pugueu parar ferm contra les insídies del diable: [12] perquè no tenim pas la lluita contra carn i sang, sinó contra els principats, contra les potestats, contra els dominadors d'aquest món de tenebra, els esperits malignes de les regions celestes. [13] Per això, preneu l'armadura de Déu, per tal que pugueu resistir en el dia dolent, i en haver-ho acomplert tot, restar drets. [14] Pareu, doncs, ferm, amb els lloms cenyits de veritat, i revestits de la cuirassa de la justícia, [15] i amb els peus calçats amb la preparació de la pau, [16] per damunt de tot prenent l'escut de la fe, amb el qual podreu apagar tots els dardells encesos del dolent: [17] i preneu el casc de la salut i l'espasa de l'esperit, que és la paraula de Déu, [18] amb tota oració i preguera orant tothora en esperit, vetllant per això amb tota constància i en la súplica per tots els sants, [19] i per mi, perquè, en obrir la meva boca, em sigui donada la paraula que amb ardidesa faci conegut el misteri l'evangeli, [20] per al qual acompleixo legació en cadenes, per tal que sigui coratjós, així com dec, a parlar-ne.

14, Is. XI, 5; LIX, 17; I Thes. V, 8. **15**, Is. LII, 7. **17**, Is. XLIX, 2; LIX, 17; I Thes. V, 8. **18**, Col. IV, 2 **19** s., Col. IV, 3 s.; II Thes. III, 1.

enemics moridors, i doncs no gens temibles.

Contra els principats. Vg. tradueix «contra els prínceps», usant el concret per l'abstracte.

13-17. — Les virtuts cristianes són comparades a la panòplia del soldat romà. Vegeu en II Tim. II, 3 la raó de l'afecció de l'Apòstol per les comparances tretes de la vida militar.

14. — *Amb els lloms cenyits.* Al·lusió al passatge de Is. XI, 5, segons els LXX.

16. — *Per damunt de tot.* El grec fluctua entre ἐπὶ πᾶσιν i ἐν πᾶσιν. Aquesta lliçó, que és l'acceptada per la Vg., significa *en tot,* això és en totes les circumstàncies de la lluita; la primera significa, per damunt de tot, o sigui a més d'aquestes armes.

Els dardells encesos. Al·lusió al costum d'embolicar amb estopa les puntes dels dardells per xopar-la després amb pega, i encendre-la en el moment d'engegar.

17. — *El casc de la salut.* Aquí acaba la nomenclatura de les armes defensives del cristià, i es fa esment tot seguit de l'espasa, principal arma ofensiva del qui ocupa una posició ferma.

20. — *Acompleixo legació en cadenes.* Remarqueu la paradoxa: un ambaixador encadenat i, no gens menys, acomplint la seva missió.

21 Ἵνα δὲ εἰδῆτε καὶ ὑμεῖς τὰ κατ' ἐμέ, τί πράσσω, πάντα γνωρίσει
ὑμῖν Τυχικὸς ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ πιστὸς διάκονος ἐν κυρίῳ, 22 ὃν
ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἵνα γνῶτε τὰ περὶ ἡμῶν καὶ παρα-
καλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν.
23 Εἰρήνη τοῖς ἀδελφοῖς καὶ ἀγάπη μετὰ πίστεως ἀπὸ θεοῦ πατρὸς
καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. 24 ἡ χάρις μετὰ πάντων τῶν ἀγαπώντων τὸν
κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν ἀφθαρσίᾳ.

24 *fin.*] + αμην *DEKLP al. fuld sy*

21 I perquè vosaltres sapigueu també el referent a mi, el que jo faig, tot
us ho farà saber Tíquic, el caríssim germà i fidel servent en el Senyor,
22 el qual us he enviat just per a això, perquè sapigueu les nostres coses i
consoli els vostres cors.

23 Pau als germans i caritat amb fe, de part de Déu i del Senyor Jesu-
crist. 24 La gràcia sigui amb tots els qui amen el Senyor nostre Jesucrist
indefallentment.

21 s., Col. IV, 7 s.

21. — *Tíquic.* Un dels membres més conspicus de l'església d'Efes, originari de l'Àsia proconsular. Cf. Act. XX, 4 i Tit. III, 12.

LLETRA ALS FILIPENCS

NOTÍCIA PRELIMINAR

Els destinataris

Filipos (avui *Filibedjik*) era una petita ciutat macedònica fundada per Filip I, el pare d'Alexandre Magne, sobre les ruïnes de l'antiga Crenides, vora la via Egnàcia, no gaire lluny de la mar Egea, a les ribes de la qual la tràcia Neàpolis li feia de port. Entremig de les dues ciutats passava la frontera de la Macedònia i la Tràcia, talment que Filipos era, venint per mar, la primera ciutat macedònica que es trobava.[1] L'any 42, a. C., Octavià, que junt amb Antoni hi guanyà la batalla contra Brutus i Cassi on es decidí la caiguda definitiva de la República, li atorgà el «ius italicum» i l'erigí en colònia romana (Augusta Iulia Philippensis), repartint-ne el terme entre els veterans de les seves legions, ço que féu que la població de Filipos fos mixta de romans i macedònics. Els jueus hi eren tan escassos, que no hi tenien sinagoga, sinó tan sols lloc d'oració col·lectiva, o *proseucha*.[2]

Els filipencs eren gent dreturera, primitiva, laboriosa i devota. Tenien tradicions religioses locals molt arrelades, entre elles alguns centres òrfics i el culte del déu Sabàzios. Sant Pau hi inaugurà el seu apostolat en terra europea envers l'any 52, durant el seu segon viatge. Recordi's la relació emocionant del llibre dels *Actes*. Travessada la Galàcia, l'Apòstol volia anar a la Bitínia, però «no els ho permeté l'esperit de Jesús», ans un home macedoni li aparegué en somnis pregant-lo d'anar a Macedònia, a socórrer-los.[3] L'acompanyaren Silas, Timoteu i Lluc, que restà a la ciutat quan, a causa de l'incident del terratrèmol de la presó i la conversió del carceller, Pau n'hagué de sortir. La cristiandat que hi deixà llavors ja era nombrosa i devota. Pau la visità molt probablement l'any 58, fu-

[1] *Act.* XVI, 12.
[2] Ibid.
[3] Ibid. v. 7-8.

gitiu del tumult d'Efes, i certament per la primavera de l'any vinent, que hi passà els dies dels àzims, o sigui la setmana de Pasqua.[1]

L'església de Filipos era, doncs, fundació de Sant Pau i preludi de les seves grans conquestes europees. A més, sabem que era la predilecta de les seves esglésies, la que li havia donat més mostres d'afecte abnegat i més satisfaccions apostòliques.

Les circumstàncies de temps i de lloc en què fou escrita aquesta Lletra resten prou aclarides en la nota sobre les Lletres de la captivitat inserida davant la Lletra als Efesins. Entre aquestes quatre Lletres, sembla el més segur que la nostra fou l'escrita primer, per tal com aquella certesa d'ésser absolt aviat que manifesta en *Philem.* 22 (i recordem que *Eph.* i *Col.* foren trameses ensems amb la tarja a Filemon) no existia encara en l'ànima de l'Apòstol en escriure la Lletra present, com es veu per la possibilitat d'una fi tràgica que assenyala en I, 21-24 i II, 17. D'altra banda, poc més avall (II, 24) indica que aquesta confiança apuntava ja en el seu cor, la qual cosa, junt amb el fruit abundant que ja els avinenta d'haver fet a Roma des dels vincles, demostra que la diferència de temps no pot ésser gaire considerable.

Contingut i finalitat

És la Lletra de Sant Pau que té més caràcter epistolar. És adreçada a la predilecta de les seves esglésies, la que havia mostrat una afecció més pura i abnegada a l'Apòstol, la que havia palesat més progressos en l'ordre espiritual. Sant Pau distingia aquells cristians fins al punt de fer per a ells una excepció de la prohibició que s'havia imposat de rebre cap donatiu dels seus catequitzats. Més d'una vegada li havien tramès sumes de diner per tal d'ajudar-lo en els seus treballs d'apostolat, i en saber que estava encarcerat a Roma, li envien encontinent Epafrodit, cristià distingit que alguns sospiten si era bisbe de Filipos, amb almoines a lliurar-li. Per ell s'informa Pau de l'estat pròsper de l'amada església filipenca, que feia més de tres anys que no havia vist.[2] Algunes petites fallences hi havia, tanmateix, a corregir: algunes discòrdies, sobretot de matrones,[3] provocades per la vanaglòria, i el perill dels judaïtzants que infestaven algunes esglésies veïnes.

L'Apòstol aprofita el retorn de l'enviat Epafrodit per a trametre als seus devots filipencs una lletra gratulatòria que és tota ella una efusió del seu cor paternal. Els passatges dogmàtics, els ensenyaments morals, els ad-

[1] *Act.* XX, 1 ss.
[2] Vide *Phil.* II, 25.
[3] *Phil.* IV, 2.

vertiments contra els perills cauen tot passant, entre efusió i efusió, com a coses ja sabudes per la catequesi, o per la seva predicació als més avançats, o tal vegada dites en una primera Lletra a què sembla fer-se al·lusió en III, 1 i que avui estaria perduda. Així trobem com un simple incís, derivat d'una exhortació a la humilitat, fautora de concòrdia, el gran text cristològic de II, 5 - 11, meravellosa condensació de la teologia de l'Encarnació, punt de meditació perpètua de l'Església. Aquest sol text basta per a fer entrar aquesta Lletra dins el gran cicle cristològic de les de la Captivitat.

No cal dir que en una Lletra que té més de tal que d'Epístola doctrinal o moral, és inútil de cercar ni un objecte determinat, ni un ordre lògic com els que es poden assenyalar en *Rom.*, *Gal.*, *Eph.* i *Col.* És la carta d'un pare als seus fills en què els dóna noves seves i els fa exhortacions, alternant aquestes dues coses sense ordre preestablert. La joia és el sentiment que hi predomina.

Aquest caràcter únic de la Lletra als Filipencs ens pot fer esperar un document d'una valor biogràfica i psicològica excepcional. La biografia de l'Apòstol, sobretot en el temps del seu primer captiveri, és deutora de notícies interessants a aquesta Lletra, com també la història, tan obscura, de les primeres penetracions de la fe en la cort dels Cèsars. I el caràcter de Sant Pau, el seu temperament profundament emotiu, la independència suprema que li dóna la seva abnegació apostòlica, ens serien gairebé desconegudes sinó per aquesta Lletra.

La seva autenticitat és fora de tot dubte seriós. És lletra coneguda i atribuïda a Sant Pau per escriptors de les èpoques més reculades, a començar per Sant Policarp, deixeble de Sant Joan Evangelista, el qual sembla fer al·lusió a més d'una lletra de l'Apòstol als Filipencs.[1]

Els moderns crítics racionalistes han estat els primers a discutir una veritat tan clara. Tots llurs arguments són basats en apriorismes d'escola. Així troben que el gran text cristològic citat (II, 5-11), on és continguda la més pura doctrina catòlica sobre l'Encarnació, té influències gnòstiques, que farien recular la composició de la Lletra a ben entrat el segle II, allà on no fóra gens difícil de deduir aquella doctrina dels Evangelis sinòptics, per no parlar de Sant Joan. Igual valor d'arbitrarietat tenen els altres retops dels crítics heterodoxos que es veuen forçats a acomodar els textos i llur història a la idea preconcebuda que s'han fet del desenvolupament dels fets en l'Església primitiva.

[1] La deducció, però, no és ben clara. Sant Policarp parla de *lletres* (ἐπιστολάς) trameses per Sant Pau als Filipencs. Ara, en grec, com en llatí — i en català antic — aquest plural s'usava també per a indicar una sola lletra.

Divisió

Per bé que no en comporta de gaire clara una Lletra del caràcter d'aquesta, podem sense gaire esforç distingir-hi les següents parts:

Després del breu Exordi (I, 1-11), ve el cos de la Lletra, que titolem Assumptes epistolars (I, 12-IV, 7) que conté quasi exclusivament noves i propòsits de l'Apòstol. Té els següents paràgrafs:

1. De la causa de l'Apòstol.
2. Del comportament dels Filipencs.
3. De la missió dels col·laboradors de Pau.
4. De com cal fugir dels judaïtzants.
5. De com cal servar la pau.

En acabat, ve un bell epíleg, que és un petit poema d'agraïment als filipencs, i fineix amb les salutacions de costum.

ΠΡΟΣ ΦΙΛΙΠΠΗΣΙΟΥΣ

EXORDIVM

(I, 1 - 11)

(C. I.) 1 Παῦλος καὶ Τιμόθεος δοῦλοι Χριστοῦ Ἰησοῦ πᾶσιν τοῖς
ἁγίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τοῖς οὖσιν ἐν Φιλίπποις σὺν ἐπισκόποις καὶ
διακόνοις· 2 χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου
Ἰησοῦ Χριστοῦ.

3 Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου ἐπὶ πάσῃ τῇ μνείᾳ ὑμῶν, 4 πάντοτε ἐν πάσῃ
δεήσει μου ὑπὲρ πάντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς τὴν δέησιν ποιούμενος, 5 ἐπὶ
τῇ κοινωνίᾳ ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας ἄχρι τοῦ
νῦν, 6 πεποιθὼς αὐτὸ τοῦτο, ὅτι ὁ ἐναρξάμενος ἐν ὑμῖν ἔργον ἀγαθὸν
ἐπιτελέσει ἄχρις ἡμέρας Χριστοῦ Ἰησοῦ· 7 καθώς ἐστιν δίκαιον ἐμοὶ
τοῦτο φρονεῖν ὑπὲρ πάντων ὑμῶν, διὰ τὸ ἔχειν με ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμᾶς,
ἔν τε τοῖς δεσμοῖς μου καὶ ἐν τῇ ἀπολογίᾳ καὶ βεβαιώσει τοῦ εὐαγγε-
λίου συγκοινωνούς μου τῆς χάριτος πάντας ὑμᾶς ὄντας. 8 μάρτυς γάρ
μου ὁ θεός, ὡς ἐπιποθῶ πάντας ὑμᾶς ἐν σπλάγχνοις Χριστοῦ Ἰησοῦ.
9 καὶ τοῦτο προσεύχομαι, ἵνα ἡ ἀγάπη ὑμῶν ἔτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον
περισσεύῃ ἐν ἐπιγνώσει καὶ πάσῃ αἰσθήσει, 10 εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς

I. 1 ⟩ *ιησ. χρ. FGKLP al. vg sy* || *om.* τοις ουσ. εν φιλιππ. *115* || 3 *inc.* εγω μεν ευχ. τω κυριω ημων *D*E*FG Ambrosiast* || 6 ⟩ *ιησ. χρ. ℵAFGKP al. sy* || 8 θεος] κυριος *F^{gr}G* || ⟩ *ιησ. χρ. FKL al. Ambrosiast sy^p*

1. — *1 Timoteu.* Personatge molt conegut i estimat dels filipencs.

Amb els bisbes i diaques. Recordi's que *episcopus* i *presbyter* eren la mateixa cosa en els temps apostòlics. Altrament, no s'explicaria ni que Sant Pau, en aquesta salutació, saltés l'ordre dels preveres, ni que en una mateixa ciutat hi hagués diversos bisbes.

5. — *La vostra participació.* Al·ludeix sens dubte les almoines amb què ajudaven a la difusió de l'Evangeli.

LLETRA ALS FILIPENCS

EXORDI

(I, 1-11)

(C. I.) [1] Pau i Timoteu, servents de Jesucrist, a tots els sants en Crist Jesús que són a Filipos, amb els bisbes i diaques: [2] gràcia a vosaltres i pau de part de Déu, Pare nostre, i del Senyor Jesucrist.

[3] Dono gràcies al meu Déu cada vegada que em recordo de vosaltres, [4] sempre en tota oració meva pregant amb goig per tots vosaltres, [5] per la vostra participació en l'evangeli del primer dia fins ara, [6] confiat d'això mateix, que el qui començà en vosaltres l'obra bona l'acomplirà fins al dia de Crist Jesús: [7] tal com és just per a mi que jo pensi això de tots vosaltres, per tal com us tinc en el cor, a vosaltres que en les meves presons i en la defensa i afermament de l'evangeli sou tots comparticipants de la meva gràcia. [8] Car testimoni m'és Déu de com us enyoro en les entranyes de Jesucrist. [9] I això prego, que la vostra caritat sobrepugi encara més i més en coneixement complit i en tot discerniment, [10] per tal que

1, Act. xvi, 12. 2, Rom. i, 7. 3, Rom. i, 8; Eph. i, 15; I Thes. i, 2. 5, I Cor. i, 9; I Io. i, 3, 7. 6, I Cor. i, 8; II Tim. iv, 8. 7, II Cor. vii, 3. 8, Rom. i, 9; II Cor. v, 14. 9, Eph. i, 8. 10, Rom. ii, 18; xii, 2.

6. — *Confiat.* Aquest verb, en les lletres paulines, adés significa una certitud absoluta que exclou tot error (Rom. XIV, 14), adés una certitud moral equivalent a una gran probabilitat (II Tim. I, 5). Aquí s'ha de prendre en el segon sentit, puix que l'Apòstol no podia donar als filipencs una seguretat absoluta de llur perseverança final.

7. — *En defensa i afermament.* A la lletra: per l'apologia i la consolidació. Aquests dos substantius resumeixen tot allò que Sant Pau acomplia aleshores per l'evangeli de Crist, malgrat del seu captiveri.

De la meva gràcia. No «del meu goig», com tradueix la Vg. llegint χαρᾶς en lloc de χάριτος.

τὰ διαφέροντα, ἵνα ἦτε εἰλικρινεῖς καὶ ἀπρόσκοποι εἰς ἡμέραν Χριστοῦ,
11 πεπληρωμένοι καρπὸν δικαιοσύνης τὸν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς δόξαν
καὶ ἔπαινον θεοῦ.

TRACTATIO EPISTOLARIS

(I, 12 - IV, 7)

1. De cavsa apostoli

12 Γινώσκειν δὲ ὑμᾶς βούλομαι, ἀδελφοί, ὅτι τὰ κατ' ἐμὲ μᾶλλον εἰς
προκοπὴν τοῦ εὐαγγελίου ἐλήλυθεν, 13 ὥστε τοὺς δεσμούς μου φανεροὺς
ἐν Χριστῷ γενέσθαι ἐν ὅλῳ τῷ πραιτωρίῳ καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσιν, 14 καὶ
τοὺς πλείονας τῶν ἀδελφῶν ἐν κυρίῳ πεποιθότας τοῖς δεσμοῖς μου
περισσοτέρως τολμᾶν ἀφόβως τὸν λόγον τοῦ θεοῦ λαλεῖν. 15 Τινὲς μὲν
καὶ διὰ φθόνον καὶ ἔριν, τινὲς δὲ καὶ δι' εὐδοκίαν τὸν Χριστὸν κη-
ρύσσουσιν· 16 οἱ μὲν ἐξ ἀγάπης, εἰδότες ὅτι εἰς ἀπολογίαν τοῦ εὐαγγε-
λίου κεῖμαι, 17 οἱ δὲ ἐξ ἐριθείας τὸν Χριστὸν καταγγέλλουσιν, οὐχ ἁγνῶς,
οἰόμενοι θλίψιν ἐγείρειν τοῖς δεσμοῖς μου. 18 τί γάρ; πλὴν ὅτι παντὶ
τρόπῳ, εἴτε προφάσει εἴτε ἀληθείᾳ, Χριστὸς καταγγέλλεται, καὶ ἐν
τούτῳ χαίρω· ἀλλὰ καὶ χαρήσομαι· 19 οἶδα γὰρ ὅτι τοῦτο μοι ἀποβή-
σεται εἰς σωτηρίαν διὰ τῆς ὑμῶν δεήσεως καὶ ἐπιχορηγίας τοῦ πνεύμα-
τος Ἰησοῦ Χριστοῦ, 20 κατὰ τὴν ἀποκαραδοκίαν καὶ ἐλπίδα μου ὅτι ἐν
οὐδενὶ αἰσχυνθήσομαι, ἀλλ' ἐν πάσῃ παρρησίᾳ ὡς πάντοτε καὶ νῦν με-
γαλυνθήσεται Χριστὸς ἐν τῷ σώματί μου, εἴτε διὰ ζωῆς εἴτε διὰ θανά-
του. 21 Ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν Χριστὸς καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος. 22 εἰ δὲ τὸ
ζῆν ἐν σαρκί, τοῦτό μοι καρπὸς ἔργου, καὶ τί αἱρήσομαι οὐ γνωρίζω.
23 συνέχομαι δὲ ἐκ τῶν δύο, τὴν ἐπιθυμίαν ἔχων εἰς τὸ ἀναλῦσαι καὶ
σὺν Χριστῷ εἶναι, πολλῷ γὰρ μᾶλλον κρεῖσσον· 24 τὸ δὲ ἐπιμένειν τῇ
σαρκὶ ἀναγκαιότερον δι' ὑμᾶς. 25 καὶ τοῦτο πεποιθὼς οἶδα, ὅτι μενῶ

11 ⟩ χρ. ιησ. *37 vg* || θεου] χριστου *D^gr*, μοι *F^gr G* || 14 θεου] κυριου *F^gr G*, *om. K al. sy^h* || 16. 17 ⟩ οι μεν εξ εριθειας... οι δε εξ αγαπης *K(L) al. sy^h* || 17 εγειρ.] επιφερειν *EKL al.* || 18 *om.* πλην *B* || *om.* οτι *DEKL al. sy* || 19 ⟩ χριστ. ιησ. *DEFG Vict* || 20 ουδενι] + υμων *FG* || 23 πολλω] ποσω *D* F^gr G e Vict* || *om.* γαρ *ℵ* DEFGKLP al. vg sy*

13. — *En tot el pretori.* El pretori no significa aquí el palau del Cèsar, com havien suposat molts intèrprets, sinó la caserna dels pretorians, que, edificada per August damunt el Palatí, havia estat traslladada per Tiberi a l'interior de la ciutat.

I a tots els altres. En el text de la

aprecieu el que és millor, perquè sigueu purs i sense ensopec per al dia de
Crist, [11] plens d'aquell fruit de justícia que és per Jesucrist per a glòria i
lloança de Déu.

ASSUMPTES EPISTOLARS

(I, 12 - IV, 7)

I. De la causa de l'Apòstol

[12] I vull que sapigueu, germans, que les coses que em passen més aviat
han tornat en deseiximent de l'evangeli, [13] talment que les meves presons
han esdevingut notòries en Crist en tot el pretori i a tots els altres, [14] i la
major part dels germans, confiats en el Senyor per les meves presons,
molt més són gosats de parlar sense temença la paraula de Déu. [15] Alguns,
cert, també per enveja i competència; d'altres, però, per benvolença
prediquen el Crist; [16] els uns per caritat, sabent que jo he estat posat per a
la defensa de l'evangeli, [17] els altres per competència, anuncien el Crist, no
pas purament, creient-se suscitar-me aflicció en les meves presons.
[18] Però, i què? Mentre de tota manera, o per pretext o per dretura,
Crist sigui anunciat, jo fins d'això m'alegro, i me n'alegraré encara;
[19] perquè sé que això em tornarà en salvació, per la pregària vostra
i l'abundor de gràcies de l'Esperit de Jesucrist, [20] segons l'expectació i
esperança meva que no seré confós en res, ans que amb tota ardidesa,
com sempre, també ara serà enaltit el Crist en el meu cos, sia per vida,
sia per mort. [21] Perquè per a mi el viure és Crist i la mort un guany.
[22] Però si el viure en carn és fructuós per a la meva obra, no declaro pas
què escullo. [23] Però de totes dues bandes sóc destret: tinc el desig de
dissoldre'm i ésser amb Crist, car és molt millor: [24] però el restar en
carn, més necessari per a vosaltres. [25] I confiat d'això, sé que restaré i

11, Eph. III, 19; v, 9. 13, Inf. IV, 22. 19, Iob XIII, 16. 20, Rom. VIII, 19, 25; I Cor. VI, 20; II Cor. x, 8. 21, Rom. XIV, 7; Gal. II, 20; Col. III, 4. 23, II Cor. v, 8; II Tim. IV, 6.

Vg. aquests mots es refereixen a la paraula *llocs,* sobreentesa; en el text grec, on no es llegeix la proposició *en,* cal sobreentendre *homes.*

22. — *No declaro pas què escullo.* Segons la Vg.: «Ignoro què dec escollir». En ambdós textos, Sant Pau deixa l'elecció en les mans de Déu.

23. — *Car és molt millor.* Vg. acumula tres comparatius: *molt-més-millor,* donant major energia a l'expressió.

καὶ παραμενῶ πᾶσιν ὑμῖν εἰς τὴν ὑμῶν προκοπὴν καὶ χαρὰν τῆς
πίστεως, [26] ἵνα τὸ καύχημα ὑμῶν περισσεύῃ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἐν ἐμοὶ
διὰ τῆς ἐμῆς παρουσίας πάλιν πρὸς ὑμᾶς.

2. De conversatione philippensivm

[27] Μόνον ἀξίως τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ πολιτεύεσθε, ἵνα εἴτε
ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ὑμᾶς εἴτε ἀπὼν ἀκούσω τὰ περὶ ὑμῶν, ὅτι στήκετε ἐν
ἑνὶ πνεύματι, μιᾷ ψυχῇ συναθλοῦντες τῇ πίστει τοῦ εὐαγγελίου, [28] καὶ μὴ
πτυρόμενοι ἐν μηδενὶ ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων, ἥτις ἐστὶν αὐτοῖς ἔνδειξις
ἀπωλείας, ὑμῶν δὲ σωτηρίας, καὶ τοῦτο ἀπὸ θεοῦ· [29] ὅτι ὑμῖν ἐχαρίσθη
τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ, οὐ μόνον τὸ εἰς αὐτὸν πιστεύειν ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ
αὐτοῦ πάσχειν, [30] τὸν αὐτὸν ἀγῶνα ἔχοντες οἷον εἴδετε ἐν ἐμοὶ καὶ νῦν
ἀκούετε ἐν ἐμοί.
(C. II.) [1] Εἴ τις οὖν παράκλησις ἐν Χριστῷ, εἴ τι παραμύθιον ἀγά-
πης, εἴ τις κοινωνία πνεύματος, εἴ τις σπλάγχνα καὶ οἰκτιρμοί, [2] πληρώ-
σατέ μου τὴν χαρὰν ἵνα τὸ αὐτὸ φρονῆτε, τὴν αὐτὴν ἀγάπην ἔχοντες,
σύμψυχοι, τὸ ἓν φρονοῦντες, [3] μηδὲν κατ' ἐριθείαν μηδὲ κατὰ κενο-
δοξίαν, ἀλλὰ τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἀλλήλους ἡγούμενοι ὑπερέχοντας
ἑαυτῶν, [4] μὴ τὰ ἑαυτῶν ἕκαστος σκοποῦντες, ἀλλὰ καὶ τὰ ἑτέρων
ἕκαστοι. [5] τοῦτο φρονεῖτε ἐν ὑμῖν ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, [6] ὃς ἐν
μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ, [7] ἀλλὰ
ἑαυτὸν ἐκένωσεν μορφὴν δούλου λαβών, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενό-

25 συμπαραμενω *EKLP al.* || 27 *om.* του χριστ. ℵ* || ακουω ℵ*BD*P *al.* || 28 υμων] υμιν *EKL al. f Ambrosiast vg* || 29 ημιν *A al.* || II. 3 μηδε κατα] η *DEFGKLP al.* || 4 εκαστοι σκοπ. ℵABD^{gr} $E^{gr}P$ *al. Vict Aug* || σκοπειτε *L al.* || *om.* και *D*FGK Vict Ambrosiast* || 5 τουτο] + γαρ *DEFGKLP al.* y^{h} || φρονεισθω *KLP al.* || 7 ανθρωπου *Orig Cypr Hil*

27. — *Ciutadans dignes del regne de l'evangeli de Crist.* Observant, ço és, la moral, o la *via*, rebuda en la predicació. Amb aquesta exhortació, Sant Pau recordava als neòfits el compromís contret en l'instant en què, abraçada la fe, havien romput amb el passat i s'havien lliurat totalment a Déu i sotmès a la llei del Crist. Vegeu expressions semblants en Rom. XVI, 2 *(d'una manera digna dels sants)*, Eph. IV, 1 *(de la vocació a què fóreu cridats)*, Col. I, 10 *(del Senyor)*, I Thes. II, 12 *(de Déu)*.

30. — *I ara sentiu.* No *sentíreu*, com diu Vg. L'Apòstol fa referència a aquesta lletra i a la relació d'Epafrodita, que parlà als filipencs de les tribulacions sofertes a Roma per Sant Pau.

1. — *Si entranyes i commiseracions.* Vg. tradueix: «Si entranyes de commiseració», suposant amb raó que aquests dos substantius formen en grec la figura anomenada hendiasi.

5-11. — És el gran text cristològic, on la persona de Crist és descrita en tres estats: 1) el Crist preexistent en Déu (v. 6 i 7); 2) el Crist històric (v. 7 i 8); 3) el Crist glorificat (v. 9-11).

6. — Com a exemple d'humilitat, és proposat als filipencs el de la baixada del Crist etern a la natura humana. El nostre *subsistent* encara no respon exac-

romandré amb tots vosaltres per al vostre aprofitament i goig de la fe,
26 per tal que la vostra glòria abundi en Crist Jesús per mi, en ocasió
de la meva nova arribada a vosaltres.

2. Del comportament dels filipencs

27 Solament conduïu-vos com a ciutadans dignes del regne de l'evangeli
de Crist, a fi que, tant venint i veient-vos, com absent, senti a dir de
vosaltres que us manteniu en un esperit, lluitant amb una sola ànima per
la fe de l'evangeli, 28 i en res no us estemordiu dels adversaris, ço que és
per a ells senyal de perdició, però per a vosaltres de salvació, i això de
part de Déu: 29 car a vosaltres s'ha fet la gràcia de no solament creure en
Crist, ans encara de patir per ell, 30 tenint la mateixa lluita com la que
veiéreu en mi i ara sentiu ésser en mi.
(C. II.) 1 Si cap consolació hi ha, doncs, en Crist, si cap conhortament
de caritat, si cap comunió d'esperit, si entranyes i commiseracions, 2 curu-
lleu el meu goig sentint el mateix, tenint la mateixa caritat, una sola ànima,
un sol sentir: 3 res per competència, ni per vanaglòria, ans amb humilitat
de cor, estimant cadascú superiors els altres, 4 no mirant cadascú el seu
interès, ans cadascú el dels altres. 5 Tingueu en vosaltres aquell sentir que
hi hagué també en Crist Jesús, 6 el qual, subsistent en natura de Déu, no
tingué com rapinya la igualtat amb Déu, 7 ans se'n despullà ell mateix
prenent la natura d'esclau, esdevingut en semblança d'home; i reconegut

26, II Cor. I, 14; V, 12. 27, Eph. IV, 1; Col. I, 10; I Thes. II, 12. 28, I Ptr. III, 14. 2, Inf. III, 16. 4, I Cor. X, 24. 7, Rom. VIII, 3.

tament a l'ὑπάρχων grec, participi present que, en relació amb els aoristos que l'acompanyen, designa una existència sense límits. La seva igualtat amb Déu no era usurpació, sinó propietat natural. Hem traduït *forma* (μορφή) per *natura*, perquè ho significa i perquè el mot *forma* es podia prestar a amfibologies.

El qual, subsistent. Hom endevina com és d'expressiva aquesta frase que Vg. tradueix simplement amb el verb ésser.

No tingué com rapinya. Tant el grec ἁρπαγμός com el llatí *rapina* poden tenir sentit actiu (acte d'arrabassar) i sentit passiu (cosa arrabassada). Preferim el segon, que és el que donen els Pares grecs, amb el següent matís: cosa arrabassada que es guarda gelosament.

La igualtat amb Déu. Literalment: *ésser a l'igual amb Déu*, o sigui tenir els seus honors, ésser al mateix rang que Déu, ço que suposa tenir la mateixa natura.

7. — *Ans se'n despullà.* Els comentadors llatins interpreten generalment: *amb tot es despullà.* Preferim la nostra interpretació, que és la dels grecs. El grec ἑαυτόν ἐκένωσεν pot rebre un sentit absolut (s'anihilà) o un de relatiu (es despullà d'alguna cosa). El primer essent impossible, cal adoptar el segon. El Verb es despullà dels honors divins prenent la natura d'esclau, que, contraposada amb la natura de Déu del v. 6,

μενος· καὶ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος [8]ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν γενό-
μενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. [9]διὸ καὶ ὁ θεὸς
αὐτὸν ὑπερύψωσεν καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ τὸ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα,
[10]ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων
καὶ καταχθονίων, [11]καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσηται ὅτι κύριος Ἰησοῦς
Χριστὸς εἰς δόξαν θεοῦ πατρός.

[12]Ὥστε, ἀγαπητοί μου, καθὼς πάντοτε ὑπηκούσατε, μὴ ὡς ἐν τῇ
παρουσίᾳ μου μόνον ἀλλὰ νῦν πολλῷ μᾶλλον ἐν τῇ ἀπουσίᾳ μου, μετὰ
φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθε· [13]θεὸς γάρ
ἐστιν ὁ ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν καὶ τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν ὑπὲρ τῆς εὐδο-
κίας. [14]πάντα ποιεῖτε χωρὶς γογγυσμῶν καὶ διαλογισμῶν, [15]ἵνα γένησθε
ἄμεμπτοι καὶ ἀκέραιοι, τέκνα θεοῦ ἄμωμα μέσον γενεᾶς σκολιᾶς καὶ
διεστραμμένης, ἐν οἷς φαίνεσθε ὡς φωστῆρες ἐν κόσμῳ, [16]λόγον ζωῆς
ἐπέχοντες, εἰς καύχημα ἐμοὶ εἰς ἡμέραν Χριστοῦ, ὅτι οὐκ εἰς κενὸν
ἔδραμον οὐδὲ εἰς κενὸν ἐκοπίασα. [17]Ἀλλ' εἰ καὶ σπένδομαι ἐπὶ τῇ
θυσίᾳ καὶ λειτουργίᾳ τῆς πίστεως ὑμῶν, χαίρω καὶ συγχαίρω πᾶσιν
ὑμῖν· [18]τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ὑμεῖς χαίρετε καὶ συγχαίρετέ μοι.

3. De missione cooperatorvm Pavli

[19]Ἐλπίζω δὲ ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ Τιμόθεον ταχέως πέμψαι ὑμῖν, ἵνα
κἀγὼ εὐψυχῶ γνοὺς τὰ περὶ ὑμῶν. [20]οὐδένα γὰρ ἔχω ἰσόψυχον, ὅστις

11 εξομολογησεται *ACDEFGKLP al.* || οτι χριστος κυριος *K* || 12 *om.* ως *B 3. 17 al. Ambrosiast syp* || *om.* εν τη απουσ. μου *FgrG* || 14 *om.* και διαλογ. *K 43. 71* || 15 ητε *AD*E*FG lat* || αμωμητα *DEFGKLP al.* || 19 κυρ.] χριστω *CD*FG al.*

no pot significar sinó la natura humana.

Reconegut en el seu capteny com a home. L'arcaisme *capteny,* sense equivalent en la llengua actual, tradueix bé el σχῆμα grec, que vol dir hàbit o aparença externa. Aquesta frase, que en Vg. acaba el pensament anterior, en Gr. comença el següent, amb millor sentit.

8. — *Es rebaixà ell mateix.* No content del despullament abans descrit, el Verb encarnat es rebaixa fins a la mort en creu per obediència.

8-9. — La mort en creu de Jesucrist fou un acte d'obediència, per tal com, en enviar-lo el Pare al món perquè el redimís, li'n féu un manament formal. Per això Sant Pau en Rom. V, 19 el contraposa a l'acte de desobediència d'Adam. D'aquesta obediència del Crist ve la seva glòria i la nostra salvació.

9. — Glorificació incomparable del Crist. Si el *per això* es refereix a tot el que s'ha dit del Crist des del v. 6, com creuen alguns, aquesta glorificació és expressada ací ensems com a deguda per natura i com a conquerida per l'obediència. Si, com sembla més probable, es refereix només a les humiliacions descrites en els vv. 7 i 8 (el mateix contrast sembla indicar-ho), la glorificació és presentada només com un premi.

El sobreexalçà. Vg., prescindint de l'ὑπέρ, prefix del verb grec, tradueix simplement «l'exalçà».

10. — *Tot genoll es flecti.* Flectar el

en el seu capteny com a home, [8] es rebaixà ell mateix, tornat obedient
fins a la mort, i mort de creu. [9] I per això també Déu el sobreexalçà i li
féu do d'un nom que és sobre tot nom, [10] per tal que al nom de Jesús tot
genoll es flecti, dels de sobre el cel, dels de la terra i dels de sota terra,
[11] i tota llengua confessi que Jesucrist és Senyor, per a glòria de Déu Pare.

[12] Així, benamats meus, talment com sempre heu obeït, no sols en pre-
sència meva, ans molt més ara en la meva absència, amb temor i tremolor
acompliu l'obra de la vostra salvació; [13] car és Déu qui, per fer el seu
beneplàcit, obra en vosaltres el voler i l'obrar. [14] Feu totes les coses sense
murmuracions ni disputes, [15] a fi que sigueu irreprensibles i purs, fills de
Déu immaculats enmig d'una gènera rebeca i foraviada, entre la qual bri-
lleu com llumeners en el món, [16] retenint la paraula de vida, a lloança
meva per al dia de Crist, com no endebades vaig córrer, ni endebades
vaig afanyar-me. [17] Però i si sóc vessat en libació damunt el sacrifici i
oblació de la vostra fe, me n'alegro i me'n congratulo amb tots vosaltres:
[18] igual també vosaltres alegreu-vos i congratuleu-vos amb mi.

3. De la missió dels collaboradors de Pau

[19] Espero en el Senyor Jesucrist d'enviar-vos prompte Timoteu perquè
jo també tregui bon coratge sabent les vostres coses. [20] Perquè no tinc

8, Hbr. II, 9. 10 s., Is. XLV, 23; Rom. XIV, 11. 14, I Ptr. IV, 9. 15, Dt. XXXII, 5. 16, Is. XLIX, 4; Gal. II, 2. 17, II Tim. IV, 6. 18, Inf. III, 1; IV, 4. 19, Act. XVI, 1.

genoll era ja entre els antics una actitud d'adoració. Flectar-lo, doncs, al nom de Jesús, equival a reconèixer-lo per Déu.

Dels de sota terra. Aquesta expressió tant es pot referir als dimonis com als morts en general.

11. — *I tota llengua confessi.* Aquest passatge és una citació implícita d'Is. XLV, 23.

Que Jesucrist... La resta d'aquest verset presenta una notable diferència amb la versió de Vg. L'objecte directe de la confessió de tota llengua és que Jesús és Senyor, essent la glòria del Pare el seu resultat final. Vg., en canvi, dóna a entendre que és directament la igualtat de la glòria de Jesucrist amb la del Pare.

12-13. — És difícil l'enllaç lògic entre aquests dos versets. El beneplàcit de Déu, que obra en nosaltres el voler i l'obrar, no pot produir temor i tremolor en el fidel que malda per la seva salvació. El P. Prat proposa que l'èmfasi es faci caure, no pas sobre *temor i tremolor*, simple incís, sinó sobre *acompliu.* Així el sentit seria que cal treballar amb zel per la nostra salut, per tal com Déu mateix treballa per ella. Tot l'efecte és ensems de Déu com a causa primera i de l'home com a causa segona.

14. — *Ni disputes.* «Ni vacillacions», tradueix menys literalment Vg.

15. — *Enmig d'una gènera rebeca.* Allusió al passatge de Dt. XXXII, 5.

Entre la qual. «Entre els quals», al peu de la lletra, per tal com l'Apòstol empra aquí una de les construccions anomenades *ad sensum.*

16. — *Vaig córrer.* L'Apòstol torna a emprar la metàfora treta de les carreres de l'estadi.

γνησίως τὰ περὶ ὑμῶν μεριμνήσει· [21] οἱ πάντες γὰρ τὰ ἑαυτῶν ζητοῦ-
σιν, οὐ τὰ Χριστοῦ Ἰησοῦ. [22] τὴν δὲ δοκιμὴν αὐτοῦ γινώσκετε, ὅτι ὡς
πατρὶ τέκνον σὺν ἐμοὶ ἐδούλευσεν εἰς τὸ εὐαγγέλιον. [23] Τοῦτον μὲν
οὖν ἐλπίζω πέμψαι ὡς ἂν ἀπίδω τὰ περὶ ἐμὲ ἐξαυτῆς· [24] πέποιθα δὲ
ἐν κυρίῳ ὅτι καὶ αὐτὸς ταχέως ἐλεύσομαι.

[25] Ἀναγκαῖον δὲ ἡγησάμην Ἐπαφρόδιτον τὸν ἀδελφὸν καὶ συνεργὸν
καὶ συστρατιώτην μου, ὑμῶν δὲ ἀπόστολον καὶ λειτουργὸν τῆς χρείας
μου, πέμψαι πρὸς ὑμᾶς, [26] ἐπειδὴ ἐπιποθῶν ἦν πάντας ὑμᾶς, καὶ ἀδη-
μονῶν, διότι ἠκούσατε ὅτι ἠσθένησεν. [27] καὶ γὰρ ἠσθένησεν παραπλή-
σιον θανάτῳ· ἀλλὰ ὁ θεὸς ἠλέησεν αὐτόν, οὐκ αὐτὸν δὲ μόνον ἀλλὰ
καὶ ἐμέ, ἵνα μὴ λύπην ἐπὶ λύπην σχῶ. [28] σπουδαιοτέρως οὖν ἔπεμψα
αὐτόν, ἵνα ἰδόντες αὐτὸν πάλιν χαρῆτε κἀγὼ ἀλυπότερος ὦ. [29] προσ-
δέχεσθε οὖν αὐτὸν ἐν κυρίῳ μετὰ πάσης χαρᾶς, καὶ τοὺς τοιούτους
ἐντίμους ἔχετε, [30] ὅτι διὰ τὸ ἔργον Χριστοῦ μέχρι θανάτου ἤγγισεν πα-
ραβολευσάμενος τῇ ψυχῇ, ἵνα ἀναπληρώσῃ τὸ ὑμῶν ὑστέρημα τῆς πρός
με λειτουργίας.

4. De fvga ivdaizantivm

(C. III.) [1] Τὸ λοιπόν, ἀδελφοί μου, χαίρετε ἐν κυρίῳ. τὰ αὐτὰ
γράφειν ὑμῖν ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνηρόν, ὑμῖν δὲ ἀσφαλές.

[2] Βλέπετε τοὺς κύνας, βλέπετε τοὺς κακοὺς ἐργάτας, βλέπετε τὴν
κατατομήν. [3] ἡμεῖς γάρ ἐσμεν ἡ περιτομή, οἱ πνεύματι θεοῦ λατρεύον-

21 ⟩ ιησ. χριστ. ℵACDEFGP *al.* lat^pler sy || 22 εν τοις δεσμοις του ευαγγελιου *C* || 24 *fin.*] + προς υμας ℵ*ACP *al. f Ambrosiast vg* sy^p || 26 υμας] + ιδειν ℵ*ACDE *al. sy* || 30 χριστ.] κυριου ℵ *AP 17 al.* sy^h, *om. C* || παραβουλευσ. *CKLP al.* || III. 3 θεω *D*P al. ef vg sy*

22. — *Però ja coneixeu.* En indicatiu, no en imperatiu, com llegim en la versió de Vg.

24. — *Vindré aviat.* Sant Pau recobrà la seva llibertat, i res no impedeix de creure que visità altre cop els filipencs, bo i complint la prometença feta.

25. — *El meu germà...* Remarquem la gradació que aquí empra l'Apòstol i que ja havia cridat l'atenció de Sant Joan Crisòstom.

26. — *I estava aclaparat de tristesa.* El mot ἀδημονῶν, usat també en el passatge on es parla de l'agonia de Jesucrist, expresa una tristesa pregona.

30. — *Havent-se jugat la vida.* Alguns manuscrits porten παραβουλευσάμενος en lloc de παραβολευσάμενος, que significa, «no mirant per la vida».

1. — *Altrament.* L'expressió τό λοιπὸν sol ésser emprada per l'Apòstol cap al final de les seves epístoles. Aquesta devia ésser aquí la intenció de l'Apòstol, qui, tanmateix, es devia repensar, com molts opinen, davant la conveniència de repetir certs amonestaments.

Escriure-us les mateixes coses. ¿Quines coses? Les pertocants, sembla, als doctors judaïtzants. Sant Tomàs veu aquí una allusió als amonestaments fets abans de viva veu per l'Apòstol als des-

ningú tan concorde amb mi que sincerament passi ànsia de les vostres
coses; [21] car tots cerquen el seu interès, no el de Jesucrist. [22] Però ja
coneixeu la seva prova, que com un fill amb el pare, es posà amb mi al
servei de l'evangeli. [23] Doncs aquest espero enviar tot d'una que albiraré
com tomben les meves coses: [24] però confio en el Senyor que jo també
vindré aviat.

[25] I he cregut necessari de trametre-us Epafrodit, el meu germà i coope-
rador i company de lluites, i enviat vostre i servent per a la meva neces-
sitat, [26] per tal com us enyorava a tots vosaltres i estava aclaparat de
tristesa, perquè havíeu sentit a dir que estava malalt. [27] I realment ho va
estar fins a punt de morir: però Déu en tingué misericòrdia, i no sols
d'ell, ans també de mi, perquè no tingués tristesa sobre tristesa. [28] L'he
enviat, doncs, més cuitosament, a fi que, veient-lo de nou, us alegreu i jo
estigui més sense tristesa. [29] Acolliu-lo, doncs, en el Senyor amb tot goig
i tingueu en honor tals homes, [30] car per l'obra de Crist arribà fins a la
vora de la mort, havent-se jugat la vida per tal d'acomplir el que us man-
cava en el vostre obsequi envers mi.

4. CAL GUARDAR-SE DELS JUDAÏTZANTS

(C. III.) [1] Altrament, germans meus, alegreu-vos en el Senyor. Es-
criure-us les mateixes coses per a mi no és penós, però per a vosaltres és
profitós.

[2] Guardeu-vos dels gossos, guardeu-vos dels mals treballadors, guar-
deu-vos de la mutilació. [3] Perquè la circumcisió som nosaltres, els qui

21, I Cor. XIII, 5. 22, I Tim. I, 2. 30, I Cor. XVI, 17. 1, Sup. II, 18; Inf. IV, 4.

tinataris d'aquesta lletra, ço que no sembla probable.

És profitós. El mot grec es tradueix millor per *profitós* que no pas per *necessari,* com fa Vg.

2.— *Guardeu-vos...* Remarquem com guanya la frase en energia amb la triple repetició d'aquest verb.

Tres qualificatius ben durs dels judaïtzants. El de *gossos* és emprat sovint en la Sagrada Escriptura: (I Sm. XXIV, 15; II Sm. XVI, 9: Mt. VII, 6, etc.) i expressa l'audàcia i la impuresa; el de *mals treballadors* assenyala el resultat funest de llur activitat. El darrer forma en grec un joc de mots sarcàstic impossible de traduir, entre la περιτομή (circumcisió) esmentada tot seguit, al vers següent, i la κατατομή d'aquest verset que vol dir simplement tallada. El que abans era un ritu sagrat ara és una tallada vulgar que equival a una vana mutilació.

3. — *Perquè la circumcisió som nosaltres.* Segueix el joc de mots. Ells són la *mutilació,* nosaltres som la *circumcisió,* perquè tot el valor d'aquest ritu radicava en el seu simbolisme de la mor-

τες καὶ καυχώμενοι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ καὶ οὐκ ἐν σαρκὶ πεποιθότες,
4 καίπερ ἐγὼ ἔχων πεποίθησιν καὶ ἐν σαρκί. Εἴ τις δοκεῖ ἄλλος πεποι-
θέναι ἐν σαρκί, ἐγὼ μᾶλλον· 5 περιτομῇ ὀκταήμερος, ἐκ γένους Ἰσραήλ,
φυλῆς Βενιαμίν, Ἑβραῖος ἐξ Ἑβραίων, κατὰ νόμον Φαρισαῖος, 6 κατὰ
ζῆλον διώκων τὴν ἐκκλησίαν, κατὰ δικαιοσύνην τὴν ἐν νόμῳ γενόμενος
ἄμεμπτος.

7 Ἀλλ' ἅτινα ἦν μοι κέρδη, ταῦτα ἥγημαι διὰ τὸν Χριστὸν ζημίαν.
8 ἀλλὰ μὲν οὖν γε καὶ ἡγοῦμαι πάντα ζημίαν εἶναι διὰ τὸ ὑπερέχον τῆς
γνώσεως Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου μου δι' ὃν τὰ πάντα ἐζημιώθην, καὶ
ἡγοῦμαι σκύβαλα εἶναι ἵνα Χριστὸν κερδήσω 9 καὶ εὑρεθῶ ἐν αὐτῷ, μὴ
ἔχων ἐμὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ νόμου, ἀλλὰ τὴν διὰ πίστεως Χριστοῦ,
τὴν ἐκ θεοῦ δικαιοσύνην ἐπὶ τῇ πίστει, 10 τοῦ γνῶναι αὐτὸν καὶ τὴν δύνα-
μιν τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ καὶ τὴν κοινωνίαν τῶν παθημάτων αὐτοῦ,
συμμορφιζόμενος τῷ θανάτῳ αὐτοῦ, 11 εἴ πως καταντήσω εἰς τὴν ἐξα-
νάστασιν τὴν ἐκ νεκρῶν.

12 Οὐχ ὅτι ἤδη ἔλαβον ἢ ἤδη τετελείωμαι, διώκω δὲ εἰ καὶ καταλάβω,
ἐφ' ᾧ καὶ κατελήφθην ὑπὸ Χριστοῦ Ἰησοῦ. 13 ἀδελφοί, ἐγὼ ἐμαυτὸν
οὔπω λογίζομαι κατειληφέναι· ἓν δέ, τὰ μὲν ὀπίσω ἐπιλανθανόμενος
τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος, 14 κατὰ σκοπὸν διώκω εἰς τὸ βρα-
βεῖον τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. 15 Ὅσοι οὖν
τέλειοι, τοῦτο φρονῶμεν· καὶ εἴ τι ἑτέρως φρονεῖτε, καὶ τοῦτο ὁ θεὸς
ὑμῖν ἀποκαλύψει· 16 πλὴν εἰς ὃ ἐφθάσαμεν, τῷ αὐτῷ στοιχεῖν. 17 Συμμι-

6 ζηλος ℵ*ABD*FG || διωκ. εκκλ. θεου FG *Aug Ambrosiast vg* || 7 *om.* αλλ ℵ*AG 17 *d e Lucif* || 8) ιησ. χρ. AKP *al. f vg sy*p || *om.* ειναι ℵ*BD*FG 17 *lat sy*p || 12 ελαβ.] + η ηδη δεδικαιωμαι D*EF(G) || *om.* και 1° ℵ*D*E*FG *Tert Hil Vict al.* || *om.* ιησου BD*E*FG *al. Tert Hil Vict* || 13 ουπω] ου BEFGKL *al. Tert Vict vg sy* || 14 της ανεγκλησιας *Tert Orig* || 15 φρονουμεν ℵL *al.* || 16 τω αυτ. στοιχ.] το αυτο φρονειν τω αυτω κανονι στοιχεν DE(FG) *al. vg*

tificació del cor i la fervor del culte de Déu. Nosaltres, que tenim aquestes qualitats, som els veritables circumcisos.

Els qui en esperit colem Déu. L'original presenta algunes variants. Vg. tradueix: «Els qui servim Déu en esperit».

5.—*Hebreu, fill d'hebreus,* això és descendent de pares que no solament eren hebreus, ans encara conservaven el costum de parlar la llengua nacional, a diferència dels jueus hellenistes que se servien del grec i ni tan sols sabien llegir la Bíblia en hebreu.

7. — *Les coses que m'eren guany.* Les que acaba d'enumerar: descendència de la més pura sang jueva, circumcisió, irreprensibilitat en el compliment de la Llei. Ara les considera pèrdua *pel Crist,* del qual l'allunyaven. I no solament aquestes, sinó totes les coses d'ací baix té per rebuig, per tal de guanyar el Crist.

8. — *Sobreeminència de la coneixença.* Vg. tradueix lliurement: «l'eminent coneixença».

9. — *Per la fe de Crist.* Vg.: «Per la fe de Crist Jesús».

L'oposició no és entre la justícia que fa just l'home i la justícia amb què és just Déu, sinó entre la justícia entesa en sentit humà, o legal (de la Llei mosaica), i la justícia que va de Déu a l'home, fundada en la fe.

en esperit colem Déu i ens gloriegem en Crist Jesús i no confiem en la
carn, 4 per bé que jo puc tenir confiança en la carn. Si algun altre creu
confiar en la carn, jo més: 5 circumcidat en tenir vuit dies, del llinatge
d'Israel, tribu de Benjamí, hebreu fill d'hebreus, respecte a la llei, fariseu,
6 respecte al zel, perseguidor de l'església, segons la justícia de la llei, ha-
vent estat irreprensible.

7 Però les coses que m'eren guany, pel Crist vaig reputar-les pèrdua.
8 I més encara, totes les coses reputo ésser pèrdua, a causa de la sobre-
eminència de la coneixença de Crist Jesús, el meu Senyor, pel qual he
sofert la pèrdua de totes les coses, i les tinc per rebuig, per tal de gua-
nyar el Crist, 9 i ésser trobat en ell no tenint la justícia meva que ve de
la llei, sinó la que és per la fe de Crist, la justícia que ve de Déu fundada
en la fe, 10 per tal de conèixer a ell i el poder de la seva resurrecció, i la
comunió de les seves passions, conformant-me amb la seva mort, 11 per
si d'alguna manera pervinc a la resurrecció d'entre els morts.

12 No és que ja ho hagi assolit, o que ja hagi esdevingut perfecte, però
encalço per si també copso allò per què vaig ésser copsat per Crist Jesús.
13 Germans, jo no penso pas haver-ho copsat: però una cosa *faig,* oblidat
del que resta enrera i estenent-me al que hi ha al davant, 14 corro vers la
fita, vers el premi de la sobirana vocació de Déu en Crist Jesús. 15 Així,
doncs, tots els que siguem perfectes tinguem aquest sentit, i si res sentiu
altrament, també això us revelarà Déu: 16 solament, allò a què hem arri-

5, Act. XXIII, 6; Rom. XI, 1. 6, Gal. I, 13 s. 9, Rom. X, 3 ss.; Gal. II, 16. 10, Gal. VI, 17. 16, Gal. VI, 16.

12. — *Per si també copso allò per què vaig ésser copsat per Crist Jesús.* El text grec té dues possibles interpretacions: la que donem nosaltres, gramaticalment més llisa i clara, i la dels Pares grecs, que entenen ἐφ' ᾧ en sentit de *perquè:* Encalço (l'ideal de perfecció) per si també el copso, *per tal com* jo he estat copsat per Jesucrist.

13. — Al·lusió evident a l'al·legoria de les carreres atlètiques de I Cor. IX, 24-27. Com el corredor, l'Apòstol no mira mai enrera, per tal de no tòrcer el camí, o ésser sorprès per accidents i obstacles. Així mateix en el camí envers la perfecció no hi pot haver repòs ni recança de cap mena.

Però una cosa faig. Faig no consta en l'original, però cal sobreentendre'l per tal que el text tingui sentit.

Estenent-me al que hi ha al davant. Expressió dramàtica que evoca l'embranzida de l'atleta en plena carrera de velocitat.

14. — *En Crist Jesús.* Cal referir aquests mots no als immediats, sinó al verb *corro.*

15. — *Si res sentiu altrament...* Condescendència amb els imperfets, que, prematurs per a aquesta doctrina, no la capeixen. Si tenen una altra manera de veure, Déu els il·luminarà sobre aquest afer.

16. — Vg. introdueix alguna variació en aquest verset. Els mots «idem sapiamus» són una addició atribuïble als copistes, i el mot «permaneamus» no correspon al grec στοιχεῖν, que significa avançar.

μηταί μου γίνεσθε, ἀδελφοί, καὶ σκοπεῖτε τοὺς οὕτω περιπατοῦντας
καθὼς ἔχετε τύπον ἡμᾶς. [18] πολλοὶ γὰρ περιπατοῦσιν οὓς πολλάκις
ἔλεγον ὑμῖν, νῦν δὲ καὶ κλαίων λέγω, τοὺς ἐχθροὺς τοῦ σταυροῦ τοῦ
Χριστοῦ, [19] ὧν τὸ τέλος ἀπώλεια, ὧν ὁ θεὸς ἡ κοιλία καὶ ἡ δόξα ἐν τῇ
αἰσχύνῃ αὐτῶν, οἱ τὰ ἐπίγεια φρονοῦντες. [20] ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα
ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, ἐξ οὗ καὶ σωτῆρα ἀπεκδεχόμεθα κύριον Ἰησοῦν
Χριστόν, [21] ὃς μετασχηματίσει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν σύμμορ-
φον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ δύνασθαι
αὐτὸν καὶ ὑποτάξαι αὐτῷ τὰ πάντα.

(C. IV.) [1] Ὥστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ καὶ ἐπιπόθητοι, χαρὰ καὶ
στέφανός μου, οὕτως στήκετε ἐν κυρίῳ, ἀγαπητοί.

5. De pace servanda

[2] Εὐοδίαν παρακαλῶ καὶ Συντύχην παρακαλῶ τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν
κυρίῳ. [3] ναὶ ἐρωτῶ καὶ σέ, γνήσιε σύζυγε, συλλαμβάνου αὐταῖς, αἵτινες
ἐν τῷ εὐαγγελίῳ συνήθλησάν μοι μετὰ καὶ Κλήμεντος καὶ τῶν λοιπῶν
συνεργῶν μου, ὧν τὰ ὀνόματα ἐν βίβλῳ ζωῆς. [4] Χαίρετε ἐν κυρίῳ
πάντοτε· πάλιν ἐρῶ, χαίρετε. [5] τὸ ἐπιεικὲς ὑμῶν γνωσθήτω πᾶσιν
ἀνθρώποις. ὁ κύριος ἐγγύς. [6] μηδὲν μεριμνᾶτε, ἀλλ' ἐν παντὶ τῇ
προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει μετὰ εὐχαριστίας τὰ αἰτήματα ὑμῶν γνωρι-
ζέσθω πρὸς τὸν θεόν. [7] καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ ἡ ὑπερέχουσα πάντα
νοῦν φρουρήσει τὰς καρδίας ὑμῶν καὶ τὰ νοήματα ὑμῶν ἐν Χριστῷ
Ἰησοῦ.

21 ημων] + εις το γενεσθαι αυτο *EKLP al. Vict Aug sy* || IV. 1 αγαπ. 2°] + μου *B 17 sy*[p], *om. D 108 e Vict* || 7 θεου] χριστου *A Ambr sy*[hm] || νοημ.] σωματα *F*[gr]*G d e Vict al.*

17. — *A nosaltres.* Beelen remarca que aquest pronom pot afectar Sant Pau i Timoteu junts, o bé només l'Apòstol.

20. — *Ciutadania.* Més exacte que no pas «conuersatio», això és, vida, com llegim en la versió de Vg.

2. — *Evòdia .. Sintiquè.* Alguns intèrprets cregueren que es tractava de dos esposos. La majoria, però, dels exegetes antics i moderns són de parer que es tracta de dues dames, probablement diaconesses de l'església de Filipos, i un xic enemistades entre elles.

3. — *Noble company de jou.* Tal és

bat, avancem segons això mateix. [17] Sigueu tots imitadors meus, ger-
mans, i observeu els qui caminen així, tal com ens teniu per model a
nosaltres. [18] Perquè en caminen molts, dels quals us parlava sovint, i
ara plorant us en parlo, enemics de la creu del Crist, [19] la fi dels quals és
la perdició, el déu dels quals és el ventre, i la glòria en la vergonya llur,
i tenen la pensa en les coses terrenes. [20] La nostra ciutadania, però,
és en el cel, d'on també dalegem per rebre com a salvador el Senyor Je-
sucrist, [21] el qual transformarà el cos de la nostra baixesa, esdevingut
conforme amb el cos de la seva glòria, segons la puixança amb què pot
fins subjectar-se totes les coses.
(C. IV.) [1] Així doncs, germans meus molt estimats i molt enyorats,
goig meu i corona meva, serveu-vos així en el Senyor, caríssims.

5. Cal servar la pau

[2] Exhorto Evòdia i exhorto Sintiquè de sentir el mateix en el Senyor.
[3] A tu també et prego, noble company de jou, ajuda-les, a elles que lluitaren
amb mi per l'evangeli junt amb Clement i els altres col·laboradors meus,
els noms dels quals són al llibre de la vida. [4] Alegreu-vos en el Senyor
sempre: altra vegada us diré: alegreu-vos. [5] Que la vostra mansuetud
sigui coneguda de tots els homes: el Senyor és prop. [6] No us angunieu
per res, ans en tota cosa, per l'oració i la pregària amb acció de gràcies,
les vostres peticions siguin conegudes davant el Senyor. [7] I la pau de
Déu que sobrepuja tota intel·ligència guardarà els vostres cors i les vostres
intel·ligències en Crist Jesús.

17, Inf. IV, 9; Gal. IV, 12. 18, Rom. XVI, 17; Gal. VI, 12. 19, II Ptr. II, 1. 1, Sup. I, 8; I Thes. II, 19. 2, Sup. II, 2. 3, Apc. XX, 15. 4, Sup. II, 18; III, 1; I Thes. V, 16.

la versió literal del text grec. Hom ignora a qui es refereix Sant Pau; Clement d'Alexandria cregué que al·ludia la seva pròpia muller, oblidant allò que l'Apòstol escriu en l'epístola I als de Corint. D'altres cregueren, que es tractava de l'espòs d'una de les dones esmentades en l'anterior verset, d'Epafrodit, o simplement d'un nom propi. — *Amb Clement.* Molts exegetes creuen que es tracta de Sant Clement, papa. L'Església sembla haver-se fet ressò d'aquesta opinió, en fer llegir aquest passatge en l'ofici i missa del Sant.

7.—*Guardarà.* Vg. tradueix «guardi».

EPILOGVS

(IV, 8 - 23)

8 Τὸ λοιπόν, ἀδελφοί, ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνά, ὅσα δίκαια, ὅσα
ἁγνά, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὔφημα, εἴ τις ἀρετὴ καὶ εἴ τις ἔπαινος, ταῦτα
λογίζεσθε· 9 ἃ καὶ ἐμάθετε καὶ παρελάβετε καὶ ἠκούσατε καὶ εἴδετε ἐν
ἐμοί, ταῦτα πράσσετε· καὶ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν.

10 Ἐχάρην δὲ ἐν κυρίῳ μεγάλως ὅτι ἤδη ποτὲ ἀνεθάλετε τὸ ὑπὲρ ἐμοῦ
φρονεῖν· ἐφ' ᾧ καὶ ἐφρονεῖτε, ἠκαιρεῖσθε δέ. 11 οὐχ ὅτι καθ' ὑστέρη-
σιν λέγω· ἐγὼ γὰρ ἔμαθον ἐν οἷς εἰμι αὐτάρκης εἶναι. 12 οἶδα καὶ τα-
πεινοῦσθαι, οἶδα καὶ περισσεύειν· ἐν παντὶ καὶ ἐν πᾶσιν μεμύημαι, καὶ
χορτάζεσθαι καὶ πεινᾶν, καὶ περισσεύειν καὶ ὑστερεῖσθαι. 13 πάντα
ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με. 14 πλὴν καλῶς ἐποιήσατε συγκοινωνή-
σαντές μου τῇ θλίψει. 15 οἴδατε δὲ καὶ ὑμεῖς, Φιλιππήσιοι, ὅτι ἐν
ἀρχῇ τοῦ εὐαγγελίου, ὅτε ἐξῆλθον ἀπὸ Μακεδονίας, οὐδεμία μοι
ἐκκλησία ἐκοινώνησεν εἰς λόγον δόσεως καὶ λήψεως εἰ μὴ ὑμεῖς μόνοι,
16 ὅτι καὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ ἅπαξ καὶ δὶς εἰς τὴν χρείαν μοι ἐπέμ-
ψατε. 17 οὐχ ὅτι ἐπιζητῶ τὸ δόμα, ἀλλ' ἐπιζητῶ τὸν καρπὸν τὸν πλεο-
νάζοντα εἰς λόγον ὑμῶν. 18 ἀπέχω δὲ πάντα καὶ περισσεύω· πεπλή-
ρωμαι δεξάμενος παρὰ Ἐπαφροδίτου τὰ παρ' ὑμῶν, ὀσμὴν εὐωδίας,
θυσίαν δεκτήν, εὐάρεστον τῷ θεῷ. 19 ὁ δὲ θεός μου πληρώσει πᾶσαν
χρείαν ὑμῶν κατὰ τὸ πλοῦτος αὐτοῦ ἐν δόξῃ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. 20 τῷ
δὲ θεῷ καὶ πατρὶ ἡμῶν ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

21 Ἀσπάσασθε πάντα ἅγιον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. 22 ἀσπάζονται ὑμᾶς
οἱ σὺν ἐμοὶ ἀδελφοί. ἀσπάζονται ὑμᾶς πάντες οἱ ἅγιοι, μάλιστα δὲ οἱ
ἐκ τῆς Καίσαρος οἰκίας.

23 Ἡ χάρις τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν. [ἀμήν].

8 επαιν.] + επιστημης *D*E*FG al.* || 13 με] + χριστω *E^grF^grGKLP al.* || 15 *om.* μονοι *A arm* || 16 *om.* εις *AD* 39 al. Vict* || χρ. μου *DELP al. g Ambrosiast Aug* || 18 υμων] + πεμφθεντα *FGd e Cypr Vict Ambrosiast vg* || 19 πληρωσαι *D*FG al. Vict Ambrosiast vg* || 20 *om.* των αιων. *KL al.* || 23 του πνευμ.] παντων *KL al. sy* || *om.* αμην *BFG 47 Vict*

8-9. — Tots els preceptes de la llei natural resten inclosos dintre aquestes recomanacions. Així la llei natural emboca en la cristiana, acomplint-se en perfecció i elevant l'home d'esclau d'una llei exterior a ell a seguidor espontani d'una perfecció sobrenatural pròpia dels fills de Déu.

8. — *Tot el que és pur.* No *sant,* com diu Vg., probablement per haver llegit ἅγια en lloc de ἁγνα.

Si cap virtut. El mot grec corresponent a *virtut* solament és usat quatre vegades en el Nou Testament. En els clàssics, ἀρετή designa un conjunt de qualitats morals d'ordre purament na-

EPÍLEG
(IV, 8 - 23)

8 Altrament, germans, tot el que és venerable, tot el que és just, tot el
que és pur, tot el que és ben reputat, si cap virtut i cap lloança, aquestes
coses penseu; 9 i el que aprenguéreu i rebéreu i sentíreu i veiéreu en mi,
això practiqueu, i el Déu de la pau serà amb vosaltres.

10 En gran manera m'he gojat en el Senyor que ja per fi ha reflorit
el vostre pensar en mi: que prou hi pensàveu, però no tenieu avinen-
tesa. 11 No ho dic pas per causa de necessitat, car he après d'acon-
tentar-me del que tinc. 12 Sé ésser en la migradesa i sé ésser en l'abun-
dància; en totes coses i en cadascuna he estat ensenyat: a saciar-me i a
famejar, a abundar i a mancar. 13 Tot ho puc en aquell qui em conforta.
14 Tanmateix, heu fet bé de participar de la meva tribulació. 15 I tam-
bé sabeu vosaltres, filipencs, que al principi de l'evangeli, quan vaig sortir
de Macedònia, cap església no es comunicà amb mi en afer de donar i
rebre, sinó vosaltres sols, 16 perquè fins a Tessalònica una i dues vegades
em trametéreu socors per a la meva necessitat. 17 No pas que jo recerqui
el do, ans cerco el fruit que es multipliqui a compte vostre. 18 Però tot ho
he rebut i tinc sobrança: estic curullat, havent rebut per Epafrodit el que
venia de vosaltres, aroma d'olor suau, hòstia acceptable, plaent a Déu.
19 I el meu Déu omplirà tota fretura vostra segons la seva riquesa, amb
glòria, en Crist Jesús. 20 Al Déu i Pare nostre la glòria per tots els segles
dels segles. Amén.

21 Saludeu tots els sants en Crist Jesús. 22 Us saluden els germans que
són amb mi. Us saluden tots els sants, majorment els de la casa de Cèsar.

23 La gràcia del Senyor Jesucrist amb el vostre esperit. Amén.

9, Sup. III, 17; Rom. XV, 33; I Thes. V, 23. 13, I Tim. I, 12. 15, I Cor. IX, 15; II Cor. XI, 9. 18, Rom. XII, 1; Eph. V, 2. 21, Gal. I, 2. 22, Sup. I, 13. 23, Gal. VI, 18.

tural; però el Cristianisme eixamplà l'abast d'aquest significat estenent-lo a les qualitats sobrenaturals.

10. — *Ha reflorit.* Remarquem com és de poètica aquesta imatge manlleva-da a l'arbre que torna a brotar i a treu-re florida en haver passat l'hivern.

19. — *Omplirà.* Alguns manuscrits grecs i els intèrprets orientals llegeixen *omplí* com Vg. Però la majoria dels manuscrits i les edicions recents prefereixen la lliçó que nosaltres transcrivim.

Tota fretura. Tot desig, segons versió de Vg.

22. — *Els de la casa de Cèsar.* L'Apòstol no designa amb aquests mots els membres de la família imperial, sinó els esclaus, els lliberts, els servents i alguns funcionaris. El palau imperial no fou envaït del tot per la fe cristiana fins tres segles més tard.

LLETRA ALS COLOSSENCS

NOTÍCIA PRELIMINAR

Els destinataris

Colossos era una vila petita, però molt antiga i il·lustre, de la Frígia major, banyada pel Licus, prop de Laodicea i de Hieràpolis. És ja celebrada com a pròspera per Herodot[1] i com a una de les més cèlebres per Plini el Vell.[2] Castigada per un gran terratrèmol l'any 60 de la nostra Era, minvà molt d'importància, fins que, durant els segles VII i VIII, fou destruïda pels sarraïns a diverses tongades.

En cap de les dues excursions apostòliques que féu Sant Pau a la regió de la Frígia, al començament del segon viatge i del tercer,[3] no visità la ciutat de Colossos, puix que ell mateix diu que els colossencs, com els laodicencs, no l'havien vist mai *en carn*.[4] El fundador d'aquesta església es creu generalment que fou Epafras. Sembla, però, que Epafras, junt amb Filemon, foren convertits per Sant Pau, junt amb altres colossencs, quan l'Apòstol feia la gran predicació d'Efes, refermada per tants miracles que la paraula de Déu arribà a orelles de tots els habitants de l'Àsia.[5] Tornat a Colossos, Epafras hi expandí la Bona Nova i esdevingué «ministre fidel de Jesucrist».[6] Així l'església de Colossos comparteix amb la de Roma l'excepcionalitat d'ésser una església no fundada per Pau a la qual el gran Apòstol envià una de les seves Lletres.

L'església colossenca era formada en gran majoria de cristians procedents de la gentilitat[7] i una petita minoria judeo-cristians,[8] altrament no s'explicaria com hi haurien pogut prendre els errors judaïtzants.

Les circumstàncies de temps i de lloc en què fou escrita aquesta Lletra

[1] Herodot, VII, 30.
[2] *Hist. Nat.* V, 32, 41.
[3] *Act.* XVI, 6; XVIII, 23.
[4] *Col.* II, 1.
[5] *Act.* XIX, 10.
[6] *Col.* I, 7; IV, 12, 13.
[7] I, 21, 27; II, 13; III, 6-7.
[8] II, 11, 14, 16.

són prou conegudes pel que resta dit en la *Notícia preliminar* a la Lletra als Efesins sobre les Lletres de la Captivitat. Ací bastarà d'afegir que Epafras anà a Roma mentre Pau estava empresonat, i havent-lo visitat (si és que no hi anà expressament per a això), li exposà la situació de la cristiandat de Colossos i el perill que l'amenaçava de part dels falsos doctors. És per conjurar aquest perill que Sant Pau escriu la Lletra, de la qual, junt amb les Lletres als Efesins i a Filemon, fou portador Tíquic, acompanyat d'Onèsim. Epafras restà a Roma amb l'Apòstol.[1]

Contingut i divisió

Malgrat la gran semblança d'aquesta Lletra amb l'adreçada als Efesins, de la qual no sembla de vegades més que un resum, o una primera redacció esquemàtica, talment com s'esdevé en les Lletres als Gàlates i als Romans, es pot assenyalar com a tema principal de la nostra la primacia del Crist, estudiat en relació amb Déu, amb les creatures i amb l'Església, així com el de la Lletra als Efesins era, com ja s'ha dit, l'estudi de l'Església en tant que cos místic de Jesucrist. Tenim, doncs, una Lletra cristològica. El Crist hi és presentat com a cap de tots els éssers espirituals i materials, que els recapça tots i en fa un conjunt harmònic. És el llaç entre Déu i el món tant sobrenatural com natural. L'altitud d'aquest tema, tenint en compte l'estil densíssim i ardent de Sant Pau, a desgrat de la seva obscuritat i incoherència aparents, ja ens fa preveure una obra d'una importància extraordinària.

La seva semblança amb la Lletra als Efesins ha estat molt estudiada, comentada i fins exagerada. Passen de vint-i-cinc les frases semblants, de vegades idèntiques, que es troben en ambdues Lletres, i àdhuc es pot assegurar que quasi tot el capítol primer dels Colossencs es podria refer amb frases extretes d'ací d'allà de l'altra Lletra. Hom diria que la dels Colossencs serví de canemàs de la dels Efesins, ço que suposaria una prioritat de composició.

Tanmateix, hi ha altres diferències, sense l'assenyalada. La dels Colossencs té un to polèmic molt sostingut, caràcter del tot absent de la dels Efesins, que és una dissertació pacífica. La dels Efesins, ja hem vist que no té cap color local ni cap to personal, ben al contrari de la dels Colossencs: així, per exemple, l'acció de gràcies en *Eph.* I, 3-14 es refereix als beneficis reportats al món pel Cristianisme, mentre que en *Col.* I, 3-8 es desplega sobre les excel·lents disposicions dels cristians de Colossos. Són, doncs, dues Lletres distintes i és ben inútil el treball que

[1] *Col.* IV, 12; *Philem.* 23.

es prenen els crítics racionalistes, emportats per una passió apriorística, per a determinar quina de les dues és obra d'un falsari plagiador.

La divisió que hem adoptat, que és, poc més o menys, la seguida per tots els comentaristes, la distribueix de la següent manera:

Després de l'EXORDI (I, 1-14), que conté la inscripció, l'acció de gràcies i els vots pel progrés espiritual dels colossencs, ve la PRIMERA PART, que conté ensenyaments teòrics (I, 15-II, 23) dividida en dues seccions.

La primera tracta de l'*Excel·lència de Crist* (I, 15-23) i conté un sol paràgraf.

La segona tracta de l'*Evangeli de Crist* i conté dos paràgrafs:

1. Pau anuncia l'Evangeli de Crist als gentils.

2. El defensa dels heretges.

La SEGONA PART (III, 1-IV, 1) conté *Ensenyaments bràctics* i consta de dos paràgrafs:

1. *Preceptes generals* sobre l'elevació d'esperit, la mortificació i l'exercici de les virtuts pròpies de l'home regenerat.

2. *Preceptes especials* sobre els deures dels cònjuges, de fills i pares, de servents i senyors.

Ve per fi l'EPÍLEG (IV, 2-18), en què recomana l'oració contínua i la prudència en l'obrar, explica la missió de Tíquic envers ells i tramet les salutacions de costum.

Quant a l'autenticitat, basta dir que aquesta Lletra frueix dels mateixos testimoniatges — que comencen en els Pares Apostòlics Clement Romà, Ignasi i Policarp — que les Lletres anteriorment estudiades, i que els forceigs que fan els crítics racionalistes per trobar raons de negar-la es desfan ells amb ells amb contradicció mútua, senyal que la conclusió que volen apuntalar és falsa. Uns diuen, per exemple, que aquesta Lletra és un capbreu, fet per un falsari, de la dels Efesins, mentre altres diuen que la dels Efesins és un capbreu d'aquesta.

D'altra banda, és cosa positiva que, àdhuc entre els racionalistes, la persuasió de l'autenticitat d'aquesta Lletra va guanyant terreny.

ΠΡΟΣ ΚΟΛΟΣΣΑΕΙΣ

EXORDIVM

(I, 1 - 14)

(C. I.) [1] Παῦλος ἀπόστολος Χριστοῦ Ἰησοῦ διὰ θελήματος θεοῦ καὶ
Τιμόθεος ὁ ἀδελφὸς [2] τοῖς ἐν Κολοσσαῖς ἁγίοις καὶ πιστοῖς ἀδελφοῖς ἐν
Χριστῷ· [3] χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν.

Εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ καὶ πατρὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ
πάντοτε περὶ ὑμῶν προσευχόμενοι, [4] ἀκούσαντες τὴν πίστιν ὑμῶν ἐν
Χριστῷ Ἰησοῦ καὶ τὴν ἀγάπην ἣν ἔχετε εἰς πάντας τοὺς ἁγίους [5] διὰ
τὴν ἐλπίδα τὴν ἀποκειμένην ὑμῖν ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἣν προηκούσατε ἐν
τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας τοῦ εὐαγγελίου [6] τοῦ παρόντος εἰς ὑμᾶς, καθὼς
καὶ ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ ἐστὶν καρποφορούμενον καὶ αὐξανόμενον καθὼς
καὶ ἐν ὑμῖν, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἠκούσατε καὶ ἐπέγνωτε τὴν χάριν τοῦ θεοῦ
ἐν ἀληθείᾳ· [7] καθὼς ἐμάθετε ἀπὸ Ἐπαφρᾶ τοῦ ἀγαπητοῦ συνδούλου
ἡμῶν, ὅς ἐστιν πιστὸς ὑπὲρ ὑμῶν διάκονος τοῦ Χριστοῦ, [8] ὁ καὶ δηλώσας
ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἀγάπην ἐν πνεύματι. [9] Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς, ἀφ' ἧς
ἡμέρας ἠκούσαμεν, οὐ παυόμεθα ὑπὲρ ὑμῶν προσευχόμενοι καὶ αἰτούμε-
νοι ἵνα πληρωθῆτε τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ θελήματος αὐτοῦ ἐν πάσῃ σοφίᾳ

I. 1) ιησ. χρ. *D^gr E^gr K al. sy^p* || 2 κολοσσαεις *D*E*, κολασσαις *KP al.* || χριστ.] + ιησου *AD*E*FG al. Ambrosiast vg* || *fin.*] + και κυριου ιησου χριστου *ℵACFG al.* || 3 και] τω *D*FG*, *om. BC** || *om.* χριστ. *B* || 4 *om.* ην εχ. *B* || 6 κοσμ.] + και *FGKL al. de vg sy* || *om.* και αυξ. *K al.* || 7 υπερ ημων *ℵ*ABD^gr F^gr G al. Ambrosiast* || 9 *om.* και αιτ. *BK al.*

2. — *A Colossos.* Ciutat molt antiga de la Frígia, al sud-est de l'Àsia Menor, prop de Laodicea. La seva església constava, gairebé en tota la seva totalitat, de fidels provinents del paganisme.

3. — *Donem gràcies.* Sant Pau empra sovint el plural parlant només d'ell. Aquí sembla que es refereix a ell i a Timoteu.

A Déu i Pare del Senyor nostre Jesu-

LLETRA ALS COLOSSENCS

EXORDI

(I, 1-14)

(C. I.) [1] Pau, apòstol de Jesucrist per voluntat de Déu, i Timoteu, el germà, [2] als sants i fidels germans en Crist que són a Colossos: [3] gràcia a vosaltres i pau de Déu Pare nostre.

Donem gràcies a Déu i Pare del Senyor nostre Jesucrist, sempre pregant per vosaltres, [4] puix que hem hagut esment de la vostra fe en Crist Jesús i de la caritat que teniu envers tots els sants, [5] per raó de l'esperança que us és reservada en els cels, la qual havíeu ja sentit en la paraula de la veritat de l'evangeli, [6] que ha arribat fins a vosaltres, tal com també a tot el món, fructificant i creixent mateix que en vosaltres, des del dia que la sentíreu i coneguéreu la gràcia de Déu en veritat, [7] com aprenguéreu d'Epafras, el car conservent vostre, el qual és fidel ministre del Crist en favor de vosaltres, [8] el qual també ens ha manifestat la vostra caritat en esperit. [9] Per això també nosaltres, des del dia que ho oírem, no parem de pregar per vosaltres i de demanar que sigueu omplerts del ple coneixement

1, Eph. i, 1. 3, Phil. i, 3. 4 s., Eph. i, 15 s.; Philem. 5. 5, II Cor. vi, 7; Eph. i, 13. 7, Inf. iv, 12. 9, Eph. i, 8.

crist. Alguns manuscrits grecs ometen la conjunció *i.*

Sempre. Estius opina que aquest adverbi afecta la locució *donem gràcies,* no el gerundi *pregant.*

4. — *Puix que hem hagut esment.* El grec empra l'aorist i no el participi present de la Vg.

5. — *En la paraula de la veritat de l'evangeli.* El mot *evangeli* tant pot dependre del substantiu que el precedeix, com ésser una aposició.

7.—*Com aprenguéreu d'Epafras.* Hom dedueix d'aquest verset que Sant Pau no evangelitzà personalment els colossencs. Fou Epafras el primer que els anuncià el Crist, havent estat, segons tradició, el primer bisbe de Colossos.

καὶ συνέσει πνευματικῇ, [10] περιπατῆσαι ἀξίως τοῦ κυρίου εἰς πᾶσαν
ἀρεσκίαν, ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ καρποφοροῦντες καὶ αὐξανόμενοι τῇ
ἐπιγνώσει τοῦ θεοῦ, [11] ἐν πάσῃ δυνάμει δυναμούμενοι κατὰ τὸ κράτος
τῆς δόξης αὐτοῦ εἰς πᾶσαν ὑπομονὴν καὶ μακροθυμίαν, μετὰ χαρᾶς
[12] εὐχαριστοῦντες τῷ πατρὶ τῷ ἱκανώσαντι ὑμᾶς εἰς τὴν μερίδα τοῦ
κλήρου τῶν ἁγίων ἐν τῷ φωτί· [13] ὃς ἐρύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ
σκότους καὶ μετέστησεν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ,
[14] ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν, τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν·

10 περιπ.] + υμας *EKLP al. arm* || εις την επιγνωσιν *KL al.* || 12 ευχ.] + αμα *B* || τω θεω πατρι ℵ *37 fg fuld syp* || ικανωσ.] καλεσαντι *D*FG(B)* || 14 εσχομ. *B*

10.—*Digna del Senyor*. Vg. tradueix: «Digna de Crist» probablement per involuntari error dels copistes.

11. — *Enrobustits en tota fortitud*. El text grec ofereix una colpidora paranomàsia: ἐν πάσῃ δυνάμει δυναμούμενοι.

Amb goig. Molts intèrprets i moltes edicions de la Vg. refereixen aquests mots al verset següent.

de la seva voluntat en tota saviesa i intel·ligència espiritual, 10 perquè
camineu d'una manera digna del Senyor, agradant-li en tot, llevant fruit
en tota obra bona i creixent en el coneixement de Déu, 11 enrobustits en
tota fortitud segons el poder de la seva glòria per a tota paciència i longa-
nimitat amb goig, 12 donant gràcies al Pare que us ha fet capaços de parti-
cipar en l'herència dels sants en la llum, 13 el qual ens arrabassà de la
potestat de les tenebres i ens transportà al regne del Fill del seu amor,
14 en qui tenim la redempció, el perdó dels pecats,

10, Eph. IV, 1; I Thes. II, 12. 14, Eph. I, 7.

12. — *Donant gràcies al Pare.* Vg. i alguns manuscrits grecs porten: «Donant gràcies a Déu Pare.»

13. — En aquest verset *el regne* significa l'Església militant.

14. — *La redempció.* «La redempció per la seva sang», diu Vg. Tanmateix, aquests darrers mots manquen en gairebé tots els manuscrits grecs i en molts de llatins. Probablement, és una addició manllevada al passatge de la Lletra als Efesins, I, 7.

PARS PRIOR

INSTITVTIO THEORETICA

(I, 15 - II, 23)

I. DE EXCELLENTIA CHRISTI

(I, 15 - 23)

15 Ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου, πρωτότοκος πάσης κτίσεως,
16 ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς
γῆς, τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε θρόνοι εἴτε κυριότητες εἴτε ἀρχαὶ
εἴτε ἐξουσίαι· τὰ πάντα δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται· 17 καὶ
αὐτός ἐστιν πρὸ πάντων καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκεν, 18 καὶ αὐτὸς
ἐστιν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος, τῆς ἐκκλησίας· ὅς ἐστιν ἀρχή, πρωτότο-
κος ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα γένηται ἐν πᾶσιν αὐτὸς πρωτεύων, 19 ὅτι ἐν

15. — *Imatge de Déu, l'invisible.* La relació personal del Verb amb el Pare consisteix a ésser-ne imatge intel·lectual d'adequació perfecta, que arriba a la consubstancialitat, com a terme que és de la intel·lecció per la qual el Pare es coneix a si mateix i tota altra cosa real i possible. — En llenguatge paulí, Déu és el Pare, a qui el caràcter d'invisible convé en tant que Déu, i també en tant que Pare, com atribut personal i incomunicable, en virtut del qual el Pare, Déu i principi de tota processió divina, envia les altres Persones i no és enviat per elles.—*Primogènit de tota creatura.* No perquè sigui la primera creada per Déu, segons la interpretació arriana, sinó perquè és més excel·lent que totes les creatures, puix que per ell foren creades totes i és abans que totes, segons es diu en els vv. següents.

16. — Vegeu la nota a Eph. I, 21. Allí són esmentades les *virtuts* que manquen aquí; en canvi aquí s'afegeixen els *trons.* Sant Pau, en totes les seves lletres, no arriba a esmentar totes les jerarquies angèliques, ni ens diu un mot sobre llur natura o caràcter distintiu, curós com és solament d'establir llur subordinació al Crist com a Creador i Cap de totes elles.

16-17. — *Per ell* denota la causa eficient; *per a ell,* la causa final; *en ell,* la causa exemplar.

PRIMERA PART

ENSENYAMENTS TEÒRICS

(I, 15 - II, 23)

I. EXCELLÈNCIA DE CRIST

(I, 15 - 23)

15 el qual és imatge de Déu, l'invisible, primogènit de tota creatura,
16 car en ell foren creades totes les coses, les del cel i les de la terra, les
visibles i les invisibles, siguin trons, siguin dominacions, siguin principats,
siguin potestats: totes les coses per ell i per a ell foren creades; 17 i ell és
abans que totes i totes en ell subsisteixen, 18 i ell és el cap del cos de l'Es-
glésia, i ell és principi, primogènit d'entre els morts, per tal que en tota
cosa ell primegi, 19 perquè en ell plagué que habités tota la plenitud, 20 i

15, II Cor. IV, 4. **16**, Io I, 3; Eph. I, 21. **18**, I Cor. XV, 20; Eph. I, 22; Apc. I, 5. **19**, Inf. II, 9; Eph. I, 23; II, 16.

16-18. — Del mateix Crist s'afirmen qualitats pròpies de Déu i de l'home, per raó de la unitat de persona a qui poden ésser atribuïdes propietats i operacions d'ambdues natures, en virtut del que els teòlegs anomenen comunició d'idiomes. De Déu: *totes les coses per ell i per a ell foren creades* (v. 16). De l'home, vida terrestre: *ell és el cap del cos de l'església* (v. 18). De l'home, vida gloriosa: *ell és principi, primogènit d'entre els morts* (v. 18). Vegeu també Phil. II, 6, 7, 9; II Cor. VIII, 9; Rom. I, 3, 4; Col. II, 9, 10.

18. — La primacia de Crist en l'ordre natural és afirmada ací de l'ordre sobrenatural de la gràcia, en el qual el Crist primeja, com a cap i com a primogènit entre els ressuscitats. Aquesta expressió podria ésser considerada com la tesi que és desenrotllada en tota aquesta Lletra.

19. — *Plagué.* A Déu, esmentat en el verset 15. Cap altre complement d'aquest verb no lliga amb el sentit.

Tota la plenitud. No precisament de la divinitat, com més avall (II, 9), sinó de les gràcies, en igual sentit que en el pròleg de Sant Joan (I, 14). D'aquella plenitud, però, deriva aquesta, que és

αὐτῷ εὐδόκησεν πᾶν τὸ πλήρωμα κατοικῆσαι 20 καὶ δι' αὐτοῦ ἀποκαταλ-
λάξαι τὰ πάντα εἰς αὐτόν, εἰρηνοποιήσας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ
αὐτοῦ, δι' αὐτοῦ εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς εἴτε τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. 21 καὶ
ὑμᾶς ποτε ὄντας ἀπηλλοτριωμένους καὶ ἐχθροὺς τῇ διανοίᾳ ἐν τοῖς
ἔργοις τοῖς πονηροῖς, 22 νυνὶ δὲ ἀποκατήλλαξεν ἐν τῷ σώματι τῆς
σαρκὸς αὐτοῦ διὰ τοῦ θανάτου, παραστῆσαι ὑμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους
καὶ ἀνεγκλήτους κατενώπιον αὐτοῦ, 23 εἴ γε ἐπιμένετε τῇ πίστει τεθεμε-
λιωμένοι καὶ ἑδραῖοι καὶ μὴ μετακινούμενοι ἀπὸ τῆς ἐλπίδος τοῦ εὐαγ-
γελίου οὗ ἠκούσατε, τοῦ κηρυχθέντος ἐν πάσῃ κτίσει τῇ ὑπὸ τὸν οὐρα-
νόν, οὗ ἐγενόμην ἐγὼ Παῦλος διάκονος.

II. DE EVANGELIO CHRISTI

(I, 24 - II, 23)

I. Pavlvs gentibvs illvd annvntiat

24 Νῦν χαίρω ἐν τοῖς παθήμασιν ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ ἀνταναπληρῶ τὰ
ὑστερήματα τῶν θλίψεων τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ σαρκί μου ὑπὲρ τοῦ σώ-
ματος αὐτοῦ, ὅ ἐστιν ἡ ἐκκλησία, 25 ἧς ἐγενόμην ἐγὼ διάκονος κατὰ τὴν
οἰκονομίαν τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι εἰς ὑμᾶς πληρῶσαι τὸν λόγον τοῦ
θεοῦ, 26 τὸ μυστήριον τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων καὶ ἀπὸ τῶν
γενεῶν, νῦν δὲ ἐφανερώθη τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, 27 οἷς ἠθέλησεν ὁ θεὸς
γνωρίσαι τί τὸ πλοῦτος τῆς δόξης τοῦ μυστηρίου τούτου ἐν τοῖς ἔθνεσιν,

20 om. δι αυτου *2° BD*FGL al. lat* || *21* τη διαν.] της διανοιας υμων *FGd e Hil* || *22* αποκαταλλαγεντες *D*F^gr Ge Ambrosiast,* -ηλλαγητε *B (17)* || *om.* της σαρκ. *Marcion* || *om.* αυτου *1° F^gr G* || θαν.] + αυτου *ℵAP al. sy* || *23* παση] + τη *EKLP al.* || διακ.] κηρυξ και αποστολος *ℵ*P(A sy^hm)* || *26* αγιοις] αποστολοις *F^gr G* || *27 om.* τι *D^gr FG* || τουτου] του θεου *D*FGe Hil Ambrosiast*

donada a Crist per raó de la seva dignitat de Cap de l'Església i del seu ofici de pacificador universal. D'aquesta plenitud de gràcia, davalla, al seu torn, la gràcia santificant que omple els membres del Crist místic.

19-20. — Tots els pronoms personals es refereixen a Crist: *en ell* (ἐν αὐτῷ) significa la causa moral; *per mitjà d'ell* (δι' αὐτοῦ), l'acció mediatriu; *envers ell* (εἰς αὐτόν), la causa final. Tenim ací expressada una doble reconciliació que abraça alhora la conversió dels homes a Déu i l'apropament mutual de les creatures, fins aleshores en guerra. D'aquest text, però, no es pot desprendre que la mort de Crist produís una reconciliació dels àngels amb Déu, o fos la causa meritòria de la gràcia dels àngels. La pacificació de què es parla aquí és només la reconciliació dels àngels amb els homes, fins aleshores rebels a Déu. El Crist, doncs, forma amb els homes un cos místic, amb comunicació d'una mateixa vida sobrenatural, però amb els àngels no

per mitjà d'ell reconciliar totes les coses envers ell, per ell pacificant amb
la sang de la seva creu ja les coses de sobre la terra, ja les del cel. [21] I vos-
altres que un temps fóreu estrangers i enemics en esperit, per males obres,
[22] ara, però, us reconcilià en el cos de la seva carn per la mort, per tal de
presentar-vos sants i immaculats i irreprensibles a la seva presència, [23] si
és que persevereu fonamentats i afermats en la fe, i no sollevats de l'es-
perança de l'evangeli que oíreu, el que ha estat predicat a tota creatura de
sota el cel, del qual jo, Pau, he esdevingut ministre.

II. DE L'EVANGELI DE CRIST

(I, 24 - II, 23)

1. Pau l'anuncia als gentils

[24] Ara jo m'alegro en el sofriment per vosaltres i completo en la meva
carn el que manca a les tribulacions del Crist pel seu cos, que és l'Església,
[25] de la qual he esdevingut ministre per dispensació de Déu que m'ha
estat donada per a vosaltres, per anunciar plenament la paraula de Déu,
[26] el misteri ocult des dels segles i les generacions, però ara revelat als
seus sants, [27] als quals Déu ha volgut fer conèixer quina és la riquesa de
la glòria d'aquest misteri en les nacions, el qual és Crist en vosaltres,

21, Eph. iv, 18. 22, Eph. i, 4; v, 27. 23, Eph. iii, 7. 25 ss., Eph. iii, 2 ss. 27, Eph. i, 18.

forma més que un Regne, del qual Ell és Cap.

20. — *Envers ell.* O sigui amb Déu, no amb Crist, car així ho aconsella la doctrina de St. Pau sobre la reconciliació del llinatge amb Déu.

22. — *Ara, però, us reconcilià.* En el text grec imprès, aquests mots formen part del verset precedent; cal, amb tot, confessar que la divisió de Vg. és més raonable.

23.—*Fonamentats i afermats.* Aquests dos termes són manllevats a l'arquitectura. El primer expressa la solidesa dels fonaments; el segon, la de l'edifici sencer.

24. — *Completo en la meva carn el que manca a les tribulacions del Crist.* Primera fase de la comunió dels sants: l'adquisició de mèrits per al tresor que després distribueix l'Església. El primer a adquirir aquests mèrits, i en grau infinit, fou Jesucrist, però els manca alguna cosa, que Sant Pau és joiós de suplir. Ultra l'aplicació a cadascuna de les ànimes, els manca la cooperació del Crist místic o social, que, com l'individual, està subjecte a les tribulacions, per tal de tenir part activa en la comunió dels sants. Així resta refermada la gran solidaritat de tots els membres de l'Església entre ells i amb el Crist.

26. — *El misteri ocult des dels segles.* Vegeu les notes a Eph. III.

27.—*D'aquest misteri.* «D'aquest sagrament», tradueix Vg.

El qual és Crist en vosaltres, l'esperança de la glòria. Molts exegetes ad-

ὅς ἐστιν Χριστὸς ἐν ὑμῖν, ἡ ἐλπὶς τῆς δόξης· 28 ὃν ἡμεῖς καταγγέλ-
λομεν νουθετοῦντες πάντα ἄνθρωπον καὶ διδάσκοντες πάντα ἄνθρωπον
ἐν πάσῃ σοφίᾳ, ἵνα παραστήσωμεν πάντα ἄνθρωπον τέλειον ἐν Χριστῷ·
29 εἰς ὃ καὶ κοπιῶ ἀγωνιζόμενος κατὰ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ τὴν ἐνερ-
γουμένην ἐν ἐμοὶ ἐν δυνάμει.
(C. II.) 1 Θέλω γὰρ ὑμᾶς εἰδέναι ἡλίκον ἀγῶνα ἔχω ὑπὲρ ὑμῶν καὶ
τῶν ἐν Λαοδικίᾳ καὶ ὅσοι οὐχ ἑώρακαν τὸ πρόσωπόν μου ἐν σαρκί, 2 ἵνα
παρακληθῶσιν αἱ καρδίαι αὐτῶν, συμβιβασθέντες ἐν ἀγάπῃ καὶ εἰς πᾶν
πλοῦτος τῆς πληροφορίας τῆς συνέσεως, εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ μυστηρίου
τοῦ θεοῦ, καὶ πατρὸς καὶ τοῦ Χριστοῦ, 3 ἐν ᾧ εἰσιν πάντες οἱ θησαυροὶ
τῆς σοφίας καὶ γνώσεως ἀπόκρυφοι.

2. Pavlvs ab haereticis illvd defendit

4 Τοῦτο δὲ λέγω ἵνα μηδεὶς ὑμᾶς παραλογίζηται ἐν πιθανολογίᾳ. 5 εἰ
γὰρ καὶ τῇ σαρκὶ ἄπειμι, ἀλλὰ τῷ πνεύματι σὺν ὑμῖν εἰμι, χαίρων καὶ
βλέπων ὑμῶν τὴν τάξιν καὶ τὸ στερέωμα τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ὑμῶν.
6 Ὡς οὖν παρελάβετε τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν τὸν κύριον, ἐν αὐτῷ περι-
πατεῖτε, 7 ἐρριζωμένοι καὶ ἐποικοδομούμενοι ἐν αὐτῷ καὶ βεβαιούμενοι
[ἐν] τῇ πίστει καθὼς ἐδιδάχθητε, περισσεύοντες ἐν εὐχαριστίᾳ. 8 Βλέ-
πετε μή τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς
ἀπάτης κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ
κόσμου καὶ οὐ κατὰ Χριστόν· 9 ὅτι ἐν αὐτῷ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα

27 ος] ο *ABFGP al. lat* || 28 *om.* παντ. ανθρ. *D*E*FG al. Ambrosiast* || σοφ.] + πνευματιχη *FG d e* || χρ.] + ιησου *EKLP al. f vg* sy^{h} || II. 1 λαοδ.] + χαι των εν ιεραπολει *10. 31 al.* sy^{h} || *om.* εν σαρχι ℵ* || 2 συμβιβασθεντων *KL al.* sy^{hm} || *om.* χαι πατρος χαι του *B Hil*, τ. θ. ο εστιν χριστος *D*e Aug*, τ. θ. πατρος (+ του *AC 4*) χριστου ℵ**AC 4 am fuld* || 4 *om.* δε ℵ*AB Ambrosiast Aug* || μη τις *KL al.* || 7 περισσ.] + εν αυτη *BEKL al. sy*, + εν αυτω *D* 1 e f vg*

meten com a millor la puntuació de Vg. que llegeix : «El qual és Crist, en vosaltres l'esperança de la glòria.»

1.—*I pels de Laodicea.* Aquesta ciutat estava situada sobre el Licus, a l'oest de Colossos i al sud de Hieràpolis.

2. — *Perquè siguin consolats.* El grec pot significar també *reconfortats.*

Del Déu Pare i del Crist. Hom compta almenys nou variants de la lliçó que enclou aquests mots. Inserim la que gairebé coincideix amb Vg.

3. — *En el qual són.* El relatiu és referit pels exegetes als mots *misteri* o *Crist*, indistintament. Gramaticalment no hi ha res a oposar, ni que obligui a preferir l'un sentit a l'altre.

4. — *Amb enraonies persuasives.* Vg. tradueix : «in sublimitate sermonis», per bé que sembla preferible la lliçó *in subtilitate* que hom troba en molts documents llatins.

7. — *En ell.* Aquests mots manquen en molts manuscrits; d'altres, en canvi, porten *en ella*, o sigui *en la fe.*

l'esperança de la glòria, [28] el qual nosaltres anunciem, amonestant tot home i instruint tot home en tota saviesa, per tal de presentar tot home perfecte en Crist: [29] al qual fi, també jo treballo lluitant segons la seva operació que s'exerceix en mi poderosament.

(C. II.) [1] Perquè vull que vosaltres sapigueu quina gran lluita tinc per vosaltres i pels de Laodicea i per tots els qui no han vist el meu rostre en carn, [2] perquè siguin consolats llurs cors, estretament units en caritat, i per a tota riquesa de la plenitud de la intel·ligència, per al ple coneixement del misteri del Déu Pare i del Crist, [3] en el qual són ocults tots els tresors de la saviesa i de la ciència.

2. Pau el defensa dels heretges

[4] I això ho dic per tal que ningú no us composi amb enraonies persuasives. [5] Perquè, bé que en la carn sóc absent, però en esperit sóc amb vosaltres, gojant-me i contemplant el vostre ordre i la fermesa de la vostra fe.

[6] Per tant, tal com rebéreu el Crist Jesús, el Senyor, en ell camineu, [7] arrelats i sobreedificats en ell i afermats en la fe, tal com fóreu ensenyats, abundant en acció de gràcies. [8] Mireu que no hi hagi ningú que us arrabassi mitjançant la filosofia i vana fal·làcia, segons la tradició dels homes, segons els elements del món, i no segons Crist: [9] car en ell habita

29, I Tim. IV, 10. **1**, Inf. IV, 13. **2**, Sup. I, 27. **3**, Is. XLV, 3; Eccli. I, 25. **5**, I Cor. V, 3. **9**, Sup. I, 19.

8.—*Mitjançant la filosofia.* Al·lusió a la cultura hel·lènica que desment la teoria racionalista d'haver-ne estat influït Sant Pau. Probablement, es tractava d'un sincretisme judeo-cristià que reunia els elements de moltes sectes d'aleshores, en què el judaisme aportava sobretot les pràctiques i els filòsofs pagans les idees. Els seductors de Colossos, com molts xarlatans d'aquell temps, es devien vanar del nom de filòsofs.

Segons els elements del món. Vegeu la nota a Gàlates, IV, 9. A més de les simples tradicions dels homes, era compresa també entre els *elements del món* la Llei de Moisès, com a institució rudimentària acomodada a la feblesa de la infància de la humanitat i destinada, com tots ells, a esvanir-se a la vinguda del Crist.

9. — *En ell habita la plenitud de la divinitat corporalment.* Expressió justíssima del resultat de l'Encarnació. El grec θεότης es traduiria millor *deïtat,* abstracte de *Déu* que *divinitat* (θειότης) abstracte de *diví.* La plenitud de la deïtat és, doncs, la natura de Déu en si mateixa, no en participació. *Habita* (κατοικεῖ) significa un sojorn permanent, al contrari de παροικεῖν que importa un estada passatgera. *Corporalment* (σωματικῶς) no significa *realment,* com en Col. II, 17, on és oposat a l'ombra, com la realitat a la figura, ni *substancialment,* com interpreta Isidor Pelusiota (*Epist.* IV, 166), sinó *encarnada en un cos,* com exposa el Pare grec Sant Joan Crisòstom. És, doncs, un lloc paral·lel a Joan I, 14: «Verbum caro factum est».

τῆς θεότητος σωματικῶς, 10 καὶ ἐστὲ ἐν αὐτῷ πεπληρωμένοι, ὅς ἐστιν ἡ
κεφαλὴ πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας, 11 ἐν ᾧ καὶ περιετμήθητε περιτομῇ
ἀχειροποιήτῳ ἐν τῇ ἀπεκδύσει τοῦ σώματος τῆς σαρκός, ἐν τῇ περιτομῇ
τοῦ Χριστοῦ, 12 συνταφέντες αὐτῷ ἐν τῷ βαπτίσματι, ἐν ᾧ καὶ συνηγέρ-
θητε διὰ τῆς πίστεως τῆς ἐνεργείας τοῦ θεοῦ τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ
νεκρῶν· 13 καὶ ὑμᾶς νεκροὺς ὄντας τοῖς παραπτώμασιν καὶ τῇ ἀκροβυ-
στίᾳ τῆς σαρκὸς ὑμῶν, συνεζωοποίησεν ὑμᾶς σὺν αὐτῷ, χαρισάμενος
ἡμῖν πάντα τὰ παραπτώματα, 14 ἐξαλείψας τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον
τοῖς δόγμασιν ὃ ἦν ὑπεναντίον ἡμῖν, καὶ αὐτὸ ἦρκεν ἐκ τοῦ μέσου,
προσηλώσας αὐτὸ τῷ σταυρῷ· 15 ἀπεκδυσάμενος τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς
ἐξουσίας ἐδειγμάτισεν ἐν παρρησίᾳ, θριαμβεύσας αὐτοὺς ἐν αὐτῷ.
16 Μὴ οὖν τις ὑμᾶς κρινέτω ἐν βρώσει καὶ ἐν πόσει ἢ ἐν μέρει ἑορτῆς ἢ
νουμηνίας ἢ σαββάτων, 17 ἅ ἐστιν σκιὰ τῶν μελλόντων, τὸ δὲ σῶμα τοῦ
Χριστοῦ. 18 μηδεὶς ὑμᾶς καταβραβευέτω θέλων ἐν ταπεινοφροσύνῃ καὶ

10 ος] ο *BDEgrFgr 47 Hil* || αρχ. κ. εξουσ.] εκκλησιας *DgrEgr*(א) || 11 σωμ.] + των αμαρτιων *KL al. Augcodd sy* || 12 βαπτισμω *BD*FG 47 al. lat* || 13 υμας 2°] ημας *B 17 al. Ambr*, *om. DEFGP al. lat* || ημιν] υμιν *LP al. f Tert Hil vg* || 15 *om.* τας αρχ. και *FgrG Hil Novat* || 16 και] η *B syp* || 17 α] ο *BFgrGd e Aug*

10. — Sobre la relació de Crist amb els àngels, vegeu la nota a I, 20 i a Eph. I, 23.

11. — A la circumcisió ritual i carnal dels jueus és oposada la gràcia del Crist donada pel baptisme, que venç totes les concupiscències, despullant del cos de la carn, circumcisió espiritual i eficacíssima, no feta de mans d'home, com l'altra, sinó directament de Déu. Probablement, els judaïtzants pertorbadors de Colossos no imposaven la circumcisió als fidels, puix que Sant Pau no s'entreté a refutar-la.

En el qual. Aquest pronom es refereix, segons alguns, al baptisme, i segons molts d'altres, al Crist.

Amb la circumcisió... Segons Vg.: «Sinó amb la circumcisió...» L'adversativa *sinó* és una addició posterior, per tal com no es llegeix en l'original, ni en els principals manuscrits de Vg.

12. — *Sepultats junt amb ell en el baptisme.* El baptisme és una mort mística, o figurativa, per la qual l'home mor a la vida del pecat, incorporant-se a la mort de Crist en creu, per a ressuscitar amb ell a la vida nova de la gràcia. El baptisme per immersió, practicat en l'Església primitiva, s'adaptava perfectament a aquest simbolisme.

13-14. — El subjecte de l'oració és Déu, que ja ve del verset anterior. El pronom *vosaltres* del v. 13 designa els gentils convertits ; en canvi, el v. 14 es refereix a tots els cristians. La Llei mosaica era contrària als jueus perquè els imposava deures feixucs i càstigs severíssims; als gentils, perquè els excloïa del poble de Déu i els deixava morts en el delicte i en la incircumcisió. Déu la cancel·la, com qui esborra un albarà on consta un debitori, la treu d'enmig com a cosa caducada i la clava a la creu de Crist per a donar més esclat a la seva abrogació, acte de justícia, ja que ella que ha crucificat el Crist, és crucificada per ell. Així Déu torna la llibertat i la justícia a gentils i jueus.

13. — *Fent-nos gràcia.* És la lliçó que donen els millors manuscrits grecs, que fou adoptada ja per Tischendorf. D'altres manuscrits diuen χαρισάμενος ὑμῖν (fent-vos gràcia) que és la lliçó seguida per Vg.

14. — *L'acta escrita.* El mot grec significa originàriament un autògraf, i per extensió, el compte d'un creditor.

15. — *Expoliant els principats i les po-*

la plenitud de la divinitat corporalment, [10] i en ell esteu complerts, el qual és el cap de tot principat i potestat, [11] en el qual, a més, heu estat circumcidats amb circumcisió no feta de mans, amb el despullament del cos de la carn, amb la circumcisió del Crist, [12] sepultats junt amb ell en el baptisme, amb el qual també ressuscitàreu mitjançant la fe en l'acció del Déu que el ressuscità d'entre els morts; [13] i a vosaltres, que éreu morts en el delicte i en el prepuci de la vostra carn, junt amb ell us vivificà, fent-nos gràcia de tots els delictes, [14] havent esborrat l'acta escrita en decrets contra nosaltres; la qual ens era contrària, i la llevà d'enmig, clavant-la a la creu; [15] expoliant els principats i les potestats, els mostrà palesament en espectacle, portant-los en triomf damunt d'ella. [16] Ningú, doncs, no us judiqui en menjar o en beguda, o a propòsit de festivitat, o de neomènia, o de dissabtes; [17] coses que són ombra de les futures, però el cos, el del Crist. [18] Que ningú no us privi de la palma, afectant humilitat i retent culte als àngels, lliurant-se a les seves visions, vanament

10, Eph. i, 21. 12, Rom. vi, 4; Eph. i, 19 s. 13, Eph. ii, 1, 5. 14, Eph. ii, 15. 17, Hbr. viii, 5; x, 1. 18, Mt. xxiv, 4.

testats. No són aquí els esperits infernals, ni aquells imaginaris esperits intermedis d'alguns exegetes heterodoxos moderns, sinó els àngels bons, abans encarregats per Déu de la promulgació i la custòdia de la Llei. Llur missió fou abolida per la mort en creu de Jesucrist, amb què resta demostrada la vanitat del culte supersticiós que els colossencs els retien.

Damunt d'ella: la creu, esmentada al final del verset anterior.

16-17. — Aquests versets proven que els fidels colossencs no eren, almenys en llur gran majoria, procedents del judaisme. Les prohibicions relatives a les begudes no afectaven sinó certes persones, com el sacerdot oficiant (Lv. X, 9) o el natzarè (Nm. VI, 3), però probablement les sectes jueves rigoristes, estenent a tothom les prohibicions mosaiques, proscrivien el vi i les begudes fermentades; les *festivitats* al·ludeixen les festes anuals; les *neomènies,* les que se celebraven cada mes a l'aparició de la lluna nova; els *dissabtes,* les setmanals (Cf. Gal. IV, 10).

16. — *No us judiqui.* En el sentit de condemnar o criticar.

O en beguda. Cap prescripció mosaica, llevat de la que llegim en Nm. XIX, 15, no pot entendre's de la beguda. Sembla, per tant, que es tracta d'alguna nova prescripció afegida pels judaïtzans.

18. — *Que ningú no us privi de la palma.* Vg., amb menys fidelitat, tradueix: «Que ningú no us sedueixi».

Retent culte als àngels. Els innovadors de Colossos exageraven talment el culte dels àngels i llur mitjanceria, que anaven a risc de menysconèixer el gran Mitjancer. Potser a això fa al·lusió l'expressió del v. 19 *no adherint-se al cap.* El culte degut als àngels no és, però, proscrit per Sant Pau, que esmenta en nombre de llocs llurs oficis (Gal. III, 19; I Cor. XI, 10; II Cor. XI, 14; I Thess. IV, 16; II Thess. I, 7).

Lliurant-se a les seves visions. Els còdexs grecs ofereixen dues lliçons: ἃ ἑώρακεν (les coses que veié) i ἃ μὴ ἑώρακεν (les coses que no veié). La primera és la seguida per nosaltres i dóna fàcilment la interpretació que va al text. La segona és seguida per la Vg. i segons ella, caldria interpretar, com Fillion: «foraviant-se en coses que no ha vist». Notem que en la nostra interpretació, la paraula *visions* sobreentén el

θρησκείᾳ τῶν ἀγγέλων, ἃ ἑώρακεν ἐμβατεύων, εἰκῇ φυσιούμενος ὑπὸ
τοῦ νοὸς τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, [19] καὶ οὐ κρατῶν τὴν κεφαλήν, ἐξ οὗ πᾶν τὸ
σῶμα διὰ τῶν ἁφῶν καὶ συνδέσμων ἐπιχορηγούμενον καὶ συμβιβαζόμε-
νον αὔξει τὴν αὔξησιν τοῦ θεοῦ.

[20] Εἰ ἀπεθάνετε σὺν Χριστῷ ἀπὸ τῶν στοιχείων τοῦ κόσμου, τί ὡς
ζῶντες ἐν κόσμῳ δογματίζεσθε· [21] μὴ ἅψῃ μηδὲ γεύσῃ μηδὲ θίγῃς, [22] ἅ
ἐστιν πάντα εἰς φθορὰν τῇ ἀποχρήσει, κατὰ τὰ ἐντάλματα καὶ διδασκα-
λίας τῶν ἀνθρώπων; [23] ἅτινά ἐστιν λόγον μὲν ἔχοντα σοφίας ἐν ἐθελο-
θρησκίᾳ καὶ ταπεινοφροσύνῃ καὶ ἀφειδίᾳ σώματος, οὐκ ἐν τιμῇ τινι πρὸς
πλησμονὴν τῆς σαρκός.

18 α] + μη *CKLP(FG) al. vg sy* || 19 κεφ.] + χριστον *D*E* sy*[h] || 21 *om.* μηδε γευση *K* || 23 ταπ.] + του νοος *FGde Hil al. vg sy*[h] || *om.* και 2° *B Hil Ambrosiast Ambr*

qualificatiu *preteses* o *enganyoses,* sentit que ja comporta en certa manera la paraula *visió* en la nostra llengua. El sentit és, doncs: «abandonant-se a les seves imaginacions il·lusòries».

L'albir de la carn. Vegeu la nota a I Cor. I, 20.

19. — *Proveït pels tendrums i els lligaments.* Versió estrictament literal. *Proveït* val aquí per *fornit, alimentat. Tendrums* són els contactes per què s'uneixen els membres, les articulacions. Els *lligaments* són els teixits conjuntius en general i sota la seva generalitat poden entendre's muscles, tendrums, tendons i nervis. Així el cap espandeix la vida per tot el cos i li és principi d'unitat, de cohesió i de creixença, magnífica semblança de la influència del Crist en el cos de l'Església.

Tot el cos... creix amb la creixença de Déu. La perfecció moral de Crist es comunica a tots els membres dels quals és cap. Així cada cristià ha d'aspirar a la perfecció del cap, esforçant-se a créixer segons la mesura de Crist, per tal que hi hagi en tot l'organisme proporció i harmonia. *La creixença de Déu* vol dir la creixença provinent de Déu, car es tracta d'un genitiu dels anomenats d'autor.

20. — *Moríreu amb Crist.* La mort mística o figurativa del baptisme que posa fi a les servituds passades. El *món* és el món moral, la humanitat sense el Crist, sotmesa a influències estranyes a les del Crist. Vg. afegeix una il·lativa: «Si, doncs, moríreu».

Del món. «D'aquest món», diu Vg.

Us imposeu ordenaments. El verb δο-

inflat per l'albir de la seva carn,
19 i no adherint-se al cap, del qual tot el cos, proveït pels tendrums i els lligaments, i trabat, creix amb la creixença de Déu.

20 Si morireu amb Crist als elements del món, ¿per què us imposeu ordenaments, com si vivíeu en el món:
21 «No toquis, no gustis, no palpis»,
22 coses totes que amb el seu ús van a corrupció, *i són* segons els manaments i les ensenyances dels homes?
23 Les quals coses tenen un renom de saviesa per llur pietat espontània i humilitat i maltracte del cos, però no són pas gens honorables, ans només per a l'engreixament de la carn.

19, Eph. IV, 15. **21**, Lv. V, 2. **22**, Is. XXIX, 13; Mt. XV, 9.

γματίζεσθε comporta el sentit de la veu mitjana o de la passiva, indistintament.

21. — *No toquis*... Aquest verb i els dos que segueixen són construïts en plural en Vg.

St. Pau posa irònicament en boca dels falsos doctors aquestes prohibicions.

22. — *I són segons els manaments i les ensenyances dels homes?* Es refereix a les prohibicions d'aquests versets. Afegim els mots *i són*, els més breus que hem trobat per a aclarir el sentit. No són preceptes de Déu, sinó dels homes. Alguns, com hem dit, no eren en la llei de Moisès.

Totes aquestes coses que hom us prohibeix no poden sollar la consciència, com a purament materials que són, com ho prova que amb el sol ús d'elles es destrueixen. (Cf. Mt. XV, 17; I Cor. VI, 12 i VIII, 8).

23. — Dos elements principals integraven els ensenyaments dels seductors dels colossencs: el culte supersticiós dels àngels i un ascetisme corporal exagerat. Malgrat les aparences de pietat, humilitat i mortificació, aquests ensenyaments no tenien res d'honorable, ans, tot extenuant el *cos*, engreixaven la *carn*. A notar el contrast entre *cos* (part material de la natura humana) i *carn* (tendència a les cobejances impures).

És un fet conegut en Ascètica que una mortificació exterior menada sense esperit d'obediència moltes vegades excita encara més les passions jussanes. Això ha fet pensar que els seductors dels colossencs eren una barreja d'essenisme i de gnosticisme, mentre aquestes paraules no es prenguin en sentit estricte.

PARS ALTERA

INSTITVTIO PRACTICA

(III, 1 - IV, 1)

1. Praecepta generalia

(C. III.) [1] Εἰ οὖν συνηγέρθητε τῷ Χριστῷ, τὰ ἄνω ζητεῖτε, οὗ ὁ
Χριστός ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ καθήμενος· [2] τὰ ἄνω φρονεῖτε, μὴ τὰ
ἐπὶ τῆς γῆς. [3] ἀπεθάνετε γάρ, καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν κέκρυπται σὺν τῷ
Χριστῷ ἐν τῷ θεῷ· [4] ὅταν ὁ Χριστὸς φανερωθῇ, ἡ ζωὴ ἡμῶν, τότε καὶ
ὑμεῖς σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ.

[5] Νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν,
πάθος, ἐπιθυμίαν κακήν, καὶ τὴν πλεονεξίαν ἥτις ἐστὶν εἰδωλολατρεία,
[6] δι' ἃ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας. [7] ἐν οἷς
καὶ ὑμεῖς περιεπατήσατέ ποτε, ὅτε ἐζῆτε ἐν τούτοις· [8] νυνὶ δὲ ἀπόθε-
σθε καὶ ὑμεῖς τὰ πάντα, ὀργήν, θυμόν, κακίαν, βλασφημίαν, αἰσχρολογίαν
ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν· [9] μὴ ψεύδεσθε εἰς ἀλλήλους, ἀπεκδυσάμενοι

III. 4 *om.* συν αυτω *A 57* || 5 μελη] + υμων *ADEFGHKLP al. lat* || *om.* κακην *F*^{gr}*G Hil* || 6 *om.* επι—απειθ. *B Cypr Ambrosiast* || 8 *om.* και υμεις *א* sa* || *fin.*] + μη εκπορευεσθω *FG Ambrosiast*

1. — *Si, doncs...* La partícula *si* no és aquí dubitativa, sinó que equival a *puix que.* La conjunció *doncs,* representa, sembla, una illació amb el verset 12 del capítol anterior.

3. — La mort a nosaltres mateixos, o a l'home vell esclau del pecat, s'esdevingué en el baptisme, on rebérem la vida de Crist. Però, a diferència de la mort física, aquesta mort moral al pecat pot ésser més o menys perfecta, i fins pot retractar-se. Per això l'Apòstol, després de dir-nos que som morts, ens exhorta a mortificar els nostres membres. És en aquest mateix sentit que poc més amunt (vv. 1 i 2) després d'haver-nos dit que havíem ressuscitat amb el Crist, ens exhorta a aspirar a les coses celestials.

4. — *Vida nostra.* Molts manuscrits porten vida *vostra;* és, per tant, una lliçó incerta.

5. — *Mortifiqueu, doncs...* Conseqüència del verset 3.

SEGONA PART

ENSENYAMENTS PRÀCTICS

(III, 1 - IV, 1)

1. Preceptes generals

(C. III.) [1] Si, doncs, heu ressuscitat amb el Crist, cerqueu les coses
d'amunt, on és el Crist assegut a la dreta del Pare, [2] les coses d'amunt
penseu, no pas les de sobre la terra. [3] Perquè sou morts i la vostra vida
és amagada amb el Crist en Déu; [4] quan el Crist, vida nostra, es manifes-
tarà, llavors també vosaltres sereu manifestats amb ell en glòria.

[5] Mortifiqueu, doncs, els membres que són sobre la terra, fornica-
ció, impuresa, passió carnal, mal desig i la cobejança, la qual és idola-
tria, [6] per les quals coses ve la ira de Déu sobre els fills de la descreença,
[7] en les quals també vosaltres caminàreu un temps, quan vivíeu amb
aquests; [8] però ara deseixiu-vos també vosaltres de tot: ira, indignació,
malícia, maledicència, conversa deshonesta de la vostra boca; [9] no us
mentiu els uns als altres, ans despulleu-vos de l'home vell amb les seves

1, Ps. cix, 1. **5**, Eph. v, 3. **6**, Rom. i, 18; Eph. v, 6. **7**, Gal. v, 19; Eph. ii, 3; iv, 31. **8**, Rom. vi, 4; Eph. iv, 22 ss.; Hbr. xii, 1; I Ptr. ii, 1; iv, 2.

5. — *Cobejança.* Vegeu la nota a Eph. V, 3. La raó al·legada allí és reforçada ací per l'aproximació que es fa entre la πλεονεξία i la idolatria, estranya en el sentit d'avarícia i molt fundada en l'Escriptura en el sentit de cobejança carnal.

7. — *En els quals... amb aquests.* Aquests dos pronoms resten ambigus tant en grec com en llatí. El primer s'ha d'aplicar, sembla, als vicis enumerats abans, mentre que el segon, cal referir-lo probablement als pecadors.

9. — L'home vell, mort en principi en el baptisme, és l'herència del primer pare, la natura corrompuda i decantada al mal; l'home nou, nat en el baptisme, és l'home regenerat per la gràcia sobrenatural. Els dos imperatius *despulleu-vos* i *revestiu-vos* podrien també traduir-se per participis de pretèrit *havent-vos despullat, havent-vos revestit,* al-

τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ, 10 καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν
νέον τὸν ἀνακαινούμενον εἰς ἐπίγνωσιν κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος
αὐτόν, 11 ὅπου οὐκ ἔνι Ἕλλην καὶ Ἰουδαῖος, περιτομὴ καὶ ἀκροβυστία,
βάρβαρος, Σκύθης, δοῦλος, ἐλεύθερος, ἀλλὰ [τὰ] πάντα καὶ ἐν πᾶσιν
Χριστός.

12 Ἐνδύσασθε οὖν, ὡς ἐκλεκτοὶ τοῦ θεοῦ ἅγιοι καὶ ἠγαπημένοι, σπλάγ-
χνα οἰκτιρμοῦ, χρηστότητα, ταπεινοφροσύνην, πραΰτητα, μακροθυμίαν,
13 ἀνεχόμενοι ἀλλήλων καὶ χαριζόμενοι ἑαυτοῖς, ἐάν τις πρός τινα ἔχῃ
μομφήν· καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἐχαρίσατο ὑμῖν οὕτως καὶ ὑμεῖς· 14 ἐπὶ
πᾶσιν δὲ τούτοις τὴν ἀγάπην, ὅ ἐστιν σύνδεσμος τῆς τελειότητος. 15 καὶ
ἡ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ βραβευέτω ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, εἰς ἣν καὶ
ἐκλήθητε ἐν ἑνὶ σώματι· καὶ εὐχάριστοι γίνεσθε. 16 ὁ λόγος τοῦ
Χριστοῦ ἐνοικείτω ἐν ὑμῖν πλουσίως, ἐν πάσῃ σοφίᾳ διδάσκοντες καὶ
νουθετοῦντες ἑαυτούς, ψαλμοῖς ὕμνοις ᾠδαῖς πνευματικαῖς ἐν χάριτι
ᾄδοντες ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν τῷ θεῷ· 17 καὶ πᾶν ὅ τι ἐὰν ποιῆτε ἐν
λόγῳ ἢ ἐν ἔργῳ, πάντα ἐν ὀνόματι κυρίου Ἰησοῦ, εὐχαριστοῦντες τῷ
θεῷ πατρὶ δι' αὐτοῦ.

2. Praecepta specialia

18 Αἱ γυναῖκες, ὑποτάσσεσθε τοῖς ἀνδράσιν, ὡς ἀνῆκεν ἐν κυρίῳ. 19 Οἱ
ἄνδρες, ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας καὶ μὴ πικραίνεσθε πρὸς αὐτάς. 20 Τὰ
τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν κατὰ πάντα, τοῦτο γὰρ εὐάρεστόν ἐστιν
ἐν κυρίῳ. 21 Οἱ πατέρες, μὴ ἐρεθίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἵνα μὴ ἀθυμῶσιν.

11 ενι] + αρσεν και θηλυ *D*E*FG Ambr Aug* || 12 *om.* και *B 17* || 13 μομφ.] οργην *F^gr G^gr* || χριστ.] κυριος *ABD*FG al. e Aug vg*, θεος ℵ (*17 Aug*) || 14 ο] ος *ℵ*D*, ητις *EKL al.* || τελ.] ενοτητος *D*F^gr Ge Ambrosiast* || 15 χριστ.] θεου *EKL 17 al. Ambrosiast* || 16 χριστ.] κυριου *AC 17 al.* || θεω] κυριω *EKL al.* || 17 θεω και πατρι *DEFGKL al. vg sy^h* || 18 τοις] + ιδιοις *L al.* || ανδρ.] + υμων *D*E*FG sy^p* || 19 γυν.] + υμων *D*E*FG Ambrosiast vg* || 21 ερεθ.] παροργιζετε *ℵACD*E*FGKL al. sy^hm*

lusió evident a la recepció fructuosa del baptisme. El text grec permet totes dues interpretacions, però el sentit exhortatori del context i el lloc paral·lel Eph. IV. 22 ens han fet preferir la forma imperativa.

10. — *Segons la imatge.* Al·lusió al cap. I del Gènesi, versets 26 i 27.

11. — La mateixa idea de Gal. III, 28-29 (vegeu la nota a aquest lloc), amb la particularitat que aquí esmenta els escites, que eren considerats els més bàrbars entre els bàrbars.

On no hi ha. L'adverbi *on* és referit per alguns al substantiu *coneixement* i per altres als mots *home nou.*

12. — *D'entranyes de misericòrdia.* Els antics consideraven les entranyes com a seu de la pietat o compassió.

Mansuetud. Vg. menys exactament tradueix *modèstia.*

14. — Vg. afegeix «charitatem habete». D'altres sobreentendrien *revestiu-vos* de la caritat. Ho deixem com en l'original grec que no vol dir sinó que la caritat està per damunt de les virtuts que ha enumerat abans.

¿De què és vincle, la caritat? Segons

obres, [10] i revestiu-vos del nou, del qui es renova envers el coneixement
perfecte, segons la imatge d'aquell qui el creà, [11] on no hi ha grec i jueu,
circumcisió i prepuci, bàrbar, escita, lliure, esclau, sinó el Crist tot en
tots.

[12] Revestiu-vos, doncs, com escollits de Déu, sants i benamats, d'en-
tranyes de misericòrdia, de benignitat, d'humilitat, de mansuetud, de llarga
esperança; [13] suportant-vos mútuament i perdonant-vos entre vosaltres si
algú contra un altre té motiu de queixa: com el Senyor us perdonà a
vosaltres, així vosaltres també; [14] i per damunt de totes aquestes coses, la
caritat, que és vincle de la perfecció. [15] I la pau del Crist comandi en els
vostres cors, per a la qual heu estat també cridats a un cos; i sigueu
agraïts. [16] La paraula del Crist habiti en vosaltres opulentament, en tota
saviesa, ensenyant-vos i amonestant-vos a vosaltres mateixos amb salms,
himnes i càntics espirituals, per la gràcia cantant en els vostres cors a
Déu; [17] i tot el que feu de paraula i d'obra, tot en nom del Senyor Jesús,
donant gràcies a Déu Pare per ell.

2. Preceptes especials

[18] Les dones, estigueu subjectes als vostres marits, com escau, en el
Senyor. [19] Els marits, ameu les mullers i no sigueu amargs per a
elles. [20] Els fills, obeïu als vostres pares en tot, car això és agradable
en el Senyor. [21] Els pares, no irriteu els vostres fills perquè no siguin

10, Gn. I, 26 ss. **11**, Gal. III, 28. **12** ss. Eph. IV, 2 ss., 32. **15**, Phil. IV, 7. **16** s., Eph. V, 19 s. **17**, I Cor. X, 31. **18**, Eph. V, 22; I Ptr. III, 1. **19**, Eph. V, 25; I Ptr. III, 7. **20** ss., Eph. VI, 1, 4 s.

molts, de totes les virtuts, el conjunt de les quals constitueix la perfecció. Així, St. Joan Crisòstom. Però és també probable aquest sentit que hi veuen alguns altres: la caritat és el lligam que uneix els cristians entre ells. Llavors, el genitiu *de la perfecció* seria o un genitiu de qualitat (un vincle perfecte), o d'aposició (un lligam que consisteix en la perfecció), o també un genitiu possessiu, i aleshores significaria *un vincle dels perfectes*.

15. — *Comandi*. El verb βραβευέτω significa actuar d'àrbitre, o sigui decidir una contesa. Encara una imatge manllevada als jocs atlètics.

16.—*Amb salms, himnes*. Vegeu Eph. V, 19.

17. — El Crist és el mitjancer davant el Pare de les nostres pregàries i accions de gràcies.

18. —La resta d'aquest capítol és una reproducció, en part literal, del passatge de la lletra als Efesins V, 22-VI, 1-9.

19. — *Ameu les mullers*. El text grec manca del pronom *vostres* que la Vg. afegeix amb molt d'encert per tal de completar el sentit.

20. — Deures dels fills envers els pares. Han d'obeir-los en tot (κατὰ πάντα), perquè això fet *en el Senyor*, ço que exclou l'obediència a un possible precepte contra la llei divina, és cosa agradable. Se sobreentén a Déu.

21. —Deures dels pares envers els fills. No calia recordar-los el deure de

22 Οἱ δοῦλοι, ὑπακούετε κατὰ πάντα τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις, μὴ ἐν
ὀφθαλμοδουλείαις ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ' ἐν ἁπλότητι καρδίας φοβού-
μενοι τὸν κύριον. 23 ὃ ἐὰν ποιῆτε, ἐκ ψυχῆς ἐργάζεσθε ὡς τῷ κυρίῳ
καὶ οὐκ ἀνθρώποις, 24 εἰδότες ὅτι ἀπὸ κυρίου ἀπολήψεσθε τὴν ἀνταπό-
δοσιν τῆς κληρονομίας. τῷ κυρίῳ Χριστῷ δουλεύετε· 25 ὁ γὰρ ἀδικῶν
κομίσεται ὃ ἠδίκησεν, καὶ οὐκ ἔστιν προσωποληψία. (C. IV.) 1 Οἱ
κύριοι, τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα τοῖς δούλοις παρέχεσθε, εἰδότες ὅτι
καὶ ὑμεῖς ἔχετε κύριον ἐν οὐρανῷ.

EPILOGVS

(IV, 2 - 18)

2 Τῇ προσευχῇ προσκαρτερεῖτε, γρηγοροῦντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ,
3 προσευχόμενοι ἅμα καὶ περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ θεὸς ἀνοίξῃ ἡμῖν θύραν τοῦ
λόγου, λαλῆσαι τὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ, δι' ὃ καὶ δέδεμαι, 4 ἵνα φανε-
ρώσω αὐτὸ ὡς δεῖ με λαλῆσαι.

5 Ἐν σοφίᾳ περιπατεῖτε πρὸς τοὺς ἔξω, τὸν καιρὸν ἐξαγοραζόμενοι.
6 ὁ λόγος ὑμῶν πάντοτε ἐν χάριτι, ἅλατι ἠρτυμένος, εἰδέναι πῶς δεῖ
ὑμᾶς ἑνὶ ἑκάστῳ ἀποκρίνεσθαι.

7 Τὰ κατ' ἐμὲ πάντα γνωρίσει ὑμῖν Τυχικὸς ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ
πιστὸς διάκονος καὶ σύνδουλος ἐν κυρίῳ, 8 ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς
αὐτὸ τοῦτο, ἵνα γνῶτε τὰ περὶ ἡμῶν καὶ παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν,

22 κυριον] θεον *K al. d e* || 23 *inc.* και παν οτι εαν *EKL (al.) sy* || κυρ.] + δουλευοντες *A 61* || 24. 25 κληρ. του κυριου ημων ιησου χριστου ω δουλ. *FG d e Ambrosiast* || 25 γαρ] δε *EKL al. sy* || *fin.*] + παρα τω θεω *FG Ambrosiast* || IV. 1 ουρανοις *DEFGKL al. sy*[h] || 2 *om.* εν αυτη ℵ* || *om.* εν ευχ. *D*E* Cypr Ambrosiast* || 3 λογ.] + εν παρρησια *A* || χριστ.] θεου *B*L al.* || δι ον *BF*[gr]*G* || 5 εν παση σοφια *37* || 7 *om.* και συνδ. ℵ* || 8 γνω τ. π. υμων *CELK al. f Ambrosiast vg sy*

l'amor, essent això un sentiment natural. L'únic que preceptua és una educació basada en la benignitat, de por que un tracte de rigor no els faci esdevenir apocats i perdre la confiança, de què podria originar-se el temor servil i la mentida. Vegeu el lloc parallel: Eph. VI, 4.

En aquest verset, l'Apòstol, com remarca Bisping, fa allusió al dret absolut que les lleis i els costums pagans atribueixen als pares damunt llurs fills.

22-25. — Codi dels deures dels esclaus. Han d'obeir llurs amos *en tot*, llevat del que s'oposi a la llei divina, salvetat que no calia fer, perquè Sant Pau s'adreça a esclaus i a amos cristians; i en el referent a l'esfera temporal en què s'enclou l'autoritat dels amos, ço que és significat per les paraules *segons la carn;* han d'obeir-los *sincerament,* sense fingiment ni duplicitat, ans *amb simplicitat de cor; amb temor,* inspirat no pas pels homes, sinó pel Senyor; *interiorment,* com servint al Senyor (v. 24); en espera de la recompensa celestial i per evitar els càstigs

apocats. [22] Els servents, obeïu en tot als vostres amos segons la carn, no servint pas a la vista, com donant gust a l'home, ans amb simplicitat de cor, tement el Senyor. [23] Qualsevol cosa que feu, feu-la de cor, com per al Senyor i no per als homes, [24] sabent que del Senyor rebreu la recompensa de l'herència: serviu el Crist Senyor; [25] car aquell qui obra injustament, allò que injustament ha fet cobrarà, i no hi ha accepció de persones. (C. IV.) [1] Els amos, el que és just i equitatiu atorgueu als esclaus, sabent que també vosaltres teniu un Senyor en el cel.

EPÍLEG

(IV, 2-18)

[2] Persevereu en l'oració, i vetlleu-hi en acció de gràcies, [3] pregant ensems també per nosaltres, per tal que Déu ens obri la porta de la paraula per anunciar el misteri del Crist, per causa del qual fins estic encadenat, [4] a fi de fer-lo conèixer tal com em convé de parlar.

[5] Conduïu-vos amb saviesa envers els de fora, collint tota avinentesa. [6] El vostre parlar sigui sempre amb gràcia, assaonat amb sal, perquè sapigueu com cal respondre a cadascú.

[7] Tot el referent a mi, us ho farà saber Tíquic, el car germà i fidel ministre i conservent en el Senyor, [8] el qual vaig trametre per això mateix a vosaltres perquè conegueu les nostres coses i perquè consoli els vostres

22, Eph. vi, 5; Tit. ii, 9; I Ptr. ii, 18. **23** ss., Eph. vi, 7 ss. **2**, Lc. xviii, 1; I Thes. v, 17. **3**, Eph. vi, 19; II Thes. iii, 1. **5**, Eph. v, 15. **6**, Eph. iv, 29. **7** s., Eph. vi, 21 s.

intimats pel Senyor als qui obren la injustícia.

22. — *Tement el Senyor.* Millor que «tement Déu», com tradueix Vg.

24. — *Serviu el Crist Senyor.* Les edicions elzevirianes de l'original grec donen el sentit *car serviu el Crist Senyor.* En aquest cas, el verb estaria en indicatiu, i no en imperatiu. Els crítics moderns, però, es decanten favor de la lliçó que hem transcrit.

1. — Deures dels amos envers els esclaus. Han de concedir-los tot el que sigui de justícia tant l'establerta pel dret natural com pel positiu, i encara, tot el que sigui equitatiu, que de vegades va més enllà del dret estricte, i tot això per motiu sobrenatural, pensant que no són amos absoluts, per tal com també ells tenen al cel un Senyor que els ha de judicar.

6. — *Amb gràcia.* Els clàssics grecs parlaven sovint de «la gràcia dels mots».

7. — Aquest verset i el següent són gairebé una reproducció del passatge Eph. VI, 21-22.

8. — *Les nostres coses.* Segons la majoria dels manuscrits. Alguns, però, porten *les vostres coses,* lliçó admesa per

[9] σὺν Ὀνησίμῳ τῷ πιστῷ καὶ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ, ὅς ἐστιν ἐξ ὑμῶν· πάντα
ὑμῖν γνωριοῦσιν τὰ ὧδε.

[10] Ἀσπάζεται ὑμᾶς Ἀρίσταρχος ὁ συναιχμάλωτός μου, καὶ Μάρκος ὁ
ἀνεψιὸς Βαρνάβα, περὶ οὗ ἐλάβετε ἐντολάς, ἐὰν ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς, δέ-
ξασθε αὐτόν, [11] καὶ Ἰησοῦς ὁ λεγόμενος Ἰοῦστος, οἱ ὄντες ἐκ περιτομῆς
οὗτοι μόνοι συνεργοὶ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, οἵτινες ἐγενήθησάν
μοι παρηγορία. [12] ἀσπάζεται ὑμᾶς Ἐπαφρᾶς ὁ ἐξ ὑμῶν, δοῦλος Χρι-
στοῦ Ἰησοῦ, πάντοτε ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ ὑμῶν ἐν ταῖς προσευχαῖς, ἵνα
στῆτε τέλειοι καὶ πεπληροφορημένοι ἐν παντὶ θελήματι τοῦ θεοῦ. [13] μαρ-
τυρῶ γὰρ αὐτῷ ὅτι ἔχει πολὺν πόνον ὑπὲρ ὑμῶν καὶ τῶν ἐν Λαοδικίᾳ
καὶ τῶν ἐν Ἱεραπόλει. [14] ἀσπάζεται ὑμᾶς Λουκᾶς ὁ ἰατρὸς ὁ ἀγαπητὸς
καὶ Δημᾶς. [15] Ἀσπάσασθε τοὺς ἐν Λαοδικίᾳ ἀδελφοὺς καὶ Νύμφαν καὶ
τὴν κατ' οἶκον αὐτοῦ ἐκκλησίαν. [16] καὶ ὅταν ἀναγνωσθῇ παρ' ὑμῖν ἡ
ἐπιστολή, ποιήσατε ἵνα καὶ ἐν τῇ Λαοδικέων ἐκκλησίᾳ ἀναγνωσθῇ, καὶ
τὴν ἐκ Λαοδικίας ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀναγνῶτε. [17] καὶ εἴπατε Ἀρχίππῳ·
βλέπε τὴν διακονίαν ἣν παρέλαβες ἐν κυρίῳ, ἵνα αὐτὴν πληροῖς.

[18] Ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου. μνημονεύετέ μου τῶν δεσμῶν.
ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν.

9 ⟩ αγαπ. κ. πιστ. *DEFG al. lat* || *fin.*] + πραττομενα *FG lat* || 11 συνεργ.] + μου *D*E*FG lat arm* || 12 ⟩ ιησ. χρ. *P 73 al.*, *om.* ιησ. *DEFGK al. Ambrosiast sy* || σταθητε *ℵ* B al.*, ητε *43. 55 al.* || θεου] χριστου *D*e* || 13 πονον] κοπον *D*FG lat*, ζηλον *EKL al. sy*, ποθον *10. 31 al.*, αγωνα *6. 67* || 14 *om.* ο αγαπ. *17* || 15 αυτου] αυτης *B 67 syʰ*, αυτων *ℵACP al.* || 17 βλεπεται *FgrGgr 17* || 18 *fin.*] + αμην *DEKLP al. f vg sy*

la Vg. i per molts comentaristes grecs.

9. — *Junt amb Onèsim.* Esclau fugitiu que Sant Pau convertí i trameté al seu amo.

Us faran saber totes les coses d'ací. El verb *aguntur* que Vg. insereix és una glossa tardana, com remarca Fillion.

10. — *Aristarc.* Nadiu de Tessalònica, havia acompanyat St. Pau a través de la Macedònia i en el viatge a Roma. Hom diu que, havent estat bisbe d'Apamea, fou finalment decapitat, juntament amb l'Apòstol, a Roma.

Marc. Quasi tothom, els exegetes moderns especialment, l'identifica amb St. Marc evangelista. Baroni, però, va adduir moltes proves per demostrar que es tracta de Joan Marc, opinió compartida per Estius i Calmet.

Cosí de Bernabeu. Detall interessant que ens permet d'entendre l'incident que llegim en Act., XV, 39.

11. — *L'anomenat Just.* Aquest sobrenom li fou afegit, segons opinió de molts, per tal d'evitar la confusió entre

cors, [9] junt amb Onésim, el fidel i benamat germà, que és dels vostres:
ells us faran saber totes les coses d'ací.

[10] Us saluda Aristarc, el meu company de captiveri, i Marc, el cosí de
Bernabeu, sobre el qual rebéreu comeses; si ve a vosaltres, acolliu-lo;
[11] i Jesús, l'anomenat Just, els quals són de la circumcisió: aquests sols
són els meus cooperadors per al regne de Déu, i m'han estat alleujança.
[12] Us saluda Epafras, que és dels vostres, servent de Crist Jesús, que malda
sempre per vosaltres en les seves oracions, perquè us mantingueu perfectes
i plenament convençuts en tot voler de Déu. [13] Car jo testimonio d'ell
que té molt d'afany per vosaltres i pels de Laodicea i pels de Hieràpolis.
[14] Us saluda Lluc, el metge, el benamat, i Demas. [15] Saludeu els ger-
mans de Laodicea, i Nimfa, i l'església que és a casa seva. [16] I quan
haurà estat llegida aquesta lletra entre vosaltres, feu que també es llegeixi
en l'església dels laodicencs, i la de Laodicea llegiu també vosaltres. [17] I
digueu a Arquip: Mira el ministeri que has rebut del Senyor, a fi de com-
plir-lo.

[18] La salutació de la meva mà, de Pau. Recordeu-vos dels meus vin-
cles. La gràcia sigui amb vosaltres.

9, Philem. 10. 10, Act. xv, 37; xxvii, 2. 12, Sup. i, 7; Philem. 23. 13, Sup. ii, 1. 14, II Tim. iv, 11; Philem. 24. 15, Rom. xvi, 5. 17, Philem. 2. 18, II Thes. iii, 17.

el Jesús de qui es parla i l'adorable Salvador. El grec, en efecte, porta Ἰοῦστος i no δικαῖος.

En aquest verset, *el regne de Déu* significa l'Església militant.

13. — *Hieràpolis.* Ciutat pròxima a Colossos, avui anomenada Tambouk-Kalessi, gairebé deserta.

14.—Lluc és, sens dubte, l'autor del terç Evangeli. Sobre Demas, vegeu II Tim. IV, 9.

15. — *Nimfa.* Nom d'home, probablement una abreviació de Nimfodoros.

A casa seva. La forma femenina αὐτῆς, que hom troba en alguns manuscrits, fou substituïda al masculí αὐτοῦ—o al plural αὐτῶν, que molts admeten com a autèntica—per tal com molts creien que Nimfa era una dona.

17. — *Arquip.* Prevere molt prestigiós entre els colossencs, que substituïa Epafra en les seves absències.

18. — *De la meva mà.* Per escriure aquesta lletra, St. Pau s'havia servit d'un secretari, probablement de Timoteu.

LLETRA PRIMERA ALS TESSALONICENCS

NOTÍCIA PRELIMINAR

Circumstàncies de temps i de lloc

Acomiadat de Filipos, primera conquesta europea de Pau, efecte de la commoció produïda pel terratrèmol de la presó, l'Apòstol emprèn la segona conquesta, la de Tessalònica.[1] La història de la fundació d'aquesta església, que es pot llegir descrita sumàriament en el llibre dels Fets dels Apòstols[2] i completada en la Lletra que prologuem,[3] és semblant a la de totes: predicació en la sinagoga, conversió de pocs jueus i de molts prosèlits i gentils, engelosiment i persecució dels jueus no convertits i fugida obligada de la ciutat. A Tessalònica els jueus proterviosos es valgueren de la xurma dels homes del mercat per promoure l'avalot davant els regidors de la ciutat, que forçaren Jasó — l'acollidor de Pau — a fer-lo sortir. Pau se'n va a Atenes, on emprèn una altra fundació, aquesta vegada poc reeixida, i allí s'assabenta que la persecució continua contra els neòfits amb molta violència,[4] i per dues vegades és impedit en el seu ardent desig d'anar a consolar-los i encoratjar-los.[5] Per això els envia el seu fidelíssim Timoteu, que, desconegut com era a Tessalònica, no podia excitar les ires dels perseguidors.

Mentrestant, Pau acompleix la poc fructuosa missió d'Atenes, i parteix contristat cap a Corint, on fa una llarga estada de divuit mesos.[6] Allí és on Timoteu, de tornada de Tessalònica, li porta noves consoladores d'aquells admirables neòfits, que havien despertat l'admiració de totes les esglésies de la Macedònia i de l'Acaia[7] per llur fermesa en la professió de la fe, a desgrat de totes les persecucions, i per llurs progressos en la nova via de l'esperit. Aquesta joia i la de saber que romanien en fidelíssima

[1] *Act.* XVI, 11 ss.
[2] XVII, 1-10.
[3] III, 1-5.
[4] *I Thes.* I, 6; III, 3-5.
[5] II, 18.
[6] *Act.* XVIII, 11.
[7] *I Thes.* I, 7.

adhesió a llur pare en la fe, eren lleugerament ombrejades per algunes taques. La luxúria i l'avarícia, els dos vicis predominants entre els gentils, no havien desaparegut del tot d'entre els nous cristians; alguns s'havien abandonat a la vagància a causa de llur persuasió de la imminència de la *parúsia,* o segona vinguda del Crist a cloure amb el judici universal la història de la humanitat. A més, els jueus envejosos escampaven calúmnies contra Pau, a fi que, perduda la confiança en el mestre, els neòfits més fàcilment perdessin la fe.

Llavors és quan Pau escriu aquesta Lletra, per tal de congratular-se amb els tessalonicencs de llur perseverança exemplar i combatre aquests vicis i aquestes calúmnies que cuidaven destruir una cristiandat tan exemplar. Tot això s'esdevenia durant el segon viatge apostòlic de Pau, entre el 51 i el 52, podent-se conjecturar que fou entre el 52 i el 53 que s'escaigué la composició de les dues Lletres als de Tessalònica.

La de la primera, més probablement dintre l'any 52. La impressió viva que guarda l'Apòstol de l'estada que havia fet entre ells, el record dels detalls més nimis i l'estat encara rudimentari de la instrucció cristiana d'aquells neòfits demostren clarament que no havien passat gaires mesos des de la seva visita. Fou, doncs, dintre el mateix any, o tot al més, a primers del 53, que Sant Pau compongué aquesta Lletra, primera cronològicament de totes les que coneixem d'ell i molt probablement també de tots els escrits neotestamentaris.

El lloc de composició fou indubtablement Corint. Alguns còdexs grecs afegeixen a la fi de la Lletra: *fou escrita des d'Atenes* (ἐγράφη ἀπὸ Ἀθήνων), però aquesta subscripció fou deguda segurament a una falsa interpretació del que diu la Lletra a III, 1: *Ens conhortàrem de restar sols a Atenes.* Poc més avall, III, 6, diu que ha compost la Lletra quan ha tornat a trobar-se amb Timoteu; sabem, però, per *Act.* XVIII, 5 que aquest fet s'esdevingué a Corint.

Els destinataris

Són els neòfits de l'església de Tessalònica, ciutat important, capital d'una de les quatre províncies de la Macedònia, que antigament s'havia anomenat Terme, però agrandida pel rei Cassandre, en rebé el nom de la seva muller Tessalònica, germana d'Alexandre Magne. Avui es diu *Saloniqui.* Situada sobre el golf Termaic, format per la península Calcídica, i a la vora de la via Egnàcia, llaç d'unió de l'Orient amb l'Occident, adquirí una puixança que la posà en un dels primers llocs entre les ciutats orientals. Estrabó diu que era la primera de la Macedònia, i es creu que

tenia 100,000 habitants. La majoria d'ells eren grecs, però els colons romans eren bastant nombrosos. No cal dir que una ciutat tan rica i de comerç tan pròsper atragué també molts jueus, que hi tenien una sinagoga,[1] des de la qual, com pertot, havien guanyat no pocs prosèlits.

Contingut i divisió

El que hem dit sobre l'origen d'aquesta Lletra ja ens en pot fer preveure el contingut. Consta en primer lloc d'accions de gràcies i de congratulacions per les virtuts dels neòfits de Tessalònica, ço que sovint li dóna ocasió per a recordar fets que ens serveixen per a completar la història de la fundació d'aquella església.

Després esvaeix les calúmnies escampades contra ell i amonesta els neòfits a corregir-se dels vicis de luxúria, avarícia i vagància, donant-los contra el pretext d'aquesta un ensenyament interessantíssim sobre el segon adveniment del Crist.

Així podem establir la següent divisió:

Exordi (I, 1-10). Accions de gràcies i congratulacions.

Primera part: Històrica (II, 1-III, 13). Conté dos paràgrafs:

1. *Coses succeïdes essent Pau present.*
2. *Coses succeïdes essent Pau absent.*

Segona part: Doctrinal (IV, 1-V, 24). Conté els següents dos paràgrafs:

1. *De la voluntat de Déu.* Exhortacions morals.
2. *De la segona vinguda del Senyor.* Ensenyaments escatològics.

Epíleg (V, 25-28). Salutacions i ordre que la Lletra sigui llegida públicament.

L'autenticitat paulina d'aquesta Lletra és tan evident, que àdhuc la majoria dels crítics racionalistes l'accepten. Contra el pes dels testimonis que l'avalen des de l'època apostòlica i l'estil i doctrina inconfusibles, no tenen cap valor objeccions tan febles com la que fan alguns crítics racionalistes dient que l'objecte de la Lletra és massa fútil per a ésser de Sant Pau. Qui la llegeixi, veurà que la defensa de l'autor contra les calúmnies dels qui volien fer frustrar el seu apostolat i la gran doctrina de la parúsia són arguments prou importants perquè s'hi esmercés la ploma del gran Apòstol.

[1] *Act.* XVI, 14.

ΠΡΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ Α

EXORDIVM

(I, 1 - 10)

(C. I.) [1] Παῦλος καὶ Σιλουανὸς καὶ Τιμόθεος τῇ ἐκκλησίᾳ Θεσσα-
λονικέων ἐν θεῷ πατρὶ καὶ κυρίῳ Ἰησοῦ Χριστῷ· [2] χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη.
Εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ πάντων ὑμῶν, μνείαν ποιούμε-
νοι ἐπὶ τῶν προσευχῶν ἡμῶν, ἀδιαλείπτως [3] μνημονεύοντες ὑμῶν τοῦ
ἔργου τῆς πίστεως καὶ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ὑπομονῆς τῆς
ἐλπίδος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς
ἡμῶν, [4] εἰδότες, ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι ὑπὸ [τοῦ] θεοῦ, τὴν ἐκλογὴν ὑμῶν,
[5] ὅτι τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν οὐκ ἐγενήθη εἰς ὑμᾶς ἐν λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ
ἐν δυνάμει καὶ ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ [ἐν] πληροφορίᾳ πολλῇ, καθὼς
οἴδατε οἷοι ἐγενήθημεν ἐν ὑμῖν δι' ὑμᾶς. [6] καὶ ὑμεῖς μιμεταὶ ἡμῶν
ἐγενήθητε καὶ τοῦ κυρίου, δεξάμενοι τὸν λόγον ἐν θλίψει πολλῇ μετὰ
χαρᾶς πνεύματος ἁγίου, [7] ὥστε γενέσθαι ὑμᾶς τύπον πᾶσιν τοῖς πι-
στεύουσιν ἐν τῇ Μακεδονίᾳ καὶ ἐν τῇ Ἀχαΐᾳ. [8] ἀφ' ὑμῶν γὰρ ἐξήχηται
ὁ λόγος τοῦ κυρίου οὐ μόνον ἐν τῇ Μακεδονίᾳ καὶ Ἀχαΐᾳ, ἀλλ' ἐν παντὶ

I. 1 πατρ.] + ημων *A 37 al. Ambrosiast* || ειρ.] + απο θεου (πατρος ημων) και κυριου ιησου χριστου *ℵA(DE)KLP al. fuld sy^h* || 5 ημων] του θεου (ℵ)*C* || 6 χαρας] + και *B* || 7 τυπους *ℵAC F^gr GKLP al. sy^p* || 8 *om.* γαρ *ℵ** || κυρ.] θεου *ℵ* 46 sy^hm* || αλλα και εν *KL al.*

1-2.—Vegeu Act. XVII, 14 i XVIII, 5.

1. — *I Silvà.* Silvà i Timoteu havien estat collaboradors de Sant Pau en l'evangelització dels fidels de Tessalònica. Silvà és anomenat Silas en els Actes. Era jueu d'origen i ciutadà romà, i un personatge dels més conspicus a Jerusalem. Tenia, a més, el do de profecia.

2. — *Incessantment.* Aquest mot és el primer del verset següent, en el text original. Cal, per tant, referir-lo al verb *recordant.*

3. — Són les tres virtuts fonamentals en la predicació paulina. Vegeu més

LLETRA PRIMERA ALS TESSALONICENCS

EXORDI

(I, 1 - 10)

(C. I.) 1 Pau, i Silvà, i Timoteu, a l'església dels tessalonicencs en
Déu Pare i en el Senyor Jesucrist. 2 Gràcia a vosaltres i pau.
Donem gràcies a Déu tothora per tots vosaltres, fent-ne memòria en les
nostres oracions, incessantment 3 recordant la vostra obra de fe i el treball
de la caritat i la constància de l'esperança en el Senyor nostre Jesucrist,
davant del Déu i Pare nostre, 4 sabent, germans benamats de Déu, la vostra
elecció, 5 car el nostre evangeli envers vosaltres no fou solament de parau-
la, ans també amb puixança i amb Esperit Sant i amb gran plenitud, puix
que prou sabeu el que fórem entre vosaltres per causa vostra. 6 I vosaltres
esdevinguéreu imitadors nostres i del Senyor, acollint la paraula enmig
de molta tribulació, amb goig d'Esperit Sant, 7 talment que heu esdevingut
model a tots els creients de la Macedònia i de l'Acaia. 8 Car des de vosaltres
ha ressonat la paraula del Senyor, no sols a la Macedònia i a l'Acaia, ans

1, II Thes. I, 1; Act. XVII, 1. 2, Col. I, 3; II Thes. I, 3. 4, II Thes. II, 13. 5, I Cor. IV, 20. 6, II Thes. III, 7 ss.

avall, V, 8; Gal. V, 5-6; Rom. V, 1-5; Eph. I, 15-18; Hebr. VI, 10-12; II Tim. II, 2 i el lloc príncep d'aquesta matèria I Cor. XIII, 13. A notar, però, que Sant Pau lloa les virtuts veritables: la fe que obra, la caritat que no es fatiga, l'esperança capaç de sofrir tots els contratemps.— *I el treball de la caritat.* No *i el treball i la caritat*, com tradueix la Vg., puix que la copulativa és evidentment una addició dels copistes. —*Davant del Déu.* Cal referir aquesta expressió al mot *recordant.*

4. — *Sabent.* Qui? Sant Pau, puix que d'ell depenen les expressions *donem gràcies* i *recordant.*

7. — *De la Macedònia i de l'Acaia.* Sovint són anomenades aquestes dues províncies, l'una al costat de l'altra. Cf. Act. XIX, 21; Rom. XV, 26. Sota els romans, formaven les dues divisions administratives de Grècia.

τόπῳ ἡ πίστις ὑμῶν ἡ πρὸς τὸν θεὸν ἐξελήλυθεν, ὥστε μὴ χρείαν ἔχειν
ἡμᾶς λαλεῖν τι· [9] αὐτοὶ γὰρ περὶ ἡμῶν ἀπαγγέλλουσιν ὁποίαν εἴσοδον
ἔσχομεν πρὸς ὑμᾶς, καὶ πῶς ἐπεστρέψατε πρὸς τὸν θεὸν ἀπὸ τῶν
εἰδώλων δουλεύειν θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ, [10] καὶ ἀναμένειν τὸν υἱὸν
αὐτοῦ ἐκ τῶν οὐρανῶν, ὃν ἤγειρεν ἐκ τῶν νεκρῶν, Ἰησοῦν τὸν ῥυόμενον
ἡμᾶς ἐκ τῆς ὀργῆς τῆς ἐρχομένης.

9 περι υμων *B al. de*

8. — *En tot lloc.* Hipèrbole molt expressiva. La conversió dels tessalonicencs havia, en efecte, desvetllat una profunda admiració en tota la Grècia i en els països limítrofs.

9. — *Ells diuen.* Aquest pronom ha de referir-se, sembla, als cristians de les altres esglésies de la Macedònia i de l'Acaia. Cf. Gal. II, 2, on es troba una construcció semblant.

Respecte a nosaltres. Aquest pronom afecta ensems els tres predicadors i els

en tot lloc ha arribat la vostra fe envers Déu, talment que ja no cal que
diguem res nosaltres; 9 car ells diuen prou, respecte a nosaltres, quina
entrada tinguérem en vosaltres, i com us convertíreu dels ídols a Déu,
per tal de servir un Déu vivent i veritable, 10 i esperar dels cels el seu
Fill, que ell ressuscità d'entre els morts, Jesús, el qui ens salva de la
ira venidora.

9, Act. xiv, 15.

fidels de Tessalònica. Ho demana així el context, atesa la significació de *quina entrada tinguérem i com us convertíreu.*

Un Déu vivent i veritable. Contraposició als ídols, acabats d'anomenar, els quals arreu de l'Escriptura són presentats com a morts i vans.

10. — *El qui ens salva.* Vg. tradueix pel pretèrit: «El qui ens salvà.» Tanmateix, el text original exigeix el present.

PARS PRIOR

TRACTATIO HISTORICA

(II, 1 - III, 13)

1. QVAE IN PRAESENTIA PAVLI EVENERINT

(C. II.) [1] Αὐτοὶ γὰρ οἴδατε, ἀδελφοί, τὴν εἴσοδον ἡμῶν τὴν πρὸς
ὑμᾶς, ὅτι οὐ κενὴ γέγονεν, [2] ἀλλὰ προπαθόντες καὶ ὑβρισθέντες καθὼς
οἴδατε ἐν Φιλίπποις ἐπαρρησιασάμεθα ἐν τῷ θεῷ ἡμῶν λαλῆσαι πρὸς
ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ ἐν πολλῷ ἀγῶνι. [3] ἡ γὰρ παράκλησις ἡμῶν
οὐκ ἐκ πλάνης οὐδὲ ἐξ ἀκαθαρσίας οὔτε ἐν δόλῳ, [4] ἀλλὰ καθὼς δεδοκι-
μάσμεθα ὑπὸ τοῦ θεοῦ πιστευθῆναι τὸ εὐαγγέλιον οὕτως λαλοῦμεν, οὐχ
ὡς ἀνθρώποις ἀρέσκοντες, ἀλλὰ τῷ θεῷ τῷ δοκιμάζοντι τὰς καρδίας
ἡμῶν. [5] οὔτε γάρ ποτε ἐν λόγῳ κολακίας ἐγενήθημεν, καθὼς οἴδατε,
οὔτε ἐν προφάσει πλεονεξίας, θεὸς μάρτυς, [6] οὔτε ζητοῦντες ἐξ
ἀνθρώπων δόξαν, οὔτε ἀφ' ὑμῶν οὔτε ἀπ' ἄλλων, [7] δυνάμενοι ἐν βάρει
εἶναι ὡς Χριστοῦ ἀπόστολοι· ἀλλ' ἐγενήθημεν ἤπιοι ἐν μέσῳ ὑμῶν.
ὡς ἐὰν τροφὸς θάλπῃ τὰ ἑαυτῆς τέκνα· [8] οὕτως ὁμειρόμενοι ὑμῶν
εὐδοκοῦμεν μεταδοῦναι ὑμῖν οὐ μόνον τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ ἀλλὰ καὶ
τὰς ἑαυτῶν ψυχάς, διότι ἀγαπητοὶ ἡμῖν ἐγενήθητε. [9] μνημονεύετε γάρ,
ἀδελφοί, τὸν κόπον ἡμῶν καὶ τὸν μόχθον· νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐργαζό-

II. 3 ουτε] ουδε ℵ*ABCD*FGP al.* || 4 αλλα θεω ℵ*BCDP *al.* || 7 νηπιοι ℵ*BC*D*FG *al. lat* || 9 νυκτ.] + γαρ *EKL al. sy*^{hm}

2. — *A Filipos.* El fet que Sant Pau al·ludeix aquí es troba consignat en Act. XVI, 19 seg.

Amb molta lluita. Això és, enmig de molts combats, millor que «amb molta sol·licitud», com llegim en Vg.

3. — *Ni d'impuresa.* El mot ἀκαθαρσία significa aquí la manca de puresa d'intenció en el parlar.

4. — *Ens fos confiat.* El text original manca del mot *ens*, per bé que fàcilment se sobreentén.

PRIMERA PART

HISTÒRICA

(II, 1 - III, 13)

1. Coses succeïdes essent Pau present

(C. II.) [1] Car vosaltres mateixos, germans, sabeu la nostra entrada a vosaltres, com no fou vana, [2] sinó que, havent abans sofert i rebut ultratges, com sabeu, a Filipos, tinguérem ardidesa en el nostre Déu de predicar-vos l'evangeli de Déu amb molta lluita. [3] Perquè la nostra exhortació no prové d'error, ni d'impuresa, ni és amb frau, [4] ans, segons que fórem aprovats de Déu perquè ens fos confiat l'evangeli, així parlem, no com qui agrada als homes, sinó a Déu, que prova els nostres cors. [5] Perquè ni us vinguérem mai amb llagoteria de paraula, com sabeu, ni amb pretextos de l'avarícia, Déu n'és testimoni, [6] ni cercant glòria dels homes, ni de vosaltres, ni d'altres, [7] podent fer pesar la nostra autoritat com a apòstols de Crist; més tost ens férem blans enmig de vosaltres. Tal com una mare nodrissa cria els seus fills, [8] amb igual amor a vosaltres, estàvem disposats a comunicar-vos no sols l'evangeli de Déu, ans encara les nostres vides, car ens esdevinguéreu caríssims. [9] Perquè, recordeu-vos, germans, del nostre treball i de la fatiga: treballant nit i dia per tal de no

2, Act. xvi, 12-19. **4,** Gal. i, 10. **5,** Phil. i, 8. **6,** Io. v, 41, 44. **9,** Act. xx, 34; I Cor. iv, 12; II Thes. iii, 8.

7. — *Podent fer... apòstols.* En l'original, aquests mots formen part del verset anterior, al qual es refereixen.

Ens férem blans. Això significa la lliçó ἤπιοι adoptada per Tischendorf. La Vg. segueix la lliçó νήπιοι d'altres manuscrits grecs i tradueix *facti sumus parvuli:* ens férem infants.

9. — *Nit i dia.* Anomena la nit abans que el dia, per tal com els jueus comptaven el dia civil d'una posta de sol a l'altra. Cf. Lv. II, 37. Els

μενοι πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν ἐκηρύξαμεν εἰς ὑμᾶς τὸ εὐαγ-
γέλιον τοῦ θεοῦ. [10] ὑμεῖς μάρτυρες καὶ ὁ θεός, ὡς ὁσίως καὶ δικαίως
καὶ ἀμέμπτως ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν ἐγενήθημεν, [11] καθάπερ οἴδατε ὡς
ἕνα ἕκαστον ὑμῶν ὡς πατὴρ τέκνα ἑαυτοῦ [12] παρακαλοῦντες ὑμᾶς καὶ
παραμυθούμενοι καὶ μαρτυρόμενοι εἰς τὸ περιπατεῖν ὑμᾶς ἀξίως τοῦ
θεοῦ τοῦ καλοῦντος ὑμᾶς εἰς τὴν ἑαυτοῦ βασιλείαν καὶ δόξαν.
[13] Καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ ἀδιαλείπτως, ὅτι
παραλαβόντες λόγον ἀκοῆς παρ' ἡμῶν τοῦ θεοῦ ἐδέξασθε οὐ λόγον ἀν-
θρώπων ἀλλὰ καθώς ἐστιν ἀληθῶς λόγον θεοῦ, ὃς καὶ ἐνεργεῖται ἐν ὑμῖν
τοῖς πιστεύουσιν. [14] ὑμεῖς γὰρ μιμηταὶ ἐγενήθητε, ἀδελφοί, τῶν ἐκκλη-
σιῶν τοῦ θεοῦ τῶν οὐσῶν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὅτι τὰ αὐτὰ
ἐπάθετε καὶ ὑμεῖς ὑπὸ τῶν ἰδίων συμφυλετῶν, καθὼς καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῶν
Ἰουδαίων, [15] τῶν καὶ τὸν κύριον ἀποκτεινάντων Ἰησοῦν καὶ τοὺς προ-
φήτας, καὶ ἡμᾶς ἐκδιωξάντων, καὶ θεῷ μὴ ἀρεσκόντων, καὶ πᾶσιν ἀν-
θρώποις ἐναντίων, [16] κωλυόντων ἡμᾶς τοῖς ἔθνεσιν λαλῆσαι ἵνα σωθῶ-
σιν, εἰς τὸ ἀναπληρῶσαι αὐτῶν τὰς ἁμαρτίας πάντοτε. ἔφθασεν δὲ
ἐπ' αὐτοὺς ἡ ὀργὴ εἰς τέλος.

2. Qvae in absentia Pavli evenerint

[17] Ἡμεῖς δέ, ἀδελφοί, ἀπορφανισθέντες ἀφ' ὑμῶν πρὸς καιρὸν ὥρας
προσώπῳ οὐ καρδίᾳ, περισσοτέρως ἐσπουδάσαμεν τὸ πρόσωπον ὑμῶν
ἰδεῖν ἐν πολλῇ ἐπιθυμίᾳ. [18] διότι ἠθελήσαμεν ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, ἐγὼ
μὲν Παῦλος καὶ ἅπαξ καὶ δίς, καὶ ἐνέκοψεν ἡμᾶς ὁ σατανᾶς. [19] τίς
γὰρ ἡμῶν ἐλπὶς ἢ χαρὰ ἢ στέφανος καυχήσεως ἢ οὐχὶ καὶ ὑμεῖς ἔμπρο-
σθεν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ ἐν τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ; [20] ὑμεῖς γάρ ἐστε
ἡ δόξα ἡμῶν καὶ ἡ χαρά.
(C. III.) [1] Διὸ μηκέτι στέγοντες εὐδοκήσαμεν καταλειφθῆναι ἐν

12 *καλεσαντος* ℵ*A al. f Ambrosiast vg sy* || 13 *om.* *και* *1º al. DEFGHKL al. lat sy*[p] || 13 *)* αληθ. εστιν *B 17, om.* αληθ. ℵ* || 15 τους] + ιδιους *Marcion KL al. sy* || 16 *εφθακεν* *BD** || οργη] + του θεου *D EFG lat* || 19 *καυχ.*] αγαλλιασεως *A Tert* || υμεις] + μαλλον *17* || ιησ.] + χριστου *FGL al. Tert*

germànics, segons llegim en Tàcit (*Germ.* XI), calculaven d'una manera semblant.

11.—*Com un pare.* Més amunt descriu la tendresa del seu afecte comparant-se a una mare; ací empra la imatge de l'amor paternal per reforçar la idea de la missió educadora.

12. — En aquest text, *el regne* significa l'Església militant. (Cf. Col. I, 13; IV, 11; Act. XX, 25).

13. — La predicació dels apòstols no és una paraula humana, sinó divina, testimoniatge de Déu; la fe que accepta aquesta paraula no és una intuïció de l'esperit, ni la conseqüència d'un rao-

afeixugar ningú de vosaltres, us predicàrem l'evangeli de Déu. [10]Testi-
monis sou vosaltres i Déu de com santament i justa i irreprensible ens
comportàrem amb vosaltres, els creients, [11]segons sabeu, com a cadas-
cun de vosaltres, com un pare al seu fill, [12]exhortàvem i consolàvem i
us testificàvem que caminéssiu tal com és digne del Déu que ens crida al
seu regne i glòria.

[13]I per això també nosaltres sense parar donem gràcies a Déu perquè,
havent rebut la paraula de Déu que oíreu de nosaltres, no la rebéreu pas
com a paraula d'homes, sinó com a paraula de Déu, com verament és, la
qual també obra en vosaltres, els creients. [14]Car vosaltres, germans,
heu esdevingut imitadors de les esglésies de Déu que són a la Judea en
Crist Jesús, posat que heu sofert les mateixes coses dels vostres conna-
cionals que ells també dels jueus, [15]d'aquells que llevaren la vida a
Jesús i als profetes, i ens perseguiren a nosaltres, i no agraden a Déu, i
són contraris a tots els homes, [16]impedint-nos de parlar a les nacions
perquè se salvin, a fi de curullar sempre llurs pecats; però sobre ells
s'ha acuitat la ira fins a l'extrem.

2. Coses succeïdes essent Pau absent

[17]Però nosaltres, germans, orbats de vosaltres per no gaire temps, de
vista però no de cor, amb major esforç ens apressàrem a veure el vostre
rostre amb gran desig. [18]Perquè volíem venir a vosaltres, jo, Pau, una
i dues vegades, però ens ho impedí Satanàs. [19]Perquè ¿quina és la nos-
tra esperança, o goig, o corona de gloriament? ¿No sou també vosaltres,
a la presència del nostre Senyor Jesús, a l'adveniment d'ell? [20]Car vos-
altres sou la nostra glòria i el nostre goig.

(C. III.) [1]Per això, no sofrint-ho més, ens conhortàrem de restar

12, Eph. IV, 1; Col. I, 10. **13**, Sup. I, 2. **14**, Act. VIII, 1; XII, 1; XVII, 5. **15**, Act. II, 22; III, 15; VII, 52. **16**, Gn. XV, 16; Mt. XXIII, 32 s.; Act. XIII, 45; XVII, 13. **19**, Phil. IV, 1. **1**, Act. XVII, 16.

nament, sinó l'adhesió al testimoniatge diví que ha d'ésser transmès per l'orella; aquesta fe, en fi, no és dins l'home inactiva, ans obra (ἐνεργεῖται) en el cor dels creients.

La qual també obra en vosaltres. El pronom relatiu corresponent a *la qual* (ὅς) resta equívoc en l'original. La Vg. el refereix a Déu; tanmateix, la majoria dels exegetes el refereix a *paraula*.

14.—*Dels vostres connacionals.* Aquest mot s'aplica a la part més plebea de la població gentil de Tessalònica. Cf. Act. XVII, 5.

19. — *O corona de gloriament.* Veg. II Cor. I, 14.

Ἀθήναις μόνοι, 2 καὶ ἐπέμψαμεν Τιμόθεον, τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν καὶ διά-
κονον τοῦ θεοῦ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ στηρίξαι ὑμᾶς καὶ
παρακαλέσαι ὑπὲρ τῆς πίστεως ὑμῶν 3 τὸ μηδένα σαίνεσθαι ἐν ταῖς
θλίψεσιν ταύταις. αὐτοὶ γὰρ οἴδατε ὅτι εἰς τοῦτο κείμεθα· 4 καὶ γὰρ
ὅτε πρὸς ὑμᾶς ἦμεν, προελέγομεν ὑμῖν ὅτι μέλλομεν θλίβεσθαι, καθὼς
καὶ ἐγένετο καὶ οἴδατε. 5 διὰ τοῦτο κἀγὼ μηκέτι στέγων ἔπεμψα εἰς
τὸ γνῶναι τὴν πίστιν ὑμῶν, μή πως ἐπείρασεν ὑμᾶς ὁ πειράζων καὶ
εἰς κενὸν γένηται ὁ κόπος ἡμῶν.

6 Ἄρτι δὲ ἐλθόντος Τιμοθέου πρὸς ἡμᾶς ἀφ' ὑμῶν καὶ εὐαγγελισαμέ-
νου ἡμῖν τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην ὑμῶν, καὶ ὅτι ἔχετε μνείαν ἡμῶν
ἀγαθὴν πάντοτε, ἐπιποθοῦντες ἡμᾶς ἰδεῖν καθάπερ καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς,
7 διὰ τοῦτο παρεκλήθημεν, ἀδελφοί, ἐφ' ὑμῖν ἐπὶ πάσῃ τῇ ἀνάγκῃ καὶ
θλίψει ἡμῶν διὰ τῆς ὑμῶν πίστεως, 8 ὅτι νῦν ζῶμεν ἐὰν ὑμεῖς στήκετε
ἐν κυρίῳ. 9 τίνα γὰρ εὐχαριστίαν δυνάμεθα τῷ θεῷ ἀνταποδοῦναι περὶ
ὑμῶν ἐπὶ πάσῃ τῇ χαρᾷ ᾗ χαίρομεν δι' ὑμᾶς ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ ἡμῶν,
10 νυκτὸς καὶ ἡμέρας ὑπερεκπερισσοῦ δεόμενοι εἰς τὸ ἰδεῖν ὑμῶν τὸ
πρόσωπον καὶ καταρτίσαι τὰ ὑστερήματα τῆς πίστεως ὑμῶν; 11 Αὐτὸς
δὲ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ἡμῶν καὶ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς κατευθύναι τὴν
ὁδὸν ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς· 12 ὑμᾶς δὲ ὁ κύριος πλεονάσαι καὶ περισσεύσαι
τῇ ἀγάπῃ εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς πάντας, καθάπερ καὶ ἡμεῖς εἰς ὑμᾶς,
13 εἰς τὸ στηρίξαι ὑμῶν τὰς καρδίας ἀμέμπτους ἐν ἁγιωσύνῃ ἔμπροσθεν
τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ μετὰ
πάντων τῶν ἁγίων αὐτοῦ.

III. 2 διακ.] συνεργον *D*(BFG)e Ambrosiast* || θεου] + και συνεργον ημων *KL al. sy* || παρακ.] + υμας *KL al. syp* || 7 ημων] + και *ADgr* || 9 θεω] κυριω *ℵ*DgrFgrG* || θεου] κυριου *ℵ* 46* || 11 ιησ.] + χριστος *EFGKL al. sy* || 12 κυρ.] + ιησους *D*E*FgrG* || 13 αμεμπτως *BL* || αγιωσ.] δικαιοσυνη *A 23. 57* || ιησ. χριστου *FGL al. Tert Ambrosiast sy* || *fin.*] + αμην *ℵ*AD*E al. vg*

2.—*El germà nostre i ministre de Déu.* Aquest passatge presenta moltes variants degudes als copistes. Alguns manuscrits porten: *El germà nostre i el col·laborador de Déu;* d'altres: *El germà nostre, el ministre de Déu i el nostre col·laborador.* La que transcrivim coincideix amb la de la Vg. i és la que hom accepta correntment.

Sobre la vostra fe. No *per la vostra fe,* com ja Estius havia remarcat.

5. — *El temptador.* El temptador per excel·lència, Satanàs. Veg. Mt. IV, 3 i I Ptr. V, 8.

8.—Com ja Sant J. Crisòstom remarcà, l'Apòstol descriu amb una força inimitable el goig que ell experimenta en comprovar la constància dels seus deixebles.

10. — *Pregant més i més.* L'adverbi ὑπερεκπερισσοῦ expressa una abundància fora mesura.

sols a Atenes, 2 i enviàrem Timoteu, el germà nostre i ministre de Déu en
l'evangeli del Crist, per tal d'afermar-vos i consolar-vos sobre la vostra
fe, 3 a fi que ningú no es contorbi en aquestes tribulacions. Perquè bé
sabeu vosaltres que per a això som posats; 4 puix que, quan érem amb vos-
altres, ja us prediguérem que havíem de passar tribulacions, com així
s'esdevingué, i ho sabeu. 5 Per això també jo, no tenint més espera,
vaig enviar a informar-me de la vostra fe, no fos cas que us hagués
temptat el temptador i els nostres afanys haguessin resultat endebades.
6 Però ara, havent-nos vingut Timoteu de vosaltres i trametent-nos
bones noves de la vostra fe i la vostra caritat, i que serveu tostemps
bona memòria de nosaltres, desitjant de veure'ns, com també nosaltres a
vosaltres, 7 per això ens consolem, germans, de vosaltres, en tota l'an-
goixa i tribulació nostra per causa de la vostra fe, 8 perquè ara vivim, si
vosaltres us manteniu ferms en el Senyor. 9 Perquè ¿quina acció de grà-
cies podem retre a Déu per vosaltres per tot el goig amb què ens gogem
per vosaltres davant el nostre Déu, 10 dia i nit pregant més i més de veure
el vostre rostre i posar l'acompliment al que manca de la vostra fe?
11 Però el mateix Déu i Pare nostre i el Senyor nostre Jesús adreci el nos-
tre camí envers vosaltres; 12 i a tots vosaltres, el Senyor us multipliqui i
us faci abundar en caritat mutualment i envers tots, com també nos-
altres envers vosaltres, 13 per tal de refermar els vostres cors sense màcula
en santedat davant del Déu i Pare nostre en l'adveniment del Senyor nos-
tre Jesús amb tots els seus sants.

2, Act. xvi, 1; Rom. xvi, 21. 6, xviii, 5.

11. — *Déu i Pare... Jesús.* Vg. afegeix *Crist,* que probablement és una addició dels copistes.

12. — *Us multipliqui i us faci abundar en caritat.* Alguns intèrprets refereixen el verb *multipliqui* al mot *caritat.* Tanmateix, Teodoret, i amb ell molts d'altres, són de parer que l'esmentat verb afecta els destinataris de l'epístola.

13.—*Amb tots els seus sants.* Formen, amb els àngels (cf. II Thes. I, 7), el corteig de Crist en la parúsia. Al·lusió a Zach. XIV, 5. Alguns han cregut que els àngels designen els sants, perquè així s'esdevé en el text al·ludit de Zacarias, però aquest ús del mot *àngels* per *sants* és estrany al N. T. Es tracta, doncs, de les ànimes de tots els elets que acompanyaran el Senyor i prendran llurs cossos ressuscitats.

Vg. afegeix: «Amén», que els crítics consideren com una addició posterior. Probablement assenyalava la fi d'un dels fragments que eren llegits en les esglésies.

PARS ALTERA

TRACTATIO DOCTRINALIS

(IV, 1 - V, 24)

1. De volvntate Dei

(C. IV.) 1 Λοιπὸν οὖν, ἀδελφοί, ἐρωτῶμεν ὑμᾶς καὶ παρακαλοῦμεν
ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ, [ἵνα] καθὼς παρελάβετε παρ' ἡμῶν τὸ πῶς δεῖ ὑμᾶς
περιπατεῖν καὶ ἀρέσκειν θεῷ, καθὼς καὶ περιπατεῖτε, ἵνα περισσεύητε
μᾶλλον. 2 οἴδατε γὰρ τίνας παραγγελίας ἐδώκαμεν ὑμῖν διὰ τοῦ κυρίου
Ἰησοῦ. 3 Τοῦτο γάρ ἐστιν θέλημα τοῦ θεοῦ, ὁ ἁγιασμὸς ὑμῶν, ἀπέχε-
σθαι ὑμᾶς ἀπὸ τῆς πορνείας, 4 εἰδέναι ἕκαστον ὑμῶν τὸ ἑαυτοῦ σκεῦος
κτᾶσθαι ἐν ἁγιασμῷ καὶ τιμῇ, 5 μὴ ἐν πάθει ἐπιθυμίας καθάπερ καὶ τὰ
ἔθνη τὰ μὴ εἰδότα τὸν θεόν, 6 τὸ μὴ ὑπερβαίνειν καὶ πλεονεκτεῖν ἐν τῷ
πράγματι τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, διότι ἔκδικος κύριος περὶ πάντων τούτων,
καθὼς καὶ προείπαμεν ὑμῖν καὶ διεμαρτυράμεθα. 7 οὐ γὰρ ἐκάλεσεν
ἡμᾶς ὁ θεὸς ἐπὶ ἀκαθαρσίᾳ ἀλλ' ἐν ἁγιασμῷ. 8 τοιγαροῦν ὁ ἀθετῶν οὐκ
ἄνθρωπον ἀθετεῖ ἀλλὰ τὸν θεὸν τὸν καὶ δόντα τὸ πνεῦμα αὐτοῦ τὸ ἅγιον
εἰς ὑμᾶς.

IV. 1 *om.* ουν *B 17 al.* syp || *om.* ινα ℵ*AKL al.* syh || *om.* καθ. κ. περιπ. *KL al.* syp || 2 κυρ. ημων ιησου χριστου *FG 45. 115 al.* || 8 *om.* και *ABE al. d* syp || διδοντα ℵ**BDEFG al.*

1.—*Comportar-vos.* Literalment *caminar,* verb molt familiar a St. Pau que indica que la vida del cristià ha d'ésser una marxa continuada envers la perfecció.

3. — *De la fornicació.* Això és, de tota unió il·legítima fora del matrimoni. Hom comprèn, doncs, sota aquesta denominació, l'adulteri i l'incest, a més de la simple fornicació.

4.—*El seu vas.* Els intèrprets es divideixen en escatir el significat d'aquesta expressió metafòrica. Segons els uns, *vas* significa el cos de cada u, per tal com pot considerar-se com el continent de l'ànima. Sembla confirmar-ho l'ús del verb *posseir,* que precedeix el dit substantiu. Segons els altres, *vas* significa l'esposa legítima, per tal com

SEGONA PART

DOCTRINAL

(IV, 1 - V, 24)

1. De la voluntat de Déu

(C. IV.) [1] Altrament, germans, us preguem i us exhortem en el Se-
nyor Jesús que, tal com aprenguéreu de nosaltres la manera com us convé
de comportar-vos i agradar a Déu, com i així mateix us comporteu per tal
que hi progresseu més i més. [2] Car sabeu quins manaments us donàrem
pel Senyor Jesús. [3] Perquè aquesta és la voluntat de Déu, la vostra santi-
ficació, que us abstingueu de la fornicació, [4] sabent cadascun de vosaltres
posseir el seu vas en santificació i honor, [5] no pas en passió de desig,
com els gentils que no coneixen Déu, [6] talment que ningú no enganyi ni
faci tort al seu germà en aquesta matèria, car venjador és Déu de totes
aquestes coses, com ja us diguérem i testificàrem. [7] Perquè Déu no ens
ha cridat pas per a impuresa, sinó en santificació. [8] De manera que el
qui això menysprea, no menysprea l'home, sinó Déu, el qual donà també
el seu Esperit Sant per a vosaltres.

3, Rom. xii, 2; Eph. v, 17. 5, Ps. lxxviii, 6; Rom. i, 24; Eph. ii, 12. 6, Eccli. v, 3. 8, Ez. xxxvi, 27; Lc. x, 16.

el verb de l'original, més que posseir, significa adquirir.

6. — *Que ningú no enganyi.* Molts exegetes creuen que la primera part d'aquest verset enceta un tema distint: el de la probitat en els afers comercials. L'avarícia, en efecte, i assenyaladament el frau en els negocis, estaven molt arrelats entre els grecs. D'altres, però, són de parer que l'Apòstol proscriu aquí l'adulteri en una de les seves formes més repugnants.

8. — *Qui això menysprea.* Vg. supleix amb molt d'encert el pronom complement que manca en el text grec.

Per a vosaltres, segons la lliçó més autoritzada. En Vg. hom llegeix *en nosaltres.*

[9] Περὶ δὲ τῆς φιλαδελφίας οὐ χρείαν ἔχετε γράφειν ὑμῖν· αὐτοὶ γὰρ
ὑμεῖς θεοδίδακτοί ἐστε εἰς τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους· [10] καὶ γὰρ ποιεῖτε
αὐτὸ εἰς πάντας τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς ἐν ὅλῃ τῇ Μακεδονίᾳ. Παρακα-
λοῦμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, περισσεύειν μᾶλλον, [11] καὶ φιλοτιμεῖσθαι ἡσυ-
χάζειν καὶ πράσσειν τὰ ἴδια καὶ ἐργάζεσθαι ταῖς ἰδίαις χερσὶν ὑμῶν,
καθὼς ὑμῖν παρηγγείλαμεν, [12] ἵνα περιπατῆτε εὐσχημόνως πρὸς τοὺς
ἔξω καὶ μηδενὸς χρείαν ἔχητε.

2. De secvndo adventv Domini

[13] Οὐ θέλομεν δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, περὶ τῶν κοιμωμένων, ἵνα μὴ
λυπῆσθε καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα. [14] εἰ γὰρ πιστεύο-
μεν ὅτι Ἰησοῦς ἀπέθανεν καὶ ἀνέστη, οὕτως καὶ ὁ θεὸς τοὺς κοιμηθέν-
τας διὰ τοῦ Ἰησοῦ ἄξει σὺν αὐτῷ. [15] Τοῦτο γὰρ ὑμῖν λέγομεν ἐν λόγῳ
κυρίου, ὅτι ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ
κυρίου οὐ μὴ φθάσωμεν τοὺς κοιμηθέντας· [16] ὅτι αὐτὸς ὁ κύριος ἐν
κελεύσματι, ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου καὶ ἐν σάλπιγγι θεοῦ, καταβήσεται
ἀπ' οὐρανοῦ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐν Χριστῷ ἀναστήσονται πρῶτον, [17] ἔπειτα

9 εχομεν *D*FG al. e Ambrosiast vg sy*^{h}, ειχομεν *B am* || 11 *om.* ιδιαις *BD*EFG al. lat* || 13 κεκοιμημενων *DE(FG)KL* || 14 ⟩ ουτ. ο θεος και *B sy*^{h} || 15 κυριου 2°] ιησου *B* || 16 πρωτοι *D*FG lat*

9. — *No teniu necessitat.* Segons molts manuscrits i la versió de Vg.: «no tenim necessitat».

12.—*Per tal que camineu honestament.* Les edicions gregues primitives fan un sol verset del 11 i el 12, restant, doncs, alterada la numeració fins al final del capítol. —*No hàgiu de menester ningú.* Així sembla exigir-ho el context. Altres versions, prenent μηδενός per neutre, tradueixen : *no tingueu fretura de res.* Vg. uneix els dos sentits: «nullius aliquod desideretis» que podria semblar una allusió al desè precepte del Decàleg.

13-17. — Tots els morts en Crist ressuscitaran gloriosament i seran enduts per Jesús a la benaurança eterna. Allí ens trobarem tots, els qui hauran passat per la mort i els deixats per la mort, que es trobaran vivents en aquella escaiença. Sant Pau parla d'aquests en primera persona, i diu que no s'avançaran als altres. Perquè primer s'alçaran els morts en gràcia (en Crist), i després els llavors vivents, els sobrers dels estralls de la mort, seran transformats (I Cor. XV, 51-53) i arravatats en núvols en l'aire a l'encontre del Senyor. Sant Pau no diu res dels pecadors, perquè aquesta matèria queia fora del seu intent de consolar els qui ploraven difunts estimats, palesat en el v. 18.

13. — La semblança que es nota entre les respostes començades en aquest v. i en V, 1 i les donades als dubtes dels corintis fa pensar que Sant Pau respon a consultes dels tessalonicencs a ell, de les quals Timoteu fou probablement l'intermediari.

14.—*Així també...* La construcció de la frase resta incompleta; cal sobreentendre *devem creure que.*

En Jesús. Molts exegetes, entre ells St. Crisòstom, Estius i Corn. a Lapide refereixen aquests mots al verb *s'adormiren.* D'altres, com Salmeron, Hammond i molts d'entre els moderns, tradueixen aquest passatge referint els dits mots al verb *s'emportarà.*

15. — *Amb paraula del Senyor.* Tal vegada una paraula dita per Jesús en la seva vida mortal i transmesa per tradició; més probablement, una revelació

[9] Sobre la caritat fraterna, no teniu necessitat que us escrigui, perquè
vosaltres mateixos sou ensenyats de Déu per a amar-vos mútuament; [10] i
així ho feu envers tots els germans que hi ha en tota la Macedònia. Us
exhortem, però, germans, a millorar-vos-hi més, [11] i a tenir el punt d'ho-
nor de viure en pau, i a esmerçar-se cadascú en les seves coses i a treballar
amb les vostres pròpies mans, tal com us recomanàrem, [12] per tal que ca-
mineu honestament envers els qui són fora i no hàgiu de menester ningú.

2. De la segona vinguda del Senyor

[13] I no volem, germans, que sigueu en la ignorància pertocant als qui
dormen, a fi que no us contristeu, com els altres, els qui no tenen esperan-
ça. [14] Perquè si creiem que Jesús morí i ressuscità, així també Déu els qui
s'adormiren en Jesús s'emportarà amb ell. [15] Perquè això us diem amb
paraula del Senyor, que nosaltres, els vivents, els qui som deixats per a
l'adveniment del Senyor, no ens avançarem pas als qui s'adormiren;
[16] perquè el mateix Senyor, al crit de comandament, a la veu d'un arcàn-
gel i a la trompeta de Déu, baixarà del cel i primer s'alçaran els morts en
Crist. [17] Després nosaltres, els vivents, els restants, junt amb ells serem ar-

9, Io. VI, 45; XIII, 34; XV, 12, 17; I Io. II, 10; IV, 12. 11, Eph. IV, 28; II Thes. III, 12. 12, Col. IV, 5. 13, Eph. II, 12. 14, Rom. VIII, 11; I Cor. VI, 14; XV, 23. 15 s. I Cor. XV, 51 s.

directa feta pel Senyor a Sant Pau, tant més que la resurrecció dels justos i la glorificació dels llavors vivents estan intimament relacionades amb la teoria paulina del cos místic de Jesucrist.

Nosaltres, els vivents. En aquest verset i en el següent, així com en altres indrets, l'Apòstol es posa en escena, no pas perquè estigui convençut de la imminent vinguda de Crist a la terra, sinó per la figura retòrica coneguda amb el nom d'enàl·lage.

16. — Els neòfits de Tessalònica s'imaginaven que al dia de la parúsia, els deixats vius fins aleshores tindrien algun avantatge sobre els morts, segurament la d'anar primer que tots a rebre el Crist triomfant. Per això planyien els morts i desitjaven arribar vius a aquell dia, que creien pròxim. Sant Pau desfà aquesta error, dient que tots alhora aniran a l'encontre del Senyor, i que si cap avantatge ha d'haver-hi, serà dels morts, que ressuscitaran abans que els vivents justos no siguin transformats en glòria.

Sant Pau enumera alguns trets relatius a la parúsia : *a) el crit de comandament.* Κέλευσμα significa el crit amb què hom excita els animals (cavalls, gossos, etc.); també s'anomenava així el mot d'ordre que un capdavanter intima al seus subordinats, en especial soldats. No apar ben clar qui el donarà, si Déu, fent a Crist el senyal de la parúsia, o Crist, reunint els àngels de la seva escorta; *b) la veu d'un arcàngel,* segons l'opinió més estesa, St. Miquel (Cf. Dan. X, 21; XII, 1); *el so de la trompeta.* En l'A. T. la trompeta solia anunciar les teofanies (Ex. XIX, 13-16; Is. XXVII, 13; Joel II, 1, etc.) Aquí toca el crit als morts (Mt. XXIV, 31). És dita *de Déu,* perquè proclama l'ordre de Déu. També s'hi pot veure una al·lusió al costum que els jueus tenien de convocar el poble a so de trompeta per a les festes religioses.

17. — *Els vivents, els restants.* Ço és els qui al dia de la parúsia es trobaran

ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι ἅμα σὺν αὐτοῖς ἁρπαγησόμεθα
ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ κυρίου εἰς ἀέρα· καὶ οὕτως πάντοτε σὺν
κυρίῳ ἐσόμεθα. 18 Ὥστε παρακαλεῖτε ἀλλήλους ἐν τοῖς λόγοις τούτοις.
(C. V.) 1 Περὶ δὲ τῶν χρόνων καὶ τῶν καιρῶν, ἀδελφοί, οὐ χρείαν
ἔχετε ὑμῖν γράφεσθαι· 2 αὐτοὶ γὰρ ἀκριβῶς οἴδατε ὅτι ἡ ἡμέρα κυρίου
ὡς κλέπτης ἐν νυκτὶ οὕτως ἔρχεται. 3 ὅταν δὲ λέγωσιν· εἰρήνη καὶ
ἀσφάλεια, τότε αἰφνίδιος αὐτοῖς ἐφίσταται ὄλεθρος ὥσπερ ἡ ὠδὶν τῇ ἐν
γαστρὶ ἐχούσῃ, καὶ οὐ μὴ ἐκφύγωσιν. 4 ὑμεῖς δέ, ἀδελφοί, οὐκ ἐστὲ ἐν
σκότει, ἵνα ἡ ἡμέρα ὑμᾶς ὡς κλέπτης καταλάβῃ· 5 πάντες γὰρ ὑμεῖς
υἱοὶ φωτός ἐστε καὶ υἱοὶ ἡμέρας. Οὐκ ἐσμὲν νυκτὸς οὐδὲ σκότους·
6 ἄρα οὖν μὴ καθεύδωμεν ὡς οἱ λοιποί, ἀλλὰ γρηγορῶμεν καὶ νήφωμεν.
7 οἱ γὰρ καθεύδοντες νυκτὸς καθεύδουσιν, καὶ οἱ μεθυσκόμενοι νυκτὸς
μεθύουσιν· 8 ἡμεῖς δὲ ἡμέρας ὄντες νήφωμεν, ἐνδυσάμενοι θώρακα
πίστεως καὶ ἀγάπης καὶ περικεφαλαίαν ἐλπίδα σωτηρίας· 9 ὅτι οὐκ
ἔθετο ἡμᾶς ὁ θεὸς εἰς ὀργὴν ἀλλὰ εἰς περιποίησιν σωτηρίας διὰ τοῦ
κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, 10 τοῦ ἀποθανόντος ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα εἴτε
γρηγορῶμεν εἴτε καθεύδωμεν ἅμα σὺν αὐτῷ ζήσωμεν. 11 Διὸ παρακα-
λεῖτε ἀλλήλους καὶ οἰκοδομεῖτε εἷς τὸν ἕνα, καθὼς καὶ ποιεῖτε.

3. De volvntate Dei itervm

12 Ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, εἰδέναι τούς κοπιῶντας ἐν ὑμῖν καὶ
προϊσταμένους ὑμῶν ἐν κυρίῳ καὶ νουθετοῦντας ὑμᾶς, 13 καὶ ἡγεῖσθαι

17 *om.* οι περιλειπ. *F^gr G Tert Ambr* || υπαντησιν *D*E*FG* || του κυριου] τω χριστω *D*E*FG Tert Hil* || V. 3 δε] γαρ *KLP al. Ambrosiast vg, om.* *ℵ*AFG al. d e Tert Cypr sy^p* || εκφευξονται *D*FG* || 5 εσμεν] εστε *D*FGe Ambrosiast sy^p* || 7 μεθυοντες *B Clem* || 9 *om.* χριστ. *B* || 13 ηγεισθε *B al. sy^h*

en carn, i per això no passaran per la mort. La Comissió Bíblica Pontifícia en juliol de 1915 declarà inadmissible l'opinió de certs exegetes que creien que Sant Pau compartia la illusió comuna entre els fidels del seu temps sobre la imminència de la parúsia i se n'havia deixat influir en la redacció del text inspirat. Altrament, la identitat del cos moral, i àdhuc físic en certa manera, de l'Església perdurant fins al darrer dia, autoritza tots i cadascun dels cristians a creure's part de tots els seus triomfs i de totes les seves proves. Tot el més que es podria admetre és que St. Pau no projectava la parúsia a milers d'anys de distància.

En núvols. Els núvols entren com element decoratiu en les descripcions de la parúsia (Mt. XXIV, 30; XXVI, 64; Mc. XIII, 26; XIV, 62; Lc. XXI, 27), com, en general, en totes les teofanies.

1. — Aquesta darrera part de l'ensenyament escatològic no anuncia cap revelació novella, com la primera, ans es limita a apellar als records que els neòfits guarden de les instruccions orals.

Respecte al temps i a les escaiences. Aquests dos substantius es troben associats en el N. T. Es tracta del temps que ha de transcórrer fins al segon adveniment de Crist.

2-3. — Tant la comparació del lladre

ravatats en núvols a l'encontre del Senyor en l'aire, i així serem sempre amb
el Senyor. 18 Així, doncs, consoleu-vos mútuament amb aquestes paraules.
(C. V.) 1 Respecte al temps i a les escaiences, germans, no teniu
necessitat que se us escrigui; 2 car vosaltres mateixos sabeu prou bé que el
dia del Senyor, com un lladre en la nit, així s'acosta. 3 Quan diran: pau
i seguretat, llavors els vindrà al damunt la ruïna sobtosa, com els dolors
de part a una prenyada, i no s'escaparan. 4 Però vosaltres, germans,
no esteu en tenebra, perquè el dia us agafi com un lladre; 5 car tots
vosaltres sou fills de la llum i fills del dia: no som de la nit, ni de la
tenebra. 6 Per tant, no dormim, com els altres, ans vetllem i siguem
sobris. 7 Perquè els qui dormen, dormen de nit, i els qui s'embriaguen,
s'embriaguen de nit; 8 però nosaltres, que som del dia, siguem sobris,
revestits de la cuirassa de la fe i de la caritat, i per casc, l'esperança de la
salvació: 9 car Déu no ens ha posat pas per a ira, sinó per a adquisició de
salut pel Senyor nostre Jesucrist, 10 el qual morí per nosaltres, a fi que,
o vetllant, o dormint, visquem junt amb ell. 11 Per això, exhorteu-vos
mútuament i edifiqueu-vos l'un a l'altre, com ja feu.

3. De la voluntat de Déu, encara

12 Us preguem, germans, que reconegueu els qui treballen entre vos-
altres, i us presideixen en el Senyor, i us amonesten; 13 i que els tingueu

1, Mt. xxiv, 36. 2, II Ptr. iii, 10; Apc. iii, 3; xvi, 15. 5, Eph. v, 8. 8, Is. lix, 17; Eph. vi, 14, 17. 10, II Cor. v, 15. 12, I Tim. v, 17. 13, Mc. ix, 50.

nocturn com la de la dona en treball d'infantament són clàssiques en la Sagrada Escriptura, per a qualificar l'hora de la mort o del judici. Per la primera, vegeu Mt. XXIV, 43, Lc. XII, 39; II Pet. III, 10; Apc. III, 3; XVI, 15. Per la segona, Mt. XXIV, 8; Mc. XIII, 8; Is. XIII, 6-8; XXXVII, 3; Ir. XIII, 21; XXII, 23; L, 43; Os. XIII, 13; Mich. IV, 9.

2. — *El dia del Senyor*. Locució equivalent a παρουσία, o sigui el segon adveniment de Crist al món, la qual es troba en diversos indrets de l'A. T. com és ara Ioel I, 15 i Am. V, 18.

En la nit. Com tenen de costum els lladres. Altrament, els primers cristians creien que el Salvador tornaria de nit, probablement en la que precedeix la Pasqua. Això explica que en moltes poblacions cristianes es practiqués el costum de passar la dita nit en oració.

3. — *Pau i seguretat.* Probablement, reminiscència d'Ez. XIII, 10.

5. — *No som de la nit.* Sant Pau empra aquí la primera persona, unint-se als neòfits en el comú rebutjament de les tenebres morals.

8. — *Revestits de la cuirassa...* Vegeu Eph. VI, 13-17.

Vegeu en II Tim. II, 3 l'explicació de l'afecció que tenia Sant Pau a l'ús de comparances militars.

9. — *No ens ha posat.* El pronom *ens* no afecta solament Sant Pau, sinó que es refereix a tots els cristians.

12.—Compareu amb I Cor. XVI, 18.

12-14. — Aquest text revela l'existència a Tessalònica de presidents i admonitors. S'ignora si prengueren espon-

αὐτοὺς ὑπερεκπερισσοῦ ἐν ἀγάπῃ διὰ τὸ ἔργον αὐτῶν. εἰρηνεύετε ἐν
ἑαυτοῖς. 14 Παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, νουθετεῖτε τοὺς ἀτάκτους,
παραμυθεῖσθε τοὺς ὀλιγοψύχους, ἀντέχεσθε τῶν ἀσθενῶν, μακροθυ-
μεῖτε πρὸς πάντας. 15 ὁρᾶτε μή τις κακὸν ἀντὶ κακοῦ τινι ἀποδῷ, ἀλλὰ
πάντοτε τὸ ἀγαθὸν διώκετε καὶ εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς πάντας. 16 Πάν-
τοτε χαίρετε, 17 ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε, 18 ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε·
τοῦτο γὰρ θέλημα θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ εἰς ὑμᾶς. 19 τὸ πνεῦμα μὴ
σβέννυτε, 20 προφητείας μὴ ἐξουθενεῖτε· 21 πάντα δὲ δοκιμάζετε, τὸ
καλὸν κατέχετε· 22 ἀπὸ παντὸς εἴδους πονηροῦ ἀπέχεσθε. 23 Αὐτὸς
δὲ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἁγιάσαι ὑμᾶς ὁλοτελεῖς, καὶ ὁλόκληρον ὑμῶν τὸ
πνεῦμα καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα ἀμέμπτως ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τηρηθείη. 24 πιστὸς ὁ καλῶν ὑμᾶς, ὃς καὶ
ποιήσει.

EPILOGVS

(V, 25 - 28)

25 Ἀδελφοί, προσεύχεσθε [καὶ] περὶ ἡμῶν.

26 Ἀσπάσασθε τοὺς ἀδελφοὺς πάντας ἐν φιλήματι ἁγίῳ. 27 Ἐνορκίζω
ὑμᾶς τὸν κύριον ἀναγνωσθῆναι τὴν ἐπιστολὴν πᾶσιν τοῖς [ἁγίοις]
ἀδελφοῖς.

28 Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' ὑμῶν. [ἀμήν].

13 υπερεχπερισσως *BD*FG* || 15 *om.* και 1° ℵ**ADEFG al. syᵖ* || 16 χαιρ.] + εν κυριω *FᵍʳG* || 21 *om.* δε ℵ**A al. syᵖ* || 24 *fin.*] + την ελπιδα ημων βεβαιαν *31. 38 al.* || 25 *om.* και ℵ*AEFGKLP al. Ambrosiast vg sy* || 27 *om.* αγιοις ℵ**BDEFG al. Ambrosiast* || 28 *om.* αμην *BD*FG al. e Ambrosiast*

tàniament aquests càrrecs o si els foren confiats per l'Apòstol, el qual, certament, els reconeix, recordant-los-en els deures. L'analogia amb altres fets fa suposar que eren diaques o ancians (preveres), encara que no en portin el títol. Una tradició que data del temps d'Orígenes tenia Caius, l'hoste de Sant Pau a Corint, pel primer bisbe de Tessalònica.

13. — *Vosaltres amb vosaltres.* «Amb ells», diu la Vg. Tanmateix, la versió que donem respon a la lliçó autoritzada.

17. — Vegeu Lc. XVIII, 1 i Col. IV, 2. Una interpretació exagerada d'aquests mots donà ocasió a l'heretgia dels euquites.

18. — *Aquesta és la voluntat de Déu.* Molts intèrprets refereixen aquests mots al versets 16-18; d'altres, però, els refereixen només al verset 18.

19. — *No extingiu l'esperit.* L'Esperit Sant, enviat al nostre cor pel Pare i el Fill, ens consagra com a temples de Déu, comunicant-nos la filiació divina adoptiva. Aquesta nova relació és per a nosaltres una font de noves obligacions. D'ací l'exhortació a no extingir l'Esperit, com la de no contristar-lo (Eph. IV,

un sobreïxent afecte en caritat a causa de llur obra. Viviu en pau vosaltres
amb vosaltres: [14] us exhortem, germans, que advertiu els turbulents, en-
coratgeu els pusil·lànimes, suporteu els febles, sigueu pacients envers tots.
[15] Vegeu que ningú no torni a un altre mal per mal, ans cerqueu sempre
el bé uns amb altres i amb tots. [16] Sempre estigueu alegres, [17] pregueu
sense parar, [18] per tot doneu gràcies: car aquesta és la voluntat de Déu
en Crist Jesús respecte a vosaltres. [19] No extingiu l'esperit, [20] no viltin-
gueu les profecies, [21] proveu-ho tot, reteniu el que és bo, [22] absteniu-vos
de tota mena de mal. [23] I el mateix Déu de la pau us santifiqui ben
complidament, i el vostre esperit i ànima i cos siguin guardats tots sen-
cers sense màcula en l'adveniment del Senyor nostre Jesucrist. [24] Fidel
és el qui us crida, el qual així mateix ho farà.

EPÍLEG

(V, 25-28)

[25] Germans, pregueu per nosaltres.

[26] Saludeu tots els germans amb òscul sant. [27] Us conjuro en el Senyor
que aquesta lletra es llegeixi a tots els [sants] germans.

[28] La gràcia del Senyor nostre Jesucrist sigui amb vosaltres. [Amén].

15, Pr. XVII, 13; XX, 22; Rom. XII, 17; I Ptr. III, 9. **16**, Phil. IV, 4. **17**, Eccli. XVIII, 22; Lc. XVIII, 1; Col. IV, 2. **22**, Iob I, 1, 8. **23**, Hbr. XIII, 20 s. **24**, I Cor. I, 9; II Thes. III, 3. **25**, II Thes. III, 1. **26**, Rom. XVI, 16. **28**, Phil. IV, 23.

30), i de no destruir o profanar el seu temple (I Cor. III, 16-17; II Cor. VI, 16; Eph. II, 21).

Per metonímia, el nom de l'Esperit és emprat en lloc dels seus dons i de les seves manifestacions meravelloses.

23. — *Esperit i ànima i cos.* L'esperit és ací la vida sensible. Alguns han volgut veure en aquest text la tricotomia platònica, sense adonar-se que això contradiria la concepció dualista de l'home que informa tota la psicologia de la Bíblia i que Sant Pau adopta invariablement, com podríem provar per una munió de textos. No és gens versemblant que se n'aparti una sola vegada i en una frase incidental que admet sense cap violència una interpretació consonant amb tota l'obra de l'Apòstol. Cramer creu que *ànima* vol dir la vida racional i *esperit* la vida sobrenatural, «aquell element de vida infós en els cristians», i no s'entendria que Sant Pau desitgés que l'Esperit Sant guardés immaculat el principi de la vida sobrenatural.

25. — *Pregueu per nosaltres.* Segons alguns manuscrits, on s'insereix la conjunció καί, «pregueu també per nosaltres».

27. — *A tots els [sants] germans.* Molts manuscrits manquen de l'epítet «sants».

LLETRA SEGONA
ALS TESSALONICENCS

NOTÍCIA PRELIMINAR

Circumstàncies de temps i de lloc

Segons parer unànime dels crítics, aquesta Lletra fou escrita a no gaire distància de temps de la primera. Les finalitats de la primera havien estat assolides: els neòfits resistien bravament a la persecució que continuava,[1] els vicis denunciats es corregien, creixia el fervor. Però entre aquells fidels produïa una veritable pertorbació la creença que la parúsia, o segona vinguda del Senyor, era pròxima.[2] Aquesta idea de la imminència de la vinguda d'un Messias gloriós que havia d'inaugurar un nou ordre de justícia universal i de pau perpètua davallava ja dels jueus, que havien estès per tot el món conegut, sobretot per l'Imperi, l'expectació del regne universal del poble jueu, acabdillat pel seu Messias. Els primers cristians heretaren aquesta idea, aplicant-la al segon adveniment de Crist, a la seva manifestació gloriosa com a Jutge suprem i Rei dels segles. Ells esperaven de presenciar en vida aquest meravellós esdeveniment, i planyien els cristians difunts que no l'havien aconseguit, inquietant-se molt per llur sort a l'altra vida i en el dia de la manifestació del Senyor.

D'ací venia un augment de l'ociositat, abús ja denunciat en la primera Lletra, i contra el qual l'Apòstol redobla els seus cops en aquesta.[3]

Per tal de confirmar aquesta falsa creença en la proximitat de la parúsia, alguns apel·laven a revelacions fingides i fins a una pretesa lletra de Sant Pau.[4] Això l'obliga a escriure una nova Lletra per tal de desmentir la creença en la vinguda imminent del Senyor i els abusos que n'eren seguici.

El fet d'ésser la Lletra filla d'aquestes circumstàncies prova plenament

[1] *II Thes.* I, 3-4.
[2] Ib. II, 1 ss.
[3] III, 6 ss.
[4] II, 2.

que fou escrita a Corint mateix, i poc després de la primera, dintre l'any 53, o, tot al més, al començament del 54.

Una estranya opinió voldria suposar aquestes dues Lletres invertides de llur ordre natural, però una lectura atenta d'una i altra, fixant-se en com la segona completa ensenyances de la primera, i sobretot com la segona esmenta la primera,[1] basta per a refutar aquesta extravagància.

Dels destinataris, ja n'hem parlat prou en la introducció a la primera.

Autenticitat

Com la de la primera, està avalada per testimoniatges de Pares Apostòlics, com Sant Policarp, d'heretges del segle I-II, com Marcion, i per documents tan fefaents com el *Fragment Muratorià*.

La d'aquesta Lletra ha estat més impugnada que la de la primera. Hom retreu suposades oposicions de doctrina entre l'una i l'altra: en la primera, Sant Pau suposaria la parúsia imminent, talment que ell es comptava, junt amb els seus lectors, entre els qui havien d'aconseguir-la en vida (IV, 16); en la segona, diu que no és imminent (II, 2), i fins indica senyals que l'han de precedir. Però l'oposició desapareix si interpretem bé el text adduït de la primera. Sant Pau es trasllada mentalment a la fi del món i assumeix el paper dels qui llavors seran vivents, vivent que ell era encara, sense afirmar que llavors ho serà: s'acomoda a la manera de parlar dels seus lectors per a fer-los un *ad hominem*. Ells deien: «nosaltres els vivents, els restants, serem més afortunats que els morts, perquè anirem primer a l'encontre del Senyor.» Sant Pau contesta: «Nosaltres, els vivents, els restants (com si sobreentengués: «que dieu vosaltres») no serem més afortunats que els morts, perquè ells ressuscitaran primer i ens passaran al davant.» Per això, seguidament, a V, 1, diu que no vol determinar el dia, i retreu l'autoritat del Senyor, frase clara que no tindria sentit si calia interpretar l'anterior—obscura—com ho fan els racionalistes.

Retreuen també l'obscuritat de la doctrina de l'Anticrist, sense fixar-se que és una referència a ensenyaments donats de viva veu i que deixa, per això, sobreentesos.

Contingut i divisió

Coneguda la primera Lletra, es pot dir que és conegut el contingut de la segona, puix substancialment no n'és sinó el complement. La identi-

[1] II, 14.

tat de circumstàncies, de destinataris, de temps i lloc de composició i de problemes a resoldre no podien fer esperar altre.

Comença per l'Exordi, (I, 1-12), on, després de la inscripció i de l'acció de gràcies, ve la lloança de la fortitud dels tessalonicencs i l'exhortació a la perseverança.

La primera part és Dogmàtica (II, 1-17) i parla del temps del segon adveniment del Senyor.

La segona és Exhortatòria (III, 1-16) i conté advertiments morals contra els imperfectes, especialment contra els desidiosos en el treball per l'espera de la parúsia.

L'Epíleg, brevíssim (III, 17-18), conté només la benedicció i la salutació autògrafa de Sant Pau.

ΠΡΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ Β

EXORDIVM

(I, 1 - 12)

(C. I.) 1 Παῦλος καὶ Σιλουανὸς καὶ Τιμόθεος τῇ ἐκκλησίᾳ Θεσσα-
λονικέων ἐν θεῷ πατρὶ ἡμῶν καὶ κυρίῳ Ἰησοῦ Χριστῷ· 2 χάρις ὑμῖν καὶ
εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.
3 Εὐχαριστεῖν ὀφείλομεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἀδελφοί, καθὼς
ἄξιόν ἐστιν, ὅτι ὑπεραυξάνει ἡ πίστις ὑμῶν καὶ πλεονάζει ἡ ἀγάπη
ἑνὸς ἑκάστου πάντων ὑμῶν εἰς ἀλλήλους, 4 ὥστε αὐτοὺς ἡμᾶς ἐν ὑμῖν
ἐνκαυχᾶσθαι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ θεοῦ ὑπὲρ τῆς ὑπομονῆς ὑμῶν καὶ
πίστεως ἐν πᾶσιν τοῖς διωγμοῖς ὑμῶν καὶ ταῖς θλίψεσιν αἷς ἀνέχεσθε,
5 ἔνδειγμα τῆς δικαίας κρίσεως τοῦ θεοῦ, εἰς τὸ καταξιωθῆναι ὑμᾶς τῆς
βασιλείας τοῦ θεοῦ, ὑπὲρ ἧς καὶ πάσχετε, 6 εἴπερ δίκαιον παρὰ θεῷ
ἀνταποδοῦναι τοῖς θλίβουσιν ὑμᾶς θλῖψιν 7 καὶ ὑμῖν τοῖς θλιβομένοις
ἄνεσιν μεθ' ἡμῶν, ἐν τῇ ἀποκαλύψει τοῦ κυρίου Ἰησοῦ ἀπ' οὐρανοῦ μετ'
ἀγγέλων δυνάμεως αὐτοῦ 8 ἐν πυρὶ φλογός, διδόντος ἐκδίκησιν τοῖς μὴ

I. 1 *om.* κυριω *FgrG* ||) χρ. ιησ. *DEFgrG al.* || 2 πατρ.] + ημων *ℵAFGKL al. Ambrosiast vg sy* || 4 *om.* ταις θλιψ. *D*FG* || ενεχεσθε *B* || 7 ιησ. χριστου *L al. syp* || 8 *inc.* και εν *FgrGde* || φλογι πυρος *BDgrEgrFG al. Tert vg sy*

1. — *Pau i Silvà.* Comença igual que la primera epístola, amb la sola diferència d'afegir *nostre* als mots *Déu Pare.* Alguns manuscrits ometen aqueix pronom.

4. — *En les esglésies.* Al·ludeix les de l'Acaia, car l'Apòstol escriu des de Corint.

5-10. — La paciència o la fe dels tessalonicencs a suportar les persecucions és una prova de la justícia de Déu, el qual els fa així dignes del regne de Déu pel qual pateixen. Déu, amb el seu judici universal i just, donarà la paga a tots: el regne als actuals perseguits i el suplici del foc als qui no coneixen Déu ni obeeixen a l'Evangeli. La injustícia del món fa necessari el judici universal. Aquest és un dels textos on el regne de Déu té un sentit escatològic (Cf. I Cor.

LLETRA SEGONA ALS TESSALONICENCS

EXORDI

(I, 1 - 12)

(C. I.) 1 Pau i Silvà i Timoteu a l'església dels tessalonicencs, en
Déu Pare nostre i en el Senyor Jesucrist; 2 gràcia a vosaltres i pau de
part de Déu Pare i del Senyor Jesucrist.

3 Gràcies hem de donar sempre a Déu per vosaltres, germans, tal com
és just, perquè la vostra fe va creixent més i més i augmenta la caritat
mútua en cadascun de tots vosaltres, 4 talment que nosaltres mateixos
ens gloriegem de vosaltres en les esglésies de Déu per la vostra paciència
i fe en totes les vostres persecucions i tribulacions que sosteniu, 5 prova del
just judici de Déu, per tal que sigueu tinguts per dignes del regne de Déu,
pel qual també patiu, 6 per tal com és just davant Déu de tornar aflicció
als qui us afligeixen, 7 i a vosaltres, els afligits, descans amb nosaltres en
la revelació del Senyor Jesús des del cel amb els àngels de la seva pui-
xança, 8 donant càstig amb flama de foc als qui no coneixen Déu i als

1 s., I Thes. I, 1. 3, Inf. II, 13; I Thes. I, 2. 7, I Thes. III, 13. 8, Is. LXVI, 15.

VI, 9, 10; XV, 50, Gal. V, 21, etc.).

5. — *Prova.* Vg. tradueix: «En manifestació». Però cap mot no correspon en l'original a la preposició *en.*

Dignes del regne Déu. Segons Vg.: «Dignes en el regne de Déu». Tampoc no correspon res en l'original a la preposició *en.*

Pel qual. Això és, pel qual regne.

6. — *Per tal com és just.* L'expressió de Vg.: «si tamen», no expressa un dubte, ans al contrari, un fet ben cert.

7. — *En la revelació.* L'Apòstol anomena revelació o apocalipsi el segon adveniment de Jesucrist, per tal com hi seran revelades la seva majestat i omnipotència. Cf. I Cor. I, 7.

Amb els àngels de la seva puixança. Formen part del corteig de Crist en la parúsia, com és cosa ordinària en les manifestacions de Déu i en la de Crist jutge (Mt. XXV, 31; Mc. VIII, 38; Lc. IX, 26).

8. — *Donant càstig amb flama de foc.*

εἰδόσιν θεὸν καὶ τοῖς μὴ ὑπακούουσιν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ κυρίου ἡμῶν
Ἰησοῦ, 9 οἵτινες δίκην τίσουσιν ὄλεθρον αἰώνιον ἀπὸ προσώπου τοῦ
κυρίου καὶ ἀπὸ τῆς δόξης τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, 10 ὅταν ἔλθῃ ἐνδοξασθῆναι
ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ καὶ θαυμασθῆναι ἐν πᾶσιν τοῖς πιστεύσασιν, ὅτι
ἐπιστεύθη τὸ μαρτύριον ἡμῶν ἐφ' ὑμᾶς, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. 11 Εἰς ὃ
καὶ προσευχόμεθα πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἵνα ὑμᾶς ἀξιώσῃ τῆς κλήσεως ὁ
θεὸς ἡμῶν καὶ πληρώσῃ πᾶσαν εὐδοκίαν ἀγαθωσύνης καὶ ἔργον πίστεως
ἐν δυνάμει, 12 ὅπως ἐνδοξασθῇ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ ἐν ὑμῖν,
καὶ ὑμεῖς ἐν αὐτῷ, κατὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ
Χριστοῦ.

8 ιησ. χριστου ℵ*AFG al. d e Ambrosiast vg sy*ᵖ || 11 κλησ.] + υμων *F*ᵍʳ*G sy*ᵖ || ευδοκ.] επιθυμιαν *17* || 12 ιησ.] + χριστου *AFGP 17 Ambrosiast vg sy* || *om.* και υμεις—χριστου *FG*

El foc és un dels elements que acompanyen generalment les teofanies. Vegeu Ex. XIX, 12-18; Act. VII, 30. En aquest text no es tracta pas del foc de la conflagració final, cosa estranya a l'ensenyament de Sant Pau, sinó del foc del judici, atès que són una cita d'Is. LXVI, 15: «quia igne Dominus iudicabit et gladio suo ad omnem carnem».

Amb flama de foc. Literalment, «en foc de flama». Déu, en l'A. T., és representat com baixant del cel tot voltat de foc. Cf. Ex. III, 2; Is. LXVI, 15, 16 i Ps. XLIX, 3.

9. — *Pagaran la pena d'una ruïna*

qui no obeeixen a l'evangeli del Senyor nostre Jesús, 9 els quals pagaran
la pena d'una ruïna eterna davant el rostre del Senyor i davant la glòria
del seu poder, 10 quan vindrà a ésser glorificat en els seus sants i a esdeve-
nir admirable, en aquell dia, en tots els qui cregueren, puix que fou cregut
el nostre testimoni davant vosaltres. 11 I per a això preguem sempre per
vosaltres, perquè el nostre Déu us faci dignes de la vocació i acompleixi
poderosament tota complaença en el bé i tota obra de fe, 12 per tal que
sigui glorificat el nom del Senyor nostre Jesús en vosaltres, i vosaltres
en ell, segons la gràcia del nostre Déu i del Senyor Jesucrist.

9, Is. II, 10, 19, 21. 10, Is. II, 11, 17. 12, Is. XXIV, 15; LXVI, 5; Mch. I, 11.

eterna. Literalment: «pagaran la pena, una ruïna eterna». Aquests mots són una afirmació explícita de l'eternitat de les penes de l'infern, accentuada aquí pel detall d'ésser sofertes *davant el rostre del Senyor i davant la glòria del seu poder*.

10.—*En aquell dia*. Cal referir aquesta expressió a la revelació del Senyor Jesucrist descrita més amunt.

12. — *Del nostre Déu*. L'expressió *nostre Déu* no és corrent en Sant Pau. Només es troba quatre cops en les Lletres als tessalonicencs i un cop en la primera als corintis.

PARS PRIOR

TRACTATIO DOGMATICA

(II, 1 - 17)

(C. II.) 1 Ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ὑπὲρ τῆς παρουσίας τοῦ
κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡμῶν ἐπισυναγωγῆς ἐπ' αὐτόν, 2 εἰς
τὸ μὴ ταχέως σαλευθῆναι ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ νοὸς μηδὲ θροεῖσθαι, μήτε διὰ
πνεύματος μήτε διὰ λόγου μήτε δι' ἐπιστολῆς ὡς δι' ἡμῶν, ὡς ὅτι
ἐνέστηκεν ἡ ἡμέρα τοῦ κυρίου. 3 μή τις ὑμᾶς ἐξαπατήσῃ κατὰ μηδένα
τρόπον· ὅτι ἐὰν μὴ ἔλθῃ ἡ ἀποστασία πρῶτον καὶ ἀποκαλυφθῇ ὁ ἄν-
θρωπος τῆς ἁμαρτίας, ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, 4 ὁ ἀντικείμενος καὶ ὑπερ-
αιρόμενος ἐπὶ πάντα λεγόμενον θεὸν ἢ σέβασμα, ὥστε αὐτὸν εἰς τὸν
ναὸν τοῦ θεοῦ καθίσαι, ἀποδεικνύντα ἑαυτὸν ὅτι ἔστιν θεός. 5 Οὐ

II. 1 *om.* ημων 1° *B syp* || 2 μητε θρ. *EKLP al.*, μηποτε θρ. *17* || 3 αμαρτ.] ανομιας ℵ*B 3 al. Ambr* || 4 *om.* και υπεραιρ. ℵ* || θεου] + ως θεον *EFgrGKL al. sy*

1-2.—Molts tessalonicencs creien tan pròxim el segon adveniment del Senyor per a la fi del món, que arribaven a negligir els deures referents a aquesta vida. Sant Pau exclou totes les causes possibles d'aquesta error: una revelació suposada o mal compresa (p. ex. l'expressió *si, vinc corrents!* que deien alguns glossòlals en llur èxtasi, expressió d'un desig llur interpretada com una prometença de Déu), una paraula atribuïda falsament a Pau o a altre dels principals, una lletra apòcrifa de l'Apòstol, o també una lletra autèntica mal entesa. No podent ésser la I Thes., es tracta segurament d'un apòcrif.

1. — *Sobre l'adveniment.* Això és, a propòsit de l'adveniment, car tal és ací el sentit de la preposició ὑπέρ.

3. — *Si de primer no ve l'apostasia.* Senyal precursor de la fi del món serà una apostasia general, no pas una defecció política, com cregueren alguns Pares, ni una heretgia al si del judaisme, com pensen alguns comentaristes moderns, sinó una apostasia de la fe cristiana, predita per Jesucrist mateix en el gran discurs escatològic (Mt. XXIV, 12; Lc. XVIII, 8) i anunciada també per Sant Pau (II Tim. III, 1-10).

I es manifesta l'home del pecat. Des-

PRIMERA PART

DOGMÀTICA

(II, 1 - 17)

(C. II.) 1 Us preguem, germans, sobre l'adveniment del Senyor nos-
tre Jesucrist i el nostre ajuntament amb ell, 2 que no us somogueu de
seguida del seny, ni us aterriu, ni per esperit, ni per paraula, ni per lletra
pretesa nostra, com si el dia del Senyor fos a la vora. 3 Que ningú no us
enganyi en cap forma, perquè si de primer no ve l'apostasia i es manifesta
l'home del pecat, el fill de la perdició, 4 el qui s'enfronta o s'enalteix con-
tra tot el que s'anomena Déu o rep adoració, talment que s'assegui en el
temple de Déu, mostrant-se ell mateix com essent Déu... 5 ¿No recor-

1, I Thes. IV, 16 s. 2, Mt. XXIV, 6; I Thes. V, 2 s. 3, Eph. V, 6. 4, Dan. XI, 36; Ez. XXVIII, 2; Is. XIV, 14. 5, Act. XVII, 1.

cripció de l'Anticrist que apareixerà en esclatar la gran apostasia. El llenguatge lacònic de Sant Pau, que només recorda instruccions verbals donades als de Tessalònica, ens priva de les claricies que desitjaríem per a conèixer millor el caràcter de l'Anticrist. No és Satanàs, del qual és distingit formalment al v. 9. Els seus trets característics no abonen tampoc la hipòtesi que es tracti d'una institució o d'una tendència. És, segurament, un ésser personal. Altrament, els detalls de la seva descripció són plens de ressonàncies de l'A. T., per què no cal prendre'ls com a profecies pròpiament dites, ni esperar-ne la realització literal. Sobre els noms que se li donen, veg. Ps. LXXXVIII, 23 i XCIII, 20; es farà passar per Déu: Ez. XXVIII, 2; Dan. VII, 25; IX, 27; per la seva derrota, vegeu Is. XI, 4.

L'home del pecat. Aquesta expressió és molt més enèrgica que *l'home pecador.* Cf. Io., IX, 34.

Fill de la perdició. Jesús empra la mateixa locució per designar el traïdor Judas.

4.—*S'enalteix.* Compareu amb Dan. VII, 25; XI, 36, 37.

A l'acabament d'aquest verset, el sentit gramatical de la frase resta en suspens; l'escriptor sagrat, emportat per la descripció de l'Anticrist, s'oblida d'acabar-la. Es pot completar fàcilment: *no s'atansarà el dia del Senyor, no es verificarà la parúsia de Jesucrist...*

μνημονεύετε ὅτι ἔτι ὢν πρὸς ὑμᾶς ταῦτα ἔλεγον ὑμῖν; [6] καὶ νῦν τὸ
κατέχον οἴδατε, εἰς τὸ ἀποκαλυφθῆναι αὐτὸν ἐν τῷ αὐτοῦ καιρῷ. [7] τὸ
γὰρ μυστήριον ἤδη ἐνεργεῖται τῆς ἀνομίας· μόνον ὁ κατέχων ἄρτι ἕως
ἐκ μέσου γένηται. [8] καὶ τότε ἀποκαλυφθήσεται ὁ ἄνομος, ὃν ὁ κύριος
Ἰησοῦς ἀνελεῖ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ καὶ καταργήσει τῇ
ἐπιφανείᾳ τῆς παρουσίας αὐτοῦ, [9] οὗ ἐστιν ἡ παρουσία κατ' ἐνέργειαν
τοῦ σατανᾶ ἐν πάσῃ δυνάμει καὶ σημείοις καὶ τέρασιν ψεύδους [10] καὶ
ἐν πάσῃ ἀπάτῃ ἀδικίας τοῖς ἀπολλυμένοις, ἀνθ' ὧν τὴν ἀγάπην τῆς
ἀληθείας οὐκ ἐδέξαντο εἰς τὸ σωθῆναι αὐτούς. [11] καὶ διὰ τοῦτο πέμπει
αὐτοῖς ὁ θεὸς ἐνέργειαν πλάνης εἰς τὸ πιστεῦσαι αὐτοὺς τῷ ψεύδει,
[12] ἵνα κριθῶσιν ἅπαντες οἱ μὴ πιστεύσαντες τῇ ἀληθείᾳ ἀλλὰ εὐδοκή-
σαντες τῇ ἀδικίᾳ.

[13] Ἡμεῖς δὲ ὀφείλομεν εὐχαριστεῖν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν,
ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι ὑπὸ κυρίου, ὅτι εἵλατο ὑμᾶς ὁ θεὸς ἀπ' ἀρχῆς εἰς
σωτηρίαν ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος καὶ πίστει ἀληθείας, [14] εἰς ὃ καὶ ἐκά-
λεσεν ὑμᾶς διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἡμῶν, εἰς περιποίησιν δόξης τοῦ κυρίου
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. [15] Ἄρα οὖν, ἀδελφοί, στήκετε, καὶ κρατεῖτε τὰς
παραδόσεις ἃς ἐδιδάχθητε εἴτε διὰ λόγου εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν.
[16] Αὐτὸς δὲ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ ὁ θεὸς ὁ πατὴρ ἡμῶν, ὁ
ἀγαπήσας ἡμᾶς καὶ δοὺς παράκλησιν αἰωνίαν καὶ ἐλπίδα ἀγαθὴν ἐν
χάριτι, [17] παρακαλέσαι ὑμῶν τὰς καρδίας καὶ στηρίξαι ἐν παντὶ ἔργῳ
καὶ λόγῳ ἀγαθῷ.

5 ετι εμου οντος *D*E* Ambrosiast* || 8 *om.* ιησ. *BKL* al.* || αναλωσει *EKL al.* || 10 της αδικ. εν τοις *(D)EKL al.* || αληθ.] + χριστου *D*E** || 11 πεμψει *EKLP al. dfg Cypr sy* || *om.* αυτους *FG al. lat* || 13 απαρχην *BFG*^{gr}*P al. Ambr vg sy*^{h} || 14 *om.* και *ABDEKL al. Ambrosiast* || εκαλ. ημας *ABD* al. e f* || 15 παραδ.] + ημων *D*E* 44 Ambrosiast* || 16 ⟩ χρ. ιησ. *B* || ο πατηρ] και πατ. *AEKLP al. d Ambr vg sy*^{h} || 17 στηριξ.] + υμας *KL al.* || ⟩ λογ. κ. εργ. *FGK al. sy*^{p}

6. — *I ara.* Alguns prenen aquest adverbi com una simple fórmula de transició; d'altres creuen que és una referència al temps de l'apòstol.

—Els tessalonicencs sabien què detenia l'Anticrist de venir, perquè l'Apòstol els ho havia ensenyat de paraula. L'Anticrist troba en el món un obstacle que frena el misteri d'iniquitat, l'esclat de la gran revolta contra Déu i el Crist, preludi de l'última apostasia. Aquest obstacle, en aquest verset, és objectivat en neutre (τὸ κατέχον), però en el següent és personificat en masculí (ὁ κατέχων). En ésser tret del mig aquest obstacle, apareixerà l'Anticrist. La identificació d'aquest obstacle és un misteri per a nosaltres. S'hi ha vist successivament l'Imperi Romà i l'Estat cristià, identificacions avui impossibles. Semblaria més adient a la forma masculina emprada al v. 7, a la ideologia escatològica jueva i cristiana de l'Apòstol i a les contínues al·lusions que fa als passatges escatològics de l'A. T. de veure-hi una persona. Cap no reuneix tots els trets ací dibuixats d'aquest personatge sinó Sant Miquel. En el llibre de Daniel és ell el cabdill de les milícies celestials que surt en defensa del poble d'Israel, especialment en el temps de la gran tribulació i a la vigília de la resurrecció dels morts. (Dan. X, 13-21). Sant Joan a l'Apocalipsi el posa també al

deu que essent encara amb vosaltres us deia aquestes coses? [6]I ara sabeu
el que deté que ell no es manifesti en el seu temps. [7]Perquè el misteri
de la iniquitat ja treballa, en espera només que el qui ara el deté sigui
tret d'entremig. [8]I llavors serà descobert l'inic, el qual el Senyor Jesús oc-
cirà amb l'alè de la seva boca i el destruirà amb l'esclat del seu adveniment.
[9]La vinguda del qual per operació de Satanàs s'acompleix amb tota virtut
i senyals i prodigis mentiders, [10]i amb tot engany d'iniquitat per als qui
es perden, per tal com no acceptaren l'amor de la veritat per a ésser sal-
vats. [11]I per això Déu els envia operació d'engany, perquè creguin a la
mentida, [12]a fi que siguin jutjats tots els qui no cregueren en la veritat,
ans es complagueren en la iniquitat.

[13]Nosaltres, però, hem de donar sempre gràcies a Déu per tots vosaltres,
germans benamats en el Senyor, perquè Déu us ha elegit des del principi
per a salvació, en santificació d'esperit i fe de veritat, [14]a què us cridà també
per mitjà del nostre evangeli, per a l'assoliment de la glòria del Senyor
nostre Jesucrist. [15]Per tant, germans, estigueu ferms i manteniu les tra-
dicions que heu après, sigui de paraula, sigui per mitjà de lletra nostra.
[16]I el mateix Senyor nostre Jesucrist i el Déu Pare nostre que ens ha
estimat i donat de gràcia consolació eterna i bona esperança, [17]consoli
els vostres cors i els afermi en tota obra bona i paraula bona.

8, Is. xi, 4. **10**, II Cor. ii, 15; iv, 3. **11**, Rom. i, 24; I Tim. iv, 1. **12**, Rom. i, 18, 32. **13**, Dt. xxxiii, 12. **17**, I Thes. iii, 13.

davant dels àngels combatent contra l'antic serpent, el Diable, i assegurant la victòria de Crist. Així Sant Miquel hauria passat de protector de la Sinagoga a protector de l'Església.

8.—*Occirà amb l'alè.* Aquests mots recorden el passatge d'Is. XI, 4. Alguns manuscrits porten *corroirà* en lloc d'occirà.

9. — *Amb tota virtut...* L'Evangeli empra els mateixos substantius per a designar els miracles de Crist.

L'aparició de l'Anticrist serà rodejada de miracles falsos, obrats per virtut de Satanàs. Així, emprant les mateixes proves que Jesucrist, bé que falsificades, enganyarà més fàcilment els incauts.

10. — A notar que el crim retret als qui es perdran (l'autor usa el present *es perden,* contemplant el fet com actual en la seva visió) és de no haver acceptat, no la veritat, sinó l'amor de la veritat.

11. — *Els envia.* Vg. tradueix per futur.

13. — *Des del principi.* «Primícies», diu Vg. L'església de Tessalònica era una de les primeres que l'Apòstol fundà a Europa. Tanmateix, sembla referir-se a l'elecció que Déu fa, des de tota l'eternitat, dels seus predestinats.

En santificació d'esperit. Pot significar indistintament la santificació que prové de l'Esperit Sant o la santificació del nostre propi esperit. Cf. Rom. V, 5.

14. — *A què...* Millor que *en la qual,* de la Vg. L'Apòstol fa referència a la idea complexa expressada pels mots: *per a salvació, en santificació.*

16. — Contra el seu costum, St. Pau anomena aquí primer Jesucrist.

17. — *Consoli... afermi.* Remarquem el singular d'aquests verbs, malgrat de referir-se a dos substantius.

PARS ALTERA

TRACTATIO PARAENETICA

(III, 1 - 16)

(C. III.) 1 Τὸ λοιπὸν προσεύχεσθε, ἀδελφοί, περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ λόγος
τοῦ κυρίου τρέχῃ καὶ δοξάζηται καθὼς καὶ πρὸς ὑμᾶς, 2 καὶ ἵνα ῥυσθῶ-
μεν ἀπὸ τῶν ἀτόπων καὶ πονηρῶν ἀνθρώπων· οὐ γὰρ πάντων ἡ πίστις.
3 Πιστὸς δέ ἐστιν ὁ κύριος, ὃς στηρίξει ὑμᾶς καὶ φυλάξει ἀπὸ τοῦ
πονηροῦ. 4 πεποίθαμεν δὲ ἐν κυρίῳ ἐφ' ὑμᾶς, ὅτι ἃ παραγγέλλομεν καὶ
ποιεῖτε καὶ ποιήσετε. 5 Ὁ δὲ κύριος κατευθύναι ὑμῶν τὰς καρδίας εἰς
τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ καὶ εἰς τὴν ὑπομονὴν τοῦ Χριστοῦ.

6 Παραγγέλλομεν δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ, στέλλεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτως περιπατοῦντος
καὶ μὴ κατὰ τὴν παράδοσιν ἣν παρελάβοσαν παρ' ἡμῶν. 7 αὐτοὶ γὰρ
οἴδατε πῶς δεῖ μιμεῖσθαι ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἠτακτήσαμεν ἐν ὑμῖν, 8 οὐδὲ
δωρεὰν ἄρτον ἐφάγομεν παρά τινος, ἀλλ' ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ νύκτα καὶ
ἡμέραν ἐργαζόμενοι πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν· 9 οὐχ ὅτι οὐκ

III. 1 κυριου] θεου *F^{gr}GP vg* || 3 κυρ.] θεος *AD*FGe Ambrosiast* || στηρ.] τηρησει *F^{gr}G^{gr}* || 4 παραγγ.] + υμιν *AEFGKLP al. sy*, + και εποιησατε *BF^{gr}G^{gr}* || 6 *om.* ημων 1° *BD*E* Cypr* || παρελαβον *EKLP al.*, παρελαβετε *BF^{gr}G al. sy^{h}* || 8 νυκτος κ. ημερας *ℵBFG al.*

1. — *Pregueu per nosaltres.* Això és, per Pau i pels seus dos col·laboradors. Cf. I, 1.

2. — *Dels homes importuns i dolents.* Al·lusió als jueus que el seguien a tot arreu bo i entrebancant el seu ministeri.

3. — *Fidel és el Senyor.* Vg. substitueix *Déu* a *Senyor*.

6. — *Us ordenem.* Remarqueu la solemnitat amb què intima aqueixa ordre. Cf. I Cor. V, 4-5. — *L'ensenyament que reberen de nosaltres.* En aquest passatge es tracta evidentment de la doctrina moral que era donada uniformement a totes les esglésies segons un tipus establert i gelosament observat. Vegeu Rom. VI, 17.

7. — *Vosaltres sabeu com cal que ens imiteu.* Diferents vegades St. Pau s'ofereix ell mateix com a exemple a imitar

SEGONA PART

EXHORTATÒRIA

(III, 1-16)

(C. III.) [1]Altrament, germans, pregueu per nosaltres a fi que la
paraula del Senyor corri i sigui glorificada, tal com entre vosaltres, [2]i que
siguem alliberats dels homes importuns i dolents, car no és pas de tots la
fe. [3]Però fidel és el Senyor, el qual us afermarà i us deslliurarà de mal.
[4]I confiem en el Senyor respecte a vosaltres que el que us manem, ho feu
i ho fareu. [5]I el Senyor adreci els vostres cors en la caritat de Déu i en
la paciència del Crist.

[6]Us ordenem, germans, en nom del Senyor nostre Jesucrist, que us
aparteu de tot germà que camini desordenadament i no segons l'ense-
nyament que reberen de nosaltres. [7]Car vosaltres sabeu com cal
que ens imiteu, posat que no fórem malfeiners entre vosaltres, [8]ni
menjàrem el pa de ningú de franc, ans amb treball i fatiga, tre-
ballant dia i nit, per no carregar damunt de ningú de vosaltres; [9]no

1, Eph. VI, 19; Col. IV, 3; I Thes. V, 25. 4, Gal. V, 10. 6, Rom. XVI, 17; I Cor. V, 11. 7, I Thes. I, 6. 8, Act. XX, 34; I Cor. IV, 12; I Thes. II, 9. 9, I Cor. IX, 4; Phil. III, 17.

pels fidels. Vegeu I Cor. XI, 1; IV, 16; VII, 7, 8; Phil. III, 17; IV, 9, etc. No era pas vanaglòria, sinó condescendència paternal amb la feblesa dels seus deixebles, i interès a reforçar la predicació amb l'exemple.

No fórem malfeiners. En tot el regne de València i Camp de Tarragona, *malfeiner* significa *home peresós que viu a despeses dels altres.* És el significat exacte del verb ἀτακτέω, en aquest lloc, segons ZORELL, *Lex. graec. N. T.* Vg. tradueix «no fórem inquiets».

8. — Per bé que tenia dret a ésser mantingut pels fidels, com els altres Apòstols, en recompensa dels seus treballs per llur evangelització, St. Pau es guanyava la subsistència treballant del seu ofici de constructor de tendes, pel doble fi de no ésser carregós a ningú i donar exemple de laboriositat, majorment a aquells fidels que negligien tot treball en espera de la fi del món, per ells creguda imminent.

ἔχομεν ἐξουσίαν, ἀλλ' ἵνα ἑαυτοὺς τύπον δῶμεν ὑμῖν εἰς τὸ μιμεῖσθαι
ἡμᾶς. [10] καὶ γὰρ ὅτε ἦμεν πρὸς ὑμᾶς, τοῦτο παρηγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι
εἴ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω. [11] ἀκούομεν γάρ τινας περι-
πατοῦντας ἐν ὑμῖν ἀτάκτως, μηδὲν ἐργαζομένους ἀλλὰ περιεργαζομέ-
νους· [12] τοῖς δὲ τοιούτοις παραγγέλλομεν καὶ παρακαλοῦμεν ἐν κυρίῳ
Ἰησοῦ Χριστῷ ἵνα μετὰ ἡσυχίας ἐργαζόμενοι τὸν ἑαυτῶν ἄρτον ἐσθίωσιν.
[13] Ὑμεῖς δέ, ἀδελφοί, μὴ ἐκκακήσητε καλοποιοῦντες. [14] εἰ δέ τις οὐχ
ὑπακούει τῷ λόγῳ ἡμῶν διὰ τῆς ἐπιστολῆς, τοῦτον σημειοῦσθε, μὴ
συναναμίγνυσθαι αὐτῷ, ἵνα ἐντραπῇ· [15] καὶ μὴ ὡς ἐχθρὸν ἡγεῖσθε, ἀλλὰ
νουθετεῖτε ὡς ἀδελφόν. [16] Αὐτὸς δὲ ὁ κύριος τῆς εἰρήνης δῴη ὑμῖν τὴν
εἰρήνην διὰ παντὸς ἐν παντὶ τρόπῳ. ὁ κύριος μετὰ πάντων ὑμῶν.

EPILOGVS

(III, 17-18)

[17] Ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου, ὅ ἐστιν σημεῖον ἐν πάσῃ ἐπι-
στολῇ· οὕτως γράφω. [18] ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ
πάντων ὑμῶν. [ἀμήν].

12 δια του κυριου ημων ι. χριστου *KL al. sy* || 13 εγκακ. *ℵAB* al.* || 14 και μη συναναμιγνυσθε *KLP (al.) vg sy* || 16 κυρ. 1°] θεος *FGL al.* || τοπω *A*D*FG 17. 49 e Ambrosiast vg* || 18 *om.* ημων *F^gr G* || *om.* αμην *ℵ*B 17 al. Ambrosiast fuld*

10. — *Si algú no vol.* Alguns creuen que es tracta d'una dita popular. És, això sí, un ressò de la sentència pronunciada al Paradís terrenal: «Amb la suor de ta faç menjaràs el pa» (Gn. III, 19).

12. — *Amb tranquil·litat.* Per oposició al traüt amb què alguns acompanyaven l'ociositat.

14. — *Noteu-lo per no barrejar-vos amb ell.* Al·lusió a una mena de penitència pública que consistia a separar el culpable de la comunitat cristiana fins que tornés a bon camí. Aquesta peni-

perquè no hi tinguéssim dret, sinó per tal de donar-nos en exemple a vos-
altres, perquè ens imiteu. [10] Perquè quan érem entre vosaltres, això us
intimàvem, que si algú no vol treballar, no mengi; [11] per tal com oïm
d'alguns de vosaltres que es comporten com a malfeiners, no treballant
gens, sinó ocupant-se en coses vanes. [12] Doncs a aquests tals intimem i
exhortem en el Senyor Jesucrist que treballant amb tranquil·litat, men-
gin llur pa. [13] Però vosaltres, germans, no defalliu d'obrar bé. [14] I si
algú no obeeix a la nostra ordre donada per lletra, a aquest noteu-lo
per no barrejar-vos amb ell, per tal que es confongui. [15] Però no el tin-
gueu pas per enemic, ans renyeu-lo com un germà. [16] I el mateix
Senyor de la pau us doni la pau en tot temps i de tota manera. El Se-
nyor sigui amb tots vosaltres.

EPÍLEG

(III, 17-18)

[17] El salut de la meva pròpia mà, de Pau, que és el senyal de tota lle-
tra: així escric. [18] La gràcia del Senyor nostre Jesucrist amb tots vosal-
tres. Amén.

13, Gal. vi, 9. **14**, I Cor. v, 11. **16**, I Thes. v, 23. **17**, Col. iv, 18. **18**, I Thes. v, 28.

tència, però, no era la penitència sagramental. Es troba insinuada també a I Cor. V, 3-5 i II Cor. II, 6-10.

14-15. — La rigor amb què Sant Pau intimava el precepte del treball es coneix per aquesta sanció, que ve a ésser una excomunió benigna tota adreçada a l'esmena de l'ociós.

17. — *Que és el senyal.* Molts pensen que aquest senyal es troba en el verset 18. D'altres són de parer que l'Apòstol escriví de pròpia mà els versets 17 i 18. Cf. Gal. VI, 11. Aquest costum d'escriure de pròpia mà els darrers mots d'una missiva era practicat per molts autors antics. Vegeu CICERÓ, *Ad. Att.* lib. VIII, ep. I, n. 1, i SUETONI, *Tib.* XXI, XXXII.

18.—La benedicció inserida en aquest verset és idèntica — si llevem l'adjectiu *tots* — a la que llegim en I Thes. V, 28.

LLETRA PRIMERA A TIMOTEU

NOTÍCIA PRELIMINAR

Les Lletres pastorals

Les dues Lletres a Timoteu i la Lletra a Titus han estat reunides en un grup a part amb el nom de *Lletres pastorals.* Aquesta denominació, datant de poc més d'un segle, respon al contingut quasi exclusiu d'aquests documents paulins, car en ells el gran Apòstol recomana a dos deixebles seus, posats per ell al front de dues regions (Timoteu a l'Àsia proconsular, Titus a l'illa de Creta), la cura espiritual de les ànimes, donant-los precioses instruccions sobre la manera de complir els deures pastorals i d'organitzar les esglésies particulars, instituint bisbes, diaques i corporacions de vídues i fixant normes de conducta per als diversos estaments de fidels. Són, doncs, els fonaments escripturístics de la que després s'ha anomenat *Teologia pastoral.*

La comunitat de fi i la coincidència de temps en què foren compostes dóna a aquestes tres Lletres una gran semblança. Unes mateixes idees expressades amb un llenguatge idèntic, tant en lèxic com en estil, demostren clarament que l'esperit de l'Apòstol estava preocupat pels mateixos problemes i justifiquen plenament la reunió d'aquests tres documents paulins en un grup especial.

Essent la qüestió de llur autenticitat l'única que les afecta globalment, la tractarem en conjunt, abans d'emprendre l'estudi de cadascuna. Altrament, aquesta qüestió, com veurem, està íntimament relacionada amb la del temps de llur composició, que restarà resolta una vegada per a totes.

La prova documental d'aquesta autenticitat no pot ésser més completa. Des del primer segle, St. Clement Romà en les seves lletres als Corintis, St. Ignasi Màrtir en les seves a Magnet, als Efesins, als d'Esmirna i altres, St. Policarp als Filipencs, l'autor de l'Epístola de Bernabeu i el de l'Epístola a Diognetes mostren ben clarament la coneixença de les Pastorals,

emprant-los paraules, pensaments i frases enteres, com « aixecant al cel les mans pures ».[1] Entrat el segle II, els testimonis es multipliquen i esdevenen més explícits. St. Teòfil Antioquè qualifica la *1 Tim.* de «paraula divina», cosa impossible si hagués estat obra d'un falsari contemporani, atesa l'escrupolositat amb què els Pares de tots els temps exigien el testimoni de la tradició més purificada per a comptar un llibre entre els admesos a l'Església com a inspirats.

Així es comprèn que el cànon contingut en el *Fragment de Muratori* porti inscrites les Pastorals i que l'historiador Eusebi,[2] acurat coneixedor de tota la tradició, les compti entre els *homologumena*. Hi podríem afegir el tesmoniatge de les antigues versions, de les esglésies particulars i dels manuscrits grecs més antics.

Enmig d'aquest núvol de testimonis favorables, només tres heretges, Marció, Basílides i Tacià, les refusaren, però llur actitud està mancada de tota valor, per tal com l'única raó d'aquest refús fou el veure-hi contradites llurs doctrines.

És tan gran la força d'aquesta demostració històrica, que els racionalistes moderns, que, des de Schleiermacher en 1807, neguen l'autenticitat de les Pastorals, han de refugiar-se en arguments intrínsecs: l'estil, l'anacronisme de les errors combatudes i la contradicció amb la història de l'Apòstol.

Diuen, doncs, en primer lloc, que l'estil no és el de Pau, per tal com conté prop de 150 expressions exclusives, i d'altra banda, manca de moltes paraules familiars a l'Apòstol. Però amb aquest argument es podria impugnar l'autenticitat de moltes obres d'autor indubtable. ¿Qui no sap que el lèxic d'un escriptor evoluciona sempre, que adquireix paraules noves i n'abandona d'altres, que nous problemes imposen la necessitat de cercar noves formes d'expressió? Certament, entre el lèxic de la *Divina Comèdia* i el de la *Vita Nuova* de Dant hi ha gran diferència, i en el mateix St. Pau, la Lletra als Romans conté 94 expressions exclusives, 96 la segona als Corintis, 50 la dels Gàlates, 54 la dels Filipencs, 140 entre Colossencs i Efesins. En contra d'aquesta diferència material, podríem adduir, no sols la igualtat material de molt més gran nombre de paraules comunes, sinó la més important de les idees, i precisament de les més característiques de l'Apòstol. Recordem el bany de regeneració *(Tit.-Eph.)*, la renovació (ἀνακαίνωσις: *Tit.* III, 5 - *Rom.* XII, 2), el propòsit salvador de Déu oposat als nostres mèrits, la destrucció de la mort, etc. Dintre una tan absoluta coincidència d'idees fonamentals, una diferència parcial de lèxic és més tost un indici d'autenticitat: un falsari hauria tin-

[1] *I Tim.* II, 8 — St. Clement, *Ad Corinth.* XXIX, 1.

[2] *Hist. Eccl.* III, 25.

gut un gran compte a no sortir-se del vocabulari, ja prou ric, de les altres obres de l'Autor imitat.

L'objecció històrica parteix de la hipòtesi, absolutament gratuita, que les errors impugnades en les Pastorals són les dels gnòstics, que no sorgiren fins al segle II. Cert que, de vegades, els racionalistes fan l'argument a l'inversa: Les Pastorals essent del segle II, els heretges combatuts en elles han d'ésser els gnòstics. — Però ni els heretges del segle II — Marció, Valentí, Basílides — eren anomenats gnòstics, paraula que llavors encara estava en ple honor, ni els falsos doctors combatuts en les Pastorals eren heretges. Eren garlaires fantasiosos, caps calents, promotors de disputes, faedors de logomàquies i de contes de velles, un pic tocats de judaisme, puix que conreaven les genealogies, les faules jueves i les disputes inútils sobre el Thora. Tot amb tot, estaven en comunió amb l'autoritat eclesiàstica i freqüentaven les assemblees litúrgiques. És per això que l'Autor de les Pastorals no els exclou de l'Església, ni els tracta amb el rigor amb què condemna els judaïtzants de la Galàcia o els falsos doctors de Corint. És, doncs, ben en va que els crítics racionalistes cerquin una escola gnòstica a identificar amb aquests pertorbadors, i la mateixa discrepància a assenyalar-la demostra la vanitat de l'empresa.

Una altra objecció històrica es funda en el grau d'evolució de la jerarquia eclesiàstica. El caràcter monàrquic de l'episcopat, que, segons els crítics, apareix en les Pastorals, no arriba a saó fins ben entrat el segle II. Fou llavors que un falsari habilidós confeccionà aquestes Lletres, atribuint-les a Pau, per tal d'autoritzar l'evolució amb el prestigi de l'Apòstol. — L'argument va per terra tenint en compte que el monarquisme episcopal no apareix per res en les nostres Lletres. Timoteu i Titus no eren bisbes pròpiament dits. No eren autoritats sedentàries, autònomes, permanents, ni limitades a una sola església. Són simples delegats de Pau que exerceixen una superintendència sobre un grup d'esglésies veïnes (de l'Àsia proconsular, Timoteu; de l'illa de Creta, Titus) per tal d'organitzar-hi la vida religiosa i extirpar-ne les males doctrines, amatents a deixar el lloc a la primera indicació de l'Apòstol. Titus rep la comanda d'instituir preveres en cada ciutat, ço que prova que l'episcopat no està encara constituït, majorment si es té en compte que la diòcesi antiga coincidia amb la ciutat grega amb els ravals i un petit territori tot voltant, i encara no la té a perpetuïtat, sinó amb l'ordre expressa de tornar-se a ajuntar amb l'Apòstol, quan sigui substituït per Tíquic o Artemas. Com de fet, un any després parteix per la Dalmàcia.[1]

Resta la dificultat cronològica, més feble encara que les anteriors. Els

[1] *II Tim.* IV, 10.

crítics racionalistes troben que, essent impossible d'encabir dins la vida de Pau els detalls biogràfics escampats en les Pastorals, és forçós d'atribuir-les a un falsari del segle II. — Per a argumentar així, els racionalistes han de limitar la vida de l'Apòstol als anys historiats en el llibre dels *Actes*. Però entre l'any 63 o 64 en què fineix el relat dels *Actes* i la mort de l'Apòstol (67) s'escolen tres o quatre anys, durant els quals s'esdevingué el seu anunciat viatge a Espanya,[1] o una nova excursió apostòlica per l'Orient, o més probablement, totes dues coses. És en aquest temps que s'esdevenen els fets al·ludits en les Pastorals i la mateixa redacció llur. Fins i tot la diferència entre l'optimisme amb què mira la pròxima fi del seu procés en les Lletres de la Captivitat i el pessimisme — parlant en sentit humà — amb què parla ara,[2] demostra ben clarament que es tracta de dos captiveris distints.

Creiem, doncs, que es pot donar com a cosa certa que ens trobem davant dels darrers escrits del gran Apòstol.

A guisa d'ampliació d'aquest detall cronològic, afegirem unes notes sobre el temps i l'ordre de composició de les tres Lletres que estudiem. Aplegant i reafegint les dades de la tradició amb les escampades en aquestes Epístoles, s'ha intentat de fer un itinerari del darrer any de la vida de l'Apòstol. No és possible d'aclarir el que féu tot just d'alliberat del primer captiveri. Sense cap cofoisme patriòtic hi podem posar el seu viatge a la nostra terra — amb una possible excursió al Migdia de la Gàl·lia — anunciat per ell i confirmat per St. Clement Romà i per una tradició constant i múltiple. A la primavera del 66, fa una resseguida per quasi tot l'Orient. Venint molt probablement de Jerusalem, remunta la costa mediterrània de l'Àsia, deixa, de pas, Timoteu a Efes i s'avança fins a Macedònia. Ací es pot posar la redacció de la primera Lletra a Timoteu, sia responent a consultes seves, sia per no confiar gaire en un darrer retorn a l'Àsia Menor. Si d'aquí passà a Creta, per tal de fundar-hi una església i encarregar-ne Titus, és cosa ignorada. Passa l'hivern a Nicòpolis,[3] on l'ha de retrobar Titus, en ésser substituït per Tíquic, o — més probablement — per Artemas. Torna a davallar la costa mediterrània, i a Troas, s'estatja a la casa de Carp, on es deixa un mantell i llibres; deixa Tròfim malalt a Milet, i Erast, un altre company seu, a Corint.[4] Des d'ací, ja no sabem sinó que poc temps després és en presó a Roma, on escriu la segona Lletra a Timoteu i sofreix el martiri.

Per *II Tim.* I, 16-17, sabem que l'efesi Onesífor, trobant-se a Roma i sabent que Pau hi està empresonat, no para de cercar-lo fins que el tro-

[1] *Rom.* XV, 28.
[2] Vegeu *II Tim.* IV, 6-8.
[3] *Tit.* III, 12.
[4] *II Tim.* IV, 13-20.

ba. La mateixa Lletra[1] ens assabenta la gran tristesa de l'Apòstol per la solitud en què l'han deixat la defecció de Demas i la sortida amb la missió apostòlica de Crescent envers la Galàcia (Gàl·lia?) i de Tíquic envers Efes. A aquesta solitud s'afegeix la certesa de la mort imminent. Prompte serà vessat en libació i rebrà la corona incorruptible que ha merescut amb els seus treballs pel Crist.[2]

Entre les dues Lletres a Timoteu s'intercalà segurament la Lletra a Titus, sense que sigui possible d'aportar noves precisions.

Però aquesta mateixa impossibilitat d'emmarcament de les Pastorals dintre la vida historiada de Pau és un argument invencible contra la hipòtesi del falsari. Per poc hàbil que hagués estat, i ho hauria hagut d'ésser molt el fingit confeccionador d'unes Lletres tan reeixidament paulines, hauria pres la precaució d'enquadrar unes obres que volia fer passar per escrites de l'Apòstol dintre la zona il·luminada de la seva vida, majorment fingint-les adreçades a dos personatges tan profusament historiats en els *Actes* de St. Lluc. Uns escrits extravagants de la vida escrita de l'Autor és impossible que haguessin trobat l'acceptació general que, com hem vist, trobaren les Pastorals en l'Església primitiva, si llur autenticitat no hagués estat indubtable.

El destinatari

Timoteu era nat a Listra (Licaònia), fill de pare grec i de mare jueva.[3] Educat per la seva mare en el judaisme, no havia, però, rebut la circumcisió, segurament per oposició del seu pare. Bé que no consta certament, és molt probable que Sant Pau el conegué, convertí i batejà al seu pas per la Licaònia, durant el primer viatge apostòlic,[4] puix que en el relat del segon viatge, ja és anomenat deixeble.[5] No fou fins a aquest segon viatge que Sant Pau, vist el bon testimoni que en donaven els fidels de Listra i d'Iconi, el prengué amb ell, circumcidant-lo abans per causa dels jueus que el tenien per seu, per raó del seu origen matern, i que, sabent-lo fill de pare grec, no haurien admès la seva predicació si no haguessin estat ben encertits de l'acompliment d'aquest ritu. Des d'aleshores, o sigui durant prop de vint anys, Timoteu fou el deixeble fidel i el company inseparable del gran Apòstol, afectat a ell amb un amor que ha estat comparat al de Sant Joan pel Salvador.

Durant el terç viatge, Sant Pau l'envia d'Efes a Corint amb missions

[1] IV, 10-12.
[2] *II Tim.* IV, 6-8.
[3] *Act.* XVI, 1-2.
[4] *Ib.* XIV, 6.
[5] *Ib.* XVI, 1.

delicades[1] i n'és acompanyat al seu retorn a Jerusalem, puix diversos llocs de les Lletres paulines i dels *Actes* ens el mostren a Macedònia,[2] a Corint[3] i a Troas.[4] Els encapçalaments de les Lletres de la Captivitat ens assabenten que li feia companyia durant el seu primer captiveri a Roma.[5] Obtinguda la llibertat, Sant Pau es reuneix amb Timoteu a l'Orient i li encomana una missió quasi episcopal a Efes, missió que, com hem dit, s'estenia a tota l'Àsia proconsular.[6]

Dels darrers anys de la vida de Timoteu no en tenim sinó notícies esparses, tretes de les *Constitucions apostòliques* que ens conservà Eusebi en la seva *Història eclesiàstica*.[7] Segons elles, Timoteu residí a Efes tota la resta de la seva vida i morí màrtir sota Domicià quan s'esforçava a apartar el poble fidel d'una festa de disbauxa que se celebrava en honor de Diana.

Recollint diversos detalls escampats en les Lletres paulines, podem refer el caràcter de Timoteu: era de natural afectuós,[8] frèvol de salut[9] i afectat de timidesa.[10] Els elogis que ací i allà en fa Sant Pau mostren un gran afecte: és el seu fill,[11] benamat i fidel,[12] amb el qual no té sinó una sola ànima,[13] que recerca amb zel els interessos de Jesucrist.[14] És el deixeble de Pau anomenat més vegades en els *Actes* i en les Lletres. Se l'associa en l'exordi de diverses Lletres: II als Corintis, Filipencs, Colossencs, I i II als Tessalonicencs i Filemon. Parla molt sovint de les seves missions, talment que només hi ha tres Lletres on no l'anomeni (Gàlates, Efesins, Titus).

Si el *dimissus* d'*Hbr.* XIII, 23 vol dir alliberat de la presó, com sembla més probable, podem afegir a l'escassa biografia de Timoteu la glòria d'haver sofert empresonament per Crist, en vida encara de l'Apòstol.

Les circumstàncies de temps i de lloc en què fou escrita aquesta Lletra resten prou exposades en el paràgraf anterior, no menys que el fi que es proposà l'Apòstol.

[1] *I Cor.* IV, 17; XVI, 10-12.
[2] *II Cor.* I, 1.
[3] *Rom.* XVI, 21.
[4] *Act.* XX, 4-5.
[5] *Phil.* I, 1; Col. I, 1; *Philem.* 1.
[6] *I Tim.* I, 3.
[7] Eusebi. *H. E.* III, 46.
[8] *II Tim.* I, 4.
[9] *I Tim.* V, 23.
[10] *I Cor.* XVI, 10; *I Tim.* IV, 12.
[11] *I Tim.* I, 2.
[12] *I Cor.* IV, 17; *II Tim.* I, 2.
[13] *Phil.* II, 20.
[14] *Ibidem*, 21.

Contingut i divisió

Com totes les Pastorals, aquesta Lletra no ofereix una tesi doctrinal, ni una argumentació polèmica, ni amb prou feines un pla preconcebut. És un seguit d'instruccions pràctiques sobre l'organització de les esglésies confiades al deixeble i de consells o manaments a donar a diverses classes de fidels.

La divisió seguida per nosaltres comporta tres parts. La primera, després del breu exordi, tracta dels falsos doctors a qui ha de resistir (I, 3-20); la segona (II, 1-III, 13), dels afers públics: de l'oració en comú i dels ministres de l'església; la terça (III, 14-VI, 19), és un aplec de regles de conducta pastoral i conté preceptes sobre els heretges, d'altres per a diversos estats de fidels, per al mateix Timoteu i per als rics.

S'acaba amb un breu epíleg.

ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ Α

EXORDIVM

(I, 1 - 2)

(C. I.) [1] Παῦλος ἀπόστολος Χριστοῦ Ἰησοῦ κατ' ἐπιταγὴν θεοῦ σωτῆρος ἡμῶν καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τῆς ἐλπίδος ἡμῶν [2] Τιμοθέῳ γνησίῳ τέκνῳ ἐν πίστει· χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

I. DE FALSIS DOCTORIBVS

(I, 3 - 20)

[3] Καθὼς παρεκάλεσά σε προσμεῖναι ἐν Ἐφέσῳ, πορευόμενος εἰς Μακεδονίαν, ἵνα παραγγείλῃς τισὶν μὴ ἑτεροδιδασκαλεῖν [4] μηδὲ προσέχειν μύθοις καὶ γενεαλογίαις ἀπεράντοις, αἵτινες ἐκζητήσεις παρέχουσιν μᾶλλον ἢ οἰκονομίαν θεοῦ τὴν ἐν πίστει· [5] τὸ δὲ τέλος τῆς παραγγε-

I. 1 απ. ιησ. χρ. *AKL al. sy*[p] || επιτ.] επαγγελιαν ℵ || 2 πατρ.] + ημων *KLP al. Ambrosiast sy* || 4 οικοδομην *D*fg Ambrosiast vg* || *om.* την εν πιστει *FG*

1. — *Per ordre de Déu, salvador nostre.* El mot *salvador* aplicat a Déu Pare, només es troba en les epístoles pastorals i en la de St. Judas.

2. — *Veritable fill.* Vg. tradueix: «Estimat fill».

3-7. — Els mateixos errors contra els quals posa en guàrdia Titus (Veg. Tit. I, 10-16; III, 9-11 i notes). Són expandits per jueus, que es vanen d'ésser doctors de la Llei, a la qual afegeixen qüestions ocioses, enraonies vanes, faules, genealogies, etc. que no arriben a heretgia, però hi arribaran, si no se les atura.

3-4.—Aquests dos versets formen una sola frase, que és incompleta. La conjunció *tal com* demana una segona frase que comenci dient: *així*. Alguns autors supleixen els mots: «Així jo ara t'exhor-

LLETRA PRIMERA A TIMOTEU

EXORDI

(I, 1-2)

(C. I.) [1] Pau, apòstol de Jesucrist, per ordre de Déu, salvador nostre, i de Crist Jesús, l'esperança nostra, [2] a Timoteu, veritable fill en la fe: gràcia, misericòrdia, pau de part de Déu Pare i de Jesucrist, el Senyor nostre.

I. DELS FALSOS DOCTORS

(I, 3-20)

[3] Tal com, en jo partir a la Macedònia, et vaig pregar que restessis a Efes, a fi que intimessis a alguns que no ensenyessin doctrines estranyes,
[4] ni s'apliquessin a faules i genealogies interminables, les quals reporten disputes més aviat que l'edificació de Déu, la que és per fe... [5] Però el

1, Tit. I, 1. 2, Act. XVI, 1. 3, Act. XX, 1. 4, Inf. IV, 7; II Tim. II, 23; Tit. I, 14; III, 9. 5, Rom. XIII, 9; II Tim. I, 5; I Ptr. I, 22.

to». D'altres prenen el fragment 5-17 com una digressió i enllacen el verset 4 amb el 18.

— L'Apòstol havia deixat Timoteu de representant seu a Efes, de la mateixa manera que Titus a Creta. Vegeu la nota a Titus I, 5.

3. — *Doctrines estranyes.* No en el sentit de causar estranyesa o meravella, sinó en el d'ésser altres que les que ell ha ensenyat, segons el sentit del neologisme paulí ἑτεροδιδασκαλεῖν.

4. — *Faules i genealogies.* L'Apòstol sembla entendre per faules les subtils llegendes rabíniques amb les quals hom volia esbrinar alguns fets obscurs de la Història Sagrada. El Talmud n'és ple. Les genealogies fan referència a les dels àngels, segons alguns, o a les dels patriarques, segons altres, que els doctors es proposaven de completar.

L'edificació de Déu. Seguim la lliçó οἰκοδομήν que es troba en la majoria de manuscrits i en les versions siríaca

λίας ἐστὶν ἀγάπη ἐκ καθαρᾶς καρδίας καὶ συνειδήσεως ἀγαθῆς καὶ
πίστεως ἀνυποκρίτου, 6 ὧν τινες ἀστοχήσαντες ἐξετράπησαν εἰς μα-
ταιολογίαν, 7 θέλοντες εἶναι νομοδιδάσκαλοι, μὴ νοοῦντες μήτε ἃ λέγου-
σιν μήτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται. 8 Οἴδαμεν δὲ ὅτι καλὸς ὁ νόμος,
ἐάν τις αὐτῷ νομίμως χρῆται, 9 εἰδὼς τοῦτο, ὅτι δικαίῳ νόμος οὐ
κεῖται, ἀνόμοις δὲ καὶ ἀνυποτάκτοις, ἀσεβέσι καὶ ἁμαρτωλοῖς, ἀνοσίοις
καὶ βεβήλοις, πατρολῴαις καὶ μητρολῴαις, ἀνδροφόνοις, 10 πόρνοις,
ἀρσενοκοίταις, ἀνδραποδισταῖς, ψεύσταις, ἐπιόρκοις, καὶ εἴ τι ἕτερον
τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ ἀντίκειται, 11 κατὰ τὸ εὐαγγέλιον τῆς δόξης
τοῦ μακαρίου θεοῦ, ὃ ἐπιστεύθην ἐγώ. 12 Χάριν ἔχω τῷ ἐνδυναμώσαντί
με Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ὅτι πιστόν με ἡγήσατο θέμενος εἰς
διακονίαν, 13 τὸ πρότερον ὄντα βλάσφημον καὶ διώκτην καὶ ὑβριστήν·
ἀλλὰ ἠλεήθην, ὅτι ἀγνοῶν ἐποίησα ἐν ἀπιστίᾳ, 14 ὑπερεπλεόνασεν δὲ ἡ
χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.
15 πιστὸς ὁ λόγος καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος, ὅτι Χριστὸς Ἰησοῦς ἦλθεν
εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλούς σῶσαι· ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ· 16 ἀλλὰ διὰ
τοῦτο ἠλεήθην, ἵνα ἐν ἐμοὶ πρώτῳ ἐνδείξηται Χριστὸς Ἰησοῦς τὴν
ἅπασαν μακροθυμίαν, πρὸς ὑποτύπωσιν τῶν μελλόντων πιστεύειν ἐπ'
αὐτῷ εἰς ζωὴν αἰώνιον. 17 Τῷ δὲ βασιλεῖ τῶν αἰώνων, ἀφθάρτῳ ἀοράτῳ
μόνῳ θεῷ, τιμὴ καὶ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν. 18 Ταύ-
την τὴν παραγγελίαν παρατίθεμαί σοι, τέκνον Τιμόθεε, κατὰ τὰς προα-
γούσας ἐπὶ σὲ προφητείας, ἵνα στρατεύῃ ἐν αὐταῖς τὴν καλὴν στρα-
τείαν, 19 ἔχων πίστιν καὶ ἀγαθὴν συνείδησιν, ἥν τινες ἀπωσάμενοι περὶ
τὴν πίστιν ἐναυάγησαν· 20 ὧν ἐστιν Ὑμέναιος καὶ Ἀλέξανδρος, οὓς
παρέδωκα τῷ σατανᾷ, ἵνα παιδευθῶσιν μὴ βλασφημεῖν.

5 *om.* αγαθης $F^{gr}G^{gr}$ || 8 χρησηται *AP 73* || 12 *inc.* και χαρ. *DKL al. Lucif Ambrosiast sy* || ενδυναμουντι *ℵ* al.* || 13 οντα] + με *A 73 g* || 16 *om.* πρωτω *D** || ⟩ ιησ. χρ. *ℵKLP al. sy* || 17 αφθ.] αθανατω *D*f Tert al. vg* || αορατ.] + αθανατω $F^{gr}G$ || μονω] + σοφω *KLP al.* sy^h

i Vg. Alguns manuscrits porten οἰκονομίαν, lliçó acceptada per molts crítics moderns.

5. — *El fi del precepte és la caritat.* S'entén, del precepte que Timoteu havia d'intimar, com s'ha dit en el verset 3. Així com vers el fi convergeixen tots els mitjans, vers la caritat convergeixen totes les virtuts i tots els preceptes. Ella els resumeix tots. És, doncs, la mateixa sentència del Senyor sobre el precepte únic (Mt. XXII, 40), repetit també quasi en iguals termes per l'Apòstol (Rom. XIII, 9-10).

6. — *Alguns.* Aquí, com en el verset 3 i en altres que segueixen, *alguns* té un sentit despectiu i fa referència als falsos doctors.

8. — *Bé sabem...* Fórmula molt familiar a St. Pau. Cf. Rom. II, 2; III, 19; I Cor. VIII, 1, 4, etc.

9. — *Això sabent.* Aquest participi depèn de *si hom* del verset anterior.

Profans. Més exacte que el mot *incontaminats* que llegim en Vg.

10. — *Robadors d'homes.* Plagiaris, diu Vg. referint-se als malvats que per mitjà d'afalacs o de violència s'enduien

fi del precepte és la caritat de cor pur i consciència bona i fe no fingida,
[6] de les quals coses alguns foraviant-se, es decantaren a vanes enraonies,
[7] volent ésser doctors de la llei, tot i no saber ni el que diuen, ni les
coses de què fan afirmacions. [8] Bé sabem que la llei és bona, si hom
l'usa legítimament, [9] això sabent, que la llei no es posa pas per al just, sinó
per als inics i insubmisos, impiadosos i pecadors, malvats i profans, par-
ricides i matricides, homeiers, [10] fornicaris, bardaixos, robadors d'homes,
mentiders, perjurs, i tota altra cosa que s'oposi a la sana doctrina, [11] segons
l'evangeli de la glòria del Déu benaurat, encomanat a mi. [12] Sento grat a
Crist, Jesús nostre, qui em revestí de virtut, d'haver-me tingut per fidel,
posant-me en el ministeri, [13] a mi que abans era blasfem i perseguidor i
ultratjador, però vaig heure misericòrdia, per tal com ho vaig fer igno-
rant en la incredulitat, [14] però sobreabundà la gràcia del Senyor nostre
amb la fe i la caritat que és en Crist Jesús. [15] Paraula digna de fe i de
tota acollença: que Jesucrist vingué en el món a salvar els pecadors, dels
quals el primer sóc jo; [16] però per això vaig heure misericòrdia, per tal
que en mi, el primer, fes mostra Jesucrist de tota la longanimitat, per a
exemple dels qui havien de creure en ell per a la vida eterna. [17] Al rei
dels segles, incorruptible, invisible, únic Déu, sia l'honor i la glòria pels
segles dels segles: amén. [18] Aquest manament et confio, fill meu Timo-
teu, que, segons les profecies fetes anteriorment sobre tu, combatis se-
gons elles en la bona milícia, [19] tenint fe i bona consciència, la qual
alguns havent dejectat, naufragaren en la fe; [20] dels quals són Himeneu
i Alexandre, que he lliurat a Satanàs, perquè aprenguin a no blasfemar.

6, Inf. v, 15. 7, Rom. II, 21. 8, Rom. VII, 12, 14. 13, I Cor. XV, 9; Gal. I, 13. 15, Mt. IX, 13; Mc. II, 17; Lc. XIX, 10; Inf. IV, 9. 17, Rom. XVI, 27; Iud. 25. 20, I Cor. V, 5; II Tim. II, 17.

els adolescents per a vendre'ls com a esclaus.

I tota altra cosa. Fórmula general per a cloure una enumeració. Cf. Rom. XIII, 9 i Phil. IV, 8.

11. — *Segons l'evangeli.* Vg. afegeix: «Que és segons», etc.

13.—*I ultratjador.* Vegeu Gal. I, 13.

15. — *Dels quals el primer sóc jo.* Expressió hiperbòlica, però molt adient als sentiments i llenguatge de l'Apòstol. Remarquem el contrast colpidor amb el primer verset que segueix.

17. — *Al rei...* Doxologia cara a St. Pau. N'empra d'altres de semblants en Rom. XI, 36 i XVI, 27; II Cor. II, 14 i IX, 15; Eph. III, 21, etc.

Incorruptible. Vg. tradueix menys literalment *immortal.*

18. — *Segons les profecies.* Sembla que es tracta d'una al·lusió a certes paraules profètiques pronunciades per inspiració de l'Esperit Sant, abans de l'ordenació sacerdotal de Timoteu. Veg. IV, 14.

20. — És l'excomunió més rigorosa, màxima pena imposada per l'Apòstol. Vegeu la nota a Tit. III, 10. Els Apòstols, junt amb el poder d'encadenar els dimonis, havien rebut també el de desencadenar-los. El delinqüent colpit per aquesta pena era abandonat a la venjança de l'enemic de l'home i esdevenia la presa i la joguina de Satanàs. La

II. DE REBVS PVBLICIS

(II, 1 - III, 13)

1. De oratione commvni

(C. II.) 1 Παρακαλῶ οὖν πρῶτον πάντων ποιεῖσθαι δεήσεις, προσ-
ευχάς, ἐντεύξεις, εὐχαριστίας, ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων, 2 ὑπὲρ βασιλέων
καὶ πάντων τῶν ἐν ὑπεροχῇ ὄντων, ἵνα ἤρεμον καὶ ἡσύχιον βίον διάγω-
μεν ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι. 3 τοῦτο καλὸν καὶ ἀπόδεκτον
ἐνώπιον τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ, 4 ὃς πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι
καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν. 5 εἷς γὰρ θεός, εἷς καὶ μεσίτης
θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἄνθρωπος Χριστὸς Ἰησοῦς, 6 ὁ δοὺς ἑαυτὸν ἀντίλυ-
τρον ὑπὲρ πάντων, τὸ μαρτύριον καιροῖς ἰδίοις· 7 εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ
κήρυξ καὶ ἀπόστολος, ἀλήθειαν λέγω, οὐ ψεύδομαι, διδάσκαλος ἐθνῶν ἐν
πίστει καὶ ἀληθείᾳ. 8 Βούλομαι οὖν προσεύχεσθαι τοὺς ἄνδρας ἐν παντὶ
τόπῳ ἐπαίροντας ὁσίους χεῖρας χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμοῦ. 9 Ὡσαύ-
τως γυναῖκας ἐν καταστολῇ κοσμίῳ, μετὰ αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης
κοσμεῖν ἑαυτάς, μὴ ἐν πλέγμασιν καὶ χρυσίῳ ἢ μαργαρίταις ἢ ἱματισμῷ

II. 1 παραχαλει (*obsecra*) *D*F^{gr}G Hil sa* || *om.* παντων 1° *FG* || 2 *om.* παση *D* Lucif* || 3 τουτο] + γαρ *DFGKLP al. Lucif vg sy* || 5 ⟩ ιησ. χρ. *K al. sy^p* || 6 οὐ το μαρτ. κ. ιδ. εδοθη *DF^{gr}G Ambrosiast* || 7 *inc.* ο επιστευθην εγω *A* || λεγω] + εν χριστω *ℵ*KL al. arm* || πιστει] γνωσι ℵ, πνευματι *A* || 8 διαλογισμων *F^{gr}G al. sy* || 9 κοσμιως *D^{gr}FG 17* || ἢ χρυσω *KL al. Cypr Ambrosiast vg*

finalitat del càstig, expressada ací mateix per l'Apòstol, indica, tanmateix, que la pena, àdhuc la més greu, tenia sempre preponderantment un caràcter medicinal.

Himeneu i Alexandre. Hom suposa que Himeneu és la mateixa persona de qui es parla en II Tim. II, 17-18. Alexandre era, sembla, un adversari de l'Apòstol. Se'n parla també en II Tim. IV, 14.

Que he lliurat a Satanàs. Pena d'excomunió fulminada per St. Pau, per segona vegada. Veg. I Cor. V, 5.

1. — *Primer.* Alguns exegetes refereixen aquest adverbi al verb *exhorto;* altres, al verb *es facin.*

Súpliques, oracions, peticions. Etimològicament, els mots corresponents a aquests tres substantius signifiquen l'oració que es fa, respectivament, per conseguir algun ajut, per complir el deure d'adoració, o aprofitant l'ocasió de trobar la persona que pot afavorir-nos.

2. — *Pels reis i per tots els qui són en eminència.* Per *reis* s'entenen tots els qui tenen autoritat suprema, reis o emperadors; pels *qui són en eminència* s'entenen els qui exerceixen una autoritat delegada, com procònsols, governadors, procuradors, etc.

A fi que menem una vida assossegada i tranquilla. Al·lusió a la persecució encesa que aleshores afligia l'Església.

3. — *El nostre salvador.* Salvador s'aplica aquí indistintament a cada una de les Persones de l'adorable Trinitat.

4. — *El qual vol que tots els homes se salvin.* És voluntat antecedent de Déu

II. AFERS PÚBLICS
(II, 1 - III, 13)

1. De l'oració pública

(C. II.) 1 Exhorto, doncs, primer de tot, que es facin súpliques, ora-
cions, peticions i accions de gràcies per tots els homes, 2 pels reis i per
tots els qui són en eminència, a fi que menem una vida assossegada i
tranquil·la en tota pietat i honestedat. 3 Això és bo i acceptable davant
Déu, el nostre salvador, 4 el qual vol que tots els homes se salvin i vin-
guin a ple coneixement de la veritat. 5 Car un és Déu, un també el mit-
jancer entre Déu i els homes, l'home Crist Jesús, 6 el qual es donà ell
mateix en rescat per tots, testimoniança en els temps avinents; 7 per
a la qual jo he estat posat predicador i apòstol — dic veritat, no mento
— mestre de les nacions en fe i veritat. 8 Vull, doncs, que els barons
preguin en tot lloc, alçant les mans pures sense ira ni disputes. 9 Així
mateix les dones amb vestit decent s'abillin amb pudícia i sobrietat, no

4, II Ptr. III, 9. 5, Gal. III, 20. 6, Tit. II, 14. 7, Rom. IX, 1; II Tim. I, 11. 9, I Ptr. III, 3.

que tots els homes obtinguin la benaurança eterna. Conseqüentment, però, o sigui després d'haver vist la resistència pertinaç fins a la fi amb què una part dels homes es refusen al compliment del deure, Déu vol que aquests es condemnin. Quant al ple coneixement de la veritat, la voluntat universal de Déu està naturalment limitada pel fet que alguns homes (infants i dements) no en són capaços.

Sobre els versets 4 i 5, hom pot llegir un bell comentari en Arnobi, *Adv. Gentes,* II.

6-7. — L'Apòstol dóna la raó de la universalitat de la voluntat salvífica de Déu: la unitat de Déu, principi i fi beatificant de tots, i del mitjancer que es donà en rescat per tots. I aquest mitjancer és anomenat *home* i *Crist,* per tal que, com a home, representi els homes, i com a Crist, representi Déu, de qui és enviat i de qui té la natura.

7. — *Dic veritat.* Vegeu Rom. IX, 1, on es llegeix una fórmula igual a aquesta.

8. — *En tot lloc.* Això és, onsevulla que es faci l'oració pública. A Efes hi havia moltes esglésies domèstiques, com en totes les grans ciutats. Alguns intèrprets creuen que l'Apòstol es proposa de desmentir aquí els jueus que admetien solament com a bona l'oració feta en les sinagogues.

Alçant les mans. Gest amb què era acompanyada la pregària, segons costum romà i oriental, com és demostrat pels monuments antics i les pintures de les catacumbes. Veg. Ps. XXVII, 2; I Rg. VIII, 22, etc.

Ni disputes. En alguns manuscrits apareix aquest substantiu en singular i així el tradueix Vg. El mot corresponent a *disputes* comporta també el significat de dubtes i enutjaments.

9.—Les recomanacions d'aquest ver-

πολυτελεῖ, 10 ἀλλ' ὃ πρέπει γυναιξὶν ἐπαγγελλομέναις θεοσέβειαν,
δι' ἔργων ἀγαθῶν.

11 Γυνὴ ἐν ἡσυχίᾳ μανθανέτω ἐν πάσῃ ὑποταγῇ· 12 διδάσκειν δὲ γυ-
ναικὶ οὐκ ἐπιτρέπω, οὐδὲ αὐθεντεῖν ἀνδρός, ἀλλ' εἶναι ἐν ἡσυχίᾳ.
13 Ἀδὰμ γὰρ πρῶτος ἐπλάσθη, εἶτα Εὔα. 14 καὶ Ἀδὰμ οὐκ ἠπατήθη, ἡ
δὲ γυνὴ ἐξαπατηθεῖσα ἐν παραβάσει γέγονεν· 15 σωθήσεται δὲ διὰ τῆς
τεκνογονίας, ἐὰν μείνωσιν ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ καὶ ἁγιασμῷ μετὰ σω-
φροσύνης.

2. De ministris ecclesiae

(C. III.) 1 Πιστὸς ὁ λόγος· εἴ τις ἐπισκοπῆς ὀρέγεται, καλοῦ ἔργου
ἐπιθυμεῖ. 2 δεῖ οὖν τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίλημπτον εἶναι, μιᾶς γυναικὸς
ἄνδρα, νηφάλιον, σώφρονα, κόσμιον, φιλόξενον, διδακτικόν, 3 μὴ πάροι-
νον, μὴ πλήκτην, ἀλλ' ἐπιεικῆ, ἄμαχον, ἀφιλάργυρον, 4 τοῦ ἰδίου οἴκου
καλῶς προϊστάμενον, τέκνα ἔχοντα ἐν ὑποταγῇ μετὰ πάσης σεμνότη-
τος, 5 εἰ δέ τις τοῦ ἰδίου οἴκου προστῆναι οὐκ οἶδεν, πῶς ἐκκλησίας
θεοῦ ἐπιμελήσεται; 6 μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφωθεὶς εἰς κρίμα ἐμπέσῃ
τοῦ διαβόλου. 7 δεῖ δὲ καὶ μαρτυρίαν καλὴν ἔχειν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, ἵνα
μὴ εἰς ὀνειδισμὸν ἐμπέσῃ καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου.

8 Διακόνους ὡσαύτως σεμνούς, μὴ διλόγους, μὴ οἴνῳ πολλῷ προσέχον-
τας, μὴ αἰσχροκερδεῖς, 9 ἔχοντας τὸ μυστήριον τῆς πίστεως ἐν καθαρᾷ
συνειδήσει. 10 καὶ οὗτοι δὲ δοκιμαζέσθωσαν πρῶτον, εἶτα διακονείτω-

III. 1 πιστος] ανθρωπινος *D*g Ambrosiast Aug* || 3 πληκτ.] + μη αισχροκερδη *37 al.* || 7 δε] + αυτον *DKLP al. f Ambrosiast vg* || 8 *om.* σεμνους ℵ* *46 al.* || 10 ειτα] και ουτω *D*f Ambrosiast vg*

set eren molt a propòsit per a les dones d'Efes, molt afectades a polir-se i agençar-se.

11-12. — Compareu amb les instruccions que llegim en I Cor. XIV, 34, 55.

13. — Vegeu I Cor. XI, 8, 9.

14. — *I Adam...* Vegeu Gn. III.

15. — *Si elles perseveren.* Vg. tradueix aquest verb en singular.

1-3. — El parallelisme del text i la llista de les qualitats exigides demostren que l'ἐπίσκοπος d'aquest lloc i el de Tit. I, 5-7 és la mateixa dignitat, que allí el context, com veurem, demostra clarament que no és l'episcopal, sinó la sacerdotal simple.

1. — *A l'episcopat.* La paraula grega significa literalment càrrec de vigilant o superintendent. Recordem que bisbe i prevere eren llavors sinònims. Cf. Act. XI, 30; Tit. I, 5.

2. — *Marit d'una sola dona.* No vol dir que s'exigeixi que sigui casat amb una de sola, com han pretès molts protestants, sinó que són exclosos els qui han contret segones noces.

Sobri. S'entén amb una sobrietat d'ordre espiritual, com sembla exigir el context del verset 3. Sant Crisòstom tradueix «vigilant». Vg. afegeix «pudorós».

Hospitalari. L'hospitalitat era recomanada als simples fidels. Amb molta més raó hi estaven obligats els sacerdots, almenys per a donar bon exemple.

3. — *No donat al vi.* Sant Crisòstom

pas amb rulls, i joiells d'or, i perles, o amb vestits costosos, [10]ans allò que escau a dones que fan professió de pietat amb bones obres.

[11]La dona aprengui en silenci amb tota subjecció; [12]però d'ensenyar, no ho permeto a la dona, ni de dominar l'home, ans de restar en silenci. [13]Perquè Adam fou format primer, i després Eva. [14]I Adam no fou enganyat, ans la dona enganyada caigué en transgressió; [15]però se salvarà per la criança dels fills, si elles perseveren en fe i caritat i santificació amb sobrietat.

2. Dels ministres de l'església

(C. III.) [1]Paraula digna de fe: si algú aspira a l'episcopat, bona obra desitja. [2]Cal, doncs, que el bisbe sigui irreprensible, marit d'una sola dona, sobri, temperat, endreçat, hospitalari, capaç d'ensenyar, [3]no donat al vi, no esbatussaire, ans suau, pacífic, desafectat del diner, [4]que governi bé la casa pròpia, tingui els fills subjectes amb tota decència; [5]perquè si un no sap presidir la pròpia casa, ¿com tindrà cura de l'església de Déu? [6]No neòfit, no sigui que, enorgullit, caigui en la condemna del diable. [7]Cal també que tingui bona testimoniança de part dels de fora, per tal que no caigui en vituperi i en llaç del diable.

[8]Igualment els diaques cal que siguin ponderosos, no dobles de llengua, no donats al molt vi, no cercadors de guany vil, [9]que tinguin el misteri de la fe amb consciència pura. [10]I també aquests siguin provats

12, I Cor. xiv, 34. 13, I Cor. xi, 9. 1, Sup. i, 15. 2, Tit. i, 6 ss. 5, Inf. v, 8. 7, II Tim. ii, 26.

interpreta metafòricament per *violent* o *arrogant* el mot πάροινος que en el seu sentit literal li sembla injuriós.

Suau. Vg. tradueix «modest», amb menys d'exactesa.

Desafectat del diner. Vg. tradueix simplement «non cupidum».

5. — Hom pot considerar aquest verset, que conté un argument *a minori ad maius,* com un parèntesi.

6. — En aquest lloc, a III, 10-13 i a V, 22, consten les condicions que assenyalava Pau a Timoteu per a l'elecció i ordenació dels diaques i preveres. Enlloc no hi ha la més petita insinuació d'elecció o aprovació dels fidels.

No neòfit. S'entén de l'adult batejat de poc. Canònicament són irregulars, per bé que l'Església dispensa aquest impediment, quan greus raons ho aconsellen.

8. — *Els diaques.* El mot διάκονος, en el seu sentit estricte, només és emprat aquí i en dos altres indrets de les lletres de St. Pau.

Ponderosos. Vg. tradueix aquest mot per «pudicos» allunyant-se del vertader sentit del mot grec.

Dobles de llengua s'anomenen els homes que parlen de diferent manera, segons que escoltin els uns o els altres.

9. — El misteri de la fe era la veritat evangèlica que els diaques transmetien al poble. Llur consciència essent el vas on es guardava aquest tresor, calia que fos pura de tot pecat i de tot error.

σαν ἀνέγκλητοι ὄντες. 11 γυναῖκας ὡσαύτως σεμνάς, μὴ διαβόλους,
νηφαλίους, πιστὰς ἐν πᾶσιν. 12 διάκονοι ἔστωσαν μιᾶς γυναικὸς ἄνδρες,
τέκνων καλῶς προϊστάμενοι καὶ τῶν ἰδίων οἴκων. 13 οἱ γὰρ καλῶς δια-
κονήσαντες βαθμὸν ἑαυτοῖς καλὸν περιποιοῦνται καὶ πολλὴν παρρησίαν
ἐν πίστει τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ,

III. DE CONVERSATIONE TIMOTHEI

(III, 14 - VI, 19)

1. Praecepta de haereticis

14 Ταῦτά σοι γράφω ἐλπίζων ἐλθεῖν πρὸς σὲ τάχιον. 15 ἐὰν δὲ βρα-
δύνω, ἵνα εἰδῇς πῶς δεῖ ἐν οἴκῳ θεοῦ ἀναστρέφεσθαι, ἥτις ἐστὶν ἐκκλη-
σία θεοῦ ζῶντος, στῦλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας, 16 καὶ ὁμολογου-
μένως μέγα ἐστὶν τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον· ὃς ἐφανερώθη ἐν
σαρκί, ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι, ὤφθη ἀγγέλοις, ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν, ἐπι-
στεύθη ἐν κόσμῳ, ἀνελήφθη ἐν δόξῃ.
(C. IV.) 1 Τὸ δὲ πνεῦμα ῥητῶς λέγει ὅτι ἐν ὑστέροις καιροῖς ἀπο-
στήσονταί τινες τῆς πίστεως, προσέχοντες πνεύμασιν πλάνοις καὶ
διδασκαλίαις δαιμονίων, 2 ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων, κεκαυστηριασμένων

12 διακ.] + δε *FG* || 14 εν ταχει *ACD*P al.* || 15 δει] + σε *D*f Hil Ambrosiast vg* || 16 ος] ο *D*fg Hil Aug Ambrosiast vg*, θεος *KLP al.* || IV. 1 πλανης *P al. Ambr Aug vg* || 2 κεκαυτηρ. *CDFG KP al.*

11. — *Les dones.* Segons alguns, aquest verset depèn gramaticalment del 2: *cal que...* Llavors serien les dones cristianes en general, o, com interpreta Fillion, les que eren elegides per a acomplir un ministeri sagrat (Rom. XVI, 1), com les diaconesses. En canvi, el P. Prat creu que aquest verset és afectat per l'ἔχοντας (que tinguin) del v. 9. Llavors serien les mullers dels diaques que venien obligades a major modèstia, regularitat i pietat, per tal de no comprometre el ministeri de llurs marits.

14. — *Esperant de venir...* L'Apòstol escriu des de la Macedònia; Timoteu es trobava llavors a Efes.

15. — *Casa de Déu.* No significa un edifici material, comparació que el N. T. no fa mai parlant de l'Església, sinó *família*. Així mateix *columna* no té el sentit de sosteniment d'un sostre, difícil d'obtenir amb una de sola, sinó de sosteniment d'una estàtua ben alta, per tal d'exposar-la a la vista de tothom. És sabut que el que l'Església exposa a la vista de tot el món és, com ja diu el nostre text, la veritat. — *Que és l'església*. El mot *església* es pren aquí en una accepció ampla, en quant significa l'assemblea dels fidels. Remarqueu el contrast entre l'església del Déu vivent i els ídols mancats de vida.

16. — Probable composició primitiva de lloança de Crist, en ús entre els cristians.

per endavant, i desprès exerceixin el ministeri, si són sense màcula.
[11] Les dones igualment assenyades, no bescantadores, sòbries, fidels en
tot. [12] Els diaques siguin marits d'una sola dona, que governin bé els
fills i les pròpies cases. [13] Perquè els qui han exercit bé el ministeri de
diaques es guanyen un bon grau i una gran ardidesa en la fe en el Crist
Jesús.

III. REGLES DE CONDUCTA A TIMOTEU
(III, 14 - VI, 19)

1. Preceptes sobre els heretges

[14] Aquestes coses t'escric, esperant de venir ben prompte a tu, [15] i si
trigava, perquè sàpigues com cal comportar-se en la casa de Déu, que és
l'església del Déu vivent, columna i fonament de la veritat. [16] I recone-
gudament, gran és el misteri de la pietat: el que ha estat manifestat en
carn, justificat en esperit, vist pels àngels, predicat a les nacions, cregut
en el món, assumit en glòria.

(C. IV.) [1] Però l'Esperit diu palesament que en els darrers temps
apostataran alguns de la fe, parant esment a esperits enganyadors, a en-
senyaments de dimonis, [2] de resultes de la hipocresia d'homes que diuen

11, Tit. II, 3. 1 ss., II Tim. III, 1 ss. 1, II Ptr. III, 3; Iud. 18. 2. Tit. I, 15.

I reconegudament. El mot *i* no s'ha de prendre aquí com una simple copulativa, per tal com s'enduu l'atenció vers el descabdellament de la idea expressada en el verset anterior.

El que. Vg. empra aquest relatiu en terminació neutra, referint-lo al neutre *sacramentum* (misteri). El grec l'empra en masculí, i cal, per tant, referir-lo al Fill de Déu, recolzant en la construcció *ad sensum,* com se suposa.

Manifestat en carn. Carn, en llenguatge de l'Apòstol, és el cos vivificat per l'ànima, el compost humà. L'expressió vol dir, doncs, *aparegut en natura humana.*

Justificat. Això és, demostrat amb proves irrefragables. Mt. XI, 19, i Lc. VII, 35.

1-4. — L'Apòstol preveu per a l'esdevenidor l'apostasia de la fe i la introducció de doctrines diabòliques, inspirades en el dualisme o en un ascetisme mal entès, com a degeneració natural dels errors denunciats a I, 3-7.

1. — *L'Esperit diu palesament.* O és una al·lusió a la profecia del Senyor sobre la fi del món (Mt. XXIV, 4), o a una revelació feta a ell mateix, segons comunicà als tessalonicencs (II Thess. II, 3), o a revelacions rebudes per profetes cristians en les primeres esglésies.

Esperits enganyadors. Esperits d'error, segons Vg.

2. — *Que diuen.* Aquests mots no es refereixen al substantiu *dimonis* del verset anterior, sinó al mot *homes* sobreentès.

τὴν ἰδίαν συνείδησιν, 3 κωλυόντων γαμεῖν, ἀπέχεσθαι βρωμάτων, ἃ ὁ
θεὸς ἔκτισεν εἰς μετάληψιν μετὰ εὐχαριστίας τοῖς πιστοῖς καὶ ἐπεγνω-
κόσι τὴν ἀλήθειαν. 4 ὅτι πᾶν κτίσμα θεοῦ καλόν, καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον
μετὰ εὐχαριστίας λαμβανόμενον· 5 ἁγιάζεται γὰρ διὰ λόγου θεοῦ καὶ
ἐντεύξεως. 6 Ταῦτα ὑποτιθέμενος τοῖς ἀδελφοῖς καλὸς ἔσῃ διάκονος
Χριστοῦ Ἰησοῦ, ἐντρεφόμενος τοῖς λόγοις τῆς πίστεως καὶ τῆς καλῆς
διδασκαλίας ᾗ παρηκολούθηκας· 7 τοὺς δὲ βεβήλους καὶ γραώδεις
μύθους παραιτοῦ. γύμναζε δὲ σεαυτὸν πρὸς εὐσέβειαν. 8 ἡ γὰρ σωμα-
τικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος· ἡ δὲ εὐσέβεια πρὸς πάντα
ὠφέλιμός ἐστιν, ἐπαγγελίαν ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν καὶ τῆς μελλούσης.
9 πιστὸς ὁ λόγος καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος· 10 εἰς τοῦτο γὰρ κοπιῶμεν
καὶ ἀγωνιζόμεθα, ὅτι ἠλπίκαμεν ἐπὶ θεῷ ζῶντι, ὅς ἐστιν σωτὴρ πάντων
ἀνθρώπων, μάλιστα πιστῶν. 11 παράγγελλε ταῦτα καὶ δίδασκε.

12 Μηδείς σου τῆς νεότητος καταφρονείτω, ἀλλὰ τύπος γίνου τῶν
πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πίστει, ἐν ἁγνείᾳ.

13 Ἕως ἔρχομαι πρόσεχε τῇ ἀναγνώσει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκα-
λίᾳ. 14 μὴ ἀμέλει τοῦ ἐν σοὶ χαρίσματος, ὃ ἐδόθη σοι διὰ προφητείας
μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου. 15 ταῦτα μελέτα, ἐν
τούτοις ἴσθι, ἵνα σου ἡ προκοπὴ φανερὰ ᾖ πᾶσιν. 16 ἔπεχε σεαυτῷ καὶ
τῇ διδασκαλίᾳ, ἐπίμενε αὐτοῖς· τοῦτο γὰρ ποιῶν καὶ σεαυτὸν σώσεις
καὶ τοὺς ἀκούοντάς σου.

9 om. πασης ℵ* *syp* || 10 γαρ] + και *FgrGKL al.* || αγων.] ονειδιζομεθα *DLP al. f g Ambrosiast vg sy* || ηλπισαμεν *D* 17* || 12 αγαπη] + εν πνευματι *KLP al.* || 14 πρεσβυτερου ℵ* *37* || 15 εν πασιν *KLP al.*

Marcats amb cauteri. Que tenen llur consciència cauteritzada, diu Vg. Al·lusió als tatuatges amb què eren marcats els esclaus i els delinqüents.

3. — *Abstenir-se.* L'Apòstol omet el verb que aquest infinitiu determina, i que cal suplir pel verb *manar* o un altre d'equivalent.

4. — *Tota creatura.* Vegeu Gn. I, 31, i Rom. XIV, 20.

5. — *I la invocació.* Al·lusió al costum que els cristians i els jueus tenien de fer una breu oració abans de menjar.

7. — *Profanes.* Tal és el sentit literal de βεβήλους, que Vg. tradueix per *ineptes*. Aquest verset sembla haver suggerit a Teodoret el títol *Haereticarum fabularum libri* de la seva història de les heretgies.

8. — *L'exercici corporal.* El mot grec γυμνασία demostra que Sant Pau no parla aquí del dejuni, com alguns autors creuen, sinó dels exercicis propis dels atletes.

12. — *La teva joventut.* Suposant que Timoteu tenia vint anys quan Sant Pau el prengué per col·laborador devers l'any 51, havia de tenir-ne trenta-cinc quan fou escrita aquesta lletra. I no gens menys, el considera com a jove, perquè antigament era tingut per tal l'home que no passava de quaranta anys.

En la castedat. El mot ἁγνεία indica una castedat absoluta.

13. — *A la lectura.* Això és, a la lectura pública de l'A. T. que tenia lloc en les assemblees religioses.

14. — Tenim en aquest text tots els elements d'un sagrament: un ritu ex-

mentida, marcats amb cauteri en llur consciència, 3 que prohibeixen de
casar-se i *manen* d'abstenir-se d'aliments que Déu creà perquè amb acció
de gràcies en participessin els fidels i els qui han conegut la veritat.
4 Perquè tota creatura de Déu és bona i no s'ha de rebutjar res del que es
pren amb acció de gràcies, 5 puix que és santificat amb la paraula de Déu
i la invocació. 6 Exposant aquestes coses als germans, seràs un bon mi-
nistre de Crist Jesús, nodrit amb les paraules de la fe i de la bona ense-
nyança que has seguit. 7 Rebutja les faules profanes i pròpies de velles:
ans exercita't en la pietat. 8 Car l'exercici corporal per a poca cosa és útil,
però la pietat és útil per a tot, per tal com té la prometença de la vida
d'ara i de la futura. 9 Paraula digna de fe i de tota acollença: 10 car per
això ens fatiguem i combatem, perquè hem esperat en el Déu vivent, el
qual és salvador de tots els homes, majorment dels fidels. 11 Això ordena
i ensenya.

12 Que ningú no menyspreï la teva joventut, ans sigues l'exemple dels
fidels en la paraula, en el comport, en la caritat, en la fe, en la castedat.

13 Fins que jo vindré, aplica't a la lectura, a l'exhortació, a l'ensenya-
ment. 14 No negligeixis el do de gràcia que hi ha en tu, que t'ha estat
donat mitjançant la profecia amb imposició de les mans dels preveres.
15 Aquestes coses medita, sigues en elles, a fi que el teu progrés sigui
manifest a tots. 16 Ten compte de tu mateix i de la doctrina, i en això
persevera, perquè fent això, et salvaràs tu i els qui et senten.

6, II Tim. III, 10. 7, Sup. I, 4; II Tim. II, 23; Tit. III, 9. 8, II Tim. I, 1. 10, Col. I, 29. 11, Tit. II, 15. 12, Tit. II, 7. 14, Sup. I, 18; Inf. V, 22; II Tim. I, 6. 16, Act. XX, 28; I Cor. IX, 22, 27.

tern (la imposició de mans) i una gràcia interior permanent produïda per aquest ritu, font de diverses gràcies d'estat. Aquesta gràcia li ha estat donada en virtut d'una profecia o d'unes profecies, perquè no és cert si προφητείας es genitiu singular o acusatiu plural. En el primer cas, seria el do de profecia posseït per Timoteu, o l'enunciació profètica d'un fidel ornat d'aquest carisma; en el segon, serien aquestes mateixes enunciacions fetes per diversos fidels.

El carisma que Timoteu no ha de negligir no és un do purament gratuït, que l'Esperit Sant atorga al seu grat i no depèn de la diligència de l'home; ni el caràcter sacerdotal, que és immutable, sinó les gràcies d'estat que ajuden a complir els deures del sacerdoci, les quals poden llanguir per la negligència de l'home i necessiten vigilància. Hi ha dues imposicions de mans: la de l'Apòstol i la dels preveres (τοῦ πρεσβυτερίου: del presbiteri), però distingides per un matís important: la de Pau és la verament ministerial, la que fa l'efecte (introduïda amb la preposició διά), la dels *preveres* no és sinó concomitant per a donar relleu a l'acte (preposició μετά).

Dels preveres. Segons Sant Crisòstom, l'Apòstol no parla dels simples preveres, sinó dels bisbes, posat que els preveres no intervenien en la consagració del bisbe.

16. — *En això persevera.* «In his esto», com diu Vg., emprant una expressió que recorda la frase «Omnis in hoc sum», d'HORACI, *Ep.* I, I, 14.

2. Praecepta de fidelibvs variorvm statvvm

(C. V.) 1 Πρεσβυτέρῳ μὴ ἐπιπλήξῃς, ἀλλὰ παρακάλει ὡς πατέρα,
νεωτέρους ὡς ἀδελφούς, 2 πρεσβυτέρας ὡς μητέρας, νεωτέρας ὡς ἀδελ-
φὰς ἐν πάσῃ ἁγνείᾳ. 3 Χήρας τίμα τὰς ὄντως χήρας. 4 εἰ δέ τις χήρα
τέκνα ἢ ἔκγονα ἔχει, μανθανέτωσαν πρῶτον τὸν ἴδιον οἶκον εὐσεβεῖν
καὶ ἀμοιβὰς ἀποδιδόναι τοῖς προγόνοις· τοῦτο γάρ ἐστιν ἀπόδεκτον
ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. 5 ἡ δὲ ὄντως χήρα καὶ μεμονωμένη ἤλπικεν ἐπὶ τὸν
θεὸν καὶ προσμένει ταῖς δεήσεσιν καὶ ταῖς προσευχαῖς νυκτὸς καὶ ἡμέ-
ρας· 6 ἡ δὲ σπαταλῶσα ζῶσα τέθνηκεν. 7 καὶ ταῦτα παράγγελλε, ἵνα
ἀνεπίλημπτοι ὦσιν. 8 εἰ δέ τις τῶν ἰδίων καὶ μάλιστα [τῶν] οἰκείων οὐ
προνοεῖ, τὴν πίστιν ἤρνηται καὶ ἔστιν ἀπίστου χείρων.
9 Χήρα καταλεγέσθω μὴ ἔλαττον ἐτῶν ἑξήκοντα γεγονυῖα, ἑνὸς ἀνδρὸς
γυνή, 10 ἐν ἔργοις καλοῖς μαρτυρουμένη, εἰ ἐτεκνοτρόφησεν, εἰ ἐξενοδό-
χησεν, εἰ ἁγίων πόδας ἔνιψεν, εἰ θλιβομένοις ἐπήρκεσεν, εἰ παντὶ ἔργῳ
ἀγαθῷ ἐπηκολούθησεν. 11 νεωτέρας δὲ χήρας παραιτοῦ· ὅταν γὰρ
καταστρηνιάσωσιν τοῦ Χριστοῦ, γαμεῖν θέλουσιν, 12 ἔχουσαι κρίμα ὅτι
τὴν πρώτην πίστιν ἠθέτησαν· 13 ἅμα δὲ καὶ ἀργαὶ μανθάνουσιν περιερ-
χόμεναι τὰς οἰκίας, οὐ μόνον δὲ ἀργαὶ ἀλλὰ καὶ φλύαροι καὶ περίεργοι,
λαλοῦσαι τὰ μὴ δέοντα. 14 βούλομαι οὖν νεωτέρας γαμεῖν, τεκνογονεῖν,
οἰκοδεσποτεῖν, μηδεμίαν ἀφορμὴν διδόναι τῷ ἀντικειμένῳ λοιδορίας
χάριν· 15 ἤδη γάρ τινες ἐξετράπησαν ὀπίσω τοῦ σατανᾶ. 16 εἴ τις

V. 1 *om.* ως πατ. ℵ* || 4 εστιν] + *καλον και 37 al. arm* || 5 θεον] *κυριον* ℵ*D^{gr} *Aug* || 14 νεωτ.] + *χηρας 39. 43 al.* || 16 τις] + *πιστος η DKL al. Ambrosiast sy*

1. — *Ans prega'l.* Alguns tradueixen *exhorta'l,* tenint en compte que aquest verb afecta també el mot *joves.* Vg. tradueix també així el grec παρακάλει en diversos passatges de les epístoles paulines.

3. — *Honra.* Sant Joan Crisòstom, Estius i molts altres exegetes donen aquí al verb *honrar* el sentit de *mantenir.* D'altres, però, creuen que cal prendre el dit verb en el seu sentit usual.

4. — *Aprenguin.* No *aprengui,* com llegim en Vg.

5. — *I ha restat sola.* Segons molts intèrprets alemanys, la conjunció *i* és aquí epegètica, equivalent, per tant, a *això és.*
Ha posat... i persevera. Vg. amb menys d'exactesa, tradueix : « posi... i perseveri ».

6. — *La que viu en delícies.* El grec σπαταλῶσα és pres aquí en sentit pejoratiu.

9. — Les vídues que seguien el consell de l'Apòstol de restar en viduïtat (I Cor. VII, 39-40) es consagraven al servei de l'Església. Però degué haver-hi abusos de vídues joves infidels a llur compromís, i Sant Pau disposà que per a ésser acceptades al registre de vídues consagrades al Senyor havien de tenir seixanta anys complerts, i encara estar acreditades en les obres bones que després enumera. Al v. 11 trobem l'al·lusió a aquests abusos.

2. Preceptes per a diversos estats de fidels

(C. V.) [1] No renyis l'ancià, ans prega'l com un pare; els joves, com
a germans; [2] les ancianes, com a mares; les joves, com a germanes amb
tota castedat. [3] Honra les vídues, verament vídues. [4] Però si una vídua
té fills o néts, aprenguin primerament a coldre la pietat filial envers la prò-
pia família i tornar l'altretant a llurs pares, car això és accepte als ulls de
Déu. [5] La que de veres és vídua i ha restat sola ha posat l'esperança en
Déu i persevera en les súpliques i oracions nit i dia; [6] però la que viu en
delícies, vivint és morta. [7] Intima, doncs, aquestes coses, per tal que
siguin intitllables. [8] Si algú, però, no passa ànsia dels seus, majorment
dels domèstics, ha renegat la fe i és pitjor que un infidel.

[9] Una vídua sigui registrada no essent de menys de seixanta anys d'edat,
muller d'un sol marit, [10] ben acreditada en bones obres, si ha pujat fills,
si ha acollit hostes, si ha rentat els peus a sants, si ha socorregut afligits,
si s'ha esmerçat en tota obra bona. [11] Refusa les vídues joves, perquè
desprès d'haver bagassejat contra el Crist, volen casar-se, [12] les quals són
en damnació, per tal com han trencat llur primera fe. [13] I estant, a més,
desvagades, s'acostumen a anar per les cases, no solament desvagades, ans
encara garlaires i tafaneres, que parlen del que no convé. [14] Vull, doncs,
que les que siguin joves es casin, tinguin fills, governin llurs cases, per
no donar a l'adversari cap pretext de blasme; [15] perquè algunes ja s'han
foraviat darrera Satanàs. [16] Si alguna dona fidel té vídues, mantingui-les

4, Sup. II, 3. 5, Ir. XLIX, 11. 9, Sup. III, 2, 7, 11; Tit. I, 6.

No essent de menys de seixanta anys. Recordem que el Concili Calcedonenc n'exigí almenys quaranta.

11. — *D'haver bagassejat.* El corresponent grec és emprat en la forma simple per St. Joan (cf. Apc. XVIII, 7 i 9) per descriure la vida infame de Babilònia.

Contra el Crist. Més literal i més enèrgic que «in Christo» de Vg.

12. — *Han trencat llur primera fe.* No es refereix a la fidelitat al primer matrimoni, dissolt per la mort del marit, sinó al vot amb què s'havien compromès a servir perpètuament a Crist en castedat perfecta, llavors que es feren inscriure en l'àlbum de les vídues servents de l'Església.

14. — Malgrat el consell de romandre vídues, abans que donar a l'adversari pretext per a blasmar l'Església, Sant Pau vol que es casin.

Governin llurs cases. Segons Vg., «siguin mares de família».

16. — D'aquest v. ressurt ben clar que l'Església mantenia les vídues pobres i desemparades que es consagraven al seu servei.

Si alguna dona fidel. El text adoptat per nosaltres dóna πιστή en femení sol. Altres manuscrits donen tots dos gèneres: πιστὸς ἢ πιστή.

πιστὴ ἔχει χήρας, ἐπαρκείτω αὐταῖς, καὶ μὴ βαρείσθω ἡ ἐκκλησία, ἵνα
ταῖς ὄντως χήραις ἐπαρκέσῃ.
17 Οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν,
μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ. 18 λέγει γὰρ ἡ γραφή·
« βοῦν ἀλοῶντα οὐ φιμώσεις, » καί· « ἄξιος ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ
αὐτοῦ. » 19 κατὰ πρεσβυτέρου κατηγορίαν μὴ παραδέχου, ἐκτὸς εἰ μὴ
ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων. 20 Τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐνώπιον πάντων
ἔλεγχε, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσιν. 21 διαμαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ
θεοῦ καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων ἵνα ταῦτα φυλάξῃς
χωρὶς προκρίματος, μηδὲν ποιῶν κατὰ πρόσκλισιν. 22 Χεῖρας ταχέως
μηδενὶ ἐπιτίθει, μηδὲ κοινώνει ἁμαρτίαις ἀλλοτρίαις· σεαυτὸν ἁγνὸν
τήρει. 23 Μηκέτι ὑδροπότει, ἀλλὰ οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὸν στόμαχον
καὶ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας. 24 Τινῶν ἀνθρώπων αἱ ἁμαρτίαι πρόδη-
λοί εἰσιν προάγουσαι εἰς κρίσιν, τισὶν δὲ καὶ ἐπακολουθοῦσιν· 25 ὡσαύ-
τως καὶ τὰ ἔργα τὰ καλὰ πρόδηλα, καὶ τὰ ἄλλως ἔχοντα κρυβῆναι οὐ
δύναται.
(C. VI.) 1 Ὅσοι εἰσὶν ὑπὸ ζυγὸν δοῦλοι, τοὺς ἰδίους δεσπότας
πάσης τιμῆς ἀξίους ἡγείσθωσαν, ἵνα μὴ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ καὶ ἡ διδα-
σκαλία βλασφημῆται. 2 οἱ δὲ πιστοὺς ἔχοντες δεσπότας μὴ καταφρο-
νείτωσαν, ὅτι ἀδελφοί εἰσιν, ἀλλὰ μᾶλλον δουλευέτωσαν, ὅτι πιστοί
εἰσιν καὶ ἀγαπητοὶ οἱ τῆς εὐεργεσίας ἀντιλαμβανόμενοι. Ταῦτα δίδασ-
κε καὶ παρακάλει.

18 χημωσεις *D* || και αξ.] αξ. γαρ *FG* || του μισθ.] της τροφης ℵ* || 19 *om.* εκτος—μαρτ. *Cypr Hier*codd *Ambrosiast* || 20 τους] + δε *AD** *fg al.* || 21 ⟩ ιησ. χρ. *FKLP al. Hil sy* || προσκλησιν *ADLP al.* || 23 στομαχ.] + σου *FGKL al. vg sy* || 25 ωσαυτ.] + δε *AFG* || VI. 2 *om.* οτι αδ. εισιν ℵ*

Que pugui abastar. Sovint eren en gran nombre les vídues que havien d'ésser mantingudes. L'església de Roma atenia al sosteniment d'unes 1,500, cap a l'any 250, segons llegim en Eusebi, *Hist. Ecl.* VI, 43.

17. — *Els preveres.* Recordem que en els temps primitius aquest mot designava els simples preveres i els bisbes. *De doble honor,* això és, d'un honor major.

18.—*Diu l'Escriptura.* El primer text d'aquest verset és manllevat a Dt. XXV, 4. Vegeu, demés, I Cor. IX, 9. El segon és una citació de Lc. X, 7. Vegeu demés I Cor. IX, 7, 10.

19. — *No admetis acusació.* Evident al·lusió a un punt jurídic de la llei mosaica referent a les denúncies. Cf. Dt. XIX, 15 i Mt. XVIII, 16.

22. — La imposició de les mans era un ritu generalment usat per a conferir un do espiritual, un favor sobrenatural o un poder sagrat. (Cf. Mt. IX, 18; Mc. V, 23; Lc. IV, 40; Act. IX, 12-17; XXVIII, 8). Aquí es tracta d'aquest darrer cas, per tal com els preveres (*seniores,* πρεσβύτεροι) de què es parla en aquest passatge no ho són en l'ordre d'edat, sinó en sentit eclesiàstic. En les cristiandats recents, els sacerdots havien d'ésser escollits entre els novells

ella, i no sigui gravada l'església, per tal que pugui abastar a les verita-
bles vídues.
17 Els preveres que governen bé siguin tinguts per dignes de doble
honor, sobretot els qui treballen en la predicació i l'ensenyança, 18 car
diu l'Escriptura : « No posaràs boç al bou mentre batrà » i « Digne és el
treballador de la seva soldada. » 19 Contra un prevere no admetis acusa-
ció, sinó amb dos o tres testimonis. 20 Als qui pequen a la vista de
tothom, renya'ls, per tal que també els altres tinguin temença. 21 Jo et
conjuro en presència de Déu i de Crist Jesús i dels àngels elegits, que
lluny de tota prevenció guardis aquestes coses, no fent res per preferència.
22 No vagis de pressa a imposar les mans a ningú, i no participis dels
pecats d'altri: i tu, conserva't cast. 23 No siguis més aiguader, ans
empra un xic de vi per amor del teu estómac i de les teves freqüents
malalties. 24 D'alguns homes són manifestos els pecats i els precedeixen
al judici, però a d'altres els segueixen després. 25 Igualment també les
bones obres són manifestes, i les que són altrament no poden ocultar-se.
(C. VI.) 1 Tots els qui són esclaus sota jou, tinguin llurs amos per
dignes de tot honor, per tal que no sigui blasfemat el nom de Déu i la
doctrina. 2 Però els qui tinguin amos fidels no els perdin el respecte, per
ésser germans, ans serveixin-los encara més, perquè són fidels i benamats,
participants com són del benefici. Això ensenya i exhorta.

17, I Thes. v, 12 s. 18, Dt. xxiv, 15; xxv, 4; Mt. x, 10; Lc. x, 7; I Cor. ix, 9, 14. 19, Dt. xix, 15. 21, II Tim. iv, 1. 22, Act. vi, 6; Sup. iii, 10; iv, 14. 1, Eph. vi, 5; Col. iii, 22; Tit. ii, 9; Iac. ii, 7. 2, Tit. ii, 15; Philem. 16.

convertits, cosa que donava sovint mal resultat. Per això Sant Pau mana a Timoteu que no imposi les mans massa aviat a ningú. Recordem la prohibició d'ordenar un neòfit (III, 6).

23. — *No siguis més aiguader*. És el significat propi en què el verb ὑδροποτέω és usat ja pels clàssics grecs, com Plató, Xenofont i Horodot.

1. — *Sota jou*. Metàfora provinent de l'antic costum de fer passar els presoners de guerra sota un jou format per tres llances. — *Llurs amos*. L'Apòstol fa referència als esclaus cristians que estaven al servei d'amos infidels.

2. — *Per ésser germans... perquè són fidels...* Els mots *germans, fidels, benamats* qualifiquen el substantiu *amos*, segons opinió gairebé unànime dels intèrprets. Alguns, entre ells Allioli, són de parer que cal referir els dits mots als esclaus. En algunes edicions del text grec hom llegeix l'addició ἀφίστασο ἀπὸ τῶν τοιούτων que significa: «Aparta't d'aquesta mena de gent». És inserida en molts manuscrits menors i reportada, entre altres, per Sant Joan Crisòstom. Tanmateix, Griesbach, Lachmann i Tischendorf la rebutgen.

Sant Pau prevé la temptació ben natural dels esclaus d'amos cristians a minvar llur respecte envers ells, veient-se germans d'adopció divina.

3. Praecepta pro ipso Timotheo

3 Εἴ τις ἑτεροδιδασκαλεῖ καὶ μὴ προσέρχεται ὑγιαίνουσιν λόγοις, τοῖς
τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῇ κατ' εὐσέβειαν διδασκαλίᾳ,
4 τετύφωται, μηδὲν ἐπιστάμενος, ἀλλὰ νοσῶν περὶ ζητήσεις καὶ λογο-
μαχίας, ἐξ ὧν γίνεται φθόνος, ἔρις, βλασφημίαι, ὑπόνοιαι πονηραί,
5 διαπαρατριβαὶ διεφθαρμένων ἀνθρώπων τὸν νοῦν καὶ ἀπεστερημένων
τῆς ἀληθείας, νομιζόντων πορισμὸν εἶναι τὴν εὐσέβειαν.
6 Ἔστιν δὲ πορισμὸς μέγας ἡ εὐσέβεια μετὰ αὐταρκείας· 7 οὐδὲν γὰρ
εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον, ὅτι οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα· 8 ἔχον-
τες δὲ διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα. 9 οἱ δὲ
βουλόμενοι πλουτεῖν ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν καὶ παγίδα καὶ ἐπιθυ-
μίας πολλὰς ἀνοήτους καὶ βλαβεράς, αἵτινες βυθίζουσιν τοὺς ἀνθρώ-
πους εἰς ὄλεθρον καὶ ἀπώλειαν. 10 ῥίζα γὰρ πάντων τῶν κακῶν ἐστιν ἡ
φιλαργυρία, ἧς τινες ὀρεγόμενοι ἀπεπλανήθησαν ἀπὸ τῆς πίστεως καὶ
ἑαυτοὺς περιέπειραν ὀδύναις πολλαῖς.
11 Σὺ δέ, ὦ ἄνθρωπε θεοῦ, ταῦτα φεῦγε· δίωκε δὲ δικαιοσύνην, εὐσέ-
βειαν, πίστιν, ἀγάπην, ὑπομονήν, πραϋπαθίαν. 12 ἀγωνίζου τὸν καλὸν
ἀγῶνα τῆς πίστεως, ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς, εἰς ἣν ἐκλήθης καὶ
ὡμολόγησας τὴν καλὴν ὁμολογίαν ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων. 13 παραγ-
γέλλω ἐνώπιον τοῦ θεοῦ τοῦ ζωογονοῦντος τὰ πάντα καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ
τοῦ μαρτυρήσαντος ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου τὴν καλὴν ὁμολογίαν, 14 τηρῆ-
σαί σε τὴν ἐντολὴν ἄσπιλον ἀνεπίληπτον μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ
κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, 15 ἣν καιροῖς ἰδίοις δείξει ὁ μακάριος καὶ
μόνος δυνάστης, ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ κύριος τῶν κυριευόν-
των, 16 ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, ὃν εἶδεν οὐδεὶς
ἀνθρώπων οὐδὲ ἰδεῖν δύναται· ᾧ τιμὴ καὶ κράτος αἰώνιον· ἀμήν.

3 προσεχεται ℵ* *lat* || 4 γεννωνται φθονοι *D*g Lucif* || ερεις *DFGL al. Lucif Ambrosiast vg* || 5 *fin.*] + αφιστασο απο των τοιουτων *KLP al. Lucif Ambrosiast sy* || 6 ευσεβ.] + θεου $F^{gr}G$ || 7 κοσμ.] + δηλον *KLP al.* || 8 διατροφην *DFGKP al. lat* || 9 παγ.] + του διαβολου *D*FG al. Ambr* || 10 πολλαις] ποικιλαις ℵ* || 11 πραοτητα *KL(D) al.* || 12 ην] + και *37 al. Ambrosiast* sy^{h} || 13 παραγγ.] + σοι *ADKLP al. f Tert Ambrosiast vg* || 13 ζωοποιουντος ℵ*KL al.* || ⟩ ιησ. χρ. ℵ*FG al. Ambr* sy^{p} || 14 ⟩ χρ. ιησ. ℵ || 16 αθαν. + και *D*E* fuld*

10. —*Dalejant alguns el qual.* En Vg. l'ús del femení *quam* obliga a referir el gerundi *dalejant* al substantiu *cupiditas,* que traduïm, per major claredat, per *amor al diner.*

11. — *Home de Déu.* Aquest bell títol que l'Apòstol adjudica a Timoteu, com a ministre superior que era, havia estat adjudicat antigament a alguns profetes. Veg. I Rg. XVII, 18, 24.

12. — *Lluita el bon combat de la fe.* Vegeu Sup. I, 18 i II. Tim. IV, 7.

3. Preceptes per al mateix Timoteu

[3] Si algú ensenya altra cosa i no s'avé amb les sanes paraules del Senyor
nostre Jesucrist i amb la doctrina conforme amb la pietat, [4] sobergueja,
tot i no saber res, ans malalteja del seny sobre qüestions i disputes de
paraules, de les quals neixen enveges, dissensions, blasmes, males sos-
pites, [5] disputes d'homes corromputs d'enteniment i privats de la veritat,
que pensen que la pietat és un negoci.

[6] I tanmateix, és un bell negoci la pietat amb un bon conhort. [7] Per-
què res no portàrem al món, i res no ens en podem endur; [8] però tenint
aliment i vestit, amb això ens conhortarem. [9] Però els qui volen enri-
quir-se cauen en temptació i en parany, i en moltes cobejances insensates
i pernicioses, que enfonsen els homes en ruïna i perdició. [10] Car arrel de
tots els mals és l'amor al diner, dalejant alguns el qual es desviaren de la
fe i es traspassaren amb molts sofriments.

[11] Però tu, oh home de Déu, fuig d'aquestes coses: ans segueix la justícia,
la pietat, la fe, la caritat, la paciència, la mansuetud. [12] Lluita el bon
combat de la fe, copsa la vida eterna, a la qual fores cridat i en feres la
bona confessió en presència de molts testimonis. [13] Jo preceptuo davant del
Déu que vivifica tota cosa i de Crist Jesús, el qui testificà davant Ponç
Pilat la bella confessió, [14] que guardis el manament sense màcula ni re-
prensió fins a la manifestació del Senyor nostre Jesucrist, [15] la qual mos-
trarà al seu propi temps el benaurat i únic sobirà, rei de reis i senyor de
senyors, [16] el sol possessor d'immortalitat, sojornant en la llum inacces-
sible, que ningú entre els homes no ha vist, ni pot veure, al qual sia
honor i imperi perdurable: amén.

3, Gal. I, 6; Sup. I, 3; II Tim. I, 13; Tit. I, 13; II, 1. **4**, II Tim. II, 14. **5**, II Tim. III, 8. **7**, Iob. I, 21; Ecl. V, 14. **8**, Pr. XXVII, 26. **10**, Lc. XII, 15. **11**, II Tim. III, 17. **12**, Act. XVI, 2; I Cor. IX, 25; Phil. III, 13; Sup. I, 18. **13**, Mt. XXVII, 11; Io. XVIII, 33, 37; Rom. IV, 17. **14**, Tit. II, 13. **15**, Dt. X, 17; Mcc. XIII, 4; Apc. XVII, 14; XIX, 16. **16**, Io. I, 18; II Tim. IV, 18; I Io. IV, 12.

La bona confessió. Probable allusió a la solemne professió de fe que Timoteu havia fet abans d'ésser consagrat bisbe.

13. — *Davant Ponç Pilat.* No al peu de la lletra, sinó en el sentit de *sota* el govern d'aqueix pretor.

14. — *Fins a la manifestació.* Això és, fins que arribarà el jorn del segon adveniment, en què Jesucrist es manifestarà. Vg. substitueix *manifestació* per *adveniment.*

15-16. — *El benaurat... Amén.* Algú suposa que aquesta majestuosa doxologia era el fragment d'algun himne o pregària pública d'aquella època. Així ho creu Mack, per bé que molts rebutgin aquesta hipòtesi, com a arbitrària.

4. Praecepta de divitibvs

[17] Τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μηδὲ
ἠλπικέναι ἐπὶ πλούτου ἀδηλότητι, ἀλλ' ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ παρέχοντι ἡμῖν
πάντα πλουσίως εἰς ἀπόλαυσιν, [18] ἀγαθοεργεῖν, πλουτεῖν ἐν ἔργοις
καλοῖς, εὐμεταδότους εἶναι, κοινωνικούς, [19] ἀποθησαυρίζοντας ἑαυτοῖς
θεμέλιον καλὸν εἰς τὸ μέλλον, ἵνα ἐπιλάβωνται τῆς ὄντως ζωῆς.

EPILOGVS

(VI, 20 - 21)

[20] Ὦ Τιμόθεε, τὴν παραθήκην φύλαξον, ἐκτρεπόμενος τὰς βεβήλους
κενοφωνίας καὶ ἀντιθέσεις τῆς ψευδωνύμου γνώσεως, [21] ἥν τινες ἐπαγ-
γελλόμενοι περὶ τὴν πίστιν ἠστόχησαν.
Ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν.

17 θεω] + τω ζοντι *DEKL al. Ambrosiast sy* || 19 οντως] αιωνιου *KLP al.* || 20 καινοφωνιας *FG lat* (*cf.* II *Tim.* II, 16) || 21 μ. υμων] μετα σου *DEKL al. f vg sy* || *fin.*] + αμην *EKLP al. f vg sy*

4. Preceptes sobre els rics

[17] Als rics en el present segle, intima'ls que no s'enalteixin ni posin l'esperança en la incertitud de la riquesa, sinó en Déu qui ens forneix de tota cosa opulentament per a fruir-ne ; [18] que facin bé, que s'enriqueixin de bones obres, que siguin donívols de bon grat i caritatius, [19] atresorant-se un bell fonament per a l'esdevenidor, a fi d'assolir la que verament és vida.

EPÍLEG
(VI, 20-21)

[20] Oh Timoteu, guarda el dipòsit, apartant-te de les parleries profanes i contradiccions de la falsament anomenada ciència, [21] professant la qual alguns es perderen de camí en ço que pertoca a la fe.

La gràcia sigui amb vosaltres.

17, Lc. xii, 15, 20. 20, II Tim. i, 14; ii, 16. 21, II Tim. ii, 18.

20. — *Parleries*. Literalment, *paraules buides*. Alguns manuscrits insereixen καινοφωνίας per κενοφωνίας, i això explica que la Vg. hagi traduït *paraules noves*.

LLETRA SEGONA A TIMOTEU

NOTÍCIA PRELIMINAR

Circumstàncies de temps i de lloc

Poca cosa hem d'afegir al que diguérem en la notícia sobre les Lletres Pastorals referent al temps i al lloc de composició d'aquesta.

Per les paraules del mateix Apòstol a I, 8, 16, 17, sabem que, en escriure aquesta lletra, era a Roma, empresonat per Crist. No es pot tractar de l'empresonament en què es tanca el llibre dels *Actes dels Apòstols,* puix que en la nostra Lletra (IV, 20) diu prou clarament que va venir per Milet i Corint, itinerari diferent del que seguí quan fou dut pres de Cesarea a Roma. Recordem, a més, l'estat d'esperit de l'Apòstol, tan diferent ací, que ja es veu proper al martiri,[1] del manifestat a les Lletres de la Captivitat.[2]

És, doncs, aquest un segon captiveri, l'immediat a la immolació del gran Apòstol, i aquesta Lletra, darrer dels seus escrits coneguts, ve a ésser el seu testament, adreçat a l'amic més íntim i deixeble predilecte poc abans de la seva mort, i per tant, devers la fi de l'any 66 o començament del 67.

Afectat de tristesa per la causa dita, per la solitud en què havia romàs i per la dolorosa defecció de Demas,[3] escriu al seu deixeble predilecte, el qual, igual que al temps de la primera Lletra, era sens dubte a Efes, demanantli que vingui a Roma junt amb Marc, i tement que no arribi tard, li dóna les darreres disposicions en forma d'exhortacions i advertiments per a l'acompliment del seu ministeri, més difícil des del moment que la mort del mestre carregaria damunt seu tota l'autoritat i tota la responsabilitat.

Encara més que la primera, aquesta Lletra s'allunya dels documents doctrinals que posseïm en les grans Epístoles, i ocupa un terme mitjà entre les adreçades a esglésies senceres i la Lletra particular a Filemon.

[1] IV, 8-9.
[2] *Phil.* I, 26; II, 24.
[3] IV, 9.

Té tot l'aire intim d'una expansió d'amistat en el moment més solemne de la vida, però no li manca l'interès general, car les exhortacions i els avisos que dóna a Timoteu han estat sempre recomanats a tots els qui exerceixen ministeris de govern dins l'Església.

La solemnitat majestuosa i la tendresa amical que la imminència de la mort, i de la mort pel Crist, dóna, en afortunada fusió, a aquest «testament de St. Pau», com ja en digué St. Joan Crisòstom, en fan un dels monuments literaris més preats del Cristianisme.

Contingut i divisió

A desgrat de l'absència de pla, més notadora encara que en la primera, la necessitat de la distribució en parts n'ha fet establir dues de principals.

Després de l'Exordi (I, 1-5) on l'Apòstol manifesta la seva gran amor a Timoteu, ve una Primera part (I, 6-II, 13) que titolem *De la predicació de l'Evangeli*, on l'Apòstol exhorta Timoteu a predicar-lo *intrèpidament* (primer paràgraf) i *amb tota constància* en el treball i enmig dels perills (segon paràgraf).

La Segona part (II, 14-IV, 8ª) tracta *de la conducta de Timoteu envers els heretges,* i se subdivideix en dos paràgrafs, en el primer dels quals dóna normes per al tracte dels heretges presents, i en el segon, dels futurs. Cal no oblidar que la paraula *heretge* en els primers segles no tenia sempre el sentit precís que té ara. Significava tot aquell qui produïa una divisió, ni que fos en cosa no afectant la doctrina dogmàtica.

L'Epíleg (IV, 8ᵇ-22) conté la invitació, gairebé el manament, de Pau a Timoteu perquè vingui junt amb Marc a fer companyia a ell i a Lluc, única que ara li resta. Acaba amb breus notícies sobre el seu procés i amb les salutacions acostumades.

ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ Β

EXORDIVM
(I, 1 - 5)

(C. I.) 1 Παῦλος ἀπόστολος Χριστοῦ Ἰησοῦ διὰ θελήματος θεοῦ κατ'
ἐπαγγελίαν ζωῆς τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ 2 Τιμοθέῳ ἀγαπητῷ τέκνῳ· χά-
ρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.
3 Χάριν ἔχω τῷ θεῷ, ᾧ λατρεύω ἀπὸ προγόνων ἐν καθαρᾷ συνειδήσει,
ὡς ἀδιάλειπτον ἔχω τὴν περὶ σοῦ μνείαν ἐν ταῖς δεήσεσίν μου νυκτὸς
καὶ ἡμέρας, 4 ἐπιποθῶν σε ἰδεῖν, μεμνημένος σου τῶν δακρύων, ἵνα
χαρᾶς πληρωθῶ, 5 ὑπόμνησιν λαβὼν τῆς ἐν σοὶ ἀνυποκρίτου πίστεως,
ἥτις ἐνῴκησεν πρῶτον ἐν τῇ μάμμῃ σου Λωΐδι καὶ τῇ μητρί σου Εὐνίκῃ,
πέπεισμαι δὲ ὅτι ἐν σοί.

I. DE PRAEDICATIONE EVANGELII
(I, 6 - II, 13)

1. Intrepide evangelivm praedicet

6 Δι' ἣν αἰτίαν ἀναμιμνήσκω σε ἀναζωπυρεῖν τὸ χάρισμα τοῦ θεοῦ, ὅ
ἐστιν ἐν σοὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν μου. 7 οὐ γὰρ ἔδωκεν ἡμῖν

I. 1) ιησ. χρ. *AL al. sy*h || 2 αγ. τεχν.] γνησιω τεχνω εν πιστει *17* || και κυριου ιησ. χρ. *43. 49 sy*p (ℵ *17. 37*) || 3 θεω] + μου *D*E* Ambrosiast al.* || 5 λαμβανων *DEKL al. lat* || 6 υπομιμνησκω *DE* || θεου] χριστου *A*

1. — *Que és en Crist Jesús.* El relatiu *que* afecta el substantiu *vida,* no el substantiu *prometença,* com alguns pretenen.

3.—*Sento grat a Déu.* Cf. Rom. I, 8. *Al qual reto culte.* Més exacte que *al qual serveixo* de Vg.; λατρεύω, en efecte, significa «servei d'adoració».

4. — *En recordar-me de les teves llàgrimes.* Probable al·lusió a la darrera

LLETRA SEGONA A TIMOTEU

EXORDI

(I, 1-5)

(C. I.) 1 Pau, apòstol de Jesucrist per voluntat de Déu, conforme a la
prometença de la vida que és en Crist Jesús, 2 a Timoteu, fill benamat, gràcia,
misericòrdia, pau, de part de Déu Pare i de Crist Jesús, el Senyor nostre.
3 Sento grat a Déu, al qual reto culte des dels meus progenitors amb
consciència neta, de com servo una contínua memòria de tu en les meves
oracions de nit i de dia, 4 dalejant de veure't en recordar-me de les teves
llàgrimes, per omplir-me de goig, 5 i fent memòria de la fe sense ficció
que hi ha en tu, la qual habità primerament en la teva àvia Loide i en la
teva mare Eunice, i tinc per cert que també en tu.

I. DE LA PREDICACIÓ DE L'EVANGELI

(I, 6 - II, 13)

1. Cal que el prediqui intrèpidament

6 Per la qual causa, et recordo que reavivis la flama del do de Déu que
és en tu per imposició de les meves mans. 7 Car no ens ha donat pas Déu

1 s., II Cor. I, 1 s. 3, Act. XXIV, 14, 16; Rom. I, 9. 6, I Tim. IV, 14. 7, Rom. VIII, 15.

entrevista amb Timoteu, en deixar-lo encarregat de l'església d'Efes.

5.—*I fent memòria*. Sembla preferible de referir aquests mots i tot el verset a l'expressió *Sento grat*...; no al verset 4, com Estius proposa.

Loide... *Eunice*. El primer d'aquests noms és inusitat en la literatura grega. Eunice era filla de Loide i mare de Timoteu, cristiana d'origen jueu i casada amb un gentil. Cf. Act. XVI, 1.

6-7. —Vegeu la nota a I Tim. IV,

ὁ θεὸς πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ δυνάμεως καὶ ἀγάπης καὶ σωφρονισμοῦ.
8 μὴ οὖν ἐπαισχυνθῇς τὸ μαρτύριον τοῦ κυρίου ἡμῶν μηδὲ ἐμὲ τὸν δέ-
σμιον αὐτοῦ, ἀλλὰ συγκακοπάθησον τῷ εὐαγγελίῳ κατὰ δύναμιν θεοῦ,
9 τοῦ σώσαντος ἡμᾶς καὶ καλέσαντος κλήσει ἁγίᾳ, οὐ κατὰ τὰ ἔργα ἡμῶν
ἀλλὰ κατὰ ἰδίαν πρόθεσιν καὶ χάριν, τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ
πρὸ χρόνων αἰωνίων, 10 φανερωθεῖσαν δὲ νῦν διὰ τῆς ἐπιφανείας τοῦ
σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καταργήσαντος μὲν τὸν θάνατον φωτί-
σαντος δὲ ζωὴν καὶ ἀφθαρσίαν διὰ τοῦ εὐαγγελίου, 11 εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ
κῆρυξ καὶ ἀπόστολος καὶ διδάσκαλος ἐθνῶν· 12 δι' ἣν αἰτίαν καὶ ταῦτα
πάσχω, ἀλλ' οὐκ ἐπαισχύνομαι, οἶδα γὰρ ᾧ πεπίστευκα, καὶ πέπεισμαι
ὅτι δυνατός ἐστιν τὴν παραθήκην μου φυλάξαι εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν.
13 ὑποτύπωσιν ἔχε ὑγιαινόντων λόγων ὧν παρ' ἐμοῦ ἤκουσας ἐν πίστει
καὶ ἀγάπῃ τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· 14 τὴν καλὴν παραθήκην φύλαξον διὰ
πνεύματος ἁγίου τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν ἡμῖν.

15 Οἶδας τοῦτο, ὅτι ἀπεστράφησάν με πάντες οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὧν ἐστιν
Φύγελος καὶ Ἑρμογένης. 16 δῴη ἔλεος ὁ κύριος τῷ Ὀνησιφόρου οἴκῳ,
ὅτι πολλάκις με ἀνέψυξεν καὶ τὴν ἅλυσίν μου οὐκ ἐπαισχύνθη. 17 ἀλλὰ
γενόμενος ἐν Ῥώμῃ σπουδαίως ἐζήτησέν με καὶ εὗρεν· 18 δῴη αὐτῷ ὁ
κύριος εὑρεῖν ἔλεος παρὰ κυρίου ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· καὶ ὅσα ἐν
Ἐφέσῳ διηκόνησεν, βέλτιον σὺ γινώσκεις.

10 ⟩ χρ. ιησ. ℵ*AD*E* || 11 διδασκ.] διακονος *17* || *om.* εθνων ℵ*A *17* || 12 *om.* και 1° ℵ* *73* || *om.* μου D^gr E^gr *al.* || 14 ενοικ.] δοθεντος *17 Ambr* || 17 σπουδαιοτερον *EKL al.*, -οτερως *A al.* || 18 παρα θεω D*E* || διηκ.] + μοι *31 al. f g Ambrosiast fuld sy*

14. A afegir només que la natura del carisma que Timoteu ha de reavivar és declarada en el v. 7: *esperit de fortitud i de caritat i de temperança,* virtuts indispensables per a exercir el ministeri de l'episcopat, sobretot en aquell temps tan ple de perills i de persecucions.

6. — *Que reavivis la flama del do de Déu.* Es tracta d'un do gratuit que era probablement una especial benedicció de Déu per tal que Timoteu pogués acomplir dignament la seva missió.

7. — *No ens ha donat...* El pronom *ens* és un plural comunicatiu. Designa, per tant, St. Pau, Timoteu i amb ells tots els bisbes i simples preveres.

Esperit de temença. Alguns manuscrits i versions insereixen δουλείας, servitud, en lloc de δειλίας, temença. Es tracta, sembla d'una confusió amb el passatge Rom. VIII, 15.

8.—*No t'avergonyeixis.* Cf. Lc. IX, 26.

Passa la pena. Més literal i expressiu que el *col·labora* de Vg. Vegeu un semblant ús d'aquest verb en Phil. I, 7.

9. — *El qual ens salvà.* Més exacte que: *el qual ens alliberà.* de Vg. Vegeu I Tim. II, 4.

10.—*I tragué a la llum.* Tal és ací el sentit del grec φωτίσαντος, segons l'autoritzat testimoni de Grimm i Zorell.

12. — *Fins aquell dia.* Es refereix al dia del segon adveniment de Jesucrist, en què l'Apòstol haurà de donar compte del seu mandat. Cf. I Cor. I, 8; III, 13.

13. — *La regla de les paraules sanes.*

esperit de temença, sinó de fortitud i de caritat i de temperança. 8 Així,
doncs, no t'avergonyeixis del testimoniatge del Senyor nostre, ni de mi,
empresonat per ell, ans passa la pena junt amb mi per l'evangeli, segons
la virtut de Déu, 9 el qual ens salvà i cridà amb vocació santa, no pas per
les nostres obres, sinó pel seu propi propòsit i gràcia, la donada a nosal-
tres en Crist Jesús, abans dels temps seculars, 10 però manifestada ara per
l'aparició del nostre salvador Jesucrist, qui destruí la mort i tragué a
la llum la vida i la incorrupció per mitjà de l'evangeli, 11 per al qual jo he
estat posat predicador i apòstol i mestre de les nacions. 12 Per la qual
causa pateixo jo aquestes coses, però no me n'avergonyeixo, perquè sé
a qui he cregut i estic persuadit que és prou poderós per a guardar el meu
dipòsit fins aquell dia. 13 Tingues la regla de les paraules sanes que oïres
de mi, en la fe i caritat que és en Crist Jesús; 14 guarda el bon dipòsit per
l'Esperit Sant que habita en nosaltres.

15 Ja saps que se m'han girat en contra tots els de l'Àsia, dels quals són
Figel i Hermògenes. 16 Atorgui Déu misericòrdia a la casa d'Onesífor,
perquè moltes vegades em reanimà i no s'avergonyí de les meves ca-
denes, 17 ans encara, arribat a Roma, afanyosament em cercà i em trobà.
18 Doni-li el Senyor de trobar misericòrdia de part del Senyor en aquell
dia: quants serveis reté a Efes, millor ho saps tu.

9 s., Rom. XVI, 25 s.; Tit. I, 2 s. **11**, Gal. II, 7; I Tim. II, 7. **12**, Eph. III, 1, 13. **13**, Inf. IV, 3. **14**, Rom. VIII, 11; I Tim. VI, 20. **15**, Inf. IV, 10, 16. **16**, Inf. IV, 19.

Sembla referir-se a les expressions consagrades per l'Escriptura i per la Tradició per a parlar de determinats dogmes, bo i evitant equívocs perillosos.

15. — *Tots els de l'Àsia.* Al·lusió a aquells cristians de l'Àsia Menor — probablement efesins — que havien abandonat Sant Pau en veure'l empresonat.

Figel i Hermògenes. Manquem de detalls respecte d'aquests dos personatges. Tertul·lià diu d'Hermògenes que no perseverà en la fe. Metafraste conta que Figel, havent-se encarregat de l'església efesina, abusà de la seva potestat. Tanmateix, la crítica no ho admet com a cert.

16. — *Onesífor.* Els grecs celebren la festa de dos sants bisbes d'aquest nom. No sabem, però, si un d'ells és l'esmentat aquí per l'Apòstol. Onesífor significa porta-socors. La manera com en parla Sant Pau fa suposar que ja era difunt.

18. — La pràctica de pregar per les ànimes dels difunts es remonta, doncs, als mateixos temps apostòlics. Dins la teologia de Sant Pau, troba un lloc ben propi en la seva doctrina de la solidaritat de tots els fidels, vius o morts, entre ells i amb el Crist, i en la comunió dels sants, que per aquest text resta ben esclarit que, en la pensa de l'Apòstol, s'estenia als de l'altra vida.

Quants serveis reté. El verb διηκόνησεν indica que Onesífor exercí a Efes un càrrec públic, probablement el de diaca.

2. Pro evangelio laboret et patiatvr

(C. II.) 1 Σὺ οὖν, τέκνον μου, ἐνδυναμοῦ ἐν τῇ χάριτι τῇ ἐν Χριστῷ
Ἰησοῦ, 2 καὶ ἃ ἤκουσας παρ' ἐμοῦ διὰ πολλῶν μαρτύρων, ταῦτα παράθου
πιστοῖς ἀνθρώποις, οἵτινες ἱκανοὶ ἔσονται καὶ ἑτέρους διδάξαι. 3 συγ-
κακοπάθησον ὡς καλὸς στρατιώτης Χριστοῦ Ἰησοῦ. 4 οὐδεὶς στρατευό-
μενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις, ἵνα τῷ στρατολογήσαντι
ἀρέσῃ. 5 ἐὰν δὲ καὶ ἀθλῇ τις, οὐ στεφανοῦται ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ.
6 τὸν κοπιῶντα γεωργὸν δεῖ πρῶτον τῶν καρπῶν μεταλαμβάνειν. 7 νόει
ὃ λέγω· δώσει γάρ σοι ὁ κύριος σύνεσιν ἐν πᾶσιν. 8 Μνημόνευε Ἰησοῦν
Χριστὸν ἐγηγερμένον ἐκ νεκρῶν, ἐκ σπέρματος Δαυίδ, κατὰ τὸ εὐαγγέ-
λιόν μου· 9 ἐν ᾧ κακοπαθῶ μέχρι δεσμῶν ὡς κακοῦργος, ἀλλὰ ὁ λόγος
τοῦ θεοῦ οὐ δέδεται. 10 διὰ τοῦτο πάντα ὑπομένω διὰ τοὺς ἐκλεκτούς,
ἵνα καὶ αὐτοὶ σωτηρίας τύχωσιν τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ μετὰ δόξης
αἰωνίου. 11 Πιστὸς ὁ λόγος· εἰ γὰρ συναπεθάνομεν, καὶ συνζήσομεν.
12 εἰ ὑπομένομεν, καὶ συμβασιλεύσομεν· εἰ ἀρνησόμεθα, κἀκεῖνος ἀρνή-
σεται ἡμᾶς· 13 εἰ ἀπιστοῦμεν, ἐκεῖνος πιστὸς μένει, ἀρνήσασθαι γὰρ
ἑαυτὸν οὐ δύναται.

II. 2 ικανοι] δυνατοι *K* || 3 *inc.* συ ουν κακοπαθησον *KL al.* || συνστρατιωτ. $D^{gr}E^{gr}$ || ⟩ ιησ. χρ. *KL al.* sy^{p} || 4 στρατευομ..] + τω θεω *FG Cypr Ambrosiast vg* || 7 ὅ] α *DEKL al. lat* sy^{h} || δωη *K LP al.* || 12 αρνουμεθα *DEKLP al. Ambrosiast* || 13 *om.* γαρ *K al. d e Tert Ambrosiast vg* sy^{h}

1. — *Tu, doncs...* Desprès de la breu digressió inclosa en els versets 15-18 del capítol anterior, l'Apòstol reprèn els seus ensenyaments pastorals.

2. — *Que de mi has sentit.* Compareu Rom. X, 17.

Encomana-les. Això és: transmet-les com un dipòsit sagrat.

3. — *Passa treballs.* Vg. tradueix simplement: «labora». Cal no oblidar que *laboro* comporta també el sentit de sofrir.

Soldat de Crist. Els soldats de les legions romanes eren tots voluntaris i, en fer jurament, votaven llur vida al general, obligant-se a una obediència absoluta, sovint més dura que l'esclavitud. (Els esclaus, generalment, no hi eren admesos.) Llur condició de ciutadans i el caràcter voluntari de les obligacions contretes els feien comportables aquestes penalitats. Per això l'Apòstol es mostra tan afectat a les comparances militars. El baptisme és per al cristià el que era per al soldat romà el jurament que l'incorporava a la milícia.

4. — *Ningú que serveixi...* Vg. afegeix: «Déu». L'Apòstol proposa en aquest i en els dos versets següents unes comparances, bo i convidant Timoteu a fer-ne aplicació.

En els negocis de la vida. Més literal que: «En els negocis mundanals» de Vg.

2. Li cal treballar i patir per l'Evangeli

(C. II.) [1] Tu, doncs, fill meu, fortifica't en la gràcia que és en Crist
Jesús, [2] i les coses que de mi has sentit per mitjà de molts testimonis, en-
comana-les a homes fidels, que siguin capaços d'ensenyar també a d'al-
tres. [3] Passa treballs com a bon soldat de Crist Jesús. [4] Ningú que
serveixi en la milícia no s'embolica en els negocis de la vida, per tal
d'acontentar el qui l'arrenglerà. [5] I si un lluita, no serà coronat si no
lluita legalment. [6] L'agricultor que es fatiga cal que sigui el primer a
participar dels fruits. [7] Entén el que dic, car el Senyor et donarà en tota
cosa intel·ligència. [8] Recorda't de Jesucrist, de la nissaga de David, res-
suscitat d'entre els morts, segons el meu evangeli; [9] en el qual passo tre-
balls fins a les cadenes, com un malfactor, però la paraula de Déu no
està encadenada. [10] Per això ho suporto tot per als elegits, perquè també
ells assoleixin la salvació amb glòria eterna. [11] Paraula digna de fe:
perquè si amb ell hem mort, també amb ell viurem; [12] si suportem, també
amb ell regnarem; si el neguem, també ell ens negarà a nosaltres; [13] si
descreiem, ell roman fidel, puix que no pot negar-se ell mateix.

3, Sup. I, 8; Inf. IV, 5. **8**, Rom. I, 3; I Cor. XV, 12. **9**, Act. XXVIII, 30. **11**, Rom. VI, 8; I Tim. IV, 9. **12**, Mt. X, 33; Mc. VIII, 38; Rom. VIII, 17. **13**, Rom. III, 3.

Recolzant en aquest passatge, el Concili de Calcedònia i alguns de posteriors prohibiren als clergues d'ocupar-se en afers i negocis estranys al ministeri sacerdotal.

5.—*Legalment.* En els jocs de Grècia vigia un reglament que tots els atletes i lluitadors havien de servar estrictament.

7. — *El Senyor et donarà.* Compareu Ps. XXXI, 8.

8. — *Recorda't de Jesucrist.* Segons Vg., «Recorda't del Senyor Jesucrist». El mot *Senyor,* però, no consta en l'original.

Recorda't de Jesucrist... ressuscitat d'entre els morts. L'accent de la frase cau sobre *ressuscitat d'entre els morts,* car aquest record ha de reconfortar Timoteu per sofrir tota persecució.

Segons el meu evangeli. Alguns, sense prou fonament, creuen que Sant Pau al·ludeix l'evangeli de Lc., redactat en part per ell.

10.—*Amb glòria eterna.* Vg. tradueix: «amb glòria celeste.»

11. — *Paraula digna de fe.* Vegeu I Tim. I, 15.

Perquè... Aquí comença un fragment rítmic compost de quatre frases paral·leles que molts intèrprets creuen manllevades a un himne litúrgic.

II. DE CONVERSATIONE INTER HAERETICOS

(II, 14 - IV, 8ª)

1. Inter haereticos praesentes

14 Ταῦτα ὑπομίμνησκε, διαμαρτυρόμενος ἐνώπιον τοῦ κυρίου μὴ λογο-
μαχεῖν, ἐπ' οὐδὲν χρήσιμον, ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἀκουόντων. 15 σπού-
δασον σεαυτὸν δόκιμον παραστῆσαι τῷ θεῷ, ἐργάτην ἀνεπαίσχυντον,
ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας. 16 τὰς δὲ βεβήλους κενοφωνίας
περιΐστασο· ἐπὶ πλεῖον γὰρ προκόψουσιν ἀσεβείας, 17 καὶ ὁ λόγος
αὐτῶν ὡς γάγγραινα νομὴν ἕξει· ὧν ἐστιν Ὑμέναιος καὶ Φιλητός,
18 οἵτινες περὶ τὴν ἀλήθειαν ἠστόχησαν, λέγοντες τὴν ἀνάστασιν ἤδη
γεγονέναι, καὶ ἀνατρέπουσιν τήν τινων πίστιν. 19 ὁ μέντοι στερεὸς
θεμέλιος τοῦ θεοῦ ἕστηκεν, ἔχων τὴν σφραγῖδα ταύτην· «ἔγνω κύριος
τοὺς ὄντας αὐτοῦ,» καί· «ἀποστήτω ἀπὸ ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομάζων τὸ
ὄνομα κυρίου.» 20 ἐν μεγάλῃ δὲ οἰκίᾳ οὐκ ἔστιν μόνον σκεύη χρυσᾶ καὶ
ἀργυρᾶ, ἀλλὰ καὶ ξύλινα καὶ ὀστράκινα, καὶ ἃ μὲν εἰς τιμὴν ἃ δὲ εἰς
ἀτιμίαν· 21 ἐὰν οὖν τις ἐκκαθάρῃ ἑαυτὸν ἀπὸ τούτων, ἔσται σκεῦος εἰς
τιμήν, ἡγιασμένον καὶ εὔχρηστον τῷ δεσπότῃ, εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν
ἡτοιμασμένον. 22 τὰς δὲ νεωτερικὰς ἐπιθυμίας φεῦγε, δίωκε δὲ δικαιο-
σύνην, πίστιν, ἀγάπην, εἰρήνην μετὰ τῶν ἐπικαλουμένων τὸν κύριον ἐκ

14 κυρ.] θεου ℵCFG *al.* sy^p || λογομαχει *AC* al. lat* || 16 καινοφων. *FG lat* (*cf.* vi *Tim* vi, 20) || 19 θεου] κυριου ℵ* || κυριος] + παντας ℵ* || 22 μετα] + παντων *ACF^gr G al.* sy^h || επικαλ.] αγαπωντων *A*

14.—*Que no disputin...* La lliçó de Vg.: «No disputis»... manca d'autoritat.

15.—*Que despèn...* Literalment: *Que talla.* Això és: Que sap tallar o dividir a la manera que un bon administrador sap llescar el pa.

17.— *S'escamparà com una gangrena.* Les doctrines errònies són comparades a una gangrena que envaeix el cos de l'Església. En canvi, la doctrina veritable és anomenada *sana* (I Tim. I, 10; II Tim. IV, 3; Tit. I, 9). — Altrament, el símil de la gangrena és més correcte i més expressiu que el del càncer. Aquest és local, mentre que la gangrena ho envaeix tot. — Himeneu és probablement el mateix que és esmentat a I Tim. I, 20. Filet no és esmentat enlloc més.

18. — *Dient que la resurrecció.* A més de Simó el Mague, que negava la resurrecció del cos, Saturní, Basílides i els gnòstics no admetien altra resurrecció que la de l'ànima.

Capgiren. «Capgiraren», en Vg.

19. — Enfront de les aberracions dels heretges, que no s'acabaran mai a l'Església, cal tenir confiança en la fermesa de la veritat de l'Església, que té per fonament el mateix Déu, el qual coneix els qui són seus.

Tenint aquest segell. Els segells dels antics orientals solien incloure alguna

II. DE LA CONDUCTA ENVERS ELS HERETGES
(II, 14 - IV, 8ª)

1. Envers els heretges presents

14 Amonesta aquestes coses, protestant en la presència del Senyor que
no disputin de paraules, que no fa cap profit, ans trastorna els oients.
15 Afanya't per presentar-te provat davant Déu, treballador que no ha
d'avergonyir-se, que despèn rectament la paraula de la veritat. 16 Evita
les enraonies profanes, perquè molt progressaran en impietat 17 i llur parlar
s'escamparà com una gangrena, dels quals són Himeneu i Filet, 18 que
s'han extraviat respecte a la veritat, dient que la resurrecció ja s'ha esde-
vingut, i capgiren la fe d'alguns. 19 Però el fonament ferm de Déu aguan-
ta bé, tenint aquest segell: « Conegué el Senyor els qui són seus », i:
« Aparti's de la iniquitat tot el qui esmenta el nom del Senyor. » 20 I en
una casa gran, no hi ha solament vasos d'or i d'argent, ans també de fusta
i de terrissa, i uns certament per a honor, però d'altres per a ignomínia.
21 Si algú, doncs, es purifica d'aquestes coses, serà vas per a honor, santi-
ficat i útil a l'amo, aparellat a tota obra bona. 22 Fuig de les cobejances
jovenívoles, encalça la justícia, la fe, la caritat, la pau, entremig dels qui

16, Inf. III, 13; Tit. III, 9. **17**, I Tim. I, 20. **18**, I Tim. VI, 21. **19**, Nm. XVI, 5, 26; Lv. XXIV, 16. **20**, Rom. IX, 21; I Cor. III, 12. **21**, II Cor. VI, 17. **22**, I Tim. I, 5; IV, 12; VI, 11.

inscripció. Probablement, però, l'Apòstol al·ludeix les inscripcions gravades en els edificis per a indicar la data de llur construcció.

Conegué el Senyor... Del llibre de Nm. XVI, 5, citat segons LXX. L'hebreu i Vg. diuen: « Demà el Senyor farà conèixer »...

Aparti's. Citació segons el sentit del passatge de Nm. XVI, 26, o tal vegada d'Is. LII, 11.

20. — La vista de tants cristians imperfectes no ens ha de causar sorpresa ni descoratjament, perquè l'Església és com un gran casal on hi ha vasos de matèries nobles per a usos honorables i vasos de matèria basta per a usos vils. La semblança del terrisser i dels vasos és bastant corrent en la Bíblia. Vegeu Is. XXIX, 16; XLV, 8-9; Ir. XVIII, 6; Eccli. XXXIII, 13, i Rom. IX, 21.

21. — *Útil a l'amo.* «Útil al Senyor», segons versió de Vg.

22. — *Les cobejances jovenívoles.* Timoteu tenia, en ésser escrita aquesta lletra, trenta cinc anys. Podia, per tant, ésser considerat com un home jove. Altrament, l'Apòstol no li diu que és jove, sinó que li recomana que eviti els defectes de la joventut. No hi ha, per consegüent, prou motiu per a afirmar que Sant Pau escriví aquesta epístola durant el seu primer captiveri.

La fe, la caritat. Vg. insereix l'esperança entre aqueixos dos substantius.

καθαρᾶς καρδίας. 23 τὰς δὲ μωρὰς καὶ ἀπαιδεύτους ζητήσεις παραιτοῦ,
εἰδὼς ὅτι γεννῶσιν μάχας· 24 δοῦλον δὲ κυρίου οὐ δεῖ μάχεσθαι ἀλλὰ
ἤπιον εἶναι πρὸς πάντας, διδακτικόν, ἀνεξίκακον, 25 ἐν πραΰτητι παι-
δεύοντα τοὺς ἀντιδιατιθεμένους, μή ποτε δῴη αὐτοῖς ὁ θεὸς μετάνοιαν
εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας, 26 καὶ ἀνανήψωσιν ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδος,
ἐζωγρημένοι ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ ἐκείνου θέλημα.

2. Inter haereticos fvtvros

(C. III.) 1 Τοῦτο δὲ γίνωσκε, ὅτι ἐν ἐσχάταις ἡμέραις ἐνστήσονται
καιροὶ χαλεποί· 2 ἔσονται γὰρ οἱ ἄνθρωποι φίλαυτοι, φιλάργυροι, ἀλα-
ζόνες, ὑπερήφανοι, βλάσφημοι, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀχάριστοι, ἀνόσιοι,
3 ἄστοργοι, ἄσπονδοι, διάβολοι, ἀκρατεῖς, ἀνήμεροι, ἀφιλάγαθοι, 4 προ-
δόται, προπετεῖς, τετυφωμένοι, φιλήδονοι μᾶλλον ἢ φιλόθεοι, 5 ἔχοντες
μόρφωσιν εὐσεβείας τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρνημένοι· καὶ τούτους
ἀποτρέπου. 6 ἐκ τούτων γάρ εἰσιν οἱ ἐνδύνοντες εἰς τὰς οἰκίας καὶ
αἰχμαλωτίζοντες γυναικάρια σεσωρευμένα ἁμαρτίαις, ἀγόμενα ἐπιθυ-
μίαις ποικίλαις, 7 πάντοτε μανθάνοντα καὶ μηδέποτε εἰς ἐπίγνωσιν
ἀληθείας ἐλθεῖν δυνάμενα. 8 ὃν τρόπον δὲ Ἰαννῆς καὶ Ἰαμβρῆς ἀντέ-
στησαν Μωϋσεῖ, οὕτως καὶ οὗτοι ἀνθίστανται τῇ ἀληθείᾳ, ἄνθρωποι
κατεφθαρμένοι τὸν νοῦν, ἀδόκιμοι περὶ τὴν πίστιν. 9 ἀλλ' οὐ προκό-
ψουσιν ἐπὶ πλεῖον· ἡ γὰρ ἄνοια αὐτῶν ἔκδηλος ἔσται πᾶσιν, ὡς καὶ ἡ
ἐκείνων ἐγένετο.
10 Σὺ δὲ παρηκολούθηκάς μου τῇ διδασκαλίᾳ, τῇ ἀγωγῇ, τῇ προθέσει,
τῇ πίστει, τῇ μακροθυμίᾳ, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ, 11 τοῖς διωγμοῖς,
τοῖς παθήμασιν, οἷά μοι ἐγένετο ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἐν Ἰκονίῳ, ἐν Λύ-
στροις· οἵους διωγμοὺς ὑπήνεγκα, καὶ ἐκ πάντων με ἐρύσατο ὁ κύριος.
12 καὶ πάντες δὲ οἱ θέλοντες ζῆν εὐσεβῶς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ διωχθήσον-

24 νηπιον *D^gr E^gr F^gr G^gr* || III. 1 γινωσκετε *AF^gr G 17 al. Aug* || 3 ⟩ ασπονδ. αστοργ. *D^gr E^gr al. Ambrosiast Optat, om:* αστοργ. ℵ (*sy^p*) || 6 αιχμαλωτευοντες *EKL al:* || επιθυμ.] + και ηδοναις *A sy^h* || 8 μαμβρης *FG lat* || 10 συ δε] + τεκνον τιμοθεε *37* || παρηκολουθησας ℵ*ACFG 17* || *om.* τη αγαπη *A al.* || 11 εγενοντο *A al.* || αντιοχ.] + α δια την θεκλαν επαθεν *46* || κυρ.] θεος *D^gr E^gr*

25.—*Els qui es posen en contra*. Vg. afegeix: «de la veritat.» Tanmateix, molts còdexs de Vg. manquen del mot *ueritati*.

26. — *I dels llaços del diable...* La construcció d'aquest verset és de les que els gramàtics anomenen *constructio braegnans*. El sentit és que tornin a llur seny després d'haver-se desfet dels dits llaços.

1. — *Però sàpigues*. Les edicions gregues de Lachmann i Buthmann, porten aquest verb en plural.

3. — *Incontinents*. En el sentit d'intemperants.

invoquen el Senyor amb cor pur. [23] Però defuig les discussions nècies i rústegues, sabent que engendren bregues. [24] I al servent del Senyor no escau de bregar, ans d'ésser amb tots suau, capaç d'instruir, sofert, [25] que ensenyi amb mansuetud els qui es posen en contra, per si mai Déu els dóna penitència per a conèixer la veritat, [26] i dels llaços del diable, en què són encativats en vida a l'albir d'ell, tornar a llur seny.

2. Envers els heretges futurs

(C. III.) [1] Però sàpigues això, que en els darrers dies sobrevindran èpoques perilloses; [2] car els homes seran plens d'amor propi, cobejosos de diner, petulants, enaltits, blasmadors, desobedients als pares, desagraïts, impiadosos, [3] malamorosos, implacables, calumniadors, incontinents, durs de cor, enemics del bé, [4] traïdors, proterviosos, inflats, més amadors del plaer que de Déu, [5] tenint l'aparença de la pietat, però havent-ne negat la virtut: també aquests, aparta'ls de tu. [6] Perquè d'aquests són els qui s'esmunyen dins les cases i s'emporten captives donetes curullades de pecats, impel·lides de diverses cobejances, [7] que sempre aprenen i mai no són capaces d'arribar al coneixement de la veritat. [8] Mateix que Jannes i Jambres resistiren a Moisès, així aquests resisteixen a la veritat, homes de seny corromput, rèprobes respecte a la fe. [9] Però no hi avançaran res més, per tal com llur demència és palesa a tots, com ho fou també la d'aquells.

[10] Tu, però, has seguit el meu ensenyament, la meva conducta, el meu propòsit, la meva fe, la meva longanimitat, la meva caritat, la meva paciència, [11] les meves persecucions, les meves passions, com les que m'esdevingueren a Antioquia, a Iconi i a Listres, com les persecucions que he sostingut, i de totes em tragué el Senyor. [12] I tots els qui volen viure

23, I Tim. I, 4; IV, 7; Tit. III, 9. **24,** Tit. I, 7, 9. **26,** I Tim. III, 7. **1,** I Tim. IV, 1; II Ptr. III, 3; Iud. 18: **2** ss., Rom. I, 29 ss. **7,** I Tim. II, 4. **8,** Ex. VII, 11, 22; I Tim. VI, 5. **9,** I Tim. V, 24. **10,** I Tim. IV, 6. **11,** Act. XIII, 50; XIV, 2; XIX, 22. **12,** Mt. XVI, 24; Io. XV, 19.

5. — *Aparta'ls.* Compareu Tit. III, 10, 11; I Cor. XV, 33.

8. — *Jannes i Jambres.* Vg. insereix: Jannes i Mambres. Eren, segons llegim en el Tàrgum de Jonatan, els dos principals encantaires egipcis que imitaren els miracles de Moisès. Molts autors jueus escriuen Mamré per Jambres. En la *Hist. Nat.* de Plini, llibre III, c. II, llegim: «est et alia magices factio a Mose et Jane et Lotape ac judoceis pendens.»

11. — *A Antioquia.* S'entén: de Pisídia. Cf. Act. XIII, 14.

Iconi... Listres. Vegeu Act. XVI, 1, 2, i XIV, 18.

ται. [13] πονηροὶ δὲ ἄνθρωποι καὶ γόητες προκόψουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον,
πλανῶντες καὶ πλανώμενοι.

[14] Σὺ δὲ μένε ἐν οἷς ἔμαθες καὶ ἐπιστώθης, εἰδὼς παρὰ τίνων ἔμαθες,
[15] καὶ ὅτι ἀπὸ βρέφους τὰ ἱερὰ γράμματα οἶδας, τὰ δυνάμενά σε σοφίσαι
εἰς σωτηρίαν διὰ πίστεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. [16] πᾶσα γραφὴ θεό-
πνευστος καὶ ὠφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἐλεγμόν, πρὸς ἐπανόρ-
θωσιν, πρὸς παιδείαν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ, [17] ἵνα ἄρτιος ᾖ ὁ τοῦ θεοῦ
ἄνθρωπος, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐξηρτισμένος.

(C. IV.) [1] Διαμαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ, τοῦ
μέλλοντος κρίνειν ζῶντας καὶ νεκρούς, καὶ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ καὶ
τὴν βασιλείαν αὐτοῦ· [2] κήρυξον τὸν λόγον, ἐπίστηθι εὐκαίρως ἀκαίρως,
ἔλεγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον, ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ καὶ διδαχῇ.
[3] ἔσται γὰρ καιρὸς ὅτε τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας οὐκ ἀνέξονται, ἀλλὰ
κατὰ τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας ἑαυτοῖς ἐπισωρεύσουσιν διδασκάλους κνη-
θόμενοι τὴν ἀκοήν, [4] καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἀληθείας τὴν ἀκοὴν ἀποστρέψου-
σιν, ἐπὶ δὲ τοὺς μύθους ἐκτραπήσονται. [5] σὺ δὲ νῆφε ἐν πᾶσιν, κακο-
πάθησον, ἔργον ποίησον εὐαγγελιστοῦ, τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον.
[6] Ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἀναλύσεώς μου
ἐφέστηκεν. [7] τὸν καλὸν ἀγῶνα ἠγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν
πίστιν τετήρηκα· [8] λοιπὸν ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος,
ὃν ἀποδώσει μοι ὁ κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ δίκαιος κριτής, οὐ
μόνον δὲ ἐμοὶ ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἠγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ.

14 τινος *DEKL al. f Hil Aug vg sy* || 16 ελεγχον *DEKLP al.* || 17 αρτιος] τελιος *D*E* || IV. 1 διαμαρτ.] + ουν εγω *KL al. sy*[h] || *om.* του θεου και 17 || του κυριου ιησ. χρ. *EKL al. sy* || και την] κατα την *EKLP al. Ambrosiast sy* || 2 ⟩ παρακαλ. επιτιμ. *ℵ*FG al. lat* || 5 συ δε] + τεκνον τιμοθεε *37* || κακοπ.] + ως καλος στρατιωτης χριστου ιησου *A* || 8 *om.* πασι *D*E* lat sy*[p]

13. — *Encantadors.* Al·lusió als qui practicaven la màgia a Efes, entre els quals es comptaven alguns doctors heretges de qui parla Sant Pau.

14. — *Sabent de qui les aprengueres.* El relatiu està en singular en alguns manuscrits i en Vg. Amb tot, la lliçó més autoritzada insereix el dit pronom en plural, que cal referir a la mare i a l'àvia de Timoteu.

15. — *I que d'infant...* Els infants jueus aprenien de lletra en la Bíblia, que més tard els era explicada per llurs mestres i pares. Vegeu Filon, *Legat. ad Cai.* XVI.

16. — *Tota escriptura.* D'altres tradueixen: *Tota Escriptura inspirada de Déu és també útil.* En totes dues versions, la utilitat de l'Escriptura és una conseqüència de la seva inspiració divina.

1. — *Els vius i els morts.* Són els qui el moment de la parúsia trobarà encara vius en la carn, i els difunts, que ressuscitaran per tal d'ésser judicats. El sentit figurat de vius i morts a la vida de la gràcia és una traslliació espiritual fundada en un simbolisme accep-

piadosament en Crist Jesús patiran persecució. [13] Però els homes dolents
i encantadors aniran empitjorant, enganyadors i enganyats.

[14] Però tu persevera en les coses que aprengueres i que t'han estat con-
fiades, sabent de qui les aprengueres, [15] i que d'infant conegueres les
sagrades lletres, les quals poden assabentar-te en ordre a la salvació, per
mitjà de la fe que és en Crist Jesús. [16] Tota escriptura és divinament
inspirada i també útil per a ensenyança, per a reprensió, per a correcció,
per a instrucció en la justícia, [17] a fi que l'home de Déu sigui acomplit,
ben proveït per a tota obra bona.

(C. IV.) [1] Jo t'adjuro a la presència de Déu i de Crist Jesús, que ha
de venir a judicar els vius i els morts, i per la seva manifestació i el seu
regne, [2] predica la paraula, insisteix a temps i a destemps, argüeix, re-
prèn, exhorta en tota paciència i ensenyança. [3] Perquè hi haurà temps
en què no suportaran la sana doctrina, ans, tenint pruïja a les orelles, es
donaran ells mateixos mestres a munts segons les pròpies cobejances,
[4] i apartaran l'oïda de la veritat i es giraran envers les faules. [5] Tu, però,
vetlla en totes les coses, suporta el mal, fes obra d'evangelista, acompleix
el teu ministeri.

[6] Perquè jo estic per ésser immolat ben prompte, i el temps del meu
desancorar s'acosta. [7] He lluitat el bon combat, he acomplert la meva
carrera, he conservat la fe; [8] en endavant, m'és reservada la corona de
justícia que em donarà el Senyor en aquell dia, el jutge just, i no solament
a mi, ans també a aquells qui han amat el seu adveniment.

14, Act. XVI, 1; Sup. I, 13; II, 2. **16**, II Ptr. I, 20. **17**, I Tim. VI, 11. **1**, I Tim. V, 21; Tit. II, 13. **5**, Sup. II, 3. **6**, Phil. II, 17. **7**, I Tim. VI, 12. **8**, Iac. I, 12.

table, mentre no ultrapassi aquest caràcter. — Aquest és un dels versets en què el *regne* és pres en un sentit escatològic. Igual sentit en IV, 18.

Per la seva manifestació. Vg. tradueix: «Pel seu adveniment».

4.—*Envers les faules*. *Faules* fa referència d'una manera especial a les doctrines del gnosticisme naixent, en les quals es parlava dels eons amb llurs generacions i successions.

5. — *Vetlla en totes les coses*. Vg. posa una coma després de vetlla, bo i referint els mots següents al verb *labora*.

Fes obra d'evangelista. El títol d'evangelista solament és usat en aquest passatge i en dos altres: Act. XXI, 8 i Eph. IV, 11.

Vg. fineix aquest verset amb els mots: «Sigues sobri», que probablement són una altra versió del text corresponent a *vetlla*, afegida per algun copista.

6. — *El temps del meu desancorar*. En l'original el mot correponent és ἀνάλυσις que designa l'acte de llevar les àncores o d'emprendre una marxa. L'Apòstol representa la seva fi pròxima sota dues figures: la d'un sacrifici de libació, puix que la seva sang serà ben tost vessada, i la de la dissolució del compost humà que permetrà a la seva ànima d'alliberar-se dels lligams de la matèria.

EPILOGVS

(IV, 8b - 22)

Σπούδασον ἐλθεῖν πρός με ταχέως· 9 Δημᾶς γάρ με ἐγκατέλιπεν
ἀγαπήσας τὸν νῦν αἰῶνα, καὶ ἐπορεύθη εἰς Θεσσαλονίκην, 10 Κρήσκης
εἰς Γαλατίαν, Τίτος εἰς Δαλματίαν· 11 Λουκᾶς ἐστιν μόνος μετ' ἐμοῦ.
Μάρκον ἀναλαβὼν ἄγε μετὰ σεαυτοῦ· ἔστιν γάρ μοι εὔχρηστος εἰς
διακονίαν. 12 Τυχικὸν δὲ ἀπέστειλα εἰς Ἔφεσον. 13 τὸν φελόνην, ὃν
ἀπέλιπον ἐν Τρῳάδι παρὰ Κάρπῳ, ἐρχόμενος φέρε, καὶ τὰ βιβλία,
μάλιστα τὰς μεμβράνας. 14 Ἀλέξανδρος ὁ χαλκεὺς πολλά μοι κακὰ
ἐνεδείξατο· ἀποδώσει αὐτῷ ὁ κύριος κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. 15 ὃν καὶ σὺ
φυλάσσου· λίαν γὰρ ἀνθέστηκεν τοῖς ἡμετέροις λόγοις.

16 Ἐν τῇ πρώτῃ μου ἀπολογίᾳ οὐδείς μοι συμπαρεγένετο, ἀλλὰ πάντες
με ἐγκατέλιπον· μὴ αὐτοῖς λογισθείη· 17 ὁ δὲ κύριός μοι παρέστη καὶ
ἐνεδυνάμωσέν με, ἵνα δι' ἐμοῦ τὸ κήρυγμα πληροφορηθῇ καὶ ἀκούσωσιν
πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐρρύσθην ἐκ στόματος λέοντος. 18 ῥύσεταί με ὁ
κύριος ἀπὸ παντὸς ἔργου πονηροῦ καὶ σώσει εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ
τὴν ἐπουράνιον· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

19 Ἄσπασαι Πρίσκαν καὶ Ἀκύλαν καὶ τὸν Ὀνησιφόρου οἶκον. 20 Ἔρα-

10 γαλατ.] γαλλιαν ℵC *al.* || 13 μαλ.] + δε *D*E* Ambrosiast vg* || 14 αποδωη *KL al. d e am fuld* || 15 αντεστη ℵ**ACD*FG 17* || 16 παρεγεν. ℵ**ACFG 17 al.* || 18 και ρυσετ. *E(FgrG)KLP al. sy* || 19 ακυλ.] + λεκτραν την γυναικα αυτου και σιμαιαν και ζηνωνα τους υιους αυτου *46. 109*

9. — *Demas.* Aquest personatge era amb St. Pau durant el primer captiveri de Roma. Vegeu Col. IV, 14. La forma d'aqueix nom és probablement una abreviació de Δημήτριος o de Δήμαρκος.

Se n'ha anat a Tessalònica. Per exercir-hi el comerç, o simplement perquè n'era nadiu.

10. — *Crescent a la Galàcia.* Aquest és l'únic passatge on és anomenat aqueix deixeble de St. Pau. Una antiga tradició vol que la Galàcia designi aquí la Gàl·lia. Alguns manuscrits insereixen Γαλλίαν, però aquesta variant manca de tota autoritat. Com a dada curiosa, remarquem que Viena (Delfinat) considera Crescent com el seu primer evangelitzador.

Titus a la Dalmàcia. Titus és el destinatari de la tercera epístola pastoral de St. Pau. La Dalmàcia s'estenia a la ribera oriental de l'Adriàtic i pertanyia a la província romana de la Il·líria, essent Salona la seva capital.

11. — *Sols Lluc...* L'autor del tercer evangeli, molt amic de St. Pau i un dels seus més fervorosos addictes.

Pren Marc... Autor del segon evangeli.

12. — *A Tíquic... a Efes.* Vegeu Act. XX, 4; Eph. VI, 21 i Col. IV, 7.

EPÍLEG

(IV, 8b - 22)

Afanya't a venir a mi corrents. 9 Perquè Demas m'ha abandonat per
l'amor d'aquest segle i se n'ha anat a Tessalònica, 10 Crescent a la Galàcia,
Titus a la Dalmàcia. 11 Sols Lluc és amb mi. Pren Marc i emporta-te'l
amb tu, perquè m'és útil per al ministeri. 12 A Tíquic, l'he enviat a Efes.
13 Porta, quan vinguis, el mantell que em vaig deixar a Troas, a casa de
Carp, i els llibres, sobretot els pergamins. 14 Alexandre, el courer, m'ha
fet sofrir molts mals: el Senyor li donarà la paga segons les seves obres;
15 del qual guarda't tu i tot, perquè ha resistit en extrem a les nostres
paraules.

16 En la meva primera defensa no m'assistí ningú, ans tots m'abandonaren: no els sigui tingut en compte. 17 Però el Senyor m'assistí i em con-
fortà, a fi que per mi sigui acomplida la predicació i la sentin totes les
nacions, i vaig ésser arrabassat de la boca del lleó. 18 El Senyor em des-
lliurarà de tota mala obra i em salvarà per al seu regne celestial, al qual
sigui la glòria pels segles dels segles, amén.

19 Saluda Prisca i Aquila i la casa d'Onesífor. 20 Erast va restar a Corint;

10, Col. IV, 10, 14. 14, Ps. XXVII, 4; Act. XIX, 33; I Tim. I, 20. 17, Dan. VI, 20. 18, Sup. III, 11. 19, Act. XVIII, 2; Sup. I, 16. 20, Act. XXI, 29; Rom. XVI, 23.

13. — *El mantell.* Era una capa de llana que s'usava quan s'anava de viatge.

A Troas, a casa de Carp. Sabem que St. Pau estigué dues vegades a Troas. Cf. Act. XX, 6. Referent a Carp, manquem de tota altra notícia.

14. — *Alexandre, el courer.* No és, sembla, aquell de qui es parla en Act. XIX, 33 i en I. Tim. I, 20.

Li donarà la paga. Alguns manuscrits insereixen el verb en optatiu.

15. — *Perquè ha resistit.* Sembla que Alexandre deposà contra St. Pau, quan aquest comparegué per primera vegada, en el segon captiveri, davant el tribunal del Cèsar.

17. — *De la boca del lleó.* No es tracta, com alguns creuen, d'una al·lusió a Neró, sinó d'una metàfora de caràcter general, que pot indistintament i alhora aplicar-se al poder de l'emperador i als adversaris de l'Apòstol.

18. — *Em deslliurarà.* Molts manuscrits insereixen aquest verb en pretèrit, tal com el trobem en Vg. Sembla, però, molt més garantida la lliçó adoptada.

19. — *Prisca i Aquila.* Referent a aquests dos esposos, tan addictes a l'Apòstol, vegeu Act. XVIII, 2 i seg.; Rom. XVI, 3; I Cor. XVI, 19.

Onesífor. Vegeu I, 16.

20. — *Erast.* Possiblement, el deixeble que col·laborà amb Timoteu. Vegeu Act., XIX, 22.

στος ἔμεινεν ἐν Κορίνθῳ, Τρόφιμον δὲ ἀπέλιπον ἐν Μιλήτῳ ἀσθενοῦντα.
21 Σπούδασον πρὸ χειμῶνος ἐλθεῖν. Ἀσπάζεταί σε Εὔβουλος καὶ
Πούδης καὶ Λίνος καὶ Κλαυδία καὶ οἱ ἀδελφοὶ πάντες.
22 Ὁ κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς μετὰ τοῦ πνεύματός σου. ἡ χάρις μεθ'
ὑμῶν.

21 *om*: παντες ℵ* *17* || 22 *om*. ο κυρ.—σου *57* || *om*. ιησ. χρ. ℵ*F^gr^G *17*, *om*. χρ. *A al*. || η χαρ. μεθ υμ.] ερρωσο εν ειρηνη *D*E** || *fin*.] + αμην *DEKLP al*.

Tròfim. Cf. Act. XX, 4; XXI, 29. Hom diu que St. Pere i St. Pau l'enviaren des de Roma a Arles, d'on fou el primer bisbe.

A Milet. Ciutat de l'Àsia proconsular, no molt distant d'Efes.

21. — *Èubul i Pudent i Linus i Clàudia*. No sabem res d'Eubul. Pudent,

a Tròfim, el vaig deixar malalt a Milet.
21 Afanya't a venir abans de l'hivern. Et saluden Èubul, i Pudent, i Linus, i Clàudia, i tots els germans.
22 El Senyor Jesucrist sigui amb el teu esperit. La gràcia sigui amb vosaltres.

22, Phil. IV, 23; Philem. 25.

segons Baroni, era senador romà i pare de les màrtirs Pràxedes i Pudenciana. Linus fou el successor immediat de Sant Pere. Vegeu IRENEU *Adv. Heres.* III, 3. Clàudia era l'esposa de Pudent, segons els Bollandistes.

22. — *El Senyor Jesucrist.* Molts i importants manuscrits manquen dels mots *Jesús Crist.* En manta edició, hom llegeix *amén* com a mot final.

LLETRA A TITUS

NOTÍCIA PRELIMINAR

El destinatari

No es tenen gaires notícies de la vida de Titus. No és mai citat al llibre dels *Actes dels Apòstols* i rares vegades en les Epístoles paulines, malgrat que l'Apòstol en faci grans encomis.[1] La seva pàtria és desconeguda. El seu nom és llatí, però hom ha indicat com a lloc seu d'origen Creta, Corint, Antioquia, etc. L'únic cert és que era pagà de naixença.[2] Si l'apel·latiu «dilectus filius» té el seu sentit teològic habitual, com és el més probable, Titus fou convertit i batejat per Sant Pau. Llavors dels aldarulls promoguts pels judaïtzants a Antioquia de Síria, Sant Pau el trobà en aquesta ciutat, de la qual se l'emmenà cap a Jerusalem, on anava per a assistir al Concili apostòlic (devers 51). L'Apòstol es negà enèrgicament a fer-lo circumcidar, resistint a les exigències dels judaïtzants, que ho creien necessari.[3]

Fou un dels companys de Pau, que l'envià tres vegades a Corint amb missions especials (any 54): per tal d'organitzar-hi la col·lecta a favor dels pobres de Jerusalem;[4] per tal d'esbrinar l'efecte produït per la primera lletra de Pau;[5] i per tal d'acabar la recapta començada.[6]

A partir d'aquest moment, hem de saltar al període posterior a l'historiat pels *Actes dels Apòstols,* les dades del qual ens són fornides quasi únicament per aquesta Lletra. Per ella sabem, o podem deduir amb gran versemblança, que després de finit el seu primer captiveri, Pau anà amb Titus a l'illa de Creta, on organitzà l'església de la capital, que encomanà a la cura del seu company, amb la comanda d'organitzar pel mateix estil esglésies en totes les ciutats de l'illa.[7] Aquesta missió, però, no era perpè-

[1] *Tit.* I, 4; *II Cor.* II, 13; VII, 8 ss.; VIII, 17, 23; XII, 18.
[2] *Gal.* II, 3.
[3] *Gal.* II, 1 ss.
[4] *II Cor.* VIII, 6; XII, 18.
[5] *II Cor.* II, 12-13; VII, 6-7, 13-15.
[6] *II Cor.* VIII, 16 23.
[7] *Tit.* I, 5.

tua, puix que en la nostra mateixa Lletra[1] li diu que li enviarà un substitut, Tíquic o Artemas, i li mana que llavors vagi a reajuntar-se amb ell a Nicòpolis. Per la lletra segona a Timoteu,[2] sabem que més tard, potser ja des de Nicòpolis, més probablement des de Roma, l'envià a la Dalmàcia.

Ací s'acaben les dades que ens donen els llibres del N. T. Documents posteriors, amb més o menys de versemblança, ens diuen, convenint amb la tradició, que fou llarg temps bisbe de Creta on visqué fins a una edat molt avançada.

Circumstàncies de lloc i de temps

Al que resta dit en la introducció a la primera Lletra a Timoteu, poca cosa cal afegir. El més probable és que, després de la missió de Creta, Pau anés a visitar les esglésies fundades seves a l'Àsia Menor, Macedònia i Grècia. Des de qualsevol ciutat d'aquestes contrades, aprofitant l'avinentesa que Zenas i Apol·ló anessin a Creta,[3] escriu aquesta Lletra, on recorda per escrit a Titus les instruccions que li havia donat de paraula sobre l'organització de les esglésies cretenques.

La llibertat amb què disposa del temps pròxim futur, citant Titus a Nicòpolis, on compta hivernar, demostra ben clarament que escriví aquesta Lletra en període de llibertat; i que aquest període no pogué ésser anterior al primer captiveri, resta fora de dubte si es té en compte que al temps d'aquesta Lletra Apol·ló i Zenas apareixen com a companys de Pau, i que el relat dels *Actes dels Apòstols* és tan seguit, quasi dia per dia, que no és possible d'encabir-hi un viatge a Creta omès per l'historiador. Omissió, altrament, que ja seria ben poc explicable.

Cap determinació més precisa no és possible.

Contingut i divisió

Malgrat la gran semblança d'aquesta Lletra amb la primera a Timoteu, fins al punt que es pot fer una llista no curta de frases quasi literalment repetides, tanmateix algunes diferències importants la'n distingeixen. És més objectiva, més condensada i menys confidencial.

Essent el fi el mateix, no és meravella que sigui la mateixa la doctrina i àdhuc el lèxic. L'estat d'esperit de l'Autor era idèntic: uns mateixos problemes se li presentaven a l'Àsia proconsular i a Creta, i per això li sur-

[1] III, 12.
[2] IV, 10.
[3] III, 13.

ten les mateixes fórmules. Això obliga a distanciar el menys possible la composició d'aquestes dues Lletres.

La Lletra es pot dividir en tres parts, precedides i seguides, com de costum, d'un exordi i d'un epíleg.

L'Exordi (I, 1-4), un xic més llarg que en les altres, sembla obeir a la conveniència d'autoritzar la missió de Titus davant els fidels cretencs amb el testimoni irrecusable de l'Apòstol.

La Primera part (I, 5-16) tracta de l'ordenació dels ministres de l'església, exposant les condicions que han de reunir.

La Segona part (II, 1-III, 8) tracta de la instrucció dels fidels, i conté dos paràgrafs: 1.r, deures envers els germans de fe; 2.n, deures envers els forans.

La Tercera part (III, 9-11) dóna breument les regles sobre el tracte amb els heretges.

L'Epíleg (III, 12-15) conté la invitació a anar a reunir-se amb ell a Nicòpolis, la recomanació de Zenas i Apol·ló i les salutacions mútues.

ΠΡΟΣ ΤΙΤΟΝ

EXORDIVM

(I, 1-4)

(C. I.) [1] Παῦλος δοῦλος θεοῦ, ἀπόστολος δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ κατὰ
πίστιν ἐκλεκτῶν θεοῦ καὶ ἐπίγνωσιν ἀληθείας τῆς κατ' εὐσέβειαν [2] ἐπ'
ἐλπίδι ζωῆς αἰωνίου, ἣν ἐπηγγείλατο ὁ ἀψευδὴς θεὸς πρὸ χρόνων αἰω-
νίων, [3] ἐφανέρωσεν δὲ καιροῖς ἰδίοις τὸν λόγον αὐτοῦ ἐν κηρύγματι ὃ
ἐπιστεύθην ἐγὼ κατ' ἐπιταγὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ, [4] Τίτῳ γνησίῳ
τέκνῳ κατὰ κοινὴν πίστιν· χάρις καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ Χρι-
στοῦ Ἰησοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν.

I. DE ORDINATIONE MINISTRORVM ECCLESIAE

(I, 5-16)

[5] Τούτου χάριν ἀπέλιπόν σε ἐν Κρήτῃ, ἵνα τὰ λείποντα ἐπιδιορθώσῃ,
καὶ καταστήσῃς κατὰ πόλιν πρεσβυτέρους, ὡς ἐγώ σοι διεταξάμην, [6] εἴ

I. 1) χρ: ιησ. *A al. sy*[h], *om.* ιησ. *D*[gr] || 4 και 1°] ελεος *AKL al: sy*[h] || και 2°] + κυριου *EFGKLP al. sy* || 5 επιδιορθωσης *AD*E*FG*

2. — *Que prometé el Déu.* Alguns intèrprets refereixen el relatiu *que* als mots *vida eterna*. Sembla, però, preferible de referir-lo al mot *veritat* del verset primer. — *Abans de les èpoques seculars.* Alguns tradueixen: *des de tota eternitat.* Tanmateix, aquesta interpretació no s'adiu amb el verb *prometé,* per tal com és inexacte que Déu hagués fet la dita prometença abans del temps. Per això molts exegetes prefereixen prendre en un sentit ample l'esmentada expressió, referint-la als segles de l'A. T., durant els quals els profetes vaticinaren els principals fets de l'Evangeli.

3. — *La seva paraula.* Sant Jeroni i Sant Agustí foren de parer que *paraula* o *verb* designava aquí la segona Persona de la Santíssima Trinitat. La majoria dels intèrprets prenen el substantiu *paraula* en l'accepció de *paraula evangèlica.*

LLETRA A TITUS

EXORDI

(I, 1-4)

(C. I.) [1] Pau, servent de Déu, apòstol de Jesucrist en ordre a la fe
dels elegits de Déu i al coneixement de la veritat ordenada a la pietat,
[2] en esperança de vida eterna, que prometé el Déu que no ment abans de
les èpoques seculars, [3] bé que manifestà en els seus propis temps la seva
paraula per mitjà de la predicació, la qual m'ha estat confiada per dispo-
sició de Déu, salvador nostre, [4] a Titus, fill veritable segons la fe comu-
na: gràcia i pau de part de Déu Pare i de Crist Jesús, el nostre Salvador.

I. DE L'ORDENACIÓ DELS MINISTRES DE L'ESGLÉSIA

(I, 5-16)

[5] Per amor d'això et vaig deixar a Creta, perquè posessis ordre complet
en el que mancava, i establissis per les ciutats preveres, en la forma que

1, Rom. I, 1. 2, II Tim. I, 9: 3, I Tim. I, 11. 4, I Tim. I, 2; II Tim. I, 2; II Io. 3. 5, Act. XIV, 23; II Tim. II, 2.

4. — *Fill veritable.* Vg. tradueix: «Fill estimat».

Gràcia i pau. Alguns manuscrits intercalen *misericòrdia* entre aqueixos dos mots, potser per suggestió dels passatges I Tim. I, 2 i II Tim. I, 2.

5. — Pau, que estenia la seva autoritat a totes les esglésies fundades per ell, sense altre superior que Crist, deixa Titus a Creta en representació seva i investit del seu mateix poder. És, doncs, una autoritat al costat i sota de la seva. Durant l'època apostòlica, els apòstols tenien rebuda del Mestre jurisdicció de cadascun d'ells sobre tota la terra. El Primat del Príncep dels Apòstols, que es féu ja visible al Concili de Jerusalem, no tingué tota la seva plenitud de fet fins que foren traspassats tots els Apòstols.

A Creta. Illa del Mediterrani, cèlebre per les seves cent ciutats i el

τίς ἐστιν ἀνέγκλητος, μιᾶς γυναικὸς ἀνήρ, τέκνα ἔχων πιστά, μὴ ἐν
κατηγορίᾳ ἀσωτίας ἢ ἀνυπότακτα. 7 δεῖ γὰρ τὸν ἐπίσκοπον ἀνέγκλητον
εἶναι ὡς θεοῦ οἰκονόμον, μὴ αὐθάδη, μὴ ὀργίλον, μὴ πάροινον, μὴ
πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ, 8 ἀλλὰ φιλόξενον, φιλάγαθον, σώφρονα, δίκαιον,
ὅσιον, ἐγκρατῆ, 9 ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου, ἵνα
δυνατὸς ᾖ καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῇ ὑγιαινούσῃ καὶ τοὺς
ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν. 10 Εἰσὶν γὰρ πολλοὶ καὶ ἀνυπότακτοι, ματαιολό-
γοι καὶ φρεναπάται, μάλιστα οἱ ἐκ [τῆς] περιτομῆς, 11 οὓς δεῖ ἐπιστο-
μίζειν, οἵτινες ὅλους οἴκους ἀνατρέπουσιν διδάσκοντες ἃ μὴ δεῖ αἰσχροῦ
κέρδους χάριν. 12 εἶπέν τις ἐξ αὐτῶν ἴδιος αὐτῶν προφήτης· « Κρῆ-
τες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί.» 13 ἡ μαρτυρία αὕτη
ἐστὶν ἀληθής. δι' ἣν αἰτίαν ἔλεγχε αὐτοὺς ἀποτόμως, ἵνα ὑγιαίνωσιν ἐν
τῇ πίστει, 14 μὴ προσέχοντες Ἰουδαϊκοῖς μύθοις καὶ ἐντολαῖς ἀνθρώπων
ἀποστρεφομένων τὴν ἀλήθειαν. 15 πάντα καθαρὰ τοῖς καθαροῖς· τοῖς
δὲ μεμιαμμένοις καὶ ἀπίστοις οὐδὲν καθαρόν, ἀλλὰ μεμίανται αὐτῶν καὶ
ὁ νοῦς καὶ ἡ συνείδησις. 16 θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις
ἀρνοῦνται, βδελυκτοὶ ὄντες καὶ ἀπειθεῖς καὶ πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν
ἀδόκιμοι.

8 φιλοξ.] φιλοπτωχον 52 || 9 εν τ. διδ. τ. υγ.] τους εν παση θλιψει A | fin.] + μη χειροτονειν διγαμους μηδε διακονους αυτους ποιειν μηδε γυναικας εχειν εκ διγαμιας μηδε προσερχεσθωσαν εν τω θυσιαστηριω λειτουργειν το θειον. τους αρχοντας τους αδικοκριτας και αρπαγας και ψευστας και ανελεημονας ελεγχε ως θεου διακονος 109[gr] || 10 om. και 1° ℵACIP 17 al. Hil Aug sy || 11 fin.] + τα τεκνα οι τους ιδιους γονεις υβριζοντες η τυπτοντες επιστομιζε και ελεγχε και νουθετει ως πατηρ τεκνα 109[gr] || 12 ειπεν] + δε ℵ*FG || 14 εντολμασιν FG, γενεαλογιαις 47 || 15 παντα] + μεν KL al. sy[h] || 16 μη ειδεναι 37 || om. αγαθον ℵ*

mont Ida. Actualment és anomenada també Càndia. V. Homer, *Iliad.* II, 649; Virg. *Aeneid.* III, 104-106.

6. — *Irreprensible.* Avui dia encara l'absència de la bona fama constitueix una irregularitat per als clergues.

7. — *Car el bisbe...* De la comparació entre aquest v. i el 5, ressurt ben clarament que en aquell primer temps «bisbe» (ἐπίσκοπος) i «prevere» (πρεσβύτερος) eren sinònims. Així s'esdevé en tot el N. T.

10-16. — Propagadors interessats i perillosos de doctrines estranyes a l'Evangeli, sortits en sa majoria dels judeo-cristians cretencs. La seducció que exercien amb la novetat de llurs teories i el temperament lleuger i barallós dels cretencs feien molt perilloses les prèdiques d'aquests homes. Llur caràcter judaïtzant esdevé palès per les *faules jueves* del v. 14, que eren unes subtils llegendes rabíniques empensades per a cercar una explicació imaginària a certs fets obscurs de la història sagrada. El Talmud n'és ple.

jo et vaig ordenar: [6]si algú és irreprensible, marit d'una sola muller, que
tingui fills fidels, no acusats de disbauxa, o insubmisos. [7]Car el bisbe
cal que sigui irreprensible, com qui és majordom de Déu: no pas arro-
gant, ni irós, ni donat al vi, ni prompte a pegar, ni cobejós de guanys
contra dret, [8]ans hospitalari, benefactor, temperat, just, sant, continent,
[9]fortament afectat a la paraula fidel segons l'ensenyança, per tal que sigui
també capaç d'exhortar amb la doctrina sanitosa i d'argüir els contradic-
tors. [10]Perquè encara hi ha molts insubmisos, xerraires i seductors de
les ànimes, majorment els qui vénen de la circumcisió, [11]als quals convé
de tapar la boca, qui sotsobren famílies senceres, ensenyant el que
no convé, en vistes a un guany vil. [12]Un d'ells, propi profeta llur,
digué: « Els cretencs, sempre mentiders, males bèsties, ventres man-
dres. » [13]Aquest testimoniatge és ver. I per aquesta causa, renya'ls
durament, per tal que siguin sans en la fe, [14]i no parin esment en faules
jueves i en manaments d'homes que aparten d'ells la veritat. [15]Tot és
net per als nets; però per als maculats i infidels, no hi ha res net, ans
maculades estan llur pensa i llur consciència. [16]Fan professió de conèi-
xer Déu, però amb les obres el neguen, abominables com són i mal-
creients i reprovats per a tota obra bona.

6 ss:, I Tim: III, 2 ss: 15, Rom. XIV, 14, 20. 16, II Tim. III, 5, 17.

11. — *Convé de tapar la boca.* «Convé confondre'ls», diu Vg. traduint amb certa llibertat.

12. — *Un d'ells, propi profeta...* Epimènides, profeta en el sentit popular del mot. Visqué en el segle VI abans de J. C. La cita de Sant Pau es refereix a un poema perdut intitulat *Dels Oracles,* segons Sant Jeroni.

«Els cretencs...» Aquests mots formen, en grec, un hexàmetre. Callímac, poeta alexandrí, en cita la primera part en el seu himne a Zeus.

Ventres mandres. Hom anomenava *ventres* els homes lliurats als plaers de la taula i de la carn. «Edite, hircones—diu Lucili—comedones; uiuite, uentres.»

14. — *En faules jueves.* L'Apòstol fa referència a les ridícules prescripcions que regulaven els convits. Els Talmuds i àdhuc la Mischua han conservat algunes de les dites prescripcions, reprovades aquí per Sant Pau.

15. — *Tot és net per als nets.* Probable allusió a les prohibicions de menjars, sobre les quals vegeu Rom. XIV, 14-20 i I Cor. X, 18-33. Per a aquests homes, però, que tenen maculada la pensa i la consciència, ni els menjars legals no són purs.

II. DE INSTITVTIONE FIDELIVM

(II, 1 - III, 8)

1. Officia in domesticos fidei

(C. II.) 1 Σὺ δὲ λάλει ἃ πρέπει τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ. 2 πρε-
σβύτας νηφαλίους εἶναι, σεμνούς, σώφρονας, ὑγιαίνοντας τῇ πίστει, τῇ
ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ· 3 πρεσβύτιδας ὡσαύτως ἐν καταστήματι ἱεροπρε-
πεῖς, μὴ διαβόλους, μηδὲ οἴνῳ πολλῷ δεδουλωμένας, καλοδιδασκάλους,
4 ἵνα σωφρονίζωσιν τὰς νέας φιλάνδρους εἶναι, φιλοτέκνους, 5 σώφρο-
νας, ἁγνάς, οἰκουργούς, ἀγαθάς, ὑποτασσομένας τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν,
ἵνα μὴ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ βλασφημῆται. 6 Τοὺς νεωτέρους ὡσαύτως
παρακάλει σωφρονεῖν 7 περὶ πάντα σεαυτὸν παρεχόμενος τύπον καλῶν
ἔργων, ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ἀφθορίαν, σεμνότητα, 8 λόγον ὑγιῆ ἀκατάγνω-
στον, ἵνα ὁ ἐξ ἐναντίας ἐντραπῇ μηδὲν ἔχων λέγειν περὶ ἡμῶν φαῦλον.
9 δούλους ἰδίοις δεσπόταις ὑποτάσσεσθαι ἐν πᾶσιν, εὐαρέστους εἶναι, μὴ
ἀντιλέγοντας, 10 μὴ νοσφιζομένους, ἀλλὰ πᾶσαν πίστιν ἐνδεικνυμένους
ἀγαθήν, ἵνα τὴν διδασκαλίαν τὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ κοσμῶσιν ἐν
πᾶσιν.

11 Ἐπεφάνη γὰρ ἡ χάρις τοῦ θεοῦ ἡ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις,
12 παιδεύουσα ἡμᾶς, ἵνα ἀρνησάμενοι τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς κοσμικὰς
ἐπιθυμίας σωφρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι,
13 προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ

II. 3 πρεσβυτερας *44* || ιεροπρεπει *C 17 al.* || 4 *om.* φιλοτεχν. *K* || 5 οικουρους *HKLP al.* || θεου] + και η διδασκαλια *C 5 sy*h || 7 αφθορ.] + αγνειαν *C al. sy*h || σεμν.] + αφθαρσιαν *KL al.* || 8 ημων] υμων *A al.* || 10 μη] μηδε *D*gr*F*gr*G*gr *17* || *om.* πιστιν ℵ* *17* || αγαθ.] αγαπην *17* || 13 ⟩ χρ. ιησ. ℵ**F*gr*G*

3. — *No bescantadores.* L'Apòstol exigeix aquesta mateixa qualitat a les diaconesses. Compareu I Tim. III, 11.

No donades... L'ebrietat era antigament un vici al qual les dones es lliuraven amb la mateixa facilitat que els homes.

5. — *Sòbries, castes...* Vg. tradueix: «Prudents, castes, sòbries». Aquesta variant és deguda, probablement, a una doble traducció del mot σώφρονας.

Condicioses de llurs cases. Compareu Pr. VII, 10, 11 i XIV, 1. Alguns manuscrits insereixen οἰκουρούς per οἰκουργούς. El sentit no fóra aleshores, *condicioses*, sinó *casolanes*.

7. — *En totes les coses.* Molts comentadors refereixen aquests mots a les recomanacions fetes en els versets anteriors.

Presentant en la doctrina integritat. Vg. tradueix: «En la doctrina, en la integritat»..., alterant lleument el sentit literal.

9-10. — Així com en Col. III, 22-25

II. DE LA INSTRUCCIÓ DELS FIDELS

(II, 1 - III, 8)

1. Deures envers els germans de fe

(C. II.) 1 Tu, però, digues allò que escau a la doctrina sana. 2 Els
vells, que siguin sobris, greus, prudents, sans en la fe, en la caritat, en
la paciència; 3 les velles igualment amb comport escaient a la devoció,
no bescantadores, no donades excessivament al vi, ensenyadores de coses
bones, 4 a fi que facin posar seny a les joves perquè siguin amants del
marit, amants dels fills, 5 sòbries, castes, condicioses de llurs cases, bones,
subjectes a llurs marits, per tal que no sigui blasmada la paraula de Déu.
6 Als joves, exhorta'ls igualment a ésser assenyats, 7 oferint-te tu ma-
teix en totes les coses model de bones obres, presentant en la doctrina
integritat, gravetat, 8 paraula sana, irreprensible, a fi que l'adversari sigui
confús, no tenint res de mal a dir de nosaltres. 9 Els servents que es
sotmetin a llurs amos en tot, que siguin complaents, no contradient, 10 no
defraudant, ans mostrant fidelitat perfecta, talment que en tota cosa facin
honor a la doctrina del Déu salvador nostre.

11 Car ha aparegut la gràcia salvadora de Déu a tots els homes, 12 alli-
çonant-nos que, renegant de la impietat i de les cobejances mundanes,
sòbriament i justament i piament visquem en aquest segle, 13 en expectació
de la benaurada esperança i manifestació de la glòria del gran Déu i salva-

3, I Tim. II, 9; III, 11. 4, I Tim. V, 14. 5, I Ptr. III, 1. 7, I Tim. IV, 12. 9, Eph. VI, 5; Col. III, 22; I Tim. VI, 1; I Ptr. II, 18. 11, Inf. III, 4; I Io. IV, 9.

i Eph. VI, 5-8, es donen normes als esclaus que servien a amos cristians, aquí se'n donen als qui serveixen a amos gentils. Els és preceptuada la submissió, la complaença en tot i la fidelitat perfecta, i d'abstenir-se de contradir-los i defraudar-los. Però aquí és assenyalada una finalitat proselitista, car obrant així, els esclaus faran estimar com a honorable la doctrina de l'Evangeli. Vegeu la mateixa finalitat expressada en sentit invers en I Tim. VI, 1.

9. — *Els servents...* Vegeu igual exhortació a Eph. VI, 5, 6, Col. III. 22, 23; I Ptr. II, 18.

11. — *La gràcia salvadora de Déu.* Tres manuscrits importants, entre ells el Sinaític, juntament amb Vg., diuen: «La gràcia de Déu, Salvador nostre».

13. — *En expectació de la benaurada esperança.* Doble metonímia: l'esperança és presa per allò que és objecte d'ella, i és anomenada benaurada perquè haurà contribuït a la nostra benaurança.

I manifestació de la glòria. La partícula *i* no és aquí copulativa, per tal

μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, 14 ὃς ἔδωκεν ἑαυτὸν
ὑπὲρ ἡμῶν ἵνα λυτρώσηται ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀνομίας καὶ καθαρίσῃ
ἑαυτῷ λαὸν περιούσιον, ζηλωτὴν καλῶν ἔργων. 15 Ταῦτα λάλει καὶ πα-
ρακάλει καὶ ἔλεγχε μετὰ πάσης ἐπιταγῆς· μηδείς σου περιφρονείτω.

2. Officia in extraneos

(C. III.) 1 Ὑπομίμνησκε αὐτοὺς ἀρχαῖς ἐξουσίαις ὑποτάσσεσθαι,
πειθαρχεῖν, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἑτοίμους εἶναι, 2 μηδένα βλασφη-
μεῖν, ἀμάχους εἶναι, ἐπιεικεῖς, πᾶσαν ἐνδεικνυμένους πραΰτητα πρὸς
πάντας ἀνθρώπους. 3 Ἦμεν γάρ ποτε καὶ ἡμεῖς ἀνόητοι, ἀπειθεῖς,
πλανώμενοι, δουλεύοντες ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς ποικίλαις, ἐν κακίᾳ
καὶ φθόνῳ διάγοντες, στυγητοί, μισοῦντες ἀλλήλους. 4 ὅτε δὲ ἡ χρη-
στότης καὶ ἡ φιλανθρωπία ἐπεφάνη τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ, 5 οὐκ ἐξ
ἔργων τῶν ἐν δικαιοσύνῃ ἃ ἐποιήσαμεν ἡμεῖς ἀλλὰ κατὰ τὸ αὐτοῦ ἔλεος
ἔσωσεν ἡμᾶς διὰ λουτροῦ παλινγενεσίας καὶ ἀνακαινώσεως πνεύματος
ἁγίου, 6 οὗ ἐξέχεεν ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ σωτῆρος
ἡμῶν, 7 ἵνα δικαιωθέντες τῇ ἐκείνου χάριτι κληρονόμοι γενηθῶμεν κατ'

15 λαλει] διδασκε *A* || καταφρονειτω *1. 43 al.* || III. 1 αρχ.] + και *KLP al. d e f vg sy* || υποτ.] + και *F^gr G sy^p* || 5 α] ὧν *EKLP al.* || δια πνευμ. αγ. *D*E*F^gr G Lucif Ambrosiast* || 6 σωτ.] κυριου *P 31* || 7 *om.* κατ ελπ. *47. 112*

com indica què cal entendre per l'espe-rança de què l'Apòstol acaba de parlar.

Del gran Déu i salvador nostre Jesucrist. Manifestació claríssima de la divinitat de Jesucrist. Per tal d'aombrar-la, alguns han volgut veure en *Déu* i *salvador nostre Jesucrist* dues persones, ço que és invenciblement desmentit per l'absència d'article davant de *salvador* (καὶ σωτῆρος).

14.—*El qual es donà...* Cf. Tim. II, 6.

I purificar-se per a ell mateix un poble propi seu. Al·lusió a Dt. XIV, 2; Ex. XIX, 5. El poble cristià, l'Església, és el poble de Déu estès per tot el món, del qual el jueu era una figura. El lavatge d'aquesta purificació és la sang redemptora del Crist.

En lloc de *propi seu,* Vg. tradueix «acceptable». Compareu Ex. XIX, 5.

15. — *Digues i exhorta i argüeix.* L'Apòstol empra aquests verbs en colpidora gradació ascendent, ço que manifesta el viu interès que li inspirava l'estat dels cretencs i l'àrdua missió encomanada al seu deixeble Titus.

1. — Aquest manament d'obediència als poders constituïts davalla del principi general exposat a Rom. XIII, 1: «no hi ha potestat que no provingui de Déu». A notar que quan l'Apòstol escrivia això a Titus (igual podríem dir de l'exhortació a Timoteu, I Tim. II, 1-2), l'autoritat romana ja s'havia tornat perseguidora de l'Església.

Als magistrats i a les potestats. Vg. tradueix ἀρχαῖς per «principibus», usant el concret per l'abstracte. *Princeps* sembla que designa la suprema autoritat de l'Estat, mentre que *potestats* es refereix a les autoritats subalternes. Els cretencs tenien fama de rebels i insubordinats. Cf. Rom. XIII, 1, 2; I Tim. II, 1, 2; I Ptr. II, 13.

3. — *Fórem... insensats.* Eloqüent enumeració dels vicis que caracteritzen l'home caigut. Compareu Dt. XXXII, 16, 29; Ps. XIII, 1; Rom. I, 21-31.

dor nostre Jesucrist, [14] el qual es donà ell mateix per nosaltres, per resca-
tar-nos de tota iniquitat i purificar-se per a ell mateix un poble propi seu,
zelador de bones obres. [15] Aquestes coses digues i exhorta i argüeix amb
tota autoritat. Ningú no et menyspreï.

2. Deures envers els forans

(C. III.) [1] Recorda'ls que estiguin subjectes als magistrats i a les potes-
tats, que obeeixin i estiguin aparellats a tota obra bona, [2] que no bescantin
ningú, que no siguin barallosos, que siguin amesurats, mostrant tota
mansuetud envers tots els homes. [3] Car també nosaltres fórem un temps
insensats, rebels, extraviats, servidors de les cobejances i delectances
diverses, que vivíem en dolenteria i enveja, odiosos, odiants els uns als
altres. [4] Però quan aparegué la benignitat i l'amor als homes del Déu
salvador nostre, [5] no pas en virtut de les obres de justícia que nosaltres
haguéssim fet, ans per la seva misericòrdia, ens salvà pel lavatge de rege-
neració i renovació de l'Esperit Sant, [6] que ell vessà copiosament sobre
nosaltres per Jesucrist, el salvador nostre, [7] per tal que, justificats per la
seva gràcia, esdevinguem en esperança hereus de la vida eterna. [8] És

14, Ex. XIX, 5; Ez. XXXVII, 23; Gal. I, 4; I Tim. II, 6. **15**, I Tim. IV, 11: **1**, Rom. XIII, 1 ss.; II Tim. III, 17: **2**, II Tim. II, 24: **4**, Sup. II, 11: **5**, II Tim. I, 9: **8**, I Tim. II, 3; IV, 9:

4-6. — Fruits del baptisme. En ell, el Pare ens santifica en l'Esperit pel Fill. El Pare és el santificador primordial, que en té la iniciativa, mogut de la seva bondat i amor als homes. El Fill és el santificador intermediari, per tal com, enviat pel Pare, envia al seu torn l'Esperit, i perquè ens meresqué aquesta gràcia amb la seva mort en creu. L'Esperit Sant és el santificador immediat, perquè dóna a l'aigua la virtut regeneradora que ens produeix una nova naixença d'ordre sobrenatural.

4. — *L'amor als homes.* Tal és el sentit de φιλανθρωπία, que Vg. tradueix per *humanitat.*

Del Déu salvador nostre. Salvador nostre afecta «Déu Pare», com els versets 5 i 6 demostren. Déu Pare és, en efecte, salvador nostre per haver-nos donat el seu Fill diví. Cf. Io. III, 16, 17. Aquesta observació val semblantment per al verset 6 d'aquest capítol.

5-7. — Resum de la natura i efectes del baptisme. És un *lavatge,* un bany que purifica l'ànima de totes les sutzures passades; de *regeneració,* perquè ens dóna una nova naixença que ens fa fills de Déu, així com la primera ens féu esclaus del pecat; de *renovació,* perquè el batejat, sota la influència de l'Esperit Sant que rep, es revesteix de l'home nou i esdevé una nova creatura; pel baptisme, se'ns dóna copiosament l'Esperit Sant i som fets hereus de la vida eterna, en contraposició de la mort que ens valgué el pecat d'Adam, però només *en esperança,* car la possessió d'aquesta herència és ajornada per a l'altra vida, quan l'obra de la nostra restauració pel Crist serà complida.

5. — *De regeneració.* Heus ací un dels nombrosos vocables inventats pel Cristianisme i sublimats amb l'ús que en fa.

De l'Esperit Sant. Aquest genitiu indica la causa eficient de la regeneració i renovació de què es parla.

ἐλπίδα ζωῆς αἰωνίου. 8 Πιστὸς ὁ λόγος, καὶ περὶ τούτων βούλομαί σε
διαβεβαιοῦσθαι ἵνα φροντίζωσιν καλῶν ἔργων προΐστασθαι οἱ πεπιστευ-
κότες θεῷ. ταῦτά ἐστιν καλὰ καὶ ὠφέλιμα τοῖς ἀνθρώποις.

III. DE DEVITATIONE HAERETICORVM

(III, 9 - 11)

9 Μωρὰς δὲ ζητήσεις καὶ γενεαλογίας καὶ ἔρεις καὶ μάχας νομικὰς
περιΐστασο· εἰσὶν γὰρ ἀνωφελεῖς καὶ μάταιοι. 10 αἱρετικὸν ἄνθρωπον
μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ, 11 εἰδὼς ὅτι ἐξέστραπται ὁ
τοιοῦτος καὶ ἁμαρτάνει ὢν αὐτοκατάκριτος.

EPILOGVS

(III, 12 - 15)

12 Ὅταν πέμψω Ἀρτεμᾶν πρὸς σὲ ἢ Τυχικόν, σπούδασον ἐλθεῖν πρός
με εἰς Νικόπολιν· ἐκεῖ γὰρ κέκρικα παραχειμάσαι. 13 Ζηνᾶν τὸν νομι-
κὸν καὶ Ἀπολλῶ σπουδαίως πρόπεμψον, ἵνα μηδὲν αὐτοῖς λείπῃ.
14 μανθανέτωσαν δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι καλῶν ἔργων προΐστασθαι εἰς τὰς
ἀναγκαίας χρείας, ἵνα μὴ ὦσιν ἄκαρποι.
15 Ἀσπάζονταί σε οἱ μετ' ἐμοῦ πάντες. ἄσπασαι τοὺς φιλοῦντας
ἡμᾶς ἐν πίστει.

Ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν.

9 γενεαλ.] λογομαχιας $F^{gr}G$ || εριν ℵ* $D^{gr}E^{gr}F^{gr}G^{gr}$ || 10 ⟩ νουθεσ: η δευτερα $F^{gr}G$, νουθ: και δυο *D*E, om*: και δευτ. *Tert Cypr Lucif Ambr Ambrosiast Aug* || 13 σπουδ.] ταχαιως *FG* || 15 ασπασασθε τ: φ: *A* || χαρ.] + του κυριου *DE*, + του θεου *FG Ambrosiast vg* || *fin.*] + αμην *EFGHKLP al. vg sy*

9. — *Les discussions... i genealogies.* Vegeu I Tim. I, 4. Les genealogies constituïen un tema especial de les estultes investigacions. Els falsos doctors d'Israel teixien genealogies, omplint i al·legoritzant les de la Bíblia, per tal de completar les dels Patriarques del Gènesi. D'altres, menys probablement, creuen que volien ésser genealogies dels àngels.

Baralles sobre la llei. Literal, per bé que menys intel·ligible: «baralles legals».

10. — Els càstigs imposats per Sant Pau seguien aquesta gradació: admonició paterna o fraterna, que podia ésser privada; admonició oficial, pública, més severa que l'anterior (cf. I Tim. V, 19-20) i excomunió o anatema. L'anatema tenia dos graus: la separació del culpable de tota relació amb els fidels fins que estigués esmenat (II Thes.

paraula digna de fe, i sobre aquestes coses vull que afirmis amb assegurança, per tal que els qui han cregut en Déu ansiegin de sobressortir en bones obres. Això són coses bones i útils als homes.

III. CAL EVITAR EL TRACTE AMB ELS HERETGES
(III, 9 - 11)

[9] Però les discussions insensates i les genealogies i dissensions i baralles sobre la llei, evita-les, perquè són inútils i vanes. [10] A l'home heretge, després d'una i dues amonestacions, dejecta'l, [11] sabent que aquest tal està totalment pervertit, i peca, essent condemnable pel seu propi judici.

EPÍLEG
(III, 12 - 15)

[12] Quan t'enviï Artemas o Tíquic, afanya't a venir-me a Nicòpolis, perquè tinc decidit d'hivernar-hi. [13] A Zenas, el legista, i a Apolló, proveeix-los diligentment, que no els manqui res en el viatge. [14] Aprenguin, però, els nostres i tot de distingir-se en bones obres per a les necessitats urgents, perquè no siguin infructuosos.

[15] Et saluden tots els qui són amb mi. Saluda tots els qui ens amen en la fe.

La gràcia amb tots vosaltres.

9, I Tim. I, 4; IV, 7; II Tim. II, 23. **12,** II Tim. IV, 9. **13,** Act. XVIII, 24. **15,** II Thes. III, 18.

III, 14 i I Cor. V, 2-7), i el lliurament del delinqüent a Satanàs, quan era incorregible, càstig infligit a Himeneu i Alexandre (I Tim. I, 20).

12. — *Quan t'enviï Artemas o Tíquic.* Aquest enviat havia d'ésser segurament el representant de Pau a l'església de Creta. Sota ell, hi havia el col·legi dels preveres, d'atribucions encara poc definides, i al darrer esglaó de la clerecia, els diaques. L'organització jeràrquica camina gradualment a la seva constitució definitiva. — No sabem res referent a Artemas, que només és anomenat en aquest passatge. Alguns el fan bisbe de Listres. Quant a Tíquic, vegeu Eph. VI, 21.

Nicòpolis. Hi havia tres ciutats d'aquest nom: una a Macedònia, una altra a la Tràcia i una altra a Cilícia. Sembla que es tracta de la primera.

13. — *A Zenas, el legista, i a Apol·ló.* Manquem de dades referents a Zenas. El *legista* és interpretat per alguns com equivalent a «doctor de la Llei» (Veg. Mt. XXII, 35) i per altres com sinònim de jurisconsult. Respecte a Apol·ló, vegeu I Cor. I, 12.

LLETRA A FILEMON

NOTÍCIA PRELIMINAR

El destinatari

Filemon era un ciutadà noble de Colossos convertit per St. Pau a la fe de Crist i propagador, junt amb Epafras, de la nova fe en la seva pàtria. Un esclau seu, Onèsim, pagà, li havia fugit després de cometre un greu delicte, probablement un furt. Onèsim anà a refugiar-se a Roma, lloc de cita de tots els vicis i de tots els delinqüents fugitius, i la Providència el menà, no se sap com, envers Pau que hi era presoner per la causa del Crist. Pau el converteix i el bateja, i descobrint-li condicions per a ajudar-lo en les seves tasques apostòliques, se'l vol adjuntar, però no sense demanar-ne autorització a l'amo legítim. Per això aprofita l'ocasió d'anar a Colossos el seu deixeble Tíquic[1] per a escriure a Onèsim intercedint pel culpable. Així resten determinats el temps i el lloc de la composició.

Contingut

És important, tot i la seva brevetat. Demana perdó per l'esclau per raons sobrenaturals i surt fiador, no sense una bella ironia caritativa, dels seus deutes, indicant, però, que posats a aclarir comptes, Pau restaria creditor. Onèsim ha d'ésser d'ara més considerat com un germà en Crist. No en demana l'emancipació, però la insinua delicadament.

La importància d'aquesta lletra no ha de mesurar-se per la seva llargària. Aborda per primera vegada el problema de l'esclavitud, i en la impossibilitat de provocar la catàstrofe que hauria produït la seva supressió sobtosa, li infiltra aquell esperit de caritat i germanor en Crist que, temps a venir, determinarà fatalment l'abolició definitiva d'aquella vergonya del

[1] *Col.* IV, 7-9.

món antic. De la reivindicació de la dignitat humana i religiosa de l'esclau a la seva alliberació, hi havia un pas que no podia mancar de donar-se, però que necessitava segles d'assaonament cristià. Amb raó s'ha qualificat aquest document de primera declaració cristiana dels drets de l'home.

La bellesa literària d'aquesta obreta, la seva delicadesa, la seva gentilesa i la seva gràcia, unides a la més caritativa habilitat, en fan un model insuperat d'estil epistolar i donen un tast del gran literat que hauria pogut ésser l'Apòstol si no hagués estat assumit a unes finalitats molt més altes.

ΠΡΟΣ ΦΙΛΗΜΟΝΑ

[1] Παῦλος δέσμιος Χριστοῦ Ἰησοῦ καὶ Τιμόθεως ὁ ἀδελφὸς Φιλήμονι
τῷ ἀγαπητῷ καὶ συνεργῷ ἡμῶν [2] καὶ Ἀπφίᾳ τῇ ἀδελφῇ καὶ Ἀρχίππῳ
τῷ συστρατιώτῃ ἡμῶν καὶ τῇ κατ' οἶκόν σου ἐκκλησίᾳ· [3] χάρις ὑμῖν καὶ
εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.
[4] Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου πάντοτε μνείαν σου ποιούμενος ἐπὶ τῶν
προσευχῶν μου, [5] ἀκούων σου τὴν ἀγάπην καὶ τὴν πίστιν ἣν ἔχεις πρὸς
τὸν κύριον Ἰησοῦν καὶ εἰς πάντας τοὺς ἁγίους, [6] ὅπως ἡ κοινωνία τῆς
πίστεώς σου ἐνεργὴς γένηται ἐν ἐπιγνώσει παντὸς ἀγαθοῦ τοῦ ἐν ἡμῖν
εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν· [7] χαρὰν γὰρ πολλὴν ἔσχον καὶ παράκλησιν ἐπὶ τῇ
ἀγάπῃ σου, ὅτι τὰ σπλάγχνα τῶν ἁγίων ἀναπέπαυται διὰ σοῦ, ἀδελφέ.
[8] Διό, πολλὴν ἐν Χριστῷ παρρησίαν ἔχων ἐπιτάσσειν σοι τὸ ἀνῆκον, [9] διὰ
τὴν ἀγάπην μᾶλλον παρακαλῶ, τοιοῦτος ὢν ὡς Παῦλος πρεσβύτης, νυνὶ
δὲ καὶ δέσμιος Χριστοῦ Ἰησοῦ, [10] παρακαλῶ σε περὶ τοῦ ἐμοῦ τέκνου, ὃν

1 δεσμ.] αποστολος *D*E**, δουλος *33 al.* || ⟩ ιησ. χρ. *D*E*L al. Ambr sy* || αγαπ.] + αδελφω *D*E Ambrosiast* || 2 αδελφ.] αγαπητη *KL al. sy^p* || 3 *om.* ημων *ℵ** || 5 ⟩ πιστ. και την αγαπ. *DE al. Ambrosiast sy^p* || ιησ.] + χριστον *D*E al.* || 6 παντος] + εργου *F^gr G al. fuld* || *om.* ιησ. *ℵ*AC al. Ambrosiast* || 7 χαριν *KLP al.* || εχομεν πολλην *KL al. sy* || 9 ⟩ ιησ. χρ. *EFGKL al. d vg sy* || 10 ον] + εγω *Δ al.*

1. — *A Filemon.* Només és anomenat en aquesta epístola. Hom dedueix del seu contingut que Filemon era un home ric i molt influent de la ciutat de Colossos.

Col·laborador nostre. Aquests mots feren sospitar a alguns comentadors que Filemon era el bisbe de Colossos. La majoria dels intèrprets creu que St. Pau dóna el títol de col·laborador a Filemon, per tal com exercia algun càrrec en aquella comunitat de fidels, o simplement perquè treballava molt en la difusió de l'Evangeli. Altrament, cal recordar que el bisbe de Colossos era llavors, segons opinió corrent, Epafras.

2. — *I a Apia.* Probablement la muller de Filemon. Els menologis grecs i el martirologi romà suposen que ambdós sofriren el martiri el dia 22 de novembre.

La germana. La majoria dels manuscrits grecs insereix *germana.* Alguns insereixen *caríssima.* Vg. reuneix ambdues lliçons, dient: «la germana caríssima».

I a Arquip. Vegeu Col. IV, 17. Sant Jeroni suposa que Arquip era el bisbe de Colossos. D'altres creuen que era fill de Filemon i Apia.

LLETRA A FILEMON

[1] Pau, pres de Jesucrist, i el germà Timoteu, a Filemon, el benamat i col·laborador nostre, [2] i a Apia, la germana, i a Arquip, el nostre company d'armes, i a l'església que és a casa teva, [3] gràcia a vosaltres i pau de part de Déu Pare nostre i del Senyor Jesucrist.

[4] Dono gràcies al meu Déu, fent sempre memòria de tu en les meves oracions, [5] en oir la teva caritat i la teva fe, la que tens envers el Senyor Jesús i envers tots els sants, [6] per tal que la generositat de la teva fe esdevingui eficaç per mitjà del coneixement de tot bé que hi hagi en nosaltres en relació a Crist Jesús; [7] perquè gran goig vaig tenir i consol en la teva caritat, puix les entranyes dels sants tingueren solaç per tu, germà. [8] Per això, tot i tenint en Crist plena llibertat per a ordenar-te el que convé, [9] et prego més tost per amor, essent com sóc jo, Pau, ancià, i ara, encara, pres per Jesucrist, [10] et prego pel meu fill Onèsim, que

1, Eph. III, 1; IV, 1; II Tim. I, 8. 2, Col. IV, 17. 3, Rom. I, 7. 4, Rom. I, 8 s.; Eph. I, 15 s. 5, Col. I, 4, 9. 7, II Cor. VII, 4. 10, I Cor. IV, 15; Col. IV, 9.

Company d'armes. Vegeu en la nota a II Tim. II, 3 la raó de l'afecció que tenia St. Pau a les comparances militars.

3. — *Gràcia a vosaltres.* Vegeu Rom. I, 7.

4. — *Dono gràcies.* Vegeu Rom. I, 8; Phil. I, 3; Col. I, 3.

5. — *En oir la teva caritat...* Hi ha en aquest verset una inversió o encreuament de paraules. Cal, en efecte, referir el mot *fe* a *Senyor Jesús,* i el mot *caritat* a *tots els sants.* El sentit és: en oir la teva caritat envers tots els sants, i la teva fe envers el Senyor Jesús.

6. — *Esdevingui eficaç.* Vg. tradueix *evident,* en lloc d'*eficaç,* probablement per haver llegit ἐναργής en lloc d'ἐνεργής.

De tot bé. De tota obra bona, segons Vg.

En nosaltres. Alguns manuscrits grecs insereixen: « En vosaltres ».

7.—*Puix les entranyes dels sants.* Tres vegades és emprat el mot *entranyes* en aquesta epístola. Recordem que els antics consideraven les entranyes com la seu de l'emoció i de l'amor.

9.—*Essent com sóc jo.* Vg. tradueix: «Essent com ets tu».

Pau, ancià. Tenia llavors uns seixanta anys. Els viatges, els treballs i els sofriments l'havien, a més, envellit molt, com es pot suposar.

ἐγέννησα ἐν τοῖς δεσμοῖς, Ὀνήσιμον, 11 τόν ποτέ σοι ἄχρηστον νυνὶ δὲ
καὶ σοὶ καὶ ἐμοὶ εὔχρηστον, 12 ὃν ἀνέπεμψά σοι, σὺ δὲ αὐτόν, τοῦτ'
ἔστιν τὰ ἐμὰ σπλάγχνα προσλαβοῦ· 13 ὃν ἐγὼ ἐβουλόμην πρὸς ἐμαυτὸν
κατέχειν, ἵνα ὑπὲρ σοῦ μοι διακονῇ ἐν τοῖς δεσμοῖς τοῦ εὐαγγελίου,
14 χωρὶς δὲ τῆς σῆς γνώμης οὐδὲν ἠθέλησα ποιῆσαι, ἵνα μὴ ὡς κατὰ
ἀνάγκην τὸ ἀγαθόν σου ᾖ ἀλλὰ κατὰ ἑκούσιον. 15 τάχα γὰρ διὰ τοῦτο
ἐχωρίσθη πρὸς ὥραν, ἵνα αἰώνιον αὐτὸν ἀπέχῃς, 16 οὐκέτι ὡς δοῦλον
ἀλλ' ὑπὲρ δοῦλον, ἀδελφὸν ἀγαπητόν, μάλιστα ἐμοί, πόσῳ δὲ μᾶλλον σοὶ
καὶ ἐν σαρκὶ καὶ ἐν κυρίῳ. 17 εἰ οὖν με ἔχεις κοινωνόν, προσλαβοῦ
αὐτὸν ὡς ἐμέ. 18 εἰ δέ τι ἠδίκησέν σε ἢ ὀφείλει, τοῦτο ἐμοὶ ἐλλόγα·
19 ἐγὼ Παῦλος ἔγραψα τῇ ἐμῇ χειρί, ἐγὼ ἀποτίσω· ἵνα μὴ λέγω σοι ὅτι
καὶ σεαυτόν μοι προσοφείλεις. 20 ναί, ἀδελφέ, ἐγώ σου ὀναίμην ἐν
κυρίῳ· ἀνάπαυσόν μου τὰ σπλάγχνα ἐν Χριστῷ.

21 Πεποιθὼς τῇ ὑπακοῇ σου ἔγραψά σοι, εἰδὼς ὅτι καὶ ὑπὲρ ἃ λέγω
ποιήσεις. 22 ἅμα δὲ καὶ ἑτοίμαζέ μοι ξενίαν· ἐλπίζω γὰρ ὅτι διὰ τῶν
προσευχῶν ὑμῶν χαρισθήσομαι ὑμῖν.

23 Ἀσπάζεταί σε Ἐπαφρᾶς ὁ συναιχμάλωτός μου ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ,
24 Μάρκος, Ἀρίσταρχος, Δημᾶς, Λουκᾶς, οἱ συνεργοί μου.

25 Ἡ χάρις τοῦ κυρίου [ἡμῶν] Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος
ὑμῶν. ἀμήν.

10 δεσμ.] + μου *EKLP al. sy* || 12 *om.* ου δε *ℵ*AC* 17* || *om.* προσλαβου *ℵ*AF^gr G^gr 17* || 16 *om.* αλλ υπερ δουλ *F^gr G* || 19 αποδωσω *D* lat* || *fin.*] + εν χυριω *D*E** || 20 χριστ.] χυριω *EK al.* || 23 ασπαζονται *KL al.* || 25 *om.* ημων *ℵP 17 al. sy^h* || *om.* αμην *ℵD* 17 Ambrosiast*

11. — *Et fou inútil.* L'Apòstol empra un eufemisme. Onèsim, en efecte, més que no pas inútil, havia estat infidel al seu amo. Molts autors són de parer que St. Pau al·ludeix la significació del nom *Onèsim*, que vol dir útil.

12. — *I tu acull-lo, a ell.* Molts manuscrits grecs, alguns de ben importants, manquen d'aquests mots. Llavors caldria juntar *ço és, les meves entranyes* amb el verb *remeto.*

17. — *Per company.* El mot κοινω-

he engendrat a la presó, 11 que un temps et fou inútil, però ara útil a
tu i a mi, 12 el qual et remeto, i tu acull-lo a ell, ço és, les meves
pròpies entranyes, 13 el qual jo volia retenir amb mi, per tal que en lloc
de tu em servís en les presons per l'evangeli ; 14 però res no he volgut fer
sense el teu consentiment, per tal que la teva obra bona no sigui com
feta per força, ans per plana voluntat. 15 Car tal vegada s'apartà de tu
per poc temps, per tal que el recobressis per sempre, 16 no ja com a
esclau, sinó més que esclau, germà caríssim, a mi en alt grau, però
quant més a tu, tant segons la carn com segons el Senyor. 17 Si, doncs,
em tens per company, rep-lo com a mi. 18 I si cap tort et féu, o et deu
res, posa-ho al meu compte. 19 Jo, Pau, ho he escrit de ma pròpia mà,
jo pagaré, per no dir-te que fins tu mateix et deus a mi. 20 Sí, germà,
hegui jo goig de tu en el Senyor : dóna solaç a les meves entranyes
en Crist.

21 Refiat de la teva obediència, t'he escrit, sabent que faràs encara més
del que et dic. 22 I ensems també prepara'm estatge, perquè espero que
per les vostres oracions us seré donat per gràcia.

23 Et saluda Epafras, company de captiveri per Crist Jesús, 24 Marc,
Aristarc, Demas, Lluc, els meus col·laboradors.

25 La gràcia del Senyor Jesucrist sigui amb el vostre esperit. Amén.

16, I Tim. vi, 2. 19, II Thes. iii, 17. 23, Col. i, 7. 24, Act. xii, 12; xxvii, 2; Col. iv, 14; II Tim. iv, 10 s. 25, Phil. iv, 23.

νός designa la unió que recolza, més que en els lligams de l'amistat, en la comunió de fe i religió.

19. — *De ma pròpia mà.* Sant Jeroni i St. Crisòstom dedueixen d'aquests mots que St. Pau escriví tota aquesta lletra. Comunament, hom creu que la dictà, bo i escrivint de la pròpia mà els versets 19 i 20.

20. — *Hegui jo goig de tu.* Això és, tregui profit de tu. Probable al·lusió al significat del nom *Onèsim.*

23-24.—Vegeu Col. IV, 10-14. Hom hi cita els mateixos personatges, i, a més, Jesús, l'anomenat Just.

25. — Compareu Gal. VI, 18.

Amb el vostre esperit. L'Apòstol empra el plural, per tal com s'adreça a Filemon juntament amb les persones esmentades en el verset 2.

LLETRA ALS HEBREUS

NOTÍCIA PRELIMINAR

L'Autor

Entre els crítics racionalistes duren encara els dubtes que hi hagué en els primers segles del Cristianisme sobre el veritable autor d'aquesta Lletra. Els motius no són lleugers. La Lletra, al revés de totes les altres, és anònima, puix que manca d'inscripció i de l'acostumada frase autògrafa final. L'autor sembla donar-se ell mateix per posterior a l'època apostòlica[1] i excloure's del nombre dels Apòstols.[2] L'estil evidentment no és el de Sant Pau. Prescindint de la riquesa, la novetat i la puresa del lèxic, ens trobem amb uns períodes perfectament arrodonits, sense aquelles sublims embranzides verbals de l'Apòstol, però també sense anacoluts, ni incisos, ni concordances *ad sensum,* llenguatge planer i majestuós, tallat a la mida dels escriptors clàssics. Dintre el dialecte literari judeo-hel·lènic del Nou Testament, creat per la versió dels Setanta, tenim un grec d'una puresa i una elegància no assolides per cap altre hagiògraf del Nou Testament. El discurs és seguit amb perfecta coherència; les transicions, resoltes amb tota naturalitat; el to oratori, sostingut com un corrent calmós, sense sotracs ni trencaments del ritme. A més d'això, les cites de l'Antic Testament, molt nombroses, no són fetes a l'estil de Pau, o sigui de memòria, superposant textos distints en una mateixa cita i esmenant o deixant la versió dels Setanta, quan és massa diferent de l'original hebreu; l'autor de la Lletra, al contrari, copia mot per mot el seu manuscrit grec i no fa mai cites combinades: tot fa creure que desconeix la llengua hebraica. Sant Pau cita la Sagrada Escriptura amb la fórmula habitual *com és escrit:* ὡς γέγραπται i no anomena *paraules de Déu* sinó aquelles que en la Bíblia consten com a dites per Déu: l'autor no usa mai aquella fór-

[1] XIII, 7. [2] II, 3.

mula i qualifica de *paraules de Déu* totes les frases de la Sagrada Escriptura dites en llenguatge directe.

A desgrat de tants indicis, els Pares de l'església grega d'Alexandria, tanmateix ben competents en afer de puresa de llengua, són unànimes a atribuir la nostra Lletra a Sant Pau. Des de mitjan segle II, Pantenus i el seu deixeble Clement d'Alexandria, i en seguici d'ells Orígenes,[1] Sant Dionís, Sant Pere, Sant Alexandre, Sant Atanasi, Dídim, Sant Ciril, Eutali, etc., convenen en aquesta atribució. Igual unanimitat en l'església palestinenca, com testifiquen Eusebi de Cesarea que compta entre els ὁμολογούμενα *catorze* lletres de Sant Pau en la seva *Història Eclesiàstica,*[2] per la qual ens han estat tramesos molts dels testimonis alexandrins abans esmentats, Sant Ciril de Jerusalem i Sant Epifani. Del mateix parer es mostren, sense cap vacil·lació, Sant Gregori Naziancè, Sant Amfiloqui, Sant Basili el Gran i Sant Gregori de Nissa per l'església de Capadòcia; els Pares del Concili d'Antioquia, Sant Joan Crisòstom, Teodor de Mopsuesta i Teodoret per l'antioquena; la versió síria Peschito, Sant Jaume de Nisibe i Sant Efrem per la siríaca oriental. No és pas que les diferències d'estil no fessin impressió. Clement Alexandrí suposava que Sant Pau havia escrit la Lletra en hebreu i Sant Lluc l'havia traduïda al grec, hipòtesi inadmissible, com veurem després.

A l'església occidental, aquesta unanimitat no es produí fins a primeries del segle cinquè, per obra del Concili d'Hipona (393), el de Cartago (397), la lletra d'Innocenci I a Exuperi de Tolosa (405) i l'altre Concili de Cartago, de 419. Abans d'aquesta data, els parers estaven dividits. Testimonis favorables, almenys de la canonicitat, són Sant Clement Romà, Victorí, Sant Hilari de Poitiers, Sant Ambrosi, Lucifer de Càller, Pacià de Barcelona, Faustí, Rufí, el catàleg de Sant Damas i, encara que contradient-se en alguns llocs, Sant Filastri. Contra aquests testimonis, tenim els següents, no menys valuosos: el cànon Muratorià i Caius, prevere, no esmenten més que tretze epístoles paulines; Sant Ireneu en nega l'autenticitat; és dubtós el parer de Sant Ireneu; Sant Ciprià no la cita mai i, afirmant que Sant Pau escriví a *set* esglésies, sembla excloure del nombre de les seves la nostra Lletra; Tertul·lià l'atribueix a Bernabeu i no sembla tenir-la per canònica; l'heretge Marció la rebutja; l'Ambrosiàster i Pelagi no la comenten; Febas, Optat Milevità, Zenó, Vicenç de Lerins i Pau Orosi no l'usen; el còdex Claromontà i el Mommseià l'exclouen de llur cànon.

[1] A remarcar que Orígenes afirma que els antics (οἱ ἀρχαῖοι ἄνδρες), — per a ell, les primeres generacions cristianes — la transmeteren com a obra de St. Pau (Eusebi, *Hist. Eccl.* VI, 25).

[2] III, 25.

Després dels Concilis mencionats d'Hipona i de Cartago, als quals es pot afegir el de Roma de 494, la qüestió de la canonicitat fou definitivament resolta en sentit afirmatiu, i si en la de l'autenticitat paulina restà el record dels dubtes, fou només entre els erudits, com Sant Isidor de Sevilla i Sant Agustí que, després d'haver estat l'ànima de tres Concilis en què es decidí la qüestió a favor de Pau, tornà talment a dubtar, que en els seus darrers anys s'abstingué d'atribuir la Lletra a l'Apòstol. Igual distinció que ell entre canonicitat i autenticitat feia Sant Jeroni. Però la tesi paulinista anà guanyant terreny fins a obtenir una possessió universal i pacífica, que no es trencà fins al segle XVI, amb motiu de les controvèrsies protestants.

Si examinem ara la mateixa Lletra per trobar-hi indicis interns del seu autor, tampoc no avançarem gran cosa. El començament: Déu que va parlar *als pares* per mitjà dels profetes, ara *ens* ha parlat per mitjà del Fill, sembla suposar un autor hebreu, suposició plenament confirmada pel coneixement perfecte que té dels llibres de l'Antic Testament, de la història d'Israel i sobretot del ritual mosaic. Els indicis pròpiament personals són més febles. Si fos genuïna la lliçó τοῖς δέσμοις μου (les meves cadenes) de X, 34, s'hi podria veure una al·lusió als captiveris de Pau, però certament la lliçó autèntica és τοῖς δεσμίοις (als encadenats) adoptada per la Vulgata. Quan a XIII, 19 demana oracions *per a ésser restituït* als destinataris de la Lletra, fa pensar en un personatge conegut dels hebreus i retingut de tornar-los a visitar, coses totes que convenen plenament a l'Apòstol, encara que no l'imposen. L'amable esment de Timoteu com a company de viatge és un altre indici del mateix valor.

Però l'argument intern més fort a favor de Pau és la doctrina. Per de prompte, el tema general de la Lletra és sensiblement el mateix de les Lletres als Romans i als Gàlates: la gran sobreeminència de la Nova Aliança respecte a l'Antiga i la justificació per la fe en Crist i no per les obres de la Llei mosaica. Però hi ha encara coincidències molt més significants: la interpretació de l'Antic Testament considerant-lo constantment com a tipus del Nou, la posició central de Jesucrist, en el qual convergeix tota cosa, la humiliació voluntària del Fill de Déu en fer-se home (*Hbr.* II, 9 — *Phil.* II, 7-8), la seva elevació com a home per damunt dels àngels (*Hbr.* II, 75 — *Eph.* I, 20-21), el seu triomf sobre la mort i sobre el dimoni (*Hbr.* II, 14 — *Col.* II, 15; *I Cor.* XV, 54 s.), la identitat de l'ensenyança de l'autor amb la dels Apòstols (*Hbr.* II, 3 — *Eph.* II, 20); i d'altres paral·lels on trobem fins i tot unes mateixes comparances, com la de la paraula de Déu amb un glavi penetrant (*Hbr.* IV, 12 — *Eph.* VI, 17), l'alimentació espiritual dels principiants i els profectes

amb la llet i el nodriment sòlid (*Hbr.* V, 13 s. — *I Cor.* III, 1 s.; XIV, 20), l'oposició entre l'ombra i la realitat (*Hbr.* VIII, 5; X, 1 — *I Cor.* II, 17) etc. És, doncs, amb tota raó que Orígenes deia que els pensaments de la Lletra són de Sant Pau: τὰ μὲν νοήματα τοῦ ἀποστόλου ἐστίν.[1]

Aquestes coincidències de doctrina i d'imatgeria, ja prou persuasives per elles soles, reforcen talment la veu de la tradició, que ens encerteixen — parlant exclusivament des del punt de vista de la crítica — que l'autor de la Lletra als Hebreus és l'Apòstol Sant Pau. L'únic problema, doncs, consisteix a conciliar aquesta certitud amb la innegable diferència d'estil.

Per tal d'explicar aquesta antinòmia, Sant Clement d'Alexandria emeté la hipòtesi que Sant Pau havia escrit la Lletra en hebreu, o millor dit en arameu, i que un traductor, que podria ésser Sant Lluc, l'havia posada en grec. Malgrat que aquesta opinió fou acceptada per Eusebi, per Sant Jeroni i per molts teòlegs medievals, és absolutament insostenible. No sols l'autor empra exclusivament la versió dels Setanta, àdhuc quan s'aparta del text original, de vegades refermant el sentit damunt la paraula grega, sinó que l'ús abundant de paronomàsies, assonàncies i al·literacions traeixen evidentment una primera redacció grega. Així, juga amb ἔμαθεν i ἔπαθεν (V, 8), amb ὑποστείληται i ὑποστολῆς (X, 38-39), amb μένουσαν i μέλλουσαν (XIII, 14) etc. A més, els hebraismes hi són molt menys nombrosos del que hauria estat inevitable en una versió de l'hebreu. Al contrari, en hebreu hauria estat impossible l'argument fundat en el doble sentit de la paraula grega διαθήκη, que significa ensems aliança i testament. Per això s'ha imposat l'opinió de Bel·larmí i Estius que Sant Pau forní l'argument, l'explanació i totes les idees de la Lletra i un redactor li donà la forma literària. El problema és, doncs, ara la determinació d'aquest redactor. Cal que sigui un bon estilista grec, hebreu de naixença, coneixedor de la cultura alexandrina, la influència de la qual, sense exagerar-la, és visible en la Lletra, i conegut dels judeo-cristians de Palestina. És clar que la circumstància de no ésser l'autor principal de la Lletra el podria dispensar d'alguna d'aquestes condicions, majorment de la darrera, però innegablement la seva presència no deixaria d'afavorir un candidat. S'ha pensat en Sant Lluc, a causa d'una indubtable afinitat d'estil i de lèxic entre la Lletra i el llibre dels *Actes* i perquè reuneix totes les condicions apuntades, fora la de posseir la cultura alexandrina; en Sant Clement Romà, bon coneixedor de la Lletra, però d'estil molt diferent; en Apol·ló, proposat per Luter i votat per molts crítics moderns; en Aquila i Priscil·la, candidats de Harnack; en Sant Bernabeu,

[1] Eusebi, *Hist. Eccl.* VI, 25, 13.

candidat de Tertul·lià i que reuneix, o pot reunir fàcilment, totes les condicions exigides; en Silas; en Sant Marc. La mateixa abundància d'hipòtesis demostra l'obscuritat del problema. Els candidats més probables són Sant Clement Romà, per qui opinen Cornely i Fillion; Sant Lluc, sostingut per Clement d'Alexandria, i Bernabeu, per Tertul·lià i el P. Prat. No és probable que mai es pugui dir certament res més enllà de la frase d'Orígenes sobre aquest problema: La veritat sobre el qui escriví la Lletra, sols la sap Déu.[1]

Els destinataris

No hi ha cap raó per a desmentir el títol de la Lletra que, per bé que no formava part del text primitiu, data del segon segle, almenys, puix que consta en tots els manuscrits i en totes les versions antigues. El mateix advera la tradició més constant.

A aquest argument extern, s'ajunten els interns, de tot en tot decisius. La matèria i el fi de l'Epístola s'adiuen perfectament amb cristians procedents del judaisme, com veurem més endavant. Tota l'argumentació de l'autor es basa en textos bíblics, ço que suposa en els lectors un coneixement pregon dels llibres sants d'Israel i fins i tot una educació religiosa fundada en la Bíblia, ço que no era gens presumible en cristians provinents de la gentilitat. No sols la Bíblia, sinó àdhuc la història i els costums del poble elegit calia posseir per a llegir amb fruit la nostra Lletra. I no manca l'afirmació explícita de l'autor: els antepassats dels destinataris foren israelites (I, 1-2); ells mateixos són de la descendència d'Abraam (II, 16); els herois de la fe de l'Antic Testament són per a ells «un núvol de testimonis» (XIII, 1).

Aquests hebreus no poden ésser altres que els que la mateixa tradició assenyala: els de Palestina, sobretot els que residien a Jerusalem i als seus encontorns. És evident que en la Lletra no hi ha cap expressió pròpia per a adreçar a gentils convertits: va tota ella a judeo-cristians. Però la de Jerusalem era l'única església composta exclusivament de fidels d'aquesta procedència.[2] La teocràcia jueva i el sumptuós culte mosaic estaven en plena vigor a Jerusalem, abans de la seva destrucció, i la Lletra suposa evidentment els seus lectors en contacte íntim i continu amb aquelles institucions civils i religioses. I consta, efectivament, que els judeo-cristians de Jerusalem assistien a les cerimònies del Temple. La Lletra fa referència a unes persecucions[3] que, ultra no tenir res a veure amb les

[1] Eusebi, *Hist. Eccl.*, l. c.
[2] Eusebi, *Hist. Eccl.*, IV, 5.
[3] X, 32-34; XII, 4 ss.; XIII, 3.

que, altrament cruels, esclataren després a Roma i pertot, convenen perfectament amb les que en aquell temps sofrien els fidels jerosolimitans de part de llurs compatriotes romasos en la incredulitat. Parla, a més, d'uns capdavanters llurs morts temps ha per la fe,[1] ço que només s'esdevenia a Jerusalem, decorada amb la sang dels protomàrtirs del Cristianisme, Esteve i els dos Jaumes, i d'una història brillant i ja relativament llarga de llur església,[2] que per via d'exclusió ens duen al mateix resultat.

Si calia cap altre argument, ens el forneix la mateixa inconsistència i incoherència mútua de les altres opinions, que han volgut assenyalar com a destinataris de la Lletra els cristians alexandrins, corintis, efesins, gàlates i fins hispànics, o les comunitats judeo-cristianes dispersades fora de la Judea, oblidant que la Lletra suposa ben clarament una església distinta que té els seus caps jeràrquics i els seus llocs de reunió.[3] Com a mostra de la feblesa dels arguments d'aquestes opinions antitradicionals, basta recordar el d'aquells qui creuen que la Lletra anava dirigida als cristians de Roma, fundats només en la frase del final (XIII, 24): «Us saluden els d'Itàlia» (οἱ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας), suposant que l'autor, escrivint des de fora d'Itàlia, tramet salutacions dels conterranis dels lectors. La frase pot significar «els qui són a Itàlia» o «els originaris d'Itàlia». Avui, però, és cosa demostrada que en aquell temps aquesta expressió tenia el primer sentit. No tenen més consistència que aquest els altres arguments.

Circumstàncies de temps i de lloc

Sense cap dubte, la Lletra fou escrita abans de l'any 70, data de la destrucció de Jerusalem. L'estat d'esperit en què suposa els seus lectors ho exigeix. Abominats i perseguits com a trànsfugues pels seus compatriotes,[4] i dessaborits de la simplicitat rudimentària del culte cristià, en esguard de la magnificència esclatant de les solemnitats jueves, a les quals assistien, els cristians palestinencs eren fortament temptats de recaiguda en llur antiga religió. És contra aquesta temptació que la Lletra vol armar-los. Després de la catàstrofe de l'any 70, en què fou assolat el Temple i extingit el culte, aquesta exhortació (com la Lletra mateixa es qualifica: λόγος τῆς παρακλήσεως: XIII, 22) hauria mancat d'objecte. En compte d'ésser una crida a la constància davant la persecució, hauria hagut d'ésser una proclamació triomfal del compliment de la profecia de Jesús[5] i de la

[1] XIII, 7.
[2] XIII, 7; V, 12 ss.; X, 32.
[3] X, 25; XIII, 7, 17, 24.
[4] XII, 1 s.
[5] *Mt.* XXIV, 1 ss.

demostració històrica del gran principi assentat per l'autor, que l'abrogació, ço és, del sacerdoci, acomplida pel sacrifici de Crist, comportava la de tota la Llei mosaica.[1] Quan a VIII, 13 i a X, 25 anuncia la pròxima fi de l'antiga aliança, aquell gran fet no hauria pogut ésser omès, tan gran era la confirmació que portava a la seva doctrina.

Quan fou escrita la Lletra, doncs, el temple estava en peu i el culte en tota la seva esplendor[2] temptadora, ço que durà fins al setge que acabà amb la destrucció de la llar nacional jueva. En voler determinar més la data, els crítics ja no van tan segurs. El més probable és que fou escrita entre el 63 i el 67, any en què començà el setge de Jerusalem per Titus, i més concretament, a les darreries del primer captiveri de Pau, entre l'acabament del 63 i el començament del 64, car en aquell temps, Timoteu era en companyia de l'Apòstol, com quan la Lletra fou escrita, segons es desprèn del seu acabament.[3]

El lloc de la seva composició resta aclarit pel que hem assentat respecte al temps. El sentit veritable de les paraules retretes de XIII, 24 demostra que fou escrita a Itàlia. Dintre d'Itàlia, denominació de molt menor abast territorial aleshores que ara, Roma s'imposa naturalment. Sabem que l'Apòstol hi fou captiu dues vegades, i que, àdhuc abans d'anar-hi, escriví una lletra als fidels d'aquella església predestinada a la capitalitat. El desig ferventment expressat per l'Apòstol d'*ésser restituït* al més prompte possible[4] als hebreus fidels no té explicació plena si no suposem que estava retingut per la força, és a dir empresonat. I descartat per raons ben òbvies el captiveri de Cesarea, no resta altra ciutat que Roma. A confirmar aquests indicis, ve la indicació *escrita a Roma* que porten l'important manuscrit d'Alexandria, la versió siríaca *Peschito* i nombrosos Pares grecs. L'antiga tradició que té la Lletra per escrita a Roma està, doncs, ben estintolada documentalment.

Sobre la canonicitat de la Lletra, qüestió diferent de totes les anteriors, hi ha perfecta unanimitat en totes les esglésies orientals des del segle segon i en les occidentals des del quart, essent molt notador que a Roma fou tractada com a canònica des de bell principi, com ho mostren les cites que en fa el papa Sant Clement en la seva Epístola als Corintis. El Concili Tridentí i després el Vaticà no feren més que declarar oficialment una veritat que l'acceptació perpètua de l'Església havia ja tingut pràcticament per inclosa en el dipòsit de la revelació.

[1] VII, 12.
[2] Vegeu VII, 5; VIII, 3-4; IX, 6-9, 25; X, 1-2; XIII, 10.
[3] XIII, 23.
[4] XIII, 19.

Contingut i divisió

L'objecte de la Lletra és, com s'ha dit, demostrar la gran superioritat de la religió de Jesucrist sobre l'antiga religió d'Israel i, per aquesta via, refermar en la fe i deturar de sucumbir els fidels palestinencs, fortament temptats de tornar a la Sinagoga. A aquest fi, compara els diferents elements de les dues religions: el mitjancer entre Déu i els homes (els àngels i Moisès — Jesucrist); els dos sacerdocis, considerats en llurs persones (sacerdots segons Aaró — sacerdots, començant pel cap, Jesucrist, segons l'ordre de Melquisedec); el lloc del sacrifici (tabernacle fet de mà d'home — el cel, on ofereix el seu Jesucrist) i els mateixos sacrificis (víctimes multiplicades per insuficients — l'única víctima, Jesucrist, suficient d'una sola vegada).

Les exhortacions morals, que clapegen l'obra pertot, són predominants en els quatre capítols darrers.

La divisió adoptada és la següent:

La Primera part (I, 1-X, 18) tracta *de l'excel·lència del Nou Testament* i conté, a més d'una breu *Proposició*, els següents capítols i apartats:

Capítol I. *Crist, mitjancer preexcel·lent* (I, 5-IV, 13).
1. Excel·leix damunt els àngels.
2. Excel·leix damunt Moisès.

Capítol II. *Crist, sacerdot preexcel·lent* (IV, 14-X, 18).
1. Crist és el veritable Pontífex.
2. Digressió sobre la gravetat i el càstig de l'apostasia.
3. Crist és sacerdot segons l'ordre de Melquisedec.
4. Crist és la víctima perfecta.

La Segona part (X, 19-XIII, 17) és predominantment moral i tracta en general *dels costums dels fidels*. Té dos capítols. El primer (X, 19-XII, 13) conté *advertiments pertocants a la fe*, i es divideix en els següents apartats:

1. De la perseverança dels fidels.
2. De la natura dels fidels.
3. De la paciència dels fidels.

El segon capítol conté *advertiments pertocants a altres virtuts* (XII, 14-XIII, 17) i es departeix així:

1. De la pau i santedat.
2. De la caritat i castedat i contra l'avarícia.
3. De la separació del judaisme.
4. Dels sacrificis espirituals.

La Lletra acaba amb un breu Epíleg (XIII, 18-25) que conté demandes d'oracions, desigs de prosperitat espiritual i salutacions.

ΠΡΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥΣ

PARS PRIOR

DE EXCELLENTIA NOVI TESTAMENTI

(I, 1 - X, 18)

Propositio

(C. I.) [1] Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ θεὸς λαλήσας τοῖς
πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις [2] ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλη-
σεν ἡμῖν ἐν υἱῷ, ὃν ἔθηκεν κληρονόμον πάντων, δι' οὗ καὶ ἐποίησεν
τοὺς αἰῶνας· [3] ὃς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστά-
σεως αὐτοῦ, φέρων τε τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καθα-

I. 2 εσχατων *47 al. d e sy* || ⟩ τ. αι. εποιησεν *KLP al.* || 3 αυτου 2°] + δι εαυτου *(D*)EKLM al. sy*

1-2. — *En moltes tongades.* El sentit propi del grec πολυμερῶς és *per fragments, de mica en mica.* Noteu els contrastos entre els dos Testaments: *antigament – darrerament, en aquests dies; als pares — a nosaltres; per mitjà dels Profetes — per mitjà del Fill.*

1. — *Havent Déu... parlat.* Vg. tradueix per present: *parlant.*

Per mitjà dels profetes. Aquest substantiu té aquí un sentit general; comprèn, no solament els profetes i els autors inspirats, ans encara els patriarques de l'Antiga Llei.

2. — *Darrerament.* Les edicions elzevirianes porten: «En els darrers», qualificant *dies.* Però els crítics moderns estan tots d'acord a acceptar com a bona la lliçó que Vg. tradueix.

Per mitjà també del qual féu els segles. Vg. omet el mot *també.* — Expressió clara de la divinitat de Jesucrist, puix que no es tracta de causa instrumental, sinó principal. Que el grec δι' οὗ té aquest sentit, en tractar-se de la creació, apareix més avall, II, 10, on és dit del Pare: δι' οὗ τὰ πάντα: *per causa del qual són totes les coses.*

L'expressió *els segles* significa totes les edats humanes amb totes les coses que

LLETRA ALS HEBREUS

PRIMERA PART

DE L'EXCELLÈNCIA DEL NOU TESTAMENT

(I, 1 - X, 18)

Proposició

(C. I.) [1] En moltes tongades i de moltes maneres havent Déu antiga-
ment parlat als pares per mitjà dels profetes, [2] darrerament, en aquests
dies, ha parlat a nosaltres per mitjà del Fill, el qual ha constituït hereu de
totes les coses, per mitjà també del qual féu els segles. [3] Qui, essent
esclat de la glòria i imatge de la substància d'ell, i que duu totes les coses

1, Nm. XII, 6 s. 2, Rom. VIII, 17. 3, Ps. CIX, 1; Sap. VII, 26; Inf. VIII, 1.

contenen i tots els desplegaments històrics, és a dir la creació material i la humana.

3. — *Qui, essent...* Remarquem l'ús del participi ὢν que expressa ací una existència absoluta, eterna.

Esclat de la glòria i imatge de la substància d'ell. Figures molt adients per a expressar la generació eterna del Fill. La primera, segons el grec, seria literalment *raig de la glòria*. El raig procedeix del cos lluminós sense cap minva d'ell i n'expressa exactament la semblança. La segona és literal del grec. Essent una imatge perfectíssima del Pare, el Fill l'iguala en totes les perfeccions : és, doncs, consubstancial a Ell, Déu procedent de Déu.

I imatge. L'antiga versió llatina i la siríaca tradueixen *imatge,* en lloc de *figura,* com fa Vg. Literalment, però amb menys de fidelitat al concepte, hauríem de traduir *caràcter*.

De la substància. Literalment, *hipòstasi*. Aquest mot, però, és reservat per a designar les adorables persones de la Santíssima Trinitat.

I que duu totes les coses. Imatge molt apropiada per a expressar la conservació de les coses creades, afirmada ací com a obra del Fill després de la creació. *La paraula del seu poder* és la paraula contínuament creadora que manifesta el poder diví del Fill.

ρισμὸν τῶν ἁμαρτιῶν ποιησάμενος ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τῆς μεγαλωσύνης
ἐν ὑψηλοῖς, 4 τοσούτῳ κρείττων γενόμενος τῶν ἀγγέλων ὅσῳ διαφορώτε-
ρον παρ' αὐτοὺς κεκληρονόμηκεν ὄνομα.

I. CHRISTVS EST MEDIATOR EXCELLENS

(I, 5 - IV, 13)

1. Angelos praecellit

5 Τίνι γὰρ εἶπέν ποτε τῶν ἀγγέλων·

« υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε ; »

καὶ πάλιν·

« ἐγὼ ἔσομαι αὐτῷ εἰς πατέρα, καὶ αὐτὸς ἔσται μοι εἰς υἱόν ; »

6 ὅταν δὲ πάλιν εἰσαγάγῃ τὸν πρωτότοκον εἰς τὴν οἰκουμένην, λέγει·

« καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι θεοῦ. »

7 καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἀγγέλους λέγει·

« ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα,
καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα· »

8 πρὸς δὲ τὸν υἱόν·

« ὁ θρόνος σου ὁ θεὸς εἰς τόν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. »

3 αμαρτ.] + ημων *KL al.* sy^h || 7 αγγ. 1°] + αυτου *D*E* 71* || πνευμα *DE al.* || 8 *om.* του αιωνος *B 17*

Feta la purificació dels pecats. Vg. empra aquí el participi present en lloc del temps pretèrit.

4. — Havent estat els àngels mitjancers entre Déu i el poble d'Israel, representat per Moisès al Sinaí — idea familiar als hebreus — l'Autor comença per demostrar la superioritat de Jesucrist respecte d'ells.

Esdevingut. Noteu el contrast eloqüent entre aquest participi passat (γενόμενος) i el participi present *essent* (ὢν) del verset 3. Allí denota l'existència eterna ; aquí, un canvi acomplert en el temps. En fer-se home, Jesucrist esdevingué de moment una mica inferior als àngels en la natura assumpta, però tant per la unió hipostàtica, com per la seva resurrecció i ascensió, que el posà sobre tota la creació, esdevingué tant més gran que ells com major és el Fill en esguard dels servents.

5. — *Fill meu...* Text manllevat al Salm II, 7, i citat segons els LXX.

En alguns llocs de l'A. T., els àngels són anomenats fills de Déu (Job I, 6 ; XXXVIII, 7 ; Ps. XXVIII, 1 ; LXXXVIII, 7), però és sols com a títol d'honor i en un sentit molt ample.

I encara. Hom sobreentén : *digué.* El text que segueix és extractat de II Sm. VII, 14.

amb la paraula del seu poder, feta la purificació dels pecats, s'assegué a la dreta de la majestat en les altures, [4] esdevingut tant més gran que els àngels, com més distingit nom heretà que no ells.

I. CRIST, MITJANCER PREEXCELLENT
(I, 5 - IV, 13)

1. Excelleix damunt els àngels

[5] Perquè, ¿a quin dels àngels ha dit mai :

« Fill meu ets tu, jo avui t'he engendrat » ?

I encara :

« Jo li seré pare i ell em serà fill.»

[6] I de bell nou, quan introdueix el seu primogènit en el món, diu :

« I adorin-lo tots els àngels de Déu.»

[7] I quant als àngels, diu certament :

« El qui fa dels seus àngels vents
i dels seus servents flama de foc » ;

[8] però quant al Fill, diu :

« El teu soli, oh Déu, pels segles dels segles.»

5, II Sm. vii, 14; Ps. ii, 7; Inf. v, 5. 6, Ps. xcvi, 7. 7, Ps. ciii, 4. 8 s., Ps. xliv, 7 s.

Jo li seré pare... Aquesta prometença fou feta per Déu, per mitjà del profeta Natan, a David, referint-se al seu fill Salomó, en anunciar-li que seria aquest el qui bastiria el Temple a Jahvè. En virtut del caràcter messiànic d'aquest text, Salomó fou figura de Crist, a qui s'apliquen amb tota propietat aquestes paraules.

6. — *El seu primogènit.* Els intèrprets remarquen la diferència entre primogènit i unigènit. Jesucrist, quant a Déu, és el Fill unigènit, o únic, del Pare; quant a home, és el primer nat o el primogènit entre els seus germans, els homes.

I adorin-lo.... «Adorin-lo tots els seus àngels» llegim en Ps. XCVI, 7 b. El text hebreu porta *Elohim* com a corresponent al mot ἄγγελοι dels LXX, que traduïm per *àngels.*

El Salmista invita tots els àngels a adorar Jahvè ; el Crist essent Fill de Déu, té també dret a aquesta adoració.

7. — *El qui fa dels seus àngels.* Cita, no literal, de Ps. CIII, 4.

El text hebreu significa literalment : El qui fa dels vents missatgers seus, del foc ardent servidors seus. El sentit dels Setanta, adoptat per l'Autor de la Lletra, és també legítim i s'adapta perfectament a l'intent de l'Autor de demostrar la inferioritat dels àngels en esguard de Crist.

8. — *El teu soli...* Manlleu a Ps.

καί·

« ἡ ῥάβδος τῆς εὐθύτητος ῥάβδος τῆς βασιλείας σου.
9 ἠγάπησας δικαιοσύνην καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν·
διὰ τοῦτο ἔχρισέν σε, ὁ θεός, ὁ θεός σου
ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου. »

10 καί·

« σὺ κατ' ἀρχάς, κύριε, τὴν γῆν ἐθεμελίωσας,
καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σού εἰσιν οἱ οὐρανοί·
11 αὐτοὶ ἀπολοῦνται, σὺ δὲ διαμένεις·
καὶ πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται,
12 καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἑλίξεις αὐτούς,
ὡς ἱμάτιον καὶ ἀλλαγήσονται·
σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσιν. »

13 πρὸς τίνα δὲ τῶν ἀγγέλων εἴρηκέν ποτε·

« κάθου ἐκ δεξιῶν μου
ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου
ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου; »

14 οὐχὶ πάντες εἰσὶν λειτουργικὰ πνεύματα εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα
διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν;

(C. II.) 1 Διὰ τοῦτο δεῖ περισσοτέρως προσέχειν ἡμᾶς τοῖς ἀκου-
σθεῖσιν, μή ποτε παραρυῶμεν. 2 εἰ γὰρ ὁ δι' ἀγγέλων λαληθεὶς λόγος
ἐγένετο βέβαιος, καὶ πᾶσα παράβασις καὶ παρακοὴ ἔλαβεν ἔνδικον
μισθαποδοσίαν, 3 πῶς ἡμεῖς ἐκφευξόμεθα τηλικαύτης ἀμελήσαντες
σωτηρίας; ἥτις ἀρχὴν λαβοῦσα λαλεῖσθαι διὰ τοῦ κυρίου, ὑπὸ τῶν

8 βασ. σου] βασ. αυτου ℵB || 9 ανομιαν] αδικιαν ℵA 17 al || 12 αλλαξεις ℵ*D* 43 t f vg || om. ως ιματ. KLMP al. f vg sy || 14 διακονιας B || II. 2 αγγελου L

XLIV, 7 i 8 on es parla de la reialesa del Messias.

9. — *Els teus coparticips.* Són tots aquells qui participen, junt amb el Crist, de la missió d'executors dels plans de Déu. En aquest lloc són al·ludits directament els àngels.

10. — *Tu al principi.* Transcripció lleugerament modificada de Ps. CI, 26-28, segons els LXX.

11. — Els cels, representants ací del món extern, eren considerats com la cosa més fermament assentada de la creació. Tanmateix, el Crist dura sempre, adhuc després que ells hauran desaparegut: s'entén, tal com són ara, puix no sofriran pas una anihilació, sinó una transformació pregona (II Pe. III, 13; Apc. XX, 11). En lloc del present *dures*, Vg. tradueix en futur *duraràs*, d'acord amb el text hebreu del salm citat.

12. — *Com un mantell.* El περιβόλαιον era el mantell que cobria els altres vestits.

Els embolicaràs. És molt aproximadament el sentit del grec ἑλίξεις. Altres manuscrits grecs, més d'acord amb el text hebreu, donen ἀλλάξεις, canviaràs, que és la lliçó seguida per Vg.

13. — *Seu a la meva dreta.* Hom llegeix aquesta expressió en Ps. CIX, 1.

i:

«el ceptre de la dretura, ceptre del teu regne.
[9] Has amat la justícia i has odiat la iniquitat,
per això t'ha ungit Déu, el teu Déu,
amb oli d'exultança per sobre els teus copartícips.»

[10] I:

«Tu al principi, Senyor, fonamentares la terra
i obres de les teves mans són els cels;
[11] ells deperiran, però tu dures,
i tots com vestits envelliran,
[12] i com un mantell els embolicaràs,
i com un mantell es mudaran:
però tu ets el mateix i els teus anys no defalliran.»

[13] ¿I a quin dels àngels ha dit mai:

«Seu a la meva dreta,
fins que posaré els teus enemics
per escambell dels teus peus»?

[14] ¿No són tots, per cas, esperits servents, enviats per a exercir minis-
teri a favor dels qui han d'heure l'herència de la salut?

(C. II.) [1] Per això cal que nosaltres posem major esment en les coses
oïdes, no sigui que llisquem davant d'elles. [2] Perquè si el parlament pro-
nunciat per àngels esdevingué ferm, i tota transgressió i desobediència
rebé la paga condigna, [3] ¿com ens escaparem nosaltres, si una tal sal-
vació negligíem, que havent pres per començ l'ésser proclamada pel

10 s., Ps. CI, 26-28. **13**, Ps. CIX, 1; Mt. XXII, 44; I Cor. XV, 25. **2**, Act. VII, 53; Gal. III, 19. **3**, Inf. XII, 25.

14. — *Esperits servents.* Compendi dels contrastos presentats en els vv. anteriors. Els àngels són servidors, mentre que el Crist seu a la dreta de la Majestat divina amb el ceptre de dretura a la mà. *Els qui han d'heure l'herència de la salut* són els predestinats, majorment els cristians.

1. — *Cal que nosaltres.* Remarquem que l'Autor es compta com un dels hebreus.

No sigui que llisquem davant d'elles. El verb grec παραρρέω significava el lliscar d'un vaixell mancat d'amarres, que no pot aturar-se en cap port. Al·lusió evident a la temptació d'inconstància en la fe que sofrien els cristians de Jerusalem. Es veu més clar en els versets següents on es fa un *a fortiori* dels càstigs infligits als transgressors de la Llei Antiga, promulgada per mitjà dels àngels, als de la Llei Nova, promulgada per mateix Fill de Déu.

2. — *El parlament pronunciat per àngels.* L'Antiga Llei fou comunicada al poble escollit per mitjanceria d'àngels. Vegeu Dt. XXXIII, 2; Ps. LXVII, 17; Act. VII, 53; Gal. III, 19.

Rebé la paga condigna. L'Èxode i els Nombres són plens d'aquests càstigs enviats per Déu als transgressors de la Llei mosaica. Vegeu també Lv. X, 1-2; Dt. IV, 3; Ps. CV, 1 ss.

ἀκουσάντων εἰς ἡμᾶς ἐβεβαιώθη, [4] συνεπιμαρτυροῦντος τοῦ θεοῦ
σημείοις τε καὶ τέρασιν καὶ ποικίλαις δυνάμεσιν καὶ πνεύματος ἁγίου
μερισμοῖς κατὰ τὴν αὐτοῦ θέλησιν.
[5] Οὐ γὰρ ἀγγέλοις ὑπέταξεν τὴν οἰκουμένην τὴν μέλλουσαν, περὶ ἧς
λαλοῦμεν. [6] διεμαρτύρατο δέ πού τις λέγων·

«τί ἐστιν ἄνθρωπος ὅτι μιμνήσκῃ αὐτοῦ;
ἢ υἱὸς ἀνθρώπου ὅτι ἐπισκέπτῃ αὐτόν;
[7] ἠλάττωσας αὐτὸν βραχύ τι παρ' ἀγγέλους,
δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσας αὐτόν,
[8] πάντα ὑπέταξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ.»

ἐν γὰρ τῷ ὑποτάξαι αὐτῷ τὰ πάντα οὐδὲν ἀφῆκεν αὐτῷ ἀνυπότακτον.
νῦν δὲ οὔπω ὁρῶμεν αὐτῷ τὰ πάντα ὑποτεταγμένα· [9] τὸν δὲ βραχύ τι
παρ' ἀγγέλους ἠλαττωμένον βλέπομεν Ἰησοῦν διὰ τὸ πάθημα τοῦ θανά-
του δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφανωμένον, ὅπως χάριτι θεοῦ ὑπὲρ παντὸς
γεύσηται θανάτου. [10] Ἔπρεπεν γὰρ αὐτῷ, δι' ὃν τὰ πάντα καὶ δι' οὗ
τὰ πάντα, πολλοὺς υἱοὺς εἰς δόξαν ἀγαγόντα τὸν ἀρχηγὸν τῆς σωτηρίας
αὐτῶν διὰ παθημάτων τελειῶσαι. [11] ὅ τε γὰρ ἁγιάζων καὶ οἱ ἁγιαζόμε-
νοι ἐξ ἑνὸς πάντες· δι' ἣν αἰτίαν οὐκ ἐπαισχύνεται ἀδελφοὺς αὐτοὺς
καλεῖν, [12] λέγων·

4 αυτου] του θεου *D^gr E^gr* || 5 υπεταξ.] + ο θεος *C f vg* || 6 τι) τις *C*P d e* || 7 *fin.*] + και κατεστησας αυτον επι τα εργα των χειρων σου *ℵACD*E*MP al. f vg sy* || 8 *om.* αυτω *1º B d e* || 9 χαριτι] χωρις *M 67 Orig Theod.—Mops. Theodoret Ambr Fulg al.*

3. — *Ens fou confirmada pels qui la sentiren.* Aquesta expressió sembla indicar que la Lletra no fou escrita per Sant Pau, que sempre afirmava haver rebut directament del Senyor el seu evangeli. Tot amb tot, podria explicar-se com una assimilació que fa l'Autor d'ell mateix amb els seus lectors, figura acostumada en els estils epistolar i oratori.

4. — *Segons la seva voluntat.* Hom dedueix del text grec que el mot *seva* afecta el substantiu *Déu* del començ del verset. Vegeu el passatge de l'epístola I Cor. XII, 11, on l'Esperit Sant és qui distribueix com vol.

5. — *El món venidor.* L'era messiànica, començada amb l'adveniment del Crist, i anomenada també pels jueus «el segle futur».

6. — *En algun lloc.* L'Autor empra aquesta manera de citar indeterminada, per tal com escriu als jueus, als quals el coneixement de l'A. T., especialment dels Salms, era familiar.

Què és l'home. Cita el Salm VIII, 5-7 que, sense ésser pròpiament messiànic, convé al Messias, com ho demostra Fillion en el seu comentari.

Te'n recordis, això és, en tinguis una cura especial, segons el grec.

7. — *En esguard dels àngels.* Segons l'hebreu: en esguard de Déu. Recordem, amb tot, que el mot *Elohim* és també aplicat als éssers sobrehumans, ço que mou a creure que els LXX, en traduir aquest mot per *àngels,* intentaren suavitzar un concepte que els semblava massa humiliant per a Déu. — Vg. afegeix: «I el col·locares damunt les obres de les teves mans», mots que hom llegeix en alguns manuscrits importants,

Senyor, ens fou confirmada pels qui la sentiren, [4] testimoniant-ne Déu
amb senyals i prodigis i diversitat de miracles i distribucions de l'Esperit
Sant segons la seva voluntat?

[5] Car no fou pas a àngels que sotmeté el món venidor, del qual parlem,
[6] ans algú en algun lloc testimonià dient:

« ¿ Què és l'home perquè te'n recordis
o el fill de l'home perquè el visitis?
[7] L'empetitires de poc en esguard dels àngels,
de glòria i honor el coronares,
[8] tota cosa sota els seus peus sotmeteres.»

Perquè en sotmetre-li tota cosa, no va deixar res no sotmès a ell. Però
ara encara no veiem sotmeses a ell totes les coses; [9] en canvi, Jesús,
l'empetitit de poc en esguard dels àngels, el veiem pel patiment de la
mort coronat de glòria i d'honor, per tal que, per la gràcia de Déu,
gustés la mort per tothom. [10] Car esqueia que aquell per causa del qual
i per al qual són totes les coses, aquell que portà molts fills a la glòria,
per mitjà de patiments acomplís en perfecció el capdavanter de llur salut.
[11] Perquè el santificador i els santificats, tots provenen d'un sol, a causa de
què, no s'avergonyeix d'anomenar-los germans, [12] dient:

4, Mc. XVI, 20; Rom. XV, 19. 6 s., Ps. VIII, 5-7. 8, Mt. XXVIII, 18; I Cor. XV, 27; Eph. I, 22. 9, Phil. II, 8. 10, Rom. XI, 36. 11, Mt. XII, 49; XXVIII, 10. 12, Ps. XXI, 23.

per bé que els crítics els rebutgen com una addició manllevada al dit Salm.

9. — *Gustés la mort. Gustar la mort* per *morir* és una expressió que es troba en altres indrets del N. T. D'una manera equivalent apareix també en alguns autors grecs, p. e., EURÍPIDES, *Hect.* 379 i SÒFOCLES, *Trac.* 1101.

10. — *Aquell per causa del qual.* Paràfrasi solemne del nom diví: Déu Pare, en tant que causa final i eficient de tots els éssers.

Aquell que portà molts fills a la glòria. L'Autor mira l'obra de la salvació de la humanitat com ja acomplerta. El *molts* d'aquest verset no s'oposa al *tothom* de l'anterior: no fa sinó remarcar el gran nombre dels redimits pel Crist.

Per mitjà de patiments acomplís en perfecció el capdavanter de llur salut. El Crist, capdavanter nostre, no atenyé la perfecció de l'home nou glorificat, sinó mitjançant els sofriments de la passió, pensament que és desenrotllat als versets següents.

El capdavanter. Així tradueix la versió Ítala, amb més exactesa que la Vg. El mot originàriament designava el capitost d'una companyia de soldats.

11-17. — Després d'haver mostrat el Crist elevat per damunt dels àngels, vol explicar la raó de la seva encarnació i de les altres humiliacions. Aquesta raó és perquè havia d'ésser sacerdot. Posat que Déu volia salvar els homes per un acte sacerdotal, calia un sacerdot que fos de llur mateixa natura. Per això *el Crist no s'avergonyeix d'anomenar-nos germans.* Però, a més, el pontífex perfecte d'un llinatge pecador ha d'associar-se als sofriments i a la mort (v. 10). Sols així ens pot comprendre i compadir-se de nosaltres (II, 17; IV, 15). L'expiació, però, havent d'ésser pura, la semblança no ha d'arribar fins a participar del pecat.

«ἀπαγγελῶ τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου,
ἐν μέσῳ ἐκκλησίας ὑμνήσω σε·»

13 καὶ πάλιν·

«ἐγὼ ἔσομαι πεποιθὼς ἐπ' αὐτῷ·»

καὶ πάλιν·

«ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδία ἅ μοι ἔδωκεν ὁ θεός.»

14 ἐπεὶ οὖν τὰ παιδία κεκοινώνηκεν αἵματος καὶ σαρκός, καὶ αὐτὸς
παραπλησίως μετέσχεν τῶν αὐτῶν, ἵνα διὰ τοῦ θανάτου καταργήσῃ τὸν
τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τοῦτ' ἔστιν τὸν διάβολον, 15 καὶ ἀπαλ-
λάξῃ τούτους, ὅσοι φόβῳ θανάτου διὰ παντὸς τοῦ ζῆν ἔνοχοι ἦσαν
δουλείας. 16 οὐ γὰρ δήπου ἀγγέλων ἐπιλαμβάνεται, ἀλλὰ σπέρματος
Ἀβραὰμ ἐπιλαμβάνεται. 17 ὅθεν ὤφειλεν κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς
ὁμοιωθῆναι, ἵνα ἐλεήμων γένηται καὶ πιστὸς ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν
θεόν, εἰς τὸ ἱλάσκεσθαι τὰς ἁμαρτίας τοῦ λαοῦ. 18 ἐν ᾧ γὰρ πέπονθεν
αὐτὸς πειρασθείς, δύναται τοῖς πειραζομένοις βοηθῆσαι.

2. Moysen praecellit

(C. III.) 1 Ὅθεν, ἀδελφοὶ ἅγιοι, κλήσεως ἐπουρανίου μέτοχοι, κατα-
νοήσατε τὸν ἀπόστολον καὶ ἀρχιερέα τῆς ὁμολογίας ἡμῶν Ἰησοῦν,
2 πιστὸν ὄντα τῷ ποιήσαντι αὐτόν, ὡς καὶ Μωϋσῆς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ

14) σαρκ. κ. αιμ. *KL al. f Ambr Aug sy*^p || αυτων] + παθηματων *D*E** || 17 ταις αμαρτιαις *A 17* || 18 *om.* πειρασθεις ℵ* || III. 1 ιησ.] + χριστον *EKL al. Hil sy* || 2 *om.* ολω *B sa Ambr*

12. — *Anunciaré.* Citació corresponent a Ps. XXI, 23.

13. — *Jo tindré.* Aquest text es troba en tres indrets de la versió dels LXX: II Sm. XXII, 3; Is. VIII, 17 i XII, 2.

Heus-me aquí. Manlleu fet a Is. VIII, 18ª segons la versió dels LXX.

Isaïas i els seus dos fills eren la resta fidel que havia romàs enmig del poble ingrat a Déu, i per això eren figura del Messias.

I els fills. «I els fills meus», segons versió de la Vg. A *meus* no correspon res en el text grec.

14-15. — El Fill de Déu s'encarnà (participà en carn i sang) per dos fins: per vèncer, per mitjà de la mort, el qui tenia l'imperi de la mort, o sia el dimoni, i per afranquir els homes de la servitud en què eren per la temor de la mort. Així el diable és vençut per mitjà d'allò — diu St. Joan Crisòstom — que era la seva força principal. Jesucrist esdevé, doncs, com canta la Sgda. Litúrgia, la mort de la mort, per bé que aquesta victòria seva no serà acomplida del tot fins a la fi del món.

14. — *En carn i sang.* Aquesta expressió designa la natura humana, en tant que mortal i passible.

15. — *Subjectes a servitud.* La servitud al·ludida ací és la por de la mort. Després de la redempció acomplerta per Jesucrist, els homes són subjectes a la mort, però no a les seves terrors, eliminades en llur part pitjor per Jesucrist.

16. — *No vingué pas.* En l'original, el verb corresponent es troba en present. — No vol dir, com han interpretat alguns, que no assumí la natura dels

« Anunciaré el teu nom als meus germans,
enmig de l'assemblea t'himnejaré ; »
13 i encara :
« Jo tindré confiança en ell ; »
i encara :
« Heus-me aquí a mi i els fills que Déu m'ha donat. »

14 Perquè, doncs, els fills eren participants en carn i sang, ell també hi
participà igualment, per tal que, per mitjà de la mort, destruís el qui
tenia el domini de la mort, ço és el diable, 15 i deslliurés tots els qui per
la por de la mort eren tota la vida subjectes a servitud. 16 Perquè certa-
ment no vingué pas en socors dels àngels, sinó de la semença d'Abraam.
17 Per la qual cosa, calgué que s'assemblés en tot als germans, per esde-
venir Pontífex compassiu i fidel en allò que esguarda a Déu, per tal
d'expiar els pecats del poble. 18 Car, per tal com ell sofrí essent temptat,
pot donar socors als qui són temptats.

2. Excelleix damunt Moisès

(C. III.) 1 Per això, germans sants, participants de la vocació celes-
tial, considereu l'enviat i pontífex de la nostra confessió, Jesús, 2 que és

13, II Sm. xxii, 3; Ps. xvii, 3; Is. viii, 17 s. 14, Os. xiii, 14; I Cor. xv, 26, 54; II Tim. i, 10. 2, Nm. xii, 7.

àngels, sinó que no exercí entre ells, sinó entre els homes, l'ofici de salvador.

16. — *Semença d'Abraam.* Significa una nissaga pura, hereva de les qualitats morals, majorment la fe, i doncs de les prometences d'Abraam, dintre la qual caben jueus i gentils.

17. — *Per esdevenir.* Objecte immediat de la humiliació del Verb. *Per tal d'expiar.* Finalitat darrera.

Pontífex compassiu i fidel. El mot *compassiu* es pot prendre com un adjectiu substantivat o bé com un qualificatiu de *pontífex.* Per primera vegada en tot el N. T., Jesucrist rep directament el títol de pontífex (ἀρχιερεύς).

En allò que esguarda a Déu. La versió Itala tradueix també ací amb més fidelitat que la Vg., que solament insereix: «ad Deum».

18. — *Pot donar socors.* El qui es fa propiciador ha de passar per l'experiència del pecador, per sostenir-lo en la temptació. Aquesta experiència, però, no és la del pecat, sinó la de la força de la temptació, a bastament passada per Jesucrist, que inspira simpatia pel pecador. Recordem les paraules que Virgili posa en els llavis de la reina Dido: «Non ignara mali, miseris succurrere disco». (*Eneida* I, 634).

1. — *Per això.* Amb aquests mots l'Autor enllaça ço que segueix amb la doctrina precedent sobre l'excel·lència de Jesucrist.

Enviat i pontífex. Dos oficis de Jesucrist : és enviat (en grec ἀπόστολος) del Pare que ens comunica per mitjà d'ell la seva llum i el seu voler, i és pontífex (ἀρχιερεύς : arxisacerdot), títol ja aparegut abans i que adés serà llargament explicat.

La nostra confessió és la fe que professem internament i externa.

αὐτοῦ. [3] πλείονος γὰρ οὗτος δόξης παρὰ Μωϋσῆν ἠξίωται καθ' ὅσον
πλείονα τιμὴν ἔχει τοῦ οἴκου ὁ κατασκευάσας αὐτόν. [4] πᾶς γὰρ οἶκος
κατασκευάζεται ὑπό τινος, ὁ δὲ πάντα κατασκευάσας θεός. [5] καὶ
Μωϋσῆς μὲν πιστὸς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ὡς θεράπων εἰς μαρτύριον
τῶν λαληθησομένων, [6] Χριστὸς δὲ ὡς υἱὸς ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ· οὗ
οἶκός ἐσμεν ἡμεῖς, ἐάν[περ]τὴν παρρησίαν καὶ τὸ καύχημα τῆς ἐλπίδος
[μέχρι τέλους βεβαίαν] κατάσχωμεν.

[7] Διό, καθὼς λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον·

«σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε,
[8] μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ
κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ πειρασμοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ,
[9] οὗ ἐπείρασαν οἱ πατέρες ὑμῶν
ἐν δοκιμασίᾳ καὶ εἶδον τὰ ἔργα μου
[10] τεσσεράκοντα ἔτη.
διὸ προσώχθισα τῇ γενεᾷ ταύτῃ
καὶ εἶπον· ἀεὶ πλανῶνται τῇ καρδίᾳ·
αὐτοὶ δὲ οὐκ ἔγνωσαν τὰς ὁδούς μου,
[11] ὡς ὤμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου·
εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου.»

6 *om.* μεχρι τελ. βεβ. *B 1739 aeth Lucif Ambr* || 9 επειρ.] + με *KLMP al. f Ambr vg sy* || εν δοκ.] εδοκιμασαν με *KL al.* (*f Ambr vg syp*) || 10 *om.* διο *43. 55 al.* || ταυτη] εχεινη *CEKLP al. sy*

2-5. — Superioritat de Crist sobre Moisès, que és demostrada per dues preeminències: 1.ª Moisès formava part de la casa que governava; Crist és el mateix que la fabricà (com a Déu i com a Pontífex, el sacrifici del qual repercuteix en el passat); 2.ª Moisès fou fidel com a servent; Crist, com a fill.

2. — *Fidel a qui el constituí.* Al Pare, que li encomanà les funcions d'enviat i de pontífex. Aquest sentit obvi no ressurt prou clar en Vg., que diu *qui fecit illum,* i menys en la Itala, que tradueix *Creatori suo.*

En tota la seva casa. No la casa de Moisès, sinó la de Déu, com resulta del text al·ludit ací, Nm. XII, 7, on és anomenat *casa de Déu* el poble d'Israel.

3. — *Tant com més honor que la casa té.* En la Vg. el substantiu *casa* s'expressa en genitiu i depèn del mot *honor.* En el text grec, el genitiu de *casa* és regit pel comparatiu πλείονα, *major,* i pot traduir-se dient: «honor major que la casa».

El qui l'ha muntada. El grec κατασκευάσας significa, no solament el qui la bastí, ans també el qui la moblà i forní de tot el necessari. Vg. tradueix feblement: *qui fabricauit illam.*

5. — *Era fidel.* L'Autor reprèn el text que ha citat en el verset 2.

Les coses que havien de dir-se. Les revelacions que havia de fer Déu després de Moisès als altres profetes i molt especialment al Crist, de totes les quals donà testimoni Moisès, fins explícitament. Cf. Dt. XVIII, 15.

6. — Nosaltres, ço és l'Església, som la casa de Crist, que hi està com el propi fill. La metàfora de l'Església-Casa de Déu ve del poble d'Israel, que fruïa d'aquest títol, com dels de *reialme de Déu, poble de Déu.* Tots passaren de la Sinagoga a l'Església, elevant-se i universalitzant-se. Referències a aquesta metàfora són els *domestici fidei* de Gal. VI, 10 i els *domestici Dei* de Eph. II, 19-22.

La confiança i la glòria de l'esperança.

fidel a qui el constituí, com també Moisès en tota la seva casa. 3 Perquè
aquest fou tingut per digne de major glòria en esguard de Moisès, tant
com més honor que la casa té el qui l'ha muntada. 4 Car tota casa és esta-
blerta per algú, però qui ha establert totes les coses és Déu. 5 I Moisès,
certament, era fidel en tota la seva casa, com a servent, per a donar tes-
timoni de les coses que havien de dir-se, 6 però Crist, com a fill sobre la
seva casa, la casa del qual som nosaltres, si és que retenim [ferma fins a
la fi] la confiança i la glòria de l'esperança.

7 Per la qual cosa, com diu l'Esperit Sant:

«Avui, si sentiu la seva veu,
8 no enduriu els vostres cors, com en l'exasperació
al dia de la temptació en el desert,
9 on temptaren els vostres pares
per provatura, i veieren les meves obres,
10 durant quaranta anys.
Per això m'encolerí contra aquesta nissaga,
dient: Sempre es foravien de cor.
Però ells no conegueren els meus camins,
11 tal com vaig jurar en la meva ira:
No entraran pas en el meu repòs.»

5, Nm. xii, 7. **6**, Inf. iii, 14; x, 21. **7 s.**, Ps. xciv, 8-11; Inf. iv, 7. **8**, Ex. xvii, 7; Nm. xiv, 22 s. **11**, Inf. iv, 3.

El genitiu *de l'esperança* es refereix als dos substantius anteriors. El mot *glòria* en grec és més pròpiament *el glorieja-ment* (καύχημα), una de les paraules favorites de Sant Pau.

Ferma fins a la fi. Aquests mots són omesos en molts manuscrits grecs. Alguns són de parer que es tracta d'un manlleu al verset 14. Tanmateix, hi ha fonaments per creure'ls autèntics.

7-11. — Seguint el seu mètode tipològic, l'Autor proposa l'episodi del pas d'Israel pel desert envers la Terra promesa, prenent per base el Salm XCIV, on hi ha les amenaces de Déu contra els infidels a la seva veu, la principal de les quals és: *No entraran en el meu repòs.* És el repòs de Déu al dissabte genesíac, que serà participat pels fidels en la benaurança eterna. Com David en el Salm citat en féu aplicació als israelites del seu temps, l'Autor de l'Epístola en fa als cristians.

7. — *Per la qual cosa.* Cal considerar ço que segueix com una digressió, i reprendre el raonament en el verset 12. L'Autor reprodueix exactament segons els LXX els vv. 8-11 del Salm 94.

8. — *En l'exasperació al dia de la temptació.* En el text hebreu, corresponen dos noms propis als substantius *exasperació* i *temptació* que foren donats als dos indrets del desert on els hebreus foren castigats per haver exasperat i provat el Senyor amb llurs revoltes. Cf. Ex. XVII, 1-7; Nm. XX, 1-13.

10. — *Els meus camins.* Els designis del Senyor sobre els israelites i els procediments de conduir-los-hi.

11. — *Vaig jurar.* Sobre aquest jurament, vegeu Nm. XIV, 21-23.

No entraran. Vg. diu: «Si entraran», bo i cometent un hebraisme, com ja St. Agustí remarcà.

El meu repòs. Segons el sentit lite-

12 βλέπετε, ἀδελφοί, μή ποτε ἔσται ἔν τινι ὑμῶν καρδία πονηρὰ ἀπι-
στίας ἐν τῷ ἀποστῆναι ἀπὸ θεοῦ ζῶντος, 13 ἀλλὰ παρακαλεῖτε ἑαυτοὺς
καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἄχρις οὗ τὸ « σήμερον » καλεῖται, ἵνα μὴ σκλη-
ρυνθῇ τις ἐξ ὑμῶν ἀπάτῃ τῆς ἁμαρτίας· 14 μέτοχοι γὰρ τοῦ Χριστοῦ
γεγόναμεν, ἐάνπερ τὴν ἀρχὴν τῆς ὑποστάσεως μέχρι τέλους βεβαίαν
κατάσχωμεν. 15 ἐν τῷ λέγεσθαι·

« σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε,
μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ. »

16 τίνες γὰρ ἀκούσαντες παρεπίκραναν; ἀλλ' οὐ πάντες οἱ ἐξελθόντες
ἐξ Αἰγύπτου διὰ Μωϋσέως; 17 τίσιν δὲ προσώχθισεν τεσσεράκοντα ἔτη;
οὐχὶ τοῖς ἁμαρτήσασιν, ὧν τὰ κῶλα ἔπεσεν ἐν τῇ ἐρήμῳ; 18 τίσιν δὲ
ὤμοσεν μὴ εἰσελεύσεσθαι εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ εἰ μὴ τοῖς ἀπειθή-
σασιν; 19 καὶ βλέπομεν ὅτι οὐκ ἠδυνήθησαν εἰσελθεῖν δι' ἀπιστίαν.
(C. IV.) 1 Φοβηθῶμεν οὖν μή ποτε καταλειπομένης ἐπαγγελίας
εἰσελθεῖν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ δοκῇ τις ἐξ ὑμῶν ὑστερηκέναι.
2 καὶ γάρ ἐσμεν εὐηγγελισμένοι καθάπερ κἀκεῖνοι· ἀλλ' οὐκ ὠφέλησεν ὁ
λόγος τῆς ἀκοῆς ἐκείνους μὴ συγκεκερασμένους τῇ πίστει τοῖς ἀκού-
σασιν. 3 εἰσερχόμεθα γὰρ εἰς τὴν κατάπαυσιν οἱ πιστεύσαντες, καθὼς
εἴρηκεν·

« ὡς ὤμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου·
εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου, »

καίτοι τῶν ἔργων ἀπὸ καταβολῆς κόσμου γενηθέντων. 4 εἴρηκεν γάρ

14 ὑποστ.] + αυτου A 71 al. f vg || 15 om. ως M 44 al. || 17 δε] + και A d e || αμαρτ.] απειθησασιν A 47 || IV. 2 συνκεκερασμενος ℵ 31 al. d e Lucif || ακουσθεισιν 71 Theod-Mops || 3 εισερχωμεθα ουν AC 17

ral del Salm citat ací, era la terra de promissió, on els jueus havien de reposar de les fatigues del desert. Però ja en aquell mateix lloc, i molt més en la intenció de l'Autor de la Lletra, significa la benaurança eterna, lloc de repòs dels treballs d'aquesta vida.

12. — Al·lusió transparent a la vehement temptació que sofrien alguns dels hebreus d'apostatar de la religió de Crist.

13. — *Mentre s'anomena l'avui.* Al·lusió a la citació bíblica precedent. Vol dir: mentre la veu de Déu ressona en les vostres orelles, mentre dura la invitació divina.

14. — *Participants del Crist.* La participació de la gràcia del Crist que els cristians havien començat a rebre amb el baptisme s'havia de convertir en participació de la seva glòria, si perseveraven fins a la fi.

La confiança. L'equivalent grec ὑπόστασις que més amunt, I, 3, significava *substància,* com ací i tot és traduït per Vg., té en el present verset el sentit de confiança resolta o coratjosa.

15.—Els exegetes no estan d'acord tocant a la relació d'aquest verset amb els altres. Uns l'enllacen amb el 14; altres amb el 16, altres amb el 13, bo i considerant el 14 com un parèntesi. I encara molts el consideren com formant una frase independent.

[12] Mireu, germans, que mai no hi hagi en cap de vosaltres mal cor d'in-
credulitat, d'apartar-se del Déu vivent, [13] ans exhorteu-vos vosaltres ma-
teixos cada dia, mentre s'anomena l'avui, per tal que ningú de vosaltres
no s'endureixi amb la seducció del pecat. [14] Car hem esdevingut partici-
pants del Crist, si doncs retenim ferma fins a la fi la confiança resolta del
principi, [15] en tant que es diu:

> «Avui, si sentíeu la seva veu,
> no enduriu els vostres cors, com en l'exacerbació.»

[16] Perquè ¿qui són els qui, havent sentit, exacerbaren? ¿No són tots els
qui per ministeri de Moisès sortiren d'Egipte? [17] Però ¿amb qui s'encolerí
quaranta anys? ¿No fou, per cas, amb aquells qui pecaren, els membres
dels quals caigueren en el desert? [18] ¿I a qui va jurar que no entrarien
en el seu repòs, sinó als qui descregueren? [19] I veiem que per incredulitat
no pogueren entrar.

(C. IV.) [1] Temem, doncs, no sigui que, subsistint la prometença d'en-
trar en el seu repòs, sigui vist algun de vosaltres restar-ne enrera. [2] Per-
què hem estat evangelitzats igual com ells, però la paraula oïda no fou
profitosa a ells, que no s'uniren en la fe als qui se l'escoltaren. [3] Car
entrem en el repòs els qui hem cregut, segons digué:

> «Com vaig jurar en la meva ira:
> No entraran pas en el meu repòs»,

tot i que les obres eren acomplides des de la fundació del món. [4] Car en

17, Nm. xiv, 29, 37. 19, Inf. iv, 6. 1, Sup. iii, 11. 3, Ps. xciv, 11; Sup. iii, 11. 4, Gn. ii, 2.

17. — *Els membres dels quals.* Molts troben ací un ressò del passatge de Nm. XIV, 29, segons els LXX.

19. — *No pogueren entrar.* Com de fet, els israelites intentaren de burlar la sentència de Déu entrant en la terra de Canaan, però foren castigats molt durament per aquesta nova desobediència. Cf. Nm. XIV, 40-45.

2. — *La paraula oïda.* Literalment: «la paraula d'audició». El llatí *auditus* de Vg. es pot prendre com un participi del verb *audire* o com el genitiu del substantiu *auditus*.

No s'uniren en la fe. Vg. segueix la lliçó συγκεκερασμένος que afecta el substantiu *sermo* i interpreta que la paraula oïda no s'associà amb la fe dins l'ànima dels hebreus. La lliçó que seguim nosaltres συγκεκερασμένους refereix aquest participi a aquells qui reberen la paraula, i dóna el sentit del nostre text.

Als qui se l'escoltaren. Ço és als qui l'acolliren amb esperit d'obediència, com Josuè i Caleb. Vg. segueix la lliçó τοῖς ἀκουσθεῖσι i tradueix obscurament «ex iis quae audierunt».

3. — *Entrem en el repòs.* El fet futur d'entrar en el repòs de Déu és expressat en present en força de la seva certesa absoluta. La Vg. tradueix en futur: «Ingrediemur in requiem».

Tot i que les obres eren acomplides... Transposició del repòs de la terra promesa al del cel, de què Déu frueix, segons el Gènesi, i fa fruir els seus elets. El sentit és, doncs: no entraran en el

που περὶ τῆς ἑβδόμης οὕτως· « καὶ κατέπαυσεν ὁ θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ
ἑβδόμῃ ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ·»
[5] καὶ ἐν τούτῳ πάλιν·

« εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου.»

[6] ἐπεὶ οὖν ἀπολείπεται τινὰς εἰσελθεῖν εἰς αὐτήν, καὶ οἱ πρότερον εὐαγ-
γελισθέντες οὐκ εἰσῆλθον δι' ἀπείθειαν,
[7] πάλιν τινὰ ὁρίζει ἡμέραν,
σήμερον, ἐν Δαυὶδ λέγων μετὰ τοσοῦτον χρόνον, καθὼς προείρηται·

« σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε,
μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν.»

[8] εἰ γὰρ αὐτοὺς Ἰησοῦς κατέπαυσεν, οὐκ ἂν περὶ ἄλλης ἐλάλει μετὰ
ταῦτα ἡμέρας.
[9] ἄρα ἀπολείπεται σαββατισμὸς τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ.
[10] ὁ
γὰρ εἰσελθὼν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ καὶ αὐτὸς κατέπαυσεν ἀπὸ τῶν
ἔργων αὐτοῦ, ὥσπερ ἀπὸ τῶν ἰδίων ὁ θεός.

[11] Σπουδάσωμεν οὖν εἰσελθεῖν εἰς ἐκείνην τὴν κατάπαυσιν, ἵνα μὴ ἐν
τῷ αὐτῷ τις ὑποδείγματι πέσῃ τῆς ἀπειθείας.
[12] Ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ
θεοῦ καὶ ἐνεργὴς καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον καὶ
διϊκνούμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς καὶ πνεύματος, ἁρμῶν τε καὶ μυελῶν,
καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας·
[13] καὶ οὐκ ἔστιν κτίσις
ἀφανὴς ἐνώπιον αὐτοῦ, πάντα δὲ γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς
ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος.

4 *om.* εν τ. ημ. τ. εβδ. *A* || 6 απιστιαν ℵ* *f vg* || 7 ⟩ οριζει τινα ℵ* *f vg* || προειρηκεν *B al.*, ειρηται *KL al.* || 9 *om. vers.* ℵ* || 10 απο 1°] + παντων *D*^gr *E*^gr *sy*^h || 11 εισελθ.] + αδελφοι *D** *E** || 12 εναργης *B Hier* || πνευμ.] σωματος *258. 329 al.*

meu repòs, tot i que aquest repòs existeix en Déu des que, en la creació del món, les obres de Déu foren acabades. Ço que demostra amb la citació del v. següent.

4. — *En cert lloc.* Manera pròpia dels jueus de citar l'Escriptura, com es pot veure en el Talmud i en altres obres d'ells.—*I descansà...* Text manllevat a Gn. II, 2.

5. — *No entraran.* Text extret del Salm XCIV i ja citat en el verset 3.

7. — El repòs genesíac de Déu era l'exemplar diví del repòs setmanal de l'home i ho esdevingué successivament del dels israelites a la terra promesa a la Llei Antiga i dels predestinats a la glòria del cel en la Llei Nova. No havent aconseguit el seu els israelites a qui fou promès, a causa de llur incredulitat, i això no obstant, continuant David a proclamar-lo amb un nou *avui* que assenyala, cal que resti un altre repòs per als fidels de Jesucrist, la glòria eterna.

Després de tant de temps. Els quatre segles llargs que transcorregueren de Moisès a David.

8. — La terra promesa no era sinó un tipus del repòs etern de la glòria. Per això Josuè, havent-los ja donat la terra, encara parla d'un altre dia, al qual féu referència David en el Salm esmentat i l'Autor de l'Epístola en aquest lloc. — Noteu en tot aquest passatge com la fe és el que assegura l'entrada al repòs, i la infidelitat o desobediència el que n'exclou.

cert lloc parlà així del dia setè: «I descansà Déu al setè dia de totes les
seves obres.» [5]I en aquest, de bell nou:

«No entraran pas en el meu repòs.»

[6]Posat, doncs, que a alguns és reservat d'entrar-hi, i que els primers que
foren evangelitzats no hi entraren per causa d'incredulitat, [7]de bell nou
assenyala un dia, avui, dient per David, després de tant de temps, com
més amunt s'ha dit:

«Avui, si sentiu la seva veu,
no enduriu els vostres cors.»

[8]Perquè si Josuè els hagués donat repòs, no parlaria, després d'això, d'un
altre dia. [9]Resta, doncs, un fruïment de repòs al poble de Déu. [10]Per-
què el qui entrà en el seu descans, també ell descansà de les seves obres,
com Déu de les seves.

[11]Afanyem-nos, doncs, a entrar en aquell repòs, per tal que no caigui
ningú en el mateix exemple d'incredulitat. [12]Perquè viva és la paraula
de Déu, i activa, i més tallant que una espasa de doble tall, i que arriba
fins a la divisió d'ànima i esperit, de les juntures i medul·les, i destria
els sentiments i els pensaments del cor. [13]I no hi ha creatura invisible
davant d'ell, ans totes són nues i paleses als ulls d'aquell a qui hem de
retre comptes.

6, Sup. III, 19. **7**, Ps. XCIV, 8; Sup. III, 7, 15. **8**, Dt. XXXI, 7; Ios. XXII, 4. **13**, Ps. XXXIII, 16; Eccli. XV, 20.

Perquè si Josuè. Vg. tradueix *Jesús,* que és la forma grega amb què els LXX transcriuen el mot hebreu.

9. — *Fruïment de repòs.* El *sabbatismus* de Vg. és calcat damunt el σαββατισμός, derivat del verb σαββατίζω que els LXX inventaren per traduir l'equivalent hebreu.

10. — *Descansà...* Cf. Apc. XIV, 13.

11. — *Exemple d'incredulitat.* Per metonímia, l'Autor designa l'efecte o càstig de la incredulitat.

12.—*Una espasa de doble tall.* Literalment «de dues boques», hebraisme consistent a designar el tall amb el nom de *boca*. Cf. Nm. XXI, 24; Lc. XXI, 24.

Aquesta espasa de doble tall és la paraula de Déu citada en els versets anteriors (4, 5, 7), la qual no pot mancar de tenir el seu efecte, tant quant a la prometença com quant a l'amenaça.

Ànima i esperit. Ànima (ψυχή) designa l'ànima inferior, principi de vida del cos; esperit (πνεῦμα) és l'ànima superior, considerada més que com a intel·lectiva com a informada per la gràcia. Igual sentit en I Cor. II, 14; XV, 45; I Thes. V, 23.

Juntures i medul·les. Dos altres elements constitutius de la natura humana, aquesta vegada en la seva part corporal.

13. — *Paleses.* En grec: τετραχηλισμένα. Comparació treta dels sacrificadors que agafaven la víctima pel cap i obrint-la pel mig, mostraven el cos partit de dalt a baix.

A qui hem de retre comptes. Segons alguns intèrprets, cal traduir: «De qui estem parlant ara». El grec es presta a ambdues versions.

II. CHRISTVS EST SACERDOS EXCELLENS

(IV, 14 - X, 18)

1. Christvs vervs pontifex est

14 Ἔχοντες οὖν ἀρχιερέα μέγαν διεληλυθότα τοὺς οὐρανούς, Ἰησοῦν
τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, κρατῶμεν τῆς ὁμολογίας. 15 οὐ γὰρ ἔχομεν ἀρχιερέα
μὴ δυνάμενον συμπαθῆσαι ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν, πεπειραμένον δὲ κατὰ
πάντα καθ' ὁμοιότητα χωρὶς ἁμαρτίας. 16 προσερχώμεθα οὖν μετὰ
παρρησίας τῷ θρόνῳ τῆς χάριτος, ἵνα λάβωμεν ἔλεος καὶ χάριν εὕρω-
μεν εἰς εὔκαιρον βοήθειαν.

(C. V.) 1 Πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς ἐξ ἀνθρώπων λαμβανόμενος ὑπὲρ
ἀνθρώπων καθίσταται τὰ πρὸς τὸν θεόν, ἵνα προσφέρῃ δῶρά τε καὶ
θυσίας ὑπὲρ ἁμαρτιῶν, 2 μετριοπαθεῖν δυνάμενος τοῖς ἀγνοοῦσιν καὶ
πλανωμένοις, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς περίκειται ἀσθένειαν, 3 καὶ δι' αὐτὴν
ὀφείλει, καθὼς περὶ τοῦ λαοῦ, οὕτως καὶ περὶ ἑαυτοῦ προσφέρειν περὶ
ἁμαρτιῶν. 4 καὶ οὐχ ἑαυτῷ τις λαμβάνει τὴν τιμήν, ἀλλὰ καλούμενος
ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καθώσπερ καὶ Ἀαρών. 5 Οὕτως καὶ ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτὸν
ἐδόξασεν γενηθῆναι ἀρχιερέα, ἀλλ' ὁ λαλήσας πρὸς αὐτόν· «υἱός μου

16 *om.* ευρωμεν *B* || *om.* εις *D*E** || V. 1 *om.* τε *B lat* || 3 δια ταυτην *EKL al.* sy^{hm}, δια τουτο *73 vg* || 4 *non quemadmodum aaron sic et chr. d* || *om.* και 2° *D* lat* sy^{p} || 5 γενηθ.] γενεσθαι *A 71*

14. — *Retinguem fortament la confessió.* La confessió és ací la professió coratjosa de la fe, que entre els judeocristians d'aquell temps era sotmesa a la prova de la persecució. Sobre el deure moral de la fe en aquesta Lletra, vegeu X, 22-23 i nota.

15. — *Ans provat semblantment.* Aquesta versió s'adiu amb la de l'Ítala. Segons la Vg. hauríem de dir: «Ans provat per raó de la semblança».

En totes les coses, fora del pecat. Jesús fou sotmès a tots els sofriments i a totes les temptacions que poden afligir l'home, fora del pecat, impossible en ell, per tal com la gràcia original insigne reclamada per la unió hipostàtica el deslliurava del domini de tota concupiscència.

1-4. — Tot i no ésser aquesta definició la del sacerdot, ni del pontífex, en general, sinó del pontífex hebreu, pot servir de base a una exposició del sacerdoci de Jesucrist, eliminant-ne les notes — com la dels pecats propis — que no li convenen.

1. — El sacerdot és un mitjancer. El culte essent, a més d'individual, social, les societats humanes necessiten qui en nom d'elles ofereixi sacrificis a Déu. Aquest intermediari, que en les societats rudimentàries fou el pare, el patriarca i fins el rei, en les d'organització més avançada fou un home d'una casta especial, deslligat de tot interès profà.

Perquè... Aquesta conjunció enllaça els passatges que aquí comencen amb el verset 15 del capítol anterior.

II. CRIST, SACERDOT PREEXCELLENT
(IV, 14 - X, 18)

1. Crist és veritable pontífex

[14] Tenint, doncs, un gran pontífex que travessà els cels, Jesús, el fill de
Déu, retinguem fortament la confessió. [15] Car no tenim pas un pontífex
que no pugui compadir-se de les nostres febleses, ans provat semblant-
ment en totes les coses, fora del pecat. [16] Atansem-nos, doncs, amb con-
fiança al soli de la gràcia, perquè rebem misericòrdia i trobem gràcia per
a auxili oportú.
(C. V.) [1] Perquè tot pontífex, essent pres d'entre els homes, és cons-
tituït en bé dels homes en les coses pertocants a Déu, per tal que ofereixi
dons i sacrificis pels pecats, [2] que pugui aplacar-se envers els ignorants i
foraviats, per tal com també ell és voltat de feblesa; [3] i per causa d'ella,
deu, talment com per al poble, també per a ell oferir víctimes pels pecats.
[4] I ningú no es pren tal honor, sinó el cridat per Déu, com Aaró. [5] Així
també el Crist no es donà a si mateix la glòria de fer-se pontífex, sinó el

14, Sup. III, 1; Inf. VIII, 1. **15**, Sup. II, 17; Inf. V, 2. **16**, Inf. X, 22. **1**, Inf. VIII, 3; IX, 9. **2**, Sup. IV, 15. **3**, Inf. VII, 27. **4**, Ex. XXVIII, 1; II Par. XXVI, 18. **5**, Ps. II, 7.

En bé dels homes. La repetició del substantiu *homes* contribueix a recalcar el paral·lelisme de les dues proposicions.

Per tal que ofereixi dons i sacrificis pels pecats. La humanitat havent caigut en pecat, els sacrificis han de tenir caràcter expiatori, per tal de restablir les relacions rompudes entre Déu i l'home. — *Dons* significa probablement els sacrificis incruents, i *sacrificis* els cruents, en els quals la sang de les víctimes era vessada en senyal d'expiació i per reconèixer el suprem domini de Déu damunt tota cosa.

3. — *I per causa d'ella.* Vg. empra simplement la causal *propterea.*

4-5. — En una religió sobrenatural, el sacerdot no és elegit pel poble, ni determinat per cap dignitat seva, sinó elegit per Déu. Així fou designat Aaró, per a substituir el sacerdoci del qual calia una vocació divina. El Crist la tingué en el mateix moment de prendre la nostra natura, car fou aleshores, segons el Salmista, que Déu li digué: «Tu ets el meu Fill, etc.»

5-10. — En aquests versets, l'Autor demostra com Jesucrist reuneix les condicions abans exigides per al sacerdot: en 5-6, la seva vocació divina; en 7-8, la seva compassió envers els homes; en 9-10, ens l'ofereix acomplint funcions sacerdotals.

5. — *Així també.* Cal referir la conjunció *així* al contingut del verset 4.

Sinó el que va dir-li. Aquesta frase és el·líptica. El sentit fóra: «Aquell que glorificà el Crist és el que va dir: Fill meu etc.» Vegeu I, 5, on el mateix passat-

εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε·» 6 καθὼς καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει· «σὺ
ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ.» 7 ὃς ἐν ταῖς
ἡμέραις τῆς σαρκὸς αὐτοῦ δεήσεις τε καὶ ἱκετηρίας πρὸς τὸν δυνάμενον
σώζειν αὐτὸν ἐκ θανάτου μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ δακρύων προσε-
νέγκας καὶ εἰσακουσθεὶς ἀπὸ τῆς εὐλαβείας, 8 καίπερ ὢν υἱός, ἔμαθεν
ἀφ' ὧν ἔπαθεν τὴν ὑπακοήν, 9 καὶ τελειωθεὶς ἐγένετο πᾶσιν τοῖς
ὑπακούουσιν αὐτῷ αἴτιος σωτηρίας αἰωνίου, 10 προσαγορευθεὶς ὑπὸ τοῦ
θεοῦ ἀρχιερεὺς κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ.

2. Digressio a proposita oratione

11 Περὶ οὗ πολὺς ἡμῖν ὁ λόγος καὶ δυσερμήνευτος λέγειν, ἐπεὶ
νωθροὶ γεγόνατε ταῖς ἀκοαῖς. 12 καὶ γὰρ ὀφείλοντες εἶναι διδάσκαλοι
διὰ τὸν χρόνον, πάλιν χρείαν ἔχετε τοῦ διδάσκειν ὑμᾶς, τίνα τὰ στοιχεῖα
τῆς ἀρχῆς τῶν λογίων τοῦ θεοῦ, καὶ γεγόνατε χρείαν ἔχοντες γάλακτος,
[καὶ] οὐ στερεᾶς τροφῆς. 13 πᾶς γὰρ ὁ μετέχων γάλακτος ἄπειρος
λόγου δικαιοσύνης, νήπιος γάρ ἐστιν· 14 τελείων δέ ἐστιν ἡ στερεὰ

6 ετερω] + παλιν D^gr E^gr || 12 *om.* και 3° ℵ*C 17 *f Aug vg* || 13 γαρ] + ακμην D*E*

ge del Salm II ha estat ja aplicat a Jesucrist.

6. — *Tu, sacerdot...* Del salm CIX, 4, segons la versió dels LXX.

El Messias hi és descrit com a rei, com a sacerdot i com a conqueridor gloriós.

Segons l'ordre de Melquisedec. Però no solament es canvia el sacerdot, ans també el sacerdoci, que de l'ordre d'Aaró passa al de Melquisedec. En tres semblances funda l'autor de l'Epístola l'afirmació que el sacerdoci de Crist és de l'ordre de Melquisedec: 1.ª) *El nom.* Melquisedec vol dir *rei de justícia* i *rei de Salem* vol dir *rei de pau,* i el regnat de Crist ha d'ésser de justícia i de pau. 2.ª) *La conducta de Melquisedec respecte a Abraam.* El beneeix i Abraam li paga el delme, amb què és demostrada la seva superioritat sobre Abraam, i doncs sobre tota la seva nissaga, no exceptuada la tribu de Leví. 3.ª) *La manca de genealogia de Melquisedec en la Sagrada Escriptura.* Aquest silenci el fa, sota el punt de vista escripturari, sense pare ni mare, sense començ ni fi en els seus dies. La genealogia era indispensable en els sacerdots levítics, hereditari com era llur sacerdoci. Melquisedec el posseeix a títol propi i permanent, talment com el Crist, que és sacerdot etern, en virtut de la seva mateixa Persona. — La figura de l'Eucaristia que alguns teòlegs han vist en el pa i vi oferts per Melquisedec no és posada en relleu per l'autor de l'Epístola, per tal com volia remarcar el contrast entre la insuficiència dels sacrificis de l'A. T., que havien per això de repetir-se, i la suficiència de l'únic sacrifici del Crist que consuma eternament els elegits. Altrament, hauria hagut d'explicar per què el sacrifici eucarístic reprodueix i commemora el del Calvari, sense multiplicar-lo.

7. — *De la seva vida en carn.* Això és, de la seva vida passible i mortal.

Havent ofert. El grec προσενέγκας indica aquí el sacrifici que comporta una acció sacerdotal.

Amb forta clamor. Al·lusió a l'oració de Getsemaní (Cf. Lc., XXII, 42), o tal vegada al crit que Jesús proferí estant a punt de morir (Cf. Mt. XXVII, 46-50).

I llàgrimes. Els Evangelis només esmenten dos casos en què el Senyor va

que va dir-li: «Fill meu ets tu, jo avui t'he engendrat», [6] com també diu en un altre lloc: «Tu, sacerdot per sempre, segons l'ordre de Melquisedec.» [7] El qual, en els dies de la seva vida en carn, havent ofert, amb forta clamor i llàgrimes, precs, i súpliques al que podia salvar-lo de la mort, i havent estat escoltat a causa de la reverència, [8] tot i ésser fill, per les coses que patí, aprengué l'obediència, [9] i acomplit en perfecció, esdevingué per a tots els qui l'obeeixen causa de salut eterna, [10] proclamat per Déu pontífex segons l'ordre de Melquisedec.

2. Digressió

[11] Sobre què tenim encara molt a dir, i de mal interpretar, puix que heu esdevingut durs d'orella. [12] Perquè havent, segons el temps, d'ésser mestres, heu de menester que us sigui ensenyat de bell nou quins són els elements primers dels oracles de Déu, i heu esdevingut freturosos de llet, i no d'aliment sòlid. [13] Perquè tot aquell qui s'alimenta de llet és rude en la doctrina de justícia, per tal com és infant; [14] dels perfectes, però, és el

6, Ps. cix, 4; Inf. vii, 17. 7, Mt. xxvii, 46; Lc. xxii, 42, 44. 12 s., I Cor. iii, 2; Gal. iv, 3.

plorar: davant el sepulcre de Llàtzer i a la vista de Jerusalem condemnada a la destrucció (Lc. XIX, 41; Ioan. XI, 35). Per aquest text, sabem que va plorar també en l'oració de l'hort.

Havent estat escoltat. D'on resulta que no sols va pregar perquè li fos estalviat el calze de la Passió, ans també pels qui havien cregut i havien de creure en ell.

A causa de la reverència. El pronom «sua» de Vg. no es llegeix en l'original.

8. — *Tot i ésser fill.* Vg. afegeix: «De Déu», mots que fàcilment se sobreentenen en el text grec.

Aprengué. Molts exegetes remarquen que aquest verb no s'ha de prendre aquí en el seu sentit usual, ans en el de *practicar*.

Pres en el seu sentit natural, vol dir que Jesucrist aprengué per ciència experimental ço que, en virtut de la seva ciència infinita, només sabia en teoria.

9. — *Acomplit en perfecció.* Esdevingut l'ideal de l'home perfet, ço que s'acomplí en la seva resurrecció i exaltació a la dreta de Déu, com a resultat del seu sacrifici.

10. — *Proclamat.* El grec empra aquí una expressió molt solemne que designa l'adjudicació oficial d'un títol.

11. — L'Autor comença aquí una digressió que va fins al verset 4 del capítol VII on reprèn els seus ensenyaments sobre el sacerdoci de Crist.

Sobre què. Alguns autors, com Justiniani i Oecumen, pensen que aquest περὶ οὗ, que tradueixen *sobre el qual,* afecta Jesucrist; d'altres, com Maier i Bleek, són de parer que cal referir-lo a Melquisedec. Nosaltres, com Fillion, creiem que és neutre i es refereix a tot el concepte *pontífex segons l'ordre de Melquisedec.*

12. — *Segons el temps.* Els cristians palestinencs eren segurament els de data més antiga, i aquesta edat en la fe exigia que ja poguessin ésser mestres.

Els elements. Això és, els rudiments. Cf. Gal. IV, 9.

Dels oracles. Aquest és el sentit literal. Tanmateix, aquí s'aplica al conjunt de la revelació cristiana.

13. — La doctrina de justícia devia ésser el nom que es donava als ensenyaments més elevats de la religió de Crist, que els hebreus encara no eren capaços d'obeir.

τροφή, τῶν διὰ τὴν ἕξιν τὰ αἰσθητήρια γεγυμνασμένα ἐχόντων πρὸς
διάκρισιν καλοῦ τε καὶ κακοῦ.

(C. VI.) [1] Διὸ ἀφέντες τὸν τῆς ἀρχῆς τοῦ Χριστοῦ λόγον ἐπὶ τὴν
τελειότητα φερώμεθα, μὴ πάλιν θεμέλιον καταβαλλόμενοι μετανοίας
ἀπὸ νεκρῶν ἔργων, καὶ πίστεως ἐπὶ θεόν, [2] βαπτισμῶν διδαχῆς, ἐπι-
θέσεώς τε χειρῶν, ἀναστάσεώς τε νεκρῶν, καὶ κρίματος αἰωνίου. [3] καὶ
τοῦτο ποιήσωμεν, ἐάνπερ ἐπιτρέπῃ ὁ θεός.

[4] Ἀδύνατον γὰρ τοὺς ἅπαξ φωτισθέντας γευσαμένους τε τῆς δωρεᾶς
τῆς ἐπουρανίου καὶ μετόχους γενηθέντας πνεύματος ἁγίου [5] καὶ καλὸν
γευσαμένους θεοῦ ῥῆμα δυνάμεις τε μέλλοντος αἰῶνος, [6] καὶ παραπε-
σόντας, πάλιν ἀνακαινίζειν εἰς μετάνοιαν, ἀνασταυροῦντας ἑαυτοῖς τὸν
υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ παραδειγματίζοντας. [7] γῆ γὰρ ἡ πιοῦσα τὸν ἐπ' αὐτῆς
ἐρχόμενον πολλάκις ὑετὸν καὶ τίκτουσα βοτάνην εὔθετον ἐκείνοις
δι' οὓς καὶ γεωργεῖται, μεταλαμβάνει εὐλογίας ἀπὸ |τοῦ θεοῦ· [8] ἐκφέ-
ρουσα δὲ ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἀδόκιμος καὶ κατάρας ἐγγύς, ἧς τὸ
τέλος εἰς καῦσιν.

[9] Πεπείσμεθα δὲ περὶ ὑμῶν, ἀγαπητοί, τὰ κρείσσονα καὶ ἐχόμενα

VI. 2 διδαχην Bd || 3 ποιησομεν ℵBKL 17 d e f vg || 9 αγαπ.] αδελφοι ℵ* 1. 73 sy.

14. — *Tenen els sentits.* Aquí *sentits* significa els diversos òrgans de la percepció espiritual.

D'aquest text es desprèn que la qualitat de destriar habitualment amb encert el bé i el mal només s'adquireix amb un exercici llarg, sincer i elevat de la religió, ço que, altrament, demostra l'experiència.

1-8. — L'autor diu que no tornarà a donar els primers elements de doctrina que es donen als catecúmens — fixemnos que entre ells hi ha *el fonament de la penitència per les obres mortes* — perquè els fidels a qui s'adreça ja ho han passat, i si tornaven a caure en apostasia, no els fóra possible de seguir de bell nou el camí ja fet.

1-2. — Aquests versets ens donen els articles principals del catecisme cristià primitiu. — N'esmenten sis: penitència (que enclou la doctrina de la redempció i perdó dels pecats), fe, baptismes (diferència entre el de Joan i el de Jesús, o entre les purificacions rituals dels jueus i el baptisme cristià, que suposa el coneixement de la Trinitat i de la gràcia), confirmació, resurrecció i judici final. Si en lloc del genitiu διδαχῆς, llegíssim διδαχήν en acusatiu, com donen alguns còdexs, els dos primers articles formarien el fonament de la instrucció, i els altres quatre, el resum de tota la doctrina.

1. — *La lliçó elemental.* En el mateix sentit que més amunt, en el verset 12 del capítol V.

Al més perfecte. Cal entendre aquesta perfecció de la doctrina més que no pas de la conducta.

2. — *De la doctrina dels baptismes.* No «de la doctrina, dels baptismes», com alguns pretenen, car el context indueix a considerar els mots *doctrina* i *baptismes* com formant un sol tot.

De la imposició de mans. Al·lusió a la imposició de mans damunt els nous batejats per tal de conferir-los el sagrament de la Confirmació. Cf. Act. VIII, 14-17 i XIX, 6.

El judici etern. El judici serà etern quant als seus efectes. La sentència tindrà una validesa eterna. Per als bons, vegeu I Thes. IV, 17; per als dolents, II Thes. I, 9.

3. — *I això farem.* Alguns manus-

menjar sòlid, d'aquells qui, per habitud, tenen els sentits exercitats en el discerniment del bé i del mal.

(C. VI.) [1] Per tal, deixant de banda la lliçó elemental sobre el Crist,
anem al més perfecte, sense posar de bell nou el fonament de la penitèn-
cia per les obres mortes i de la fe en Déu, [2] de la doctrina dels baptismes i
de la imposició de mans, de la resurrecció dels morts i del judici etern.
[3] I això farem, tota vegada que Déu ho permeti.

[4] Car és impossible que els qui una vegada han estat il·luminats i han
gustat el do celestial i han esdevingut participants de l'Esperit Sant, [5] i han
gustat la bona paraula de Déu i els miracles del segle venidor, [6] i han cai-
gut, siguin altre cop renovats a penitència, ells que crucifiquen novament
el Fill de Déu per llur compte i el posen en ignomínia. [7] Perquè la terra
que beu la pluja que cau sovint sobre ella i produeix la plantada avinent a
aquells pels quals és conreada rep la benedicció de Déu, [8] però si lleva es-
pines i escardots, és reprovada i propera a la maledicció, i la seva fi, l'a-
brusament.

[9] Però de vosaltres, caríssims, confiem les coses millors i més atansades

3, Iac. IV, 15. 4, Mt. XII, 45; Inf. X, 26; II Ptr. II, 10. 8, Gn. III, 17 s.; Is. V, 2, 4, 6; Os. X, 8.

crits porten el verb *fer* en subjuntiu. Però els crítics consideren millor la lliçó que el porta en futur, tal com el tradueix la Vg.

4. — *Una vegada.* Aquest adverbi afecta cada una de les proposicions enunciades en els versets 4 i 5.

El do celestial. El conjunt de gràcies que comporta la vida divina que Jesús comunica als creients, començant per ella mateixa.

Participants de l'Esperit Sant. Vegeu Rom. VIII, 9 s.

5. — *I han gustat.* Vg., amb menys d'exactesa, tradueix per *nihilominus* la simple conjunció de l'original.

La bona paraula de Déu. Pot significar l'Evangeli o les prometences divines respecte a la glòria eterna dels cristians.

Els miracles del segle venidor. Els prodigis que, en compliment de les profecies, s'esdevenen en el regne messiànic, sobretot en els seus principis.

6. — *I han caigut.* L'apostasia tan temuda en els hebreus per l'Autor de la Lletra.

Altre cop renovats. Aquest adverbi no és pleonàstic, com sembla d'antuvi, si hom té en compte que el verb *renovar* significa en Sant Pau el canvi que s'opera en aquells qui reben el baptisme, i en els qui, després de rebre'l, progressen en el bé.

Sobre el caràcter d'imperdonable d'aquest pecat d'apostasia, vegeu la nota a X, 26-29 d'aquesta mateixa Lletra.

Crucifiquen novament el Fill de Déu. L'israelita que apostatés de la nova fe declararia mancada de virtut justificativa la mort de Jesucrist i falsa la seva messianitat, amb què posaria novament la causa que li reportà la mort en creu. Només per una extensió del significat, altrament ben legítima, aquesta semblança s'estén als altres pecats.

7.—*La plantada.* «Herba», tradueix la Vg. El substantiu βοτάνη significa els vegetals més simples, especialment els cereals i llegums.

8. — *Espines i escardots.* Cf. Gn. III, 18, on el Senyor fulmina el càstig contra l'home prevaricador.

L'abrusament. Al·lusió al foc de l'infern.

9. — El mateix pensament exposat a

σωτηρίας, εἰ καὶ οὕτως λαλοῦμεν. [10]οὐ γὰρ ἄδικος ὁ θεὸς ἐπιλαθέσθαι
τοῦ ἔργου ὑμῶν καὶ τῆς ἀγάπης ἧς ἐνεδείξασθε εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ,
διακονήσαντες τοῖς ἁγίοις καὶ διακονοῦντες. [11]ἐπιθυμοῦμεν δὲ ἕκαστον
ὑμῶν τὴν αὐτὴν ἐνδείκνυσθαι σπουδὴν πρὸς τὴν πληροφορίαν τῆς
ἐλπίδος ἄχρι τέλους, [12]ἵνα μὴ νωθροὶ γένησθε, μιμηταὶ δὲ τῶν διὰ
πίστεως καὶ μακροθυμίας κληρονομούντων τὰς ἐπαγγελίας. [13]Τῷ γὰρ
Ἀβραὰμ ἐπαγγειλάμενος ὁ θεός, ἐπεὶ κατ' οὐδενὸς εἶχεν μείζονος
ὀμόσαι, ὤμοσεν καθ' ἑαυτοῦ, [14]λέγων· «εἰ μὴν εὐλογῶν εὐλογήσω σε
καὶ πληθύνων πληθυνῶ σε·» [15]καὶ οὕτως μακροθυμήσας ἐπέτυχεν τῆς
ἐπαγγελίας. [16]ἄνθρωποι γὰρ κατὰ τοῦ μείζονος ὀμνύουσιν, καὶ πάσης
αὐτοῖς ἀντιλογίας πέρας εἰς βεβαίωσιν ὁ ὅρκος· [17]ἐν ᾧ περισσότερον
βουλόμενος ὁ θεὸς ἐπιδεῖξαι τοῖς κληρονόμοις τῆς ἐπαγγελίας τὸ
ἀμετάθετον τῆς βουλῆς αὐτοῦ ἐμεσίτευσεν ὅρκῳ, [18]ἵνα διὰ δύο πρα-
γμάτων ἀμεταθέτων, ἐν οἷς ἀδύνατον ψεύσασθαι τὸν θεόν, ἰσχυρὰν πα-
ράκλησιν ἔχωμεν οἱ καταφυγόντες κρατῆσαι τῆς προκειμένης ἐλπίδος·
[19]ἣν ὡς ἄγκυραν ἔχομεν τῆς ψυχῆς ἀσφαλῆ τε καὶ βεβαίαν καὶ εἰσερ-
χομένην εἰς τὸ ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος, [20]ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ
ἡμῶν εἰσῆλθεν Ἰησοῦς, κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ ἀρχιερεὺς γενό-
μενος εἰς τὸν αἰῶνα.

3. Christvs sacerdos secvndvm ordinem Melchisedech est

(C. VII.) [1]Οὗτος γὰρ ὁ Μελχισεδέκ, βασιλεὺς Σαλήμ, ἱερεὺς τοῦ
θεοῦ τοῦ ὑψίστου, ὁ συναντήσας Ἀβραὰμ ὑποστρέφοντι ἀπὸ τῆς κοπῆς

10 και 1°] + του κοπου *KL al.* || 11 πληροφορ.] + της πιστεως *17* || 14 ει μη *C d e f Ambr vg*, η μην *KL* al.* || 16 ανθρ.] + μεν *CKL al.* || 17 τοις] + κλητοις *37* || 19 εχωμεν *DE al.* || 20 ιησ.] + χριστος *D*E** || VII. 1 βασιλεων] + οτι εδιωξεν τους αλλοφυλους και εξειλατο λωτ μετα πασης αιχμαλωσιας *96. 109*gr

II, 10. El que allí és *capdavanter de la nostra salut* aquí és *causa de la nostra salut eterna*, però sempre consumat o *acomplert en perfecció* pels sofriments.

10. — *Déu no és pas injust.* Les nostres bones obres, sobretot les de misericòrdia envers el proïsme, mereixen de Déu una recompensa segons certa justícia, basada en la seva misericòrdia i en les seves prometences. Vegeu Concili Tridentí, Sess. VI, c. 16.

Havent servit. En el N. T. el verb *servir* és emprat per significar el socors i l'almoina als desvalguts.

11. — *Fins a la fi.* Compareu Mt. X, 22; XXIV, 13.

12. — *Per tal que no esdevingueu peresosos.* D'aquestes paraules sembla deduir-se que l'esperança i la caritat s'havien refredat, mateix que la fe, en molts dels judeo-cristians de Palestina. Per això els és proposat l'exemple dels sants d'ambdós Testaments.—*Heuen l'herència.* Vg. tradueix «hauran l'herència». Alguns manuscrits llatins porten *potiuntur* en lloc de *hereditabunt*.

13. — *En prometre a Abraam.* Sobre aqueixa prometença, vegeu Gn. XII, 2,

a la salut, ni que parlem així. 10 Car Déu no és pas injust perquè s'oblidi
de la vostra obra i de la caritat que heu mostrat en nom seu, havent servit
i servint els sants. 11 Però desitgem que cadascun de vosaltres mostri fins
a la fi el mateix zel per a l'acompliment de l'esperança, 12 per tal que no
esdevingueu peresosos, ans imitadors d'aquells qui per la fe i la longani-
mitat heuen l'herència de les prometences. 13 Car Déu, en prometre a
Abraam, per tal com no tenia ningú major per qui jurar, jurà per ell ma-
teix, 14 dient: « Cert, jo beneint et beneiré i multiplicant et multiplicaré.»
15 I així obrant amb longanimitat, aconseguí la prometença. 16 Perquè els
homes juren pel major, i terme de tota discussió entre ells és el jurament
per a confirmació. 17 Per això Déu, volent mostrar més abundantment
als hereus de la prometença la immutabilitat del seu consell, interposà ju-
rament, 18 a fi que per dues coses immutables, en les quals és impossible
que Déu menti, tinguem un fort consol els qui ens hem cercat refugi,
afermant-nos a l'esperança proposada, 19 la qual tenim com àncora segura
i ferma de l'ànima, i que penetra fins a l'interior del vel, 20 on, precursor
per nosaltres, entrà Jesús, esdevingut pontífex eternament segons l'ordre
de Melquisedec.

3. Crist és sacerdot segons l'ordre de Melquisedec

(C. VII.) 1 Perquè aquest Melquisedec, rei de Salem, sacerdot de Déu
altíssim, el que eixí a l'encontre d'Abraam quan tornava de la desfeta dels

10, I Thes I, 3. **13** s., Gn. XXII, 16 s. **16**, Ex. XXII, 11. **17**, Inf. XI, 9. **18**, Tit. I, 2. **19**, Lv. XVI, 2. **20**, Sup. V, 6. **1** s., Gn. XIV, 18 s.

3; XIII, 14-17; XV, 5, seg.; XVII, 5, seg.; XXII, 16 seg.

14. — *Dient: «Cert...* Cf. Gn. XXII, 16-18. L'Autor cita lliurement; diu «et multiplicaré», en lloc de: «multiplicaré la teva semença».

15. — *Obrant amb longanimitat.* De la primera prometença feta per Déu a Abraam a la naixença d'Isaac, transcorregueren vint-i-cinc anys.

16. — *Juren pel major.* Vg. afegeix *sui*. *Major* significa aquí *Déu,* o el nom de Déu, que és el primer de tots els éssers.

17. — *Als hereus de la prometença.* La prometença feta a Abraam anava també adreçada als seus descendents, primer als carnals, o sia els jueus, després als espirituals, o sia els cristians.

18. — *Dues coses immutables.* La prometença i el jurament que la ratifica.

19. — *Com àncora.* En moltes medalles antigues, l'esperança és simbolitzada per una àncora.

Fins a l'interior del vel. Al·lusió directa al Sant dels Sants. Cf. Ex. XXVI. 33 i Lv. XVI, 2, 12, 15.

20. — *Precursor.* Metàfora manllevada als soldats que feien d'exploradors en les avançades dels exèrcits.

1. — *Perquè aquest Melquisedec.* L'Autor reprèn aquí el raonament trencat en el verset 11 del capítol anterior.

Salem. No és, com han pensat molts, entre altres St. Jeroni, la població de Salim, de la qual es parla en Io. III, 23, sinó la ciutat de Jerusalem.

Quan tornava de la desfeta dels reis.

τῶν βασιλέων καὶ εὐλογήσας αὐτόν, [2] ᾧ καὶ δεκάτην ἀπὸ πάντων ἐμέρι-
σεν Ἀβραάμ, πρῶτον μὲν ἑρμηνευόμενος βασιλεὺς δικαιοσύνης, ἔπειτα
δὲ καὶ βασιλεὺς Σαλήμ, ὅ ἐστιν βασιλεὺς εἰρήνης, [3] ἀπάτωρ, ἀμήτωρ,
ἀγενεαλόγητος, μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν μήτε ζωῆς τέλος ἔχων, ἀφωμοιωμέ-
νος δὲ τῷ υἱῷ τοῦ θεοῦ, μένει ἱερεὺς εἰς τὸ διηνεκές. [4] Θεωρεῖτε δὲ
πηλίκος οὗτος, ᾧ καὶ δεκάτην Ἀβραὰμ ἔδωκεν ἐκ τῶν ἀκροθινίων ὁ
πατριάρχης. [5] καὶ οἱ μὲν ἐκ τῶν υἱῶν Λευὶ τὴν ἱερατείαν λαμβάνοντες
ἐντολὴν ἔχουσιν ἀποδεκατοῦν τὸν λαὸν κατὰ τὸν νόμον, τοῦτ' ἔστιν
τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν, καίπερ ἐξεληλυθότας ἐκ τῆς ὀσφύος Ἀβραάμ·
[6] ὁ δὲ μὴ γενεαλογούμενος ἐξ αὐτῶν δεδεκάτωκεν τὸν Ἀβραάμ, καὶ τὸν
ἔχοντα τὰς ἐπαγγελίας εὐλόγηκεν. [7] χωρὶς δὲ πάσης ἀντιλογίας τὸ
ἔλαττον ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται. [8] καὶ ὧδε μὲν δεκάτας ἀποθνή-
σκοντες ἄνθρωποι λαμβάνουσιν, ἐκεῖ δὲ μαρτυρούμενος ὅτι ζῇ. [9] καὶ
ὡς ἔπος εἰπεῖν, δι' Ἀβραὰμ καὶ Λευὶ ὁ δεκάτας λαμβάνων δεδεκάτωται·
[10] ἔτι γὰρ ἐν τῇ ὀσφύϊ τοῦ πατρὸς ἦν ὅτε συνήντησεν αὐτῷ [ὁ] Μελ-
χισεδέκ.

[11] Εἰ μὲν οὖν τελείωσις διὰ τῆς Λευιτικῆς ἱερωσύνης ἦν, ὁ λαὸς γὰρ
ἐπ' αὐτῆς νενομοθέτηται, τίς ἔτι χρεία κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ
ἕτερον ἀνίστασθαι ἱερέα καὶ οὐ κατὰ τὴν τάξιν Ἀαρὼν λέγεσθαι;
[12] μετατιθεμένης γὰρ τῆς ἱερωσύνης ἐξ ἀνάγκης καὶ νόμου μετάθεσις
γίνεται. [13] ἐφ' ὃν γὰρ λέγεται ταῦτα, φυλῆς ἑτέρας μετέσχηκεν, ἀφ' ἧς

1 fin.] + και αβρααμ ευλογηθεις υπ αυτου *D*E* 61* || *2 om.* απο *D*E*f vg* || *om.* αβρ. *D*E** || *4 om.* ουτος *D^gr E^gr* || *om.* και *BD*E* fuld sy^p* || *9* λευεις *BC*(A)* || *11 om.* ην *B* || νενομοθετητο *EKL al.* || *12 om.* και νομου *B*

Vegeu aquest fet històric relatat a Gn. XIV, 1-17.

I el benei. Per aquest acte, propi d'un superior, Abraam reconeixia la superioritat de Melquisedec damunt d'ell.

2. — *Rei de justicia.* L'Autor ens dóna la veritable interpretació del mot hebreu que Josef tradueix per *Rei just* en la seva obra *Bellum Jud.* VI, 10. — Antigament, sobretot entre els jueus, els noms tenien una importància cabdal. No és, doncs, d'estranyar que l'Autor es valgui dels noms per reforçar la seva tesi.

3. — *Sense pare, sense mare, sense genealogia.* L'Autor troba valor figurativa en la circumstància de callar l'Escriptura aquests detalls de Melquisedec, omissió verament remarcable en l'A. T. on les genealogies tenen una gran importància.

Que ni té principi de dies... L'omissió d'aquests detalls biogràfics en Melquisedec, que era corrent de posar sempre en les Escriptures de l'A. T., dóna a aquest Rei-Sacerdot una aptitud especial per a simbolitzar l'eternitat del Messias, que prové d'un origen diví. Igual aprofitament del silenci de l'Escriptura en la frase *roman sacerdot perpetualment.*

4. — *El patriarca.* Deixem aquest mot, com en l'original i en Vg., a l'últim de la frase. Això i l'article determinat, que ja porta en grec, comunica no poca energia a l'expressió.

5. — *Tenen el manament segons la llei.* Al·lusió a l'obligació que tots els israelites tenien de pagar el delme als levi-

reis, i el benei, [2] al qual també Abraam repartí delme de tot, i que és interpretat primerament rei de justícia, i després també rei de Salem, ço és rei de pau, [3] sense pare, sense mare, sense genealogia, que ni té principi de dies, ni fi de la vida, ans és assimilat al Fill de Déu, roman sacerdot perpètuament. [4] I considereu com és de gran aquest, al qual donà delme de les despulles fins i tot Abraam, el patriarca. [5] I certament, els qui d'entre els fills de Leví reberen el sacerdoci tenen el manament segons la llei de rebre el delme del poble, ço és de llurs germans, bé que sortits del llom d'Abraam. [6] Però aquell que no deriva d'ells la genealogia rebé el delme d'Abraam i beneí el que tenia les prometences. [7] Ara, sense cap contradicció, el menor és beneït pel major. [8] I ací certament reben delmes homes que moren, però allí un de qui és testimoniat que viu. [9] I, si val a dir la paraula, per Abraam, fins i tot Leví, el que rep delmes, pagà delme; [10] puix que encara era en els lloms del pare quan li sortí a l'encontre Melquisedec.

[11] Doncs si la consumació fos pel sacerdoci levític, puix que fou sota ell que el poble rebé la llei, ¿quina necessitat hi havia encara que sorgís un altre sacerdoci segons l'ordre de Melquisedec, i que no s'anomenés segons l'ordre d'Aaró? [12] Car, en canviar-se el sacerdoci, s'esdevé també per força el canvi de llei. [13] Perquè aquell de qui es diuen aquestes coses fou

3, Sup. v, 6 5, Nm. xviii, 21 s.; Dt. xviii, 3; Ios. xiv, 4. 11, Sup. v, 6.

tes, els quals devien pagar-lo als sacerdots. Cf. Nm. XVIII, 21 i Dt. XIV, 22-29.

6. — El fet que Abraam, del qual, per mitjà de Leví, heretaven llur dignitat els sacerdots de la Llei mosaica, donés delmes a Melquisedec demostra la superioritat del sacerdoci d'aquest. El mateix es dedueix de la benedicció donada per Melquisedec a Abraam.

8. — *I ací certament.* En el sistema de la religió mosaica, de la qual eren contemporanis l'Autor i els lectors.

Homes que moren. Els sacerdots jueus eren mortals. Melquisedec, en canvi, és considerat com a immortal per tal com la Bíblia el presenta al ple de la vida i no esmenta per res la seva mort.

Però allí. Això és, en el passatge del Gènesi que fa referència a Melquisedec.

9. — *I, si val a dir la paraula.* Amb aquest incís tempera l'Autor la cosa extraordinària que està a punt de dir referent al sacerdoci de la Llei nova.

Leví... pagà delme. Per bé que Abraam no era sacerdot, però contenia en germen junt amb els seus descendents, el sacerdoci i totes les institucions de la teocràcia jueva; per això, per mitjà d'ell, Leví pagà delmes a Melquisedec.

11. — *La consumació.* L'acompliment de la perfecció en les relacions entre Déu i els homes.

Fou sota ell que el poble rebé la llei. L'haver el poble elegit rebut la llei sota el sacerdoci levític, posat al cim de l'aliança celebrada al Sinaí, demostra la importància capital del sacerdoci en la teocràcia jueva.

12. — *En canviar-se... el canvi...* L'Autor empra aquests mots a guisa d'eufemisme, per tal de suavitzar els conceptes d'abrogació i derogació.

El canvi de sacerdoci comporta el de sacrifici, i amb ell el de tot el sistema de relacions entre Déu i els homes. És tota la religió la canviada.

13. — *Aquell de qui es diuen aquestes*

οὐδεὶς προσέσχηκεν τῷ θυσιαστηρίῳ· [14] πρόδηλον γὰρ ὅτι ἐξ Ἰούδα
ἀνατέταλκεν ὁ κύριος ἡμῶν, εἰς ἣν φυλὴν περὶ ἱερέων οὐδὲν Μωϋσῆς
ἐλάλησεν. [15] Καὶ περισσότερον ἔτι κατάδηλόν ἐστιν, εἰ κατὰ τὴν
ὁμοιότητα Μελχισεδὲκ ἀνίσταται ἱερεὺς ἕτερος, [16] ὃς οὐ κατὰ νόμον
ἐντολῆς σαρκίνης γέγονεν ἀλλὰ κατὰ δύναμιν ζωῆς ἀκαταλύτου. [17] μαρ-
τυρεῖται γὰρ ὅτι

«σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα
κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ.»

[18] ἀθέτησις μὲν γὰρ γίνεται προαγούσης ἐντολῆς διὰ τὸ αὐτῆς ἀσθενὲς
καὶ ἀνωφελές, [19] οὐδὲν γὰρ ἐτελείωσεν ὁ νόμος, ἐπεισαγωγὴ δὲ κρείτ-
τονος ἐλπίδος, δι' ἧς ἐγγίζομεν τῷ θεῷ. [20] Καὶ καθ' ὅσον οὐ χωρὶς
ὁρκωμοσίας, — οἱ μὲν γὰρ χωρὶς ὁρκωμοσίας εἰσὶν ἱερεῖς γεγονότες, [21] ὁ
δὲ μετὰ ὁρκωμοσίας διὰ τοῦ λέγοντος πρὸς αὐτόν·

«ὤμοσεν κύριος, καὶ οὐ μεταμεληθήσεται·
σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα·» —

[22] κατὰ τοσοῦτο καὶ κρείττονος διαθήκης γέγονεν ἔγγυος Ἰησοῦς. [23] Καὶ
οἱ μὲν πλείονές εἰσιν γεγονότες ἱερεῖς διὰ τὸ θανάτῳ κωλύεσθαι παρα-
μένειν· [24] ὁ δὲ διὰ τὸ μένειν αὐτὸν εἰς τὸν αἰῶνα ἀπαράβατον ἔχει τὴν
ἱερωσύνην· [25] ὅθεν καὶ σώζειν εἰς τὸ παντελὲς δύναται τοὺς προσ-

13 προσεσχεν *AC 17 al.* || 14 ημων] + ιησους *17. 31* || 16 σαρκικης *EK al.* || 17 μαρτυρει *CKL al.* || 21 *fin.*] + κατα την ταξιν μελχισεδεκ *ADEKLP al sy* || 22 τοσουτον *EKL al.* || *om.* και *DEKLP al.* || 24 ιερατιαν *D**

coses. El nou sacerdoci no és segons l'ordre d'Aaró, perquè aquest nou sacerdot, de qui són dites les profecies del Salm CIX, és de la tribu de Judà, i no, com Aaró, de la de Leví. Recordem la importància que les tribus tenien en el sistema político-religiós d'Israel i que a la de Leví estava vinculat el sacerdoci.

14. — *De la tribu de Judà.* Els fets manifestaven, en efecte, que Jesucrist no provenia de la tribu de Leví, sinó de la de Judà. Cf. Mt. I, 3; Lc. III, 26; Apc. V, 5. El títol *Nostre Senyor*, sense el nom propi de Jesús, és molt rar en el N. T.

15. — La necessitat del nou sacerdoci és encara més palesada per la insuficiència de l'antic.

16. — El sacerdoci levític era transmès i adquirit per generació carnal; el de Crist, en virtut de la unió hipostàtica, que és una *vida indissoluble.* Per això, a diferència d'aquell, és un sacerdoci etern. Vegeu més avall, vv. 23-25. — Remarquem en aquest verset la doble antítesi entre llei i virtut, i entre ordenament carnal i vida indissoluble.

El sacerdoci levític era carnal perquè només s'ocupava de coses externes; per això havia de cedir el lloc a un sacerdoci espiritual, que mira principalment a la purificació del cor.

18. — *L'ordenament precedent.* Aquestes paraules indiquen o la legislació mosaica tota sencera, o més restringidament, el sacerdoci aaronític, que és el que creiem més probable. Aquest sacerdoci és abrogat per les dues cau-

membre d'una altra tribu, de la qual ningú no serví a l'altar, 14 puix que
és cosa manifesta que nostre Senyor sorgí de la tribu de Judà, de la qual
tribu res no digué Moisès de pertocant al sacerdoci. 15 I encara és molt
més palès, si segons semblança de Melquisedec sorgeix un altre sacerdot,
16 el qual no ho esdevingué segons la llei de l'ordenament carnal, sinó
segons la virtut de la vida indissoluble. 17 Car d'ell és testimoniat:

«Tu, sacerdot per sempre,
segons l'ordre de Melquisedec.»

18 Perquè abolició és feta certament de l'ordenament precedent per la seva
impotència i la seva inutilitat, 19 per tal com la llei no dugué res a perfec-
ció complida, ans fou introducció d'una esperança millor, per la qual ens
atansem a Déu. 20 I en quant no fou sense jurament — perquè aquells són
fets sacerdots sense jurament, 21 però aquest, amb jurament per aquell que
li diu:

«Ha jurat el Senyor i no se'n penedirà:
tu ets sacerdot per sempre» —,

22 en tant també fou Jesús fiador d'una millor aliança. 23 I aquells foren
creats sacerdots en gran nombre, perquè la mort els impedia de romandre;
24 però aquest, per tal com roman per sempre, té un sacerdoci immutable.

17, Ps. cix, 4. 21, Ps. cix, 4. 22, Inf. viii, 6.

ses (impotència i inutilitat) exposades en els versets anteriors.

19. — *La llei no dugué res a perfecció complida.* Τελειοῦν en el llenguatge bíblic vol dir portar una cosa al terme ideal, que marca la perfecció d'un ésser. La Llei no acomplí o perfeccionà res, perquè era purament externa i figurativa; la santedat interior, la veritable perfecció religiosa només es té en virtut de la Llei nova.

Per la qual ens atansem a Déu. En l'A. T., només als sacerdots era permès de penetrar dins el santuari. En el N. T., tenim la prometença de viure eternament amb Déu, per una possessió mútua que s'inicia ja en aquesta vida.

20. — *I en quant no fou.* L'original manca del verb *fou* que fàcilment se sobreentén.

Perquè aquells. Segons Vg., «els altres.»

21. — *Ha jurat el Senyor...* En el Salm CIX, 4, aquests mots són una fórmula d'introducció a l'oracle pròpiament dit, que comença: «Tu ets sacerdot». L'Autor, però, considera la dita introducció com formant part del llenguatge diví, per tal com enclou el jurament on recolza la seva argumentació.

El sacerdoci levític fou instituït sense jurament, al revés del de Jesucrist, ço que demostra la gran superioritat d'aquest. Les paraules *i no se'n penedirà* són la fermança més segura possible de la perpetuïtat del nou sacerdoci.

24. — *Té un sacerdoci immutable.* Vg. tradueix «sempitern.» D'altres tradueixen *inviolable,* això és, perpetu i absolut. El mot ἀπαράβατον comporta totes aquestes interpretacions.

ερχομένους δι' αὐτοῦ τῷ θεῷ, πάντοτε ζῶν εἰς τὸ ἐντυγχάνειν ὑπὲρ
αὐτῶν.
[26] Τοιοῦτος γὰρ ἡμῖν [καὶ] ἔπρεπεν ἀρχιερεύς, ὅσιος, ἄκακος, ἀμίαν-
τος, κεχωρισμένος ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ ὑψηλότερος τῶν οὐρανῶν
γενόμενος· [27] ὃς οὐκ ἔχει καθ' ἡμέραν ἀνάγκην, ὥσπερ οἱ ἀρχιερεῖς,
πρότερον ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἁμαρτιῶν θυσίας ἀναφέρειν, ἔπειτα τῶν τοῦ
λαοῦ· τοῦτο γὰρ ἐποίησεν ἐφάπαξ ἑαυτὸν ἀνενέγκας. [28] ὁ νόμος γὰρ
ἀνθρώπους καθίστησιν ἀρχιερεῖς ἔχοντας ἀσθένειαν, ὁ λόγος δὲ τῆς
ὁρκωμοσίας τῆς μετὰ τὸν νόμον υἱὸν εἰς τὸν αἰῶνα τετελειωμένον.
(C. VIII.) [1] Κεφάλαιον δὲ ἐπὶ τοῖς λεγομένοις, τοιοῦτον ἔχομεν
ἀρχιερέα, ὃς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν τοῖς
οὐρανοῖς, [2] τῶν ἁγίων λειτουργὸς καὶ τῆς σκηνῆς τῆς ἀληθινῆς, ἣν ἔπη-
ξεν ὁ κύριος, καὶ οὐκ ἄνθρωπος. [3] πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ προσφέρειν
δῶρά τε καὶ θυσίας καθίσταται· ὅθεν ἀναγκαῖον ἔχειν τι καὶ τοῦτον ὃ
προσενέγκῃ. [4] εἰ μὲν οὖν ἦν ἐπὶ γῆς, οὐδ' ἂν ἦν ἱερεύς, ὄντων τῶν
προσφερόντων κατὰ [τὸν] νόμον τὰ δῶρα· [5] οἵτινες ὑποδείγματι καὶ
σκιᾷ λατρεύουσιν τῶν ἐπουρανίων, καθὼς κεχρημάτισται Μωϋσῆς μέλ-
λων ἐπιτελεῖν τὴν σκηνήν· «ὅρα» γάρ φησιν, «ποιήσεις πάντα κατὰ
τὸν τύπον τὸν δειχθέντα σοι ἐν τῷ ὄρει·» [6] νυνὶ δὲ διαφορωτέρας
τέτυχεν λειτουργίας, ὅσῳ καὶ κρείττονός ἐστιν διαθήκης μεσίτης, ἥτις
ἐπὶ κρείττοσιν ἐπαγγελίαις νενομοθέτηται.
[7] Εἰ γὰρ ἡ πρώτη ἐκείνη ἦν ἄμεμπτος, οὐκ ἂν δευτέρας ἐζητεῖτο

26 *om.* και 1° ℵ*CKLP al. lat arm* || 27 ο αρχιερευς *D*gr || θυσιαν *DEP al.* || προσενεγκας ℵ*A al.* || 28 ιερεις *De* || VIII. 1 ουρ.] υψηλοις *17 Eus* || 2 *om.* και 2° ℵ*BD***E 17* || 4 ουν] γαρ *EKL al. sy*h || οντων] + των ιερεων *KL al. sy* || *om.* τον ℵ**AB 17 al.* || 6 *om.* και *D***K al.* || 7 ετερας *B**

25. — *Acomplidament.* Més exacte que «perpètuament», com llegim en Vg.

Per ells. «Per nosaltres», diu Vg. amb menys d'exactesa.

26. — Si, com els sacerdots de l'A. T., el Crist hagués d'oferir sacrificis pels seus propis pecats, abans que pels del poble, necessitaria un altre sacerdot que suplís la seva insuficiència.

27. — *Com els pontífexs.* La comparació ès entre Crist i els pontífexs de l'A. T., no tots els seus sacerdots, com podria fer creure la versió «quemadmodum sacerdotes» de Vg.

28. — *Feblesa.* Cal prendre aquest mot en tots sentits, però sobretot en sentit moral. Vegeu més amunt: V, 2.

Després de la llei. La llei fou donada a Moisès; el jurament fou fet a David, alguns segles després. — *El Fill consumat per tots els segles.* Vegeu les notes a II, 10 i V, 9.

Noteu el contrast entre *homes* i *el Fill.*

VIII-IX. — Demostrada la superioritat de Crist respecte als sacerdots levítics quant a la seva persona, l'Autor s'emprèn ara de demostrar-la quant al ministeri sacerdotal. Es fixarà en dos punts: el lloc on s'exerceix el ministeri (c. VIII) i el sacrifici ofert (c. IX).

1. — *Punt capital.* Alguns creuen que cal traduir κεφάλαιον per *recapitulació* o sumari de les coses dites anteriorment. Però el context s'adiu més amb el significat que li atribuïm, seguint els més assenyalats intèrprets.

2. — *I del veritable tabernacle.* Hom sap que, originàriament, el lloc on s'e-

25 Per on, pot també salvar acomplidament els qui per ell s'atansen a Déu,
vivint sempre per a intercedir per ells.

26 Perquè tal sacerdot ens esqueia, sant, innocent, incontaminat, se-
parat dels pecadors i esdevingut més alt que els cels; 27 el qual no té
necessitat cada dia, com els pontífexs, d'oferir víctimes primer pels pecats
propis, després pels del poble, car tot això ho féu d'una vegada oferint-se
ell mateix. 28 Perquè la llei constitueix pontífexs homes que tenen feble-
sa, però la paraula del jurament, que ve després de la llei, el Fill consumat
per tots els segles.

(C. VIII.) 1 Punt capital, doncs, de les coses dites: tenim un tal pon-
tífex que s'ha assegut a la dreta del soli de la majestat en els cels, 2 minis-
tre del santuari i del veritable tabernacle que muntà Déu i no pas un
home. 3 Car tot pontífex és constituït per a oferir dons i víctimes, per
la qual cosa cal que aquest també tingui què oferir. 4 Si, doncs, fos da-
munt la terra, ni tan sols seria sacerdot, havent-hi els qui ofereixen
els dons segons la llei, 5 els quals exerceixen el culte en figura i ombra
de les coses celestials, segons fou dit en oracle a Moisès, quan estava a
punt d'acabar el tabernacle; car digué: «Mira i fes-ho tot segons el model
que t'ha estat ensenyat en la muntanya.» 6 Però ara ha aconseguit un
ministeri més elevat, tant com d'una millor aliança ha estat fet mitjancer,
la qual sobre millors prometences ha estat bastida.

7 Car si aquella primera fos intitllable, no se cercaria lloc per a una de

25, Io, xiv, 6. 27, Lv. xvi, 6; Sup. v, 3; Inf. ix, 7, 12. 1, Ps. cix, 1. 2, Nm. xxiv, 6. 3, Sup. v, 1. 5, Ex. xxv, 40; Act. vii, 44; Inf. x, 1. 6, Sup. vii, 11, 22.

xercia el culte mosaic era una simple tenda, figura del cel, que és el tabernacle real on el suprem Pontífex Crist exerceix el seu sacerdoci eternal.

4. — El tabernacle de la Llei Antiga era ombra del celestial, en què ha entrat el Crist, el qual, per això, és sacerdot en el cel. Si fos damunt la terra, com els sacerdots levítics, és a dir segons la Llei, ni tan sols seria sacerdot, per tal com ja n'hi ha que ofereixen els dons legals. I no importa que al cel no ofereixi sacrifici, perquè la dignitat sacerdotal no s'adquireix amb el seu exercici. Crist fou sacerdot des del primer moment de la seva encarnació (vegeu més avall X, 5-7 citant Ps. XL, 7-9) i ho roman eternament.

Si, doncs, fos. El verb *fos* no es llegeix en l'original.

Els qui ofereixen. Vg. tradueix «oferissin».

5. — *Figura i ombra.* La relació entre les dues Aliances és expressada en aquesta Lletra de quatre maneres: figura, ombra, antitipus i semblança. L'ombra és oposada al cos, l'antitipus a la veritat, la figura i la semblança a la realitat.

Mira... Manlleu fet a Ex. XXV, 40 citat lliurement segons els LXX. El mot *tot* és una addició feta per l'Autor.

6. — *Un ministeri.* El grec λειτουργία ens indica que es tracta d'un ministeri sacerdotal.

Sobre millors prometences. Les prometences fetes per Déu a Israel en instituir la primera aliança eren temporals i transitòries; les del N. T. són espirituals i eternes.

7. — *Si aquella primera fos intitllable.*

τόπος. 8 μεμφόμενος γὰρ αὐτοὺς λέγει· «ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει
κύριος, καὶ συντελέσω ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰσραὴλ καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰούδα
διαθήκην καινήν, 9 οὐ κατὰ τὴν διαθήκην ἣν ἐποίησα τοῖς πατράσιν
αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ ἐπιλαβομένου μου τῆς χειρὸς αὐτῶν ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς
ἐκ γῆς Αἰγύπτου, ὅτι αὐτοὶ οὐκ ἐνέμειναν ἐν τῇ διαθήκῃ μου, κἀγὼ
ἠμέλησα αὐτῶν, λέγει κύριος. 10 ὅτι αὕτη ἡ διαθήκη ἣν διαθήσομαι τῷ
οἴκῳ Ἰσραὴλ μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, λέγει κύριος, διδοὺς νόμους μου
εἰς τὴν διάνοιαν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ καρδίας αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς, καὶ
ἔσομαι αὐτοῖς εἰς θεὸν καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μοι εἰς λαόν. 11 καὶ οὐ μὴ
διδάξωσιν ἕκαστος τὸν πολίτην αὐτοῦ καὶ ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ,
λέγων· γνῶθι τὸν κύριον, ὅτι πάντες εἰδήσουσίν με ἀπὸ μικροῦ ἕως
μεγάλου αὐτῶν. 12 ὅτι ἵλεως ἔσομαι ταῖς ἀδικίαις αὐτῶν, καὶ τῶν
ἁμαρτιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι.» 13 ἐν τῷ λέγειν «καινὴν» πεπα-
λαίωκεν τὴν πρώτην· τὸ δὲ παλαιούμενον καὶ γηράσκον ἐγγὺς ἀφα-
νισμοῦ.

4. Christvs simvl hostia perfecta est

(C. IX.) 1 Εἶχε μὲν οὖν καὶ ἡ πρώτη δικαιώματα λατρείας τό τε
ἅγιον κοσμικόν. 2 σκηνὴ γὰρ κατεσκευάσθη ἡ πρώτη, ἐν ᾗ ἥ τε λυχνία
καὶ ἡ τράπεζα καὶ ἡ πρόθεσις τῶν ἄρτων, ἥτις λέγεται Ἅγια· 3 μετὰ
δὲ τὸ δεύτερον καταπέτασμα σκηνὴ ἡ λεγομένη Ἅγια Ἁγίων, 4 χρυσοῦν
ἔχουσα θυμιατήριον καὶ τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης περικεκαλυμμένην

9 ημεραις *B 34* || γης] της $D^{gr}E^{gr}$ *43* || 10 διαθηκη] + μου $AD^{gr}E^{gr}$ || καρδιαν ℵ || 11 πολιτην] πλησιον *P al. f vg* sy^{hm} || μικρου] + αυτων *L al. sy* || 12 αμαρτ. αυτ.] + και των ανομιων αυτων *ADEKLP al.* || IX. 1 *om.* και *B al.* sy^{p} || πρωτη] + σκηνη *47. 73 al.* || 2 αρτ.] + και το χρυσουν θυμιατηριον *B aeth* || τα αγια *B* || αγ.] + αγιων *AD*E* || 3 τα αγια των αγιων *BKL al.* || 4 *om.* χρυσουν *et* θυμιατ. και *B aeth*

Més amunt (VII, 11, 19) ja ha dit que no ho era.

8. — *Blasmant aquells.* No la llei, sinó els jueus, que tan malament l'havien complerta.

Déu... S'entén Déu, per mitjà del profeta Jeremias. Cf. Ir. XXXI, 31.

Una aliança nova. A remarcar la importància de la paraula *nova*. Aquesta aliança nova és descrita per caràcters negatius (v. 9) i positius (10-12).

10. — *Donaré.* Cf. Ez. XI, 19-20; XXXVI, 26-28.

13. — Diferència cabdal entre les dues Aliances és que la primera era subjecta a envelliment i a caducitat, com ressurt del text citat de Jeremias, mentre que la nova és definitiva fins a la fi dels temps.

Prop de la desaparició. Mot més suau que «interitum» emprat per Vg. en aquest passatge.

1-10. — Tots els sacrificis de l'A. T. eren figura del de Crist, però l'Autor es deté en el més important, el del dia de l'Expiació, únic en què intervenia el Gran Sacerdot i que era per excel·lència el sacrifici pel pecat. L'Autor el descriu amb gran luxe de detalls, dels quals dedueix ací i allà de l'Epístola analogies i diferències amb el sacrifici de Crist. El simbolisme més essencial és la divisió del tabernacle en dues parts, separades per un vel, que significava

segona. [8] Perquè blasmant aquells, diu: «Heus ací que vénen dies en
què conclouré una aliança nova sobre la casa d'Israel i sobre la casa de
Judà, [9] no pas com l'aliança que vaig fer amb els pares llurs el dia que jo
vaig agafar la seva mà per traure'ls de la terra d'Egipte, perquè ells no
perseveraren en la meva aliança i jo em vaig desentendre d'ells, diu el
Senyor. [10] Perquè aquesta és l'aliança que disposaré amb la casa d'Israel
després d'aquells dies, diu el Senyor: donaré les meves lleis en llur pensa
i en llur cor les escriuré, i jo els seré Déu i ells em seran poble. [11] I no
ensenyaran cadascú el seu veí i cadascú el seu germà, dient: Coneix el
Senyor, perquè tots em coneixeran, del més petit al més gran d'ells.
[12] Car jo seré propici a llurs injustícies i no em recordaré més de llurs pe-
cats.» [13] En dir «nova», antiquà la primera: i allò que torna antic i enve-
lleix ja és prop de la desaparició.

4. Crist és també la víctima perfecta

(C. IX.) [1] Tenia també la primera reglaments de culte i el san-
tuari mundà. [2] Car fou aparellat el Tabernacle primer, en el qual hi
havia el canelobre, i la taula, i la proposició dels pans, el qual s'anomena
el Sant, [3] i darrera del segon vel, el tabernacle anomenat Sant dels Sants,
[4] que tenia un encenser d'or i l'arca del testimoni recoberta d'or pertot, en

8 s., Ir. xxxi, 31-34. **10**, II Cor. vi, 16; Inf. x, 16. **12**, Inf. x, 17. **2 s.**, Ex. xxvi, 1; xxxvi, 8; xl, 3 s. **4**, Lv. xvi; Nm. xvii; I Rg. viii, 9; II Par. v, 10.

que l'accés al Santuari del cel encara no era lliure. Calia que vingués el Gran Pontífex etern, el Crist, que d'una vegada per sempre l'obrís per entrar-hi ell i emmenar-hi tots els seus fidels.

1. — *Tenia*. Vg. tradueix *tingué*.— *La primera*. Se sobreentén *aliança*. Les edicions d'Erasme afegeixen σκηνή (tabernacle) al costat del pronom grec corresponent a *primera*. — *Reglaments de culte*. L'expressió «iustificationes culturae» de Vg. conserva tot el regust d'hebraisme que hom copsa en l'original.

2. — *Canelobre*. Vg. insereix «canelobres», en plural. Tanmateix, dins el Tabernacle no n'hi havia més d'un, mentre en el temple de Salomó n'hi havia deu. Cf. Ex. XXV, 31-39 i I Rg. VII, 49. Vg. empra el plural potser per suggestió dels set brocs que tenia el canelobre del Tabernacle.

La proposició dels pans. També es diu «els pans de la proposició», que eren els dotze pans amb què era significat l'homenatge i l'ofrena de les dotze tribus.

El qual. Aquest relatiu és femení en grec, per tal com es refereix a *tabernacle*. Ara bé, aquest nom, que en grec és femení: ἡ σκηνή, és neutre en llatí; per tant, el relatiu gramaticalment havia d'ésser posat en forma neutra: *quod* en lloc de *quae*.

3. — *El segon vel*. El primer vel es trobava en entrar al Tabernacle. Cf. Ex. XXVI, 31-36.

Sant dels Sants. Superlatiu hebreu que significa *santíssim*.

4. — *Un encenser*. El mot θυμιαστήριον és traduït per *encenser* i entès en aquesta accepció estricta. Sembla,

πάντοθεν χρυσίῳ, ἐν ᾗ στάμνος χρυσῆ ἔχουσα τὸ μάννα καὶ ἡ ῥάβδος
Ἀαρὼν ἡ βλαστήσασα καὶ αἱ πλάκες τῆς διαθήκης, [5] ὑπεράνω δὲ αὐτῆς
Χερουβὶμ δόξης κατασκιάζοντα τὸ ἱλαστήριον· περὶ ὧν οὐκ ἔστιν νῦν
λέγειν κατὰ μέρος. [6] Τούτων δὲ οὕτως κατεσκευασμένων εἰς μὲν τὴν
πρώτην σκηνὴν διὰ παντὸς εἰσίασιν οἱ ἱερεῖς τὰς λατρείας ἐπιτελοῦν-
τες, [7] εἰς δὲ τὴν δευτέραν ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ μόνος ὁ ἀρχιερεύς, οὐ
χωρὶς αἵματος ὃ προσφέρει ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων,
[8] τοῦτο δηλοῦντος τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, μήπω πεφανερῶσθαι τὴν
τῶν ἁγίων ὁδὸν ἔτι τῆς πρώτης σκηνῆς ἐχούσης στάσιν, [9] ἥτις παρα-
βολὴ εἰς τὸν καιρὸν τὸν ἐνεστηκότα, καθ' ἣν δῶρά τε καὶ θυσίαι προσ-
φέρονται μὴ δυνάμεναι κατὰ συνείδησιν τελειῶσαι τὸν λατρεύοντα,
[10] μόνον ἐπὶ βρώμασιν καὶ πόμασιν καὶ διαφόροις βαπτισμοῖς, δικαιώματα
σαρκὸς μέχρι καιροῦ διορθώσεως ἐπικείμενα.
[11] Χριστὸς δὲ παραγενόμενος ἀρχιερεὺς τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, διὰ
τῆς μείζονος καὶ τελειοτέρας σκηνῆς οὐ χειροποιήτου, τοῦτ' ἔστιν οὐ
ταύτης τῆς κτίσεως, [12] οὐδὲ δι' αἵματος τράγων καὶ μόσχων, διὰ δὲ τοῦ

3 om. η *2° B 37* || *5* χερουβειν *BE(AD* vg)* || *9* ητις] + πρωτη *D*E* || ην] ον *EKLPd* || *10 om.* και πομ. *47* || βαπτ. και δικαιωμασιν *EKL al. f vg sy*ʰ || *11* μελλ.] γενομενων *BD*e sy*

però, preferible d'entendre amb aqueix mot l'altar dels perfums.

En la qual hi havia... Cf. Ex. XVI, 33-34 i Nm. XVII, 7-10.

Les taules de l'aliança. Les taules de la Llei que el Senyor donà a Moisès al Sinaí, i que al principi foren posades en l'interior de l'arca, d'on després foren tretes. Vegeu Ex. XXV, 16; XXXI, 18 i XXXII, 15.

5. — *Querubins de glòria.* No cal entendre aquí els querubins gloriosos del cel, com pensen molts, entre ells Estius, sinó els querubins que hi havia damunt el propiciatori. Vegeu Ex. XXV, 18-22.

6. — *Entren.* Vg. tradueix: «Entraven».

A acomplir les funcions del culte. Vg. tradueix: «a acomplir les funcions dels sacrificis». Cal recordar que a l'interior del Sant no s'oferia cap sacrifici pròpiament dit.

7. — El pontífex de l'A. T. oferia per a ell mateix abans de fer-ho per al poble. Però Jesucrist que era sant i immaculat (VII, 26, 27) no tenia necessitat d'oferir per a ell.

Una vegada a l'any. El gran sacerdot entrava en el Sant dels Sants només el dia de l'Expiació.

Per a ell mateix. Vg. tradueix «pro sua», això és per a la seva ignorància, mot que en aquest passatge significa tota mena de mancaments. Cf. Ps. XXIV, 7; Sap. V, 7.

8. — *El camí del santuari.* No pas el santuari dels hebreus, sinó aquell de què aquest era ombra, o sia el del cel, el camí del qual era barrat mentre durà en vigor la Llei Antiga.

9. — *Semblança.* Vegeu VIII, 5.

El temps present. És una fórmula oposada a les expressions *el món futur* (II, 5), *el temps venidor* (V, 5) emprades en altres llocs per l'Autor. Aquestes representen el temps messiànic; aquella, el de la Llei Antiga, que, en ésser escrita la Lletra, de fet encara no estava ben acabat, puix encara estaven en peu el Temple i el seu culte.

Segons la qual. Alguns manuscrits i moltes edicions gregues insereixen καθ' ὅν, ço que obligaria a traduir: *segons el qual,* sobreentès el mot *temps.* Tanmateix, la lliçó adoptada, que és la que

la qual hi havia una urna d'or contenint el mannà i la verga d'Aaró que
brostà i les taules de l'aliança, [5]i damunt d'elles, querubins de glòria
que aombraven el propiciatori; de les quals coses, no cal parlar-ne ara per
parts. [6]Totes les coses així aparellades, al primer tabernacle entren
tostemps els sacerdots a acomplir les funcions del culte, [7]però al segon,
només una vegada a l'any el pontífex, no sense sang, que ofereix per a
ell mateix i per les ignoràncies del poble, [8]això significant l'Esperit Sant,
que encara no s'havia palesat el camí del santuari, mentre el primer taber-
nacle s'aguantava, [9]la qual cosa és una semblança envers el temps pre-
sent, segons la qual s'ofereixen dons i víctimes que no poden fer perfecte
segons consciència el qui ret culte a Déu, [10]no consistint sinó en menjars
i begudes i diferents lavatoris, reglaments carnals fins al temps de la
reforma.

[11]Però el Crist, havent-se presentat pontífex dels béns futurs, a través
del tabernacle millor i més perfecte, no fet de mans, ço és no d'aquesta
creació, [12]i no amb sang de bocs i vedells, sinó amb la pròpia sang, en-

5, Ez. x, 4. **7**, Ex. xxx, 10; Lv. xvi, 2 s. **9**, Sup. v, 1; Inf. x, 1 s. **10**, Lv. xi s.; Col. ii, 16; I Ptr. iii, 21. **11**, Inf. x, 1. **12**, Act. xx, 28; Inf. x, 14; xiii, 20.

la Vg. accepta, és la reconeguda avui com la més veritable.

Que no poden fer perfecte. El valor oficial dels sacrificis de l'A. T. era de fer oblidar a Déu les infidelitats del seu poble, que el podien fer desdir de l'Aliança, bilateral com era ella. Així no produïen sinó una justificació carnal, o externa, en virtut d'una mena de ficció legal. Car és evident que la sang dels animals no pot rentar el pecat ni purificar la consciència. (Vegeu VII, 19 i X, 4).

10. — *Al temps de la reforma.* L'època messiànica que havia de reformar la Llei Antiga, menant-la a tot acompliment. Cf. Ir. VIII, 10 ss.

11. — Un altre contrast entre els dos sacrificis: el de lloc. El sacrifici aarònic s'oferia en un tabernacle corruptible, terrestre, fet de mà d'home, figuratiu; el de Crist, en un santuari celeste, construït per Déu, ideal i perfecte. (Veg. VIII, 2).

Però el Crist, havent-se presentat. Comença aquí una colpidora antítesi entre el sacerdoci de Crist i el de l'Antic Testament. La versió Ítala tradueix: *quan advingué.*

Pontífex dels béns futurs. Futurs des del punt de vista del culte levític que els preparava, si bé per a l'Autor de la Lletra ja havien arribat.

A través del tabernacle millor i més perfecte. A semblança del gran sacerdot jueu, el Crist, abans d'entrar en el veritable Sant dels Sants, o sia el santuari celeste, hagué de passar per un primer tabernacle, ací descrit. Els intèrprets no estan d'acord a designar-lo. Sant Tomàs creu que és el cel sideri, que Jesús hagué de travessar en la seva Ascensió, per arribar a l'Empiri. No és probable, perquè aquest cel inferior no es pot dir que no sigui *d'aquesta creació.* Més probablement pensen d'altres (St. J. Crisòst., Teodoret, Teofilacte, Ribera, etc.) que és el cos de Jesús, immolat al Calvari. Format directament per l'Esperit Sant, li convenen totes les qualitats esmentades en aquesta descripció. És passant per ell i pels seus sofriments que el Fill de Déu pogué penetrar en el Santuari etern.

12-14. — Un altre contrast és la matèria del sacrifici. Allí era la sang de braus i de bocs; ací, la de la Víctima pura, del mateix Fill immaculat.

ἰδίου αἵματος εἰσῆλθεν ἐφάπαξ εἰς τὰ ἅγια, αἰωνίαν λύτρωσιν εὑράμε-
νος. 13 εἰ γὰρ τὸ αἷμα τράγων καὶ ταύρων καὶ σποδὸς δαμάλεως ῥαντί-
ζουσα τοὺς κεκοινωμένους ἁγιάζει πρὸς τὴν τῆς σαρκὸς καθαρότητα,
14 πόσῳ μᾶλλον τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ὃς διὰ πνεύματος αἰωνίου ἑαυτὸν
προσήνεγκεν ἄμωμον τῷ θεῷ, καθαριεῖ τὴν συνείδησιν ὑμῶν ἀπὸ νεκρῶν
ἔργων εἰς τὸ λατρεύειν θεῷ ζῶντι. 15 Καὶ διὰ τοῦτο διαθήκης καινῆς
μεσίτης ἐστίν, ὅπως θανάτου γενομένου εἰς ἀπολύτρωσιν τῶν ἐπὶ τῇ
πρώτῃ διαθήκῃ παραβάσεων τὴν ἐπαγγελίαν λάβωσιν οἱ κεκλημένοι τῆς
αἰωνίου κληρονομίας. 16 ὅπου γὰρ διαθήκη, θάνατον ἀνάγκη φέρεσθαι
τοῦ διαθεμένου· 17 διαθήκη γὰρ ἐπὶ νεκροῖς βεβαία, ἐπεὶ μήποτε
ἰσχύει ὅτε ζῇ ὁ διαθέμενος. 18 Ὅθεν οὐδ' ἡ πρώτη χωρὶς αἵματος
ἐγκεκαίνισται. 19 λαληθείσης γὰρ πάσης ἐντολῆς κατὰ τὸν νόμον ὑπὸ
Μωϋσέως παντὶ τῷ λαῷ, λαβὼν τὸ αἷμα τῶν μόσχων καὶ τῶν τράγων
μετὰ ὕδατος καὶ ἐρίου κοκκίνου καὶ ὑσσώπου, αὐτό τε τὸ βιβλίον καὶ
πάντα τὸν λαὸν ἐράντισεν, 20 λέγων· «τοῦτο τὸ αἷμα τῆς διαθήκης ἧς
ἐνετείλατο πρὸς ὑμᾶς ὁ θεός.» 21 καὶ τὴν σκηνὴν δὲ καὶ πάντα τὰ
σκεύη τῆς λειτουργίας τῷ αἵματι ὁμοίως ἐράντισεν. 22 καὶ σχεδὸν ἐν
αἵματι πάντα καθαρίζεται κατὰ τὸν νόμον, καὶ χωρὶς αἱματεκχυσίας οὐ
γίνεται ἄφεσις. 23 Ἀνάγκη οὖν τὰ μὲν ὑποδείγματα τῶν ἐν τοῖς οὐρα-

12 αγ.] + των αγιων *P* || 13 ⟩ ταυρ. κ. τραγ. *KLP al. Ambr* sy^h || 14 αιωνιου] αγιου *D*Pef vg* || συνειδ. ημων *AD*KP al.* sy^p || ζωντι] + και αληθινω *AP 21. 31* || 17 μηποτε] μη τοτε *ℵ*D** || 18 πρωτη] + διαθηκη *D*E** || 19 *om.* πασης *K 46* || *om.* και των τραγ. *KL al. sy* || 20 ενετειλ.] διεθετο *C*

12. — *Entrà una vegada.* Això és, una vegada per sempre, a diferència dels antics grans sacerdots que hi entraven un cop cada any.

13. — *La cendra de vedella.* Element purificador molt important en el ritu jueu. Amb la dita cendra, hom componia una aigua lustral que era emprada per a purificar-se de determinades taques legals.

14. — *En esperit etern.* Menys exactament tradueix Vg.: «per l'Esperit Sant». L'expressió grega sembla més tost designar l'esperit personal de Crist.

S'oferí ell mateix immaculat. Contrast amb les víctimes de l'A. T. Aquestes eren emmenades per la força al sacrifici; Jesucrist s'ofereix espontàniament; aquelles eren sense tara exterior; Jesucrist és puríssim moralment.

La vostra consciència. Vg., seguint altres mss. grecs, llegeix ἡμῶν i tradueix «la nostra consciència».

Obres mortes. Els pecats que sollen l'ànima i li produeixen la mort.

15. — En aquest v. i en el 25 i 26 s'esmenta el més important dels contrastos: el dels fruits d'ambdós sacrificis. El gran sacerdot jueu, en entrar cada any al *Sancta Sanctorum,* no hi pot introduir ningú. Jesús entra una sola vegada en el tabernacle del cel per ferhi entrar tots els qui participen del seu sacrifici. El sacrifici del Crist no cal que sigui repetit, com l'aarònic, que s'oferia una vegada cada any.

Les transgressions fetes sota el primer testament. No és que la mort del Crist no hagi valgut el perdó dels pecats fets en totes les èpoques de la humanitat, sinó que l'Autor, dirigint-se exclusivament a hebreus, remarca només l'eficàcia de la redempció del Crist per a esborrar les prevaricacions que no podia acabar la Llei Antiga.

Els cridats. Hom remarca aquí una

trà una vegada en el santuari, havent trobat preu de rescat etern. [13] Perquè si la sang de bocs i de braus i la cendra de vedella espargida santifica els contaminats per a la puresa de la carn, [14] quant més la sang del Crist, el qual en esperit etern s'oferí ell mateix immaculat a Déu, purificarà la vostra consciència d'obres mortes per retre culte al Déu vivent! [15] I per això és mitjancer d'un nou testament, per tal que, intervenint-hi la mort per al rescat de les transgressions fetes sota el primer testament, els cridats rebin la prometença de l'herència eterna. [16] Perquè on hi ha testament, és forçós que hi intervingui la mort del testador. [17] Car el testament s'aferma damunt els morts, puix que mai no val mentre el testador viu. [18] Per la qual cosa, ni el primer no fou dedicat sense sang. [19] Perquè, llegit per Moisès tot el manament segons la llei a tot el poble, prenent la sang dels vedells i dels braus amb aigua i llana escarlata i hisop, aspergí el mateix llibre i tot el poble, [20] dient: « Aquesta és la sang del testament que Déu ha ordenat per a vosaltres.» [21] I semblantment, aspergí amb sang el tabernacle i tots els vasos del ministeri. [22] I gairebé tot, segons la llei, és purificat amb sang i sense escampament de sang no hi ha perdó. [23] Calia, doncs, que les figures de les coses del cel es purifiquessin amb

13, Lv. xv, 3, 14 s.; Nm. xix, 9, 17. 14, I Thes. i, 9; Sup. vii, 26; Inf. x, 2, 22; I Ptr. i, 19; I Io, i, 7; Apc. i, 5. 15, Act. xiii, 39; Rom. iv, 13; Gal. iii, 15; I Tim. ii, 5; Inf. xii, 24. 18 s., Ex. xxiv, 3 s. 19, Lv. xiv, 4; Nm. xix, 6. 20, Ex. xxiv, 8; Mt. xxvi, 28. 22, Lv. xvii, 11.

reminiscència dels passatges evangèlics Mt. XXII, 3, 4, 8; Lc. XIV, 17, 24.

16-17. — L'antiga Aliança tenia un caràcter bilateral: Déu adoptava com a seu el poble d'Israel, i aquest es comprometia a la fidelitat. Podia, doncs, ésser rescindida, amenaça que fa Déu moltes vegades al seu poble. Vegeu, p. ex., Ir. XXXI, 31-34, citat en aquesta Epístola VIII, 8-12. La nova, en canvi, és un veritable Testament, confirmat per la mort del testador, i doncs, completament irrescindible.

16. — *On hi ha testament.* Fins aquí l'Autor emprava el mot διαθήκη en sentit d'aliança. Ara comença a emprar-lo en el sentit de testament, tal com els grecs correntment l'entenien. Remarquem que un testament només té valor legal després de mort el testador.

19. — *Llegit per Moisès.* Al·lusió a la cerimònia solemníssima que llegim en Ex. XXIV, 1-8.

Prenent la sang. En el susdit passatge no s'esmenten els detalls que aquí retreu l'Autor. Hom creu que els sabia per tradició.

20.— *Aquesta és.* El lloc és Ex. XXIV, 8, abreujat per l'Autor. Aquest passatge recorda la consagració del calze. (Veg. Mt. XXVI, 28 i Mc. XIV, 24).

21. — *El tabernacle.* Aquesta cerimònia, coneguda també per tradició, s'establí més tard, per tal com, en concertar l'Aliança, no existia encara el tabernacle.

22. — *Sense escampament de sang, no hi ha perdó.* L'escampament de sang era una manera de purificació molt habitual. Vegi's Lv. XVII, 11.

23-28. — En aquests versets ens és presentat el Crist pontificant en el cel. Són una demostració, des d'un altre aspecte, de la necessitat de la mort de Jesucrist.

23. — Les figures de les coses del cel són el tabernacle mosaic i el seu mobiliari, fabricats segons el model celestial, però ensems figura dels ritus ce-

νοῖς τούτοις καθαρίζεσθαι, αὐτὰ δὲ τὰ ἐπουράνια κρείττοσιν θυσίαις
παρὰ ταύτας. 24 οὐ γὰρ εἰς χειροποίητα εἰσῆλθεν ἅγια Χριστός, ἀντί-
τυπα τῶν ἀληθινῶν, ἀλλ' εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανόν, νῦν ἐμφανισθῆναι τῷ
προσώπῳ τοῦ θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν· 25 οὐδ' ἵνα πολλάκις προσφέρῃ ἑαυτόν,
ὥσπερ ὁ ἀρχιερεὺς εἰσέρχεται εἰς τὰ ἅγια κατ' ἐνιαυτὸν ἐν αἵματι ἀλ-
λοτρίῳ, 26 ἐπεὶ ἔδει αὐτὸν πολλάκις παθεῖν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου· νυνὶ
δὲ ἅπαξ ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων εἰς ἀθέτησιν τῆς ἁμαρτίας διὰ τῆς
θυσίας αὐτοῦ πεφανέρωται. 27 καὶ καθ' ὅσον ἀπόκειται τοῖς ἀνθρώποις
ἅπαξ ἀποθανεῖν, μετὰ δὲ τοῦτο κρίσις, 28 οὕτως καὶ ὁ Χριστός, ἅπαξ
προσενεχθεὶς εἰς τὸ πολλῶν ἀνενεγκεῖν ἁμαρτίας, ἐκ δευτέρου χωρὶς
ἁμαρτίας ὀφθήσεται τοῖς αὐτὸν ἀπεκδεχομένοις εἰς σωτηρίαν.

(C. X.) 1 Σκιὰν γὰρ ἔχων ὁ νόμος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, οὐκ αὐτὴν
τὴν εἰκόνα τῶν πραγμάτων, κατ' ἐνιαυτὸν ταῖς αὐταῖς θυσίαις ἃς
προσφέρουσιν εἰς τὸ διηνεκὲς οὐδέποτε δύναται τοὺς προσερχομένους
τελειῶσαι· 2 ἐπεὶ οὐκ ἂν ἐπαύσαντο προσφερόμεναι, διὰ τὸ μηδεμίαν
ἔχειν ἔτι συνείδησιν ἁμαρτιῶν τοὺς λατρεύοντας ἅπαξ κεκαθαρισμέ-
νους; 3 ἀλλ' ἐν αὐταῖς ἀνάμνησις ἁμαρτιῶν κατ' ἐνιαυτόν· 4 ἀδύνατον
γὰρ αἷμα ταύρων καὶ τράγων ἀφαιρεῖν ἁμαρτίας. 5 Διὸ εἰσερχόμενος
εἰς τὸν κόσμον λέγει·

«θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας,
σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι·

24 υπερ υμων *C 17* || 25 αγια] + των αγιων *37. 71 al.* || 26 παθειν] αποθανειν *47. 120* || της αμαρτ.] αμαρτιων *Dgr Aug* || 28 *fin.*] + δια πιστεως *AP al. syh* || X. 1 θυσ.] + αυτων *ℵP* || ας] αις *D*HL al., om. A al. sy* || δυνανται *ℵACP al.* || 2 *om.* ουκ *H* 74 al. f syp* || 3 *fin.*] + γινεται *D*E* al. f vg arm* || 4 *)* τραγ. κ. ταυρ. *ℵ 37* || αφελειν *L al.*

lestials del N. T. Les coses celestials no necessitaven purificació en elles mateixes, però calia que el tabernacle celeste fos inaugurat com el de la terra. A més, com diu Sant Tomàs: «Mundantur coelestia quatenus homines mundantur a peccatis.»

24. — *Crist.* En l'original tampoc no hi ha article; per tant, el substantiu Crist ha d'ésser considerat com un nom propi.

Antitipus del veritable. L'Autor anomena *antitipus* allò que Pau anomena *tipus,* que en l'Epístola als Hebreus és el model presentat a Moisès dalt al Sinaí. Sobre aquesta relació entre les dues Aliances, vegeu VIII, 5.

25. — *Cada any.* En la festa de l'Expiació, al·ludida ja en el verset 7.

26. — *Una sola vegada.* Remarqueu el contrast amb *moltes vegades* d'aquest verset i de l'anterior.

Amb el sacrifici d'ell mateix. Vg. introdueix una lleu variació traduint: «amb el seu sacrifici».

27. — Els teòlegs catòlics dedueixen d'aquest text el judici particular de cada home immediatament després de la mort; exegèticament, és dubtós si l'Autor es refereix al judici particular o a l'universal. La idea exposada en el verset següent, espècie d'aplicació d'aquest, fa pensar més aviat en el judici universal.

28. — També per al Crist val la llei de la mort i del judici, però de diferent manera. Mor com a víctima d'un sacrifici; acudirà al judici com a Jutge.

aquestes coses, però les mateixes coses celestials amb víctimes millors que
aquestes. [24] Car Crist no entrà pas en un santuari fet de mans, antiti-
pus del veritable, ans en el mateix cel, per tal de presentar-se ara a la faç
de Déu per nosaltres; [25] ni per oferir-se moltes vegades, com el pontífex
entra cada any en el santuari amb sang d'altri, [26] puix que caldria que patís
moltes vegades des de la fundació del món; mentre que ara, al terme dels
segles, per esborrament de pecat, s'ha presentat una sola vegada amb el
sacrifici d'ell mateix. [27] I talment com s'ha estatuït per als homes que
morin una vegada, i després d'això el judici, [28] així el Crist, ofert una
sola vegada per expiar els pecats de molts, per segona vegada apareixerà
sense pecat per a salvació dels qui l'esperen.

(C. X.) [1] Perquè la llei, tenint una ombra dels béns futurs, no pas la
mateixa figura de les coses, amb les mateixes víctimes que ofereixen cada
any sense parar, mai no pot fer perfectes els qui s'hi atansen. [2] Altra-
ment, ¿no hauria cessat d'oferir-se, per no tenir ja els coledors conscièn-
cia de pecat, un cop purificats? [3] I tanmateix, amb ells cada any es fa
recordança de pecat, [4] per tal com és impossible que sang de braus i de
bocs llevi pecats. [5] Per això, entrant en el món, diu:

« Víctima i ofrena no volgueres,
però m'has format un cos;

24, Inf. x, 1. **26**, I Cor. x, 11. **27**, Gn. III, 19; Iob. xxx, 23; Cor. v, 10. **28**, Is. LIII, 12; Rom. v, 9; vi, 10; Inf. x, 12; I Ptr. III, 18. **1**, Col. II, 17; Sup. VIII, 5; IX, 9, 25. **3**, Lv. XVI, 21. **4**, Ps. XLIX, 13. **5 s.**, Ps. XXXIX, 7, 9.

Resultat de la seva mort és llevar els pecats del món; de la seva segona vinguda, salvar els qui tenen l'esperança posada en ell. *Sense pecat,* és a dir sense tenir pecats a expiar, com la primera vegada. El pensament total és, doncs: Quan el Crist farà la seva segona aparició entre nosaltres, ja no serà en qualitat de víctima pels nostres pecats, sinó per realitzar la nostra esperança de salvació posada en ell. Com de costum, no parla de la sort dels inics.

1. — *Una ombra dels béns futurs.* O sia dels del Nou Testament. Sobre aquesta relació entre les dues Aliances, vegeu II, 5; VI, 5; IX, 2.

No pot fer perfectes. Vegeu la nota a VII, 19.

2. — *No hauria cessat.* Els millors manuscrits grecs insereixen la negació *no* abans del verb i donen un sentit interrogatiu a la frase, tal com traduïm. Vg. prescindeix de la negació i del sentit interrogatiu, però substancialment no altera els conceptes.

3. — *Es fa recordança de pecat.* Les víctimes de l'A. T., en lloc d'esborrar els pecats, els recordaven contínuament. Vegi's Lv. XVI, 21.

4. — Vg. tradueix en passiva aquest verset: «auferri peccata».

5. — *Diu: «Víctima...* Manlleu fet al Salm XXXIX, 7-9, segons la versió dels LXX, amb lleus modificacions. — *Víctima, ofrena, holocaustos, sacrificis pel pecat.* L'Autor assenyala aquí les quatre clases de sacrificis mosaics de què parla Lv. II i seg.

M'has format un cos. Segons el text hebreu: «M'has foradat les orelles», això és, m'has donat el sentit de l'oïda. Els LXX generalitzen el concepte d'o-

6 ὁλοκαυτώματα καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ εὐδόκησας.
7 τότε εἶπον· ἰδοὺ ἥκω,
ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπται περὶ ἐμοῦ,
τοῦ ποιῆσαι ὁ θεὸς τὸ θέλημά σου.»

8 ἀνώτερον λέγων ὅτι θυσίας καὶ προσφορὰς καὶ ὁλοκαυτώματα καὶ περὶ
ἁμαρτίας οὐκ ἠθέλησας οὐδὲ εὐδόκησας, αἵτινες κατὰ νόμον προσφέ-
ρονται, 9 τότε εἴρηκεν· «ἰδοὺ ἥκω τοῦ ποιῆσαι τὸ θέλημά σου.» ἀναιρεῖ
τὸ πρῶτον ἵνα τὸ δεύτερον στήσῃ. 10 ἐν ᾧ θελήματι ἡγιασμένοι ἐσμὲν
διὰ τῆς προσφορᾶς τοῦ σώματος Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐφάπαξ. 11 Καὶ πᾶς
μὲν ἱερεὺς ἕστηκεν καθ' ἡμέραν λειτουργῶν καὶ τὰς αὐτὰς πολλάκις
προσφέρων θυσίας, αἵτινες οὐδέποτε δύνανται περιελεῖν ἁμαρτίας·
12 οὗτος δὲ μίαν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν προσενέγκας θυσίαν εἰς τὸ διηνεκὲς
ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, 13 τὸ λοιπὸν ἐκδεχόμενος ἕως τεθῶσιν οἱ
ἐχθροὶ αὐτοῦ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν αὐτοῦ. 14 μιᾷ γὰρ προσφορᾷ τετε-
λείωκεν εἰς τὸ διηνεκὲς τοὺς ἁγιαζομένους. 15 Μαρτυρεῖ δὲ ἡμῖν καὶ
τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· μετὰ γὰρ τὸ εἰρηκέναι· 16 «αὕτη ἡ διαθήκη ἣν
διαθήσομαι πρὸς αὐτοὺς μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, λέγει κύριος· διδοὺς
νόμους μου ἐπὶ καρδίας αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τὴν διάνοιαν αὐτῶν ἐπιγράψω
αὐτούς, 17 καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ
μνησθήσομαι ἔτι.» 18 ὅπου δὲ ἄφεσις τούτων, οὐκέτι προσφορὰ περὶ
ἁμαρτίας.

7 ιδου] + εγω *D* sy*[p] || 8 θυσιαν κ. προσφοραν *EKL al. sy*[h] || 9 ποιησαι] + ο θεος *L al. f vg sy*[p] || 10 σωμ.] αιματος *D*E** || 11 αρχιερευς *ACP al. sy* || 12 ουτος] αυτος *KL al.* || εκ δεξιων *A 31* || προειρηκεναι *KL al.* || 16 αυτη] + δε *D*[gr] *Ambr f vg* || επι των διανοιων *EKL al. d sy* || *fin.*] + υστερον λεγει *31. 37 al. sy*[hm] || 17 μνησθω *KLP al.* || 18 τουτων] αυτων *38. 72, om.* ℵ* *arm*

bediència expressat en aqueixa frase i tradueixen: «M'has format un cos», al·ludint la total subjecció del cos assumit per Crist a la voluntat del Pare.

5-7. — El sentit complet de la citació del Salm XXXIX és, doncs, aquest: No t'agradares en els sacrificis antics, per insuficients, però m'obrires unes orelles (per tal de sentir i complir les teves paraules). Llavors vaig dir: Heus ací que he vingut (tal com de mi és escrit en el Llibre) per tal de fer la teva voluntat.

8. — *Els quals... segons la llei.* Aquests mots no consten en el salm; són, per tant, una addició de Sant Pau. Estius els considera com formant parèntesi.

9. — *Llavors digué.* Vg. tradueix aquest verb en primera persona.

6 holocaustos i sacrificis pel pecat no t'abelliren;
7 llavors vaig dir: —Vet ací que he vingut,
(en el rotllo del llibre és escrit de mi)
per fer, o Déu, la teva voluntat.»

8 Dient més amunt: «Víctimes i ofrenes i holocaustos i sacrificis pel pecat
no volgueres ni t'abelliren», els quals són oferts segons la llei, 9 llavors
digué: «Vet-me ací que vinc a fer la teva voluntat»; així lleva el pri-
mer per establir el segon. 10 En la qual voluntat som santificats per
l'oblació del cos de Jesucrist, d'una sola vegada. 11 I cert, tot sacerdot
està dempeus cada dia ministrant al culte i oferint moltes vegades les ma-
teixes víctimes, que mai no poden llevar els pecats; 12 però aquest, havent
ofert una sola víctima pels pecats, s'assegué per sempre a la dreta de Déu,
13 esperant, altrament, fins que els seus enemics seran posats per escam-
bell dels seus peus. 14 Perquè amb una sola oblació ha dut per sempre
més els santificats a perfecció complida. 15 Ens en dóna testimoni també
l'Esperit Sant, perquè després d'haver dit: 16 «Aquesta és l'aliança que
faré amb ells després d'aquells dies, diu el Senyor, en donar les meves lleis
al seu cor, també les escriuré en la seva pensa, 17 *afegeix:* i ni dels pecats
llurs ni de llurs iniquitats no em recordaré més.» 18 Però allí on hi ha
remissió d'aquests, no hi ha més oblació pel pecat.

7, Ps. xxxix, 8. 10, Col. i, 22; I Ptr. ii, 24. 12 s., Ps. cix, 1, 2; I Cor. xv, 25; Sup. i, 13; Inf. xii, 2. 16, Ir. xxxi, 33 s.; Sup. viii, 8.

11. — *Està dempeus.* Tal era l'actitud dels ministres del culte entre els jueus. Vegeu Dt. X, 8; XVIII, 7.

12-14. — El Crist pot seure eternament a la dreta del Pare, esperant el dia del seu triomf definitiu al Judici, perquè amb una sola oblació de valor infinita ha dut per sempre més a perfecció els santificats, ço és els seus fidels.

12. — *S'assegué.* Vg. empra el present. Remarquem el contrast amb els mots: *s'està dret cada dia,* del verset anterior.

13. — *Fins que.* Al·lusió al Salm CIX, 1, que al començament de l'Epístola és aplicat a Jesucrist.

14. — Sols en el *Capdavanter de la nostra salut* (II, 10), en el que és *Causa de la nostra salut eterna* (V, 9), podem trobar l'acompliment de la perfecció.

15. — *Després d'haver dit.* La frase que aquí comença resta inacabada. Per completar-la, cal suplir al començ del verset 17 el mot: *afegeix.* Tot el lloc és de Jeremias XXXI, 33, 34, citat ja a VIII, 8-12.

PARS ALTERA

DE MORIBVS FIDELIVM

(X, 19 - XIII, 17)

I. ADMONITIONES AD FIDEM SPECTANTES

(X, 19 - XII, 13)

1. De perseverantia fidelivm

19 Ἔχοντες οὖν, ἀδελφοί, παρρησίαν εἰς τὴν εἴσοδον τῶν ἁγίων ἐν τῷ
αἵματι Ἰησοῦ, 20 ἣν ἐνεκαίνισεν ἡμῖν ὁδὸν πρόσφατον καὶ ζῶσαν διὰ
τοῦ καταπετάσματος, τοῦτ' ἔστιν τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, 21 καὶ ἱερέα μέγαν
ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, 22 προσερχώμεθα μετὰ ἀληθινῆς καρδίας ἐν
πληροφορίᾳ πίστεως, ῥεραντισμένοι τὰς καρδίας ἀπὸ συνειδήσεως
πονηρᾶς καὶ λελουσμένοι τὸ σῶμα ὕδατι καθαρῷ· 23 κατέχωμεν τὴν
ὁμολογίαν τῆς ἐλπίδος ἀκλινῆ, πιστὸς γὰρ ὁ ἐπαγγειλάμενος, 24 καὶ κατα-
νοῶμεν ἀλλήλους εἰς παροξυσμὸν ἀγάπης καὶ καλῶν ἔργων, 25 μὴ ἐγκα-
ταλείποντες τὴν ἐπισυναγωγὴν ἑαυτῶν, καθὼς ἔθος τισίν, ἀλλὰ παρα-

23 ελπ.] + ημων ℵ* *f vg sy*p

19. — *En el santuari.* El santuari del cel, on pontifica el gran sacerdot Jesús, i on podem entrar en virtut del seu sacrifici.

20. — *Via nova i vivent.* Nova, perquè la fressà Jesús; vivent, perquè no és altre que el mateix Jesucrist. Vegi's Io. XIV, 6.

A través del vel. Aquest vel impedia d'arribar fins a Déu. (Veg. IX, 3-8).

Ço és de la seva carn. La carn, o sia la humanitat sagrada, de Jesús era el vel collocat, per voluntat de Déu, entre ell i el santuari del cel. Només esquinçant-la amb la mort en creu, podia entrar-hi i obrir-nos-hi l'entrada.

21. — *I un gran sacerdot.* Enteneu: Tenint confiança... i un gran sacerdot.

Sobre la casa de Déu. L'Església del N. T., de la qual el Crist és el Pontífex suprem invisible.

SEGONA PART

DELS COSTUMS DELS FIDELS

(X, 19-XIII, 17)

I. ADVERTIMENTS PERTOCANTS A LA FE

(X, 19-XII, 13)

1. De la perseverança dels fidels

[19] Per tal, germans, tenint confiança en l'entrada en el santuari per la
sang de Jesús, [20] que ell ens ha inaugurat, via nova i vivent a través del
vel, ço és de la seva carn, [21] i un gran sacerdot sobre la casa de Déu,
[22] atansem-nos amb cor sincer en plenitud de fe, havent purificat els nos-
tres cors de mala consciència i rentat el cos amb aigua pura, [23] mantin-
guem indecantable la confessió de l'esperança, perquè fidel és el qui va
prometre, [24] i observem-nos mutualment per a estímul de caritat i de
bones obres, [25] no abandonant la nostra assemblea, com és costum

19, Eph. III, 12; II Ptr. I, 11. 21, Sup. III, 6; IV, 14. 22, Ez. XXXVI, 25; I Cor. VI, 11; Eph. V, 26; Sup. IV, 16. 24, Inf. XIII, 1 s. 25, I Thes. V, 11; Sup. III, 15.

22-23. — La fe i la perseverança són el resum de tota la moral d'aquesta Lletra, ben entès que la fe, que en les quatre grans Lletres de Sant Pau és la fe inicial, ací és la fe que persevera.

22. — *Havent purificat.* Al·lusió a les aspersions que estaven en ús en l'antiga aliança.

Rentat el cos. Al·lusió al baptisme i als seus saludables efectes.

23. — *La confessió de l'esperança.* La professió de fe feta abans del baptisme. Esmenta l'esperança en lloc de la fe — d'un mateix objecte material totes dues — perquè tota la Lletra va adreçada a combatre el descoratjament.

25. — *No abandonant la nostra assemblea.* Les reunions religioses dels fidels. Al·lusió als pusil·lànimes o trànsfugues que ja les havien deixades.

καλοῦντες, καὶ τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ βλέπετε ἐγγίζουσαν τὴν ἡμέραν.
26 Ἑκουσίως γὰρ ἁμαρτανόντων ἡμῶν μετὰ τὸ λαβεῖν τὴν ἐπίγνωσιν
τῆς ἀληθείας, οὐκέτι περὶ ἁμαρτιῶν ἀπολείπεται θυσία, 27 φοβερὰ δέ τις
ἐκδοχὴ κρίσεως καὶ πυρὸς ζῆλος ἐσθίειν μέλλοντος τοὺς ὑπεναντίους.
28 ἀθετήσας τις νόμον Μωϋσέως χωρὶς οἰκτιρμῶν ἐπὶ δυσὶν ἢ τρισὶν
μάρτυσιν ἀποθνήσκει· 29 πόσῳ δοκεῖτε χείρονος ἀξιωθήσεται τιμωρίας
ὁ τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καταπατήσας καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν
ἡγησάμενος, ἐν ᾧ ἡγιάσθη, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος ἐνυβρίσας.
30 οἴδαμεν γὰρ τὸν εἰπόντα· «ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω» καὶ
πάλιν· «κύριος κρινεῖ τὸν λαὸν αὐτοῦ.» 31 φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς
χεῖρας θεοῦ ζῶντος.

32 Ἀναμιμνήσκεσθε δὲ τὰς πρότερον ἡμέρας, ἐν αἷς φωτισθέντες
πολλὴν ἄθλησιν ὑπεμείνατε παθημάτων, 33 τοῦτο μὲν ὀνειδισμοῖς τε
καὶ θλίψεσιν θεατριζόμενοι, τοῦτο δὲ κοινωνοὶ τῶν οὕτως ἀναστρεφομέ-
νων γενηθέντες. 34 καὶ γὰρ τοῖς δεσμίοις συνεπαθήσατε, καὶ τὴν ἁρπα-
γὴν τῶν ὑπαρχόντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς προσεδέξασθε, γινώσκοντες ἔχειν
ἑαυτοὺς κρείσσονα ὕπαρξιν καὶ μένουσαν. 35 Μὴ ἀποβάλητε οὖν τὴν
παρρησίαν ὑμῶν, ἥτις ἔχει μεγάλην μισθαποδοσίαν. 36 ὑπομονῆς γὰρ
ἔχετε χρείαν ἵνα τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ ποιήσαντες κομίσησθε τὴν ἐπαγ-
γελίαν. 37 «ἔτι γὰρ μικρὸν ὅσον ὅσον, ὁ ἐρχόμενος ἥξει καὶ οὐ χρονιεῖ·

25 παρακαλ.] + εαυτους *17. 47 al.* sy^{p} || 28 οικτ.] + και δακρυων *D*E* sy^{h} || 29 ποσω] + μαλλον *K al. d e f vg* || *om.* εν ω ηγιασθ. *A* || 30 ανταπ,] + λεγει κυριος *AEKL al.* sy^{h} || παλιν] + οτι *DE al. f vg arm* || 32 ημερ. (αμαρτιας ℵ*)] + υμων ℵ* *17 al.* || 33 θεατρ.] ονειδιζομενοι *D*(E)* || 34 τ. δεσμοις μου *ℵEHKLP al. d* || εαυτοις *DEKL al.* || υπαρξιν] + εν ουρανοις *EHKLP al. sy* || 37 χρονισει ℵ**D**

El dia. Com en el discurs escatològic del Senyor (Mt. XXIV), l'Autor enclou en una mateixa expressió la ruïna imminent de Jerusalem i la fi del món, de la qual aquella era el tipus que la generació llavors vivent havia de presenciar. El que amb la paraula *dia* directament intentava expressar era la fi del món, però els senyals de l'esfondrament pròxim de l'Estat jueu eren tan clars, que aquest tipus anticipat podia ben bé veure-s'hi aŀludit.

26-29. — Tant la intenció general de l'Epístola, tota ella convergent a la fe, com les dues exhortacions d'abans i després d'aquest passatge, mostren ben clarament que el pecat aŀludit ací és l'apostasia de la fe. Hi convé també la descripció que en fa: trepitjament del Fill de Déu, profanació de la sang de l'Aliança, ultratge a l'Esperit Sant. És, doncs, el pecat contra l'Esperit Sant, la impugnació de la veritat coneguda, tan durament condemnat ja pel mateix Senyor. El judeo-cristià que el cometés, recaient en el judaisme, no trobaria sacrifici per a expiar-lo, per tal com la institució mosaica no el preveu, i el Cristianisme no en té sinó un, amb el qual l'apòstata ha romput. Així s'ha estroncat tota font de gràcia, talment que de providència ordinària — que no exclou pas l'omnipotència de Déu, que ressuscita morts — la seva salvació és impossible.

28. — *El qui ha violat.* Vg. tradueix: «El qui desfà», amb menys d'exactesa.

29. — *La sang del testament.* La sang de Crist segellà la nova Aliança de Déu

d'alguns, ans encara encoratjant-nos, i tant més, com més veieu que
s'atansa el dia.

[26] Perquè si nosaltres pecàvem volenters després de rebut el coneixe-
ment de la veritat, ja no resta més víctima pels pecats, [27] ans una paorosa
expectació del judici i el delit del foc que devorarà els contraris. [28] El
qui ha violat la llei de Moisès mor sense misericòrdia, sota testimo-
niança de dos o tres. [29] ¿De quin pitjor càstig no creieu mereixedor el
qui ha trepitjat el Fill de Déu i ha tingut per profana la sang del testa-
ment amb la qual fou santificat i ha ultratjat l'Esperit de la gràcia?
[30] Car sabem que digué: « A mi la venjança, jo donaré la paga »; i en-
cara: « El Senyor jutjarà el seu poble ». [31] Cosa paorosa és de caure en
mans de Déu vivent.

[32] Feu memòria dels primers dies, en què, ja il·luminats, sostinguéreu una
gran lluita de sofriments, [33] adés donats en públic espectacle amb oprobis
i tribulacions, adés esdevenint companys dels qui així patien. [34] Car so-
fríreu junt amb els empresonats, i toleràreu amb goig l'arrabassament
dels vostres béns, sabent que tenieu una riquesa millor i permanent.
[35] No dejecteu, doncs, la vostra esperança, que té una gran recompensa.
[36] Car teniu necessitat de paciència, per tal que, havent fet la voluntat de
Déu, obtingueu la prometença. [37] « Perquè encara una mica mica, i el

26, Sup. vi, 4 s. 27, Sup. ix, 27. 28, Dt. xvii, 6; Mt. xviii, 16; Io. viii, 17; II Cor. xiii, 1. 29, Ex. xxiv, 8. 30, Dt. xxxii, 35 s.; Rom. xii, 19. 34, Inf. xiii, 3. 37, Is. xxvi, 20; Hab. ii, 3, 4; Rom. i, 17; Gal. iii, 11.

amb la humanitat, com la dels braus i vedells segellà la conclosa amb el poble d'Israel. Vegeu també XIII, 20. Igual denominació donen Mateu (XXVI, 28), Marc (XIV, 24), Lluc (XXII, 20) i Sant Pau (I Cor. XI, 25) a la sang de Jesucrist en el relat de la institució de l'Eucaristia.

30. — *A mi la venjança...* Text extret de Dt. XXXII, 35, i citat bastant lliurement. Veg. Rom. XII, 19-20, on és reproduït igual que aquí.

El Senyor jutjarà. Text manllevat a Dt. XXXII, 36.

31. — Les paraules d'aquest verset formen entre elles una terrible gradació, molt a propòsit per a infondre un sant temor de Déu.

32. — *Ja il·luminats.* Després d'haver rebut la llum de la fe per la catequesi i la gràcia del baptisme.

Sostinguéreu una gran lluita de sofriments. De part de llurs connacionals romasos en el judaisme.

33. — *Adés... adés.* Adés sofrint en l'ànima (oprobis), i en el cos i els béns (tribulacions), adés fent valerosament companyia als qui patien, exposant-se a noves persecucions. El següent verset és comentari d'aquest.

En públic espectacle. Aquestes paraules recorden el text de I Cor. IV, 9.

34. — *Junt amb els empresonats.* Això significa la lliçó dels mss. grecs més garantits: τοῖς δεσμίοις; la variant τοῖς δεσμοῖς μου que significaria *us compadíreu de les meves cadenes* i demostraria que la Lletra fou escrita per Sant Pau empresonat, no és prou fonamentada.

37. — *Encara una mica mica.* Aquesta introducció a la citació d'Habacuc sembla inspirada en Is. XXVI, 20.

38 ὁ δὲ δίκαιός μου ἐκ πίστεως ζήσεται, καὶ ἐὰν ὑποστείληται, οὐκ
εὐδοκεῖ ἡ ψυχή μου ἐν αὐτῷ.» 39 ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐσμὲν ὑποστολῆς εἰς
ἀπώλειαν, ἀλλὰ πίστεως εἰς περιποίησιν ψυχῆς.

2. De natvra fidelivm

(C. XI.) 1 Ἔστιν δὲ πίστις ἐλπιζομένων ὑπόστασις, πραγμάτων
ἔλεγχος οὐ βλεπομένων. 2 ἐν ταύτῃ γὰρ ἐμαρτυρήθησαν οἱ πρεσβύτεροι.
3 Πίστει νοοῦμεν κατηρτίσθαι τοὺς αἰῶνας ῥήματι θεοῦ, εἰς τὸ μὴ ἐκ
φαινομένων τὸ βλεπόμενον γεγονέναι. 4 Πίστει πλείονα θυσίαν Ἄβελ
παρὰ Κάϊν προσήνεγκεν τῷ θεῷ, δι' ἧς ἐμαρτυρήθη εἶναι δίκαιος, μαρ-
τυροῦντος ἐπὶ τοῖς δώροις αὐτοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ δι' αὐτῆς ἀποθανὼν ἔτι
λαλεῖ. 5 Πίστει Ἐνὼχ μετετέθη τοῦ μὴ ἰδεῖν θάνατον, καὶ οὐχ ηὑρί-
σκετο διότι μετέθηκεν αὐτὸν ὁ θεός. πρὸ γὰρ τῆς μεταθέσεως μεμαρ-
τύρηται εὐαρεστηκέναι τῷ θεῷ· 6 χωρὶς δὲ πίστεως ἀδύνατον εὐαρε-
στῆσαι· πιστεῦσαι γὰρ δεῖ τὸν προσερχόμενον [τῷ] θεῷ, ὅτι ἔστιν καὶ

38 *om.* μου 1º *DEKLP al. sy* || πιστεως] + μου *D*e sy* || XI. 3 τα βλεπομενα *KL al. f vg ys* || 4 του θεου] τω θεω ℵ**AD* 17* || λαλειται *DEKL al.* || 5 μεταθεσ.] + αυτου *EKL al. sy*ʰ

El qui ha de venir. Més literal: *El qui ve.* L'Autor comença a citar aquí un fragment d'Habacuc (II, 4) transcrit lliurement seguint la versió dels LXX.

38. — *El meu just viurà de la fe.* Així cal llegir, i no pas com alguns proposen: el meu just de la fe (justificat per la fe) viurà. Igualment en Rom. I, 17 i Gal. III, 11. En aquests llocs és citat Hab. II, 1, on es troba ben clar el sentit expressat en la nostra versió. La vida que la fe donarà al just és una preservació providencial, sobretot dels mals de l'ànima.

39. — *No som pas de la tornada enrera.* Vg. diu: «No som pas fills de»... Compareu-ho amb les expressions que hom llegeix en Eph. II, 2 i Col. III, 6.

XI. — L'Autor encoratja els fidels hebreus mostrant-los les excel·lències de la fe. Per això, després de remarcar aquelles propietats de la fe que són més adients a l'objecte que es proposa, recorda els exemples dels sants de tota la història sagrada i la recompensa que hagueren de llur fe invencible.

1. — *La substància de les coses que s'esperen.* La fe ens encerteix de l'existència real dels béns de l'altra vida de què tenim esperança. L'esperança, al seu torn, s'estén a tots els objectes de la fe que són de realització futura. — Dels tres sentits que pot tenir el mot grec ὑπόστασις: fonament, convicció ferma, realitat, tots tres possibles en absolut en el nostre text, el context sembla imposar el darrer, per bé que Sant Tomàs adopta el primer. Així la fe és la realitat o substància de les coses que esperem, perquè, com diu Sant Agustí, creure el que no es veu és merèixer de veure el que es creu. El mot ἔλεγχος del segon membre significa argument, prova, refutació, acció de convèncer, però mai convicció subjectiva. La primera versió és l'adoptada per Vg.

2. — *Els antics.* Vol dir tots els patriarques de l'A. T. i tots els altres barons conspicus en la professió de la fe, fins a l'època dels Macabeus.

3-40. — Després de la definició de la fe, l'Autor en posa nombre d'exemples històrics, en tots els quals la fe designa l'adhesió de la intel·ligència al testimoniatge diví, mitjançant un acte de la voluntat. En alguns exemples, com els de Sara, Isaac, Jacob, Josep, i dels patriarques en general, a la fe s'ajunta

qui ha de venir vindrà, i no trigarà; [38] i el meu just viurà de la fe, però
si torna enrera, no es complaurà en ell la meva ànima.» [39] Però nosal-
tres no som pas de la tornada enrera per a perdició, sinó de la fe per a
guanyar l'ànima.

2. De la natura dels fidels

(C. XI.) [1] És, doncs, la fe la substància de les coses que s'esperen, la
prova de les coses que no es veuen. [2] Car per ella els antics tingueren
testimoniança.

[3] Per la fe, entenem que els segles han estat faiçonats per la paraula de
Déu, talment que el visible no prové de coses que es vegin. [4] Per la fe,
Abel oferí a Déu major sacrifici que Caïm, i per ella rebé testimoniança
d'ésser just, Déu testimoniant sobre les seves ofrenes, i per ella mateixa,
difunt encara parla. [5] Per la fe, Henoc fou transportat, perquè no veiés la
mort, i no fou trobat, perquè Déu l'havia transportat. Car abans del trans-
port, testimoniança li fou donada d'haver agradat a Déu. [6] I sense fe, és
impossible d'agradar-li; perquè cal que el qui s'atansa a Déu cregui que

3, Gn. I, 3. 4, Gn. IV, 4 s. 5, Gn. V, 24; Eccli. XLIV, 16.

l'esperança que la torna fe confiant. En d'altres, com els de Noè, Abraam, Moisès, Raab, la fe comporta una obligació difícil. En els casos d'Abel i Enoc, llur fe és provada i mesurada per llur gran justícia.

3. — *Per la fe.* Remarqueu la col·locació emfàtica d'aquests mots fins al verset 31.

Els segles. Això és l'univers, o sigui el conjunt de tota la creació. Veg. Tit., I, 2.

Per la paraula de Déu. Al·lusió al *fiat* del Creador. Veg. Gn. I, 3. seg.

Talment que el visible... Segons la Vg.: «Talment que de les coses invisibles fossin fetes les visibles».

No prové de coses que es vegin. L'Autor vol dir que l'univers no és etern, ni produït per creatures, sinó procedent de l'omnipotència de Déu. El primer capítol del Gènesi ja exigeix, doncs, la fe.

4. — És notadora l'omissió d'Adam i Eva, la dèbil fe dels quals no fou suficient a resguardar-los de caure.

Déu testimoniant. Alguns Pares, entre ells St. Jeroni, diuen que aqueix testimoniatge consistí en un foc del cel que consumí les ofrenes d'Abel. Molts intèrprets creuen que l'Autor al·ludeix simplement el passatge de Gn. IV, 4.

Difunt encara parla. Al·lusió al text de Gn. IV, 10. La fe d'Abel plagué molt a Déu, i per això, en ésser occit per Caïm, la seva sang clamà fortament davant el Senyor.

5. — *Per la fe, Henoc.* Aquest patriarca és citat en Gn. V, 21-24. L'Autor reprodueix abreujats els conceptes d'aqueix passatge, seguint la versió dels LXX, i afegeix l'incís: «Perquè no veiés la mort».

Fou transportat. Fou tret d'entre els homes, d'una manera sobrenatural, sense que l'Escriptura en narri la mort.

6. — Tot i que la fe expressada en aquest verset és purament intel·lectual, diu l'Autor sagrat que sense ella és impossible de plaure a Déu, perquè es negaria la veracitat del seu testimoniatge. Altrament, per plaure a Déu, cal atansar-se a Ell, ço que és impossible sense creure en la seva existència i en

τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν μισθαποδότης γίνεται. [7] Πίστει χρηματισθεὶς
Νῶε περὶ τῶν μηδέπω βλεπομένων, εὐλαβηθεὶς κατεσκεύασεν κιβωτὸν
εἰς σωτηρίαν τοῦ οἴκου αὐτοῦ, δι' ἧς κατέκρινεν τὸν κόσμον, καὶ τῆς
κατὰ πίστιν δικαιοσύνης ἐγένετο κληρονόμος.

[8] Πίστει καλούμενος Ἀβραὰμ ὑπήκουσεν ἐξελθεῖν εἰς τόπον ὃν ἤμελ-
λεν λαμβάνειν εἰς κληρονομίαν, καὶ ἐξῆλθεν μὴ ἐπιστάμενος ποῦ ἔρχε-
ται. [9] Πίστει παρῴκησεν εἰς γῆν τῆς ἐπαγγελίας ὡς ἀλλοτρίαν, ἐν
σκηναῖς κατοικήσας, μετὰ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ τῶν συγκληρονόμων τῆς
ἐπαγγελίας τῆς αὐτῆς· [10] ἐξεδέχετο γὰρ τὴν τοὺς θεμελίους ἔχουσαν
πόλιν, ἧς τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ θεός. [11] Πίστει καὶ αὐτὴ Σάρρα
δύναμιν εἰς καταβολὴν σπέρματος ἔλαβεν καὶ παρὰ καιρὸν ἡλικίας, ἐπεὶ
πιστὸν ἡγήσατο τὸν ἐπαγγειλάμενον. [12] διὸ καὶ ἀφ' ἑνὸς ἐγενήθησαν,
καὶ ταῦτα νενεκρωμένου, καθὼς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ τῷ πλήθει καὶ
ὡς ἡ ἄμμος ἡ παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης ἡ ἀναρίθμητος. [13] Κατὰ
πίστιν ἀπέθανον οὗτοι πάντες, μὴ κομισάμενοι τὰς ἐπαγγελίας, ἀλλὰ
πόρρωθεν αὐτὰς ἰδόντες καὶ ἀσπασάμενοι, καὶ ὁμολογήσαντες ὅτι ξένοι
καὶ παρεπίδημοί εἰσιν ἐπὶ τῆς γῆς. [14] οἱ γὰρ τοιαῦτα λέγοντες ἐμφανί-
ζουσιν ὅτι πατρίδα ἐπιζητοῦσιν. [15] καὶ εἰ μὲν ἐκείνης ἐμνημόνευον
ἀφ' ἧς ἐξέβησαν, εἶχον ἂν καιρὸν ἀνακάμψαι· [16] νῦν δὲ κρείττονος
ὀρέγονται, τοῦτ' ἔστιν ἐπουρανίου. διὸ οὐκ ἐπαισχύνεται αὐτοὺς ὁ θεὸς
θεὸς ἐπικαλεῖσθαι αὐτῶν· ἡτοίμασεν γὰρ αὐτοῖς πόλιν. [17] Πίστει
προσενήνοχεν Ἀβραὰμ τὸν Ἰσαὰκ πειραζόμενος, καὶ τὸν μονογενῆ
προσέφερεν ὁ τὰς ἐπαγγελίας ἀναδεξάμενος, [18] πρὸς ὃν ἐλαλήθη ὅτι « ἐν
Ἰσαὰκ κληθήσεταί σοι σπέρμα, » [19] λογισάμενος ὅτι καὶ ἐκ νεκρῶν
ἐγείρειν δυνατὸς ὁ θεός· ὅθεν αὐτὸν καὶ ἐν παραβολῇ ἐκομίσατο.
[20] Πίστει καὶ περὶ μελλόντων εὐλόγησεν Ἰσαὰκ τὸν Ἰακὼβ καὶ τὸν
Ἠσαῦ. [21] Πίστει Ἰακὼβ ἀποθνήσκων ἕκαστον τῶν υἱῶν Ἰωσὴφ εὐλό-

8 ὁ καλουμ. *AD al. vg* || 9 *inc.* και πιστει *D*E** || 11 σαρρα] + (η) στειρα (ουσα) *D*P al. e f vg sy* || ελαβ.] + εις το τεκνωσαι *D*EP al.* sy^{h} || ηλικ.] + ετεκεν *EKLP al. sy* || 12 εγεννηθ. *ℵEL al.* || *om.* η παρα το χειλ. *D*E* || 13 κομισ.] λαβοντες *DEKL al.*, προσδεξαμενοι *A* || ξενοι] + και παροικοι $D^{gr}E^{gr}$ || 15 μνημονευουσιν *ℵ*D* al.*; εμνημονευσαν *17. 31* || εξηλθον *KL al.* || 18 *om.* οτι *D*P al. e* || 19 *om.* και 1° *109 d e* || 20 *om.* και 1° *ℵEKLP al. sy*

la seva providència. El coneixement natural de Déu, a la sola llum de la raó, no correspondria a l'economia de la nostra salut en l'estat actual d'elevació.

7. — Vegeu, respecte a Noè, Gn. VI, 1-IX, 29.

Hereu de la justícia. No hereu en el sentit estricte, sinó en el de possessor. És una accepció molt corrent en l'A. T.

8. — *Abraam, essent cridat.* Vg. tradueix adoptant la variant ὁ καλούμενος: *l'anomenat*, i donant el sentit d'una al·lusió al passatge de Gn. XVII, 1 s. on Déu canvia el nom a Abraam.

Pels fets al·ludits ací, vegeu Gn. XII, 2, 3, 7, 8; XIII, 3; XVIII, 1 ss.

10. — *Arquitecte i edificador.* S'entén de la ciutat del cel.

12.—*D'un sol home.* Compareu Rom. V, 12.

existeix i que és guardonador dels qui el cerquen. [7] Per la fe, advertit
Noè divinament sobre les coses que encara no es veien, precavut, apa-
rellà l'arca per a la salvació de la seva casa; i per aquesta fe condemnà el
món i esdevingué hereu de la justícia segons fe.

[8] Per la fe, Abraam, essent cridat, obeí, partint a un lloc que havia de
rebre en herència, i partí sense saber on anava. [9] Per la fe, sojornà foraster
en la terra de promissió com estranya, morant en tendes amb Isaac i Jacob,
els cohereus de la prometença; [10] perquè esperava la ciutat bastida sobre
els fonaments, arquitecte i edificador de la qual és Déu. [11] Per la fe, àdhuc
Sara mateixa rebé virtut per a concebre, fins fora de la saó de l'edat, per-
què cregué fidel el qui havia fet la prometença. [12] Per la qual cosa, d'un
sol home, i encara aquest esmorteït, en tingueren naixença de nombrosos
com els estels del cel i com l'arena de la vora de la mar, la innombrable.
[13] En la fe moriren tots aquests, sense haver obtingut les prometences, ans
veient-les i saludant-les de lluny, i confessant que eren estrangers i hostes
damunt la terra. [14] Perquè els qui tals coses diuen manifesten que cer-
quen pàtria. [15] I cert, si s'haguessin recordat d'aquella de què havien
sortit, avinentesa tenien de tornar-hi; [16] però en desitjaven una de millor,
ço és la celestial, i per això Déu no s'avergonyeix d'anomenar-se llur
Déu, puix que els havia aparellat una ciutat. [17] Per la fe, Abraam oferí
Isaac en ésser temptat, i el que havia rebut les prometences oferí el fill
únic, [18] respecte al qual li havia estat dit: « En Isaac et serà anomenada
una nissaga », [19] pensant que àdhuc d'entre els morts Déu és poderós per
a fer ressuscitar, d'on fou també que el recobrà com en semblança. [20] Per
la fe també en coses futures, Isaac beneí Jacob i Esaú. [21] Per la fe, Jacob

7, Gn. vi, 8-14; Eccli. xliv, 17. 8, Gn. xii, 1 s. 11, Gn. xvii, 19. 12, Gn. xv, 5; xxii, 17. 13, Gn. xxiii, 4; Ps. xxxviii, 13. 16, Ex. iii, 6. 17, Gn. xxii, 1 s.; Eccli. xliv, 21. 18, Gn. xxi, 12; Rom. ix, 7. 20, Gn. xxvii, 27 s., 39. 21, Gn. xlvii, 31; xlviii, 15 s.

13. — *I saludant-les de lluny.* Algunes edicions gregues afegeixen: καὶ πεισθέντες «i creient-les». Aquest ensenyament forma part, sens dubte, de la tradició jueva. Vegeu Filon, *De Agric.* vol. I, p. 310.

Estrangers i hostes. Al·lusió a unes cèlebres dites d'Abraam i Jacob. Veg. Gn. XXIII, 4; XXVI, 3; XXVIII, 4 i XLVII, 9.

15. — La pàtria que cercaven aquests patriarques era la del cel, que la fe els feia esperar, perquè si hagués estat la Caldea, llur país d'origen, podien tornar-hi quan volguessin.

17. — *Per la fe, Abraam.* Vegeu Gn. XXII, 1-19 i les al·lusions a aquest passatge en diversos indrets dels Sants Llibres, p. e. Sap. X, 5; Eccli. XLIV, 21; I Mcc. II, 52.

El fill únic. Únic, pertocant a la prometença rebuda, perquè a aquest efecte, Ismael no comptava.

19. — *Com en semblança.* Isaac fou una semblança o tipus de Jesucrist mort per sentència del Pare Etern i tornat prompte meravellosament a la vida.

21. — *Per la fe, Jacob.* Vegeu Gn. XLVIII 15 i seg.

γησεν, καὶ προσεκύνησεν ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου αὐτοῦ. [22] Πίστει
Ἰωσὴφ τελευτῶν περὶ τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐμνημόνευσεν καὶ
περὶ τῶν ὀστέων αὐτοῦ ἐνετείλατο.

[23] Πίστει Μωϋσῆς γεννηθεὶς ἐκρύβη τρίμηνον ὑπὸ τῶν πατέρων αὐ-
τοῦ, διότι εἶδον ἀστεῖον τὸ παιδίον, καὶ οὐκ ἐφοβήθησαν τὸ διάταγμα
τοῦ βασιλέως. [24] Πίστει Μωϋσῆς μέγας γενόμενος ἠρνήσατο λέγεσθαι
υἱὸς θυγατρὸς Φαραώ, [25] μᾶλλον ἑλόμενος συγκακουχεῖσθαι τῷ λαῷ τοῦ
θεοῦ ἢ πρόσκαιρον ἔχειν ἁμαρτίας ἀπόλαυσιν, [26] μείζονα πλοῦτον ἡγησά-
μενος τῶν Αἰγύπτου θησαυρῶν τὸν ὀνειδισμὸν τοῦ Χριστοῦ· ἀπέβλεπεν
γὰρ εἰς τὴν μισθαποδοσίαν. [27] Πίστει κατέλιπεν Αἴγυπτον, μὴ φοβηθεὶς
τὸν θυμὸν τοῦ βασιλέως· τὸν γὰρ ἀόρατον ὡς ὁρῶν ἐκαρτέρησεν.
[28] Πίστει πεποίηκεν τὸ πάσχα καὶ τὴν πρόσχυσιν τοῦ αἵματος, ἵνα μὴ
ὁ ὀλοθρεύων τὰ πρωτότοκα θίγῃ αὐτῶν. [29] Πίστει διέβησαν τὴν ἐρυθρὰν
θάλασσαν ὡς διὰ ξηρᾶς γῆς, ἧς πεῖραν λαβόντες οἱ Αἰγύπτιοι κατεπό-
θησαν. [30] Πίστει τὰ τείχη Ἱεριχὼ ἔπεσαν κυκλωθέντα ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας.
[31] Πίστει Ῥαὰβ ἡ πόρνη οὐ συναπώλετο τοῖς ἀπειθήσασιν, δεξαμένη
τοὺς κατασκόπους μετ᾽ εἰρήνης.

[32] Καὶ τί ἔτι λέγω; ἐπιλείψει γάρ με διηγούμενον ὁ χρόνος περὶ
Γεδεών, Βαράκ, Σαμψών, Ἰεφθάε, Δαυίδ τε καὶ Σαμουὴλ καὶ τῶν
προφητῶν, [33] οἳ διὰ πίστεως κατηγωνίσαντο βασιλείας, εἰργάσαντο δι-
καιοσύνην, ἐπέτυχον ἐπαγγελιῶν, ἔφραξαν στόματα λεόντων, [34] ἔσβεσαν
δύναμιν πυρός, ἔφυγον στόματα μαχαίρας, ἐνεδυναμώθησαν ἀπὸ ἀσθε-

23 διατ.] δογμα *A(?) 34* || *fin.*] + πιστι μεγας γενομενος μωυσης ανιλεν τον αιγυπτιον κατανοων την ταπινωσιν των αδελφων αυτου *D*E 420* || 29 *om.* γης *KLP al.* || κατεποντισθησαν *10. 31 al.* || 31 η επιλεγομενη πορνη *א* Ephr* || 32 των αλλων προφητων *37 Ambr sy^p*

I adorà damunt el cim del seu bastó. Aquest detall és tret de Gn. XLVII, 31, segons la versió dels LXX. Segons el text hebreu, caldria llegir: «Adorà damunt l'extrem del seu llit».

22. — *Per la fe, Josep.* Vegeu Gn. L, 23-24.

23. — *Per la fe, Moisès.* Vegeu Ex. II, 1 i seg.

24. — *Esdevingut gran.* Això és, complerts els quaranta anys. Veg. Act. VII, 23.

25. — El pecat hauria consistit a ésser infidel a la missió rebuda de Déu d'alliberar el seu poble.

26. — *L'oprobi del Crist.* Els ultratges reservats al veritable Llibertador de l'Israel universal, el Crist, de què havien de participar tots els qui en l'A. T. eren tipus anticipats d'ell i preparaven els seus camins.

27. — *Per la fe, deixà l'Egipte.* Aquest passatge pot ésser indistintament una al·lusió a la fugida de Moisès vers Madian (veg. Ex. II, 14-15) i a l'episodi de la seva sortida d'Egipte comandant el poble hebreu (veg. Ex. XIV). Els exegetes no s'han posat d'acord respecte a aquest punt.

28. — *Per la fe, féu la pasqua.* Vegeu Ex. XII, 1 i seg.

El que exterminava. Al·lusió al bon àngel, ministre de les venjances del Senyor. Veg. I. Cor. X, 10.

No els toqués. La fe en aquesta preservació dels primogènits dels hebreus en virtut de la sang de l'anyell és la lloada especialment en aquest verset.

morent beneí cadascun dels fills de Josep, i adorà damunt el cim del seu
bastó. [22] Per la fe, Josep finant, féu esment de la sortida dels fills d'Is-
rael, i donà manament sobre els seus ossos.

[23] Per la fe, Moisès, en ésser nat, fou ocultat tres mesos pels seus pares,
perquè veieren gentil l'infant, i no temeren el manament del rei. [24] Per
la fe, Moisès, esdevingut gran, es refusà a anomenar-se fill de la filla de
Faraó, [25] escollint abans ésser afligit amb el poble de Déu que tenir una
fruïció passatgera de pecat, [26] tenint per major riquesa que els tresors de
l'Egipte l'oprobi del Crist, perquè mirava el guardó. [27] Per la fe, deixà
l'Egipte, no tement la còlera del rei, perquè sostingué *l'esperança en* l'in-
visible, com si el veiés. [28] Per la fe, féu la pasqua i l'escampament de la
sang, per tal que el que exterminava els primogènits, no els toqués a ells.
[29] Per la fe, passaren la mar Roja com terra eixuta, de què fent la prova
els egipcis, es negaren. [30] Per la fe, caigueren les muralles de Jericó,
envoltant-les durant set dies. [31] Per la fe, Raab, la meretriu, no morí
amb els qui no cregueren, havent acollit els exploradors amb pau.

[32] ¿I per què parlaria més? Car em mancaria el temps enraonant de
Gedeó, Barac, Samsó, Jeftè, David i Samuel i dels profetes, [33] els quals,
per la fe, venceren regnes, obraren justícia, obtingueren prometences, ta-
paren les boques dels lleons, [34] extingiren la força del foc, s'escapoliren
del tall de l'espasa, foren fortificats en llur feblesa, esdevingueren forts en

22, Gn. L, 23 s. **23** s., Ex. I, 17; II, 2 s. **24**, Ex. II, 11. **26**, Ps. LXXXVIII, 39, 52. **27**, Ex. XII, 41. **28**, Ex. XII, 11 s., 21, 28. **29**, Ex. XIV, 22 s. **30**, Ios. VI, 20. **31**, Ios. II, 1; VI, 17; Iac. II, 25. **32**, Idc. IV, 6; VI, 11; XI, 1; XIII, 24. **33** s., Dan. III, 25 s.; VI, 22 s.

29. — *Per la fe, passaren la mar.* Vegeu Ex. XIV, 15-31.

30. — *Per la fe, caigueren...* Vegeu Jos. VI, 12-30.

31. — *Per la fe, Raab...* Vegeu Jos. II, 1 ss.

Els qui no cregueren. Els habitants de Jericó que no donaren fe, com Raab, als prodigis obrats per Déu a favor dels hebreus.

32. — *Em mancaria el temps.* Expressió corrent en els clàssics, tant grecs com llatins. V. Demost. *De Coron.* p. 324, ed. Reisk; Tit. Liv. llibre XXVIII, c. XLI.

Gedeó, Barac. En l'enumeràció d'aquests cinc jutges, l'Autor no serva l'estricte ordre cronològic. Barac, en efecte, fou anterior a Gedeó, i Jeftè a Samsó.

33. — Comença aquí una ràpida i colpidora enumeració de les gestes acomplertes i dels turments soferts per diversos herois i personatges de l'Antiga Llei.

Venceren regnes. Gedeó vencé els madianites amb un escamot de valents; Barac, els canaaneus; Samsó, els filisteus; Jeftè, els ammonites; David, tots aquests pobles un darrera l'altre.

Taparen les boques dels lleons. Per bé que aquesta gesta sigui atribuïda a Samsó (Idc. XIV, 6), a David (I Sm. XVII, 34) i a Daniel (Dan. VI, 22), és probable que l'Autor faci referència a aquest darrer. La frase grega emprada per l'Autor, és, en efecte, igual a la que hom llegeix en el passatge esmentat.

34. — Vegeu, per als fets al·ludits ací: Dan. III, 21 ss.; I Sm. XVIII, 11; XIX, 20 ss.; I Rg. XIX, 1 ss.; II Rg.

νείας, ἐγενήθησαν ἰσχυροὶ ἐν πολέμῳ, παρεμβολὰς ἔκλιναν ἀλλοτρίων.
35 ἔλαβον γυναῖκες ἐξ ἀναστάσεως τοὺς νεκροὺς αὐτῶν· ἄλλοι δὲ ἐτυμ-
πανίσθησαν, οὐ προσδεξάμενοι τὴν ἀπολύτρωσιν, ἵνα κρείττονος ἀνα-
στάσεως τύχωσιν· 36 ἕτεροι δὲ ἐμπαιγμῶν καὶ μαστίγων πεῖραν ἔλαβον,
ἔτι δὲ δεσμῶν καὶ φυλακῆς· 37 ἐλιθάσθησαν, ἐπειράσθησαν, ἐπρίσθησαν,
ἐν φόνῳ μαχαίρας ἀπέθανον, περιῆλθον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις
δέρμασιν, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι, 38 ὧν οὐκ ἦν ἄξιος
ὁ κόσμος, ἐπὶ ἐρημίαις πλανώμενοι καὶ ὄρεσιν καὶ σπηλαίοις καὶ ταῖς
ὀπαῖς τῆς γῆς. 39 Καὶ οὗτοι πάντες μαρτυρηθέντες διὰ τῆς πίστεως
οὐκ ἐκομίσαντο τὴν ἐπαγγελίαν, 40 τοῦ θεοῦ περὶ ἡμῶν κρεῖττόν τι προ-
βλεψαμένου, ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τελειωθῶσιν.

3. De patientia fidelivm

(C. XII.) 1 Τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς, τοσοῦτον ἔχοντες περικείμενον
ἡμῖν νέφος μαρτύρων, ὄγκον ἀποθέμενοι πάντα καὶ τὴν εὐπερίστατον
ἁμαρτίαν, δι' ὑπομονῆς τρέχωμεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα, 2 ἀφο-
ρῶντες εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν, ὃς ἀντὶ
τῆς προκειμένης αὐτῷ χαρᾶς ὑπέμεινεν σταυρὸν αἰσχύνης καταφρονή-
σας, ἐν δεξιᾷ τε τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ κεκάθικεν. 3 ἀναλογίσασθε γὰρ
τὸν τοιαύτην ὑπομεμενηκότα ὑπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν εἰς ἑαυτὸν ἀντι-
λογίαν, ἵνα μὴ κάμητε ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν ἐκλυόμενοι.
4 Οὔπω μέχρις αἵματος ἀντικατέστητε πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀνταγωνι-
ζόμενοι, 5 καὶ ἐκλέλησθε τῆς παρακλήσεως ἥτις ὑμῖν ὡς υἱοῖς διαλέγεται·

35 γυναικας ℵ*AD* || 37 ⟩ επρισθ. επειρασθ. *AEK al. df vg arm* || 39 τας επαγγελιας *A 80 Aug* || XII. 1 τηλικουτον ℵ* || 2 *om.* του θεου ℵ* || 3 εις αυτον *KL al.*, εις εαυτους ℵ*D*E* *Ephr am fuld syp* || 4 ουπω] + γαρ *DgrL al. arm*

IV, 1 ss.; Idc. XVI, 28 ss.; Is. XXXVIII, 1 ss., etc.

35. — *Les dones recobraren.* Vegeu I Rg. XVII, 17 i seg.; II Rg. IV, 17 i seg. Aquests fets han d'ésser atribuïts a la fe d'Elias i Eliseu, més que a la d'ambdues mares.

D'altres... a la roda. Al·lusió al martiri del vell Eleazar i dels set germans Macabeus. Veg. II Mc. VI, 18 i seg. i II Mc. VII.

No admetent el rescat. Refusant d'alliberar-se del suplici per mitjà de l'apostasia.

37. — *Foren apedregats.* Per exemple, Zacarias, fill de Joiadas (II Par. XXIV, 20-21) i també Jeremias, segons la tradició jueva. Cf. Mt. XXIII, 37.

Temptats. Alguns creuen que per un error dels copistes llegim ἐπειράσθησαν en lloc d'ἐπρήσθησαν, foren cremats. Aquest és el cas de Job.

Serrats. Al·lusió a Isaïas que sofrí aquest turment, segons tradició reportada per St. Justí, *C. Trif.* c. CXX i St. Jeroni, *Expos. Psalm.*, llibre XV.

A occiment d'espasa. Cas molt freqüent: Ir. XXVI, 23, etc.

Moltonines. El vestit grosser usual entre els profetes antics: I Sm. XIX, 13, 16.

la guerra, aterraren estols d'enemics, [35] les dones recobraren llurs morts per resurrecció; d'altres foren turmentats a la roda, no admetent el rescat per tal d'assolir millor resurrecció, [36] d'altres passaren per la prova d'escarnis i assots, a més de cadenes i presons, [37] foren apedregats, temptats, serrats, moriren a occiment d'espasa, vagaren coberts amb moltonines, amb pells de cabra, freturosos, afligits, malmenats, [38] dels quals el món no era digne, errants per deserts i muntanyes, i en balmes i en les esquerdes de la terra. [39] I tots aquests, havent hagut un bon testimoni per llur fe, no assoliren la prometença, [40] proveint Déu per a nosaltres quelcom de millor, a fi que no fossin acomplits en perfecció sense nosaltres.

3. De la paciència dels fidels

(C. XII.) [1] Doncs també nosaltres, essent voltats d'un núvol tan gran de testimonis, esbatent tota farda i el pecat que assetja, correguem per la paciència la carrera que ens és proposada, [2] fixant l'esguard en el capdavanter i consumador de la fe, Jesús, el qual, a canvi del goig que li fou proposat, sofrí la creu, menystenint la ignomínia, i s'assegué a la dreta del soli de Déu. [3] Car considereu el qui suportà tal contradicció dels pecadors contra ell mateix, per tal de no cansar-vos, defallint en el vostre coratge.

[4] Encara no heu resistit fins a la sang, lluitant contra el pecat, [5] i heu oblidat l'exhortació que s'adreça a vosaltres com a fills, dient:

35 s., I Rg. xvii, 17 s.; II Rg. iv, 17 s.; II Mcc. vi, 18 s.; vii, 1 s. 40, Sup. vii, 19; viii, 6. 1, Rom. vi, 4; Eph. iv, 22; Col. iii, 8; I Ptr. ii, 1; iv, 2. 2, Ps. cix, 1; Sup. iii, 1; viii, 1.

40. — *A fi que no fossin acomplits en perfecció sense nosaltres.* És el verb τελειοûν explicat a VII, 19. Alguns entenen aquest acompliment de l'entrada al cel, tancada fins a l'Ascensió del Senyor. D'altres, com Sant Joan Crisòstom i Sant Agustí, entenen la resurrecció del cos, que tindrà lloc igualment per a tots a la fi del temps.

Déu no volgué que els sants de l'A. T. rebessin aquest acompliment de perfecció abans del temps en què el rebrem nosaltres.

1. — *Voltats d'un núvol.* Expressió clàssica que hom troba en els escriptors grecs i llatins. Vegi's Homer, *Il.* IV, 247; Tit. Liv. XXXV, 39.

Esbatent tota farda. Comparació manllevada als atletes i als qui es disputaven el premi en les carreres.

Que assetja. El pronom *ens* de Vg. no consta en l'original. L'adjectiu grec corresponent, εὐπερίστατον no es troba usat enlloc més que ací, i per això se'n desconeix el significat exacte. D'altres tradueixen «fàcilment comès».

2. — *Menystenint la ignomínia.* Això és, el suplici de la creu, que Ciceró (*Verres*, V, 54) anomena «crudelissimum teterrimumque supplicium».

5. — *I heu oblidat.* Molts intèrprets donen un sentit interrogatiu a aqueixa proposició.

«υἱέ μου, μὴ ὀλιγώρει παιδείας κυρίου,
μηδὲ ἐκλύου ὑπ' αὐτοῦ ἐλεγχόμενος·
6 ὃν γὰρ ἀγαπᾷ κύριος παιδεύει,
μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν ὃν παραδέχεται.»

7 εἰς παιδείαν ὑπομένετε· ὡς υἱοῖς ὑμῖν προσφέρεται ὁ θεός· τίς γὰρ
υἱός ἐστιν ὃν οὐ παιδεύει πατήρ; 8 εἰ δὲ χωρίς ἐστε παιδείας, ἧς
μέτοχοι γεγόνασιν πάντες, ἄρα νόθοι καὶ οὐχ υἱοί ἐστε. 9 εἶτα τοὺς μὲν
τῆς σαρκὸς ἡμῶν πατέρας εἴχομεν παιδευτὰς καὶ ἐνετρεπόμεθα· οὐ
πολὺ μᾶλλον ὑποταγησόμεθα τῷ πατρὶ τῶν πνευμάτων καὶ ζήσομεν;
10 οἱ μὲν γὰρ πρὸς ὀλίγας ἡμέρας κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς ἐπαίδευον, ὁ
δὲ ἐπὶ τὸ συμφέρον εἰς τὸ μεταλαβεῖν τῆς ἁγιότητος αὐτοῦ. 11 πᾶσα
δὲ παιδεία πρὸς μὲν τὸ παρὸν οὐ δοκεῖ χαρᾶς εἶναι ἀλλὰ λύπης, ὕστε-
ρον δὲ καρπὸν εἰρηνικὸν τοῖς δι' αὐτῆς γεγυμνασμένοις ἀποδίδωσιν
δικαιοσύνης. 12 Διὸ τὰς παρειμένας χεῖρας καὶ τὰ παραλελυμένα
γόνατα ἀνορθώσατε, 13 καὶ τροχιὰς ὀρθὰς ποιήσατε τοῖς ποσὶν ὑμῶν, ἵνα
μὴ τὸ χωλὸν ἐκτραπῇ, ἰαθῇ δὲ μᾶλλον.

II. ADMONITIONES AD VIRTVTES ALIAS QVOQVE SPECTANTES

(XII, 14 - XIII, 17)

1. De pace et sanctimonia

14 Εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων, καὶ τὸν ἁγιασμόν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς
ὄψεται τὸν κύριον, 15 ἐπισκοποῦντες μή τις ὑστερῶν ἀπὸ τῆς χάριτος
τοῦ θεοῦ, μή τις ῥίζα πικρίας ἄνω φύουσα ἐνοχλῇ καὶ διὰ ταύτης μιαν-
θῶσιν οἱ πολλοί, 16 μή τις πόρνος ἢ βέβηλος ὡς Ἠσαῦ, ὃς ἀντὶ βρώσεως

5 *om.* μου *D* al. e* || 7 εις] ει *Theophyl Euthym* || *om.* εστιν *ℵ*APf vg* || 11 δε 1°] μεν *ℵ*P 17 al. d*, *om. Dgr al.* || 15 χαριτος] δοξης *K* || δι αυτης *AP 17 al.* || *om.* οι *DKLP al.* || 16 *om.* ος *Dgr*

Fill meu. Text dels Proverbis III, 11, 12 segons els LXX, amb lleus modificacions.

7. — *És per la vostra correcció...* Vg. tradueix: «Persevereu en la disciplina.»

9. — *Al pare dels esperits.* Compareu Nm. XVI, 22; XXVII 16. — Els pares carnals són els antics israelites de qui reberen la carn per generació; el pare dels esperits és Déu, autor directe de la creació de l'ànima i de la seva infusió en la carn.

11. — *Fruit pacific.* Vg. posa *pacific* en grau superlatiu.

La disciplina, o correcció, al principi tan dolorosa, lleva després un fruit que consisteix en la pau de l'ànima dins la justícia o santedat.

« Fill meu, no menystinguis la correcció del Senyor,
ni, renyat per ell, no defalleixis;
[6] perquè el Senyor, el qui ama, el corregeix,
i assota tot aquell qui accepta per fill.»

[7] És per la vostra correcció que ho suporteu. Déu es comporta amb vos-
altres com amb fills, perquè ¿quin fill hi ha que el pare no corregeixi?
[8] Però si sou estranys a la correcció, de la qual tots han esdevingut partici-
pants, és que sou bords i no fills. [9] Altrament, els nostres pares carnals, els
tinguérem per correctors, i els reveríem; ¿no ens sotmetrem molt més al
pare dels esperits, i viurem? [10] Perquè aquells ens ensenyaven segons
llur albir per a pocs dies, però aquest en esguard al que convé per a par-
ticipar de la seva santedat. [11] I tota disciplina, per al present, no sembla
ésser cosa de goig, sinó de tristesa, però després lleva fruit pacífic per
als exercitats en ella. [12] Per això, redreceu les mans llanguents i els
genolls flectívols. [13] I feu dretureres les sendes per als vostres peus, a fi
que allò que coixeja no s'extraviï, ans més tost es guareixi.

II. ADVERTIMENTS PERTOCANTS A ALTRES VIRTUTS
(XII, 14 - XIII, 17)

1. De la pau i santedat

[14] Encalceu la pau amb tots, i la santedat, sense la qual ningú no
veurà el Senyor. [15] Vigilant que ningú no reculi de la gràcia de Déu,
que cap arrel d'amargor, brostant cap amunt, no empatxi, i a causa d'ella
els molts siguin sollats. [16] Que no hi hagi cap fornicari ni profanador,

5 s., Pr. III, 11 s.; Apc. III, 19. 11, II Cor. VII, 10; Iac. III, 18. 12 s., Is. XXXV, 3; Pr. IV, 26. 14, Ps. XXXIII, 15; Rom. XII, 18. 15, Dt. XXIX, 18. 16, Gn. XXV, 31 s.

12. — *Les mans llanguents i els genolls flectívols.* Ambdues expressions es troben en Is. XXXV, 3. Veg. Eccli. XXV, 32.

13. — *I feu dretureres les sendes.* En lloc de sendes, Vg. insereix «passos».

No s'extraviï. D'altres interpreten: no es deslllorigui.

15. — *Que cap arrel.* Ressò del Dt. XXIX, 17, 18, segons els LXX.

16. — *Ni profanador.* Profanador és aquí l'home que no fa cap cabal de les coses sagrades, amatent només a les coses de damunt la terra. Vegeu Gn. XXV, 33-34.

El Gènesi no acusa Esaú d'impur, però dins la tradició jueva és un exemple proverbial d'aquest vici. Quant al de la profanació de les coses santes, basta fixar-se en el fet recordat en el text.

μιᾶς ἀπέδοτο τὰ πρωτοτόκια ἑαυτοῦ. 17 Ἴστε γὰρ ὅτι καὶ μετέπειτα
θέλων κληρονομῆσαι τὴν εὐλογίαν ἀπεδοκιμάσθη, μετανοίας γὰρ τόπον
οὐχ εὗρεν, καίπερ μετὰ δακρύων ἐκζητήσας αὐτήν.

18 Οὐ γὰρ προσεληλύθατε ψηλαφωμένῳ ὄρει καὶ κεκαυμένῳ πυρὶ καὶ
γνόφῳ, καὶ ζόφῳ καὶ θυέλλῃ 19 καὶ σάλπιγγος ἤχῳ καὶ φωνῇ ῥημάτων,
ἧς οἱ ἀκούσαντες παρῃτήσαντο μὴ προστεθῆναι αὐτοῖς λόγον· 20 οὐκ
ἔφερον γὰρ τὸ διαστελλόμενον· «κἂν θηρίον θίγῃ τοῦ ὄρους, λιθοβολη-
θήσεται·» 21 καί, οὕτως φοβερὸν ἦν τὸ φανταζόμενον, Μωϋσῆς εἶπεν·
ἔκφοβός εἰμι καὶ ἔντρομος· 22 ἀλλὰ προσεληλύθατε Σιὼν ὄρει καὶ
πόλει θεοῦ ζῶντος, Ἱερουσαλὴμ ἐπουρανίῳ, καὶ μυριάσιν ἀγγέλων, παν-
ηγύρει, 23 καὶ ἐκκλησίᾳ πρωτοτόκων ἀπογεγραμμένων ἐν οὐρανοῖς, καὶ
κριτῇ θεῷ πάντων, καὶ πνεύμασι δικαίων τετελειωμένων, 24 καὶ διαθήκης
νέας μεσίτῃ Ἰησοῦ, καὶ αἵματι ῥαντισμοῦ κρεῖττον λαλοῦντι παρὰ
τὸν Ἄβελ.

25 Βλέπετε μὴ παραιτήσησθε τὸν λαλοῦντα· εἰ γὰρ ἐκεῖνοι οὐκ ἐξέφυ-
γον ἐπὶ γῆς παραιτησάμενοι τὸν χρηματίζοντα, πολὺ μᾶλλον ἡμεῖς οἱ
τὸν ἀπ' οὐρανῶν ἀποστρεφόμενοι· 26 οὗ ἡ φωνὴ τὴν γῆν ἐσάλευσεν
τότε, νῦν δὲ ἐπήγγελται λέγων· «ἔτι ἅπαξ ἐγὼ σείσω οὐ μόνον τὴν γῆν
ἀλλὰ καὶ τὸν οὐρανόν.» 27 τὸ δὲ «ἔτι ἅπαξ» δηλοῖ τὴν τῶν σαλευομέ-
νων μετάθεσιν ὡς πεποιημένων, ἵνα μείνῃ τὰ μὴ σαλευόμενα. 28 Διὸ
βασιλείαν ἀσάλευτον παραλαμβάνοντες ἔχωμεν χάριν, δι' ἧς λατρεύω-
μεν εὐαρέστως τῷ θεῷ, μετὰ εὐλαβείας καὶ δέους· 29 καὶ γὰρ ὁ θεὸς
ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον.

18 *om.* ορει *ℵAC al. d vg*codd, ⟩ ορει ψηλαφ. *37. 116* || 19 *om.* μη *ℵ*P al.* || προσθειναι *A* || 21 εκτρομος *ℵD** || 22 *om.* και 1° *D* Hil* || 23 τεθεμελιωμενων *D* Hil* || 24 τον] το *L al.* || 25 ουρανου *ℵM al.* || 26 σειω *DKLP al.* || 28 εχομεν *ℵKP al. d f vg* || λατρευομεν *ℵKMP al.* || ευαρ.] ευχαριστως *D*gr *al.* || δεους] αιδους *MPd f vg,* ⟩ αιδ. κ. ευλαβ. *KL al.*

17. — *No trobà lloc.* Vegeu Gn. XXVII, 33 i seg.

Tots els seus esforços foren inútils per a fer retractar el seu pare de la benedicció donada a Jacob. No es tracta, doncs, de la falta moral d'Esaú, sinó del dret de primogenitura.

18. — *A una muntanya palpable.* El substantiu *muntanya* manca en la majoria de manuscrits grecs i versions. Vegeu Ex. XIX, 18 i Dt. IV, 11.

19. — *I a espinguet de trompeta.* Vegeu Ex. XIX, 16 i XX, 18.

Els dos darrers versets recorden les circumstàncies principals que acompanyaren la gran teofania del Sinaí, on fou promulgada la Llei mosaica, per tal de fer després el contrast amb la Llei Nova.

21. — Allò que l'Autor atribueix aquí a Moisès no es llegeix en l'Escriptura. És molt probable que l'Autor faci esment d'una particularitat manllevada a la tradició, talment com en el passatge II Tim. III, 8. Els versets 20 i 21 formen una espècie de parèntesi.

22. — La muntanya de Sion i la ciutat de Jerusalem, amb el temple de Jahvè, eren la figura del cel.

Desenes de milers d'àngels. Veg. Dan. VII, 10; Dt. XXXIII, 2.

23. — *Primogènits inscrits en els cels.*

com Esaú, que per una menja es vengué la primogenitura. [17] Car sabeu
que també més endavant, volent rebre l'herència de la benedicció, fou re-
provat, tot i que la cercà amb llàgrimes, puix que no trobà lloc per a
penitència.

[18] Perquè no us heu atansat pas a una muntanya palpable, i a foc encès,
i a torb, i a tenebra, i a tempesta, [19] i a espinguet de trompeta, i a senyal
de paraules, que aquells qui l'oïren suplicaren que no se seguís parlant-
los; [20] perquè no resistien el que els era intimat: « Àdhuc si una bèstia
toca la muntanya, serà apedregada. » [21] I tan paorós era allò que s'apa-
reixia, que Moisès digué: « Aterrit estic i tremolós. » [22] Ans vosaltres us
heu atansat a la muntanya de Sion, i a la ciutat del Déu vivent, Jerusalem
celeste, i a desenes de milers d'àngels, joiós aplec, [23] i a l'església dels
primogènits inscrits en els cels, i a Déu, jutge de tots, i als esperits
dels justos acomplits en perfecció, [24] i a Jesús, mitjancer de la nova alian-
ça, i a la sang de l'aspersió que parla millor que la d'Abel.

[25] Mireu de no refusar el qui parla; perquè si no s'escaparen aquells
que refusaren el qui deia oracles damunt la terra, quant menys nosaltres,
refusant el qui parla des dels cels, [26] la veu del qual llavors féu extremir
la terra, però ara ha fet prometença, dient: « Encara una vegada, i jo faré
tremolar, no sols la terra, ans també el cel. » [27] Allò de « encara una ve-
gada » declara la trasmudança de les coses trontollades, en tant que fetes,
a fi que restin les incommovibles. [28] Per la qual cosa, acceptant el regne
incommovible, tinguem agraïment, amb el qual retem a Déu un culte agra-
dable amb reverència i temor. [29] Car el nostre Déu és un foc devorador.

17, Gn. xxvii, 30-38. 18, Ex. xix, 12; xx, 21; Dt. iv, 11 s. 19, Ex. xix, 16, 19; xx, 19. 20, Ex. xix, 12 s. 21, Dt. ix, 19. 24, Sup. ix, 15. 26, Agg. ii, 6 s. 29, Dt. iv, 24.

Sembla que es tracta més tost dels fidels de l'Església militant, tots els quals tenen el dret de la primogenitura, comportant l'herència del cel, que no dels traspassats a vida gloriosa, més aviat esmentats al final d'aquest verset.

Acomplits en perfecció. Vegeu la nota a XI, 40.

24. — *Mitjancer.* Vegeu més amunt IX, 15.

Parla millor. Al·lusió a Gn. IV, 10.

25. — *El qui parla.* No altre que Déu, que ens crida a la fidelitat i a la santedat.

26. — *La veu del qual llavors.* Això és: quan es promulgà la Llei. Veg. Ex. XIX, 18.

Encara una vegada... Citació del profeta Aggeu, II, 7 segons el sentit, no segons la lletra.

En dir el profeta *Encara una vegada,* indica que el terratrèmol que anuncia i que somourà cel i terra, serà el darrer, ço és, afirma la perpetuïtat de la Nova Aliança.

27. — *Trontollades... incommovibles.* L'Antiga Aliança i la Nova.

En tant que fetes. L'A. T. es basava en elements d'aquest món, creats, en oposició al fonament diví del N. T.

28. — *Tinguem agraïment.* Vg. tradueix «tenim agraïment».

29. — *Un foc devorador.* Vegeu Dt. IV, 24, i IX, 3; Is. XXXIII, 14.

2. De caritate, castitate, avaritia

(C. XIII.) 1 Ἡ φιλαδελφία μενέτω. 2 τῆς φιλοξενίας μὴ ἐπιλαν-
θάνεσθε· διὰ ταύτης γὰρ ἔλαθόν τινες ξενίσαντες ἀγγέλους. 3 μιμνή-
σκεσθε τῶν δεσμίων ὡς συνδεδεμένοι, τῶν κακουχουμένων ὡς καὶ αὐτοὶ
ὄντες ἐν σώματι. 4 Τίμιος ὁ γάμος ἐν πᾶσιν καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος·
πόρνους γὰρ καὶ μοιχοὺς κρινεῖ ὁ θεός. 5 Ἀφιλάργυρος ὁ τρόπος,
ἀρκούμενοι τοῖς παροῦσιν· αὐτὸς γὰρ εἴρηκεν· «οὐ μή σε ἀνῶ οὐδ' οὐ
μή σε ἐγκαταλίπω·» 6 ὥστε θαρροῦντας ἡμᾶς λέγειν· «κύριος ἐμοὶ
βοηθὸς [καὶ] οὐ φοβηθήσομαι· τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος;»

3. De separatione christianorvm a ivdaismo

7 Μνημονεύετε τῶν ἡγουμένων ὑμῶν, οἵτινες ἐλάλησαν ὑμῖν τὸν λόγον
τοῦ θεοῦ, ὧν ἀναθεωροῦντες τὴν ἔκβασιν τῆς ἀναστροφῆς μιμεῖσθε τὴν
πίστιν. 8 Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς
αἰῶνας. 9 διδαχαῖς ποικίλαις καὶ ξέναις μὴ παραφέρεσθε· καλὸν γὰρ
χάριτι βεβαιοῦσθαι τὴν καρδίαν, οὐ βρώμασιν, ἐν οἷς οὐκ ὠφελήθησαν
οἱ περιπατήσαντες. 10 Ἔχομεν θυσιαστήριον ἐξ οὗ φαγεῖν οὐκ ἔχουσιν
ἐξουσίαν οἱ τῇ σκηνῇ λατρεύοντες. 11 ὧν γὰρ εἰσφέρεται ζῴων τὸ αἷμα
περὶ ἁμαρτίας εἰς τὰ ἅγια διὰ τοῦ ἀρχιερέως, τούτων τὰ σώματα κατα-

XIII. 4 *om.* εν πασιν *23*. 71* al.* || γαρ] δε *CKL al. f syᵖ* || 6 *om.* και *ℵ*C*P 17 al. df vg syᵖ* || 8 *fin.*] + αμην *D** || 9 περιφερεσθε *KL 47* || 10 *om.* εξουσ. *D*M*

1. — *L'amor fraternal.* Veg. Rom. XII, 10; I Thes. IV, 9. Vg. afegeix: «en vosaltres».

2. — *Alguns.* Abraam i Lot. Vegeu Gn. XVIII, 1-12 i XIX, 1-2.

4. — *Sigui el matrimoni.* El verb *sigui* se sobreentén en el grec.

Seran judicats. En el sentit de condemnats. Veg. Rom. II, 12.

5. — *Sigui.* En l'original no es llegeix aquest verb, que cal suplir, com ho fa la Vg.

Perquè ell digué. En molts indrets de l'A. T. llegim paraules semblants a les que l'Autor transcriu aquí. Vegeu Gn. XXVIII, 15; Jos. I, 5; I Par. XXVIII, 20.

6. — *El Senyor és...* Mots manllevats al Salm CXVII, 6.

7. — *Dels vostres prepòsits.* Això és, dels bisbes i dels qui sota llur guiatge regeixen les esglésies particulars. Heus ací una prova de l'existència d'una jerarquia que comporta la distinció entre ministres i simples fidels.

Imiteu-ne la fe. Molts veuen aquí una al·lusió als martiris de St. Esteve i Sant Jaume. Cf. Act. VII, 59 i XII, 1, 3.

8. — *Jesucrist ahir...* Colpidora professió de fe. Jesucrist és tostemps el mateix: ahir, o en el temps passat, avui o en el temps present, i pels segles o sigui indefinidament.

9. — *Doctrines vàries i estranyes.* El qualificatiu *vàries* denota el contrast amb la unitat de doctrina de la religió de Crist; *estranyes,* el caràcter erroni de les que els temptaven.

2. De la caritat i castedat i contra l'avarícia

(C. XIII.) 1 Perseveri l'amor fraternal. 2 No oblideu l'hospitalitat,
car per ella alguns, sense saber-ho, estatjaren àngels. 3 Recordeu-vos
dels empresonats, com empresonats amb ells, i dels maltractats, com
essent també vosaltres en cos. 4 Sigui el matrimoni honorat en tot esguard
i el llit sense màcula, perquè fornicaris i adúlters seran judicats de Déu.
5 Sigui el comport sense avarícia, contentant-vos del que us sigui a
l'abast, perquè ell digué: «No et deixaré pas, ni t'abandonaré»; 6 talment
que podem dir ben confiats: «El Senyor és el meu ajut: no temeré: ¿què
em farà cap home?»

3. De la separació del judaisme

7 Recordeu-vos dels vostres prepòsits, els quals us han dit la paraula
de Déu, i contemplant l'èxit de llur vida, imiteu-ne la fe. 8 Jesucrist ahir
i avui és el mateix, i pels segles. 9 No us deixeu endur de doctrines và-
ries i estranyes, car és cosa bona d'afermar el cor amb caritat, no pas
amb menges, que no feren profit als qui caminaren en llur observança.
10 Tenim un altar del qual no tenen facultat de menjar els qui reten el culte
en el tabernacle. 11 Car els cossos dels animals, la sang dels quals és
entrada pel pontífex en el santuari pel pecat, són cremats fora del campa-

2, Gn. xviii, 3; xix, 1 s.; Rom. xii, 13; I Ptr. iv, 9. 3, Sup. x, 34. 5, Ios. i, 5; Dt. xxxi, 6. 6, Ps. cxvii, 6. 11, Lv. xvi, 27. 12, Lv. iv, 12; xxiv, 14; Mt. xxvii, 32.

És cosa bona. És cosa *òptima,* segons la Vg.

No pas amb menges. Al·lusió a la religió judaica, en la qual abundaven excessivament les prescripcions referents a la licitud i il·licitud de diversos menjars.

10. — *Tenim un altar.* Expressió de la incompatibilitat fonamental entre Cristianisme i Judaisme. Sant Tomàs, Estius i altres creuen que es tracta de l'altar de la Creu; Corneli a Lapide, Calmet i d'altres, de l'altar eucarístic. Creiem aquesta segona opinió més consonant amb l'ús del verb *menjar* (φαγεῖν) que sembla al·ludir al ritu dels sacerdots jueus de menjar-se la carn de les víctimes immolades.

11. — *Car els cossos dels animals.* Al·lusió a les prescripcions litúrgiques referents als sacrificis de la festa de l'Expiació. Cf. Lv. XVI, 27. Aquell dia, la sang de les víctimes no era vessada damunt l'altar, sinó duta pel gran sacerdot al Sant dels Sants. Cf. Ex. XXIX, 12. La carn era cremada fora del campament. El sentit és: Si els sacerdots de l'A. T. no tenien dret a menjar els cossos de les víctimes immolades en la festa de l'Expiació, la sang de les quals era entrada en el Sant dels Sants, quant menys a participar del sacrifici de Crist, mort fora del portal (de la ciutat) i que entrà amb la seva sang al Santuari del Cel. El sacrifici de Crist és estrany al culte jueu, com ho era la consumació d'aquelles víctimes.

καίεται ἔξω τῆς παρεμβολῆς. 12 διὸ καὶ Ἰησοῦς ἵνα ἁγιάσῃ διὰ τοῦ
ἰδίου αἵματος τὸν λαόν, ἔξω τῆς πύλης ἔπαθεν. 13 τοίνυν ἐξερχώμεθα
πρὸς αὐτὸν ἔξω τῆς παρεμβολῆς τὸν ὀνειδισμὸν αὐτοῦ φέροντες· 14 οὐ
γὰρ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν.

4. De hostiis spiritvalibvs christianorvm

15 Δι' αὐτοῦ οὖν ἀναφέρωμεν θυσίαν αἰνέσεως διὰ παντὸς τῷ θεῷ,
τοῦτ' ἔστιν καρπὸν χειλέων ὁμολογούντων τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. 16 τῆς δὲ
εὐποιΐας καὶ κοινωνίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε· τοιαύταις γὰρ θυσίαις
εὐαρεστεῖται ὁ θεός. 17 Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπείκετε·
αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ὡς λόγον ἀποδώσοντες·
ἵνα μετὰ χαρᾶς τοῦτο ποιῶσιν καὶ μὴ στενάζοντες· ἀλυσιτελὲς γὰρ
ὑμῖν τοῦτο.

EPILOGVS

(XIII, 18-25)

18 Προσεύχεσθε περὶ ἡμῶν· πειθόμεθα γὰρ ὅτι καλὴν συνείδησιν
ἔχομεν, ἐν πᾶσιν καλῶς θέλοντες ἀναστρέφεσθαι. 19 περισσοτέρως δὲ
παρακαλῶ τοῦτο ποιῆσαι, ἵνα τάχιον ἀποκατασταθῶ ὑμῖν. 20 Ὁ δὲ θεὸς
τῆς εἰρήνης, ὁ ἀναγαγὼν ἐκ νεκρῶν τὸν ποιμένα τῶν προβάτων τὸν
μέγαν ἐν αἵματι διαθήκης αἰωνίου, τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν, 21 καταρτί-
σαι ὑμᾶς ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ εἰς τὸ ποιῆσαι τὸ θέλημα αὐτοῦ, ποιῶν
ἐν ἡμῖν τὸ εὐάρεστον ἐνώπιον αὐτοῦ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς
τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

12 *om.* ιδιου *17* || 15 *om.* ουν *ℵ*D*P syp* || 17 αποδωσονται περι υμων *D** || 18 προσευχ.] + και *D** || 20 ιησ.] + χριστον *D* 17 al. f fuld syp* || 21 *om.* εργω *ℵD*f vg*, + και λογω *A* || ποιησ.] + ημας *D* || θελ. αυτου] + αυτω *ℵ*AC** || εν υμιν *ACP al. d f vg* || *om.* ω — αμην *4*. 43* || *om.* των αιωνων *D 31 al. arm*

12. — *Fora del portal.* Jesucrist, en efecte, morí en el Gòlgota, que era fora dels murs de Jerusalem. Veg. Mt. XXVII, 32, i Io. XIX, 17-20.

13. — *Sortim, doncs.* Per a participar del sacrifici del Crist, ens cal sortir amb ell dels ritus antics, abandonant el judaisme.

Portant el seu oprobi. Veg. Act. V, 41; I Ptr. IV, 14-16.

15. — *Sacrifici de lloança.* Cf. Lv. VII, 12; Ps. CVI; 22 i CXV, 17.

16. — *Es plau a Déu.* Vg. tradueix: « promeretur Deus », Déu es fa propici.

19. — *Us exhorto.* Remarquem el

ment. 12 Per la qual cosa, també Jesús, per tal de santificar amb la pròpia
sang el poble, patí fora del portal. 13 Sortim, doncs, envers ell fora del
campament, portant el seu oprobi. 14 Car no tenim ací ciutat permanent,
ans cerquem la futura.

4. Dels sacrificis espirituals

15 Oferim, doncs, sense parar, per mitjà d'ell, sacrifici de lloança a Déu,
ço és a dir el fruit dels llavis que reten confessió al seu nom. 16 I no us
oblideu de la beneficència i de la caritat, car amb aquests sacrificis es plau
a Déu. 17 Obeïu els vostres prepòsits i sotmeteu-vos-hi, car ells vetllen
com havent de donar compte de les vostres ànimes, per tal que ho facin
amb goig i no pas gemegant, car això no us reporta profit.

EPÍLEG

(XIII, 18-25)

18 Pregueu per nosaltres, perquè confiem que tenim bona consciència,
volent en tota cosa comportar-nos bé. 19 I molt més us exhorto a fer-ho,
perquè més aviat sigui restituït a vosaltres. 20 I el Déu de la pau, que en
la sang de l'aliança eterna retornà d'entre els morts el gran pastor de les
ovelles, el Senyor nostre Jesús, 21 us faci complerts en tota obra bona, per
tal de fer la seva voluntat, obrant en nosaltres allò que és plaent a la seva
presència, per Jesucrist, al qual sigui glòria pels segles dels segles: amén.

14, Mich. II, 10. 15, Ps. XLIX, 14, 23; Os. XIV, 3. 20, Is. LXIII, 11; Ir. XXXII, 40; I Thes. V, 23. 21, Rom. XVI, 27; II Thes. II, 17.

canvi sobtós del nombre plural en el singular. Una cosa semblant s'esdevé en els passatges Gal. I, 8, 9 i Col. IV, 3.

Perquè... sigui restituït a vosaltres. L'Autor de la Lletra havia tingut, doncs, relació directa amb els cristians de Jerusalem abans d'escriure'ls aquesta Lletra. És un indici que reforça la tesi de la seva autenticitat paulina. Vegeu la *Notícia preliminar*, pàg. 229.

20. — *I el Déu de la pau.* Expressió molt familiar a St. Pau. Cf. Rom. XV, 33; XVI, 20, etc.

El gran pastor. Vegeu I Ptr. II, 25; V, 4; Io. X, 11, 16.

21. — *Al qual sigui glòria.* Aqueixa doxologia igualment pot referir-se al Pare que al Fill humanat. Gramaticalment, sembla que hauria d'atribuir-se al Pare, que és el subjecte principal de la frase sencera.

22 Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἀνέχεσθε τοῦ λόγου τῆς παρακλή-
σεως· καὶ γὰρ διὰ βραχέων ἐπέστειλα ὑμῖν. 23 Γινώσκετε τὸν ἀδελφὸν
ἡμῶν Τιμόθεον ἀπολελυμένον, μεθ' οὗ ἐὰν τάχιον ἔρχηται ὄψομαι ὑμᾶς.
24 Ἀσπάσασθε πάντας τοὺς ἡγουμένους ὑμῶν καὶ πάντας τοὺς ἁγίους.
Ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας.
25 Ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

22 ανεχεσθαι *D* 17 al. f vg arm* || 23 *om.* ημων *KP al.* || 25 υμων] των αγιων *D** || *om.* αμην ℵ* *17 fuld*

22. — *Paraula d'exhortació.* Així qualifica aquesta Lletra el seu Autor molt justament, puix que tota ella va adreçada a exhortar els lectors a la perseverança en la religió de Crist.

23. — *Ha estat alliberat.* De què? De la presó, segons opinió de molts intèrprets; o d'alguna falsa acusació, com d'altres pretenen. Hom sap que Timoteu era a Roma durant el primer captiveri

22 Us exhorto, germans, a comportar la paraula d'exhortació, perquè
us he escrit ben breument. 23 Sapigueu que el nostre germà Timoteu ha
estat alliberat; amb el qual, si ve aviat, us veuré.

24 Saludeu tots els vostres prepòsits i tots els sants. Us saluden els d'Itàlia.

25 La gràcia sigui amb tots vosaltres. Amén.

25, Eph. vi, 24.

de l'Apòstol. Veg. Phil. I, 1 i Col. I, 1.

24. — *Saludeu.* Literalment: beseu. Es tracta de l'òscul fraternal que veiem esmentat en diverses epístoles.

Els d'Itàlia. Vg. tradueix: «Els germans d'Itàlia». Sobre aquestes paraules, vegeu la *Notícia preliminar,* pàgs. 232 i 233.

25. — *Amén.* Probablement, aquest mot no és autèntic.

TAULA

LLETRA PRIMERA ALS CORINTIS

LLETRA SEGONA ALS CORINTIS

Primera part

Segona part

Tercera part

Polèmica

LLETRA ALS GÀLATES

LLETRA ALS EFESINS

LLETRA ALS FILIPENCS

LLETRA ALS COLOSSENCS

LLETRA SEGONA A TIMOTEU

LLETRA A TITUS

LLETRA A FILEMON

Pàgs.

LLETRA ALS HEBREUS

AQUEST CATORZÈ VOLUM DE LA SAGRADA BÍBLIA, ANOS-
TRADA PER CURA I A DESPESES DE LA FUNDACIÓ
BÍBLICA CATALANA, FOU ACABAT D'ESTAM-
PAR ALS OBRADORS DE LA TIPO-
GRAFIA EMPORIUM EL DIA XVI DE
JULIOL, DIADA DE LA MARE
DE DÉU DEL CARME, DE
L'ANY DE GRÀCIA
· MCMXXXII ·

ESMENES

Text grec

Pàg.	Linia	On diu	Ha de dir
24	16	εὐαγλίου	εὐαγγελίου
170	3	Ἰῄσοῦ	Ἰησοῦ

Text català

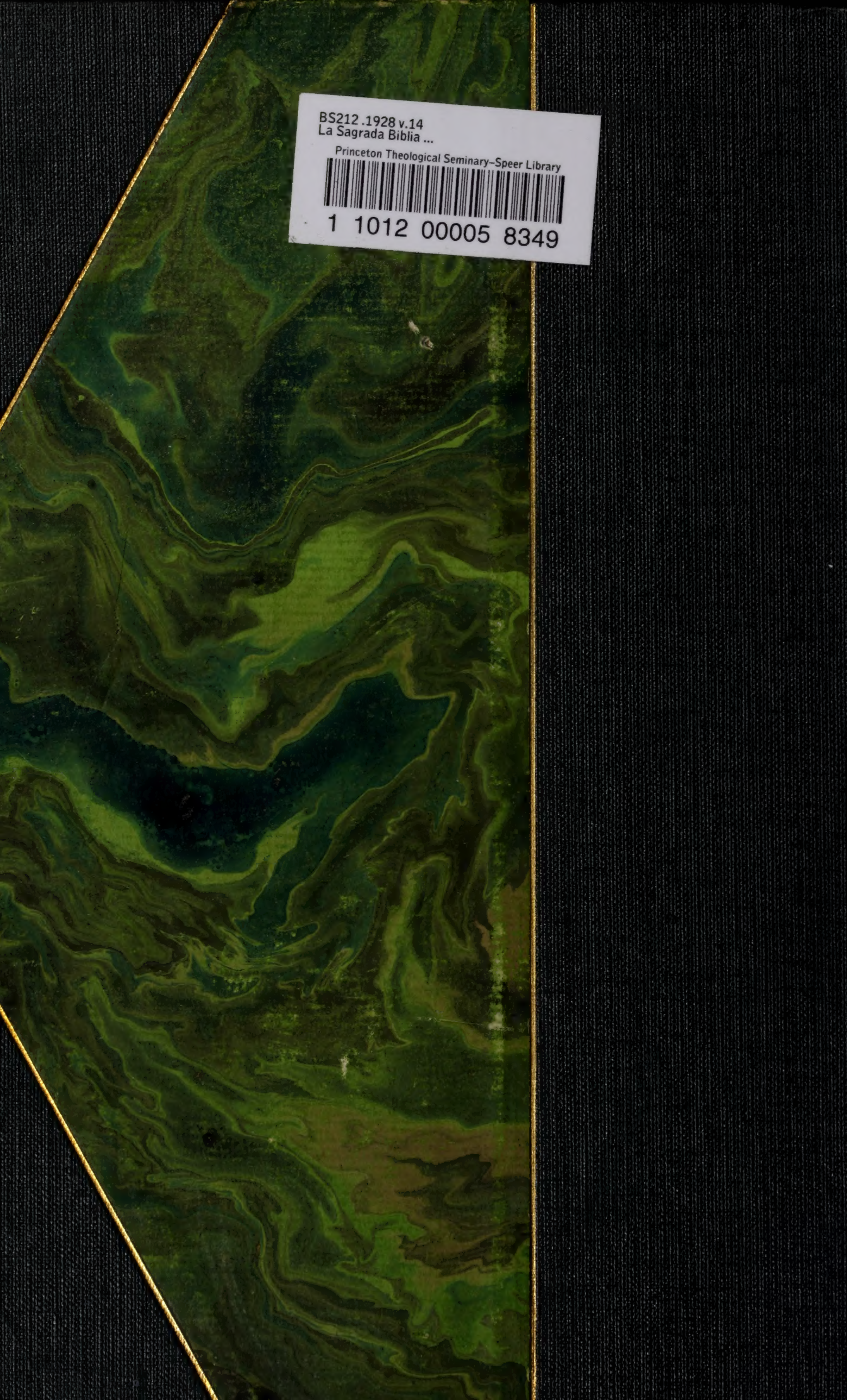
Pàg.	Linia	On diu	Ha de dir
11	10	virtut	discurs
21	6	perseveri.	perseveri davant Déu.
22	7	fa	farà
25	21	caigueren	en caigueren
41	5	invernaré	hivernaré
78	1	verset 26.	verset 2
91	10 - 11	daleixen... daliu	deleixen... deliu
99	23	Aques.	Aquest
123	19	envers.	devers
134	3 - 4	tot el que és venerable, tot el que és just, tot el que és pur	tot el que és veritable, tot el que és venerable, tot el que és just, tot el que és pur, tot el que és amable
134	26	Amén.	[Amén]
138	8	a	en
187	10	Crist, Jesús nostre.	Crist Jesús, el Senyor nostre
228	11	tramesos.	transmesos
231	22	antepassats	avantpassats
245	4	precs, ...	precs

Notes

Pàg.	Nota	Linia	On diu	Ha de dir
8	1	6	*Sostenes frater*	*Sòstenes, el germà*
34	23 - 26	5	haver d'ésser.	haver d'ésser ací
39	44 - 45	2	repetició	repetició de
53	14	2	prenom	pronom
63	5	15	quan	que
88	17	17	Els transcorreguts . . .	El nombre dels transcorreguts
149	24	6	favor	a favor
162	16	27	*el so* . . . , . . .	*c) el so*
163	17	5	juliol	juny
164	23	17	i no	però no
215	14	4	Mischua	Mischna
264	10	9	al ritu	el ritu

BS212 .1928 v.14
La Sagrada Biblia ...
Princeton Theological Seminary–Speer Library
1 1012 00005 8349